

SBÍRKA PRAMENŮV

KU POZNÁNÍ LITERÁRNÍHO ŽIVOTA
V ČECHÁCH, NA MORAVĚ A V SLEZSKU.

VDÁVA

III. TRÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

SKUPINA PRVNÍ

PAMÁTKY ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ.

ŘADA I. ČÍSLO 3.

MARKA PAVLOVA Z BENÁTEK

MILION.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1902.

MARKA PAVLOVA Z BENÁTEK

MILION.

DLE JEDINÉHO RUKOPISU SPOLU S PRÍSLUŠNÝM
ZÁKLADEM LATINSKÝM.

VYDAL

D^R. JUSTIN V. PRÁŠEK.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1902.

3992

Přijato k vydání ve schůzi dne 22. února 1901.

Kommissse pro vydávání »Památek řeči a literatury české«.

V. E. Mourek.

Adolf Patera.

Ant. Truhlář.

PŘEDMLUVA.

Podávaje veřejnosti tiskem český text Milionu Marka Polova jako důkaz, že předkové naši se živým zájmem všímali si i snah po seznání zemí dalekých, vzdávám především uctivé díky všem, kdož jakýmkoli způsobem mně byli nápomocni: zejména sl. výboru musea království českého, sl. ředitelstvům král. universitní knihovny v Leydenu a c. k. dvorské knihovny vídeňské, jakož i nejdůstojnější vždy věrné metropolitní kapitule na hradě pražském a kustodu archivu jejího Jeho bisk. Milosti Msgru. Dru. Františku Kraslovi, světícímu biskupu a praelatu scholastiku.

Úpravy a korektury obojího textu účastnil se pan kollega Dr. Václav Flajšhans a přičinil k pojednání o slovesné stránce i slovník staročeský.

V Praze, 17. února 1902.

Dr. J. V. Prašek.

SEZNAM ZKRATEK V ÚVODU.

Č. = text českého překladu, citovaný dle stran originálu.

FP = text latinského překladu Pipinova, citovaný dle rkpisu Vídenského.

MSS = stejné znění překladů.

P = francouzský text, uveřejněný Pauthierem.

Pauthier = G. Pauthier, *Le livre de Marco Polo citoyen de Venise conseiller privé et commissaire impérial de Khoubilaï-Khaân*. Paris 1865.

Ramusio = *Delle Navigazioni et Viaggi*.

Ruge = S. Ruge, *Geschichte des Zeitalters der Entdeckungen*. Berlin 1881 (v Onckenově Allg. Gesch. in Einzeldarstellungen).

Schaller = M. Schaller, *Marco Polo und die Texte seiner »Reisen«*. Programm der Kgl. Studien-Anstalt Burghausen für das Studienjahr 1889/90.

SG = text starofranc. překladu, jež vydala tiskem r. 1824 Sociétés de Géographie.

SL = text starolat. překladu, jež vydala tiskem r. 1824 Sociétés de Géographie.

Yule = Colonel Henry Yule, C. B., *The Book A Ser Marco Polo, the Venetian concerning the Kingdoms and Marvels of the East*. London, I. II. 1871.

OBSAH.

	Str.
Úvod	
I. Český překlad cestopisu Markova Polova	
II. O slovesné stránce českého Milionu. Uvažuje <i>V. Flajšhans</i>	XXI
Text	1
Slovník. Sestavil <i>V. Flajšhans</i>	199

ÚVOD.

I.

Český překlad cestopisu Markova Polova.

Jest nyní zjištěno, že nejstarší text, jež slavný cestovatel a objevce Východní Asie, Benátčan Marko Polo v žaláři janovském Rusticianovi Pisanskému diktoval, zachován jest v kodiku pařížské národní knihovny čís. 7367, vydaném tiskem francouzskou Společností zeměpisnou s nadpisem *Recueil de voyages et de mémoires publiés par la société de géographie. Tome premier. Paris, MDCCCXXIV.* Psán byl tudíž cestopis Markův jazykem starofrancouzským, jenž promísen jest hojnými italskými slovy i italismy ve vazbách jednotlivých, také mnohá pochybení formální i syntaktická prokázána, která jasně dovozují, že nebyla franština materským jazykem spisovatelovým. Mnohá rčení v obou jazycích stejně znějí, ale různý význam mají; v textu Markovu užívá se jich ve významu italském a sice obzvláště v nářečí benátském (Schaller, str. 38). Konečně uvéstí sluší, že SG jest ze všech zachovaných textů Markova cestopisu nejuplnějš.

Jiný francouzský text, uhlazeným a správným jazykem psaný, jež Pauthier položil za základ svého vydání, zachoval se v pařížském kodiku čís. 10270 a v rukopise bernském. V úvodu praví se, že francouzský šlechtic Thiébault de Cepoy v Benátkách r. 1305 meškaje, od Marka Pola opis cestopisu jeho si vyžádal. Syn Thiébaultův Jehan de Cepoy pořídil kolikerý opis tohoto textu a prvý opis podal r. 1307 Karlu z Valois, bratru pozdějšího francouzského krále Filipa VI. Jest pravděpodobno, že odstraněny byly při přepisování nedostatky jazykové a stilistické, v původním textu obsažené. Rukopis pařížský jest úplný a srovnán jsa s textem, Rusticianovi diktovaným (srv. ukázkou u Schallera l. c. str. 41—42), zřejmě povahu opisu po stránce jazykové opraveného na odiv klade.

Spolu s nejstarším italským překladem vznikl i prvý překlad latinský. Původcem jeho byl dominikánský mnich Frã Pipino z Bononie, jenž sám v zemích východních meškal a vedle některých spisů historických i popis

cesty své pořídil. On přeložil cestopis Markův z jazyka starofrancouzského do latinského po vůli řádových svých představených, než překlad tento hojně jest doplněn údaji, stejnocennými s přídatky textu Ramusiova, i jest oprávněno se dohadovati, že poznámky ty od sama Marka pocházejí. »Es findet sich nämlich,« praví Schaller l. c. str. 53, »bei Pipino einiges, was in älteren Handschriften fehlt, und was doch nur von Polo herrühren kann, weil es sich um Dinge handelt, die der Geographie erst einige Jahrhunderte nach den Reisen des Venetianers bekannt wurden.« Památka jest především Pipinova předmluva, kterou snažil se vzbuditi horlivost křesťanských věrověstův, aby hlásajíce učení lásky, obraceli se k pohanům ve vzdálených východních končinách. Proti původnímu Markovu roztrfídění v hlavy rozdělil Pipin cestopis veškeren v knihy trojí, do nichž zařadil obsahem příbuzné hlavy, zjednodušil text, opominuv mnohé, co s úkolem cestopisu se neshodovalo, zejména konečných třicet hlav, v nichž války Tatarů s Tatary byly vyličovány. Naproti tomu hledí Pipino ku přesnosti jmen a zeměpisných určení. Překlad Pipinův hojně se rozšířil. Dotud známo jest 13 různých kodiků, jichž archetypy jsou kodiky dvorní knihovny vídeňské, státní knihovny mnichovské čís. 249 a královské knihovny berlínské. Překlad Pipinův vydán byl toliko jednou a sice roku 1485 v Antverpách u Ger. Leeu. Vydání toto zachovalo se toliko ve třech exemplářích: ve dvorní knihovně vídeňské, v knihovně státní university leydenské (se signaturou 889 D 12³¹) a v soukromém majetku jakéhosi Angličana, z něhož mně byl r. 1899 za obrovskou cenu antikvárně ku koupí nabízen. Inkunabule tato vydána jest na základě textu již zhoršeného. Popis inkunabule podal M. F. A. G. Campbell, *Annales de la typographie néerlandaise au XVe siècle* (La Haye, 1874), Nr. 1434.

Průběhem XIV a XV stol. pořízeny hojné překlady cestopisu Markova do jazyků západních, namnoze z textu Pipinova. Marsden a Lazari rozeznávají 23 překladů vlašských, 9 anglických, 8 latinských, 7 německých, 4 francouzské, 3 španělské, 1 portugalský a 1 hollandský (u Pauthiera, str. XCV).

V seznamu tomto není obsažen překlad český, pokud lze i z nejnovějších publikací souditi, dosavadním vydavatelům a zkoumatelům Markova cestopisu neznámý. Překlad tento zachoval se v jediném rukopise, uchovávaném v knihovně musea království českého se signaturou III, E, 42 (starší signatura 3 F 26), kamž přišel z pozůstalosti Hankovy. Původně uchovávan byl rukopis tento v knihovně kláštera oseckého, kde jej nepochybně již Bohuslav Balbín spatřil. Odtud dodán byl za Josefských dob do pražské c. k. veřejné knihovny a z této neznámým způsobem nabyt jeho V. Hanka. Poprvé připomíná jeho V. Hanka v listu J. Dobrovského mu v Praze 3. srpna 1817 psaném (uveřejněném skrze A. J. Vrátko v *Čas. Českého Musea* 1870, 218). Tam praví Hanka vedle zprávy o jiných rukopisích do slova: »ano mám zde rukopis v 4. pěkně psaný ze XIV věku, o kterémž pochybuji, že by Vaší Důstojnosti znám byl. Napřed chybí několik listů

předmluvy, jest ve tři knihy rozdělen, každá kniha má přes 60 kapitol a vzadu je psáno: *dokonal sem s bozie pomoczi knyhi tyto genz slowu Milion Markussowoy z Benatek Genz spravu tyto wieczi popsal o obyeczegich a o polozeni kragin na wschod sluncse Asu dokonany apsani na Lethowiczich w sobotu po swate Markaretie.*

Léta vynechal; při tom je na tom samém papíře od té ruky Jan Mandvyil a zdá se, že jest mnohem pěkněji psán než v rukopisu A . . . Náš sprostý lid Mandvyila nejradše čte, a já myslím, že by Milion Markušov mnohem radše četl, proto že popisuje také mnoho podivného, a jsouli to lži, nejsou aspoň tak makavé jako v onom; jedna kapitola je tam o *ruskej vlasti*, to nic nelže. Přivázán jest k němu překlad cestopisu Mandevillova, touž rukou psaný a s týmiž i znaky písařskými. Ruka písaře projevuje dobu kol r. 1460—1470, avšak přípisky na konci i překladu Markova i Mandevillova zřejmě osvědčují, že zachoval se v textu musejním toliko *opis* staršího českého překladu. Pohříchu není zachován rukopis celý; ztracenyť jsou listy 1, 2, 12, 13, 24, 25 a 60 z původních 126 listů.

Psán pak jest překlad český na tuhém papíru, v němž vytištěno jest stále znamení: terč na sloupku spočívající, konec sloupku zabíhá do terče a zakončuje se vodorovnou přímkou, z jejichž konců souměrně dva hranoly se zdvihají. Každý ze 126 listů má 21 ^{cm} zděli, 14·5 ^{cm} zšíři. Text jest obdobně zarámčován linkami jednoduchými, řádky pak linkami od sebe odděleny. Popsaná strana má zděli 16·5 ^{cm}, zšíři 10 ^{cm}. Iniciálky jsou provedeny vkusně a mnohdy i ve velikých rozměrech, zejména *X, T, Z, K, B* a v některých případech i *P*. Obyčejně psána iniciálka o dvou rádcích, ozdoby mnohdy zabírají až i polovici délky popsané stránky. Listy jsou číslovány běžně ciframi arabskými. Nepopsaný okraj má zšíři nahoře 2 ^{cm}, dole 2·5 ^{cm}, na vnější podélné straně 3 ^{cm}. Písmo zřídka přebíhá přes okraj, čte se velmi dobře a jest stejně bedlivé. Počet řádek na stránce není stejný, někde toliko 24, někde i 30.

V úvodu praví neznámý překladatel: »A protož v překládání jich práci jsem přijal (s) bezpečnějším svědomím k utěšení těch, ktož v nich čísti budú, a chvále pána Jezu Krista, všech věcí vidomých i nevidomých stvořitele . . . A tak sě dokonává předmluva z latinskú (l) česky přeložená (3).« Vidno z toho, že český překlad zdělán byl *s textu latinského*, což ostatně i jinak vyšetřovati lze, nebo na mnohých místech překladatel české významy latinským zněním doplňuje. Že pak pořízen byl z textu Pipinova, zřejmo jest z těchto důvodů: Jakkoli ve všem neshoduje se znění českého překladu s latinským textem Pipinovým, přece zachovány jsou v něm podstatné jeho znaky, rozdělení ve trojí knihy, Pipinova předmluva, v zásadě shodný počet hlav v jednotlivých knihách, shoda nadpisů jednotlivých hlav a souhlasné znění jmen osobních i místních.

Český překladatel na místech mnohých i textu ukrátil. Na str. 51^a, kdež počíná se druhá kniha, po slovích »Počínají sě knihy druhé o moci a velebnosti Kublajových krále tatarského« vynechán jest úplný výčet hlav

jednotlivých druhé knihy. Podobně str. 99 za slovy »A tak konec druhých knih, Amen« vynechán úhrnný výčet jednotlivých hlav knihy třetí. Na str. 4 jsou naproti tomu některé hlavy nesprávně číslovány, což vidí se z poznámek pod čarou přičiněných.

Prvopis českého překladu nezachoval se. Exemplář musejní, z něhož text český v knize této vydán, jest zřejmým opisem. Na konci textu čte se totiž tato poznámka, psaná touž rukou jako překlad veškeren: »Dokonal jsem s boží pomocí knihy tyto, jenž slovú Milion Markusovy z Benátek jenž z prvu tyto věci popsal o obyčejích a o položení krajín na vzhod slunce. A sú dokonány a psány na Lethovicích v sobotu po svaté Markaretě.« Týmiž skoro slovy zavřen však i přepis Mandevillův, touž rukou psaný a k téměř kodiku přivázaný. Nad to projevuje se povaha pozdějšího přepisu v hojných poklescích, které částečně pisař sám, v kontextu částečně pozdější ruka in margine opravovala. Tak na str. 6^a čte se v textu ř. 4 s hora: A ony yakozto muzie opatrníe welmy *wudcse* atd., in margine však místo »wudcse« poznamenáno »mudrze«. Na též stránce ř. 6 z dola čte se v textu »y dal giem, aby ge^v ge donesly; *Sfkrú* také atd.;« in margine jest nemožné »Sfkrú« v »*d/sku*« Hankou opraveno. Na stránce 9^a ř. 12 shora znáti jest, že bylo původně psáno »przczec«, později ale bylo z prostředka slova vyškrábáno. Na str. 10, ř. 16 s hora psal pisař původně *thiechto*, potom však *th* v násloví přetrhl a opravil v *tiechto*. Na str. 19^a, ř. 6 z dola čte se v textu *pomynie*, ale *i* za *n* rudou barvou jest přetřženo. Povaha přepisu, dobou od prvopisu značně oddáleného, projevuje se i z četných pisařových omylů,¹⁾ jako z latinšku 3, *drzieweczeczenij* 6^a, *sadagics* . . . *wratily sie* 9, *mezkwie* 10^a, *tu sie Tu sie zdmu a zemie* atd. 11, *A oni wam odpowiezte at nebo ata* 14, *ke wsszech wierni spalitelny* 14^a, *otey* místo *od tey* 15, *Aon gestbil czlowieka ziwota swate* 15, *cztirz* místo *cztyrcz* 15, *nieky* místo *niekdy* 16, *dobrzich* 17^a, *negfu* místo *nefu* 17^a, *yhed* 19, *amohzie* místo *a mnohe* 19^a, *zmorzl* místo *zmarzil* 19^a, *strzedy* místo *strdy* 22, *aonom* místo *na onom* 22^a, *dobrze* místo *dobre* 28, *roky* místo *rohy* 28, *sy Saraceny* místo *sy Saraceny* 28^a, *krzieft swatu* 28^a, *poten* místo *pod ten* 29, *rozlicznich nastrogy* 32, *rozkošnym krmiej* 33^a, *po swiecczenie* 39, *swietieczij* místo *swieticzij* 40, *kuporzebu* místo *kupohrzebu* 41, *welbudij* místo *welbludij* 41^a, *wystrziehahie* 41^a, *swu manzenky* místo *swu manzenku* 42, *wu praczy odieni* 42, *ginach zwierzat* 42^a, *wychucze* 44, *laytmanē*, hned však níže *haytma^a* a *haytmanē* 44^a, *diweterkat* 45^a, *drzaze* místo *draze* 45^a, *ge to o gelyny opitonnych* 46, *kolo onyehozto* 46^a, *Amoho* místo *amnoko* 47^a, *z pitonyegie* 47^a, *awsskz* 48^a, *biedle zakona* 48^a, *hravrany* 49, *chratochwil* 50, *odrzienie* místo *obdrzenie* 50^a, *Tiffieczioho* 52, *korünū* 52 a 52^a, *rzietierzstwa* 53, *a dwanašte hauffu* místo *u dwanašte* 53^a, *zriedl* místo *zriedil* 53^a, *obynucze* místo *owynucze* 54^a, *korowe* místo *koruhwy* 54^a, *zgiednaw, do . . . myesta sie wratirw* místo *wratil* 55, *d/szczu* místo *d/sku* 55^a, *wzon* místo *wzwon* 58^a, *smyeštati* 62^a, *kadienycze* 62^a,

¹⁾ Kromě omylů, již J. Gebauerem, Listy filol. 1887, 359, vyjmenovaných.

gralowa 63, *kratochiele* 64^a, *spratrzie* místo *spatrzie* 64^a, *oblyznich wlafti* 68^a, *od hednej* místo *od gedney* 69, *odywa dawagi trzi bazantij* 73^a, *v wieliký mnozstwíe* 79, *zrzszie* místo *zryszie* 85^a, *prziesz niecz* místo *niez* 87, *wposlawczowiech ruffie* 93, *s bogi* místo *szbozie* 94^a, *nebly* místo *neb by* 99, *wfom* místo *wfem* 100^a, *Murzie* místo *muzie* 101^a, *tra* místo *trwa* 106, *y ryzie* místo *z ryzie* 105^a, *yawranij* místo *hawranij* 111^a, *wedu* místo *wodu* 112, atd. Mnohé z těchto omylů jsou zřejmým přepsáním písaře, mechanicky opisujícího, mnohé i smysl rušící, zavinil již překladatel neporozuměním textu původnímu.

Tištěný text Pipinova latinského překladu jest nad míru vzácný, zachován jsa toliko ve třech exemplářích téměř nepřístupných. C. k. dvorní knihovna vídeňská k žádosti vydavatelově zapůjčila sice c. k. gymnasijskému ředitelství v Kolíně latinský rukopis textu Pipinova, ne však inkunabuli, kteráž dle knihovního řádu pokládá se za rarissimum. Vydavatel vzdává na tomto místě uctivé díky slavnému ředitelství *král. universitní knihovny* v Leydenu, jež po zvláštní jeho žádosti ochotně leydenskou inkunabuli zaslalo c. k. veřejné knihovně pražské a tím kolacionování rukopisu s ní umožnilo. Z těchto příčin ustanovila se veleslavná III. třída České Akademie cisaře Františka Josefa na uveřejnění latinského textu, který by, otištěn jsa vždy pod příslušnou částkou textu českého, podával žádaná vysvětlení, kde český text neúplný jest nebo nejasný. Podkladem učiněn rukopis vídeňský. Veleslavná c. k. dvorská knihovna vídeňská po žádosti vydavatelově ochotně rukopis řečený do Kolína propůjčila, kdež jej vydavatel přepsal a k vydání upravil. Rukopis tento, nyní pod číslem 3273 zařazený, pochází původně z Moravy a dodán byl za Josefinských dob do c. k. studijní knihovny olomoucké, odkudž vedle znění císař. patentu ze dne 15. srpna r. 1837 zaslán c. k. dvorské knihovně vídeňské. Jest psán na 105 listech papírových o délce 18⁴ a o šířce 13^{cm}. Každá strana rozdělena uličkou 0⁷^{cm} širokou ve dva sloupce; každý popsaný sloupec má 11^{cm} zděli a 8⁷^{cm} zšíří. Číslovány jsou listy, sloupce nejsou zarámcovány. Písmo jest drobné, ale sličné, toliko inkoust jest bledý a, ježto rukopis trpěl vlhkem, čehož jsou zřejmé stopy, jest písmo na mnohých místech velice vybledlé a s těžší čitelné. Zvláště poškozen jest vlhkem list 105, jehož znění bylo potřebí přibráním textu pražského P¹ upraveno. Písař dbal velice ozdobné stránky, zvláště na iniciálkách, které jsou provedeny z největší části; toliko na počátku některých kapitol zůstává místo prázdné. Iniciálky některé malovány jsou červeně, jiné modře. Přípisy jsou řídké a psány jsou cizí rukou buď na pokraji buď v uličce mezi sloupci. Písař sám na hojných místech bezděké omyly opravoval, označiv body pod slovem, jež opraveno býti mělo. Ježto přípisky na pokraji tu a tam jsou přeříznuty, vidí se, že byl rukopis teprve později svázán. Přepis upraven se všemi zvláštnostmi pravopisu písařova; toliko ligatury a zkratky z plna vypsány.

Srovnáním tohoto textu latinského s českým vyšly na jevo důležité momenty pro charakterisování českého překladatele, kterýž latinskou před-

lohu svou na hojných místech zkrátíl, vynecháváje zejména slova, jimž neporozuměl, anebo často se opakující, vedle toho však doplňoval ji i vlastními přídatky. Tak v I, 11 (dle Pipinova řadění) čte se: »Aer autem non valde sanus est«, český překlad klade však: »Alle powietrze welmy zdrowe« s opomenutím zápornky. Maličko níže při charakteristice Armenův opomenuta slova »nunc potatores et timidi sunt effecti«. I, 18 vypravuje se o báječném přenesení hory jakési v okolí bagdaském. Kdežto latinský text jest stručný, vypravuje český překladatel v části zachované velice obšírně, jak zřejmo z následujícího srovnání:

In illis regionibus inter thaurisium et baldachum mons est, qui olim de loco suo usque ad locum alium est translatus virtute diuina. Volebant enim saraceni Christi euangelium vanum ostendere pro eo, quod dominus ait: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: transsi huic, et transibit et nichil impossibile erit uobis. Dixerunt ergo christianis, qui sub eorum dominio in partibus illis habitabant: Autem in christi nomine montem istum transferte aut omnes ad Machometum conuertimini aut omnes peribitis gladio. Tunc deuotus quidam vir christianus confortans se oracione fideliter ad dominum Jesum christum montem illum uidente multitudine populorum translulit ad designatum locum, per quod multi ex saracenis ad christum conuersi sunt.

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 Czestu, gizto hledate proti krzieftanom. Cztieny krzieftanske prawy: kteryzkolwiek krzieftan bude miti taku neb toliku wieru w kriftu, yakzto gest gedno horczyczne zrno, a on die gedney horzie: zdwyhni sie f tohoto myesta a gdy na gine mifto, ze by ta hora byla pofluffna krzieftiana. Protoz kazte sie febrati wfsem krzieftanom z tiechto kragyn a polozte gym gyfty rok, at to na ten den gednokrat wczinie gedney z naffych hor, a oni toho nebudu moczi wcziniti. A wy gym pak diete, ze ony nemagi tolike wijrij, yako gedno zrno horczyczne a ze czteni Kriftowo nenie dobre. aoni wam odpowiezte at nebo k waffie wierze budu chtieti przifstupiti anebo wfscichni, tak maly yako weliczi, zhubeni budete. A kdiz tey radie kalyffus wrozumie, przigal gy wfscyzku welmij radoftnie. A yhned poflal po wfscyzky krzieftiany, czoz gich bieffe w tiech kraginach, gichzto mnoho bieffe, y kazal gym czisti to giste cztenije gegich. A otazal gich, bylali by to prawda, a ony rzekly, ze gest tak. Tehdy rzekl gym kalyffus a przikazugie, aby to wczinily w defetij Dnech, aby fe ta hora hnula f toho myesta,

nebo wiery se odrzekniete aneb smrti na sie czekayte. To krzieftiane vflysfawffe, welmy sie zamutichu, y wrhli gfu myffleny swa ku pa^v Gezu Krzistu ke wfsech wierni fpalitely, genz w sie vffagicze neoftane, aby gym raczil pomoczi f te frafti. Tehdy biskupowe a gini fwati otczowe tey krugini zgednaly lyd, aby sie naboznie modlily pa^v bohu, profieciez ge^o fwate mylofti a postieciez sie, aby g^y f te nuzie raczil pomoczi. A kdyz minu oſm dni czaffu toho, gedon angel fwati zgiewy sie v widieni gedno^v duftoyne^v Byfkupu a rzekl ge^v, aby rzekl gednomu ffewczykowi gednokemu, aby profyl za krzieftiani, aby ta hora ffla zdwyhnuczy sie, kamz by kaliffus kazal. I powediel ge^v Andiel gmeno y duom ffewczika toho, ktezto przebiwafie. A to wydienije miwal gefy wyeczekrat ten gifte biskup. Tehdy, kdiz sie giz rok kalyffu prziblizowaffe, poflal ten biskup po to^o ffewczika, a powedie gemu drziewe rzeczene widieni, y profyl gehu, aby tu modlitwu Vczinil panu Gezu kriftu za proftieni krzieftianow o tey smrti. Tehdy ten ffewczik gednookij wimluwagie sie, wecz: Ja fem hrziefni czlowiek a neygfem duftogen tey milofti. Neb sie wymluwaffe pro fwu pokoru. A on gefy bil czlowieka ziwota fwate^o czifteho a velmij pocztiwij. Na wffaky den mſſie rad pofluchaffe a byl fobie fa' oko wylupl f swe hlawij prawe pro taku wiecz, neb czafto flychal prawicz, cztirzy kazicz, ze czteni fwate prawy: Acz oko twe pohorfie tie, wylup gie a wrz od febe. Neb on bieffe dobre ſproftnofti czlowiek y mnygieffe, by ta flowa tak miela rozumena byti a ftati sie, yacz pfana

gfu. y przidalo gfe ge^v gednucz taka
 przihoda, ze gedna krafna mladice
 k niemu przide a rzkucz ge^v: Mily
 pane ffewcze, vczin my dwa strzie-
 wicze. Odpowie ffewcz a rzka: vka-
 z my fwu nohu, ana pak przilifs fie
 odkrywffy, vgaze ge^v nahu nohu.
 A ynhed f toho vkażani z dyabel-
 ske^o nabadanie ffewczik welike po-
 kuffeni a niekteraku liboft na obe-
 zrzeni tiela gegiho miegiffe, ale ynhed
 gie kazal giti od febe a poczel fie
 myfly Nawraczowati gfam k fobie,
 y zamuczowaffie fie a zelesfe toho
 pokuffeni, y fpomenul na ta flowa
 cztenij fwate^o a ynhed fobie oko
 gfam wilupyl pro fkruffeni toho ta-
 keho pokuffeni. A protoz krzief-
 tiane vffagice w gehu modlidbu, profily
 gfu gehu, aby za nie pana boha profil,
 aby gie raczil zbaviti tey zle przihody,
 y slibil gym, ze chce rad tv mod-
 lidbu k bohu za nie vcziniti. A kdiz
 giz przigide ten rok gym od kalyffa
 polożeny, wfifichni krzief-
 tiane rano welmij wfawffe, ffly gfu do
 koftela a kazaly fobie mife czifti a
 modlidwy rzikati. Potom febrawffe
 fie wfifichni, muzie y zeni, ftarzie
 y mlady, kazaly nefi przed febuw
 krziez, y ffly gfu k tey famey
 horzie a mnoho gich bieffe. A
 ynhed przigide ten gifty kalyffus
 f welykym mnoftwym Saraczenuow
 z dobrze odienymi a hotowymi k
 mordowani krzief-
 tianuow niewierzecze, by to mohly
 vcziniti, aby ta hora zdvihla fie
 tak, ykz by kalyffus rozkazal. Tehdy
 ten fewczik, przitel bozie, klekl na
 fwa kolena welmy nabozne przed
 krzizem a zdvih fwe rucze k neby,
 Profyl gefť pana Gezu krifta, aby
 Kazal tey horzie fie zdwyhnuti
 podle rozkazani kalyffowa. A ynhed tak

dokonal tu modlidwu, ta gıfta hora
 zdwyhla fe yakzto ptak y flla na to
 mıfto, yakoz bil kalyffus rozkazal,
 A kdız faraczeni ten dyw vzrzechu,
 welmy fe diewiechu, y kalyffus
 f nymi. A pro tu gıftu wiecz kaly-
 ffus f mnohymij faraczeni zdielaly
 gfu fe krzieftiane a krzieftiankey
 ziwoth wedly az do fmrti. Neb kdız
 ten kalyffus vmrzel, nebil pohrzeben
 yako Saracen; ale yako krzieftian.
 A nalezly gfu przy fmrti to' kalyffo-
 wy gedem krziezek na gehu hrdle.

V I, 34 jest přeložen latinský text správně, ale český překladatel přes to přičinil poznámku »latyne ftogi pšana Barachia centū aut octoginta pannij lyneij, któz toto lepe vmie wyloziti, ten wiloz«. V I, 48 čte se v latinském textu . . . quibus transactis invenitur provincia Succur. In hac provincia sunt christiani etc., v českém však textu praví se: A przeyda tu czeftu, przygde do wlafti, geffto flowe Suttur (*w nyez mnoho myešt gefft a miefteczek, a naywıetfſie myeſto flowe Suttur*), w tey wlafti gefft nyeczto krzieftianuow atd.

Jiné dva rukopisy latinského textu Pipinova, v polyglottě Marko Polově neuváděné, chová v bohaté knihovně své nejdůstojnější vždy věrná metropolitní kapitula pražská. Ježto český překlad v mnohých jednotlivostech od latinského Pipinova textu vídeňského se uchyluje, zkollacionovány za vydáním naším i oba rukopisy kapitulní. Prvů z těchto rukopisův, uložený v kodiku G, 21, skládá se ze 46 listův in continuo popsaných a sice z plna a bez číslování stránek. V kodiku předcházejí *Vite philosofo- rum cum breuiloquio eorundem a Tractatus de quatuor virtutibus cardinalibus*. Nadpis Pipinova textu jest *Marcus de Venecijs*. Rámec jednotlivých stran jest linkován, ruka v celém textu táž, vypsaná, v ligaturách důsledná. Iničiálky jsou stejné s textem černě psány, nadpisy kapitul červené, in margine jsou připsána namnoze čísla kapitul. Písmo jest z počátku XV století.

Druhý rukopis jest v kodiku G, 28 a skládá se z 42^{1/2} listův o 2 sloupcích zplna popsaných, bez stránkování. Titul není žádný, nýbrž rukopis počíná bezprostředně úvodními slovy: *Incipit prologus*. V kodiku téměř obsaženy jsou ještě rukopisy nadepsané *Incipit liber descriptionum terre sancte Ferusalem editus per fratrem Borcardum de Monte Syon, pak Incipiunt gesta passionis domini que invenit Theodosius magnus Imperator in Ferusalem in pretorio poncii pylati in codicibus publicis*. Rukopis tento psán jest trojí rukou. Každá stránka jest rozdělena ve dva sloupce, tyto pak jsou linkami ohraničeny. Iničiálky jsou psány červeně, písmo jest rovněž s počátku XV. století. Seznam kapitul jest až na konci každé knihy a sice skládá se I kniha ze 67, II ze 70 a III ze 40 kapitul. Končí se rukopis tento slovy

Explicit liber domini Marci pauli de veneciis De consuetudinibus et conditionibus orientalium regionum.

Srovnání rukopisu G, 28 (= P^a) s českým překladem potvrzuje především, že nebyl tento latinský text předlohou překladateli českému. Okolnost tato vyšetřuje se již z důvodů vnějších. Především nemá tento rukopis nadpisů kapitol jednotlivých, které vyskytují se v českém překladě souhlasně s jinými pipinianskými rukopisy. Za prologem schází výčet kapitol I knihy, kapitola I, 14 schází na místě svém, kapitola I, 41 schází a následuje po I, 40 ihned I, 42. Závažny jsou i vnitřní důvody, zejména okolnost, že latinský tento text, zejména v třetí knize, celé věty svého prvoopisu opomíjí, český překladatel ale věty ty přeložil a do svého textu pojal.

Než ani rukopis G, 21 (= P¹) není lze za předlohu českého překladatele prohlašovati. I v tomto rukopise jest jiný pořádek kapitol než v textu českém. Kapitola dvacátá nadepsána v něm De ciuitate Corniam ale v českém překladě i v jiných rukopisích pipiniánských zní nadpis tento O miestu yafdy, De Ciuitate Lasdi. Nad to ukazuje podrobné srovnávání textu tohoto s českým při vši vnitřní příbuznosti odchylky velmi značné.

Jiný pipiniánský rukopis v českých zemích zachován není, srovnáním však vzájemným rukopisů dochovaných nabýváme přesvědčení, že podkladem českého textu byl rukopis, na němž spočívá i rukopis Vídeňský i P¹ i neznámý nyní rukopis, dle něhož vydán L.

Kdo byl českým překladatelem textu Pipinova, jest naprosto neznámo, ale z poznatků jazykových sluší usuzovati, že zdělán byl český překlad před koncem XIV století. Překládán byl spis Markův na Moravě, jakož projevují velice hojně moravismy, sebrané částečně *Ž. Jirečkem*, Časopis Českého Musea 1877, 106 sld. Dle připsku na konci nynějšího textu učiněného byl i tento text na Moravě v Letovicích přepisován a sice písařem vycvičeným, jehož ruka projevuje charakteristickými znaky dobu krále Jiří z Poděbrad.

Osudy rukopisu od jeho zdělání až do té chvíle, kdy se ocitl v ruce Hankových, výše byly vyloženy. Ze dvou přípisův in margine, psaných způsobem století XVI (na str. 31^a čte se »Bude-lj vůle Bozi, ftane fe. Petr Paczak z Waczlawicz«, na str. 32 »Vprzimnost czifta cznoft, A kdo miluge Sprawiednost ten trwa na wiecznoft. B. z Hodiegow«,) lze se některých majitelů kodiku dovtipovati.

Vydán český překlad dotud nebyl; toliko vybrané částky uveřejnil K. J. Erben ve Výboru z literatury české II, 545—572.

Titul jest ztracen, ale na str. 4^a do textu pojat, i zněl původně *Marka Pavlova s Benátek knihy o divných věcech vlasti na východ slunečních*, ve shodě s nadpisem překladu Pipinova *Marchi pauli de Veneciis de cōsuetudinibz et cōdicionibz orientaliū Regionum*.

II.

O slovesné stránce českého Milionu.

Uvažuje V. Flajžhans.

O jazyce staročeského překladu cestopisu Marka Pola jest již řada monografií. Od 3. srpna 1817, kdy Hanka poprvé o jediném rukopise tohoto textu podal zprávu Dobrovskému, netrhne se téměř řada pracovníků. Hankovo počáteční usouzení, že rukopis sahá do XIV. století, opravil hned roku následujícího (Gesch. der böhm. Sprache, 1818, 275) patriarcha Dobrovský svým lapidárním způsobem takto: »die Abschrift gehört zwar in die Mitte des XV. Jahrhunderts, allein die böhm. Übersetzung selbst mag wohl älter sein«; podle dalších slov snad, ač není tento výklad bezpečný (slova »diese Handschrift ist also noch zu N. 10 der vorigen Periode nachzutragen« mohou se vztahovati prostě jen k Mandevillovi), kladl původ textu staročeského před r. 1410. A toto mínění také ovládlo; ještě Jireček 1876 spojuje se pouhým konstatováním fakta (Rukověť, II. 9): »přeložen na český jazyk ve XIV. věku« a doplňuje pouhým vyslovením toho, co jaksi implicitě řečeno již u Dobrovského otiskem závěrku rukopisného (»psány na Lethowiczich«), že nynější rukopis »psán v Letovicích na Moravě«. Tato holá fakta konstatoval tedy již r. 1818 Dobrovský a málo co lze k tomu podstatného přidati.

Bývaly k tomu přidávány nesprávnosti: Hanka v rukopisném přípisku deskovém hádal na Letovice české, mylně; Jungmann v Historii Literatury (II. 79) udává za vročení rukopisu rok 1483, vzniklý — jak již Jireček poznal — omylem a to asi nějakým nesprávným záznamem, náležejícím vlastně ke křižovnickému rukopisu Mandevilly z r. 1472. Jungmann totiž jinak doslovně opakuje zprávy Dobrovského, ale dodatky jeho (str. 274—275) nějak popletl. Šembera 1868 (Dějiny řeči a literatury, 130) pronesl domněnku, že text náš »z latiny přeložil nepochybně Vavřínek z Březové« — sotva správnou a ještě méně důvodnou. Nesprávností podobnou Erben při otisku ve Výboru z literatury české (1868, II. 543—571) setřel ve výňatcích dialektický ráz textu našeho a podobně mylně pokusil se (1868) Vocel

a pak) 1888 J. Jireček (O zvláštích češtiny ve starých rukopisech moravských, str. 20) stáří rukopisu zvýšiti slovy: »napsán byl asi počátkem XV. věku«. A tak poslední zmínky Gebauerovy (v Listech filol. 1887, Histor. Mluvnice I. 679 atd.) omezují se podstatně zase jen na stará konstatování Dobrovského z r. 1818.

Pokládáme tedy za zjištěné, že rukopis náš pochází (spíše z konce, nejméně však) z polovice XV. století, že vznikl od neznámého autora v Letovicích na Moravě (stopy toho jsou i v jazyce zřetelné), že tento rukopis jest jen opis textu původně staršího (a to opis, jak pouhým nahlédnutím patrné, velmi chybný), snad ještě ze XIV. století, původce neznámého, vyčerpali jsme skoro úplně pozitivní vědomosti celého téměř století a — nechceme-li se ztráceti do báječné říše fantastických dohadů — zbývá nám stanovit v těchto mezích jen zajímavější nebo závažnější podrobnosti.

I tato minuciesní, drobnohledná práce filologova byla již z největší části u textu našeho vykonána. Rukopis sám v Museu byl dosti přístupen filologům, Erben ve Výboru a Jireček v Anthologii záhy otiskli dosti značný kus textu a když 1868 J. E. Vocel v Pravěku země české (str. 449—454) ukázal ke shodě jednoho místa našeho textu s několika verši Jaroslava v Rukopise Královédvorském, zvýšil se zvláště interest o jazyk našeho textu měrou neobyčejnou. R. 1875—1877 zvláště články prof. dra. J. Gebauera v Listech filologických (II. 101—114; rozhojněny a opravený překlad tohoto pojednání vyšel německy v Archivu für slavische Philologie, II. Band, 143 sqq.) a J. Jirečka v Časopise Musea království Českého (LI. 103—119) byly jazykové zvláštnosti textu našeho vyčerpány skoro do dna a když 1886—1888 vzplanul znovu boj o Rukopisy, znovu oba přední protagonisté důkladnými rozborů jazyka textu našeho (Gebauer v Listech filolog., 1887, 348—360 a Jireček O zvláštích češtiny atd. 1888, str. 20 až 22) material zpracovali skoro úplně. Jen nepřímým, ale arci velmi důležitým doplňkem těchto studií Gebauerových a Jirečkových přispěl 1895 Fr. Bartoš vzorným popisem nynějšího útvaru nářečí letovického (Dialektologie moravská, II. 103—106). Na práci těchto tří učenců staví následující řádky dále a spokojují se při známých věcech proto jen několika doklady, odkazující pro ostatek do článků Jirečkových nebo Gebauerových. Mimochodem řečeno, ačkoli Gebauer text excerpoval i pro Historickou Mluvnici i pro Slovník staročeský, zůstalo přece leccos důležitého v zažloutlých listech našeho kodexu, a tato nova označuji v práci následující hvězdičkou.

Předem nutno si opětně připomenouti, že text našeho kodexu jest pouhý opis a to písafé velmi nepozorného a nedbalého. To ukazuje pouhý pohled na text a důvody toho některé uvedl již 1868 Vocel (»wudcze« m. »múďře«, na »welmy« rovni m. »valněj« atd.), jež rozhojnil Gebauer (v Listech filol. 1875 a zvl. 1887, 359—360), ukázav také k tomu, že opisovač mnoho vynechal — dalo by se ohledání toto doplniti ještě opačnou necností písafovou, mnoho totiž psal také dvakrát. To, co dle mého mínění písaf vynechal, je ve vydání tomto položeno do rohatých závorek a otisčeno

kursivou; týmž způsobem jsou — ale nikoli všude — opraveny také některé jiné chyby opisovačské a písářské. Kde naproti tomu písař zbytečně píše jednu věc dvakrát, jest položeno zbytečné opakování do závorek kulatých. Kde nelze s jistotou určit, co vynecháno, tam označena několika tečkami mezera, kde oprava chybného textu byla nejista, upozorněno vykřičníkem.

Tato nedbalost písařova má, jak již Gebauer správně upozornil, nemilé následky při úvaze o dialektických zvláštностech našeho textu; leč kterou chybu písařovu může kvapný posuzovatel vzít za zvláštnost dialektickou. A tato nesnáž zvyšuje se tím, že písař dopouští se nejen chyb píseckých nýbrž i opisovačských; že opisuje nejen nedbale (vynechá něco nebo něco dvakrát napiše), nýbrž i nerozumí své předloze (a píše pak z nedbalosti hotové nesmysly), ano dokonce dovoluje si ji svými konjekturami, docela falešnými, znetvořovati téměř k nepoznání. Chybou píseckou zajisté jest, píšeli n. př. fol. 123^a »obecní pokrm a *pa/la*« místo *pastva* (jak opravují v závorce rohaté kursivou) — takových vynechání dopouštějí se i jiní písaři, ač ne tak často jako náš; písař náš hned v následujícím řádku (mezera ta označena tečkami) vynechává zase, tentokrát asi celý řádek předlohy, tlumočící latinské »supra modum, ideo herbas non germinat neque blada«. Zrovna takového vynechání — mimo přechašo jindy — ještě hrubšího, dopustil se fol. 126, kde vynechává asi pět řádek českého textu, tlumočícího lat. »reducentes . . . lucra magna«. A hned kousek níže, fol. 126^a vynechává opět dokončení slabiky »ta« — (dle lat. originalu »protenditur« patrně na druhém řádku předlohy následovalo — »hne sě«), ale nejenom to, bezmyslenkovitě, docela mechanicky k tomuto necelému »ta' — opisuje znovu z předešlého řádku předlohy »vlast studená velmi«. Zpozorovav omyl, pokračuje klidně dále »V tom moři«, nedbaje ani toho, aby zbytečná slova škrtl ani scházející »hne sě« doplnil. Tyto a podobné, v nejrozmanitějších kategoriích se vyskytající, chyby písecké vadí celkem ještě nejméně; hůře je tam, kde špatně rozumí — a píše buď nesmysly nebo nemožné konjektury. To jsou pak pravé chyby opisovačské, při kterýchž ne vždy vidíme s jistotou, proč měněno a jak zněl original. Fol. 126 na př. za lat. »equabus suis frena relaxantes ipsas libere, quo volunt ire, permittunt« má následující překlad: »svým klisiciem uzdy pustie, aby šly ,protie', kamž chtie«; označil jsem vykřičníkem v rohaté závorce tuto chybu čtenáři, ale neodvážil jsem se hádati slovo originalu. Jsem sice toho mínění, že text originalní měl asi zkráceně psané »před sě« nebo »přece«; že opisovač mylně četl zkratku »pře-« za »pro« a že zbývající »-ce« pokládá za dialektický acc. sg. m. *tě*: z této chyby čtení a špatné konjektury že vzniklo nyní nesmyslné »protie«. Ale arci nemohu — při notorické nedbalosti našeho písaře — tento výklad postavit jako jediný možný; náš písař mohl své nesmyslné »pro tie« také jiným způsobem vyvoditi, cesty jeho jsou věru nevyzpytatelné. Nebo: »inter arenas rimantur« přeložil fol. 113 »mezi pieskem *paraky*«; to vykládám si takto: originalnímu »paragy« (= páraji) písař nerozuměl, buď že snad sloveso ,parátí' v jeho dialektu nebylo ob-

vyklé, či že snad je pokládal za acc. plur. cizího jmena jako ‚adamant‘; i chtěl cizí *g* počestiti tak, jako udělal z ‚grošíku‘ ‚krošík‘ a tím způsobem vytvořil nesmyslné ‚parahy‘ atd. A tyto chyby potom značně zeslabují důvěru k některým singularitám hláskovým a tvarovým: fol. 114^a na př. za lat. ‚uirides fructus‘ čteme ‚lezeneho ovoce‘: možno, že snad přeroknutím (jako ‚svítilko sluní‘ ‚štěk zapesal‘ atd. v mluvě obecné) bylo písaři diktováno nebo sám si předříkával vskutku ‚lezeného‘ m. ‚seleného‘; ale hledímeli k ostatním nesmyslům, přičteme to také na vrub pouhé nedbalosti; podobně fol. 126 psané ‚domov by se *poznasti* neuměli‘ pokládá sice Jireček za tvar dialektický — a bylo by možno uvésti paralely — ale když uvážíme, kolika chyb se písař na listě 126 dopustil (byla o nich právě shora zmínka), přičteme i toto s chybě pisecké (a proto vloženo v textu do závorky kulaté). A zase nám podává — k malé naší radosti — písař nepřehlednou řadu podobných dokladů.

Tyto chyby opisovačské značnou měrou ztěžují řešení otázek, jež jazyk textu našeho filologu ukládá. Z těch otázek nejvíce byla probírána a řešena od dob Vocelových již otázka vlastně nejpodřízenější — otázka totiž po stáří původní předlohy. Vocel v Pravěku, položiv rukopis neprávem do konce XIV. věku, s čímž prý se srovnává i písmo a pravopis, usoudil: ‚než však patrné známky na sobě nese, že jest přepisem mnohem staršího originalu, jenž brzy potom, když Millione byl sepsán, na jazyk český přeložen‘, kladl pak určitěji původ ten do doby kolem r. 1320. Naproti tomu J. Jireček ohledav jazyk Milliona podrobně, napsal (ČČM. 110:) ‚nemohu jinak říci, nežli že Million zčeštěn byl okolo r. 1400‘ — a mínění jeho přijímá také v podstatě prof. Gebauer. A mínění toho nelze nepřijmouti za správné, ani ne tak z důvodů pozitivních (i takové uvádí Jireček: ‚ščeně‘ m. staršího ‚ščenec‘, ‚starosty‘ = parentes, ‚malovanie‘ za starší ‚psanie‘ atd.) jako hlavně negativních: není nejmenších stop, které by nutily přikládati originálu stáří vysoké, jazyk činí docela dojem jazyka doby Husovy a Rokycanovy. Nešetření dualu (hned v první kapitole: ‚dva bratři se brali‘ nebo ‚z těch bratrů dvů‘ atd.), úplný téměř nedostatek starých aoristů (v téže první kapitole místo aoristů je patnáctkráté užito nového perfekta, pětkráté praes. historického), naprostý úpadek vazeb participiálních, důsledné nešetření jotace, volné užívání dvojhlásky *-ie* atd. svědčí, že již předloha byla asi téhož rázu — nehledě ani ke slovníku, který nevykazuje téměř jediného slova staršího, za to pravidelné a hojně útvary nové.

Lzeli tuto nejčastěji ventilovanou, ač poměrně méně důležitou, otázku pokládati dnes již za rozřešenu, naskytají se otázky nové, obyčejně zlehka jen pomíjené, však vskutku obtíže veliké působící. Dosud obyčejně jazyk Milliona zkoumán v podruží otázky rukopisu Královédvorského; vybírány z něho tvary původu nejruznějšího k účelům obranným anebo zase dokazováno jeho mládí k účelům opačným. Leč jazyk Milliona má zajisté také existenci sám o sobě — a tu na prvním místě naskytá se otázka ne po stáří originalu, ale po jeho kvalitě jazykové.

Precisujemeli problém přísněji, zní takto: Víme, že opis náš vznikl v Letovicích — rozumí se moravských; víme, že jsou v něm chyby opisovačské i stopy nářečí moravských. Jde o to nyní, zjistiti, byli již původní text psán dialektem (a jakým, zdali též letovickým) či byli psán obvyklou češtinou počátku století XV. Bylli pak tento original psán starou češtinou normalní, kdy dostaly se do něho stopy nářečí letovického; zdali teprve posledním opisovačem a s jakým úmyslem? Hodlalli vskutku celý text jazykově přetvořiti, byylli tedy vskutku změny ty úmyslné a tedy důsledné, či jsouli jen nahodilé, z nedbalosti a nepozornosti, tak jako jeho stránka grafická.

A priori by se arci podobalo domněn — tak zajisté soudil i Šembera, přičítaje překlad Vavřinci z Březové — že text náš vznikl v Čechách, jazykem normalním: že teprve moravský opisovač vetkal moravismy do textu původně normalního. Leč J. Jireček, vypočítav řadu moravismů hláskových, tvarových i lexikalních, dokládá (ČČM. 109): »z moravismů těchto, zvláště slovních, jichžto počet výčtem našim nikterak není vyčerpán, podle zdání našeho, jasně na jevo vychází, že Million na Moravě nejen přepisován, ale i prvotně byl skládán. Jen rodilý Moravan mohl tak psáti, aby v psaní své tak rázné vetkal stopy svého podřečí.« A tento důkaz dotvrzuje ještě parallelou s textem Mandevilly téhož rukopisu, jenž — dle Jirečka — obsahuje jen moravismy formální, hláskové a tvarové, nikoli lexikalní; důkaz, že mluvnická osnova zůstala i pod rukou písaře moravského česká a jen tu a tam při tvarech a hláskách dal se svěsti svým okolím. Million, maje nejen nářer, ale i celou látku moravskou, hlásí se také vznikem svým — dle Jirečka — na půdu moravskou.

K úvaze o tom třeba jest podrobného rozboru jazyka, ještě podrobnějšího, nežli nalézáme u Jirečka a Gebauera, zároveň s důkladným poznáním grafiky našeho textu. Toto obojí však zase není možno bez srovnání překladu s latinským originalem, aby bylo možno posouditi celkovou tendenci našeho překladatele.

Překlad učiněn z latiny. Práví to překladatel sám v úvodě fol. 3: »a tak se dokonává předmluva z latinské česky přeložená«, totéž dokazuje v práci další passus na fol. 26^a: »latině stojí psáno ‚barachia centum aut octoaginta panni linei‘ ktož toto lépe umie vyložiti, ten vylož«, nebo na fol. 106^a »ovoce ‚bryrczy‘ jinde stojí ‚bryrczy‘«, k závěrku textu slova: »zvierátko, ješto slovú vlasky neb latině giraffe« (fol. 120^a, srovn. 122^a) atd. Totéž dokazuje srovnání obojího textu přítomné edice, kde pravidlem nalézáme při pochybnostech výklad v textu latinském; totéž mnohá neporozumění: fol. 121-121^a vyskytuje se král ‚Deaden‘ neporozuměním latinskému ‚de Aden‘ (m. Adenský, jak pak dále správně psáno); fol. 91^a čte se »na znamenie divu lodi toho města« za latinské »in portu civitatis huius singni . . .«, kde překladatel patrně omylem m. jména *Singni* nebo *Singui* četli ‚signi‘ a přeložil atd. Totéž dosvědčují mnohé latinismy, nejen slovné jako: »conspiracio = sdýchanie« fol. 52^a, »tradicio = vydánie« fol. 35^a.

›intollerabile = neftrpelive‹ fol. 41^a atd., nýbrž i v celých větách a vazbách : ›oportet, ut duo canes sint = musí, aby vždy dva psi s člověkem byli‹ fol. 86^a atd., z nichž zejména acc. c. inf. nebo ablat. absol. zavaloval našemu překladateli obtíže převeliké. Že tedy náš překladatel překládal, a to doslovně a velmi hrubě mnohdy, z latiny, o tom nemůže být sporu.

Jiná jest však otázka, neměl-li nějakou pomoc německou. Není sice známo, že by byl nějaký starší německý překlad Milliona, ale jsou některé stopy, které ukazují ke vlivům německým. Nechci se tu dovolávat výrazů cizích jako ‚rychtovati‘ atp., nebo podle německých utvořených jako ‚starosty‘ (= parentes = die Eltern), ‚vší věci‘ (= omnino = allerdings) atd. které jsou obecně celé češtině počátku XV. stol. a proti kterým tak usilovně bojoval Hus, nýbrž upozorňuji na časté užívání 3 sg. act. za lat. pass. (›potom přijde do . . .‹ fol. 17 = peruenitur; ›turkysóv mnoho najde‹ t. = reperiuntur; ›sto lodí naplniti množ‹ fol. 11 atd. atd.), které příliš upomíná na německou vazbu s ‚man‘, a na místo na fol. 39, kde za latinské ›per violenciam‹ čteme ›když města přes hlavu mocí dobyl‹. Uvážíme-li, že náš text je v jednom kodexu s Mandevillou, přeloženým z němčiny, můžeme jistě aspoň to připustiti, že překladatel náš podléhal silně vlivu němčiny při svém překladu a že mnohdy tak mohl se dopustiti i germanismu.

Překladatel náš překládal z textu latinského podobného, jaký je v přítomném vydání otisčen. Nebyl to text doslovně týž; místo na fol. 36^a citované to ukazuje výslovně, kromě toho svědčí o tom text mnohdy obšírnější (fol. 74, fol. 81 a j.). Ale přece celkem byl to text našemu velmi podobný a podle několika známek bližší rukopisu kapitulnímu G 21, nežli oběma ostatním.

Překlad učiněn byl doslovně; i to vyplývá z toho, co již uvedeno. Tlumočiti co nejvěrněji bylo idealem našeho autora a tato snaha tříští se na úskalích rozdílnosti obojího jazyka. Vede ke konfliktům a nesnázím, kde častěji trpí správnost češtiny nežli smysl originalu: ›ukrutník, jenž se božím prorokem nazýváchu‹ (fol. 23 = tirannus, qui se dei prophetam esse dicebat) je jeden z těch anakoluthů, jichž v takové hojnosti je rozseto po stranách našeho cestopisu; přeložiti latinský ablativ absolutný (deficiente et terga vertente) ›když již lid ustavše a chřbet obrátivše, král Kublaj zví-tézil‹ (fol. 54) pokládal zrovna tak za správné, jako když tlumočil inf. c. acc. (›credebant Christum unum esse‹ atd.) takto: ›věrieš Krista býti z počtu jednoho bohuov dobrých‹. Jen tu a tam překládá obratněji: ›in mortis articulo‹ = ›na své smrtedlné posteli‹ (fol. 3.), ale tyto a takové případy jsou opravdu jen ‚rarissimi nantes‘.

S tohoto stanoviska musíme posuzovati změny, jež v nynějším opise původního překladu nalézáme. Za starší a původnější musíme pokládati tvary a vazby ty, jež lépe přiléhají k textu latinskému; z kvality změn budeme pak moci souditi o jazykové kvalitě měnitel.

Tu sluší ještě připomenouti, že mnoho důvodů vede k tomu, předpokládati mezi originalem (*O) řadu prepisů ($P_1 P_2 P_3 \dots$), jejichž nekolikátým reflexem jest rukopis (R) nynější; poněvadž však — pro velikou nedbalost písaře našeho kodexu — bezpečně tohoto mínění, velmi pravděpodobného, dokázati nelze, úvaha následující hledí jen ke dvěma textům O a R.

Text náš R jest naproti textu původnímu O měněn úmyslně; s úmyslem opravovati, bez textu latinského. To částečně bylo vyloženo již shora, při výkladu o chybách opisovačských, leč několik příkladů možno ještě uvést: O měl »že ty máje dospievajú« a R (20) z toho udělal: »že ty *mají dospievati*«; O měl: »těch úřad bieše« a R píše »*iehdy* úřad bieše« (fol. 22^a »*harum officium*«); přebývají se Saraceny« přeložil správně O a R z toho udělal (29) »*prebývajú sě Saracenové*«; »a zvláště Saraceny« napsal O a nyní čteme v R (108): »a zvláště *s tarčemi*« atd., vesměs nesmyslně a vesměs vinou této korigovací manie. Důležité pro náš účel jsou z této legie omylů zvláště tyto. Fol. 9^a přeložil O lat. »*duas tabulas aureas*« správně »dvě dscě zlatie«; z toho udělal R »dve sce zlatých« (200 zl.); R tu patrně píše tvar dialektický »*scě*« (m. *stě*); není arci jisto, rozumí-li mu. Naproti tomu na fol. 44^a měl O tvar patrně dialektický »*rádsě*« (jak už upozornil Gebauer v Lfil. 1887, 359), z něhož R neporozuměním udělal »*raději*«; tu tedy tvar dialektický je prokázán již pro předlohu. Podobně fol. 103 psal již O: »*viece pravici* [= praviti] nebudu« a R udělal z toho: »*viece praviece* nebudu«, zde domnělé participium nahradil jiným, obvyklejším. Prvý doklad (*rádsě radějie*-) ukazuje, že vyhýbal se původce textu R provincialismům, druhý ukazuje, že jazyk textu O obnovuje; *opisovatel tedy normalisoval*. Toho jest potřeba dovésti ještě podrobněji.

Normalisování — t. j. nahrazování tvarů dialektických normálními tvary západočeskými — jeví se na př. u tvarů s *-ti-* nebo *-tě-*. V dialektu, jímž bylo psáno O, patrně za *-ti-* a *-tě-* vyslovováno *-ci-* a *-čě-* (toho úkazu v novém nářečí letovickém není; v Bartoš, Dialekt. II. 105) a tak náš opisovač opsal: »*když procčičchu*« fol. 23, »*pláceny*« fol. 95^a »*chci* kúpiti« 114 (patrně m. *chti*; výklad ze *chci*, srovn. Gb. Hist. Mluvn. III. 2. 203, není nutný), »*rycčruov*« 52^a, »*svíceziti* (pravidelně) atd. Často však již dosazoval místo *-ci-* *-ce-* české *-ti-* *-tě-*; vedle *svíceziti* tu a tam je *svítěziti*; někde dosadil jen na polovic: *vraticí* 5, *sprostici* 10 atd., někde i graficky toto normalisování naznačil: w *swietcze* (O *svěčč*, R chtěl mít *svěžč*) atd. A často pak dosadil *t* za *c* na místech nepravých; na polovici cesty grafické se zastavil fol. 40 *ptaczie* (= ptáci; O měl »*ptácie*«, R pokládá za dialekt., chtěl mít »*ptátě*« ale úmyslu nedokončil), ale na jiných místech úmysl provedl. Věda, že inf. končí se na *-ti* a že písař O píše *sprostici* atd., opravil podle toho i »*zawrtě*« 9^a, »*střietě*« (často: 53, 58^a atd.), arci mylně m. *-ci*; věda, že písař O píše m. *chtiece* *chciece* (fol. 83^a), opravil dle toho i »*nechtě* korunu« (fol. 52^a m. *nechce*) »*chziem* nadělati« (fol. 91 m. *-cem*), arci mylně; a podobně opravil koncovku *-cě* u adv. w *blieztie*

(fol. 52^a = blízce), *lechtie* (fol. 106 = lehce) atd., tak za *procičil* napsal 'jakž protitil' fol. 112^a atd., ano (není-li dial.) obvyklou nedbalostí napsal fol. 55^a: 'bez třífla' místo 'bez čísla'. Tvar 'o *poractie'* 40^a vznikl asi tímž způsobem (Gb. Hist. Mluvn. III. 1, str. 176 vykládá tvary podobné jinak). Totéž normalisování (zdá se mi) vyskytá se při častém rčení 'vzchod slunce' (ve staré češtině spřežka; odtud i 'vzchodsluneční' atd.). Místo tohoto měl asi O *východ*, ale toto *východ* nyní zachováno jen na několika místech (ve formě *východ* a také *weychod* 11, 47 atp.) jinde všude po obecném usu staročeském čteme v R jen 'vzchod-slunce'. Atd.

Modernisování textu je rovněž velmi patrné. Text O měl ještě starší tvary *vyměňuji* (81), *vzemše* (7), *stlúp* (29) atd. asi pravidlem; za tyto tvary v R čteme častěji *vyměňuji*, *vzevše*, *slúp* atd. Vedle 'na *však den'* (7^a) čteme již 'na *všaký den'* (fol. 11^a). Ještě patrněji vyniká tato snaha při některých případech mylného pravopisu. Za dob R bylo *ie* všude již zúženo v *i*; písař však O psával v době úženi často *ie* za *i*, snad marottou písařskou, snad také dialektickými odchylkami. Tu pak často R opravuje mylně: píše za lat. locuturus *chti* mluvití (20); t. j. psanému *chtie* (= *chtě*) rozuměl jako 3. piur. a místo *chtie* říkal již a psal *chti*; napsal tak i na místě tomto. Týmž způsobem vyložili již Gebauer a Jireček psaní *-uo-*, *-uov-* za náležité *-ú-*; ale změna tato je v R ještě dále provedena. Za doby O říkalo se totiž v G. pl. *-uov* i *-úv*, ale psalo se ještě starším způsobem také *-óv*: tedy n. př. psáno *králov*, *králuov* i *králuv* (t. j. *-úv*) vedle sebe; za doby textu R změna pokročila ještě dále, psáno stále sice *-óv*, *uov* atd., ale ve výslovnosti zmizelo již i *-v-* koncové; říkáno tedy Gt. plur. *králů* a byla tradice, že možno toto *ů* psáti *-óv*, *-uov*, *-úv* atd. Příklady pro *-óv* *-uov* netřeba hromaditi; *úv* píše R na př. těch *dielnykuw* fol. 29, *welbludnuw* 31^a atd.; pouhé *ů* píše: *murzenynu* šest set fol. 9^a, rok *kalyffu* 14^a atd. Odtud pak bral si písař R právo, psáti každé *-ů-* spřežkou *-uv-*, *-uov-*, *-uo-*, ano i *-ov-*. Případy s *-uo-*, *-uov-* vyčetl Jireček (Zvl. 21, ČČM. 107) a Gebauer (Lfil. 360, Mluvn. I. 263); tuto uvádím případy s *-uv-*: píše tak 3. plur. *prijeduw* 9^a *nefuw* 11^a atd., instr. sg. *febuw* 5 atd., ano i za krátké *u*: o *wtipuw* 4^a. Týmž způsobem myslím, že nutno vyložiti i fol. 102^a *korowhwie* (*óv* = *ú*), jež Gb. H. Mluvn. I. 261 pokládá za doklad dvojhlásky *-ou-*. Tvar Gt. plur. *pieffczouow* fol. 53 je jasným dokladem, kam až dospěla libovůle písařova; má za jisté značiti výslovnost *-ú*.

Jiné doklady této modernisující snahy jsou uvedeny níže.

Uvážímeli všechny tyto okolnosti společně, přijdeme asi k témuž mínění, jaké jsme shledali vládnoucím. Original (O) byl psán dialekticky, jazykem dosti pozdním, nářečím nejspíše moravským, někdy na počátku XV. věku. Ale další náš výtěžek, že opisovač (R) modernisoval a normalisoval, že tedy nepsal dialekticky, nýbrž formy ty stíral a měnil, zdá se v odporu s explicitem textu, dle něhož opis psán na Letovicích. A i tomu přepisu vindikují původce moravského skoro obecně badatelé novější (na

posled Prášek 1900 v Ottově Slovníku naučném XVI. s. v. „Marco Polo“), ano Jireček (1888, Zvláštn. 77) výslovně, ve shodě se Šemberou, tomuto písaři přikládá dialektické zvláštnosti, tvrdě naopak, že original O byl původně český (»(písař) text, od Vavřince z Březové prvotně po česku zpořizovaný, přepsal a při tom známek svého nářečí horského dosti hojně veň uvedl«). Proti tomu myslím mluví kvalita zjištěných písařských chyb i omylův a neshodu s explicitem třeba vyložití taktó. Majitel vzoru našeho textu chtěl si dáti O přepsati do sborníku; k tomu dostal i Mandevillu. Text O vznikl někde na Moravě; podle všeho severněji Letovic; neboť celá řada úchylek od nářečí letovického nepřipouští identifikace s dialektem letovickým. Nějaký pak řemeslný písař, rodem Čech, v Praze vyškolený, na nejpokročilejším stupni pražského nářečí stojící, provedl opis obou textů do jednoho kodexu: snažil se oba jazykem uniformovati, ale kvapná a nedbalá práce provedla toto setření v Millionu jen nedokonale a tak prvotní dialekt ještě dosti prosvítá. Že tomu tak jest, zdá se mi, že nevyvratně svědčí poslední čtyři řádky (»explicit«) písařovy, v nichž není vůbec žádné stopy dialektické (až na »s božie« m. »boží« — *ie* m. *i* však bylo tehdy zjevem graficky zcela obecným), ač by aspoň nějaká byla se snadno mohla vyskytnouti.

Zbývá nyní ještě určití, *ke kterému nářečí hlásí se původní překlad.*

K tomu může odpověděti opět jen podrobný rozbor jazyka.

Pro tento účel jsou *bezcenné některé chyby a marotty* písařské:

i místo *e* napsal na př. písař 57^a zvířátká *šlyra* (m. šerá), 3^a *wšil* v milost (m. všel) atd.; ale všimneme-li si, že jindy píše odšlel 7^a štery atd., nebudeme tato ojedinělá *-i-* při notoricky nedbalém písaři klásti na vrub dialektu;

rovněž tak nebudeme za dialektické odchytky pokládati mylnou analogii písařskou:

-kt- za *kd-*: tehdy psáno totiž ještě po starém způsobu *kto*, vyslovováno však (a také psáno) *kdo*; podle toho psal i písař m. „kdežto“ *ktezto* 5^a, m. „když“ **ktiz* 5, 7 atd.;

*-gt- za *kd-*: vyslovované *kdo* přešlo spodobou v *gdo*, jak podnes vyslovujeme novočesky; kontaminací nové výslovnosti a staré orthografie psal pak R *gtezto* 21;

-kd- za *-kt-*: když psáno vedle sebe *kdo-kto*, domníval se písař, že má právo i psáti „nyekdere“ (fol. 45^a) m. *některé*;

-js- za *-s-*: psáno po staru *jsem*, vyslovováno *sem*; dle toho písař i psal: přídálo *gfe* jemu 15, 17^a a j. (m. *se*), *gfam* 15^a (m. sám), *negfú* 17^a (= nesú) atd.;

-g- za *-k-*: psána vedle sebe v češtině zhusta cizí jména (-ing, -urg, -erg atd.) střídavě s *g* a *k*; sám náš písař střídá libovolně *golč-kolč*; dle toho píše i „gralowa dvora“ 63, „vgaze nohu“ 15 (= ukáže), „dogonagycz“ 87^a m. *-k-*; atd.

K těmto dialektickým odchýlkám nenáleží dále vulgarismy, archaismy a neologismy, rozšířené druhy nebo dosud po celé oblasti jazyka českého. Sem patří:

Vulgární assimilace: prozba 35^a, z wlaftnim králem 4 atd., podobně též klesání temných na konci slov: *kných* 3. Mylnou analogií píše pak neobratný písař i „na poczadku“ 32^a atp.;

ej za *y*: *zemíkey* boh 42^a, *weychod* slunce 47, *kralowfkey* palác 74 atd., velmi často; avšak nikdy nepřichází *aj*; z toho jest patrno, že dosavadní výklad (Gebauer, Histor. Mluvnice, I. 281—282), jakoby se měnilo *y* v *ej* prostřednictvím *aj*, není správný. Analogií písařskou (nebo také jazykovou?) píše R *ej* i za *y*, které vzniklo úžením z *é*: *weywoda* 44^a, *welikey* množství 76, 77^a, má zuby velmi *welikey* 80 atd. (t. j. O měl vulgární „zuby . . . veliký“, z toho R (neporozuměním?) udělal „velikej“);

y (nebo *i*) za *é*: bývá ve flexi (Acc. plur. *drahý* dary 5, D.-Loc. sg. o převeliký púšči 4, N.-Acc. sg. dřevo jest tvrdý 21 atd.) velmi často kořenové však jen: *podly* obyčeje fol. 6^a a *wedly* miery 45^a;

rovněž vulgární jsou některé jiné jednotlivé změny hláskové: *rzebiky* 19 (m. *hřeb-*), *pannu*, *kerúz* 9^a (m. *kter-*) atd.

Obecně bylo také v grafice tehdejší rozšířeno psaní *-dc-* *-tc-* za pouhé *-c-*. Vzniklo asi a rozšířilo se od slov jako „*dvadčeti*“, „*třidceti*“ atd. a tu pak psáno „*tieztce*“ 7, „*potcstywie*“ 8^a atd.

Novotvary obvyklé jeví se hlavně ve flexi:

-emi m. *-i* (Instr. plur. jokm.) nalézáme fol. 83 i se dvanácti tisíci *cemi*;

slož. sklonění possessiv: o *kralowem* lesu fol. 4^a;

ponechávání přímnožku u náměstsky *veš*: *všicky* dary fol. 5, *všicky* jiní 6^a atd.;

aoristy podle participií: *měči* yachu sě bití fol. 54;

partic. pass. odchýlně měkkěna: *přenešenie* 3^a, *čtění* 9^a atd., nově utvořená *vyjdeni* 21 nebo *vyndeni* 71 (za staré *-štie*).

Jaksi na rozhraní mezi zvláštnostmi dialektickými a analogií píseckou, v první polovici XV. stol. obecně rozšířenou, jsou dvě změny, hojně a často v Millionu. Jest to změna *y-é* (typ: ten *giste* král 6) a změna *i-ie* (typ: lidé *zlie* 28^a). Obě ty změny vyskytují se často a hojně, sbírku jejich příkladů hojnou snesli Jireček (ČČM. 106—107, Zvl. 21) a Gebauer (H. Mluvn. I. 221—222, 283—284, Lfil. 360), zbývá tedy pouze promluvit o výkladu této zvláštnosti.

Gebauer i Jireček pokládají skoro veskrze změny ty za dialektické; Gebauer opatrněji sice, ale přece většinou. Leč podrobnější přihlédnutí i tu vede k výsledkům poněkud odchýlným.

Předem sluší se zmíniti o změně *i-ie*. Viděli jsme (více dokladů u Jirečka, ČČM. 107), že písaři R znělo *ie* vůbec již jen jako *i*; že korigoval mnohdy *ie* v *i*. Vyskytají se pak tvary *s ie* a *i* vedle sebe; na téže řádce. Týž úkaz byl však již u písaře O; i on psal již *ie* za *i*. Jen že on dával

přednost (srovnej *-óv-uov-úv-ú*) formě dle svého mínění starší (*-ie*) a tak, kde jen viděl *i* (třebas krátké), psal většinou *ie*, bylo-li vůbec v nějakém příbuzenstvu dlouhé *i*. Mnoho z jeho domnělých archaismů pisař R odklidil: a tak máme nyní vedle sebe v jednom řádku: *gym* a *giem* (fol. 8), ku *puolnoczie* a ku *puolnoczi* (fol. 11), na téže straně *dyw-dywiewiechu* sě (fol. 16), *Loc. sg. v tej zemye* (19^a) a často *zemy*, *krziez* a vedle toho *krziz* atd. Čteme pak tvary jako »nedostatek *pietti*« (fol. 20^a), kde za *ie* máme *i* a za *i* zase *ie*; na str. 92^a máme celou stupnici vedle sebe: »*tyem pietym*«, kde *tiem* má *ie* za staré *ie*, *pie-* však za *i* a *tiem* za *i*, a kde není pochybno, že R četl jen: »*tím piitim*«.

Toto mínění potvrzují dále doklady, rovněž již vyčtené, kde nalzáme *ie* za *y*. Pisař O nerozeznával *i* z *ie* od *i* (vlastně *y*) z *e*; a podle toho psal pak *ie* za původní *y* (a *i* za *y*, mělo-li někde v příbuzenství *y*: »naším *yaziiekem* 22^a, ježto slýchal *jazyček*«) a psal tak: »*dywniem* a *rozličným malovániem*« (fol. 22^a), »*mrtwiech*« (fol. 4) atd. Tu všude jest možný pouze výklad z analogie písarské; poněvadž pak je snaha pisaře O křížována protichůdnou snahou pisaře R, jest nám nyní nemožno určití, jeví-li se v dokladech *-ie-* skutečně nějaké stopy dialektické; na žádný doklad s *ie* nelze spohehnouti.

Jinak však má se věc s *e* za *y*. Tu asi největší část dokladů (jazykem *tureczkem* fol. 6^a atd.) není jen piseckou analogií, nýbrž zakládá se z části na afektované výslovnosti (v. Gebauer, H. Mluvn. I. 283—284), z části na dialektických odchylkách. Bezpečně pak můžeme pokládati za dialektické *e*, kde nastupuje za krátké *y* (nebo *i*): *oczafie* urubují fol. 80^a, *modle* činí fol. 124 (= *simulacra*), *zide* i Saraceny fol. 54^a (Acc.), *pafterze* fol. 28 (= *pastýři*) atd. tvar: »*f gednem* z jeho *pánóv*« fol. 6^a bude asi m. novotvaru *jedným*, Tvary »*rozleji*« atp., jež Jireček (ČČM. 106) dokladem uvádí, jsou tvořeny z kmene *lč*. Tak nabýváme jednoho znaku dialektického, jenž odkazuje k nářečím hanáckým a lašským.

Mezi oběma těmi nářečímí rozhoduje pak pro některé lašské (nebo bližší k lašským) jiná význačná známka jazyka našeho textu, jeho měkká výslovnost slabik *-de-* *-ie-* *-ne-* *-me-*, řídceji ostatních. Skoro pravidelně píše Million *nědvěd* (63, 63^a atd., *mězi* (3^a atd.), *městěčko* (18 a j.), *svědčství* (3 atd.), *udeřiti* (skoro důsledně), ano píše i *něchá* fol. 78, *něni* fol. 17, 17^a a j., *něsnadně* fol. 113 atd., píše i **kdě* (*kdiezto* jest měst 34^a, srov. *některdie* (fol. 106^a) atd. Srovnáváme-li tuto výslovnost s měkčením *-ti*, *-tč* v *-ci*, *-cč*, o němž byla již nahoře zmínka, jeví se příslušnost našeho nářečí k lašským bezpečna. Jireček (Zvl. 77—78) arci tvrdí, že jazyk Milliona obsahuje neklamné doklady původu horského, ale vyčtené právě zvláštnosti tomu odporují. A neklamným toho dokladem jest sloveso *udeřiti*; toto vyskytá se v Millionu často, skoro vždy v této formě, vždy s *-ř-*; tak zní však může jen v nářečích lašských (v. Bart. Dial. I. 107); všude jinde na Moravě zní *uderiti*, vždy s *-r-* a to znění je již pro počátek XV. stol. dosvědčeno evangeliářem olomuckým, jež Jireček příkládá nářečí dolस्कému.

Opisovatel R hleděl tyto stopy setřítí; proto někdy zase chybuje, píše »naybohatejffich« fol. 123, »fnadneyffie« 21 atd. (m. -tie- -nie-); někdy snad vedla ho pražská výslovnost, píše li na př. (powediel« 14^a »odpowedy« 2) atd. Leč úplně znaků těch setřítí nedovedl.

Se znaky těmi shodují se pak znaky ostatní:

krév gt. *krvĕ* (fol. 114) jest sice stejně na Lašsku jako na Letovicku; rovněž Dat. plur. *dětom* fol. 118 (v Lašsku nyní již další změnou — *tum*): ale kdežto nářečí letovické má Dat. plur. *štyřem*, má lašské (srovn. Bartoš Dial. I. 117 a II. 173) *štyrom* ve shodě s Millionem, jenž 118^a píše *cstyrzō*.

šč (za lašské *šč*) je v Millionu pravidlem: kardinalšč 8, zvláštní 27 atd.

rovněž lašská je koncovka *-ste-*, *-stý* u číslovek: *dvanáste*, *třinástý* a tak dále;

jiné konečně odchylky dialektické nejsou sice nyní doloženy (aspoň ne v Bartošově Dialektologii), ale pro starší dobu jsou dosvědčeny za moravismy vůbec:

tc-ts (srovn. Gebauer, I. 503) *krotsĕ* atd.; týmž způsobem

dc-ds: *porzadĕ* fol 4^a m. porádcĕ: po *przedĕ* atd.; taktĕž

tĕ-tš: *řtatĕ* fol. 125^a, *dobyťĕ* atd.

Na lašské vkládání hlásek průvodních *k l, r* upomíná *pylnyeyffie* popsání 9 (= amplius) m. plnějše; naproti tomu »obyčej přichádĕ« 76 může býti i chybou písařskou (*d* m. *s* nebo *a* m. *o*). Bezpečně chyby písařské jsou *o* m. *e* (*wo* dne 80 atp.) *h* m. *j* (*hedney* hospody 69) atd.

O změnách *hrošik* (m. *grošik*) a *-dva* (*dradva*, *modlidva* atd.) m. *-tva* můžeme se aspoň domnívati, že spíše je vyložíme vlivem lašským než jiného nářečí moravského.

Lašský jest také poklad lexikální; o některých slovech zajímavých (*zrylitĕ sĕ*, *s krten* atd.) není možno zmíniti se s určitostí, ježto mohou býti snad nějakou chybou písařskou; ale nicméně počet slov nejspíše moravských, pravděpodobně lašských je veliký. Jireček (ČČM. 109—109) uvedl jich 24, ne všech jistých; tuto klade s^a seznam hojnější, kontrolovaný.

blizký: frase *o blizce* (fol. 11) doložena jest později jen u Žerotína;

břich masc.; podnes obvyklé na Moravě;

čili: jiné czile konĕ fol. 69;

doněwadž: vyskytuje se různě zapsáno: *donywadz* 33, 69, *doniewadz* 6, *donewadz* 35^a, *donowadz* 73, *donyowadz* 82 atd.; bylo sice i jinde stĕ., ale v této době bývá jen v textech moravisujících;

haluska (fol. 105^a), podnes obvyklé na Moravě;

harovitý = *laboriosus* (fol. 44) (není-li snad nějaká chyba);

hole = *omnino* fol. 124;

hramota = *iocalia* (22^a, 57, 105); slovo záhadné, ale bezpečné;

hrubý = *magnus* (fol. 66, 18, 105 a j.); dosud mor. obvyklé;

chřib = *mons* (fol. 53); dosud mor. obvyklé;
jednokrát, jeduic (fol. 14, 15): náleží k hojným novotvarům adverbialním moravským;

jizka: za moravské pokládal R, píše: »*jiczky neb šupiny*« fol. 21;
měch (= pytel; fol. 95^a), podnes mor. obvyklé;
mrákava (= *tenebrae*, fol. 51); srovn. *plánava*;
osuhlý: ofuhle odpovědév fol. 39^a; srovn. Bartoš Dialekt. I. 243;
plánava (fol. 3^a); srovn. *mrákava*;
pořádka (fem.; fol. 7^a, 45); bylo také stč.;
poloh (= *puerperium*; fol. 82); srovn. Jireček Zvl. 51;
přiekopa (fem.; fol. 88); dnes lašsky přesmyknuto »*křipopa*« Bartoš

Dial. I. III.;

prvný; skoro pravidelně;
řečiti: fol. 124: snad omyl m. *řičeti*;
sěčen (= zářít fol. 111; jindy po česku);

slimák (fol. 118); za moravské pokládal již R psav »*slimáky nebo rakovice*« a již Jireček uvádí citat Blahoslavův (Gramm. č. 329), dle něhož za české »hlemýžď« »Moravci mrzutě »*slimák*«;

sluch (obediencia fol. 45); srovn. L. Kat.;
spolní (fol. 5); podnes mor. obvyklé;
škřňk (fol. 114); bylo také stč.; nyní však jen moravsky;
tvrdný (fol. 27); bývalo kdysi též stč.;
věc (fol. 79 a j.) = *copia*; podnes mor. obvyklé;
vrchovina (fol. 125): podnes lašsky; srovn. Bart. Dialekt. I. 286;
zhlavec (fol. 17); podnes na Moravě obvyklé;
zbyt (hedbáví nazbit fol. 74); srovn. doklady u Jirečka Zvl. 58.

Za moravské také mohlo by se, ač ne důsledně za lašské, počítati i měkké sklonění kmenů sykavkových: ječmene a *prosi* fol. 26, strachem a *hrozi* fol. 76 (srovn. fol. 121) atd.

Naproti tomu o syntaktických zvláštностech nelze vždy s určitostí tvrditi, že jsou moravismy. Za takové, podle poznámky Blahoslavovy, pokládá Jireček Zvl. 22 adverbia komparat. na *-ější* (m. českého *-ěji*); za moravismy by se mohlo i pokládati ustrnutí slova *tisíc*: jeden neb dva *tisíc* fol. 51, měl do *tisíc* panicův fol. 88 atd. Ale nelze tak říci o jiných vazbách a zvláštностech: přidávali se ke dvěma slovům attribut pluralový (o moci a velebnosti *Kublajových* fol. 51^a, oslův i pactva *rozličných* fol. 122^a atd.), může to býti archaismem; píseli R místo *gt. Accus. ve* vazbách: *ohni* následují 16, *křesťany* nenávidíc 122^a atd., může to býti latinismem; má-li za *part. act.* také *pass.*: *časy minulé* (fol. 52), může to býti vulgarismem; má-li konečně některé vazby odchýlné (*učiti* s *Gt. nauči se obyčejův . . . naučil se novin* atd. 8^a—9, učili se nepodobných věcí 22^a atd.) nebo nedoložené (*chopichu se k mečom* fol. 84), nemůžeme s jistotou rozhodnouti, náleží-li vskutku původci a dialektu lašskému.

O slohu konečně autorovu nelze ztráceti slov; je takový, jako jeho original. Že překládá pokud možno doslovně a otrocky, bylo již ukázáno; za přednost můžeme mu počítati jen upřímnost, s jakou někdy vyznává svou nedostatečnost. Má ovšem k této upřímnosti důvod; loď jeho umění, s jakou se odvážil na plavbu dlouhou knihou Polovou, je velmi chatrná a ruka, řídící kormidlo, velmi nepevná; než přece zjednal si tento prostý Moravan čestné místo v našem písemnictví, obohativ je překladem díla znamenitého a důležitého, jež leckterá větší literatura soudobá musila čísti v textu Pipinově.

[1^a] Incipit prologus in librum domini Marchi pauli de Veneciis de consuetudinibus et condicionibus orientalium Regionum.¹⁾ Librum prudentis et honorabilis ac fidelis viri, domini Marchi Pauli de Veneciis, de condicionibus et ²⁾ consuetudinibus orientalium regionum, ab eo in vulgari fideliter editum et conscriptum, compellor ego Frater Franciscus pipinus de Bononia, ordinis fratrum predicatorum, a plerisque primoribus ³⁾ et dominis meis veridica ⁴⁾ et fideli translacione de vulgari ad latinum reducere, ut qui amplius latino quam vulgari delectantur eloquio nec non et [1^{a1}] hii, qui uel propter linguarum varietatem omnimodam aut propter diuersitatem ydeomatum proprietatem lingue alterius intelligere omnino aut faciliter nequeunt aut delectabilius legant seu liberius capiant, Porro per se ipsos laborem hunc, quem me assumere compulerunt, perficere plenius ⁵⁾ poterant sed altiori contemplacioni vacantes et infimis sublimia preferentes sicut terrena sapere ita terrena describere recusarunt. Ego autem eorum obtemperans Iussioni libri ipsius continenciam fideliter et integraliter ad latinum planum et apertum transtuli, quem stilum huiusmodi libri materia requirebat. Et ne labor huiusmodi inanis aut inutilis videatur, consideraui ex huius libri inspectione fideles viros posse multiplicis gracia meritum a domino pro[1^b]mereri: siue quia ⁶⁾ in varietate et decore et magnitudine creaturarum mirabilia dei opera aspicientes ipsius poterint uirtutem et sapienciam uenerabilius admirari aut uidentes gentiles populos tanta cecitatis tenebrositate tantisque sordibus inuolutos gracias deo agant, qui fideles suos luce veritatis illustrans, ⁸⁾ de tam periculosis tenebris uocare dignatus est in admirabile lumen suum. Seu illorum ignorancie condolentes pro illuminatione cordium ipsorum dominum precabuntur vel in deuotorum christianorum desideria confundentur, quod infideles populi promptiores sunt ad ueneranda simulacra quam ad veri dei cultum, prompti sunt plurimi ex hiiis, qui Christi sunt caractere insigniti siue eciam religiosorum aliquorum corda peruocari po — [1^{b1}] — terunt pro ampliacione fidei christiane, ut nomen domini nostri Jesu Christi in tanta multitudine populorum oblivioni traditum deferant spiritu fauente diuino ⁹⁾ ad occecatas infidelium naciones, ubi messis quidem ¹⁰⁾ multa, operarii uero pauci. Ne autem inaudita multa atque nobis insolita, que

¹⁾ P² schází až sem prolog. — ²⁾ L schází. — ³⁾ L pauibus. — ⁴⁾ L + seu verifíca. — ⁵⁾ L + non. — ⁶⁾ P² que. — ⁷⁾ L schází. — ⁸⁾ L + lucem. — ⁹⁾ L + auxilio. — ¹⁰⁾ P² schází

[Schází 1. a 2. list originálu.]

[3] Geft czlowiek mudry, wierny a nabozni a pocztivi, mrawi ozdobenij, ode wflech, genz gey znagie, dobre fwiediecztwy magie, ze pro mnoho ge° czti y pocztiwofsti fprawem ge° prawenie geft wierij duoftoyno. Neb y otec ge° pan Mikulafs wfšie mudrofti a opatrnofti muz, wfšeczki ty wieczy pwie takez wipwowal. I take ftricz ge°, pan Mathufs, o niemz zmienka geft w tiechto knybach, muz giftie poczeftnij, nabozni y mudry, na fwe fmrte-dlne poftely fpowiednikowy fwemu w pilne a ochotnem rozmluwani pod prziffahu geft prawil, ze to wfšie, což w tiechto knybach popfano ftogi, geft wierna prawda. A protoz w przekladani gich praczi gfem (*se*) przigal bezpečníeifim fwiedomim, k utieffeni tiech, ktoz w nich czifti budu, A chwale pana Gezu kriſta, wfšech wieczy wydomich y newydomich ftworzitele. Tyto knyhi gfu w trogie knyhi rozdieleni, z nichzto kazde gfu w wfłatne kapituly rozdieleny, Gichzto knych na poczatziech k fnađnieyfšie^v nalezeni toho, což w nich pfano geft, znameni kapitul tuto napřed gt pfano. A tak ſied okonawa przedmluwa z latinſku (*-kē*) czeſky przeložena.

Tuto gfu popfani kapitoly prwnich knyh na tuto rzecz takto:

Kterak a procz pan Mikulafs pawluw   gfu ſie do kragyn na wichod
z benatek a pan Mathufs braly   fluncze, kapitola prwni.

in libro hoc in locis plurimis referuntur, inexperto lectori incredibilia videantur, cunctis in eo legentibus innotescat praefatum dominum Marchum horum mirabilium relatores uirum esse prudentem, fidelem et devotum, atque honestis moribus adornatum, a cunctis sibi domesticis testimonium bonum habentem, ut multiplicis virtutis eius merito sit ipsius relatio fide digna. Pater autem eius dominus Nicolaus, tocius prudentie vir, haec omnia [2^a] similiter referebat. Patruus vero ipſius dominus Matheus, cuius meminit liber iste, uir utique maturus, deuotus et sapiens, in mortis articulo constitutus, confessori suo in familiari colloquio constanti firmitate asseruit librum hunc veritatem per omnia continere. Propter quod circa translationem ipsius laborem assumpsi consciencia tuciore ad consolationem legentium et ad laudem Domini Jesu Christi, cunctorum visibilium et inuisibilium creatoris. Liber autem iste in tres libros diuiditur, qui per propria capitula distinguuntur, quorum librorum principiis ad faciliorem contentorum in ipsis inuencionem sunt capitulorum tituli prenotati. Explicit prologus.

Incipiunt¹⁾ capitula primi libri:

Qualiter et quare dominus Nicolaus   nus Matheus transierunt ad partes
pauli de Vene [2^a1] ciis et domi-   orientales, Capitulum i.

¹⁾ L má před Incipit tento prolog: Liber autem iste in tres libros diuiditur, qui per propria capitula distinguuntur, quorum librorum principiis ad faciliorem contentorum in ipsis inuencionem sunt capitulorum tituli prenotati.

- [Ktera]k krale welike° Taterske° dworu došly gfu [kapitola] druha.
- Kterak gfu v toho krale milošt nazlezi, kapitola trzieti.
- Kterak ge ten kral pošlal k rzišmškemu papezi, kapitola cztwrta.
- Kterak gfu w benatkach czekaly, az by papez zwolen bil a potwrzen, (3^a) Kapitola pata.
- Kterak gfu sie wratily zafie k taterškemu kralowy, kapitola šfešta.
- Kterak gešt ge przigal kral, kapitola fedma.
- Kterak Marek, syn pana Mikulašsie, wšfil w milošt przed kralem, kapitola Ofma.
- Kterak po mnohich czafšich obdrzely gfu sobie od krale odpuffczenie, aby fie domuw wratily, kapitola Dewata.
- Kterak gfu sie do benatek wratily, kapitola Defata.
- Popsane wlašt na wichoš fluncze a nayprwe o meššie armanij, kapitola Gedenafata.
- Qualiter Regis maximi tartarorum curiam adierunt, Capitulum ii.
- Quomodo apud prefatum Regem gratiam inuenerunt, iii.
- Quomodo ab ipso rege ad romanum pontificem missi fuerunt, iiii.
- Qualiter expectauerunt Veneciis creationem summi pontificis, v.
- Qualiter redierunt ad regem tartarorum, vi.
- Qualiter ab eo suscepti sunt, vii.
- Qualiter Marchus natus domini Nicolai creuit in gracia coram Rege, viii.
- Qualiter post multa tempora obtinuerunt regis gratiam ad propria remeandi, viiii.
- Quomodo venecias redierunt, x.
- O zemi tureczškey, kapitola dwa-
našta.
- O armenij wietššie, kapitola Trzinašta.
- O zemi zoranškey, kapitola cztrnašta.
- O kralowštwy Mošulškem, kapitola patnašta.
- O mieštu baldachy, kapitola šfeštnašta.
- O mieštu Tawryšii, kapitola fedmnašta.
- O diewu przeneššenie šgedney hory w te zemi, kapitola ošmnašta.
- O zemy porškey, kapitola bez gedne dwaczata.⁷
- O mieštu yafdy, kapitola dwaczata.
- O mieštu kroman, kapitola gedna a dwaczata.
- O mieštu Camandu a o wlašt Reobarle, kapitu^a xxii.
- O gedne planiewe welike neb o poly, gešt flowie latinie fformoša, iakozto by rzekl krafna, A o mieštu kormos, kapitola xxiii^{1a}.
- Descriptio orientalium regionum et primo de minori armenia, xi.
- De provincia turchie, xii.
- De armenia maiori, xiii.
- [2^b] De provincia çorçanie¹⁾, xiiii.
- De regno mosul, xv.
- De ciuitate Baldachi, xvi.
- De ciuitate taurusii, xvii.
- De miraculo translacionis cuiusdam montis in regione illa, xviii.
- De regione persarum, xix.
- De ciuitate Iasdi, xx.
- De ciuitate cremam,²⁾ xxi.
- De ciuitate camandu et regione theobarle,³⁾ xxii.
- De campestribus formosa et ciuitate cormos et cremam, xxiii.

¹⁾ P¹ Corçanie. — ²⁾ P¹) Corniam. — ³⁾ L recbarler.

- O pomiezney wlafti miezi mieftem kormos a mezi mieftem rzeczenim kerman, Ca^{1a} xxiii.
- Opiet o druhe wlafti, gefto geft mezi mieftem krerman a mezi mieftem kobynam, ka^{1a} xxv^{1a}.
- O mieftu koby[nam], ka^{1a} xxvi^{1a}.
- O wlafti, gefto flowe Tymochaym, a o drzewu fluncze, genz od latini-kuw flowe obecznie drzewo fuche, ka^{1a} xxvii.^a
- O gednom vkrutniku, genz flowieffe Starzecz z hoyr, a o gehu mieczeczich, ka^{1a} xxviii. (4)
- O mieftu, gefto flowie Sopurgam, a o gehu kraginach, kapitula xxviii^{1a}.
- O smrti toho starcze a o zruffeni miefta ge^o, capi^{1a} Trziczata
- O mieftu Balach, ka^{1a} xxxi^{1a}.
- O hradu Taytam a o ge^o kraginach, kapila xxxii^{1a}. 20
- O mieftu Sftaffem ka^{1a} xxxiii^{1a}.
- O zemi, genz flowe Balaftie, ka^{1a} xxxiiij.
- O zemi, genz flowe Teffymur, kapitula xxxv^{1a}.
- O zemi, genz flowe Botham, a o przewifokych horach, ka^{1a} xxxij^{1a}.
- O zemi, genz flowe Caftar, ka^{1a} xxxviiij^{1a}.
- Q mieftu Samartam a o dywu nyektera^o ftlupa, genz fie geft ftal w koftely fwa^o Jana bozieho krztitele, ka^{1a} xxxviiij^{1a}.
- O zemi aneb o wlafti, genz flowe karthaim, capi^{1a} Cztiridfata.
- O zemi, genz flowe katham, capi^{1a} xxxxi^{1a}.
- O zemy, genz flowe Peym, capitula xxxxiij^{1a}.
- O zemy, genz flowe Cyrarciam, capi^{1a} xxxxiij^{1a}.
- O mieftu lop a o przewelyky pufcezi, ca^{1a} xxxxiij^{1a}.
- De regione, que media est inter cremam et Ciuitatem cobinam, xxiii.
- De intermedia regione inter ciuitatem cormos et cremam, xxv.
- De ciuitate cobinam, xxvi.
- De regno thumochayn ¹⁾ et arbore solis, que vulgariter a latinis dicitur arbor sicca, xxvii.
- [2^{b1}] De tyranno, qui dicebatur senex de montanis, et sicariis seu assensinis eius, xxviii.
- De morte eius et destructione loci eius, xxix.
- De Ciuitate sopurgan et terminis eius, xxx.
- De ciuitate Balach, xxxi.
- De castro taychan et terminis eius, xxxii.
- De ciuitate scassen, xxxiii.
- De prouincia balassie, xxxiiii.
- De prouincia chesinnur, xxxv.
- De prouincia uocan et montibus altissimis, xxxvi.
- De prouincia cascar, xxxvii.
- De ciuitate Samarcha et miracuo columpne factio in ecclesia beati Johannis baptiste, xxxviii.
- De prouincia carchan, xxxix.
- De prouincia coram, xl.
- De prouincia peim,³⁾ xli.
- De prouincia ciarchiam,⁴⁾ xlii.
- De ciuitate lop et deserto maximo, xliii. [3^a].

¹⁾ L tumocayn. — ²⁾ L coichan. — ³⁾ L peyn. — ⁴⁾ L carchia.

- O miestu Sachyon a obyczegi po-
hanffk[e]jm w paleni mrtwiech,
ca^{1a} xxxxv^{1a}.
- O zemy, gefsto flowe kamul, ca^{1a}
xxxxvi^{1a}.
- O zemy, gefsto flowe Tyntyntalas,
ca^{1a} xxxxvii^{1a}.
- O zemy Suttur, ca^{1a} xxxxviii^{1a}.
- O miestu Ezina a o gine welike
puffczy, ca^{1a} padeffata.
- O miestu Baroboram a o poczatku
pana Taterffke^o, capitule pa-
deffata prwni.
- O prwnem kraly Taterffkem, genz
flul Chynchys, a o ge^o nefwor-
nosti z wlastnim ge^o kralem, ca-
pi^{1a} padefata druha.
- O byti Tataruw f tiem kralem a
o gich fwitiezeni, capi^{1a} padefata
trzeti.
- O cziffu a porzadsie kraluw Tater-
ffkich a kterak tiech kraluw tiela
- mrtwa [4^a] Pohrzebugi na horze
Alkay, capi^{1a} padefata cztwrta.
- O obecnych obiczegich a mrawu
Tatarffkich a o mnoftwy zen, ca^{1a}
padefata pata.
- O oruzi a o ruchu neb odiewu ge-
gich, ca^{1a} padefata ffesta.
- O obecznem pokrmu Tataruw, ca^{1a}
padefata fedma.
- O modlofluhowani a o gigich (*ie-*)
bludech, ka^{1a} padeffata offma.
- O vdatnosti a o wtipuw a o fyle
tataruw, ca^{1a} padeffata dewata.
- O rzadu a zrzizeni zaftupu tatarffke^o
a o pilnosti k bogowani a o
fmyelofci gegich, capitula Sfe-
deffata.
- O fudech a fprawednosti, capitula
lx^{1a} prwa.
- O polech a planinach tee kragny,
gefsto flowe Bargnij, a o koniecz-
nych oftrowiech ftrani puolnocnie,
capi^{1a} lx^{1a} druha.

De Ciuitate Sachion et ritu paganorum
in combustione corporum mortuo-
rum, xliiii.

De prouincia chamul, xlv.

De prouincia chynchintalas,²⁾ xlivi.

De prouincia Siccuin³⁾ xlvii.

De prouincia champichion,⁵⁾ xlviii.

De ciuitate eçina et alio deserto magno,
xlix.

De ciuitate carochoram⁶⁾ et inicio do-
minii tartarorum, l.

De principio regis⁷⁾ tartarorum chin-
chis et discordia eius⁸⁾ cum rege
suo, li.

De conflictu tartarorum cum rege illo
et victoria ipsorum, lii.

Cathalogus Regum tartarorum et qua-

liter illorum regum corpora sepe-
liuntur in monte alchay,⁹⁾ liiii.

De generalibus consuetudinibus et mo-
ribus tartarorum, liiii.

De armis et vestibus ipsorum, Iv.

De cibis communibus tartarorum lvi.

De ydolatria et erroribus [3^{a1}] eorum,
lvii.

De sfrenuitate, industria et fortitudine
tartarorum, lviii.

De ordine exercitus tartarorum et
sagacitate bellandi, lix.

De iudiciis et iusticia eorum, Ix.

De campestribus bargu¹⁰⁾ et de extre-
mis insulis acqilonis, lxi.

De regno ergimul et ciuitate Sangu,¹¹⁾
lxii.

¹⁾ L sachien. — ²⁾ L chynchynculas. — ³⁾ L succur. — ⁴⁾ L campion. — ⁵⁾ L zo-
zina. — ⁶⁾ L carochoram. — ⁷⁾ L primo rege. — ⁸⁾ L orta. — ⁹⁾ L alchay. — ¹⁰⁾ L bargi.
— ¹¹⁾ L singui.

- O Kralowſtwy Ergymul a o mieſtu Syngnij, ca^{1a} lx^{ta} trzeti
 O zemy, genz flowe Egrigaia, capi^a lx^{ta} trzeti.
 O zemy, geſſto flowe Tenduch, a o ginich, geſſto flowu gog a magog, a o mieſtu Trangamor, ca^{1a} lx^{ta} pata.
- O mieſtu, rzeczenim Czyandu, a o kralowem leſſu, genz geſt blizko nieho a o niekterich ſwatſkich tatarſkich a o zklamani czarodienikuw, capila lx^{ta} ſteſta.
 O niekterakich mieſtech modloſtuoznich, capi^a lx^{ta} fedma.

A tak ſſe dokonawagi capituly prwnich knychn.

[KNIHA I.]

A poczinagi ſſe prwne knyhi panie Markowy pawlowa z Benatek o diwnych wieczeh wlaſti na wſchod ſlunciecznich. *A nayprwe, kterak a procs pan Mikulas pawluw z Benatek a pan Mathuſs ſſly gſu do kragin na wſchod ſlu(n)cze, capitola prwa* [5]. A czaſtu tohoto, ktereozto Baldwyn knyze duoyſtogenſtwy konſtantinopolytanske^o Cziefarſtwie ſprawowaffe, leta tocziffs od narozenie buoziho Tiſſicziho Dwuſteho a padefate^o, Dwa Vrozena a potcziwa a mudra wlaſtnie bratrze z wyborne^o mieſta Benatek bidleni, wlaſtni ſwu lody rozlicznem zboziem a kupij obtiezenu a obecznu a ſpolni ſwornofſti na brzeze Benatskem wſſedſſie, w proſpieſſne powietrzy z boziem ſpofobenim do konſtantynopoly ſe braly. z tiech bratru dwu ſtarſſie miegiſſe gmeno Mikulas a druhi Mathuofs, gichſto pokolenie duom pawlu flowiſſe. A ktiz tu w konſtantynopolitanskem mieſtu w kratkem czaſtu wiecz ſwu

- De prouincia egregaia,¹⁾ Ixiii. . . . . regali, quod est iuxta eam et quibusdam feſtiuitatibus tartarorum et magog et ciuitate ciangamor,²⁾ Ixiii. . . . . magorum illuſionibus, 64.
 De Ciuitate ciandan⁴⁾ et nemore²⁾ De monachis quibusdam ydolatrix, 65.

Expliciunt capitula libri primi [3^b].

Qualiter et quare dominus Nicholaus pauli de Veneciis et dominus Marcus⁶⁾ transierunt ad partes orientales, Capitulum primum. Tempore quo balduinus princeps ſceptrum Conſtantinopolitani imperii gubernabat, anno ſcilicet ab incarnatione domini m^occ^oL^o, duo nobiles ac honorabiles prudentesque germani, inclite Ciuitatis ueneciarum incole, nauem propriam diuerſis opibus et mercimoniis oneratam communi concordia in portu Venetorum conſcendentes proſpero vento flante duce⁷⁾ deo conſtantinopolim perrexerunt⁸⁾. horum maior natu⁹⁾ Nicolaus dicebatur, alter uero Matheus,¹⁰⁾ quorum progenies [3^b1] domus pauli vocabatur. Cumque in conſtantinopolitana urbe breui in tempore fuiſſent

¹⁾ L egriguia. — ²⁾ L seduch. ³⁾ L cyangomor. — ⁴⁾ L cyandu. — ⁵⁾ L merore. — ⁶⁾ P¹) Matheus. — ⁷⁾ P² ducente. — ⁸⁾ P² peruenerunt. — ⁹⁾ P² nauta. — ¹⁰⁾ P¹ a P² Marcus.

po swe wuly pfofobily, Geducze odtud p lepsie pspiech prziffli fu k brzihu miefta armenike°, genz flowe Galdayda, kdezto drahy dary prziprawywfse, podle toho, yakz giem rada byla dana, braly gfu fie k dworu gednoho welike° krale Tatarfkeho, genz flowe Barka, gemuzto wfficzky darij, kterefto febuw biechu przinesly, daducze welmy myloftiwie gfu od nieho przigati. Od niehozto zafte mnohem wietfsie dary gfu wzaly. A kdiz w ge° kralowftwy giz czely rok biechu a giż zafte do benatek wraticzi fie chtiechu, brzo mezi drziewe gmenowanym kralew Barku a ginem kralew Tatarfkem, gmenem Alan, nowa a przewelika walka fie wthrhnie. A kdiz fie w hromadu obu dwu zaftupowe [5^a] Tepucze ftraże (*srazel*), Alan kral tu fwytezii A krale barkon zaftup welmy porazij. Pro kteruzfto wiecz na tiech czieftach, kteremiz gfu bily tam przigely, welike bieffe nebezpečenftwy, tak ze tudy zafte domuw nefmegichu. Awfsak poradiwfse fie, kterak by fe mohli zafte do Konftantynopoly wratiti, muyli zpjet kralowftwy Barkowo obgeti. A tak geducze, przigely gfu do miefta gednoho, genz flowe Ewchata, a tudy geducze, przewezli gfu fie przefs potok, genz flowe Tygris, ktereztu gefit geden ze trztiż (*itř*) potokuw rayfskich. A tak gfu przefly gednu puffcz czeftu fedmnafte dnij dlj a tu gfu nemohli nizadne° miefta any zadne wffy nalezti, az prawie doffly gedno° welmy kraffne° miefta, genz flowe bochara w perfke wlafti, w niemfto fedieffe geden kral, gmenem Barach, ktezto gfu trzi leta przebiwaly.

[breuiter et ¹⁾] feliciter expediti, nauigantes inde profecti amplioris gracia peruenunt ad portum Ciuitatis Armenie, que dicitur Soldadia,²⁾ ubi preciosa iocalia preparantes secundum sibi data consilia vnus magni regis tartarorum curiam adierunt, qui dicitur Barcha.³⁾ Cui cuncta, que secum detulerant munera, obtulerunt offerentes, benigne ab ipso suscepti sunt. A quo uersa vice maxima et ampliora donaria perceperunt. Et cum⁴⁾ in regno illius per annum fuissent uellentque redire uenecias, subito inter prenomiatum regem Barcha et regem alium tartarorum nomine Alau noua grandisque discordia est exorta. Et [4^a] cum contra se inuicem amborum exercitus concertassent, Alau⁵⁾ victor extitit, regis autem Barcha ruina⁶⁾ non modice patuit. Ob quam causam uiis⁷⁾ discriminibus circumspectis remeandi eis ad propria per uiam pristinam aditus regressusque proclusus est. Consilio autem inito, qualiter possent constantinopolim remeare, oportuit ipsos per regnum Barka per uias oppositas circuire sicque prouenerunt ad ciuitatem, que dicitur ouchacha.⁸⁾ Inde ingredientes transierunt fluuium tygridis, qui vnus est de quatuor fluminibus paradisi, pertransieruntque desertum per dietas xviij, neque ciuitatem neque opida reperientes omnino, donec peruenirent ad ciuitatem optimam, que dicitur Bochara in regione persidis, cui [4^a1] Rex quidam nomine Barach presidebat. Vbi⁹⁾ annis tribus inmorati sunt.

¹⁾ v P¹ breuiter et schází. — ²⁾ L soldada. — ³⁾ L barca; v P¹ qui dicitur Barcha schází. — ⁴⁾ P¹ schází. — ⁵⁾ L Alan. — ⁶⁾ L exercitus ruine. — ⁷⁾ P¹ schází. — ⁸⁾ L onchata. — ⁹⁾ L ibi.

6
ktarak krale welike° Tatarske° dofly gfu. Toho czaffu geden muz pln mudrofti od drziewe rzeczene° krale Alan k welike° Tatarfke° kralowy gfa poslan, przigiel bieffe do to° miasta Bochara a nalez tu drziewe rzeczene° muze, ani sie giz biechu tatarfky rzeczi vplnie nauczily, welmy gefit tiem weffel byl, pto ze wlachuow nykdy ginde bieffe newidal, [z]to [z]wffelik welmy zadaffe widieti. A kdiz drahnje dnij f nimy tuprzebiwage, w towarzystwy, o mnohych wieczeh rozmluwafe, Shledaw gich poczeftnij obiczeig [6] A wzacne mrawy, Radyl giem, aby fnym welike° Kraly Tatarfke° dofly a flibuge gym, ze gym chce weliku liboft vkazati a welmy cziti. Tehdy oni znamenawffe, ze nemohu bez welike nefnadnofti fnadnie fie domow wratiti, porucziwffe fie pa° bohu, zdwyhnu fie f nym fpolu, magicze febuw czeled krziefiansku, kteruzto z benatek febu wedly. A tak w gednom plnem roku dofly gfu k naywietczffie° kralowij wffech tataruow gemuz rziechachu Kublay, genz gegich yazikem weliky kaam flowe a latynie weliky kral nad kraly. Prziczina prodleni czaffu negedna tato byla, neb pro welike fnyehy a rozlitie rzek a potokuw mufyli gfu oczekawati na czieftie, doniewaz fnyeh, genz fie bieffe zrytil, a wody, genz fie biechu rozlily, pomynuly. I bieffe czefta gegich toho leta po puolnocznim wietru, genz od benatffan flowe gegich yazikem przyrozenym Tramwutana. A to, coz gfu tu na czeftie wydiely, na fwē mieftie w tiechto knybach porzad bude pfano.

Qualiter Regis maximi tartarorum Curiam adierunt, Capitulum ii. Eo tempore Vir quidam tocius prudencie a prenominato Alau Rege ad maximum tartarorum regem directus applicuit Bochara.¹⁾ Ibiq̄ue prefatos reperiens uiros, qui iam plene fuerant in lingua tartarica eruditi, supra modum letatus est quod uiros latinos nunquam alios uiderat, quos tamen uidere plurimum affectabat. Et cum diebus plurimis cum eis colloquium et consortium habuisset et eorum gratos mores fuisse expertos,²⁾ persuasit eis, ut cum eo simul maximum tartarorum regem adirent promittens, quod ab eo honorem maximum caperent ac bonificia [4^b] maxima percepturi³⁾. Qui uidentes se non posse sine difficultate diutina habere regressum ad propria, dei se presidio committentes, pariter arripuerunt iter cum illo, familiares habentes christianos comites, quos secum duxerant de ueneciis. Spacio autem anni vnus peruenerunt ad Regem maximum⁴⁾ tartarorum, qui vocabatur cublay, qui in lingua eorum magnus kaam dicitur, quod in latina lingua sonat magnus Rex regum. Causa autem tante prolixitatis temporum in eundo fuit huius,⁵⁾ quia propter nives et inundaciones aquarum, fluminum et torrencium eos in uia expectare oportuit, donec niues, que super excreuerant,⁶⁾ et aque, que inundauerant, declinarent. Fuit autem uia eorum anno ipso subsequen[4^b]do aquilonarem uentum, qui a Venetis uulgariter dicitur transmontanus.⁷⁾ Que autem in uia uiderunt, suo loco in libro hoc per ordinem describuntur.

¹⁾ L bochare. — ²⁾ L fuisset expertus. — ³⁾ P¹ + essent. — ⁴⁾ L omnium. — ⁵⁾ L hec fuit. — ⁶⁾ P² supervenerant. — ⁷⁾ L a P² tramontana, P³ transmontana.

Kterak v toho krale myloŝt nalezly, ca^a x^a. A Kdiz giz przed welike^o krale kaama biechu prziffly, Ten gifte kral, genz welmy dobrotiwy bieffe,, mile ge przigal y ztazowal na nych po mnohokrat o polozenie kragin na zapad ŝluncze, o Rziemŝkem Czieffarzi, o kralech a knyzatech krzieftanŝkych, A kterak w gegich w kralowŝtwij ŝprawedlnoŝt drzie, a take kterak v wieczeh boyownich ŝie magi. Take geŝt pilnie tazal o wlaŝkych obiczegech [6^a] A mrawiech. Pak nade wŝfeczko a pylnegie tazal geŝt gich o papezi krzieftianŝkem a zŝposobeni modleni wiery krzieftianŝke. A ony yakozto muzie opatrnje welmy wudcze¹⁾ ke wŝfem kuffom ge^v porzad odpowida- chu, pro ni[e]zto czaŝto gie k fobie przyweŝti kazowaffe, neb megieŝŝe weliku miloŝt k nym.

Kterak gie ten kral poŝlal k rzymskemu Papezowy, Capitulo Czwarta. TEhdy pak gedem den drziewe rzeczenij kaam, poradiwŝe ŝe prwe ŝwym paŝtwem, Proŝŝie ŝwrchu gmenowanich muzuow, aby to gehu dle wczinily a wratily ŝie ku papezowy ŝ gednem z giego panuow, genz ŝlowiŝŝe Rokatel, a proŝily papeze od nyeho, aby k ne^v ŝŝto mudrczuow krzieftianŝkich poŝlal, genz by wmiely rozumnie a mudrze wkazati gehu mudrczom, geŝtly to prawda, ze by wiera krzieftianŝka bila nayleŝŝie miezi wŝfemij, A zeby bohowe Tatarŝczy bily diably, a ze by onij y wŝŝczy gini na wchod ŝluncze byli ŝklamani w modleni ŝwich bohuow. Neb zadaffe ŝliŝŝeti rozumnie a otworzietie, ktera by wiera miela ŝprawedliwieŝŝie naŝledowana bity. A kdiz gŝu pokornje ge^v ŝie poklonily a rzkucze, ze gŝu hotowy ke wŝŝie

Quomodo apud prefatum Regem gratiam inuenerint, Capitulo iij. Cum autem magni kaam conspectui sunt oblati, ipse Rex, qui summe benignus erat, eos suscepit alacriter. Inquisiuit vero ab eis per multas uices de condicionibus occidentalium regionum, de Imperatore Romano et de regibus et principibus christianis et qualiter in eorum regnis seruatur iusticia et qualiter in rebus bellicis se haberent. Inquisiuit eciam diligenter de moribus latinorum. Super omnia autem interrogauit diligenter de papa christianorum et de cultu fidei christiane. Ipsi autem ut viri prudentes sapienter [5^a] et seriatim ad singula responderunt, propter quod sepe eos ad se introduci iubebat, habueruntque gratiam in oculis eius.

Quomodo ab ipso ad papam²⁾ missi fuerunt, Capitulum iiii. Quadam die predictus kaam consilio prius cum baronibus habito rogauit prefatos viros, ut a more sui redirent ad papam cum vno de suis Baronibus, qui dicebatur cogatal, pro parte ipsius summum christianorum pontificem rogaturi querentes, (ut) ad eum centum sapientes christianos dirigeret, qui ostenderent³⁾ sapientibus suis racionabiliter et prudenter, si verum erat, quod christianorum fides esset melior inter omnes et quod dii tartarorum essent demones et quod ipsi et orientales alii erant decepti in suorum cultacione⁴⁾ deorum. desi[5^a]derabat

¹⁾ Novodobá poznámka in margine: mudrze. — ²⁾ L romanum pontificem. —

³⁾ L a P² scirent ostendere. — ⁴⁾ L cultura.

ge^o libofti, Kazal kral pfati listy yazikem Tureczkem¹⁾ ku papezowy rzym-fke^v y dal giem, aby ge^v ge donefly; Sfkr¹⁾ take zlatu fwiediecznu gednu dati kazal, znamenim kralowim wiritu a znamena^v podly obiczege ftolicze fwe; Kteruzto ktoz febu neffe, ma pwozen biti z miefta do miefta ode wftech zprawczy zemi ge^o kralowftwy poddanich bezpecznie y f tiemi fe wfsemi, czoż by gich fnym [7] Bylo. A kterak koliwiek dluho chtiel by w kterem mieftie neb w miefteczku bitij, ma gemu plna potrzeba we wfsem dana biti. A take rozkazal gym kral, aby toho olegie, genz wiffieffe v hrobu boziho w geruzalemie, ge^v przinefly, ktiz fie wrati, Neb wierzieffe krifta biti z pocztu gedno^o bohuow dobrich. A kdiz giz biechu na kralowie dworu pocztowie przipraweni, wzemffe od krale odpuffczenie, na czestu fie zdwyhnu, list kraluow o [a] dfku zlatu febu nefucze, A ktiz biechu giz dwadfczet dny fpolu gely, ten fflechticz neb pan Rogatal, gehoz febu gmiegiechu, tieztcze fie roznemuoz, pro niez f gieho woly a smnohych radu oftawiwffe gey tu, konaly gfu czestu pocztu. A pro tu dfku zlatu, kteruzto febu gmiegiechu, bily gfu wezde poczestne przigati. Ale pro rozwodnienie rzek a potokuow, gez gfu w /m-/ nobich mieftach nalezaly, muffyli gfu czafto czestu fwu meffkati. Neb plna trzi leta na czestie gfu bily, drziewe nez gfu k brzihu miefta armenfke,^o genz flowe Elaſa, dogiti mohli. Pak z toho miefta elaza geducze po morzi, prziffly gfu do miefta Akon mieftecze dubna leta boziho Tifficzio dwu fteho a fedmdefate^o druheo.

enim²⁾ audire racionabiliter et aperte, que fides esset racionabilis mutanda³⁾ Cumque procidissent humiliter coram eo dicentes se ad cuncta ipsius bene placita preparatos, fecit Rex scribi litteras ad Romanum Pontificem in lingua turchorum,⁴⁾ quas illis tradidit deferendas. tabulam eciam auream testimoniale[m] illis tradi Iussit signo regali sculptam et insignitam iuxta consuetudinem sedis sue. quam qui defert, deduci debet de loco ad locum a cunctis Rectoribus terrarum⁵⁾ suo imperio subiectarum et cum omnia sua comitiua securus et quamdiu inmorari uoluerit in ciuitate uel oppido, debet illi de expensis et necessariis omnibus integraliter prouideri. Insuper eciam imposuit eis rex, ut de oleo lam[5^b]padis, que pendet ad sepulcrum domini in Jerusalem, ei deferrent in redditu. Credebat enim christum unum esse in numero deorum bonorum. Cum igitur fuissent in regis curia honorabiliter preparati, accepta a rege licencia arripuerunt iter, literam et auream tabulam⁶⁾ deferentes. Et cum per dietas uiginti equitassent, simul baro cogatal, quem secum habebant, fuit grauitur infirmatus, propter quod de uoluntate ipsius et multorum consilio relicto illo ceptum prosequuti sunt iter. s.⁷⁾ propter tabulam autem auream, quam habebant, fuerunt reuerenter suscepti ubique. Ob inundaciones uero fluminum, quas in locis plurimis inuenerunt, retardari sepe⁸⁾ oportuit iter eorum. Nam annis tribus in uia fuerunt antequam ad portum [5^{b1}] Ciuitatis Armenorum, que dicitur Glaza,⁹⁾ peruenire

¹⁾ In margine: dfku. — ²⁾ L eciam. — ³⁾ L, P¹ a P² ymitanda. — ⁴⁾ L tartarorum, P¹ Thartharorum. — ⁵⁾ L ciuitatum. — ⁶⁾ P² bullam. — ⁷⁾ P² schází. — ⁸⁾ L se. — ⁹⁾ L glasa, P¹ Gallacia.

Kterak gfu czekaly w benatkach woleni papeze, Ca^{la} pata. A Kdz gffu doffly byly mieſta Akon, ſiffely gfu tu, ze kniez kliment papez cztwrti nedawno biſſe vmrzil, [7^a] Pro niez biechu ſe welmy zarmutily. I bieffe w tu chwily w tom mieſcie Akon geden legat papezuow, to geſt kniez Teobaldus z porzadky neb f pokoleni mieſtohrabie z placencze, gemuzto wffe, o czez gfu poſlani bily, roſprawiely. A ge^o rada bila geſt, aby owffem woleni a ſtwrzeni papezowa czekaly. A tak doffly gfu do benatek, aby fwe nawffcziwily a tu przebily, az by papez wolen a potwrzen bil. A ktiz gfu prziffly do benatek, nalezl pan mikulafs, ano zena ge^o vmrzela, kterezo bil odffel, ana dietietem tiezka. Y nalezl fyna, gmenem Marek, genz giz bieffe patnaſte leth ſtarzij, genz po ge^o wichodu z benatek bieffe ſie narod(i)l zdr ziewe rzeczene ge^ozeni. Tott geſt ten marek, genz geſt flozil tyto knyhi, gemuzto kterak ty wffeczky wieczy ſwiadomy bily, potom fhledano bude. za tiem wolenye papezowo tak ſie geſt przihodilo, [prodl-] ze plnie dwie letie gfu tu bidlely w benatkach, toho wolenie na wffakk den czakagicze.

Kterak gfu ſie wratily k tatarske^o kraly, Ca^{la} Sfeſta. PO dwu pay letu drziewe rzeczene^o krale poſlowe bogicze ſie, by kral gegich prziliffnem chwilenym ſe nezamutil, mnyege, by ſe giz nechtiely k nyemu zaſie wratiti, wratily gfu ſie do mieſta Akon, marka drziewe gmenowane^o weducze febu. A tak f odpuſtniem toho legata gewffe k hrobu pozada(v)ffe wzaly ²⁾

possent. De glaza vero progredientes, per mare peruenerunt accon die mense aprilis, Anno domini m^o cclxxii^o.

Qualiter expectauerunt Veneciis creacionem summi pontificis, Capitulum V. Cum igitur ingressi fuissent accon, audiuerunt dominum clementem papam quartum nuper fuisse defunctum, super quo fuerunt uehementissime contristati. Erat autem in Accon Legatus quidam apostolice sedis, dominus Theobaldus de uicecomitibus de placencia, cui cuncta, propter que missi a kaam fuerunt, narrauerunt. Eius vero consilium fuit, ut omnino creacionem summi pontificis expectarent. Iuerunt igitur Venecias uidere suos mansuri ibi, quousque sum[6^a]mus pontifex crearetur. Et quando venecias peruenerunt, inuenit dominus Nicolaus vxorem suam esse defunctam, que in recessu ¹⁾ suo pregnans fuit. Inuenitque filium Marchum nomine, qui iam annos quindecim habebat etatis, qui post decessum ipsius de Veneciis natus fuerat de vxore prefata. Hic est Marchus ille, qui composuit istum librum. Cui qualiter hec nota fuerunt, infra patebit. Interim autem electio summi pontificis adeo dilata est, quod duobus annis manserunt ueneciis ipsam quotidie prestolantes.

Qualiter redierunt ad regem tartarorum, Capitulum VI. Post duos annos predicti regis nuncii metuentes, ne Rex ex mora ipsorum nimia turbaretur et putaret eos am[6^a] plus nolle redire ad ipsum, redierunt Accon Marchum predictum secum ducentes. De licencia vero Legati sepulcrum domini visitantes

¹⁾ P^a egressu. — ²⁾ Překlad český tu opisem zkomolen.

gfu a wzewffe listy od to° legata kralowy, w nichzto gym fwiedzcicisse, ze gfu wiernie gednaly, a ze rzimfky kostel gestie papezie nema, y fšlij [8] gfu do Elacie; A kdiz onij gedne z miasta Akon wiffly biechu, zatiem przigedechu kardinalfcci poslowe k drzewe gmenowa° legatu, ze gfu gey papezem wolily, y wlozie sobie gmeno Rzehorz. A yhned fwe posly posfle, aby gie zafie nawratily. A kdiz sie wratichu, tehdy ge przigal welmy mile, Gymizto gine listi dal kralowy Tatarfke° a dwa bratry zakona predykatoruow dobrze wczena a poczestna, genz tu biechu w miestie Akon, f nymi poslal, z nichzto geden gmgiejffe gme° bratr mikulafs wyczencz a druhi bratr Wilem tripolitanfky. A kdiz biechu przifšly do Elacie, zoldan babilonfky kral fwy welikem zastupem na armenij wderzie, a ty dwa brzatrzie zakoniczi pro nebezpecznost tiech walek a zlich przihod na czestach bogiecze sie, ze by nemoahly k tatarfke° kralowy dogiti, f mystrem chramu armenfke° w armenij ostaly gfu, neb gfu czasto bily w zlich przihodach na smrt. Ale poslowe kralowy wftech sie zlich przihod waziwffe, f weliku praci przigely gfu kralowy, gehoz gfu nalezly w miestie rzeczenē klemeynfu. A byly gfu na czestie brzeha Elacie az klemeynfu leta trzi f poluroczym. Neb czesta gegich zymie pro fnyehij a pro welike wody a pro weliku zimu maly profpiech mohla mieti. Tehdy kral kublay, wšlifew z daleka o gegich wraczeni, poslal proti nym posly na cztirzidceti dny czesti. Genz gfu kazaly zwlasczim prikazanym [80] Kralowym, aby gim bila na te czestie we wfsem plna a zšflechtila potrzeba dana.

oleum de lampade sepulcri, ut rex postulauerat, acceperunt et acceptis literis legati ad regem, in quibus eis perhibebat testimonium, quod fideliter egerant et quod Romane ecclesie nundum erat de pastore prouisum, iuerunt ad glaçam. Vt autem de Accon discesserunt legatus prenomiatus recepit Cardinalium nuncios, quod ipse in summum pontificem erat electus. Imposuitque sibi nomen Gregorii et missis nunciis statim reuocauit eos reuersosque suscepit alacriter, quibus literas alias tradidit ad tartarorum regem duosque fratres ordinis fratrum predicatorum, literatos et [6^b] probos, qui in Accon erant, misit cum eis, quorum vnus dicebatur frater Nicolaus uincentinus,¹⁾ Alter uero frater Guilielmus²⁾ tripolitanus. Cumque peruenissent ad glaçam, Soldanus babilonie cum exercitu suo maximo Armenos inuasit, fratres uero illi propter guerrarum pericula et viarum³⁾ discrimina, metuentes ad tartarorum regem peruenire non posse, cum magistro templi in armenia remanserunt. Nam⁴⁾ fuerunt in mortis periculo⁵⁾ constituti. Nuncii autem Regis se omnimodo periculo exponentes cum laboribus maximis peruenierunt ad regem, quem inuenerunt in ciuitate, que dicitur clemeinfu. Fuerunt autem in itinere de portu glaçe usque clemeinfu annis tribus cum dimidio. Nam iter ipsorum in hyeme propter niues et [6^b1] aquas validas et frigora maxima per modicum poterat prosperari. Rex autem Cublay audiens

¹⁾ L a P² vincencius. — ²⁾ L gwilhelmus, P² Wilhelmus. — ³⁾ P¹ maris. — ⁴⁾ L + pluries. — ⁵⁾ L articulo.

Kterak gfu od nye^o przigati, Ca^{la} Sedma. A Kdiz gfu prziffly na kralow dwor, prziffedffe przed krale, poklonily gfu sie f weliku pocztivosti ge^v a padly przed nym. Tehdy on, daw gym mile witanie, kazal giem, aby wftaly, A kterak se gijm na czestie wedlo, kterak gfu f papezem vczinily, aby ge^v prawily. A kdiz ge^v wfeczko porzad wyprawychu a podachu ge^v listow papezowich Rzehorzowich, kral listi papezowy weffele przigal, a gegich wierney fnaznofci pochwalil, A oleyg z lampi hrobu pana naffe^o gezu kriffa potcztiwie przigal a poczeftnie schowati przikazal, y otazal kral o marku, kto by bil, a wfliffaw, ze by bil Syn panie Mikulaffow, welmy ge y weffele przigal. A tak ge wfeccky trzi mezi fwymi czelediny za naypoczeftneyffie miel, pro niez ode wfecch dworzeninuw v welikey pocztivosti gmyeni biechu.

Kterak Markus syn pana mikulaffe rofl v milofci przed kralem, Capitule ofma etc. A Tak marek w kratkem czaffu nauczy ffie obiczegow a mrawuw Tatarfkich y take rzeczi cztirz yazikuow rozlicznich, tak ze w kazdem z nich pfati vmiel y cziffi, y chtieffe kral fhledati ge^o opatrnofci, y poflal ge y pro gednu pilnu wiecz kralowftwie fweho do daleke wlasti, do nyzto przefs cztirzie miesieczy przigiti nemohl. Tehdy on welmij opatrnie sie miel w tiech wieczich, ze to kral, czoz gefc gednal, wzacznie przigal. A kterak libofc [9] Gmegyeffe fliffeti nowyni, mrawy a obiczegie lidfke^o [-e] y polozeni rozlicznich zemije, A tak marek, kudyz kolywek gdieffe, welmy ffie ffnaznie dawaffe w takowe nowyni, aby ffe gich nauczil a aby

a remotis de ipsorum reditu misit nuncios eis obuiam ad xL dietas, qui eos fecerunt de fpeciali regis mandato in omnibus necessariis per viam nobilissimae prouideri. ¹⁾

Qualiter ab eo suscepti sunt, Capitulum Vij. At autem ad regis curiam peruenerunt, ingressi ad Regem ²⁾ prociderunt cum reuerencia maxima coram eo. Qui alacriter eos suscipiens iussit, ut surgerent, et, quomodo eis in via fuerat quicque cum summo pontifice egerant, enarrant. Quibus cuncta disserentibus ³⁾ et exhibentibus literas pape Gregorii Rex literas summi pontificis letanter suscepit et eorum fidelem sollicitudinem [7^a] commendauit, Oleum autem de lampade sepulcri domini nostri Jesu Christi reuerenter accepit et cum honore reponi mandauit. Interrogauit uero Rex de Marcho, quis esset, et audito, quod filius erat domini Nicolai, ipsum facie leta suscepit. Ipsos uero tres inter familiares precipuos suos ac honorabiles computauit, propter quod ab omnibus curialibus in multa reuerencia habebantur.

Qualiter Marchus natus domini Nicolai creuit in gracia coram rege, Capitulum Viii. Marchus uero breui in tempore mores didicit tartarorum nec non et linguas quatuor varias et diuersas, ita quod in qualibet ipsarum scribere sciebat et legere. Voluit autem Rex experiri eius prudenciam direxitque eum pro quodam regni negocio ad [7^a1] regionem remotam, ad quam ante sex

¹⁾ L a P¹ per viam procurari — ²⁾ P gregem. — ³⁾ L Deferentibus, P¹ a P² + seriatim et enarrantibus.

fkrzie to mohl sie kralowij libofti flibiti. Pro nyez let fedmnafte, w nichzto bieffe czeledynem kralowem, tak ge^v wzaczen bil, ze gey wftawicznie po welikich fwich wieczy gednani pofielaffe. A proto tento ge^o dowod gefit, procz drziewe rzeczeni pan Marek tak fie nauczil na wzchod flunecznych kragin nowyn, kterezo poto dale pylneyffie popfani budu.

Kterak po mnoho czaffich obdrzaly gfu od krale, aby fe domuw wratily, kapitola dewata. POTOm zadagicz drziewe rzeczeni pani wratily [-titi^e] fie do benatek czafto gfu od krale odpuffczenie proffily, A kral pro weliku miloft, kteruofto k niem miegieffe, k powoleni nemohl fie przikloniti. zatiem trzie panowe neb fllechiczki gednoho krale z Indie, gmenem argon, k welike^o krale kublagie dworu przigedu, z nichzto gedon gmegieffe gmeno Onlatay, Druhi Alpusta a trzeti koyla, zadagicze od pana fweho a proficze, aby gemu zenu dal fweho pokoleni. Tehdy gym da gednu w fedmnafti let ftaru, gmenem Gogatym, a oni gmenem pana fwe^o wdiecznie gy przigmu. A zwieducze, ze pan Mikulafs a mathuofs a marek zadagi fie wratiti do fwe wlafti, Budu od krale za miloft a za odpuftienie pielnie profiti, aby gegich kraly ke czti fweho kralowftwy ty trzi panij k niemu [9] Pofflal s kralownu, odkowadzto chtielilyby, ze by ffe mohli wratiti do fwych wlafti. Tehdy kral k uftawyczne gegich profbie a nemoha zawrti gegich profby, yakkoliwiek fie o to zamutil, wffak dal k gegich zadani powolenie.

menses peruenire non potuit. Ipse vero sic se prudenter gessit in omnibus, quod rex plurimum cuncta, que gesserat, acceptauit. Et quum rex delectabatur audire ¹⁾ nouitates, mores et consuetudines hominum condicionesque terrarum, Marchus quacunq;ue transibat, sic studebat super huius modi nouitatibus informari, ²⁾ ut posset regis bonoplacito complacere propter que annis decem et septem, quibus fuit familiaris ipsius, sic illi fuit acceptus, ut ab eo continue pro magnis regni negociis mitteretur. Hec igitur ratio est, quare prefatus dominus Marchus sic didicit orientalium parcium nouitates, qua infra diligencius describentur.

Qualiter post multa tempora obtinuerunt a Rege [7^b] gratiam ad propria remeandi, Capitulum IX. Post desiderantes prefati domini redire, uenetas ueniendi a rege licenciam pluries petierunt. qui pro dilectione magna, quam habebat ad eos, ad consensum non poterat inclinari. Interea barones tres vnus regis indorum, nomine argon, ad magni regis cublay curiam peruenerunt, quorum vnus vocabatur oulatay, ³⁾ alter alpusca, ⁴⁾ tercius uero coila, ex parte sui domini postulantes, ut ei vxorem traderet de sua progenie, quia mortua fuerat nuper coniux eius Regina balgana. ⁵⁾ Rex autem cublay eos cum summo suscepit honore et puellam vnā de sua progenie illis obtulit annorum xvii, nomine cogatim. Qui nomine domini sui gracialiter ⁶⁾ [7^b1] ipsam suscipientes cognoscentesque, quod dominus ⁷⁾ Nicolaus, Matheus et Marchus desiderabant ad propria

¹⁾ L exquirere. — ²⁾ L inferri. — ³⁾ L onlatoy, P¹ onlatay. — ⁴⁾ L Alpusta. — ⁵⁾ L volglana. — ⁶⁾ L gratanter. — ⁷⁾ L domini.

Kterak sie do benatek wratily, kapitule defata. A Kdyz myegichu sie na czestu zdwyhnuti, kaze kral cztrnafte lody velikich fe wffy potrebu a fstrawu za dwie letie pripraviti, z nichzto kazda lody miegiffe cztirzi fochy a cztirzi oponi nebo platna. A kdiz giz poposlednie od krále gdiechu, genz weliku nechutnost pro gegich precz¹⁾ gdieni gmiegieffe, dal gym dve fczte zlatih [-ie] aby we wfzech kralowftwy[*ch*], genz biechu gehu poddana panftwi, gym bil dan bezpechnij prowod a plna potreba na ftrawie. A take gym dal pofel-ftwie ku papezowy a k niekterym kralom krziestianskem. Tehdy tak we-zucze sie po trziech miesiczich, prziffly gfu do gedno° Ostrowu, gesto flowe zana. Odtud przef yndyfske morzie wezucze sie puol druhe° leta, PrziGEDuw k dworu krále Argon, mrtwa ye° nalezly gfu. Tehdy pannu tu, keruoz gfu byli krály Argonowy przinesly, fyn gehu pogme fobie gy za zenu. A tu gfcuze, pocztly gfu z tiech, yako f nymi gely, genz gfu byly na czieftie zemrzely, piet feth a dwa a ofmdeffate. Neb gich bieffe wfzech fpolu kromie murzeninu ffeft feth. A odtud pak [10] Dale geducze, cztirzi dffky zlate f prikazaním wzály gfu tu od kniezete rzeczene° Aratu, genz myesto kralow- wicze kralowftwie fprawowaffe, neb kralowicz geftie mlad bieffe k zprawo- wani kralowftwye fwe°, A tak aby powffem tom kralowftwie cztieni byly a bezpecznie prowozeni, genz sie welmy dobrze ftalo. Po mnohych pak czaffieh a s mnohu praczi z boziē fpofobeniem przijedu do Konftantino-

remeare, pro gracia a rege suppliciter postularunt, ut pro honore regis Argon ipsos tres ad eum transmitteret et cum regina, quibus inde, si uellent, redire liceret ad propria. Qui procerum instanti petitione deuctis eorum preces nequit abnuere, tristem tamen prebuit postulacioni²⁾ consensum.

Quomodo Venecias redierunt, C. X. Cum debuerunt autem iter arripere, fecit Rex naues XIII cum necessariis omnibus et victu pro biennio preparari, quarum quelibet malos IIII^{or} cum quatuor uelis habebat. Et cum ultimo discesse- runt a rege, qui multam de ipsorum recessu displicenciam habuit, tradidit eis duas tabulas [8^a] aureas, ut in omnibus regnis, sue ditioni³⁾ subiectis, deberet eis de tutela et expensis integraliter prouideri. Imposuitque eis ambassiatas ad summum pontificem et ad reges quosdam christianos. Nauigantes post menses tres ad insulam, que Giana⁴⁾ dicitur, peruenerunt. Inde progredientes per indi- cum mare anno uno et dimidio peruenerunt ad Curiam regis Argon, quem mortuum reperierunt, puellam uero, quam pro rege argon duxerant, filius eius accepit uxorem. Ibiqe computatione facta de sociis, qui in uia mortui fuerant, inuenerunt, quod preter nautas⁵⁾ mortui fuerant de comitiua eorum viri quin- genti octoginta duo,⁶⁾ fuerant autem preter marinarios viri versus sexcenti. Inde uero progredientes ulterius quatuor⁷⁾ [8^a1] aureas tabulas preceptorias rece- perunt a principe Acatu⁸⁾ nomine, qui regnum pro puero gubernabat, qui

¹⁾ Pr (z)ecz. ale z vyškrábáno. — ²⁾ L postulantibus. — ³⁾ L juris dictioni. — ⁴⁾ L Jana. — ⁵⁾ L marinarios. — ⁶⁾ P' octoginta duo schází. — ⁷⁾ P' schází. — ⁸⁾ L achatu, P¹ Acantu, P¹ achayn.

poly. A odtud f welikem zboziem a f weliku czeledy zdrowy sie do benatek wratily Leta boziho Tyffiecziho dwusfeho dewadefate° pateho, dyekugicze pa' bohu, ze gich raczil straz biti a sproficzi take pracze a zlich przihod. Protot gfu tijto wieczy wfieczky popfani na poczatku tiechto ¹⁾ knih, aby poznal ten, ktoz tyto knihi czifti bude, odkud nebo kterak wiedieti mohli pan Markus pawluw z Benatek, to czo gefť w tiechto knihach dale pfano. Nebť gefť bil fwrchu pfani pan Markus w kraginach na wchod fluncze leth sfest a dwadfieti, yakozť ge fam fweliku fnahu ge poczital.

Popfsanie wlastij na wchod fluncze, a prwe o menffie Armenij, kapitule gedenafta. PO wypraweni cziefť naffych gyz ku praweni o tom, czoz fmij wiediely, prziftupym. A nayprwe o menffie Armenij pfatij budem. Armenij dwie gfta, menffie a wiefťy. Menffie armenie kralowftwy Tatarom etc [10^a] W plat poddano gefť. Tu gfmy nalezly krale, fprowadnoft zachowawagicze. A w tom w kralowftwy mnoho mieft a miefteczek, genz zemie gefť plodna a kratochwylna, lowuo zwierzeczich y ptaczich gefť w nie mnoho, Alle powietrze welmy zdrowe. Armenynowe zemie tey, gefťto gfu bily za ftaradawna [bily gfu] vdatnij boyowniczi. . . Tu gefť nad morzem miefto rzeczne Glaczia, magie brzech moriky, k niemuzto fie fchazie mnoho kupczuw z Benatek, z Ja(n)owa a z ginich mnohich wlasti. Nebo tu gefť mnohe kupeczftwie draheo korzenie rozliczne°, y gine° zbozie draheo zemie fklad weliky. A take ti, ktereť chtie gety do zemij na wchod fluncze, ti prwe przigedu do Glaczie.

nondum aptus erat ad regnum, ²⁾ ut in vniuerso eius imperio honorarentur deducerenturque securi, quod optime factum est. post multum autem temporis multosque labores gubernante deo constantinopolim peruenerunt. Inde cum multis diuiciis et comitatu magno incolumes redierunt uenecias, Anno domini Mccxcv, gracias agentes christo, ³⁾ qui eos de tantis laboribus et periculis liberauit. hec autem omnia in huius libri principio scripta sunt, ut agnoscat, qui hunc legerit librum, vnde et quomodo scire potuerit dominus Marchus pauli de ueneciis ea, que inferius continentur. Fuit eum dictus dominus Marchus in orientali[8^b]bus partibus xxvi annis, per eum vniuerso tempore computatum.

Descriptio orientalium regionum et primo de armenia minori, Ca xj. Narracione facta nostrorum itinerum nunc in ⁴⁾ ea narranda, que vidimus, accedamus. Primo autem minorem armeniam breuiter describemus. Armenie due sunt, minor et maior. Armenie minoris regnum tartaris tributarium est. Ibi inuenimus regem iniusticiam ⁵⁾ seruantem, Regnum uero ipsum multas ciuitates et opida continet. Patria fertilis est et iocunda, venaciones bestiarum et auium ibi sunt multe, Aer autem non ⁶⁾ valde sanus est. Armeni regionis huius, qui antiquitus fuerant strenui bellatores, nunc potatores et timidi sunt effecti. Ibi est supra mare ciuitas, que dicitur Glaza, ⁷⁾ [8^{b1}] maris portum habens, ad

¹⁾ Th před slovem »tiechto« pisařem přetrženo. — ²⁾ L regimen. — ³⁾ P a L deo. — ⁴⁾ L ad. — ⁵⁾ L a P² iusticiam. — ⁶⁾ P² schází. — ⁷⁾ P¹ Gallacia.

O turecskey wlasti, kapitole dwanaŝta. TURECZKA zemie zmiesseny lid w ffobie ma, rziekuow, z Armenow a z Turkuow. rzecz fwu zwlasczi magi a ohydne° machometa zakon. neuczni a hlupi gfu lide, po horach a po zlabinach bidle, kdez mohu dobitku lepfŝie pafftwy mity. Stada welika magi welike° y drobne° dobitka. Tu konij a mezk[o]we gfu w drahe czenie. Ale armenynowe a Rziekowe, kterziz gfu tu w tey zemij, ti w miestech a w miesteczkach bidle, na hedwaby a na postawcziech welmy zfflechtle dielagi. Miest mnoho magi, miezi nimyz zwlascie a naygmenowytieyffŝy gfu Gonyo, [11] Kaffarye a ŝfelasta, ktezto ŝwaty Blazeig vmuczen gest pro pana gezu krifsta. I gfu poddani gedno° z kraluow Taterfkich.

O wietffŝie armeny, kapitole Trinaŝta. ARMENIA wietczffŝie tatarom take w plat poddana gest. welika zemie gest a mnoho miest w ffobie ma a myesteczek. hlavne miesto flowe [A]rtynga. tu postawcze wyborne [di]elagie. (tu ŝie) Tu ŝie zdmu a [z]zemie horke wody, w nichzto gfu [w]elmij dobre lazni. a potom miestu Artinga gfu gine dwie miestie, z nich slowutneyffŝie Argiron a Dartiry. w letie przebiwa tu mnoho Tataruow ŝtady a f dobitkem ŝwym, Neb tu gest paffwa welmij hoyna. Ale zimie odchazegie odtud p welike ŝniehij. w horach tey armenie gest korab Noe. Tato zemie armenŝka k weychodu fluncze naybliz gest zemie Mofulŝkey, Ale we fra° ku puolnoci gest konecz zemie Zozanŝkey. w kragynie tey zemie ku puolnoci gest gedna ŝtudnicze welika, z niezto ŝie zdme niekteraka maŝna

quem¹⁾ multi conueniunt mercatores de ueneciis, de Janua²⁾ et aliis regionibus plurimis. multe enim mercaciones aromatum diuersarum specierum aliarumque preciosarum opum de terra illuc deferuntur. Qui eciam uolunt orientalium ingredi terras, accedunt ad Glaçam.

De prouincia turchie, Capitulum xij. Turchia prouincia promiscuarum gentium continet populos ex grecis, Armenis et turchis. Turchi linguam propriam habent et Machometi abhominabilis legem. Indocti homines sunt et rudes, in montibus et uallibus³⁾ habitant et morantur, prout reperire possunt competentia⁴⁾ pascua. Greges magnos habent iumentorum et pecorum. Ibi equi et muli ualoris magni sunt. Armeni uero et greci, qui ibi sunt, [9^a] in ciuitatibus et oppidis habitant. In serico nobilissime operantur. Ciuitates habent multas, inter quas precipue sunt iste: Gonio,⁵⁾ Casserie⁶⁾ et sebasta, ubi beatus Blaxius martirium pro christo suscepit. Subiecti autem sunt uui de regibus tartarorum.

De maiore Armenia, C^m xij. Armenia maior tartaris tributaria maxima prouincia est, multas habens ciuitates et oppida. Ciuitas metropolis dicitur artinga,⁷⁾ ubi fit optimus buchiranus.⁸⁾ Ibi scaturiunt feruentes aque, in quibus sunt peroptima balnea. Due principales ciuitates post Artingam sunt argiron et dacirim. In estate ibi multi habitant tartari cum gregibus et armentis, quia s. pascua habent uberrima.⁹⁾ In hyeme uero discedunt¹⁰⁾ propter maximas niues

¹⁾ L quam. — ²⁾ P ienua. — ³⁾ L collibus. — ⁴⁾ L conueniencia. — ⁵⁾ L Garno. — ⁶⁾ L cassene. — ⁷⁾ L acynga. — ⁸⁾ P¹ barchanus. — ⁹⁾ P¹ slova cum gregibus... uberrima scházeji. — ¹⁰⁾ L descendunt.

mokroft k olegi podob[na], ale krmyem nehodna, Nez k mazani a k l[am]pam welmy dobra, neb wfiechni lyde, kt[erzi] tu o bliczce [blizce] gfu, tey mokrofti poziwagi k m[aza]ni a k lampam. A tak mnoho tey mokrofti z [w]ftudnicze tecze, ze f niey podednu Sto lodij fpolu naplniti muoz.

O wlasti Zorszany. [11^a] ZOrzania neb zoranfka zemie ma krale fwe^o, Taterfke^o kraly w plat poddaneho. Tak prawy. ze krale zoranfky zname-
nym orliczim na ramenu za starodawna fie rodiechu. zoranfci lide fliczni gfu, w odieni vdatni a ftrzelci welmy dobrzi. A gfu krzieftiane, drzie obiczeig rzeczkij, wlasty kratke nefuw, yakzto zakowftwo na zapad fluncze. Take pwy, ze weliky kral Allexander, chtie g[e]ti do zoranfke zemie, y nemohl gef. Neb muffie, ktocz chce od vychodu fluncze do zemie tey geti, brati fie tam vzku czeftu cztirzi mile zd[li] [zdli], Podle ktereztzo czefty f gedny strany morze lezie a z druhey strani welike hory, Tak ze малы poczet lidy zabrani velikym zaftupom tudy giti. Tehdy pak, kdiz k nym geti nemohl, chtiel gym take k sobie zabraniti. A tu na poczatku tey czefty filnu wiezi vdielal gef, kteruozto zeleznu wiezi gmenowal. w tey zemi mnoho mieft gef a hradu[o]w. poftawczuow [a] hedwaby mnozftwie magi. Ptaczi rzeczeni avfta[re]s tu wiborni gfu, zemie hoyna a plodna. lide tey wlasti kupczi gfu a robotierzi. Tu gef fwate^o linharta na wchod flunczne^o klafter Mnifsi, [z] ktereoztzo klaftera gef gezero welike, genz fie z[bie?]ra f hornich wod, w kteremzfto gezeru od prwe^o [dn]e w poftie

[9^a]. In montibus huius armenie est archa noe. Prouincia hec versus orientem affinis est prouincie mosul, ad acquilonem uero affinis est prouincie çorçanorum. In confinio huius prouincie ad aquilonem fons vnus magnus est, ex quo liquor quidam scaturit oleo similis, pro cibo quidem inutilis, sed pro vnctionibus et lampadibus optimus. Omnes nationes affines hoc liquore pro vnctione et lampadibus utuntur. Tanta enim de fonte emanat huius liquoris copia, ut de ipsa naues centum aliquando onerentur.

De prouincia çorçanie, c. xiii. Zorçanie prouincia Regem habet tartarorum regi tributarium.¹⁾ Fertur quod çorçanorum reges cum signo aquile supra humerum antiquitus nascebantur. Çorçani²⁾ pulcri homines sunt [9^b], in armis strenui et sagittarii optimi. christiani autem sunt ritum grecorum seruantes. Capillos breues deferunt ut clerici occidentis. fertur, quod magnus alexander uolens ad çorçanos transire non potuit, quia oportet uolentes ab oriente prouinciam ingredi transire per viam artam longitudinis leucarum iiii, que a latere uno mari concluditur, ab alio montibus, ita quod paucis uiris multi exercitus prohibetur accessus. tunc ex quo nequit ad eos accedere, uoluit eos³⁾ ad se prohibere accessum ibique ad uie principium turrim fortissimam eleuauit, quam turrim ferream nominauit. In hac prouincia multe sunt ciuitates et castra. Serico habundant,⁴⁾ fiuntque ibi pulcherrimi panni de serico et de auro. Astures

¹⁾ L tartarorum regi tributaria est. — ²⁾ L Zorszani. — ³⁾ L eorum. — ⁴⁾ L habundantes.

az do welike foboty na wffaky den [do]fti rib lapagi. A pak w gini czas wffeho roku [ne]muoz tu ribky nalezti. y flowe to gezero morzie geluchelam a ma w okrfsky [ku] ffeft feth myl, a lezi od kazdeho morzie dwanadfte dny czefty. do to° gezero wehazie potok Eyfrates, geden f potokuow

[Schází 12. a 13. list originálu]

[14] Czeftu, gizto hledate proti krzieftanom. Cztieny krzieftianfke prawy: kteryzkolwiek krzieftian bude miti taku neb toliku wieru w křiftu, yakzto gefť gedno horczyczne zrno, a on die gedney horzie: zdwyhni fie f tohoto myeřta a gdy na gine miřto, ze by ta hora byla pořluffna krzieftiana. Protoz kazte fie febrati wřfem krzieftianom z tiechto kragyn a polozte gym gyřty rok, at to na ten den gednokrat vczinie gedney z nařfych hor, a oni toho nebudu moczi vcziniti. A wy gym pak diete, ze ony nemagi tolike wijrij, yako gedno zrno horczyczne, a ze czťeni křiftowo nenie dobre. aoni wam odpowiezte at nebo k waffie wierze budu chtieti přizřupiti anebo wřfichni, tak maly yako weliczi. zhubeni budete. A kdiz tey radie kalyřfus vrozumie, přizgal gy wřfyczku welmij radořtnie. A yħmed pořlal po wřfeczky krzieftiany, czoz gich bieře w tiech kraginach, gichzto mnoho bieře, y kazal gym czifti to gifte cztenije gegich. A otazal gich, bylali by to prawda, a ony rzekly, ze gefť tak. Tehdy rzekl gym kalyřfus a při-

optimi sunt. Terra fertilis est. homines [9^{b1}] patrie mercatores sunt et operarii optimi. Ibi est sancti Leonardi orientalis monasterium monachorum, iuxta quod est lacus magnus, qui ab aquis moncium congregatur, in quo a prima die xlf usque ad sabbatum sanctum capiuntur pisces habundanter. Reliquo vero tempore anni pisces ibi omnino reperiri non possunt. Dicitur autem lacus ille mare gheluchelam,¹⁾ habens in giro miliaria circa DC^a²⁾. distat autem ab omni mari per dietas xii. In hunc lacum ingreditur fluiuis eufrates unus de quattuor fluminibus paradisi aliaque flumina multa, ex quibus omnibus lacune fiunt et ingrediuntur illuc. Vndique hec lacune circumdate sunt montibus. In illis partibus inuenitur sericum, quod uulgariter dicitur ghella.

De regno Mosul, C. xv. [10^a]. Mosul est regnum ad orientalem plagam in confinio maioris armenie, ubi habitant arabes, qui machometum adorant. Sunt tamen ibi christiani multi nařtorini⁴⁾ et iacobini, quibus p̄eest patriarcha magnus, quem Iaholith⁵⁾ uocant. Ibi fiunt panni pulcherrimi de auro et serico. In montibus huius regni habitant homines, qui dicuntur cardi, quorum quidam nestorini quidam Iacobini, Alii autem machometi sectatores sunt. hii predones sunt maximi.

De Ciuitate Baldach,⁶⁾ C. xvj. In illis partibus est Ciuitas Baldachi, que in scripturis sacris dicitur susis, ubi habitat prelatuș maior saracenorum, quem

¹⁾ L geluchelam, P^a gelucheam. — ²⁾ L has lacunas. — ³⁾ L CC et VI. — ⁴⁾ L nescorini. — ⁵⁾ L iacolich, P^a catholicum. — ⁶⁾ L baldachi.

176
 kazugie, aby to vczynily w defetij [14^a] Dnech, aby se ta hora hnula f toho myešta, nebo wiery fe odrzekniete aneb fmrti na fie czekayte. To krziestiane vlyšfawšfe, welmy fe zamutichu, y wrhii gfu myššleny šwa ku pa^v Gezu Krzištu ke wfšech wierni [-yčh] špalitely [špas-], genz w fie vffagicze neofšane, aby gym raczil pomoczi f te štrašti. Tehdy biškupowe a gini šwati oțzowe tey kragini zgednaly lyd, aby fie naboznie modlily pa^v bohu, profšecze ge^o šwate mylošti a poštiecze fie, aby g^y f te nuzie raczil pomoczi. A kdiz minu ofm dnij czařfu toho, geden angel šwati zgiewy fie v widieni gedno^v duřtoyne^v Byřkupu a rzekl ge^v, aby rzekl gednomu ššewczykowi gedno-okemu, aby profyl za krziestiani, aby ta hora šřla zdvyhnuczy fie, kamz by kaliffu kazal, I powediel ge^v Andiel gmeno y duom ššewczika toho, kderto przebiwafie. A to wydienije miwal geřt wyeczekrat ten giřte biškup. Tehdy, kdiz fie giz rok kalyřfu priblizowafie, pořlal ten biškup po to^o šewczika a powedie gemu drziewe rzeczene widieni, y profyl geho, aby tu modlitwu [15] Vczinil panu Gezu křiřtu za prořtieni krziestianuow o[d] tey fmrti. Tehdy ten šewczik gednookij wimluwagie fie, wecze: Ia fem hrziefni cłowiek a neygšem duřtogen tey miłořti. Neb fie wymluwafie pro řwu pokoru. A on geřt bil cłowieka ziwota šwate^o cziřteřho a welmij pocztiwij. Na wfřaky den mřřie rad pořlučhafie a byl fobie řa' oko wylupl s řwe hlawij prawe pro taku wiecz, neb czařto flyčhal prawicz, cztirzy [čřtíc i] kazicz, ze czeni šwate

caliphum uocant. fiunt ibi panni de auro pulcherrimi diuersarum manerierum, Similiter et de serico di[10^{a1}]uersarum eciam manerierum, s. nasso,¹⁾ nac²⁾ et cremosi.³⁾ Baldachum nobilior Ciuitas est regionis illius. Anno ab incarnatione domini m^o cc^o l^o magnus rex tartarorum Alau obsedit eam et per uolenciam cepit, quamquam⁴⁾ interius centum ultra centum milia equitum, sed exercitus regis erat permaximus. Caliphus autem, qui dominabatur ibi, turrin vnam habebat plenam auro et argento et lapidibus preciosis aliisque mirabilibus immensi ualoris. Sed quia auarus erat nec sciuit sibi de sufficienti milicia prouidere nec munera largitus est militibus, quos habebat, ideo confusionsi patuit. Nam Alau ciuitatem obtinuit et caliphum cepit, quem in turri thesauri illius inextimabilis precepit includi negato sibi cibo ac potu. Cui [10^b] ait: Nisi thesaurum hunc auide auareque seruasses, te ipsum et ciuitatem liberare poteras. Nunc autem adiuuet te thesaurus tuus, quem tam auide dilexisti. Quarta uero die fame periit. Per ciuitatem baldachi fluuius transit maximus, per quem usque ad mare indicum, quod distat a baldacho per dietas xviii, nauigari potest. Per hunc fluuium afferuntur et efferuntur mercaciones innumere.⁵⁾ Terminantur⁶⁾ autem ad ciuitatem, que dicitur chisi.⁷⁾ In medio baldachi et chisi est Ciuitas Basera,⁸⁾ que circumdata est palmarum nemoribus, ubi est copia maxima nobilium dactylorum.

¹⁾ L a P¹ nassyt. — ²⁾ L nassonat. — ³⁾ L cremesi. — ⁴⁾ L cum. — ⁵⁾ L nauigant per hunc fluuium mercatores innumeri. — ⁶⁾ L terminatur. — ⁷⁾ P¹ cisi. — ⁸⁾ P² bascias.

prawy: Acz oko twe pohorfie tie, wylup gie a wrz od sebe. Neb on bieffe dobre sprofnofti czlowiek y mnygieffe, by ta flowa tak miela rozumena byti a ftati fie, yakz pfana gfu. y przidalo gfe ge^v gednucz taka przihoda, ze gedna krafna mladice k niemu przide a rzkucz ge^v: Mily pane ffewcze, vczin mi dwa ftrzewicze. Odpowie ffwecz a rzka: vkaz my (wu nohu, ana pak przilifs fie odkrywffy, vgaze ge^v nahu nohu. A ynhed f toho vkazani z dyabelfke^o nabadanie ffewczik welike pokuffeni a niekteraku liboft na obezrzeni tiela gegiho miegiffe, ale ynhed gie kazal giti od febe a poczel fie myfly [15^a] Nawraczowati gfam k fobie, y zamuczowaffie fie a zeleffe toho pokuffeni, y fpomenul na ta flowa cztenij fwate^o a ynhed fobie oko gfam wilupyl pro fkruffeni toho takeho pokuffeni. A protoz krziefiane vffagicze w geho modlidbu, profily gfu gehu, aby za nie pana boha profil, aby gie raczil zbawiti tey zle przihody, y flibil gym, ze chce rad tv modlidbu k bohu za nie vcziniti. A kdiz giz przigide ten rok gym od kalyffa polozeny, wffichni krziefiane rano welmij wftawffe, flly gfu do kostela, a kazaly fobie mffe czifti a modlidwy rzikati. Potom sebrawffe fie wffichni, muzie y zeni, ftarzie y mlady, kazaly nefci przed febuw krziez, y flly gfu k tey famey horzie a mnoho gich bieffe. A ynhed przigide ten gifty kalyffus fwelykym mnoftwym Saraczenuow z dobrze odienymi a hotowymi k mordowani krziefianuow newierzecze, by to mohly vcziniti, aby ta hora zdvihla fie tak, yakz by kalyffus rozkazal. Tehdy ten ffewczik, przitel bozie,

De ciuitate Thaurisii, Ca. xviI. Taurusium est in illis partibus nobilissima ciuitas, ubi fiunt mercaciones innumere. [10^{b1}] ibi est habundancia gemmarum et omnium preciosorum lapidum. Ibi fiunt panni de auro et de serico valoris permaximi. Ciuitas in situ optimo est, propter quod illuc confluunt mercatores¹⁾ Vndique, s. de India, de baldacho, de mosul et de cremosor,²⁾ de terris etiam latinorum et de aliis regionibus infinitis,³⁾ ibi multi mercatores ditantur. populus maximus terram incolit. Sunt enim ibi nastorini, Iacobini et perse. Ciues thaurisii machometum adorant. Ciuitas vallata est viridariis pulcherrimis, ubi fructus copiosi et optimi sunt.

De miraculo translacionis cuiusdam montis, C. xviiiI. In illis regionibus⁴⁾ inter thaurisium et baldachum mons est, qui olim de loco suo usque ad locum alium est translatus virtute diuina. Volebant [11^a] enim saraceni Christi euangelium vanum ostendere pro eo,⁵⁾ quod dominus ait: Si habueritis fidem sicut granum sinapis,⁶⁾ dicetis huic monti: transi hinc et transibit et nichil impossibile erit uobis. Dixerunt ergo⁷⁾ christianis, qui sub eorum dominio in partibus illis habitabant: Autem⁸⁾ in christi nomine montem istum transferte,⁹⁾ aut omnes ad Machometuum conuertimini, aut omnes peribitis gladio. Tunc deuotus quidam vir christianus confortans se oracione fideliter ad dominum Iesum christum

¹⁾ L cremosar. — ²⁾ P¹ slova et de . . . infinitis scházéji. — ³⁾ L + scilicet. — ⁴⁾ L + optimi. — ⁵⁾ L + quod — ⁶⁾ L + et. — ⁷⁾ L enim. — ⁸⁾ L aut. — ⁹⁾ L quod in Christi nomine montem hunc transferrent.

klekl na swa kolena welmy nabozne przed krzizem a zdwih swe rucze k neby, Profyl gest pana Gezu krista, aby [16] Kazal tey horzie sie zdwyhnuti podle rozkazani kalyffowa. A ynhed tak dokonal tu modlidwu; ta gifta hora zdwyhla se yakzto ptak y ffla na to mifto, yako bil kalyffus rozkazal. A kdiz faraczeni ten dyw wzrzechu, welmy se diewiechu, y kalyffus f nymi. A pro tu giftu wiecz kalyffus f mnohymij faraczeni zdielaly gfu sie krziefstiane a krziefstianskey ziwoth wedly az do smrti. Neb kdiz ten kalyffus vmrzal, nebil pohrzeben yako Saracen; ale yako krziefstian. A nalezly gfu przy smrti to^v kalyffowy geden krzizek na gehu hrdle.

O wlasti porskey, kapitule dewatenafta. PERfyda welyka wlast gest, genz niek[d]y welmy fflchtila byla, Ale giz ninye gest welmy od tateruow zepfowana. w gedney kragynie tey wlasti ohen naledugij a modly sie ge^v miesto boha. Ta wlast ofmero kralowftwij w fobie ma, prwe flowe kassym, Druhe kurdyftan, Trzieti lor, Cztwrti Czyleftan, Pate yftanijth, Sefte Zerazi, Sedme fautora, Osme, gefsto giz gest w konczi tey wlasti Perfidij, flowe Tymochaym. A ta kralowftwy wficzka gfu na poledne kromie kralowftwij [16^a] Tymochaym, ktezto gfu konij weliczi a krafnij a take welmy drazij, tak ze sie zende czasto nyektery krafny kuon za dve ftie liber neb funtuw Tyranskych. A wodie gie kupczy do miest, do czifse, do kuromoza, kterazto miasta gfu nad yndygfky mormzem, a otud pak wody gie do Indie. Oflowe tu take krafnij gfu, a pro gegich flicznofst a obieczie dawagi za geden Trzidczet hrziwen ftzibra neb geftie wiecz; pieknie kluffy, mymo chody,

montem illum uidente multitudine populorum transtulit ad designatum locum, per quod multi ex saracenis ad christum conuersi sunt.

De regione persarum, C. xix. Persida maxima prouincia est, que olim nobilissima fuit, nunc uero multum est a tartaris dissipata [11^a]. In quadam autem ipsius regione ignis pro deo colitur. perside¹⁾ prouincia Viii regna continet, quorum primum dicitur casum,²⁾ secundum curdistan, tertium lor,³⁾ quartum cielstam, quintum vstahinc,⁴⁾ sextum cęraçi,⁵⁾ septimum sonchara, octauum, quod est in finibus persarum, dicitur timochain.⁶⁾ Hec omnia sunt ad meridiem preter regnum timochain, ubi sunt equi magni et pulcri magnique precii. Ascendit enim vnus equi pulcri precium ad⁷⁾ ducentarum librarum turonensium. Ducuntur enim a negociatoribus ad ciuitatem chisi et curmosa, que sunt supra indicum mare, Indeque⁸⁾ in indiam deferuntur. Asini similiter pulcherrimi sunt ibi. propter nimiam ipsorum pulcritudinem dantur pro vno marche⁹⁾ triginta argenti vel vltra. pulcre ambulant et optime currunt. In hiis [11^b] regionibus sunt homines pessimi, rixosi, predones et homicide. Mercatores multi a predonibus occiduntur, propter quod oportet ipsos munitos et cum comitiua magna sociatos incedere. Legem autem machometi habent. In ciuitatibus sunt artifices optimi, qui in

¹⁾ L Parsis. — ²⁾ L Casyum. — ³⁾ L locer. — ⁴⁾ L ystauiths, P^a vsarach. — ⁵⁾ L zeirizi. — ⁶⁾ L thymachaym. — ⁷⁾ P¹ valorem. — ⁸⁾ L Cumque. — ⁹⁾ P¹ una marca, L precio marcharum.

a welmy dobrze biezie. w tiech zemich gfu lide welmy zly, swarliwij a wra-
zedlnyczi, Tak ze mnoho kupczuow zhubugy tu zbiezi, pro nyez kupczi
mufegie tudy dobrze wiftrzihaty a we mnoze gezditi. zakon drzie macho-
metuw. w miestech gfu rzemeflnyczi welmy dobrzie, genz zlatem a hed-
wabiem welmy fflechtiele dielagy. Tu gefť mnoftwy bawlnij, pŝfenicze a gecz-
mene, proffa y wŝfeho gyneho obyle y owocze wŝfelikeho y wina.

O mieŝtu yaŝdy, kapitule dwaczata. IAŝdy gefť mieŝto welyke mnohich
kupij drahich, ktezto rzemeflniczi na poŝtawczich a na hedwabij czifŝtie die-
lagie. Tu take modle ŝie machometowy. pak od [17] Toho mieŝta yaŝdy
tak daleko, yakoby mohł za fedm dnij vgiti, az k to^v mieŝtu, gefťo ŝlowe
krerman, nienij lidŝkeho przebywanij, nez puŝczze gfu a leffowe, ŝkrze nyezto
muoz ŝwobodnie geti, a gefť tu mnoho lwu. Tu dywokych ofŝluow a Te-
trzewu mnoŝtwij gefť, potom pak przigde do mieŝta krerman.

O mieŝtu krerman, kapitule xxi^a. KRerman gefť mieŝto w horach.
okolo toho mieŝta Turkyŝfow nayde mnoho. tu take gefť ruda oczelna,
a gine rudy tu gfu. take fokolowe welmy ŝflechtyly, welmi ruczij a krzeczpi,
ale gfu menŝij nezly fokolowe w gynich zemij[-ch]. W tē mieŝtie krerman gefť
rozlicznich rzemeflnykuow welmy mnoho, a naywicze na odieni a czoz
k brani przifluffie. Tu gfu vzdarzi, oftrozniczzi, fedlarzi, meczierzi, ŝtelczzi.
Zeni take mieczŝke od perzie a o tey wieczy czifŝtie dielagi koltry krafne
a zhawcze [zhł-] welmy wiborne. z toho pak mieŝta krerman gefť giti po nie-

auro et serico opere plumario nobilissime operantur. Ibi copia est bombicinis,¹⁾
tritici, ordei, milii, panicii²⁾ omnisque bladi ac vini et omnium fructuum.

De Ciuitate Lasdi, C. xx.³⁾ Asdi est ciuitas grandis in eadem regione
magnarum mercacionum, ubi artifices⁴⁾ pulcherrime operantur. Ibi eciam adorant⁵⁾
machometum. Ultra lasdi ad dietas Vii versus crermam non est habitacio.
Sunt ibi in campeŝtribus nemora, per que libere equitari potest, ubi [11^b]
uenaciones multe sunt. Ibi onagri et coturnices in multitudine magna reperiuntur.
Postmodum peruenitur crermam.

De Ciuitate Crerman,⁶⁾ C. xxi. Crerman est ciuitas, ubi turchisci⁷⁾ in
habundancia reperiuntur in montibus ciuitatis, ubi eciam mineras habent calibis
et andanici.⁸⁾ Ibi eciam sunt falcones nobilissimi uolatus uelocissimi⁹⁾ supra
modum. Minores tamen sunt falconibus peregrinis. in crermam sunt armorum artifices,
qui operantur frena, calcaria, sellas, spatas, arcus et pharetras ac cetera armorum
instrumenta et genera secundum consuetudinem patrie. Mulieres eciam ciui-
tatis huius opere plumario¹⁰⁾ nobilissime operantur faciuntque cultras pulcherrimas
[et] ceruicalia magni [12^a] decoris. De crermam itur ad¹¹⁾ planiciem per dietas Vil,
ubi est contrata domestica. Sunt autem ibi Ciuitates et castra, ubi inueniuntur

¹⁾ L bombacis. — ²⁾ L pauerici. — ³⁾ V rkpise Videňském iničiálka nevyplněna. —

⁴⁾ P^a + in serico. — ⁵⁾ L adoratur. — ⁶⁾ P^a cerman — ⁷⁾ L thurcisci. — ⁸⁾ slova
ubi . . . andanici v P^a za peregrinis. — ⁹⁾ L volantes uelocissime. — ¹⁰⁾ L) puluiario. —

¹¹⁾ L per.

kterakey rowni sedm dnij, ktezto gefst kragina domowita, neb gfu tu mieřta y hradowe. A tu nalezne kuroptwy v velikem mnořtwy. Po fedmi [17^a] Dnech gefst pak giti wfšeczko doluow, tak ze ledwa doluow fende we dwu dnij, a tu gefst pak fšczepuow dobrzych welmy mnoho; wfšy ani mieřt zadnich nieny, gedne pařtyrzowe tu przebiwagi. A zima tu na te dolynie welika biwa.

O mieřtu kamandu a o wlařti Reobarle, ka^{1e} (xxij^a). Z Toho pak zlabu gefst wynecze na krafnim rowni, ktezto gefst inieřto kamandu, genz niekdy welike mieřto bieffe, ale giz nynie od tataruow welmy zkazeno. A ta wlařt flowe Reobarle. Tu gefst palmowe owocze, a niekterake owocze piřtacie, a rayfkych yablek welmy mnoho y gineho owocze tu rofte, gefřto v nas neny. Tu gfu take nyekteraczi ptaczi, gefřto flowu Srankolyni, rozliczne barwij to gřt [...], a nofy magi czerwene. Wolowe gfu tu weliczi, frřt welmy bielu magi, rohij kratke a tluřte a tupe, Na fřřigi magi hrby yakzto welbludowe, A gfu welmy fylni, a brzemena welika negfu. A kdiz magi na nye brzemena klařti, pochile gfe, yakzto welbludowe. A kdiz na nie brzemena wlozie, tehdy řie zafe zdwyhnu, yakoz [18] Gfu zuczeni od lidy. Berani neb řczokczowe gfu tam tak weliczi yako oflowe, a ti magi oczafřy welike dluhe, a fřfroke, tak ze czařto nyektery wazij trziczet liber; Tluřti a krafni welmy gfu a k gedeni welmij dobrzi. Na tey rownij gefst mieřt mnoho y mieřtieczek, a inagi zdy hliniene hrube welmij a moczne, Neb w te zemi gefst mnoho zbiehuw, genz flowu karaonas, a magi krale. gfu czarodieniczi we-

pernices in copia maxima. Post VII dietas inuenitur descensus magnus ita, quod per dietas duas semper pergitur ad decliuum, ubi arbores sunt multe fructifere ualde. Non est tamen habitacio nisi pastorum. Est autem ibi in hyeme intollerabile frigus.

De ciuitate Camandu et regione reobarle, C. xxiI. Post hec peruenitur ad planiciem maximam, ubi est Ciuitas Camandu, que olim Ciuitas magna fuit, sed nunc a tartaris est destructa. Regio autem illa dicitur reobarle.¹⁾ Ibi sunt dactili, pistachi²⁾ et poma paradisi in copia maxima multique fructus alii [12^{a1}] crescunt ibi, qui apud nos habentur. Ibi sunt aues, que dicuntur francolini, coloris permixti, albi et nigri. rubei autem coloris habent pedes et rostra. Boues ibi sunt maximi, pilos albissimos³⁾ et planos habentes. Cornua habent breuia et grossa, que acumine carent. Super humeros habent gilbum⁴⁾ ut Cameli, fortissimi sunt et onera magna portant et cum onerari debent, incuruant se ut Cameli, et cum onerati fuerint, surgunt sicut ab hominibus edocti sunt. Arietes sunt ibi grandes ut asini, qui caudam habent permaxime longam et latam ponderis ut plurium librarum⁵⁾ xxx. pingues et pulcri sunt valde et ad esum optimi. In hac planicie multe sunt Ciuitates et op[12^b]pida et habent muros luteos grossos ualde et fortes, quia in regione multi predones sunt, qui dicuntur caraonas et

¹⁾ L rotbarle, P² rocharse. — ²⁾ L pistici. — ³⁾ L a P¹ + et breues. — ⁴⁾ L gibbum. — ⁵⁾ P¹ brachiorum.

liczi, tak ze, kdiz chtie keru zemi wzebrati, tehdy vczinie dyabelfku chytrofti, ze sie powietrze zatmij we dne za weliku chwily, tak ze gich zadny widieti nemuoz. A nijekdy drzie tu tmij czely tyden. A vczinicze to ti zbiehowe, wygedu na pole niekdy gich na defet tyfficz, vzrziedy sie v welmy dluhe haufy geden podle druheo v welikey sfyrzi, tak ze rzidky (gt) gefst, gefto by proffel, by neupadl gym w rucze. A tak lapagi lidij yakozto fkot, a czoz gich polapij, mladffy z nich prodawagi a stare zhubij. Ia markus, kdiz gfem tudy giel, bil gfem wffel w tu giftu [...], ale ze gfem bil blisko gednoho hradu, gefto flowe kanofalym, vtekl gfem nan. A wffak mnoho [18^a] z myech towarziffuow weffly gym w rucze, z nichzto gedni gfu rozprodaly a [...] zhubyli.

O rowny, gens flowe fformofa, ka^{la} xxiiz^a. O Gedne rowni, genz flowe Krafne pole, wfftahlo fe gefst za piet dnij czestij. Odtud pak przigde na gednu czestu, genz nietzco poloha [poléhá], tak ze gefst gij wffe doluw giti dobrze za dwaczeti myl, a gefst czesta welmy zla a pro zbiehi welmi nebezpečna. potom pak przigiti gefst na niekteraka pole aneb na trawnykij welmy krafne dly za dwa dnij czestij. Tu gefst mnoho potokuow a mnoho wod a palmowe^o drziwie. A to^v trawniku rziekagi latine formofa. Tu gefst mnoho ffrankulynuow a pachow y gyne^o ptactwa rozliczne^o, gichzto v morze nemagi. Odtud przigiti gefst k morzij, genz flowe okczianum. Na toho morze brzehu gt myefsto fformofa, kteremuozto brzehu przichazegi kupczy z indie, wezucze febu rozliczne wonie, korzenie, perly, kamenie, poftawcze zlatte, hedwabije, zuby flonowe y gine rozliczne wieczy drahe. To myefsto gefst

habent regem. Sunt autem incantatores demonum et quando uolunt predari patriam, faciunt dyabolica arte aerem obscurari de die in magno spacio, adeo ut nullus eos uidere possit, tenentque obscuritatem huiusmodi aliquando diebus VII. Et tunc predones illi egredientes ad campos, quandoque in numero decem milia, ordinant se per longas acies vnus pariter Iuxta alium in latitudine magna, ita ut rarus sit inde pertransiens, qui non incidat in manus eorum. Capiunt homines et iumenta, vendunt iuuenes et senes occidunt. Ego Marchus semel, dum inde transirem, incidi in illam obscuritatem, sed quia vicinus eram castro, quod dicitur [12^b1] Canosalim, confugi ad ipsum, plures tamen de meis sociis inciderunt in illos, quorum quidam venditi fuerunt, alii vero occisi.

De Campestribus formosa¹⁾ et Ciuitate Cormos, C. xxiil. Planicies autem, que superius dicta est, uersus meridiem protenditur ad VI dietas, demum peruenitur ad viam quandam, que est in decliui, per quem²⁾ descenditur continue per XX miliaria, et est uia pessima et propter predones periculosissima. Post hec peruenitur ad campestria pulcherrima longitudinis duarum dietarum et dicitur locus ille³⁾ formosa, ubi sunt fluuii et aque multe et multe palme. Ibi sunt in copia maxima francolini, papagalli auesque alie diuersarum specierum, que citra mare non habentur. Deinde perue[13^a]nitur ad mare oceanum, in cuius

¹⁾ L + et famosa ciuitate karmos. — ²⁾ P¹ in decliui, per quod. — ³⁾ L lacus illa.

kralowfke a ma pod febu mesta i hrady. Zemie ta gefť horka a nezdrawa, gefťly ze kterij [19] Ktery kupecz z f czizieh zemie tu vmrze, tu kral tey zemye poberze ge^v to wffe, czoz tu odemrze. Wino tu dielagi z datyluow, to gt z owocze palmowe^o, a z gynich wonnych wieczy z drahich, y gefť to wino welmy dobre. Nez pigely ge kto, gefťo ge^v neprziwikł, yhed ge^o biehaczka popadne neb czerwena nemocz, ale potom pomoczno gefť a czlowiek f nyeho tyge. Ti, ktocz przebiwagi w tom w krugi, pffieniczne^o chleba ani maffa neuziwagi, neb gy /by/ nemohli ziyw byti, kdyby takowijch krmij vziwaly, ale gedie datyle ty owocze a ryby flane a czibuly, aby zdrowy bily. Take mnozij gedie ty ryby, gefťo flowu tvnina. lodie magi nebezpečna, proto ze gich rzebiky zeleznyimi neftwrzugi, nez gedno ftwrzugi dsky drzewenimy hrziebyky a ffywagie gie dradwami, dielagijcze z lik yako gine rzemenie, a ta lika tak fie ztwrdie a rozbiragij fie yakzto prawie konfke wlawfy. A ty dradwij welmy dobrze trwagi v wodie morfke za dluchy czas. Ta lody ma gedinu fochu, gednu opponu a kotwu, a nema wiecze nez gedne przikryti. Tee lodie nepolewagi fmlou, gedne [19^a] Mazij olegem rybiem. A kdiz w tu lody giz nakladu brzemen, czoz fie gym zda, przikrivy gie kozemij a na tom kony poftawij a wezu fie do yndie. Mnohie z tiech lodie zhynu na morzi, neb morze to gefť welmij nepokoyne, a lodie neyffu zelezem ftwrzene. A ti wffichni tu rozeni, genz w tey zemye przebywagi, gfu lide czernij a machometowy fie modly. A kdiz gefť letie, pro

littore est ciuitas cormos. Ad cuius portum conueniunt negociatores indorum deferentes aromata, margaritas, lapides preciosos, pannos aureos et sericeos, dentes elephatorum¹⁾ et alia preciosa. Hec Ciuitas regalis est habens sub se Ciuitates²⁾ et castra. Regio hec calida est et infirma. Si mercator extraneus moriatur ibi, rex terre sibi accipit omnia bona eius. Vinum fit ibi de dactylis et aliis optimis speciebus, quod optimum est. Si qui tamen de eo bibunt, qui assueti non fuerunt ad ipsum, ventris patiuntur fluxum. post modum confert et impinguari facit homines. Incole loci pane tritici et carnibus non utuntur, quia non possent viuere, si cibus hu[13^{a1}]i[us]modi uescerentur, sed comedunt dactylos, pisces salitos³⁾ et cepas,⁴⁾ ut sani sint. multum etiam utuntur tonnina.⁵⁾ Nauas habent periculosas pro eo, quod clauis ferreis non firmantur. Configuntur enim tabule ligneis clauis et consuuntur filis, que faciunt de corticibus nucum de india. Conficiuntur enim cortices ut coria et fila corticum, solidantur ut crines equorum, fila autem illa bene sustinent fortitudinem aque maris et multo tempore conseruantur. Verum tamen⁶⁾ firmamentum ferri melius est. Nauis vnicam habet arborem, unum uelum unumque temonem, nec habet nisi vnicam cooperturam. pice non liniuntur⁷⁾ nauas ille, sed solum oleo piscium. Postquam uero in naui composuerunt onera, cooperiunt [13^b] ea coriis, super quo ponunt equos, quos in indiam deferunt. Multe ex his nauibus pereunt, quia et mare

¹⁾ P¹ scházėjí slova aureos ... elephatorum. — ²⁾ L + alias. — ³⁾ L salices. — ⁴⁾ L sepas. — ⁵⁾ L tutima. — ⁶⁾ L vnitum. — ⁷⁾ L liniunt.

welike horko, gehoz trpieti nemohu, nebydly w miestech, nez magi przed-
 miesty, trawniku a zahrad a faduow welmy mnoho, a do kazdeho sadu
 wedu fobie wodu po trubach, a w tiech fadiech letie przebiwagi, A tu gest
 gedna kragina, ktez piesku nenie, wiegie witr weliky a welmy weliky
 a horky, tak ze by wficzky lidy zmorzil[-řizl], kdiz by neutekly, Protoz, kdiz
 nayprwe vczigi, an sie wztrhne, wficztřfy welmi rucže biezie do wod,
 a tam w tiech wodach tak dluho gfu, az ten witr pomynie,¹⁾ A tak sie
 od horka vchowagie. W tey zemi také pro welikey horko obile fwe mie-
 fiecez listopada fegie, a brzezna neb martie znu. A toho miesfiecez také
 wfeczko gym owocze zra a dospiewa kromie datijluow, ze ty magi do
 [20] Spiwati. Po miesfiecezi marczy wfieczno liefti na drzewie wadne a fchne
 y trawa, Tak ze ani liefka zelene^o nemuoz nalezti. W tey zemie, kdiz muz
 vmrze, magi[-e] zenij, zena ge^o za ctirzi leta na wfřaky den gednu placze,
 gehoz zelegicze. A k to^v placize fendu sie wfřichni, przitele y fusede, do
 domu toho a welmy krzieczie. A w to placzi rozliczne wiklagicze, gehoz
 smrti welmy pyczi.

*O wlařti mezi mieřte kormos a mieřte krerman, kapitule dwaczata
 řctwerta.* Gyz chti mluwitij o ginech wlařtech, prwe sie nawratiem k mieřtu
 krerman, abich odtud dořfel tiech wlařti, o kterychz myniem pfati. Neb na
 ginem mieřtie tiechto knyho yndigij řwobodnegi myniem pfati. wraczugicze

tempestuosum est valde et naues ferro firmate non sunt. Incole regionis huius
 nigri sunt et machometum adorant. estatis tempore propter intollerabilem estum
 in ciuitatibus non morantur. Habent autem extra ciuitates oppida uiridaria
 multa ac flumina et ad singula uiridaria per aqueductus et canalia aquas
 deducunt. In illis uiridariis in estate habitant. Sepe autem a regione cuiusdam
 deserti, ubi non est nisi sabulum, perflat ventus validus uehementer urens, qui
 homines occideret nisi fugerent. Quum enim senciant primum motum ipsius,
 statim omnes currunt ad aquas, in quas ingressi [13^b] tamdiu ibi morantur,
 donec pertranseat ventus, et sic ab ipsius ardore liberantur. In regione ista
 propter estum nimium blada sua in nouembri seminant et in marcio³⁾ metunt,
 quo etiam mense fructus omnes maturescunt ibi preter dactilos, qui in madio³⁾
 maturescunt. Post mensem marcium folia omnia et herbe arescunt adeo, ut
 folium omnino reperiri non possit. In hac regione, quando moritur vir habens
 uxorem, uxor eius usque ad annos quatuor⁴⁾ defset semel in die⁵⁾ mortem
 eius. Conueniunt autem ad planctum ad domum defuncti consanguinei et vicini
 fortiterque clamant et in planctu suo de morte durissime conqueruntur.

De intermedia regione inter ciuitates cormos et crerman, C. xxiiij. Nunc
 de regionibus aliis loquuturus primo reuer[14^a]tar ad crerman, ut inde pro-
 grediar ad eas, quas uolo describere regiones. Alio autem loco libri eius india

¹⁾ V orig. pomynie, ale *i* za *n* červeně přetrženo. — ²⁾ P¹ mayo. — ³⁾ P¹ post
 mensem marcium. — ⁴⁾ P¹ septem, P² XIII. — ⁵⁾ P² mezi die a mortem vkládá
 singulis diebus

fię z kurmozi toho mieřta do mieřta krerman gynu czeřtu, nalezne krafnu rowen, ktezto k gedeni a piti, czoz trzeba clowieku, dořti nayde, a pęenicze dořti magi. Ale chleba tey wlařti nemuoz gieřti ten, ktoz ge^o z dawnich czaffu gieřti neprziwikł, Proto ze pro horku wodu horzky geřt. Tu rozliczne^o owocze dořti geřt. Tu gfu teplicze nebo lazniej przirozene horke, welmi [20^a] Dobre k rozlicznem neduhom a zwlařtie, ktoz chrařtaw geřt.

O druhe wlařti, gens geřt mezi mieřtem krerman a mezi kobynam, kapi¹ xxv^{ta}. PAK gducze z mieřta krerman k mieřtu kobynie, naydu czeřtu welmij zlu, na dell czeřty czoz muoz tedm dni vgiti. Na kterežto czeřtie nemuoz nyekdy wody miti kromie zde y onde welmy malo, a ta flana geřt a horzka a k to^v zelena, tak ze fe řpieffe zelena gycha zda nezly woda. A protoz gie zadny pieti nemuoz; pakly fię gie kto gednu napie, y hned biehadczku neb przieliffnu miekkofł w brziffie ma, tak ze s gedineho napyti muffy na deřfetkrat na chiffku biežeti. A tez by fię ge^v przihodilo, ktoz bij tey foly, yakoz z teij wodij dielagi, malo okufyl. A protoz, ktoz tu czeřtu gdu, muřegi pro piti wodu febu neřti. dobitek tey wodij horzkeij welmy nerad pie, A ktiz geij z nuze kto^v przipudij, ze pieti muřie, tez fię gym prawie flane, yako y czlowieku. A na tey puffczy zadne^o przebitka lydřke^o nenyę, aniz take ktere zwierzę leřne muoz tu biti pro nedořtatek pieti kromie řamich ofluow [21].

describetur. quando reditur de cormos ad ciuitatem crermam per viam aliam inuenitur pulcra magnaue planicies, ubi est uictualium copia. triticum enim habundanter habent, sed panis illius patrie comedi non potest ab aliis, qui non sunt ad eum per multa tempora assueti, eo quod propter aquas amaras amarus est. pernice¹ ibi et dactili¹) in copia magna sunt. Ibi balnea calida optima, que valent ad scabie^m depellendam et ad multas egritudines alias.

De regione, que media est inter crermam et Ciuitatem Cobinam, C. xxv. Euntes autem de crermam uersus Cobinam inueniunt viam pessimam, que in lon[14^a]¹)gitudine VII dietas habet, in quibus aqua omnino haberi non potest nisi alicubi in modica quantitate et illa salsa est et amara uiridisque coloris ita, ut potius succus herbe quam aqua esse uideatur, ideoque nullus de ea bibere potest. Si quis autem haustum vnum de ea sumserit,²) statim ventris profluuia patitur et pro haustu vno fere decem vicibus prouocaretur ad fluxum. Simile etiam accideret, si quis modicum salem³) comederet, quod ex ea fit. Ideoque oportet, ut viatores pro potu aquam secum deferant. Iumenta uero aquam illam amaram inuitissime bibunt. Cum autem pro sitis⁴) angustia illam bibere coguntur, similiter ventris profluxum patiuntur. Nulla in deserto hominum, habitacio est nec etiam ferarum [14^b] agrestium nisi solummodo onagrorum propter cibi potusque defectum.

¹) P² + et fructus alii. — ²) P² biberit. — ³) L a P² quid salis. — ⁴) L sui.

O miestu kobynan, kapitole dwaczata sjefta. KObynan gefť miefto weliky, gtezto gť zelega mnoftwij y oczely. Tu dielagi z oczele zrzadzla krařna welika welmij, Tu take gefť niekterake kamenye, gemuz diegi tutia, z niehoz prach dielanij[-ji]; gefť dobry k oczyma. Gefť tu take yako niekterake ſazie nebo kopiet, genz flowe Spodyum. A tu dwogi wiecz takto dielagi: mezi rudu, yakoz v hor kopagi, nalezagi yakzto niekteraky pramen zemnij, a kdiz to wlozie w horuczj pecz, ktezto gynu rudu pale, a w te peczi nad tiem gefť zelezni roft, pak para ta gifa, yakoz gde wzhoru od tey gifte rudij, kdiz gie zapalij, ſpeęze ſie na tom roftie a geho ſie przidrzie a to flowe Tutya, a pak to hrubeyſſie, czoz w ohnij oſtane, flowe ſpodyum. Ty, kterzyz przebywagi w tey wlaſti, drzie zakon machometu.

O wlaſti Tymochaym, kapitule xxvii^a. PO wygdeni z toho mieſta kobynan nalezne gednu puſſczy dly oſm dnij czeſtij, u niez gefť fucho welike, a pro fucho nenie tu zadne^o ſſzczepu anij owocze. Wody take tu gfu welmy horzke, protoz dobitek welmy nerad giech pie. Protoz [21^a] Ktoz tudy gdu, muſegie ſebu wodu k piti nefti, potom pak odtud przigde do kralowſtwij, rzeczeneho Tymochaym, ktezto gefť mnoho mieſt y hraduow, a ta wlaſť gefť neuziteczna, a gefť w poſlednych konczinach porſſidij w tu ſtranu ku puolnoczi. Tu gefť rowyna welmij welika, ktezto gefť drzewo neb ſtrom Slunczuow, genz obecznu rzeczie mezi wlachi a latinyky flowe drzewo ſuche. drzewo wifoke gť a welmy tuſte, lieſti ma ſ gedne ſtrani biele a ſ druhe zelene, neneſſe owocze, ale ma na ſobie niekterake giezky neb ſſupyni, yakzto kaſtan, ale w nich zadne^o owocze neny. drzewo toho ſtromu gefť

De Ciuitate Cobinam, Capitulum xxvI. Cobinam est Ciuitas grandis, ubi copia est ferri, calibis et andanici.¹⁾ Ibi fiunt specula de calibe pulcra.²⁾ Ibi fit tucia,³⁾ que medetur oculos. Similiter et exſpondium, modus autem hec faciendi est talis. In mineris inuenitur ibi uena terrea, que ponitur in fornace crate ferrea cooperta. uapor eleuatus a terra succensusque et conglutinus ad cratem est tucia, materia uero groſſior, que in igne remanet, uocatur eſpodium. Huius terre habitatores ſectantur legem machometi.

De regno timochayn et arbore ſolis, que uulgariter dicitur a latinis arbor ſicca, Capitulum xxvII [14^{b1}] Post diſcuſſum de cobinam inuenitur deſertum habens longitudinis dietas octo, ubi eſt ariditas magna. Arboribus enim caret et fructibus. Aquę uero eius amare ſunt, quas iumenta inuitiſſime bibunt. Oportet igitur uiatores, ut aquam ſecum deferant. Post hec peruenitur ad regnum tymochayn, ubi ſunt multe Ciuitates et caſtra, et eſt illa regio in ultimis finibus perſidis uerſus aquilonem. ibi eſt planicies magna, in qua eſt arbor ſolis, que uulgariter⁴⁾ dicitur arbor ſicca. Arbor magna et groſſa eſt ualde folia habens ex uño latere alba ex altero uero uiridia. fructus non producit, ſed facit circios⁵⁾ ut caſtanea, inter quos fructus eſt nullus. Lignum arboris ſolidum eſt et forte glauceique⁶⁾

¹⁾ L ſchází. — ²⁾ P² + et magna ualde. — ³⁾ L tuchia. — ⁴⁾ L a P² + apud atinos, P¹ + pulcherrima. — ⁵⁾ L uiteas, P¹ circios. — ⁶⁾ L glanceri.

twrdij aneb czyliſtwij, zlutey barwij jako puffpan. S gedney frani toho drzewa aneb toho ſtromu w deſieti mylich neſtogie zadne drzewo, A f gynch pak wſſech ſtran y owſſem zadneho drzewa nenie we ſto mylich. Tu prawy, ze na tom mieſtie kral Allexander weliky miel boyg neb pobytie s kralem daryem. wſſiczka zemie kralowſtwie Tymochaym, ktez lide bydle, geſt welmy plodna a hoyna a dobreho powietrze. Muzie w tey [22] zemi gfu ſliczni a krafnij a zeny geſtie kraffie. Ale wſſichni ſie machometowij modle.

O gednom ukrutnyku, gens jlowe ſtarzec. MVletske kralowſtwie neb wlaſt, ktezto panowaffe knieze gedno welmi zle a vkrutne, genz ſlowieſſe Starzec z hor, o niemz ya marek neb Markus to, czoz gfem od mnohich flychal w tey zemij, to prawym. knieze to y ſe wſſiem lidem, kterem wladl, zakona Machometowa naſledowniczi byli gfu, y wimiſil ſobie neſlichanu zloſt, ze geſt miel ſluzebniki y wſſiczky ſwe lydij wzdy t meczy chodiecz, a protoz giem rziekachu meczierzi (a) gich wlaſtnem yazikem, Aby ſkrze giech wdatnoſt zabil, koho by chtiel, tak aby ſie ge^o kazdy bal. Ten giftey w gednom ſliczn^e wdoly, genz ſlowe [...] a bieſſe obkliczeno horami welikemij, wyſokymi, weliku a krafnu ſobie wczinil obradu, w niezto wſſelykakey wonie, korzenie, kwieti rozkofne^o y owocze mnoſtwij bieſſe. Tu biechu domowe a palaczowe kraffne dywniem a rozlicznym malowaniem y pozlaczonym. Tudy teczechu potokowe rozliczne wody, wina, ſtrzedy y mleka. tu chowachu [22^a] zeni mlade a przediwnie krafne. ty wmiegichu ſkakati, ſpiewati

[15^a] coloris ut buxus. Ex vno huius arboris latere usque ad x miliaria non est arbor. ex lateribus autem aliis undique nulla penitus arbor est usque ad miliaria centum. Ibi fertur fuisse bellum inter alexandrum et darium. Tota terra habitabilis regni timochaym fertilis est et habundans aerisque gaudet temperate.¹⁾ Viros pulcros habet et feminas pulciores, omnes tamen machometum adorant.

De tiranno, qui dicebatur senex de montanis, et sicariis sen²⁾ assessinis eius, Ca. xxviii Mulete est regio, ubi dominabatur princeps quidam pessimus, qui dicebatur senex de montanis. De quo ego marchus, que a multis de regione illa audiui, refero. Princeps ille cum vniuerso populo, cui preerat, le[15^a]¹⁾gis machometi sectator erat. Excogitauit autem inauditam maliciam, ut homines sicarios et gladiatores audaces efficeret, qui vulgo assessini vocantur, per quorum audaciam quoscumque uellet, occideret, ut ab omnibus timeretur. In valle enim quadam,³⁾ que circumcluditur altissimis montibus, maximum ac pulcherrimum uiridarum fecit, ubi omnium herbarum, florum et fructuum delectabilium erat copia. Ibi erant palacia pulcherrima, mira varietate depicta et deaurata.⁴⁾ Ibi fluebant riui uarii et diuersi aque ac vini, mellis ac lactis. Ibi seruabantur mulieres iuuenes supra modum decore, que docte erant saltare, citarizare, canere in omni genere musicorum. Vestes varias et preciosas habebant [15^b]

¹⁾ P¹ a P¹ temperie. — ²⁾ L scházf. — ³⁾ P¹ + pulcherrima. — ⁴⁾ P¹ a P² decorata.

a hufti na wffelikakem nastrogij hudby. Rucho rozliczne a drahe miegichu a welmy przediwnu okrafu pripraveni biechu. Tehdy wrzad bieffe gynoffie, genz tu vfazeno [-z] biechu, wffie kratochwyle a rozkoffie nakrmiti. Tu bieffe rucha, postely, gedenie a pieti y wffeho, czoz czlowiek zadal, mnoftwyne. O zadney fmutne wieczy tu zmyenky nebieffe, take nicz gineho tu nebieffe lzie gednati, nez w niekakych hramotach a w nepoctiwoftech kratochwyl-niech fie chochati, y bieffe tu v wrath tey ohradij hrad welmy moczni, gehoz welmy pilnie hledachu, Anyz gynu czefstu tudy muozie fe kto giti fem nebo tam, nez na tu ohradu. Starzecz ten, yakoz naffiem yaziekem tak flowieffe, ale gmeno geho pwe bieffe Alaodym, ten przy fobie tu drzieffe wff[w]em palaczi kromie toho miefta gynde mnoho mladenczuow, kterez zpo-fobile wydiefie a fylne. A welieffe gym a gie k tomu wedieffe, aby fie vczily w machometowie zakonie nepodobnich wieczy. A flybuge przene-ffczafnij machomet nasledownikom fweho zakona, ze [n-]a onom fwietie w bu-ducziem ziwotie [23] Takowez kratochwyle a chochanie budu miti, Iakoz o niem fwrchu piano gefi, A kdiz chtieffe z tiech mladenczu niektery k brani f myeczci vdatny [...], kazaffe niekterake^o napogie dati, a kdiz fe na-pily to^o napogie, tehdy gfu ynhed zefnuly welmy twrdie. A kdiz tak ze-fnuly, tehdy gie nefyechu do te ohradij. Tehdy po male chwily, kdiz pro-czitiechu, wzrzicze fie w takowe rozkoffy, zdaffe fie gym, by w rayfkych radoftech bily podle flybu neflechetneho Machometa. A po niekolyko dnech kazal z nich, kterez chtiel, tymz napogem napogiti a wen winefti.

miroque apparatus ornate erant. harum erat officium Iuuenes ibi positos in omnibus deliciis et uoluptatibus enutrire. Ibi erat uestium, lectorum, uictualium omniumque desiderabilium copia. De nulla re tristi fiebat relatio, ad nichil aliud nisi iocis, obscenitatibus delectabilibus¹⁾ uacare licebat. Erat autem ad introitum uiridarii castrum fortissimum, quod diligentissime custodiebatur nec per aliam viam ad locum illum ingressus esse poterat uel regressus.²⁾ Tenebat senex autem ille — sic enim in lingua nostra uocabatur, sed eius nomen erat alaodim³⁾ — in suo palacio extra locum illum Iuuenulos multos, quos preaptos uidebat et fortes, et eos faciebat in machometi lege nefaria informari. Promittit enim infe[15^b1]licissimus machometus sectatoribus sue legis, quod in uita alia huiusmodi, ut dictum est, delectationes habebunt. Cum autem uolebat aliquos ex Iuuenibus facere audacissimos assersiones, faciebat eis potacionem dari, qua sumpta confestim deprimebantur graui sopore. Tunc deferebantur in uiridarium et post horam modicam sopore soluto uidentes se tantis interesse deliciis putabant se paradisi gaudiis perfrui iuxta promissionem abhominabilis machometi. Post dies aliquot faciebat, quos uolebat ex ipsis, pocione similiter soporari et inde educi. Cum autem excitabantur, uehementissime tristabantur uidentes se tanta consolacione priuatos. Ille autem tyrannus,⁴⁾ qui se dei prophetam esse dicebat, asserebat illis, quod si pro [16^a] eius obediencia morentur, statim

¹⁾ L delectabilibus, P¹ a P¹ delectacionibus. — ²⁾ P² egressus. — ³⁾ P¹ eleodym. —

⁴⁾ L propheta.

A kdiz procziczichu, ynhed welmy fmutny biechu vzrziecze, ze gfu take° vtiesseni zbaweni. Tehdy ten vkrutnik, genz sie boziem prorokem naziwachu, gftiel gim to a rzka: kdiz by pro ge° posluffenstwie vmrzely, vczinicze gehu kazani, tehdy by inhed tam zafie bily wvedeni, A protoz pro gehu posluffenstwie vmrzeti zadachu. Tehdy rozkazal, aby onoho neb onoho zabily, a aby sie nefrachowały fmrti, neb by inhed wedeni bily do tey flawnofti a vtiessenie, yakoz bily. A tak onij wfelykey srafti sie poddaducze, radowały gfu sie, kdiz by pro gehu [23°] Posluffenstwie zhubeni mohly biti. A tak, yakoz rozkazal, aby koho zabily, oni to dokonati ynhed snyazichu sie. Tu chytrofti dluchy czafs sfieloffe tu zemij, pro kteruozto wiecz mnozi moczni a weliczi pani, bogiecze sie fmrti takowe, ge° sie w dan poddawachu.

O smrti toho starcze a o zruffeni miasta, xxviii^{ta}. TEHda leta od narozenie bozieho Tiffieczihu dwufteho a sfedefate° dru° Alan kral Tatarfkij to miesto, kdez ten vkrutnik przebiwaffe, oblehl gest, chtie taku sraft z fwich kragyn wypleniti. po letech trzech yal toho starcze Alaodyma y s gehu se [w-]ffemi, neb gym giz k gedeni a k piti potreby nedostawaffe, y zahuby geij t tiemi wfsemi s gehu morderzi. A to miesto, kdez bydlichu, z krten rozmetano gest.

O miestu Sopurgam, kapitule trziedzata. Wynducze od toho miesta, przigde k gedney wlasti krayfne, w niez gfu y pahrobkowe y rowina, A pafwy welmij dobre, y owocze dofti ma, y we wfsech ginich potrebach k gedeni a k piti zemie hoyna gest, Gedne ze nyekdy w padefati nebody w sfedefati mylech wody nalezti nemuoz.

reducerentur illic,¹⁾ propter quod pro ipsius obediencia²⁾ mori desiderabant. Tunc mandabat illis, quod illum aut illum virum occiderent et quod non metuerent mortis periculum, quod statim deducerentur ad gloriam. Illi autem omni periculo se exponentes gaudebant, si pro obediencia ipsius mererentur occidi. Et sic quod mandabat in occisione hominum, perficere conabantur. Haec arte longo tempore delusit regionem illam. Ob quam causam multi potentes et magni mortis periculum metuentes effecti sunt illi tributarii et subiecti.

De morte eius et de destructione loci illius, Capitulum xxix. Anno autem domini m. cc. lii. Alau rex tartarorum locum illum obsedit uolens tantum periculum de suis partibus [16^a1] amouere. Post annos tres³⁾ cepit senem alaodin cum suis omnibus,⁴⁾ quia eis uictualia defecerunt. Occiditque illum cum omnibus⁴⁾ assessinis et locus ille fuit funditus dissipatus.

De Ciuitate sopurgam⁵⁾ et terris⁶⁾ eius, C. XXX Post discessum de loco prefato inuenitur regio pulcra colles habens et planicies et pascua optima multosque fructus, que et uictualibus omnibus fertilis est, nisi quia aliquando⁷⁾ per miliaria l. uel lx. aqua inueniri non potest, sed oportet, ut eam secum de-

¹⁾ P¹ a P² illuc. — ²⁾ L pro obediencia. — ³⁾ L schází. — ⁴⁾ L schází. — ⁵⁾ L epurga. — ⁶⁾ L terminis. — ⁷⁾ L alicubi.

[Schází 24. a 25. list originálu.]

ferant uiatores. Equi autem uel lumenta alia potus ibi paciuntur multam penuriam. Ideoque necesse est festinanter in illa ariditate transire aut pro animalibus aquam deferre. longitudo uero regionis illius protenditur ad dietas [16^b] sex. Extra loca sterilitatis aque regio ipsa ciuitates multas habet et oppida. omnes autem machometum adorant. Post hec peruenitur ad ciuitatem sopurgam, ubi est omnium victualium copia, precipue uero pepones¹⁾ habet habundantissime, quos²⁾ per fila seu conrigas³⁾ circumquaque scindunt, sicut fit de cucurbitis, quas cum desiccate fuerint, ad proximas terras uenales mittunt⁴⁾ in copia maxima. Acceptantur autem valde in cibum a populo, quod quasi mellis habent dulcedinem. In illa regione uenaciones multe sunt bestiarum et auium.⁵⁾

De Ciuitate Balach, Capitulum xxxi. Pretereuntes inde inueniunt ciuitatem Balach, que olim nobilis fuit et maxima, multa habens palacia marmorea. Nunc [16^b] uero a tartaris est destructa. In hac Ciuitate ferunt alexandrum filiam darii accepisse vxorem. Ibi adoratur abhominabilis machometus. hic ex parte acqulionari terminatur prouincia persidis.⁶⁾ Deinde inter plagam orientalem et acqulionarem itur per dietas duas et nulla habitacio reperitur, quia propter latrones ac predones habitatores loci pro securitate ad montana fugerunt. Ibi sunt aque multe et uenaciones maxime bestiarum. Ibi eciam sunt leones. Oportet autem, ut per dietas illas duas uiatores uictualia secum deferant.

De castro caycam⁷⁾ et terminis eius, C. xxxii. Terminatis prefatis duabus dietis inuenitur castrum, quod dicitur caycam, ubi est bladi copia magna. Regio autem eius pulcra est [17^a] ualde. Montes habet optimi salis ad meridiem, altos et maximos, qui, ut dicitur, toti mundo salem⁸⁾ tribuerent habundanter.⁹⁾ Tanta autem est illius duricies, ut nonnisi cum maleis terreis de ipso accipi possit. Post hec itur per dietas tres inter plagam orientalem et acqulionarem et peruenitur ad ciuitatem scassem. Interim tamen in via multa reperiuntur opida, vbi est vini, bladi ac frumenti copia. Incole machometum adorant. verumtamen vinum bibunt et sunt maximi potatores. Tota enim die potacionibus uacant. habent vinum coctum optimum. homines autem pessimi sunt, sed optimi uenatores et multas siluestres bestias capiunt. In capite nichil aliud deferunt, nisi quod uir quilibet cordellam vnam defert lon[17^a]gitudinis decem palmarum capiti circumligatam. Bestiarum, quas capiunt, pelles conficiunt et illo corio uestiunt et calciantem nec vestes alias seu caligas habent.

De Ciuitate Scassem, Capitulum xxxiii. Ciuitas scassem in planicie est et castra multa in montibus habet. Fluuus magnus transit per medium Ciuitatis. In regione illa multi sues spinosi sunt. Cum uenatores illos cum canibus insequuntur, congregati insimul sues cum furore magno¹⁰⁾ se agitant, singuli et spinas suas, quas in dorso et in lateribus habent, in canes et homines iaciunt

¹⁾ P² pares. — ²⁾ L a P¹ + vulgo menoles vocant, quos. — ³⁾ P¹ corigias, P² conrigias. — ⁴⁾ P² deferunt. — ⁵⁾ P¹ aliarum ferarum. — ⁶⁾ P² persidis. — ⁷⁾ L tartam. — ⁸⁾ P¹ sal. — ⁹⁾ V L předcházi kapitola tato kapitolu předchozí. — ¹⁰⁾ L in furem magnum.

[26] Ze by ge kral swobodnie odpustil kopati, wen [z] zemye nefsti, tak zmrzeli by, ze by kral nicz nebo malo zifku miel. W tey wlasti w gyny horze nalezagi kamenie lazurowe, z nichzto dielagie lazur tak dobru [-y], yakoz [ne-]muoz we wfsem fwietie nalezti. A gefst w rudie yako y zelezo. Tu take nalezne w rudie ftrziebro. Ta wlast welmi fludena gefst, konij tu mnoho gefst welmy dobrich, ruczich a welikych. A ty magi tak fylne, twrde a czeliftwe nohij, ze gich netrzeba podkowawati, Neb chodie y biebage po horach y po fkalij, a w nohij sie nicz neurazie, anij fobie czo wfskodie. Tu take rarohowe nebo Sokolowe welmy dobrze, genz v wlastiech flowu Sagrij a laynerij. lowu zwierzeczich y ptacztwa mnoho gefst. Take y pfšenice krafney a welmy dobre welike mnoftwie, geczmene dofti a profij y gineho obyle. Olywi nemagi, nez z orzechuow oleyg dielagi. [z] gynich kralowftwij anij fwyech okolnich zemi sie nebogie. Chodowe, gymzto wgiti gefst do tey wlasti, gfu welmi vzczie a nefnadni, gymizto neprzitelu gegich [ani] geti ani gym czo wfskodyti mohuow. [26^a] Miesta gegich a hradowe na filnych horach. gfu, ftrzelczy vdatnij a welmy dobrzi lowczy. Take w kuzich zwierzeczich naywicz chodie miesto rucha, Neb wlneneho rucha tu nemohu miti, neb przielifs draho gefst. Zeni dobrze vrozene a ffllechiczny tey wlasti chodie we lnienich neb w bawlnych bielich ruoffsiech, A kazda z nich gefst we

multosque sepius vulnerant. Gens ista propriam linguam habet. Pastores patrie huius morantur in montibus, ubi in cauernis sibi habitacula fa[17^b]ciunt. Post hoc per tres alias dietas usque ad prouinciam balascie et in trium dierum itinere nulla habitatio est neque cibus neque potus in via haberi potest. Ideoque cibum et potum sicum deferunt uiatores.

De prouincia Balascie, C. xxxiii. Balascia magna prouincia est, que linguam propriam habet. Reges habet ex vna prouincia¹⁾ sibi iure hereditario succedentes. Fertur autem eos ortum duxisse ex progenie Alexandri. Ibi adoratur machometus. In montibus huius prouincie inueniuntur lapides preciosi pulcri magnique ualoris, qui dicuntur balasci a nomine regionis. Si quis huius lapides sine Regis licencia foderet, statim occideretur. Et si quis sine eius licencia asportaret ali[17^b]quem extra regnum, vitam similiter perderet et confiscarentur omnia bona sua. Omnes enim huius lapides regis sunt. Rex autem mittit lapides, quos uult, ad Reges et principes pro dono aut pro solutione tributis. Multos autem pro auro et argento conmutat. Tanta enim ibi est ipsorum lapidum copia, quod si eos rex libere fodi et asportari permetteret, ita uilescerent, quod ipse nichil uel modicum lucraretur. In hac prouincia in monte alio inuenitur lapis lazuli, de quo fit azurum²⁾ melius, quod reperitur in mondo. habetur autem in mineris sicut ferrum. Ibi etiam in mineris inuenitur argentum. Regio valde frigida est. Equi enim sunt multi ibi optimi, ueloces et magni, qui ita fortes, duros et soli[18^a]dos pedes habent, ut non indigeant subferrari. Vadunt enim et currunt per montes et saxa nec leduntur pedes eorum. Ibi enim³⁾ herodii

¹⁾ L prosapia — ²⁾ P¹ a P² lazurium. — ³⁾ P¹ eciam.

wfsem bielem ruffe. Sto nebo ofmdefath fychuow platna, latyne flogi pfano Barachia centū aut octoaginta pannij lynej; ktoz toto lepe vmie wyloziti, ten wiloz; dieffly kratkych loket, gefsczet nebude k wierze podobno. A mezi gynimij magi tu za nayflawneyffie, kteraz geft od paffa az doluow nayffyrffij.

O zemi, gesto flowe Bastia, ka^{le} xxxv^{ta}. BAftya geft wlaft wzdaly deffet dnij czefty od tey wlafti Balastie. wlaft ta welmy horka geft, lide w nie czerni a zlij, magy fwe zwlafczy yaziky a przeky v wffy neffu ftrziebrne f perlamij a f drahemy kameni. Maffo gedie a ryzij, modlam fluzie, f czary fie obchodie a f naziwanij[-m] diabluow etc.

[27] *O zemi Tefymurka, kapitule xxxvi^{ta}.* Tefymur geft wlaft wzdaly od bafcie za sedm dnij czeftij, w nizto lidy fwoy zwlafczni yazik magij, modlofluhij gfu, s modlamy fie obchodij a radie a od modl odpowedy beru diabelskem zgiednani. Czynie chitroft dyabelsku, ze fie powetrze zatmij neb zamraczi. Smyedie gfu lide, to geft ne owffem czrni, neb wlaft ta gista any geft horka any studena. Maffo a ryzie gedie, a wffakz gfu welmy churawij, to geft ze negfu tlufci na ziwotie. Miest w tey wlafti mnoho geft a hradu a miesteczek mnoho, krale magy, genz zadne^v dany nedawagie, zadneho fie nebogij, neb magicze puffczin mnoho okolo febe, twrdneyffie

seu falcones optimi sunt, qui apud nos uocantur sagri et eciam lanerii.¹⁾ Venaciones bestiarum et auium ibi sunt plurime.²⁾ habet eciam prouincia balascie triticum optimum in copia ualde magna Ordeo habundat, Similiter habet habundanciam milii³⁾ et panici. Oliuis carent, sed de nucibus et osimate⁴⁾ oleum faciunt. aliorum regnorum et suorum affinium gentis non metuunt. Introitus enim in prouinciam arcti et arduissimi sunt, qui ab hostibus inuadi neque transiri queunt. Ciuitates eorum et castra in montibus fortissimis sunt. Sagitarii strenui sunt [18^a]¹⁾ et optimi venatores. Corio vestiuntur ut plurimum, Nam vestes laneae⁵⁾ aut ibi haberi non possunt aut nimium care sunt. Mulieres nobiles regionis illius braxis lineis aut bombicinis vtuntur. Vnaqueque enim habet in suis femoralibus panni brachia centum aut lxxx^a aut lx. Inter alias autem gloriosior reputatur, que a cingulo infra se ostenderit habere grossiciem ampliorem.

De prouincia bascie, C. xxxv. Bascia est prouincia distans per decem dietas a prouincia balascie. Regio ualde calida est. homines habet nigros, astutos et malos. Linguam habent propriam et in auribus inares⁶⁾ aureas et argenteas deferunt cum margaritis [18^b] et lapidibus preciosis. Carnibus vescuntur et riso. Idolatre autem sunt uacantes incantacionibus et inuocacionibus demonum.

De prouincia chesimur,⁷⁾ C. xxxvI. Chesimur est prouincia distans a bassia⁸⁾ per dietas VII. Cuius incole linguam propriam habent et idolatre sunt. Idola consulunt et responsa ab ydolis diabolica machinatione recipiunt. Faciunt arte

¹ L a P¹ laynery. — ²) L a P¹ pulcherrime. — ³) P¹ mellie. — ⁴) L sozima, P¹ a P¹ osmiyan. — ⁵) L + et lini. — ⁶) L anulos. — ⁷) P¹ Tessimur. — ⁸) L baschia.

gfu, a fe wflech ftran k nym gefť welmy tiezkij a nefnadnij prichod. W tey wlafti niekteraczi puftenicz gfu, genz w fwych klaftierziech neb w czellach modlam fluzie. Od gedenie a od pitie welike vtrpenye magij, ke czti bohom (fwych), welmij fie warugij, aby bohuow (fwych) nerozhnewaly kteremž fluzie, gich przikazanie fferedne przefťupugicz. A tiem puftenykō [27^a] Lyde te giffie weliku potcztiwoft vkazugi.

O zemy Bochayn, kapitule xxxvij^{ia}. Bychom chtiely prziemu czeftu przed fye giti (...), ale w knihach trzetich o Indie budu pfati. Protoz ginu czeftu puoygdem, opiet od gine kraginij pocznucze, tey wlafti balaftie. A tak gducze od balaftie, mezi ftranu puolnoczi a wchod fluncze giti gefť dwu dnij czefti po brzehu gednoho potoku, ktezto wladne bratr kraluw, z balaftie. Tu nalezne w tey zemij hraduow mnoho, a wfy muzie tiech mieft ffechetnij gfu a vdatnij w odieni, ale machometowij fe modly. Po tiech dwu dny czefty przigde do wlafti gmenem Vcham a ta ma fweij [swój] zwlaffcznij yazik, a fluffie pod krale z bafťie, a ma na dly a na ffyřz za trzi dny czefty. Tu take drzie zakon machometuow. Muzowe zemie tee gfu vdatny ku bogij. tu gfu lwowe weliczi, neb ta zemie ma rozliczne zwierze welmy mnoho. wynducze pak z tey zemie, gefť giti za trzi dny czeftij k tey ftranie na wchod fluncze, wfřiczko zhuru po horach gducze, az y przigde na welmi [28] weliku horu, o nyz prawij, ze w fwiecie wyffy neny. Pak tu

demonum aera¹⁾ obscurari. Bruni sunt i. non perfecte nigri, Nam regio temperata est. Carnibus vescuntur et riso et tamen macilentis sunt valde. Ciuitates ibi multe sunt multaque oppida. Regem habent, qui nulli tributarius est. Neminem ibi metuunt, quia deserta circumquaque habentes forciores sunt et vndique ad [18^b] eos difficilis est accessus. In hac prouincia quidam heremite sunt, qui in monasteriis uel cellis ydolis seruiunt. Cibi et potus magnam abstinenciam faciunt pro suorum honore deorum, multumque cauent deos, quos colunt, offendere eorum transgrediendo mandata nepharia. huiusmodi autem heremitis a populo prouincie magna reuerencia²⁾ exhibetur.

De prouincia uocam et montibus altissimis, C. xxxvi. Si vellem ulterius recto tramite progredi, oporteret me in indiam ingredi. Sed in libro iii de india prosequar. idcirco per viam aliam ibimus rursus³⁾ intrantes a confinio altissimo prouincie bascie. post recessum de bascia prouincia inter plagam orientem [19^a] talem et acquilonarem itur per dietas duas secundum⁴⁾ crepidinem fluminis, ubi preest frater regis balascie. Inueniuntur autem ibi castra et uille multe, virique locorum probi sunt et in armis strenui et machometum adorant. Post dietas autem duas inuenitur prouincia uocam, que linguam habet propriam et subiecta est regi balascie habens⁵⁾ in longitudinem et latitudinem tres dietas. Ibi etiam habetur lex pessimi machometi. viri autem loci illius sunt strenui bellatores. Ibi sunt uenaciones maxime, quia regio siluestres bestias habet innumeras. Demum post

¹⁾ P¹ aerem. — ²⁾ P² + continuo. — ³⁾ P³ má místo tčchto slov: a confinio altero inchoantes prouincie balastie. — ⁴⁾ L super. — ⁵⁾ L schází.

mezi dwema horama gefť niekteraka krafna rovnŕye. A tudy tecze niekterakij potok krafny, a tu gfu paftwŕj welmy dobrŕye. kdiz tu pufti na paftwu kuon neb wol churawy neb kterezkolywiek dobitcze, w diefieti dnech bude tľuŕto a dobrze ŕie poprawy. Diwoke° zwierzŕie tu mnoho gťt, take tu nalezne ŕfkopy welmy welike, magicze roky [-hŕy] welike, na ŕŕeŕt pydij dluhe neb na čtyrzŕjz neb naymene na trzŕjz, z nichzto myŕy dieľagi neb gŕyne naczŕni, A take pafterze tu z tiech rohuow dieľagi fobie domky. A gťt ta rovnŕjz dlŕj za dwanadŕŕe dnŕj czeŕŕty a ŕlowe peyner, ale na czeŕŕtie tudy gducz gefť puŕto wezde, a zadne° przebitku ľidŕkeho tu nenŕe. A protoz muŕy, ktoz tudy gde, ŕŕrawu ŕebu neŕŕi. Ptaka tu zadne° newydieťi p zimu a przielŕŕŕnu wyfoŕt a take, ze tu paftwy mŕeťi nemohu. Ohen, kdiz tu zapaly, pro weliku tey wľaŕŕi zymu any tak ŕwŕietle horzy, yakoz gŕynde wydymŕi, any tak muoz v nieho tak dobrze wrzŕeťi, yako v gŕineho. Potom muŕeĕi, ktoz chody tyemy [28^a] Stranamy, mezi ŕfranu na wzchod ŕluncze a mezi puolnoczi gyťi po horach, po pahrobczich y po udoly cztŕirzŕceti dnŕj, kdezto zadnich rzek nenŕe, a ta wŕaŕŕ ŕlowe Belor. a na tieŕŕie tiech trzŕiczeťi dnŕj czeŕŕty przebitka ľidŕke° zadne° nenŕj, anyz tu ktera zelyna roŕŕe. A protoz muŕeĕy, ktoz tudy gdu, ŕŕrawu ŕebu neŕŕi. Na horach wiŕŕokŕich ľidŕkŕych przebitkuw mnoho gefť. A ti lyde gfu modľoŕluhy, a y gfu vkrutnŕj a zlie. A gfu gędno ľowem ziwŕj, a mieŕŕo ruha w koziech chody.

discessum a regione predicta itur per dietas tres ad orientalem plagam sepe ascendendo per montes, donec ad montem maximum perueniatur, qui dicitur esse altior mun[19^a]di locus. Vbi inuenitur¹⁾ inter montes duos quedam pulcra planicies, ubi fluuius pulcherrimus est, suntque ibi peroptima pascua. Si equus uel bos macilentus uel quodcunque animal ibi ponatur ad pastum, in decem diebus ualde pinguescit. Siluestria animalia multa ibi sunt. Inueniuntur etiam ibi siluestres arietes maximi habentes cornua longa palmis sex aut quatuor siue tribus, de quibus scutelle et vasa alia fiunt. Insuper etiam pastores sibi de cornibus illis concludunt domunculas. habet autem illa planicies in longitudine dietas xii et uocatur pamer,²⁾ sed in progressu uie deserta est nullaque ibi est habitacio neque herba reperitur ibidem. Oportet autem ut uiatores inde transitum facientes uictua[19^b]lia secum deferant. Auis ibi nulla apparet³⁾ propter frigus et altitudinem nimiam et quia ibi uictum habere nequiret. Ignis quando ibi accenditur, propter frigiditatem maximam regionis neque ita lucidus est, ut apparet alibi, neque ita efficax⁴⁾ ad coquendum. Post hec oportet itinerantes inter plagam orientalem et aquilonarem ambulare⁵⁾ per montes, colles et ualles xi dietis, Vbi multa inueniuntur flumina. Vocatur autem regio belor. In via autem illarum xi dietarum habitacio nulla est neque etiam herba aliqua crescit ibi. oportet igitur, ut transeuntes inde secum uictualia deferant. In montibus nero altissimis habitaciones multe sunt hominum ydolatrarum crudelium et pessimorum, qui de uenacionibus uiuunt et corio uestiuntur [19^b].

¹⁾ L schází. — ²⁾ B panis, P² pomer. — ³⁾ L: Ibi etiam nulla animalia apparent. — ⁴⁾ L + ut valeat. — ⁵⁾ L incedere.

O zemij kaſtor, kapitole xxxviii^{ta}. OTud pak geſt gyti do wlaſti, giez diegi kaſtor, kterazto welyke^v kaamowij w dan poddana geſt, wynnycz krafnich welmij a faduow doſti a dyedyni plodne. Tu take ḡt bawlny doſti. A lyde tey wlaſti magy fwuy zwlaſtci yazik; kupczuow mnoho geſt a rze-meſlnykuw, po kupeczſtwy welmy ſtogy a po nyem wſtawicznie biezij, neb gfu lakomy na fbozie a proto lakomſtwy welmy ſkupie zywy gfu. A magi zakon machometuow. Gfu tu take nyekteraczi krzieſtiane neſtorynowe, genz tu fwe zwlaſtacie koſtely magi, A ta zemie w fwey welikoſti geſt za piet [29] Dny czeſtij.

O mieſtu Samaritā, ka xxxviii^{ta}. Samartham zſflechtyle mijeſto geſt a welike w tey wlaſti, genz danij poddana geſt wnukowy welike^o kaam, ktezto ſpolu krzieſtiane przebiwagi fye Saracenyowe [*ſe Saraceny*]. W tom myeſtie tiech czaffuow takowy ſtal ſe geſt pana gezu krzifta moczi dyw. Geden welike^o kaam bratr, meniem Tygatay, genz wladnyſſe tu wlaſti a naweden gfa od krzieſtianuw a nauczen, krzieſt ſwatu [-y] przigal. Tehdy krzieſtianij magicze przyezen a powoleni toho kniezete, wſtawily gfu koſtel weliky v mieſtie Samartham ke czty ſwate^v Ianowy. A ſ takem wtipem tiech dielnykuw bil geſt ten koſtel wſtawen, ze wſſechni fklepowe toho koſtela byli gfu wtrzeni a ſklenuti na gednom flupie, a ten flup przoftrzed toho koſtela bieffe. y biechu wzaly krzieſtiane, kdiz ſtawyechu to dielo, geden kamen Saracenskiy, z niehozto bily gfu podſtawek wczinily poten flup drzewie rzecenij.

De prouincia Cascar, C. xxxviii. Post hec peruenitur ad prouinciam Cascar, que magno Kaam tributaria est, ubi sunt uinee pulcre ualde et uiridaria multa et possessiones fructifere. Ibi est bombicinis copia. homines uero regionis illius linguam propriam habent, negociatores autem et artifices¹⁾ multumque discurrunt pro negociacionibus suis. Auari sunt et pre auaricia parce uiuunt.²⁾ Sunt nichilominus ibi quidam christiani nestorini, qui ibi proprias habent ecclesias. Quinque autem dietis tota pertenditur³⁾ regio.

De prouincia⁴⁾ Samarchan et miraculo columpne, facto in ecclesia beati Johannis baptiste, C. xxxix. Samarchan nobilis Ciuitas est et magna in regione illa, que tributaria est nepoti magni kaam,⁵⁾ [20^a] ubi similiter habitant christiani et qui machometum adorant, qui se saracenos uocant. Item in hac Ciuitate tale his temporibus factum est christi uirtute miraculum. Quidam frater magni kaam, qui dicebatur Cigatai,⁶⁾ qui huic preerat regioni, inductus a christianis et doctus baptismum⁷⁾ suscepit. Tunc cristiani principis fauorem habentes edificauerunt basilicam magnam in urbe Samarchan in honorem beati Johannis baptiste. Tali autem ingenio fuit per architectos ecclesia⁸⁾ fabricata, ut tota testudo⁹⁾ basilice super columpnam¹⁰⁾ vnica¹¹⁾ formaretur, que columpna in medio eius erat. Acceperunt autem, dum¹²⁾ fieret, quendam saracenum lapidem, de quo

¹⁾ L + sunt. — ²⁾ P² + habent uero legem (L + miserabilis) machometi. —

³⁾ P¹ procedit, P² protenditur. — ⁴⁾ L ciuitate. — ⁵⁾ P¹ od ubi po qui dicebatur schāzi. — ⁶⁾ L cogatay. — ⁷⁾ P¹ baptisma. — ⁸⁾ L + edificata et — ⁹⁾ P² + testitudo. — ¹⁰⁾ P¹ + marmoream. — ¹¹⁾ L + marmoream. — ¹²⁾ P² + opus.

Pak faraczeni, genz krziestianuow nenawidiechu, zeley welmij, ze gym ten kamen wzat gt. Ale bogicze fie kniezete Tygatay, nefmiely gfu odpowiedieti. y ftalo fie gest, kdizto [29^a] Knieze vmrze, w geho kralowftwy fyn ge° fie vwieze, ale geho ~~wiery~~ neprzige. Tehdy faraczenij obdrzi tu pfbu na nyem, aby krziestianom kazal gym gegich kamen wratiti. Tehdy gfu krziestiane podawaly gym za ten kamen welikich peniez. Nechtiely gfu Saraczeny gich wzieti chtieze, kdiz by kamen wzaly, aby ten flup padl a koftel fie zborz[-i-]l. A kdiz krziestiane o to giz zadney odporij any otu[-c-]hi nemozechu mieti, fwa° Jana flzawemy prozbamij pocznu naziwati. Tehdy kdiz ten den przigde, geffto giz miely ten kamen zpod ftlupa wynieti, A faraczeni nadiechu fie, ze by inhed miel weffken sklep toho koftele padnuti, Boziem fpofobeniē ten gifti ftlup od fwe° krumffesta zdwihne fie, ze na trzie piedy wyffy zdwihna fie, tak powyfne v powietrze. A tak beze wffy lidfke pomoci y dnes oftal.

O zemij kartaym, kapitule Cctirydzata. Odtud pak dale gducze, nalezly gfme gednu wiaft gmenem kartaym, genz gest v welikofci piet dny czefty. A také drzy zakon machome^v [30]. A gest poddana w panftwij wnuka welikeho kaam. Tu gfu take niekterzi krziestiane nestorynowe a tu wffie potreby k gedeny a k piti dofti magi.

basim ¹⁾ formauerunt ²⁾ sub columpna prefata. Saraceni [20^{a1}] uero, qui christianos oderant, de sublato eis lapide doluerunt. Sed Cigatai ³⁾ principem metuentes ausi contradicere non fuerunt. Factum etiam autem, ut moreretur princeps, cui filius in regno, sed non in fide successit. Saraceni uero impetrauerunt ab eo, ut christiani suum eis lapidem restituere cogerentur. Offerentibus uero christianis illis ⁴⁾ pecuniam de lapide magnam renuerunt saraceni pecuniam ⁵⁾ volentes, ut sublato lapide destrueretur ecclesia cadente ⁶⁾ columpna. Cumque christianis pro hac ⁷⁾ re nullum adesset remedium, beatum Joannem baptistam lacrimosis precibus ⁸⁾ inuocare ceperunt. Adueniente igitur die, quando lapis sub columpna fuerat remouendus et a saracenis per consequens ruina totius ⁹⁾ ecclesie [20^b] sperabatur, nutu diuino columpna adeo a basi ¹⁰⁾ subleuata est, ut per palmarum trium spacium eleuata ab ea sustentaretur in aere et sic absque humani adminiculi falcinimento ¹¹⁾ usque hodie perseuerat.

De prouincia Carchan, Capitulum xl. Rursus inde progressi inuenimus prouinciam carchan, ¹²⁾ que quinque dierum itinere in longum protenditur. que etiam legem machometi habet et subiecta est dominio nepotis magni kaam. ¹³⁾ ubi sunt etiam christiani aliqui nestorini. omnium uero victualium copiam habent.

¹⁾ L baptismum, P² baptisterium. — ²⁾ L firmauerunt. — ³⁾ P² cingatar. — ⁴⁾ L sarracenis ipsis. — ⁵⁾ P² precium. — ⁶⁾ L carente. — ⁷⁾ L huiusmodi. — ⁸⁾ P² uocibus. — ⁹⁾ L a P² + tecti. — ¹⁰⁾ P² + per se. — ¹¹⁾ P² fulcimento. — ¹²⁾ P² carcam. — ¹³⁾ L a P² + habens ciuitates multas et opida; principalior autem regni ciuitas dicitur cocini (L cotim). Protenditur in longum prouincia per dietas octo, ubi est bombicinis omniumque victualium copia. Vinee bone sunt. Homines boni sunt artifices et negotiatores, habent uero legem machometi.

O zemy kotam, kapitule xxxxi^{ta}. Wlašt rzeczeny kotam ynhed naydeřs po karytym mezy ftranami na wchod fluncze a na puolnoczi. A ta podobena gest panřtwi welike^v kaam. Geřt w tey wlařti mieřt mnoho a mieřtiecek, Ale naymenowyteyřie mieřto toho kralowřtwie geřt katham a geřt ta wlařt wzdely ofm dny czeřty, kdezto geřt bawlny y wřfeho, czoz k řtrawie trzeba, wynicz mno^o a dobrych. Tu gřu lide zdrawy, gřu rzemeřnyczi a kupczci, a magi řleredny zakon macho^v.

O zemy Peym, kapitule xxxxi^{ta}. GDucze opiet tuoz řtranu, przigiti ġt k tey wlařti, jeřřto řlowe peym, wzdely za piet dnij. Ta take geřt w poddanij welike^o kaam a machome^v řie modly. Geřt w ni mieřt mnoho a hraduow, A naymenowyteyřie mieřto z nich řlowe peym, kdez to ġt geden potok, w niemz nalezagi drahe kamenie, to geřt yařpidy a kalczedonie. lide [30^a] Tu wřřychni rzemeřniczi a kupczci gřu, A magy bawlnij a potreby k gidene [jedeni] a k piti przielis dořti, y geřt w tey wlařti peym obiczeig taky, ze ktoz by miel mylu zenu a miel by pro kteruozkoliwiek wiecz do gineho krage giti, a gda, y bil tam dele mymo dwadřiet dnij, Tehda zena moz, nechagicz to^o muze, gyneho pogiti, A muz take proto odeyducze, muz gynu zenu pogiti podle bludu tey wlařti.

O zemi Czyarcziam, kapitule xxxxi^{ta}. PŌtom geřt przigiti k tey wlařti, geřřto řlowe Czyarcziam, genz take geřt pod panřtwym welikeo kaam.

De prouincia Coram,¹⁾ C. xli. Prouincia nero coran reperitur post carcan inter plagam orientalem et aquilonarem. que est subiecta dominio magni kaam habens Ciuitates et oppida multa. principalior autem regni ci[20^{b1}]uitas dicitur co²⁾ran. protenditur autem in longum prouincia per dietas octo. ubi est bombicinis et omnium victualium copia. Vinee multe et optime ibi sunt. homines ibi inbecilles³⁾ sunt. Artifices uero sunt et negociatores et habent legem turpissimam⁴⁾ Machometi.

De prouincia peim,⁵⁾ C. xliij. Progredientibus uero insuper per eandem plagam occurrit prouincia peim, Longitudinem habens dietarum V, que similiter subiecta est magno kaam et machometum adorat.⁶⁾ Multas habet Ciuitates et castra. Nobilior autem ex Ciuitatibus eius dicitur peim, ubi est fluuius, in quo preciosi inueniuntur lapides s. iaspides et calcedonii. homines patrie artifices et negociatores sunt⁷⁾ et habent bombicinis et victualium copiam. Est autem in prouincia [21^a] peim consuetudo talis, ut si quispiam habens vxorem ad partes alias quacunq[ue] ex causa se transferat ultra diem uicesimum moraturus, post illius discessum uxori licitum est illo relicto alteri nubere. vir eciam post discessionem aliam licite potest ducere vxorem iuxta errorem in ea patria consuetum.

De prouincia Ciarciam,⁸⁾ C. xliij. Post hec peruenerit ad prouinciam Ciarciam, que est sub dominio magni kaam. ubi sunt multe Ciuitates et castra.

¹⁾ P¹ cocani. — ²⁾ Nad ř připsáno jinou rukou h. — ³⁾ L inbelles. — ⁴⁾ L turpis. ⁵⁾ L peyn. — ⁶⁾ L adorant. — ⁷⁾ L boni. — ⁸⁾ L carchia.

W niezto ġt mieſt a hraduow mnoho, z nichzto to mieſto nayllowutneyſſie flowe. Tu gfu rzeky, w nichzto geft mnoſtwie drahe^o kamenije, yaſpiduw, a kalczydony welike [c-]zeny, ktereżto kamenie kupczy noſſie do tey wlaſti, geſtto flowe kathay. Ta wlaſt Cziarczyam wſſiezka geſt pieſkowata, a wod mnoho ma horzkech, a wſſak w mnohych mieſtech dobra woda geft. Tez mezi locham a peym zemie wſſichna pieſkowata a yalowa geft. A kdiz ktera woſyka tahne tudy ikrze tu wlaſt Cziarcziam, tehdy wſſichni muzie y zenij s dietny y f dobitkem [31] Wſſym beru ſie do gyney kragyni wzdały dwu neb trzy dnij czeſti, kdez mohu paſtwu a wodu nalezti, a tu bidly, az ta woſyka myne. A pak wiatr gegich ſſlepegie zahłady na pieſku, ze prziducze woſyka, kam gfu ſie obratily, nemuoz niyakz naleznuti. A tak, kdiz woſyka odgede, tehdy ſie domuw wrati. pakly taterſka woſyka gede, gymto poddaniy ſu, lide nykam nebiezie, gedne dobytek gynam odzenu, Neb taterſka woſyka za ztrawu tyem, ikrze nyez gedu, czoz tu wezmu, nycz nedadie. Pak gducze od tey wlaſti Cziarcziam, geſt giti piet dnij czeſty po pieſku, kdezto ġt woda welmi zła a horſka. A wſakz niekdy take nayde wodu dobru w tey dalij. A tak przigde k mieſtu, geſto flowe lop, a wſſechni wlaſty [-tſ] ſwrchu polożene, to geſt kaſtar, kartay, kotam, paym a Cziarcziam az do mieſta lop gfu w kraginach welikych Tureczkey zemije.

Cuius principalior vrbs dicitur Ciarciam. Ibi sunt flumina, in quibus habentur copiose lapides,¹⁾ Iaspides et Calcedonij magni valoris, qui a negociatoribus deferuntur ad prouinciam cathay.²⁾ Hec prouincia Ciarciam tota est sabulosa et aquas habet multas amaras licet [21^{a1}] in locis multis aqua bona sit. Similiter inter coram³⁾ et pein terra tota arenosa et sterilis est. Cum exercitus aliquis transitum facit per prouinciam ciarciam, viri omnes regionis illius cum vxoribus ac filiis et animantibus⁴⁾ ⁵⁾ cunctis per dietas duas uel tres ad aliam se transferunt regionem, ubi pascua reperiantur et aqua. ibique resident, donec exercitus transierit.⁶⁾ Ventus autem ita eorum uestigia in sabulo ⁷⁾ delet,⁸⁾ quod superueniens exercitus viam illorum inuestigare nequit. Post discessum exercitus ad propria redeunt. Si non thartarorum exercitus,⁹⁾ quibus subiecti sunt, transeant, non fugiunt homines sed animalia omnia ad locum alium transferunt, quia exercitus tartarorum pro uictualibus, que recipiunt ab hiis, per quos transissent, pecuniam dare nolunt. Post recessum de prouincia [21^b] ciarcian itur dietis quinque per sabulum, ubi est aqua pessima et amara. Alicubi tamen infra illum terminum de bona aliquid¹⁰⁾ inuenitur et sic peruenitur ad ciuitatem, que dicitur lop. omnes autem prouincie superius posite, scilicet cascar, carcan, coram, pein, ciarciam usque ad Ciuitatem lop sub magne turchie terminis continentur.

¹⁾ P^a + preciosi. — ²⁾ L Cathay, P¹ cythay, P^a cochini. — ³⁾ P¹ cocham. —

⁴⁾ P¹ iumentis. — ⁵⁾ L animalibus. — ⁶⁾ L transierit. — ⁷⁾ L arena facta. — ⁸⁾ L obstruit. — ⁹⁾ P¹ čte se za slovy post discessum exercitus jeſtč ad propria redeunt. Si vero thartarorum; rovnčž v P¹. — ¹⁰⁾ L aqua.

O mieſtu łop a o welikey puſſczy, ka xxxxiiii^a. Lop¹⁾ geſt myeſto welikey. od nieho ǵt wchod do welikey puſſczy. A to mieſto geſt w tu ſtranu mezi na wchod ſluncze a na pułnoczi. Toho mieſta lide zakon machometuow drzie. w tom mieſcie kupczom, [31^a] Kterziz magi gieti natu puſſczy welikey, wſſiczku potrzebu pripravugi. A tu kupczy, drziewe nez ſie na czeſtu zdwyhnu, drahne dnij odpoczynu. A tu na ſilne woſly a na welbludy kupie, czoz ſie gym zda, nakladu y czoz k ztrawie trzeba. A tak ſie wzhu: zdwyhnu czeſtu na tu puſſcz. A kdiz giz f tiech ofluow neb welbluduow ztrawij odbudu, ze giz nicz nenefu, zabigi gie neb tu na puſſczy nechagi, nebo by gym nemohly potrzeby dobyti az tam, kamz gieti magi. Nez welbluduow radiegi zachowagi, neb menie gedie a ſkrownie a mnoho neſti mohu. Na tey puſſczy magi wody horſke na mieſtech trzech nebo czterzech. Ale ginde na tey puſſczy dobrze za myel ofm a dwaczet magi wodu ſladku. A ǵt take wſſak mezi tyem, drziewe nez od gedney wody tey ſladke przigdeſ k druhe, dobrze za den geden. A ta geſtie nemoz we wſſem kupczom ſtacziti. Neb niektera ta woda ſſtaczy padeffati kupczom, niektera ſto kupczom, a tak, yakz ktera. wod trzidczieti dnech [*ve t̄*] tu puſſczy przegdu naſſydz. Ale o dluboſti tey puſſczij, yako prawij ty lide z tey wlaſti, ze geſt tak dluha ta puſſczy, [32] ze od poczátka²⁾ gie az do koncze gedwa muoz w rocze dogiti. A ta puſſczy naywicz hornata geſt, a ktez rownie geſt, tu ǵt pieſkowato. Ale wſſiczka puſſcz ſkrzie a ſkrzie yalowa geſt, neb zwierzat

De ciuitate łop et deserto maximo, C. xliiij. Lop est Ciuitas magna ad introitum deserti magni, quod est inter plagam orientalem et aquilonarem. homines Ciuitatis legem machometi habent. In hac Ciuitate pro mercatoribus uolentibus transire desertum cuncta necessaria preparantur. ubi mercatores, priusquam iter arripiant, diebus pluribus requiescunt. ibique Asinos fortes et camelos mercacioni[21^{b1}]bus et uictualibus onerant et sic iter arripiunt per desertum. Quando autem asinos uel camelos exhonerauerunt³⁾ uictualibus, occidunt eos uel in deserto dimittunt, quia non possent eis usque ad terminum⁴⁾ de uictualibus prouidere.⁵⁾ Camelos tamen seruant libencius, quia et pauci cibi sunt et onera magna portant. In deserto uero inueniunt aquas amaras in locis tribus⁶⁾ aut quatuor, Alibi autem in ipso deserto in locis⁷⁾ circiter xxviii⁷⁾ inueniunt aquam dulcem. Et tamen⁸⁾ ut plurimum inter vnā et alteram vnus⁹⁾ diete distanciam non autem pro omnibus sufficit quandoque enim¹⁰⁾ mercatoribus, quinque uero centum sufficere potest. In xxx autem diebus ad deserti terminum peruenitur per latitudinem eius. Longitudo enim tanta esse a uiris

¹⁾ In margine připsána pozdější rukou poznámka: Bude l̄j w̄le Bozi ſtane ſe petr paczak z waczlawicz. — ²⁾ In margine čte se jinou pozdější rukou pſaná poznámka: Vprzimnoſt cz̄iſta cznoſt, A kdo miluge Sprawednoſt te n trwa na wiecznoſt. B z Hodiegow. — ³⁾ P¹ exonerauerunt. — ⁴⁾ L + itineris. — ⁵⁾ L, P¹ a P² + et coria ſecum portant, ſi uolunt. — ⁶⁾—⁶⁾ L ſcházi. — ⁷⁾ L a P¹ omnibus. — ⁸⁾ P² et tantam. — ⁹⁾ P¹ huius. — ¹⁰⁾ P¹ po enim má jeſt̄ quinquaginta.

tú zadnich nenyé a nedostatek paštwij. Sýlene diabelfke^o tu mnoho gešt, neb we dne y w noci wydagi gie y slychagie tu, a ptoz mušegi sie pieknie wyštrihati, ktoz tudy gdu, aby sie od towarzifuow neodluczily; A take aby tu zadnij nešpal bez towarzifuow, anebo kdiz gdu, aby po nych sam nezuoftawal. Nebo kdiz towarziffie pomynu tak ze gich pro horij wydieti nemuoz, nešnadno ġt tiem, ktoz zuoftanu, k towarziffom przigijti. Nebo tu fliffie dyabelfke hlaffy, ano gie wolagie gich wlaštnymi gmenij, aby tak nešliffely towarzifuow šwych geštto napřed gdu. A tak po tiech dyabelfkych gducze hlaffiech, y šendu š prawy czešty a zašbudie. A tak tyem ššalenym mnoho giech zhyne na tey czeštie, Protoz ze gfu nevmiely k towarziffom vhoodyti. Niekdy take w powietrze šlichagi zwuk hudenie rozlicznich naštrogy y take zwonuw. Tak gešt ten chod tudy tak [32^a] Nebezpečnij welmij y praczni k tomu.

O mieštu Sachion, kapitule Cztiryčzata v. DOKonagicz a přeideucz czeštu tey pušczy, y przigdu k mieštu, rzečen^v šachion, genz gešt na poczadku wchodu do wlašti welike, rzečeney Tangut, w niez gešt malo krzeštiani Neštorynuw, Ale gini, ktoz tu przebiwagi w tō mieštie, drzie zakon machometa, A gini wššiczkny gfu modlošluhy. a ti modlošluhi, kterziz tu gfu magy zwlašfci yazik. Ty wššychni, kterziz w tō mieštie przebiwagi, zadnu kupij negdu, gedno owoczem zivy gfu. W tō mieštie šachyon mnoho

patrie fertur, ut vix ab inicio [22^a] eius usque ad finem eius in vno anno perueniri posset. Est autem desertum illud montuosum ut plurimum. Planicies uero eius arenosa est, totum autem vniuersaliter omnino sterile est. Animalia ibi nulla sunt propter cibi defectum. Illusiones demonum multe de die et de nocte uidentur et audiuntur ibi. Oportet igitur, ut diligenter caueant inde transitum facientes, ne diuertant a sociis et ne quis in via sine sociis dormiat uel¹⁾ post precedentes remaneat,¹⁾ quum si socii pretereunt²⁾ adeo, ut propter montes aut colles uideri nequeant, difficile est remanentibus ad socios³⁾ peruenire, quum voces demonum audiuntur ibi, qui ipsos uocant nominibus propriis et effigiant⁴⁾ sociorum precedencium uoces, quas illi sequentes ducuntur ad deua. Per huiusmodi [22^{a1}] enim illusiones multi in eo transitu perierunt, qui⁵⁾ nescierunt ad socios peruenire. Aliquando etiam in aere audiunt sonitum musicorum instrumentorum, sed frequentissime sonitum tympanorum. Sic igitur transitus ille laboriosus ualde ac periculosus est.

De Ciuitate Sachion et ritu paganorum in combustionem corporum mortuorum, C. xlv. Completa uia deserti prefati peruenitur ad Ciuitatem sachion, que est in introitu prouincie magne tanguth. vbi sunt pauci christiani nestorini. Alii autem quidam habitatores urbis legem seruant miserabilis machometi. Reliqui uero omnes ydolatre sunt. Ydolatre autem, qui ibi sunt, linguam propriam habent, habitatores omnes urbis huius negociacionibus non intendunt, sed solum

¹⁾—¹⁾ L schází. — ²⁾ L preterirent. — ³⁾ L a sociis ad eos. — ⁴⁾ L effigient. —

⁵⁾ L quia.

klasteruow gefť, rozlicznim modlam powiećenich, gymzto welike obieti czynie a od lidu welika pocztiofst fie gym diegie. A kdiz fie ktore^v modlotluzie fyn narody, ynhed gey poruczi niekterey modle, kterezto modle ke czti to^o leta w fwem(u) do^v krafn^o fškopa krmij. A kdiz fie rok dokona odnarozeni fyna ge^o prwy hod tey modly, kteriz przigde po tom rocze, tehdy obietuge tey modle fyna fwe^o a to^o fškopa f wieliku pocztiofsti. Potom zwarzie to maffo fškopowe a modle obietugie, ktore[-*h*.]ozto maffa tak dluho nechagy przed tu modlu stati, dony[33]wadz nebudu dokonaniy ty gegich modlitby nefflechetne, kterez przed tu modlu rziekagi podle obietzegie toho mieřta. Neb tu pŕy otecz welmy naboznie tey modly, aby fyna ge^o raczil wchowati, y mnye giftie, by zatyem ta modla polewku gedla f toho maffa. A kdiz tu fluzbu dokonagi, to maffo obietowane na gine mieřto negfu. A tak fhledagicze fie wfřichni przieteie toho gifte^o, to maffo f wieliku pocztiofstie giedie a kofti pocztiwie w rzadnem naczinij ſchowagi. A kdiz kto pak vmrze, ti k nym[-*ř*] ta mrtwa tiela przifluffegi, to gefť przatele, kazi gie ſpaliti. A przy tom palenij takyto obiczeig magij a hod: nayprwe fie f hwiezdarzi radye, kdy by mieli ta tiela k ſpalenij neřti. Tehdy fie ony ztazie o mieřeczci, o dnij, o hodynie narozeni toho gifteho vmrleho. A ſpatrzecze tey hodyni ſpofobenye hwiezd, teprw fudie, ktery den ma ſpalen biti. A nyekdy ſedm dnij to tielo mrtwe chowagi, niekterdy za mieřcz a niekterdy

de fructibus [22^b] terre viuunt. In Ciuitate Sachion multa sunt monasteria diuersis ydolis dedicata, quibus magna sacrificia fiunt et maxima reuerencia a populo exhibetur. Quando ydolatre nascitur filius, statim recommandant eum alicui ydolo, ad honorem cuius anno ipso arietem in domo propria nutrit.¹⁾ Anno uero completo a natiuitate filii in festo primo illius ydoli, quod post annum euenerit, offert ille ydolo filium et arietem cum reuerencia maxima. Post hoc coquantur carnes arietis et ydolo offeruntur,²⁾ quas tandiu ante ipsum dimittunt, donec complete³⁾ sint oraciones nephande, quas ante eum secundum consuetudinem sue cecitatis⁴⁾ effundunt. Rogat autem pater suppliciter ydolum, ut filium ei conseruare dignetur. Credunt uero, quod ydolum [22^b] interim ius carniū comedat⁵⁾. Officio uero huius execrabili⁶⁾ terminato ymolatas ad locum alium deferunt et congregati pariter omnes consanguinei carnes illas cum multa reuerencia comedunt et ossa reuerenter in decenti vasculo conseruant. Quando etiam quis moritur, hii ad quos mortuorum corpora spectant, comburi ea faciunt. In quorum⁷⁾ combustione talis⁸⁾ ordo ac solennitas obseruatur: primo astrologos consulunt, quando mortuus ille ad combustionem sit efferendus. Illi autem⁸⁾ interrogant de mense, die et hora natiuitatis eius. Et illius hore constellatione perspecta indicant⁹⁾, quo die sit comburendus. Aliquando mortuum corpus diebus septem retineri faciunt, aliquando per mensem, quum¹⁰⁾ uero

¹⁾ L a P¹ tenet. — ²⁾ P² offerunt. — ³⁾ P a P¹ inplete. — ⁴⁾ L ciuitatis, P¹ necessitatis. — ⁵⁾ L + et ossa reuerenter in decente vasculo conseruant. — ⁶⁾ P² schází. — ⁷⁾ L + in quorum combustione sit efferendus. — ⁸⁾—⁸⁾ P² schází. — ⁹⁾ L iudicant. — ¹⁰⁾ L quandoque.

za ffeft myfieczuow. A w tu chwily za tiem to° tiela mrtwe° tyemto chowagi obiczegem : w domu truhlu magi z tluftiech defk tak myfternie fpogenu, ze z nie y zadni [33^a] fmrad pachnuti nemuoz, a ta truhla take ze wnitřz cziffie zmalowana gefł a w tu truhlu mrchu wlozie, drahu wonij ozdobicz, truhlu tu cziffiem poftawczem przikrygicz. A na wfłaky den, doniewadz to tielo doma chowagie, w hodynu gedenij ftuol przed tu truhlu f wynem a rofkoffnym krmiejij prziprawij, a ten ftuol tak prziprawenij tu fłogi tak dluho, yako by fie mohl zywi czlowiek nagiefti. Neb ony za to magi a tak prawije, ze tu, czoz gefł polozeno tomu mrtwe°, duffie geho gie a poziwa. Take drziewe rzeczeni hwiezdarzcie radye, f ktoreby ftranj domu to tielo mielo wen nefeno byti, neb tak rziekagie, ze ta neb ona ftrana domu, kdiz gfu gey dielaj, niekdy nema dobrich ofudow. Protoz onij tak fudie, ze by ftrana nebila toho hodna, aby mrtwych tiela w takowu zlu chwylu bila fkrze nij nefena. A protoz prikazugi ti hwiezdarzij, aby gynimy dwerzmy nebo znouw f gyney ftranj proh[-b-]orziece ftieniu, k paleni to mrtwe tielo wynefly. A kdiz to tielo z miefta neb z miefteczka wyneflu, bywagi tu [34] V czefty domkowe niekteraczi, z drzewij frubenij, na mnohich mieftech poftawczy a zlatohlajij przikrytij. A kdiz tiech dogdu, f tiem mrtwiem tielem, poftawije tu truhlu przed tiem domkem, a przed truhlu na zemi legie wino, a rozkoffne krmie rozmeczi, a zato magicze, ze ten mrtwij na onom fwietie f takowym obiedem ma przigat byti. A kdiz czieftu gdu przed fie, to tielo nefucz, tehdy naprzed przed tu truhlu gdu rozliczni herczij f rozlicznemij

diebus ¹⁾ mensibus sex; interim autem tali modo [23^a] seruat in domo. Capsam habent ex asseribus ualde grossis sic artificiose compositam, quod nullus ex ea fetor exalare potest, que etiam exterius pulcre depicta est. Ibi cadauer collocant aromatibus conditum et capsam operiunt panno pulcro. Singulis vero diebus, quamdiu corpus in domo seruat, hora prandii mensam iuxta capsam cum uino et delicatissimis cibariis preparant ²⁾, que tam diu sic preparata tenetur, quousque uiuus homo prandere possit; dicunt enim animam de his, que sunt sui nomine apposita, manducare. Insuper etiam prefati astrologi consulunt, qua ex parte extra domum defuncti corpus eferendum sit. Dicunt enim aliquando hanc uel illam partem ³⁾ bonis fati ⁴⁾ in sui constructione ⁵⁾ caruisse, propter quod indicant [23^{a1}] eam incongruam esse, ut per eam mortuorum cadauera efferantur, propter quod mandant, ut per portam aliam uel per nouam parietis aperturam ad conburendum efferatur corpus defuncti. Cum autem extra Ciuitatem uel oppidum ad conburendum effertur, fiunt in uia domuncule de lignis ⁶⁾ in locis plurimis, pannis cericeis et aureis cooperte, ad quas cum perueniunt cum mortui corpore, capsam deponunt ibi ante domunculam et ibi ante capsam effundunt in terra uina et cibaria delicata dicentes defunctum illum cum tali prandio in uita alia receptari. Dum autem in uia procedunt, precedunt

¹⁾ P^a scházi. — ²⁾ L preparent. — ³⁾ L portam. — ⁴⁾ L factis — ⁵⁾ P^a constitutione. — ⁶⁾ P^a linguis.

nastrogi piffczyby y hudby ze wfseho mieřta, a k tey pyffczybie a hudbie wflychni gducze, welmy gfu wefely. A ktiz giz k to^v miestu, na kteremz gey magi řpaliti, przigdu, magi na liřkach papierowych wyrzezani obrazky muzfke, zenfke, konfke, welbludowe y peniezowich mnozfctwye, a to wfseczko f tiem tielem řpale. Neb zato magi, ze ten mrtwy na onom řwietie tolik pacholkuw a diewek y peniez bude miti, czoz tu tiech obrazkuw bude f nym řpaleno. A takto wiezto bude ziw w bohatswy welikem a we czti. Ten bludny obyczeig wezde drzie przifpaleny tiel [34^a] Lidřkych w tey kragynie na wzchod fluncze flepota pohanfka etc.

O zemy kamul, kapitule xxxx^vta. KAmul gefł wlařł gedna myezi weliku wlařli Tanguth, kterazto poddana gefł welikemu kaamowy. kdiezto gř miest mnoho a myefłeczek, y gefł ta wlařł kamul mezy dwiema puřfczinama, to gefł mezi weliku, o nyez řwrchu praweno gř, a mezi druhu, gefłto gefł dluha trzy dny czeřty. potreby w teto wlařli k gedeni y k piji dořti magi y famy tobie y wfsem poczeřnym, ktozkoliwiek tudy gedu. lide tey wlařli řwoy zwlařcij yazik magi, a gfu welmi kratochwylny, a na nicz gyneho peczy nemagi, nez aby leczikakeyř hry řtropyly a weřfely byli. modlořluhy gfu ad [od] řwych modl od řtaradawna zřřyeleni gfu, Tak ze kdiz koliwekktery poczeřny tudy gdu, řławy řie w domu kterehozkoliwiek myefłczeni [na] neb hořpodarze tey wlařli kamul, ten gey welmy weřfele przigmie a przikaze zeny y wfřie řwe czeředy, aby dokawazdkoliwek ten hořł cħielby tu [35] Byti ř nymi, aby geho we wfsem pořluffnij byli. A to

capsam omnia instrumenta musica ¹⁾ ciuitatis, in quorum sonitu est Iocunditas maxima. Dum uero ad combustionis [23^b] locum perueniunt, habent in cartis de papiro incisas ymagines uirorum et mulierum, equorum, camelorum atque denariorum multorum, que omnia simul cum cadauere comburuntur. Dicunt enim defunctum illum tot seruos, ancillas, animalia atque denarios in uita alia habiturum, quot fuerunt ²⁾ imagines cum eo combuste et sic uiuet ibi in diuitiis et honoribus. hanc supersticionem seruat ubique in combustione cadauerum humanorum in orientis partibus cecitas paganorum.

De prouincia camul ³⁾, c. xlvj. Camul uero prouincia est inter magnam prouinciam tanguth, que est subiecta magno kaam. ubi sunt ciuitates multe et oppida. Est autem camul intra duo deserta, s. inter magnum, de quo supra-dictum est, et aliud, quod in longitudine uie ⁴⁾ continet ⁴⁾ [23^{b1}] dietas tres. Victualia in hac prouincia copiose habentur tam pro incolis quam pro uiatoribus quibuscumque. homines regionis illius propriam linguam ⁵⁾ habent et sunt iocundissimi. Ad nichil enim aliud nisi ludis et solaciis uacare ⁶⁾ uidentur. Ydolatre uero sunt et a suis ydolis ab antiquo sic sunt dementati quod quando uiator quicumque inde pertransiens declinare uult ad domum alicuius Ciuis camul, ille eum letanter suscipit et precipit vxori totique familie, ut quamdiu ille apud eos esse uoluerit, ei in omnibus obedientes sint. Quo dicto discedit dominus

¹⁾ P¹ musicorum. — ²⁾ P³ fuerint. — ³⁾ L + et de pessima consuetudine eius. — ⁴⁾—⁴⁾ P³ řcházı. — ⁵⁾ L ydeoma. — ⁶⁾ P¹ a P² dementati.

príkaze ten hospodarz toho domu, ynhed sie berze precz a domuow sie newrati, az ten hofst w geho domu bude chtieti byti. A zena toho byedne^o muze hofcie toho we wfsem posluffna gest yako muze sweho. zeny w tey wlafty gfu welmy krafne, Ale mvzie gegich od swych bohuow tu gfu fšepienij fšiefenofsti, ze sobie to za welyky vzitek a poczeftnoft magi, kdiz gich zeny hofstmy sie prziznij. Ale w ten czas, gehoz kralowaffe monghu kaam weliky, naywiffie kral wfšech tataruow, y flyffaw take fšyelenie muzuow tey wlafti kamul, przikazal gym, aby wiecze tak ohyzdnij wieczzi netрпиely, ale aby radiegi zen fwich czeft zachowaly, poceftnym lidem zwlaŃczi hofstynnij duom vczinily, aby lid tey wlafti takowou fšerednofci wiecze sie nemazal. Tehdy mvzie tey wlafti, v[š]-[l]-yffawffe kralowo przikazany, zamutie sie welny. A poŃŃicze k ne^v wybrane poŃly z darij, pŃyli gfu ge^o, aby to tak czeŃke przikazani zaŃie odwolal rzkucze, ze to wydany a ten [35^a] obyčzeg magi od fwych ŃarŃŃich A ze, donewadz tu dobrotiwofst hoftem gfu vřkazowaly, bohuow fwych gfu milofst obdrzely a gegich zemie wzdy plodna bila a hoyne gym owocze neŃla, Tehdy kral gegich prziwoly k gich prozbie, a przikazanye odwola, a rzka: Coz na mie Ńuffie wam przikazati, to gŃem vczinil, a poniewadz tak neŃŃechetnu ohyzdnofst za czeft przigimate, ineyte sobie tu neŃŃechetnoft, gehoz zadate. Tehdy poŃlowe f liŃty sie wratiecze, wfŃemu lidu, genz tru[-l]-hel a fmuten bieffe, radoŃt a weŃŃe gfu przineŃly a tak drzie.

domus non reuersurus in domum suam, donec hospes in domo eius manere voluerit. Vxor autem illius miserabilis viri hospiti in omnibus obedit ut uiro suo. Mulieres uero regio[24^a]nis illius decore sunt valde. Viri autem earum a diis suis hac sunt cecati demencia, ut sibi pro honore et utilitate computent ¹⁾, ut sint uiatoribus prostitute. Tempore uero, quo regnauit manguth ²⁾ kaam magnus, vniuersalis rex omnium tartarorum, audita tanta demencia virorum Camul mandauit illis, ne rem tam detestabilem amplius tollerare presumerent, sed potius vxorum conseruantes suarum honorem pro uiatoribus de communibus hospiciis prouiderent, ne prouincie illius populus tanta vltierus turpitudine fedaretur. Viri uero ³⁾ prouincie Camul audito regis mandato contristati sunt uehementer et electos nuncios ad eum cum denariis ⁴⁾ transmittentes instantissime postulauerunt, ut hoc tam graue reuocaret edictum, cum [24^a] hanc tradicionem a senioribus suis haberent, quod quamdiu huiusmodi benignitatem hospitibus exhiberent, deorum suorum substinerent gratiam et terra eorum vberes semper fructus produceret. Rex autem manguth eorum acquiescens instancie mandatum reuocauit dicens: Quod ad me pertinebat, uobis mandare curauit, sed ex quo pro honore tam uituperabile ⁵⁾ obprobrium suscipitis, habete uobis uituperarium, quod optatis. Nuncii uero cum reuocatoriiis litteris redeuntes vniuerso populo, qui tristis effectus erat, leticiam ⁶⁾ attulerunt. Eam igitur consuetudinem detestabilem seruant in hodiernum diem.

¹⁾ L reputent. — ²⁾ La P¹ monghu. — ³⁾ P¹ boni — ⁴⁾ P¹ donariis. — ⁵⁾ L vitabile. — ⁶⁾ P¹ licenciam.

O zemy tijntintalas, kapi¹ xxxvij². POtey wlafty kamul przigde pak k wlafti tey, gto flowe tijntintalad, genz bliz przilezie puficzie w tu ffranu na puol noczi. A ta wlaft $\bar{g}t$ dly fleftnaste dny czefty, a gefť pod panftwywe welike^o kaam. Tu $\bar{g}t$ mieřt mnoho a hraduow. gfuť take tu niekterzie krzieřtiane, gefťto fie machome^v modle. A ofťatek lidu tey wlafti modlam fie modlij. W tey wlafti gefť hora, w nyez $\bar{g}t$ ruda oczelowa, a take [36] Gyna ruda. gfuť take w tey wlafti Salamandrowe, z nichzto biwa niekterake rucho nebo platno, ze gdiz gie wuhen wrzez, nemuoz fhorzeti. Bywa take tu platno (z) zemie takto, yakoz gfem flyřřal od towarzylffe ťweho Turka, genz bieffe rytierz muz mvdrij, gemuz rzikachu zurlytan, genz z poruczenřtwy welike^o kaam w tey wlafti bieffe vřřazen natiemy, gefťto na rudie dielachu y prawieffe tak, ze w tey horzie $\bar{g}t$ niekteraka zemna ruda, w niez niekterake niti podobney k wlnye nalezagi. Ty nyti fuffye na flunczi, potō w mozdierzi myedienym tľuku, potom wodu zperu, a tu zemy, $\bar{g}to$ fie przidrze, wytrzeřu a wyberu, a tak potom z tey wlny nyti przedu, z ktereżto nyti potō platno dielagie. To giřte platno kdiz od tkadczu weźme, nebywa byelo, ale mufy fie wuohen wrzci a w ohni za hodynu nechati, a tak zbiele, ze bude yako řnyeh, a ohen ge^v nicz neuffkodie. A kdiz fie zacznry, tehdy ge^v teź vczinij, neb gyneho praniye, kdiz gie chce czifity, gemu netrzeba. Ale o tom hadu, o [36^a] Salamandru, a [o] nyemz pwyē, ze wždy w ohny bydly, nycz gfem neřliffal w tiech kraginach na wřřchod fluncze, nez czoz gfem o Salamandrze řliffal, to fem

De prouincia Chinchintalas ¹⁾, *C. xlvij*. Post prouinciam camul inuenitur prouincia, que dicitur chinchintalas, que est affinis [24^b] deserto ad orientalem ²⁾ plagam, habet autem in longitudine dietas xvi et est sub dominio magni kaam. Ibi sunt ciuitates multe et castra. Sunt etiam ibi quidam christiani nestorini et quidam adorantes machometum. Relique uero prouincie populus ydola ueneratur. In hac prouincia mons est, ubi sunt minere calibis et andanici ³⁾ et salamandre, de qua fit pannus, qui si proiciatur in ignem, comburi non potest. Fit autem pannus hoc modo de terra, sicut didici a quodam socio meo turcho, viro ualde prudente, qui dicebatur $\mathcal{C}$ urficar. ⁴⁾ qui ex commissione magni kaam in prouincia illa prefuit opere minerarum. Referebat enim, quod in monte illo quedam minere terre habentur, que fila quedam habent lane similia. fila illa desiccantur ad solem, postea lin [24^{b1}] mortario eneo conteruntur, deinde lauantur aqua et a terre adherentis grossicie separantur. Terra uero proicitur et fila ut lana filantur, de quibus filio postea panni fiunt. Hii autem panni ex textura non assumuntur albi, sed prohibeantur in ignem ut per horam vnam dimittuntur in flamma et tunc albescent, ut uix nec leduntur in igne. Quod similiter fit, quandocunq̄ue lauari debent. Nam alia laucio ⁵⁾ ad remouendas maculas non adhibetur eis. De salamandra uero serpente, qui ⁶⁾ in igne uiuere

¹⁾ L chynchynculas. — ²⁾ L a P¹ aquilonarem. — ³⁾ L andanici. — ⁴⁾ L turficar. — ⁵⁾ L a P¹ locio. — ⁶⁾ P¹ a P¹ schází.

wffe wiernye popfal. prawie, ze w Rzymye gest nyekteraka rucha neb vbrus z Salamandrij, w nyemz gest zawynut nyekteraky rucznyk bozy, gestto fobie gym pot stieral, kdiz praczowal czestu w horko, anebo fnad ten, yakoz byl w geho hrobie nalezen po geho wzkrzieffeny, kteryzto vbrus poslal byl papezowy geden kral Taterfky.

O zemy Suttur, ka^{la} xxxxxvii^{ia}. NEchagijcze tey wlafti Tyntintales, gest giti na wchod fluncze desset dnij czestij spolu, ktezto zadneho przebitka lydfke^o neny, gedne na malo myestech, A przyeđa tu czestu, przygde do wlafti, gestto flowe Suttur, (w nyez mnoho myest gest a miesteczek, a naywiettšie myesto flowe Suttur). w tey wlafti gest nyeczto krzieftianuow, Ale gyny lijde tey wlafti gfu modlofluhy, A gfu poddany w panstwywe welike^v [37] Kaam. kupczuow tu neny, ale owoczem zywy gfu. Na wftech horach tey wlafti nalezne reubarbarum toho korzenie welike mnoštwywe, a odtud ge kupczy nefu po ginich kraginach swieta.

O mieštu kapyczyon, kapitule xxxxxvii^{ia}. KApyczion gest myesto welmy welike a zšflechtele, genz ġt naygmenowiteyffie a nayšflechteleyffie w tey wlafti, gestto flowe tangut, w niemz gfu krzieftane nyekterzie, a gyny drzie zakon machometu, a oštatek gfu modlofluhy. Mnoho gest w tom mieštie klafteru, w nichzto mnoho modl našledugi, z nychzto gedny gfu kamenne, a gedny drzewene, gedny hlyniene nebo yako hrnecz šlepe, a wfeczky šwrchu gfu pozlaczene A nyektere z nich gfu na desset kroczejij welike,

dicitur,¹⁾ nihil audiui in orientalibus partibus. Id autem totum, quod de salamandra audiui et didici, descripsi fideliter. Fertur, quod Rome sit²⁾ mappa quedam de salamandra, qua est sudarium domini inuolutum, quam misit summo pontifici quidam rex tarta[25^a]rorum.

De prouincia Succui,³⁾ C. xxxxxviii. Quando uero relicta prouincia chinchintalas itur ad orientem per dietas x continuas, nulla habitatio reperitur nisi in paucis locis, quibus transactis inuenitur prouincia Succuir. In hac prouincia sunt christiani quidam, reliqui⁴⁾ uero prouincie incole ydolatre sunt et subiecti magno kaam. Negociatores non⁵⁾ sunt, sed de fructibus terre viuunt. In cunctis montibus huius prouincie inuenitur reubarbarum in copia maxima et inde per mercatores defertur ad ceteras mundi partes.

De Ciuitate Campicion,⁶⁾ Capitulum xlix. Campicion est ciuitas pregrandis et nobilis, que est principalior in regione tanguth. Vbi sunt christiani quidam et alii habentes machometi legem. Reliqui [25^a] uero Ciues ydolatre sunt. Multa sunt in ciuitate hac monasteria, in quibus multitudo colitur ydolorum, quorum quedam lapidea, quedam lignea, quedam uero lutea seu fictilia sunt, desuper uero deaurata sunt omnia. Quedam autem ex ipsis sunt magnitudinis passuum x, que iacere uidentur, circa que sunt parua ydola posita, que uidentur eis reue-

¹⁾ L fit — ²⁾ L succuyr, P¹ Sucyur. — ³⁾ P¹ a P² habens multas ciuitates et oppida, cuius maior ciuitas dicitur Sucuir. — ⁴⁾ L relique. — ⁵⁾ P¹ šháží. — ⁶⁾ L campion, P¹ capmpion.

a ty zdagy fie yakztoby ze lezij, okolo nychzto naftawyly malych modl, A ty male modly, yakzto by fie welikym klaniely, pocztiwost gym vka-zugicz. Tu take gfu nyekteraczi zakoniczzi modlofluhy, genz poczestneyffie bidle nez gyne [37^a] Modlofluhy, z nichzto nyekterzie czyftotu tielefnu zachowawagy a welmy fie waragy, aby bohuow fwych zakona neprzestupily. A wfeczken rok gedno po miesyeczciech cztu, anyz ginich myefieczuow neb tydnow magy, W niekterich myefieczciech piet dny porzad zachowawagie a cztie tak, w nychzto dnech any ptaka any ktere° dobyteczka zabigie anyz toho maffa gedie tiech piet dnij zabyteho. Take tiech piet dnij pocztie-weyffie gfu ziwy, nez gynich dny toho roku. W tom mieffie kazdy modlo-fluha muoz myti zen trzidczet neb wiecze, acz muoz ge° fiatek to sneffi. A wffakz prwnie zena z tiech gefit duoftoyneyffie a za manzelku yako zdawanu gy magij. Tu neberze muz od zeny wyenna, ale on gie na dobitku neb na fluhach neb na peniezich podle swe° fiateku wyeno vkaze. A gefity ze zena muzowy gt nenawifywa, tehdi muoz gie muz nechati podle fwey libofiti. przitelkynie fwe przyrozene w druhem [38] Pokolenij zeny fobie beru; take y maczochi. A mnohe hrziechi, gto v nas welmy tiezczi gfu, to ony prawy, ze muoz dobrze byti. A tak we mnohych wieczych bidle yako gina howada.

O mieftu Ezyna, ka^{le} padefata, PAK dale gducze od toho miefta kapyczion, gefit giti dwanaftie dny czefiti, a tak potom przigde do miefta, gefito slowe Ezyna, genz gefit blisko, wraczugicz fie od puczffije krafne [1]

renciam exhibere. Sunt etiam ibi religiosi quidam ydolatre, qui ceteris ydolatrix honestius viuunt. Quorum quidam castitatem seruant multumque cauent, ne deorum suorum legem pretereant. Totum anni circulum per lunaciones computant nec alios menses uel ebdomas habent. In quibusdam lunacionibus obseruant dies quinque continuos, in quibus auem aut bestiam non occidunt nec carnem [25^b] comedunt illis V diebus occisam. Viuunt etiam illis quinque diebus honestius quam ceteris anni diebus. In hac ciuitate ydolatra¹⁾ quilibet habere potest vxores XXX uel plures, si hoc eius subsidia²⁾ paciantur, prima tamen vxor dignior et magis legitima reputatur. Non recipit vir ab vxore dotem, sed ipse ei in animalibus uel seruis aut pecunia iuxta statum et possibilitatis eius congruenciam dotem assignat. Si vxor uiro efficitur odiosa, licitum est uiro eam dimittere iuxta sue placitum uoluntatis. Consanguineas secundi gradus vxores accipiunt, similiter et nouercas. Multa, que apud nos grauius peccata sunt, ipsa licita reputant. quoad multa enim bestialiter viuunt. Pater [25^b1] meus, dominus Nicolaus, et dominus³⁾ matheus frater eius et ego marchus anno vno pro quibusdam negociis mansimus in hac Ciuitate Campicion. *

De Ciuitate Ezina⁴⁾ et alio deserto magno, C. 1 Vltierius procedendo a Ciuitate Campicion itur per dietas xii post modum inuenitur Ciuitas, que dicitur Ezina, que etiam affinis est arenoso deserto uersus aquilonem, ubi sunt

¹⁾ P¹ ydolatria. — ²⁾ L a P¹ substancia. — ³⁾ L schází. — ⁴⁾ L ecima.

puolnoczi. ktezto mnoho welbluduow gefť, y take ginich zwierat rozlicznich dofti. Tu gefť rorohuow a Sokoluow y gynich ptakuow dobrych k miľli-wofti dofti. lide z toho miefta Ezyna modloľluhi gfu, kupczeny nedbagie, vzitkem zemfkem zywy gfu. w tom mieftie pripravugie fobie ztrawu poczeľny lide kupczowe na cztiridczeti dnij, kdiz chtie gjiti przeľ pufzcz, genz gefť ku puolnoczi ſtranye. Tu zadne° przybitka lidľke° nenyē, kromy[ē] zde y onde na horach neb na vdoly tey pufcczye, w nichzto przebywagy lyde w letie. Na tey pufcczie rzidko kde trawa rofte neb zelyna; awffakz na niekterych myeľtech zwierzii dofti gefť, [38^a] A zwlaťtie dywoke ofly tu nayde a tiech welmy mnoho. Gefť takey na tey pufcczie ſofnowe° neb borowe° drzewije, A ta wffichna myeľta y wlaťti ſwrchu pľane, to gefť myeľto Sachion, wlaťt Kamul, wlaťt Suttur etc. [. . .]

O mieľtu Karokoram, ka^{le} padeľata prwa. DOkonagicz czefťtu tey pufcczie gefť przigity k mieľtu Karokoram, ktereżto zalezie k ſtranie puolnoczi, ktezto poczatek miel gefť pan Taterľkij, neb gfu drzywe przebijwaly po poly a na welikich planenach tey wlaťti, A tu nebieľse any mieľt any mieľtiecek, ale gedne biechu trawnikowe a wody a rzek mnoho, Anyz gfu pana miely z lyda ſwey zemie, ale biechu poddany w dan welike° kralowy, genz flowyľe vncham, gemuz latienie neb wlaťky pop Jan rziekagie, o nyemz weľken ſwiet mluwy, potom pak az ſie giz rozmohl lid taterľky, bal ſie ten kral,

Cameli multi et aliarum ſpecierum animalia multa. Ibi ſunt herodii ſeu falcones lanerii¹⁾ optimi et ſagri eciam in copia maxima. homines de Ezina ydolatre ſunt, negociacionibus non intendunt, ſed de fructibus terre viuunt. In hac Ciuitate preparant ſibi victualia uiatores et mercatores pro xl²⁾ diebus, ſi uolunt transire deſertum, quod ibi eſt ad aquilonem, per quod [26^a] tranſitur xl diebus. Nulla enim eſt ibi habitacio, niſi in montibus et in aliquibus uallibus, ubi habitant aliqui homines in eſtate. In deſerto illo herba raro inuen^tur. In quibusdam tamen locis fere ſilueſtres ſunt multe. Specialiter³⁾ autem onagri inueniuntur ibi in multitudine maxima. Sunt eciam in deſerto pinus multe.³⁾ Omnes autem ſuperdicte prouincie et Ciuitates, ſ. Ciuitas Sachion, prouincia Camul, prouincia chinchintalas, prouincia Succuir, Ciuitas Campicion et Ciuitas ezina pertinent ad magnam prouinciam tanguth.

De Ciuitate Carocoram et de inicio dominiĩ tartarorum, C. li. Terminata uia prenominati deſerti peruenitur ad Ciuitatem Carocoram, que eſt ad aquilonarem plagam [26^a], ubi dominium tartarorum habuit origines. habitabant primitus in Campeſtribus magnis regionis illius, ubi non erant Ciuitates nec oppida, ſed paſcua quedam ſolum et flumina multa, nec habebant dominum de gente ipſorum ſed tributarii erant magni regis, qui dicebatur vnquam,⁴⁾ quem latini preſbyterum Iohannem uocant. de quo totus loquitur orbis. Poſtquam autem creuit populus tartarorum et augmentatus eſt nimis, timuit rex ille, ne ab illa

1) L laynerii. — 2) P¹ pro X. — 3) P¹ ſcházı. — 4) L onchan.

by ge° to mnoŝtvy nyekdy neurazily, kdyz by chtily protiwny byti, y miŝli geŝt, kterak by gie mohl ruozno w diely rozdieliti a do [po] rozlicznich wlaŝtech rozeŝlati, aby tiē mocz gegich mdleyŝie byla. Ale nechtiezce [39] Sie nykakez rozlucziti ruozno, wŝŝichni ŝpolu ŝly gfu na gednu puŝcz na puolnoczi ŝtra°, y prziffly gfu na gedno mieŝto, ktez gfu ŝie drzywē rzeczeneho krale nebaly, a ge° potom wiecz danij dawati nechtiely.

O prwnem kraly Taterŝkem, genz ŝtul Chynchyŝs, kapi° l druha. PO malych letech z bozieho ŝpofobenie muz[-e] gednoho pocztiwē° a mudre°, genz ŝlowyŝŝe Chynchyŝs, kralom nad ŝebu wŝtawyly, a to ŝie geŝt ŝtalo od narozenie ŝyna bozie° Tyŝieczy° gednoho ŝta ofmdefate° ŝedmeho. tehdy po ge° korunowanie wŝŝichni tatarzie, kterzie ŝie biechu po ginich wlaŝtech rozbiehly, przigducze k ne°, pod ge° panŝtvy welmy rady dobrowolnie ŝie poruczychu. A on tey[-u] gify ŝobie poddany lid welmy mudrze a opatrnie ŝprawowafŝie. Tehdy po malem czafŝu ofm ginich wlaŝti dobyl. A kdiz gt ktereho mieŝta nebo hradu przef hlauwu moczy dobyl, po ŝwieczenie zadne° zabyti any oblupiti dal, kteryz ŝie ge° dobrowolnye poddal a ŝny chtiel geti gynich mieŝt dobywat, pro niez gfu gey wŝŝichny dywnie milowalij. A wida ŝie tak powyŝŝena w takey chwalie, poŝly [39^a] ŝwe kralowy ŝwe° poŝlle proŝie, aby gemu ŝwu dczeru w zenu dal. A to bylo giz leta od narozeni bozie° Tiŝieczy° dwuŝte[-h]-o. A ten kral tu rzecz welmy hniewywe przigal a nelibie; a poŝŝlom welmy ofuhle odpowiediew, rzekl geŝt k nyem,

multitudine offendi posset, si forte uellent esse rebelles. Cogitauit igitur eos ab nuicem in partes diuidere et ad diuersas regiones transferre,³⁾ ut hoc eorum potencia minor esset. Ipsi autem uolentes omnino ab inuicem reparari omnes similiter transierunt desertum ad aquilonarem plagam et perue[26^b]nerunt ad locum, ubi prenomiatum Regem timere non²⁾ poterant. Cui postea tributum reddere noluerunt.

De primo rege tartarorum chinchis et discordia eius cum rege suo, Capitulum Lii. Post annos paucos de communi consensu virum quendam de suis probum et sapientem, qui dicebatur Chinchis,³⁾ regem super se constituerunt. Quod factum est anno domini Mc°L xxxij.⁴⁾ Post coronacionem autem eius cuncti tartari, qui in aliis regionibus dispersi erant, uenientes ad eum eius se dominio libenti animo subdiderunt. Ipse autem subditum sibi populum prudentissime gubernabat. Breui uero in tempore prouincias octo⁵⁾ cepit. Cum autem per uiolen[26^b]ciam Ciuitatem aliquam capiebat aut castrum, neminem post uictoriam⁶⁾ occidi uel spoliari sinebat,⁷⁾ si imperio eius sponte se subiugare uolebat secumque progredi ad Ciuitates alias capiendas, propter quod miro modo ab omnibus amabatur. Videns autem se ad tantam gloriam sublimatum nuncios ad Regem quondam suum direxit petens eius filiam in uxorem. Fuit autem hoc anno domini M°CC°. Ille hoc supra modum indigne tulit direque⁸⁾ respondit. Dixit enim,

¹⁾ L deferre. — ²⁾ P¹ schází. — ³⁾ L chynthyn, P¹, Cyncym. — ⁴⁾ L a t' m° c° Ixxxvii. — ⁵⁾ P¹ septem. — ⁶⁾ L schází. — ⁷⁾ L sinebat. — ⁸⁾ L dureque.

ze by dczeru fwu chtiel radiegy w ohen wrdzi, nez by gey chtiel fwe^v fluzie dati. a posly Chynchyffowy nepoczestnye od febie wyhnal, a rzka gym: Rzcete pa^v fwe^v proto, zet sie gest fmyel w taku pychu wznefti pan was, zet gest fmyel pfiti za dczeru pana fweho, musit za to vkrutnu smrt wzieti etc.

O byti tateruwow f tiem kralem, ka^e liij^{ti}. A kdiz to vfliffal Chynchyts, rozhnawal sie gest welmy, a febraw sie f welikem zaftupem, y giel gest do zemie krale Vncham, genz slowe pop Jan, y polozil sie gest polem na krafney welmy [1] rowny genz slowe Tanduk, y poslal kralowy, aby sie branil. Tehdy ten kral f welmy welykem woyskem przytahne, a polozie sie na gednom poly bliz woyska Taterfkeho za dwaczet myl. Tehdy Chynchyfs taterfkey [40] kral prikaze czarodenikom a hwiezdarzom fwym, aby powiediely vhdnucze, kerakey by konecz gegich boyg miel wzieti. Tehdy tie odpowiedziely, a na dve rozdielily trest na dly, y polozie przed febu na zemy. A gedney stranie przewzdiely Chynchyfs a druhe vncham, y rzekly kralowy: kdiz my budem czyfti w fwich knybach nad tiemy trztyemy rozfcziepenymy, tehdy tie dwie polowyczi trzty budu fpolu bogowati, A ten kral swietiezij w bogij, cziez polowiczie tey trzfty na druhey vfednie. Tehdy kdiz sie welike mnoftwie lida zbiehne k przyhledanie, A tak kdiz ti czarodieniczi a hwiezdarze (ze) fu cztly w fwych knybach, onye dve polowicze trzfty hnuchu febu a zdaffe sie, by gedna polowicze proti druhe powftawala. Tehdy ta polowicze Chynchyffowa polozie sie fwrcchu na po-

quod filiam suam potius in ignem proiceret, quam vxorem traderet seruo suo. Nuncios autem chinchis a conspectu suo turpiter eiecit dicens: dicite domino uestro, quod quia ad tantam presumptionem¹⁾ eleuari presumpsit, ut filiam domini [27^a] sui in vxorem peteret, amara eum morte faciam interire.

De conflictu tartarorum cum rege illo et de uictoria ipsorum, C. Liij. Quod cum audisset chinchis, iratus est ualde et congregato exercitu maximo perrexit in²⁾ terram regis vncham, qui presbyter Iohannes dicitur, et castra metatus est in planicie maxima,³⁾ que dicitur Randuch,⁴⁾ misitque ad Regem, ut deffenderet se. Qui cum exercitu maximo descendit ad campestria, xx miliaria iuxta exercitum tartarorum. Tunc chinchis tartarorum rex precepit incantatoribus et astrologis suis, ut predicerent, qualem euentum futurum prelium habiturum erat. Tunc astrologi in partes duas⁵⁾ scindentes arundinem, diuisiones ipsas interposuerunt⁶⁾, Vnamque uo[27^a1]cauerunt Chinchis et alteram Vncham. Dixeruntque regi: nobis legentibus inuocaciones deorum nutu ipsorum due iste partes arundinis pugnabunt ad Inuicem. Ille autem rex uictoriam obtinebit in prelio, cuius pars super alterius partem ascendet. Multitudine uero ad spectaculum concurrent, dum astrologi in libro suarum incantacionum legerent, partes arundinis sunt commote et vna super aliam insurgere uidebatur. Tandem pars

¹⁾ L a P¹ superbiam. — ²⁾ L ad. — ³⁾ P¹ proxima. — ⁴⁾ L a P² canduth, P¹ Tanduc. — ⁵⁾ L + per longum. — ⁶⁾ P² + in terram.

lowyczi vnchanowie. Vrzewššie to tatarowe a vgiešftiwššie sie buduczý swieczezeny, wešfely[*h*] a pošlily gfu fye welmy, A tak na trzeti den podaly gfu boyg, a mnoho giech z obuow šfran zhnulo. Awšfak Chynchyš swietiezie a kral vnchā [40^a] Zabit bil. A taterowe gehu wfšieczko gehu kralowštwye fobie poddrobily y kralowal gešt Chynchyš po šmrti Vnchamewie leth šfešt, w nichzto gešt mnoho wlašti dobil. A po šfešty letech, kdiz ge° nyekterzie gednoho hradu dobywachu, tehdy kral Chynchyš, tak dobywage šturmem, przšftupy k hradu, ššiepem w koleno zaštrzielen gešt, od kterehozto zaštrzieleni po malych dnech vmrzel gešt. A pohrzeben gešt na horzie welykey alkay, na nyemzto potō pohrzebugi wfšeczky welike krale Tatarškey y ti, kdoz gfu z gegich pokolenie. kdiz by weliky kaam vmrzel, tu, gešto by bilo za šfto dny czešty od tey horij Alkay, tielo ge° wezli by k tey horzie k pohrzebu.

O czyšftu a o poraštie Taterskich, ka l iiij^a. PRwny tateršky kral bil gešt chynchyš, Druhy tuy, Trzeti Batuy, Czwrti Ezi, paty mongon, Šešty kublay, genz nynie kralugie, Gēhoz mocz gešt wietdzie, nezlij *g*t byla wfšech gynich naprzed gmenowanich pieti, *g*to przed nym zemrzely. Take gešt ge° fame° pańštwy wietdzie, nezly by mohly [41] Byti wfšieczna špolu kralowštwye a pańštwie wfšech kraluow krzeštianskich y wfšech Saraczenškych, yakoz w tiechto knyhadch na šwem myeštu o kazdem zgiewnie popšano bude. A gdiz tielo welike° kaam ku porzebu wezu na horu alkay, ti, ktoz

Chinchis ascendit super partem Vnchan. Quo viso tartari de futura certificati uictoria confortati sunt ualde. Tercia igitur die commissum est prelium et multi de utriusque regis exercitu perierunt. Chinchis tamen victor extitit et Vncham Rex occisus fuit¹⁾ [27^b]. Regnauit autem Chinchis post mortem Vncham annis sex, in quibus multas prouincias acquisiuit. Post annos sex dum per suos Castrum quoddam expugnaretur, ipse bellans appropinquasset ad Castrum, sagitta in genu percussus est, ex quo vulnere post dies paucos mortuus est: sepultusque est in monte²⁾ alchay, ubi deinde sepeliuntur omnes reges magni tartarorum et qui de progenie sunt eorum. Si magnus Kaam moreretur in loco, qui per dietas C distaret a monte alchay, Corpus eius ad montem ipsum deferretur ad sepeliendum.

Catalogus Regum tartarorum et qualiter³⁾ Regum illorum corpora sepeliuntur in monte Alchay, Capitulum Liiij [27^b1]. Primus igitur Rex tartarorum fuit Chinchis, secundus Cuj,⁴⁾ Tercius Batui,⁵⁾ quartus Alau,⁶⁾ quintus Manguth,⁷⁾ sextus Cublay,⁸⁾ qui modo regnat. Cuius potencia maior est, quam fuerit omnium predecessorum eius, Maius est etiam solius ipsius dominium, quam sint⁹⁾ simul in vnum cuncta regna et dominia¹⁰⁾ christianorum Regum et omnium saracenorum, sicut in libro hoc suo loco patebit manifeste.

¹⁾ L, P¹ a P² + Tartari autem regnum eius totaliter subugarunt. — ²⁾ P² + magno. — ³⁾ L quando. — ⁴⁾ L eny. — ⁵⁾ L bacny. — ⁶⁾ L a P² esu. — ⁷⁾ L monghu, P² mangu. — ⁸⁾ L gublay. — ⁹⁾ L sunt. — ¹⁰⁾ P² de dominio.

po nyem ku pohrzebu gdu, czlowieka kazde°, kerehoz potkagye, toho meczem zabygi, rzkucze: Gdiete, a panu waffe° na onom swietie fluzte. takim blaznowftwym a nemudrofti gfu od ffkarede° dyabla oklyczenij, ze mnij, by ti zbieti pro tu wiecz, yakoz ony mynie, miely na ono swietie w gienem ziwotie w fluzbu to° kralowy poddany byti. Teez y wficzky konye y take krawy zbiegij, aby gie na onom swietie ziwy wzal. A kdziz tielo welike° kaam przynefeno bude k tey horzie, Ty gyfti rytierzie, geffto pwalely [] tielo pro tu gifftu wiecz, yakoz fwrchu prawy, zmordugy wyecze lidu nezly dwacyty tiefieczuow.

O obecnyim obyczegie Taterfkyim a o mnoftwyim zen, ka° padefata pata.
Tatarowe obecnie mnoho woluow a owecz y gyne° dobitka mnoho chowagie, Protoz fwymi ftady bydle wzdy na paftwach. [41^a] Letie na horach bydle a na myeftech hlawnich, ktezto paftwy a drwa magy. A zymie pak do teplych kragyn fie beru, ktez by mohly dobitku pyczy nagiti. Domky magy yakzto ftanij, a ty plfty dobru welmy dobrze vhradie, a ty domky febu nefu, kamz fie koly obrati. A ti gfu tak miiftrnie fpogeni, ze gie, welmy fnaednie muoz fnoziti y rozloziti, zdwyhnuti y poloziti y nefci, kamzkoly chtie. Gychzto dwerzij wzdy ku poledny obrati, kdziz ty domky wzdwyhnu. Wozij take magij, ktereztu welbudij tahnu, a ti gfu take plfti tak myfterne przikriti, budto ze by czely den nan defzcz ffel, nemuoz nic zmoknuti, czoz gefft pod nymi. na tiech woziech diety a zeny fwe y wfieczko

Quando uero corpus magni Kaam tumulandum defertur ad montem althay, hii, qui eum ad sepulturam concomitantur, homines cunctos, quos in via habent obuios, gladio perimunt dicentes: Ite et domino vestro¹⁾ Regi in alia uita seruite. Tanta enim insania a sathana cir[28^a]cumuenti sunt, ut credant occisos tunc occasione predicta in uita alia eius fore obsequio mancipandos. Similiter etiam equos omnes obuios nec non et defuncti regis equos electos occidunt, ut ipsos in uita alia uiuos recipiat. Quando autem corpus magni Kaam delatum fuit ad montem, milites, qui ducebant corpus, occasione predicta ultra uiginti milia hominum occiderunt.

De generalibus consuetudinibus et moribus²⁾ tartarorum, C. Lv. Tartari communiter greges multos nutriunt³⁾ iumentorum et ouium, propter quod cum gregibus suis morantur in pascuis. Estate in montibus habitant et in locis frigidis, ubi pascua et ligna sunt. Hyeme uero ad calidas se transferunt regiones [28^{a1}], ubi inuenire possint pro animalibus pabulum. Domunculas ad modum tabernaculorum habent filtro⁴⁾ optime clausas, quas secum deferunt quocumque diuertunt.⁵⁾ que sic sunt artificiose composite, ut de facili explicari,⁴⁾ deponi et portari ualeat,⁵⁾ quorum hostia semper ad meridiem situant, quando domunculas erigunt. Quadrigas insuper habent, que a Camelis trahuntur, filtro similiter sic artificiose compositas,⁶⁾ ut si die tota⁷⁾ super eas pluat, nichil sub

¹⁾ L a P² nostro. — ²⁾ L schází. — ³⁻⁵⁾ P³ schází. — ⁴⁾ P² extendi. — ⁵⁾ L ualent. — ⁶⁾ L a P³ cooperatas. — ⁷⁾ P² cotidie.

naczinie fwe y potrzeby wezu. zeny taterfke muzom fwym welmy wieray gfu. v nych flyffenij mrfke y neſtrpeliwe geſt, by który owſſem muz ſmel fwe° bliźne° zenu przebywati. welmi ſie pieknie w tey wieczy wyſtrziehahie[-ż], aby fobie na tey wieczy krziwdy neuczynily. Ale kazdy z niech muoz toliko zen myti, koliko giech muoz krmyti, awſſak prwa zena geſt gmiena mezi gynimy [42] Naywiſſie a naypocziweyſſie. kromie ſfeſt[?] wſſech a welmy bliźkych rodieczek f obu ſtranu w bliźkem pokoleny zeny fobie bieru. Aneb kdiz otcze vmrze, ſyn ge° muoz[?]fwu manzenky[-lku] pogity. Take kdiz bratr vmrze, neweſtu poygme bratr. Welike ſwadby dielagi, kdiz zeny pogimagi. muzie od zen wienna neberu, ale ony gym a giech materam wienna vkazuji, Proto ze mnoho zen magij a take mnoho dieti. Tatarfke zeny fwym muzom na ztrawie neygfu tiezky, proto ze [f]wu praczi odieni ſwym [!] mnoho dobudu. k ſprawowanie czeledi gfu welmy opatrne; a k gieſti dielany welmy pilne. A czof tiech wżaduow domowitych, to wſſie ſnaznie zgiednawagij, kupugi, prodawagie welmy dobrze. Muzie gegiech domowite potrzeby . . . nechagicz, f lowy zwierzeczijmij y ptaczijmi, f odieniem f walkamy ſie obchodie.

O odieny taterſkcm, ka^{le} padefata ſfeſta. ODyenie, w nyemz tatarzi buyugij neb chodie, geſt welmy ſilne a twrde koze warzeney, toczifs z bywo-

eis ualeat madidari. Super eas autem vxores et filios ac Vtensilia similia¹⁾ deferunt. Mulieres tartarorum viris suis fidelissime sunt. Apud eos absurdum ualde est et intollerabile penitus, ut vir quispiam ad vxo[28^b] rem proximi sui presumat accedere. Diligentissime cauent, ne in hac re sibi inuicem iniuriam faciant. Quilibet autem iuxta eorum consuetudinem habere potest vxores tot matrimonio²⁾ „quot nutrire ualet. Prima tamen vxor principalior et honorabilior reputatur, Preter sorores omnes³⁾ consanguineas in transuersalibus lineis uxores⁴⁾ accipiunt. Mortuo patre filius novercam suam accipit⁵⁾ vxorem. Fratrem etiam mortuo cognatam accipit frater. Nuptias solennes faciunt, quando traduntur vxores. Viri ab vxoribus non recipiunt dotes, sed e contrario ipsi eis et earum matribus dotem assignant.⁶⁾ propter uxorum autem multitudinem habent tartari innumeros filios. Tartarorum vxores in expensis parum sunt onerose marij[28^b1] tis eo, quod de suis laboribus multa lucrantur. Ad familie uero gubernacionem prouide et ad ciborum preparacionem solliciti sunt. Reliqua autem domus officia studiose perficiunt. Emunt venduntque optime, quecunque emenda uel uendenda sunt. Viri earum curam domus uxoribus relinquentes uenacioni et aucupiis atque armorum bellorumque exercicio sunt intenti.

De Armis et vestibus eorum, Capitulum Lxj. Arma, quibus induuntur de forti et solido corio quocto sunt siue bubalorum aut aliorum animalium habentium corium solidum. Clauas et gladios deferunt Precipue et utuntur arcubus

¹⁾ L a P² necessaria. — ²⁾ L numero. — ³⁾ P¹ + et. — ⁴⁾ P² + sepe. — ⁵⁾ L accipere potest — ⁶⁾ L aportant.

lowich kozij neb gynich zwierzat, maffo genz magi tlufte a fylne kuze. [42^a] A mecze negfu pod fwrchnem ruchem. kozichij cziefte a zlechtele nefu lyfie, chrzbetowe aneb hranoftagie y take ginich rozlicznich zwierzat, geffto magy drahe a fflechtele kozie, z nichz kozichy neffuow.

O obecnym pokrmu Taterfkiem, ka^{le} lvii. OObeczne Tatarfke krmie gfu mleko a maffo tiech zwierzat, czoz na lowiech vhone, to gedie. Take ginach[*yck*] zwierzat maffo czyftych y neczyftich gedie, yakzto konije a pfe maffo, take y niekterake gyne fpofobenie zyziel, geffto gym obecni lid rzieka koczky Faraonovy, gichz gt welmy mnoho po tiech rowniech. Take pygie konfke mleko, a to tak dielagie, ze fie bude zdati, by bilo byeale wyno, a gefst take welmy wonne a flowe chemyus etc.

O modloftukowani, kapitule lviii. Tatarowe miefsto bohu modle fie gedno^v, gemuz rziekagie latygay; gehoz mnye, by bil zemfkey buoh, genz by peczy myel o nych, o giegich zemfkych vrodach, o dijetech a o do-bitku. Toho faleffne^o buoha ony welmy cztie. A kazdy tater w fwem domu ma [43] Modlu neb obraz toho boha z plfty neb gyne^o platna. A tu giftu modlu nacziftem miefctie poftawie a mnyegie, by take ten gegich buoh myel zenu a fyna. Takez gich modly z plfti vdielagie, modlu zeny latygoyowij na lewe strane geho poftawie a fyna ge^o modlu przed nyem. A ty modly

et sagittis. Sunt enim sagittarii optimi a puericia¹⁾ docti et arcuum exercicio assueti [29^a] diuites homines sericeis et aureis vestibus induuntur deferuntque sub uestibus superioribus pelles delicatas uulpium uarorum aut armelinorum. Vtuntur etiam pellibus animalium, que gebelline²⁾ dicuntur, que delicate nimium ac precise sunt.

De Cibis communibus tartarorum, Capitulum Lvij. Communia tartarorum cibaria sunt carnes et lac. Carnes animalium,³⁾ que⁴⁾ in venacionibus capiunt, comedunt. Similiter et aliorum⁴⁾ animalium mundorum et inmundorum. Nam equos et canes edunt similiter et reptilia quedam, que vulgo dicuntur ratti pharaonis, que in planiciebus illis inueniuntur in copia magna. Bibunt etiam lac equarum, quod taliter parare nouerunt, ut vinum album esse videatur. quod etiam ualde [29^{a1}] sapidum est. Vocatur autem in eorum lingua chemius.⁵⁾

De ydolatria et erroribus eorum, Lvij. Tartari vnum pro deo colunt, quem vocant nacigai,⁶⁾ quem deum⁷⁾ terre putant, qui Curam gerat ipsorum fructuumque terre, filiorum ac gregum ipsorum. Hunc falsum deum maxime reuerentur. Quilibet tartarus in propria domo illius dei ydolum habet de filtro uel de panno alio. Ipsum autem ydolum in loco honorabili collocant. Credunt autem ipsum habere uxorem et filium, quibus ydola similiter de filtro faciunt. Ydolum vxoris nacigai⁸⁾ a sinistris ponunt, filii uero ydolum coram ipso. hec

¹⁾ L ab infancia. — ²⁾ L cebeline — ³⁾ v P' čte se takto: mundorum et inmundorum, nam equos et canes edunt. Similiter et reptilia quedam, que in vulgo dicuntur ratti pharaonis, que in planiciebus illis inueniuntur in copia maxima bibunt etiam lac equarum. — ⁴⁻⁴⁾ P² schází. — ⁵⁾ P² cemius. — ⁶⁾ L Nacygoy. — ⁷⁾ L a P² dominum. — ⁸⁾ L nacij gay.

tak welmy cztie, kdiz k obiedu neb k weczerci gdu, prwe tuczne maffé warzenym neb tu tucznoftie f maffa pomazie wft bohuow fwyh. A diel tey gichy neb wody, w nyez maffo warzeno gefst, gym ke czti przed duom wyligij, Aby ti bohowe drziewe rzeczeni wzaly diel fwoy, a wczinicze to, y fedu k ftolu. A gefly ze ktore° tataru fyn, genz gefcize zeny nemyel, a vmrze, take tehdy druhe° dczera dieweczka, gefsto gefcize muze nemyela, Otecz to° pacholika vmrleho dieweczku tu vmrlu wezme za zenu fynu fwe° vmrle°, a to f powolenie otcze gegiho. A nato welye lif napfati pod obecne° pyfarzie ruku, a take na liftech namalugie pacholika y dieweczku, rucho, penieze y gynich potrzebnych wieczie mnoho, naczynie rozliczne. Potom pak ten lif y to malowanie na [43^a] Ohnij fpale, a tak gfucze fwedenij dyabelfkem oflepenym y mnie, by ti vmrly poyaly fie na onom fwietie, kdiz dym tieh wieczie fpalenich wzhuoru ffel w powietrze. Wczinye take ptu wiecz krafnu fwadbu, a tieh krmy diel, czoz nadielagy k tey fwadbie, rozkydagij a rozlegi Sem y tam, aby take zenich a niewiefta fwoy diel tey fwadby fnedly. A tak wiecz potom ftaroftij a przitele tieh mrtwych magi fie za przately, yako by fie w prawdie ta fwadba ftala.

O wdatnofti, kapitule padefata viiii^a. GSu taterzie w odienij wdatny welmy a w bogich zwieczezugi; neygfut lide rozkochanij, ale pracowietie welmy, kdiz pro ktore boyowanie nebo pro ktore potrzebe zaftupuow

ydola multum etiam venerantur. Quando ad prandium uel cenam uadunt, prius eum¹⁾ [29^{b1}] pinguedine carnis quocte pinguunt²⁾ ora deorum, Partem autem brodii uel aquam, in qua cocte sunt carnes, ad ipsorum honorem extra domus effundunt, ut dii predicti recipiant partem suam. quo facto ad mensam accedunt. Si alicuius tartari moritur filius, qui uxorem non habuit et alterius filia iuuenula³⁾ moriatur, pater defuncti pueri puellam defunctam uxorem accipit filio⁴⁾ puelle patre consensum prebente.⁴⁾ de hoc enim conscribi faciunt instrumentum pinguntque in carta puerum et puellam, vestes, denarios et utensilia multa et supellectilem uariam.⁵⁾ deinde instrumentum et picturam igni conburunt. Creduntque diabolica cecitate seducti, quod defuncti illi⁶⁾ in alia uita [29^{b1}] ad inuicem connubant, quando fumus combustarum cartarum ascendit in aera: faciunt etiam pro hac re solemnes nuptias, de quibus partes huc illucque diffunduntur, ut sponsus et sponsa porcionem suam illarum comedant nuptiarum. Ex tunc uero parentes et consanguinei defunctorum sic se reputant affines effectos, ac si mathematice ille nuptie in ueritate celebrate fuissent.

De strenuitate, industria et fortitudine tartarorum, C. lix. Sunt autem tartari in armis strenui ualde et in bellis uictoriosi. non enim sunt homines delicati, sed laboriosi ualde. Quando propter bella aut pro aliqua necessitate

¹⁾ L cum — ²⁾ P² perungunt. — ³⁾ L a P² + que uirum non habuit. — ^{4—4)} L scházi — ⁵⁾ P¹ supellectilia varia. — ⁶⁾ P² predicti.

hodno^o gest, k utrpenie kterakychkolwiek nefnadnoſti, gfu hotoweyſſie y ſilneyſſie, než gyne lide. Ony przef czely myſiecz, kdiz trzeba geſt, nycz gyne^o negedie, nez mleko o[d] dobitka a maffo toho zwierze, czoz wlowij. Take konye gegich gynim neygfu zywy, nez tu trawu ſproſtu a na tey doſty magij, czoz tu na paſtwach naydu, anyz hodno geſt [44] W teyz przihodie, by gym gyney pieczie dobywaly. Taterowe nyekdy czelu nocz w odieny na konyech fedie, a konij ktez tak trawu naydu, tu pogiedie. lyde welmy harowitie gfu a praczowyti a na ſkrowne ſtrawie doſti magij. A welmy doſti [ ] wmięgi myeſta neb twrze ſteczij, kdiz magi pro ktery boyg nedaleku czeſtu giti, nycz febu ſwych wieczy newezmu, kromye odienye, nez gedno maly ſtanek, pod nyemzto poſtogie, kdiz deſecz gde, Take kazdy febu neſe dwie ſlaſzcze kozenie, w nichzto mleko febu neſu p pytie, a geden hrnek maſſa maly warziti. A take wdaly ſe gym kdy, ze by miely daleko na poſpiech getij, za deſcet dnij krmye warzeney neokuffie, Tak ze by pro warzenye czeſta gegich myela meſkana byti. Magy take twaroh febu, ten wloziecz w hrnecz neb w gyne nadobie, nalygie na to wody a tak dluho niekterakym drzewē myſſie, az ſie y rozpuſſti, a to potom, kdiz ſie gym wzchucze pyti. Take czaſto, kdiz ſie gym wina nedoſtane nebo wody, puffczegie ſwem wlaſtnyem konyom krew a tu pygie.

exercitus expedit ad incomoda tolleranda ceteris mundi hominibus prompti [30^a] ores sunt ac fortiores. Per mensem integrum, si opus fuerit, nihil aliud comedunt, nisi iumentorum lac et carnes animalium, que in venacionibus capiunt. Equi similiter eorum herba simplici contentantur, quam in pascuis habent, nec expedit in causa¹⁾ tali, ut eis blada uel pabula alia preparentur. Tota nocte quandoque tartari armati super equos insident²⁾ et equi nichilominus pascentur, ubicunque inuenta fuerit herba. Homines laboriosissimi sunt et contenti modico et optime sciunt Ciuitates et forticia³⁾ capere. Quando eos occasione bellorum viam magnam facere oportet, nihil secum de suis rebus preter arma deferunt, nisi tabernaculum paruum, sub quo latitant, quando pluit. Quilibet eciam flascones [30^a] duos de corio portat, in quibus deferunt lac, quod⁴⁾ bibunt. Vnamque ollam paruulam pro coquendis carnibus, quam⁵⁾ vulgariter dicimus pignatellam⁵⁾ Si quando eciam opus fuerit celeriter ad locum aliquem peruenire remotum, per dies decem ab omni cibo cocto abſtinebunt, si propter cibi decoctionem retardari contingat iter⁶⁾ eorum.⁶⁾ habent autem lac siccum⁷⁾ ad modum solide paste et in aquam mittunt in vasculo et tam diu cum baculo miscent, donec liquefiat, quod postea bibunt. Sepe eciam pro vini uel aque defectu equos flebotomant⁸⁾ et sanguinem eorum bibunt.

1) P¹ casu. — 2) L resident. — 3) P² fortalicia. — 4) L + potant vel. — 5-6) P² scházi; L pingnatella. — 6-8) P² scházi. — 7) L secum. — 8) L fleubotomant.

Tuto o rzadu giech, ka^{le} Sedefata. [44^a] Rząd tento gegich geft w sſykowany a w zgiednawani zaftupuow a obyczeig k bogiom: kdz który weywoda neb wuodcze bude wstawen nad woyskem, ſto tyfficz riczierzow wyberze z niech, ktereż ſie ge^v zda to^v weywodie, y zdiela gie [h]aytpmanē, gedny nad tyfficze giedznyimi, druhe nad ſto giedznyimi, A trzeti nad defetij giedznyimi. A tak ſſykugie wſſiczko woysko po tyfficz, po ſtu a padefati []. Take gedno^o poſſadie nad deſſet tyfficz. Ti haytpma^e tey woysky gfu radſie tiemto rzadem: neb tiech deſſet, z niechzto každy geft haytpmanē nad deſſet-tyffycz, gfu radſie to^o wywody nebo wodſie. A ti, geſſto gfu haytpmanowe gfu radſie tiech, gto gfu nad deſet tyffiecz. A ti pak, geſſto gfu nade ſtem gfu radiegie [!] tiech, gto gfu nad tyfficz. A ty, gto gfu nad deſeti, gfu radiegie [!] tiech, gto gfu nad ſtem, Ale tak, aby zażny haytpman nemyel wieczne nezly deſet, a ten obiczeig drzie y w welikych y w malych woyskach. A kdz pak ten haytpman, gto nad ſto tyffyczi geft, puſtiti chtie tyffiecz, przikaze gedno^v haytma^{vi}, geſſto geft na deſſet tyfficz, aby ſobie wibral z geho [45] Woyska tyffiecz. A ten, ktocz geft na deſet tyffiecz, przikaze to^v, ktocz władne ſtem, aby ſobie wibral ſto. Každy, kdoż władne nad ſtem, wybere ſobie deſſet, A každy, kdoż na deſeti geft, da gedno^o, a tak bude gich tyffiecz z deſeti tyffiecz wybrane. A to takem ſſykem drzie, aby rownymi porzadkami puſzczeni byli. A každy z niech wiez, kdz z prawa k to^v ma wywolen byti, a každy z niech, kdz geſy woly, yhned poſluſſen geft, we wſſem ſwietie nenaleznęs lidy po luſſe panuow ſwych, jako gfu tatarzie. A kdz ſie gż

De ordine exercitus tartarorum et sagacitate¹⁾, C. lx. Ordo autem bellandi eorum in gubernacione [30^b] exercitus et modo preliandi talis est. Quando dux aliquis preficitur exercitui centum²⁾ milium militum, eligit,³⁾ quos vult, ciliarcos⁴⁾ ſiue tribunos, qui ſ mille equitibus preſunt, centuriones et decuriones. Sic enim vniuerſus exercitus ordinatur per mille centum et decem. Similiter etiam decem milibus preſt vnus. hii preſecti exercitus conſiliarii ſunt hoc modo.⁵⁾ Nam illi decem, quorum quilibet decem milibus preſt, conſiliarii ducis ſunt. Qui vero mille preſunt, conſiliarii ſunt eius, qui decem milibus preſunt. Centuriones autem conſiliarii ſunt tribuni. Decuriones uero conſiliarii centurionis ita dumtaxat, ut nullus prepoſitus conſiliarius⁶⁾ ultra decem. hunc modum ſeruant in magno exercitu et in paruo. Quando uero [30^{b1}] is, qui centum milibus preſt, mittere mille vult, mandat vni, qui decem milibus preſit, ut mille de ſuis eligat. Ille vero mandat tribuno, ut eligat centum de mille, et quilibet centurio eligit decem, quilibet vero decurio dat vnum. Et hoc modo mille de decem milibus eliguntur. Hoc autem tanto ſeruatur ordine, ut per equales vices mittantur⁷⁾ ſinguli ſciatque vnusquisque, quando de iure ad hoc eligendus ſit. Quilibet autem, dum eligitur, ſtatim obedit. Non enim in vniuerſo reperiuntur homines tante obediencie ad dominos ſuos ſicut tartari ſunt. Cum autem de loco ad locum procedit exer-

¹⁾ L + bellandi. — ²⁾ L CC. — ³⁾ L elegit. — ⁴⁾ L a P² commiitones — ⁵⁾ P² + eius, qui decem milibus preſt vnus. — ⁶⁾ L conſiliarios habeat. — ⁷⁾ L mutantur.

fgednoho mieſta na gyne myeſto woſſka hne, wždy ſe wſſech čtyrſz ſtran
tey woſſky po dwu ſtu ſtrazi nebo wiecz bude newelmy daleko od nich,
aby neopatrnje zkradeni nebily. A kdiz pak ſie na poly ſ neprzately bygi,
czaſto wczynie, yako by pobiehly, a zaſie wzdi przef to ſtrzielegicz tak daleko,
az neprzately ſwe, gđo po nych biezie, zawedu, kamz gſie gym bude zdati.
Tehdy ſie wſſiczky ſpolu na nye zaſie obratie a czaſto nad nymi ſwitiezicz,
potepu gie. A take czaſto tiem obyczegem wczynie ſwym neprzatelom hanbu,
kdiz mnyechu, ze by myeli obdrzeti, [45^a] a ztratie. A kony gegich tak
gfu zuczeni, ze k giedzcowy[e] woly ſiem y tam obratie ſie ſnadno.

O ſudech taterſkych, kapitule fedefata prwa. O zlych liidech a neprawych
takuto ſprawednoſt czynie. Geſtly ze kto wkradne kteraku wiecz malu, pro
niez nezaſluzie obieſſenye neb zahubenye, geſtly welmy mała wiecz, kazy
ge^v dati fedm kygowych ran, geſtly wietſſie wiecz, tedy fedmnaſte, pakly
opiet wietczſſie, tehdy fedm a trziedzczet a fedm a cztyryczet. A tak wedly
miery hrziechu geſt poczet kygiowych ran az do ſta, wždy przyczynicz
po fedmy, Az nyekdere tak az do ſmrti vbygi. pakly kto wkradne kuon
neb kteru wiecz taku, p kteroaz geſt hoden ſmrti, na poly gey prziecz na
brziech meczem wdierzie a tak zahuby. pakly zlodiey muoz a chce tu wiecz
diewetkrat drzaze zaplatiti, wykupij ſie od ſmrti. ktoz magy konye, woly
neb welbludy, znamenie ſwa gym na ſrſti wczynie, a beze wſſech ſtraze na
paſtwu wypuſtje. A kdiz ſie ſ paſtwij wrati, a nalezne kto ktere czyzie

citus, ſemper a quatuor lateribus eius ducenti¹⁾ vel amplius custodes ſunt in
diftancia congrua, ne occurrere poſſint hoſtibus inproiſi. Quando autem in
Campo [31^a] cum hoſtibus preliantur, ſepe fugam arte ſimilant poſt ſe nichilominus
ſagittantes, donec inſequentes,²⁾ quo volunt, deducant. Tunc ſe vna-
nimiter vertentes ad ipſos³⁾ de ipſis ſepiſſime victoriam obtinent. Sepe enim
hoſtes eorum ex hoc confuſioni patent, dum ſe uiciſſe putant. Equi autem
eorum ſic aſſueti, ut ad voluntatem ſeſſorum facillime huc illucque uertantur.

De iudiciis et iniſticia ipſorum, C. lxi. De malefactoribus autem, faciunt
hoc modo iuſticiam. Si quis furatus fuerit rem parui ualoris⁴⁾ propter quam
non mereatur occidi, ſeptem uicibus fuſte ceditur aut xvii aut xxvii autem
xxxviji⁵⁾ aut xlvii. pro meſura enim peccati eſt percuſſionum numerus⁶⁾
uſque ad ſeptem⁷⁾ ſemper addendo decem. Aliqui [31^a]. tamen ex huiusmodi
percuſſionibus moriuntur. Si quis uero furatur equum uel rem aliam, pro qua
mereatur occidi, per tranſuerſum in ventre mucrone occiditur. Si autem fur
poſteſt et uult ultra ualorem furti nonies ſolueri, liberatur a morte. Qui equos,
camelos, boues habent, ſigna ſua in⁸⁾ illis in pilo⁸⁾ imprimunt et ſine cuſtode
emittunt ad pascua. Cum autem redeunt, ſi inter animalia ſua reperit quis
alterum animal, dominum illius ſtudent inquirere, ut recipiat confeſtim, quod
ſuum eſt. Minutis uero animalibus paſtorum cuſtodia deputatur. habent enim

1) P^a CCC. — 2) illuc. — 3) L hoſtes. — 4) L + ſeu precii. — 5) L xxxvij. —
6) L + fiendus. — 7) P^a a P^a centum. — 8-8) L ſchází.

mezi swemy, yhned pana neb hospodarze [46] Toho dobytffsiete naygducz, kazy ge^v, kterež koho geft, domuow ynhed pogytie, Ale drobne^v dobitku to^v paftyerzi . . . gfu obecni obyczegowe taterfke, ale ze gfu zneffeny mezij rozlicznemy lidmy, Protoz mnohe fwe obyczegie opufticze, w rozlicznych wlaſtech gich ſie obyczegy przyginu.

O polyech a oranij Barguij, ka^{le} lx druha. Wyprawywffe w ten czas obyczege a mrawy taterfke, ku popſany nyekterych wlaſti gyz prziftupyme. Odeygducz od mieſta karobaram a od horij alkay, geft giti przeſ puol noczi ſtranij popolych a po trawnyczich Barguij, kteražo kragina wzdiely czterydczeti dny czefty. lide, genz tu przebiwagie, flowu metrytowe, a ti poddany gfu welike^v kaamowij, a magy taterfke obyczegie a mrawij. A gfu lide leſnij, maſſo gedie tiech zwierzat, czoz na lowu popadnu a zwlaſſtie gelenij, gichzto tu welmy mnoho magij, a take ge to o geleny opitomnich [!]. A kdiz gie opytumije, gezdie na nech myeſto konij. Obyle nemagij ani wina. W letie welmy [46^a] weliky low magy ptakuow y zwierzi, Ale zymie wſſeczken zwierz y ptacztwo berze ſie odtud przečz pro weliku ſtudenofł neb zymu tey wlaſti. Pak po ſkonanie tiech cztirziedczeti dny czeſtij geſt przigiti k morzi, gto flowe okczeanym, kolo onyehozto [!] gfu horij, na niechzto gfu rarohowe a fokolowe neznamij, a tu hniezda magi, A otud ge nofy k duoru welikeho kaam. na tiech horach zadnych gynich ptakuow neny, gedno ti rarohowe a niekteraczie gynie ptaczcie, giemzto rziekagi bargelat,

animalia huiusmodi pulcherrima supra modum. hec sunt igitur communes¹⁾ consuetudines tartarorum. Sed quia vero inter diuersos populos sunt commixti, multas de ſuis conſuetudinibus dimittentes, in [31^b] prouinciis pluribus aliorum moribus ſe conformant.

De Campeſtribus burgi²⁾ et extremis inſulis aquilonis, C. lxij. Recitatis in parte moribus tartarorum nunc ad describendas regiones aliquas accedamus. Poſt diſceſſum a ciuitate corocoram³⁾ et a monte althay proceditur per aquilonarem plagam per campeſtria bangu,⁴⁾ que habent in longitudine x dietas. Incole loci uocantur mecrith,⁵⁾ qui ſubiecti ſunt magno kaam, et habent tartarorum mores.⁶⁾ Carnibus ueſcuntur animalium, que in uenacionibus capiunt, et ſpecialiter ceruorum, de quibus copiam habent, quos eciam domesticant et factos domesticos equitant. Blado carent et uino. In eſtate uenaciones maximas habent auium et ſilueſtrium [31^{b1}] animalium. Hyeme uero animalia et uolatilia cocta⁷⁾ habent et inde diſcedunt propter frigus maximum regionis illius. Poſt terminum illarum xl dietarum peruenitur ad mare oceanum. Iuxta quod ſunt montes, in quibus herodii ſeu falcones peregrini nidos habent, qui inde ad magni kaam curiam deferuntur. In montibus illis nulle⁸⁾ alie reperiuntur aues, niſi herodii predicti et auium ſpecies alia, que dicitur bargelach⁹⁾, quibus pas-

¹⁾ L a P¹ omnes. — ²⁾ L bargi. — ³⁾ P¹ Thartarorum. — ⁴⁾ P² barici. — ⁵⁾ L metrich, P¹ metric. — ⁶⁾ P² + ſunt autem ſilueſtres homines. — ⁷⁾ L a P² cuncta. — ⁸⁾ L mille. — ⁹⁾ L barchelach.

gymz sie ti rarohowe krmie. ptaczi tie gfu tak weliczi jako kuroptwy, a magi nohi jako papuchowe, oczas magi jako raro, a gfu welmy ruczcie. na ofthrowiech morzfkych rodie sie Pak nyekteraczi fokolowe, gymz ony rziekagi Gurfalegowe, to gfu ti, gefsto fupa nebo kanij vhonie, a tiech gefst tam welike mnoftwije. A ty ptaky nosie k velike^v kaanowy. Ale tiech gurfalkuow neb fokolu, gefsto sie plodie w krziefianftwij, gtõ gie nosie do tatar, nenofie gie k welyke^v kaamowij, neb gich tam ma na zbitt, ale nosie gie k gynim tatarom, gefsto [57] Przielezie armenom, kumanom. w tiech kraginach ofthrowowe gfu, gefsto gedno gfu na puolnoczi, tak ze ta hwiezda, gefsto flowe polus artykus latinie . . .

O kralowftwie Ergymul, ka^{lc} lxiiij^u. Tvrto sie mufymij opiet wratiti k mieftu kopycion, o niemz sie drziewe zminka ftala gefst, abichom giney wlafti, genz ge^v przielezie, take popfaly. Gducze pak od toho miefta kapyczion k weychodu fluncze, gefst giti za piet dny czefty, a na tey czeftie na mnohych myeftech flichagi w noczi dyabelske hlaftie. po pieti dny czefty przigde kralowftwije Ergymul, genz gefst v welikey wlafti Tengut; to kralowftwij . . . nestorynowe, modlofluhij, y take gyni, nalledugicz zakon machometuow, mnoho myeft a mnoho hraduow. Potõ protie Syracu, to gefst mezi na wchod fluncze a poledny ftranu, gefst giti do wlafti katay, ale drziewe

cuntur herodii. Aues ille grandes sunt ut perdices, pedes papagalli¹⁾ similes, caudam vero habent ut herodii, et sunt uelocis magnique uolatus. In insulis autem maris illius girfalchi²⁾ nascuntur in multitudine maxima, qui ad magnum kaam deferuntur. Grifalchi autem, qui de christianorum [32^a] terris deferuntur ad tartaros, non portantur ad magnum Kaam, quia supra modum habundat, sed deferuntur ad tartaros alios, qui armenis et cumanis sunt affines. In illis partibus insule sunt, que tantum sunt ad aquilonem posite, quod polus articus s. stella ultramontana³⁾ est eis ad plagam meridionalem.

De regno Ergimul et Ciuitate singni, C. lxiiij. Oportet nos hic redire ad Ciuitatem Campicion, de qua superius mencio facta est, ut alias affines eius prouincias describamus. Post recessum a Ciuitate Campicion⁴⁾ uersus orientem itur ad v dietas et in via in locis pluribus de nocte uoces demonum audiuntur. Post dietas V inuenitur regnum Ergimul, quod est in prouincia⁵⁾ ma[32^a]. gna tenduth.⁶⁾ Quod regnum magno Kaam subiectum est. Ibi christiani nestorini, ydolatre et alii sectatores legis machometi. Multe Ciuitates et multa castra ibi sunt. Inde uersus syrochum i. inter orientalem et meridianem⁷⁾ plagam itur ad prouinciam cathay,⁸⁾ prius tamem iuenitur Ciuitas Singni⁹⁾ magno Kaam tributaria. Vbi similiter sunt christiani nestorini et ydolatre et¹⁰⁾ qui machometum adorant.¹⁰⁾ Ibi sunt boues siluestres pulcherrimi grandes uelut elephantess. pilos

¹⁾ L papegalli. — ²⁾ L cirfalchi. — ³⁾ P¹ + que vulgariter dicitur tramontana. —

⁴⁾ L campion. — ⁵⁾ P¹ quod est provincia magna in tanguth. — ⁶⁾ L a P¹ tanguth. —

⁷⁾ V rukopise nad linkou opraveno v meridionalem. — ⁸⁾ L talchay, P¹ calchay. —

⁹⁾ L singuy, P¹ Syngyn. — ¹⁰⁾ L et alii sectatores legis machometi.

geft przigiti do miefta Syngnij, genz geft poddano w dan welike^v kaamowij. Tu take gfu krziefstane y ti take, gefto machoneta nafledugij, tu gfu lwowe diewoczcie welmy, [47^a], Krafni a weliczie yako welbludowe, frfti magy wezde po ziewatie kromie chrzbeta biele y czerne. na trzie piedy dluhe. A m[*sz*]ohotiech lwuow fpytomegie, a kdiz zpitonyegie, welika brzemena nefu; druhe wprziehagie w pluhy, a ty przediwnu fylu mnoho diela vdielagie na roly orane w kratkem czaffu . . . a to magy od niekterake^o zwierzatka. Geft gedno zwierzatko welmy piekne, tak welike yako koczka, frfti hrube gako gelen, a nohy yakzto koczka, zuby gedno cztirzi gma dwa na horze a dwa dole. To zwierzatko podle pupka mezi kuozie a maffem ma myerchyrzek pln krwie, a ta krew geft pizmo. A tiech zwierzat geft welmy welika wiecz. lide tey wlafti gfu modlofluhij, a weliczi fm[*z*]lnczye, a gfu tlustie obecnie. Nos малы a wlafy czerne magij. mnozie brad nemagie, ale wlafy okolo vft magie. Zeny krafne gfu a bicie. Muzie radiegi hledagy krafne zeni nez vrozenich neb bohatelych, Neb dobrze vrozeni a weliky muz poygme chudu zenu, gedne geftly krafna, a materzie gegie wieno da, kupczuow a rzemefniku [48] Mnoho tu geft. Ta wlaft [má] na dly trzidczet dny czefty a geft welmy plodna. Tu gfu bazantowe dwakrat wyetczffie nez v wlaftech, a magi oczaffy deffet neb dewet piedy dly. Take tu gfu bazantowe, gto gfu v welikofti

habentes per corpus¹⁾ preter²⁾ dorsum³⁾ albos et⁴⁾ nigros longitudinis palmarum trium multique a hiis bobus domestici sunt et domiti et ad deferendum onera maxima assueti. Alii autem alligantur ad aratra, qui pre mira[32^b]bili fortitudine multum operis in breui perficiunt tempore in aratura terre. In hac patria muscatum melius est, quod habetur in mundo, quod ab animali quodam habetur. Est enim animal quoddam pulcrum ualde magnitudinem habens gatte, pilos grossos habet, ut ceruus et pedes, ut gatta. Dentes quatuor habet, duos superiores et duos inferiores longitudinis digitorum trium. Hoc animal iuxta vmbilicum inter cutem et carnem vesicam habet sanguine plenam. Ille sanguis est muscatum, de quo tantus odor exalat De his animalibus est ibi maxima multitudo. Incole regionis ydolatre et sectatores libidinis⁵⁾ sunt,⁶⁾ pingues⁷⁾ communiter sunt, nasum paruum⁷⁾ et nigros capillos habentes. Viri imberbes⁸⁾ sunt, sed pilos solum circa [32^b] labia⁹⁾ habent. Mulieres pulcre sunt et albe. Viri vxores querunt magis pulcras, quam nobiles aut diuites. Nam nobilis et magnus vir uxorem accipit mulierem pauperem, si pulcra est, et matri illius¹⁰⁾ dotem dat. Negociatores et artifices multi ibi sunt. habet autem prouincia in longitudinem dietas xxv¹¹⁾ et est fertilis ualde. Ibi sunt fagianis¹²⁾ in duplo maiores, quam in ytalia, et habent caudas longitudinis x uel xii¹³⁾ palmarum aut viij¹⁴⁾ siue vij ad minus. habent eciam fagianos,¹⁵⁾ qui in magnitudine nostris

1) P¹ vmbiculum. — 2) P² per. — 3) P + vndique. — 4) L ibi. — 5) P³ libidinosi. — 6) L + legis machometti et nigros pilos habentes. — 7-7) P² schází. — 8) L imbelles. — 9) L + et nasum. — 10) L mater illi. 11) P³ xxx. — 12) P¹ fasioni. — 13) L nouem, P³ x uel viii. — 14) L nouem. — 15) L fassiones.

naffym rovnij. Mnobo gine° ptacztwa magi welmi krafne a rozliczne° perzie a rozliczne barwij.

O zemy Egrygaya, ka^{le} sfedezata czwarta. P^Otom przeiducze ofsim dny czesty o[d] tey wlafti Ergymul ke wŃchod slunczi, gt przigiti k tey wlafti, geŃsto flowe Egrygaya, w nyezto geŃt mieŃt a mieŃteczek mnobo, a prziluffie wlafti welikey Tangut, w nizez geŃt naygmenowiteyŃie mieŃto, geŃto flowe Galaczia. Ty, genz tu przebywagie, gfu modloŃluhi kromye nyeczto krzieŃtianouw, genz magi trzie koŃtely, a wŃficzkny gfu poddany welike° kaā. W tom mieŃcie Galaczia dielagi Ńukna, genz flowu gych yazikem zambellotij, z biele wlnij a ŃrŃti welbludowych, tak krafna yako by mohl w Ńwietcze nalezti, a otud ge kupczy po ginich wlaŃtech neŃu.

O zemy Tengut a gog a magog, ka^{le} lx^{vta}. [48^a] Opiet nechagiecz wlafti tey Egrygaya, y przigiti geŃt na wchod Ńluncze do tey wlafti, geŃsto flowe tengut, kdezto geŃt mieŃt mnobo a hraduow, kdezto przebiwaffe kral weliky. genz ŃlowieŃŃe pop Jan. Ale nynie geŃt ta wlaft welike° kaamowy w dan poddana, awŃŃ[a]kz gt tu geden kral s pokolenie toho popa Jana, genz take tak Ńluol, gehoz gmeno Rzehorz, a wŃficzkny welicz kaamowe po Ńmrti to°, yakož od Chynchiffe zabit bil v bogij, dczery Ńwe wdawaly gfu za ty krale z tey wlafti Tengut. A yakzkolywek gfu tu modloŃluhij a nyekterzie, gtō biedle zakona machometowa, A wŃŃak wietŃŃy diel lidu tey wlafti gfu krzieŃtiane, a ti krzieŃtiane w tey we wŃŃie wlafti panugi a wladnu. Mezie tiemij

similes sunt. Multas alias aues habent pulcherrimas diuersarum specierum pennas habentes pulcherrimas diuersis ac pulcherrimis coloribus variatas.

De prouincia Egrigaia, C. lxiiij. [33^a] Deinde pertransitis viij dietis ultra prouincia ergimul ad orientem occurrit prouincia egrigaia.¹⁾ In qua sunt Ciuitates multe et oppida. Est autem de prouincia magna tenguth. eius principalior ciuitas Calacia²⁾ dicitur. Incole ydolatre sunt preter aliquos christianos nestorinos, qui tres ibi basilicas habent. Sunt autem subiecti omnes magno Kaam. In Ciuitate calacia sunt³⁾ punni, qui Cambelloti⁴⁾ dicuntur, de lana alba et Camelorum pilis, pulciores quam in mundo fiant, qui ad prouincias alias a negotiatoribus deferuntur.

De prouincia Tenduch et gog et magog et Ciuitate Cyagomor,⁵⁾ C. lxxv. Rvrsus relicta prouincia egrigaia peruenerit ad orientalem [33^a]. plagam ad prouinciam Tanguth,⁶⁾ ubi sunt Ciuitates multe et castra, ubi manere consueuerat rex ille magnus in orbe nominatissimus, qui dicebatur a latinis presbyter iohannes. Modo autem est illa prouincia magno kaam tributaria. Est tamen ibi rex vnus de progenie regis illius, qui adhuc presbyter Iohannes dicitur. Cuius nomen est Georgius. Omnes magni kaam post mortem regis illius, qui a chinchis occisus prelio fuit, suas filias illis regibus tradiderunt vxores. Et licet ibi quidam sunt ydolatre et aliqui, qui viuunt iuxta legem abhominabilis⁷⁾ macho-

¹⁾ P² ergygaia. — ²⁾ L colatia. — ³⁾ L a P² fiunt. — ⁴⁾ L zambelotti, P¹ Cambeloti. — ⁵⁾ P¹ Cyangamor. — ⁶⁾ P² tenduch. — ⁷⁾ L miserabilis.

geft take nyekteraky lid, gto flowe Argon. ten lid nynie gmenowanij ma mezi febu lidi kraffie a w kupecztwij snaznieyffie, nez by gie mohł gynde we wiffe wlafti nagiti. W tiech k[r]aginach gfu wlafti, gto flowu Gog a magog, Gog fwym yazikem gmenugi Vng. w tiech myeftech nalezagi kamienie lazurowe, z nyehoz dielagi welmy dobry lazur tu modru [49] Barwu. Tu dielagi hwnie welmy dobre z welbludowych frfti, gymz rziekagi zambeloty, w tey wlafti dielagi poftawcze zlatta a z hedwabye rozlicznych barew welmy dobre a krafne. Geft tu myefto gedno, genz flowe Syndalyn, kdezto welmy czyfte oruzie neb odienie dielagie a welmi dobre wifelikake a rozliczne k boyom potrzebne. W horach tey wlafti geft welikey mnoftwie rudy ftrziebrnej, Tu take gt lowuo mnoho pro mnozftwie zwierzat. A tiech kragina flowe yndyfu. A za tiem myeftem pak wzdaly za trzi dny nayde myefto Cziangamor, w niemzto duom aneb palacz welmy welikey, w nyeinz przebywa welikey kaam, kdiz do toho miefta przigede a czafto tu przichazie, neb bliz miefta nyekterake luze gfu neb gezera, w nychzto gfu labuti, rzezabowe a bazantowe y kuroptwe, a take mnoho gynich ptakuow. Protoz kral tu bywa, neb tu fwymi fokoly a rarohy czafto kratochwil fwu mywa. Gfu tu rzezabowe paterij; prwnij gfu weliczi a czernij yakzto hawrany, Druzie gfu wietczffy nez gyni, biely a welmy krafni, na perzie gegich krziedł gt plno ok yako zlatych welmy kftwuoczich, prawie yako v nas pawowe mywagie na fwych oczaffyech. occhi magi rozliczney

meti, maior tamen pars¹⁾ prouincie fidem christianam tenet. Et hi christiani in tota prouincia²⁾ dominantur. Inter eos autem gens quedam est, que³⁾ dicitur argon³⁾ [33^b] que habet homines pulciores et in negociacionibus sagaciores, quam⁴⁾ in tota prouincia alibi ualeant reperiri. In illis partibus sunt regiones quedam⁵⁾ gog et magog. Gog in lingua sua nominant vng, magog uero mungut. In hiis locis reperitur lapis lazuli, de quo fit azurum⁶⁾ peroptimum.⁷⁾ Ibi fiunt gambelloti optimi de Camelorum pilis.⁸⁾ In hac prouincia fiunt panni de serico et auro diuersarum manerierum pulcherrimi valde. Est ibi Ciuitas Sindacui, ubi fiunt arma pulcherrima et optima omnium generum pro exercitibus necessaria. In montibus prouincie huius sunt magne argenti minere. Ibi sunt venaciones magne propter multitudinem siluestrium bestiarum.⁹⁾ Vocatur autem regio moncium ydifu.⁹⁾ Ultra uero hanc [33^b] ciuitatem ad iij dietas inuenitur Ciuitas Ciangamor, in qua est palacium maximum, in quo magnus kaam habitat, quando ad illam ciuitatem accedit. sepe enim uadit illuc, quia iuxta Ciuitatem lacune sunt, in quibus cigni et grues fagiani et perdices sunt auesque copiose alie ualde habentur. Ipse autem rex cum grifalchis et herodiis seu falconibus suis in captura auium delectabiliter recreatur.¹⁰⁾ Sunt ibi grues manerierum quinque. Prima maneries grues habet alas nigras totaliter ut corui Secunda grues habet maiores ceteris albas et pulcras Penne alarum ipsarum

¹⁾ L, P¹ a P² + populi. — ²⁾ L + dicuntur et. — ³⁻³⁾ L schází. — ⁴⁾ L que. —

⁵⁾ L a P¹ que dicuntur. — ⁶⁾ L asurium. P¹ a P² lazurium. — ⁷⁻⁷⁾ L a P² schází. —

⁸⁾ L siluarum. — ⁹⁾ L edidisti, P² edifu. — ¹⁰⁾ P¹ delectatur.

barwy. Trzety gfu k tiem podobnij, yakzto gfu w ytalij, Cztwrtę gfu maly a magie perzie dluhe, welmy krafne, czrwenu [49^a] A czernu barwu promyffene. Pate gfu ffierzie, a magi occhi czerwene a czerne, a gfu welmy weliczi. V toho myeſta ġt nyekteraky zlab, w kteremzto w rozliczne domky kuroptwy chowagi welmy mnoho, a k to^v gfu ynhed lide zgednany, ġto gich ſtrzehu proto, aby kdy tu przigede kral do to^o myeſta, aby gich myel doſti k ſwey potrzebie.

O myeſtu Czyandū a o kralowſſkem leſſu, lxxvj. GDucze od myeſta Cziangomor w dal trzy dny czeſty w tu ſfranu na puol noci, naygde mieſto rzeczone Czianda, ktereżto ġt wſtawil weliky kaam kublay, w nyemzto ġt krafny a weliky palacz mramorowy, w kteremzto komnatie a ſynie zlatem okraſyly a diwnu rozlicznoſti zmalowani. Podle palacze geſt les kralu neb obora, zdy ſe wſſech ſfran vzdiena, kterażto zed w okrſſky[-u] ma patnaſte myl, w kteryżto oborze geſt ſtudnicz, potokuow a luk mnoho, Tu gfu gele nowe, ſrny y take gine zwierzī proto, aby mieli czo dawati gieſti Sokolom a gynim ptakom kralowym, kdiz gich tu chowagi. Neb tu nyekdy bywa fokoluow a ginich ptakuow zyrfalkuow w tey ohradie do dwu ſtu y wiecze. A kral gſam na wſſaky tyden k ny zahleda. take tu kral czaſto tu zwierz hony, a na ſwem konij, na kteremz fedie, za ſebu neſe pythomeho lewharta. gehoz na gelena [50] Neb na ſrnu poſſczige, a tu zwierz, keruoz whoni,

plene sunt oculis rotundis et sunt aurei coloris atque fulgoris, ut sunt apud nos pauonum caude. Oculos habent coloris [34^a] uarii, albi s. nigri et azuri.¹⁾ Tercia maneries grues nostris de ytalīa ſimiles. Quarta uero habet grues paruas habentes pennas longas pulcherrimas rubro colore nigroque permixtas. Quinta uero maneries habet grues coloris grisei, que oculos rubeos ac nigros habent et magne ualde ſunt.²⁾ Iuxta Ciuitatem hanc uallis quedam eſt, in qua in diuerſis domunculis perdices ſeruantur in copia maxima, que ab hominibus custodiuntur ad hoc miniſterium deputatis, ut earum habeat copiam rex, quando-cunque ad ſupradictam uenerit Ciuitatem.

De ciuitate Ciandū et nemore regali, quod eſt iuxta eam, et de quibusdam feſtiuitatibus tartarorum et magorum illuſionibus, C. lxxvj. Poſt reſeſſum a Ciuitate Cian[34^{a1}]gamor ad iiii dietas ad aquilonem reperitur Ciuitas Ciandū, quam edificauit magnus Kaam Cublay,³⁾ in qua eſt marmoreum palacium maximum ac pulcherrimum ualde, cuius aule et camere auro⁴⁾ ornate ſunt et mira uarietate depicte. Iuxta palacium eſt nemus regale⁵⁾ muris vndique cinctum habentibus⁶⁾ in giro miliaria quidecim, in quo nemore ſunt fontes et flumina et prata multa. ibi ſunt cerui, damule et Caprioli, ut ſint girfalchis et falconibus regis in cibum, quando ibi in ſua⁷⁾ mutacione⁸⁾ ſeruantur. Quandoque ſunt ibi in illa mutacione⁹⁾ ſimiliter girfalchi CC et amplius et Rex ſingulis ſeptimanis eos perſonaliter uisitat. Sepe autem uenatur ibi^r Rex et ſuper equum ſuum, in quo [34^b] ſedet, poſt ſe defert domesticum leopardum, quem ad ceruum uel ad

¹⁾ L acuti. — ²⁾ P¹ + ueloces. — ³⁾ L cabli. — ⁴⁾ P¹ ſchází. — ⁵⁾ L † marmoreis. — ⁶⁾ P² habens. — ⁷⁾ L vna. — ⁸⁾ P¹ uenatione, — ⁹⁾ P¹ imitatione.

ptakom tiem zyrfalkom a fokolom rozdiely zrubagie. a takowe vtiesseni a chratochwil czafto fobie czini. Profrzed tey obory ma ten kral veliky duom geden welmy krafni, niekterak ze trzstie spletenij a wnytrzs y zewnijtrzs weffken pozlaczem, a rozlicznym malowaniem ozdoben, y fernysem pomazano, ze ge° zadny defscz fhladiti nemuoz. A gest tak myfterne flozen, ze gey muoz zdvihnuti, rozloziti y floziti beze wffe° pohorffenie. A kdiz gey zdwyhne a flozi yakzto flan, dwema a stoma prowazi hedwabnemij gey natahne. A trczte, z niehoz ten duom dielagi, gest dlube na patnaste kroczegij, a w tluffczie na trzi piedy y wiecze. z to° dielagi flupczie, tramcze y dwerzcze. Take tiem trztem swrchu pokrywagi weffken duom, tak ze to trztie na fuczich przerziezugi, a na dve rozffcziepie, a z kazde° rozffcziepenie dwa flyndely vdielagi, a tiem duom pokladucz a pokrygiecz, przed defsczem zachowagi, a tak woda tecze dolu po nych. A veliky kaam po trzi czassy w rocze tu przebiwa, to gest Czerwence, Czerwna a Srpna, neb gest tu powietrze zdrawe a horkoost fluneczna neprzekazie, po ty trzi myfieszcze duom ten zdwiezen stogi. A gyny weffken czas fwynucz a tlomezschowagie. A pak w den ofmij a dwaczaty frpna veliky [50^a] Kaam z miefta Czyandu wigeda y geda na gine niefto, aby fwym bořom flawnu obiet obyetowal, mnye by fkrze to obdrzal fobie od nych, aby on, zeny ge°, fynowe, weffken dobitek, y to wffe, czo magi, bilo gym zachowano. Ma take ten gifty kral flada welika konij bielych, mezy nimyzto ma take

damulam prouocat, Captamque ab eo bestiam girfalchis tradit. atque in hunc modum sepe in tali solacione delectatur. In medio autem nemoris habet rex magnus domum vnam pulcherrimam de arundinibus compositam, intus et foris totaliter deauratam et picturis variis adornatam que sic sunt diligenter superlinite vernice.¹⁾ ut nullatenus possint deleri pluuia. Est autem domus to'a composita tanta artis industria, ut leuari, deponi componique²⁾ ualeat et dissolui sine aliquo detrimento. Cum autem erigitur et componitur ad modum tentorium, ducentis et amplius funiculis sericeis sustentatur. Arundines uero, ex quibus hec domus fit, in lon[34^b]gitudine habent passus xv et in grossicie ultra palmos iij. De his fiunt³⁾ clausure,⁴⁾ columpne et trabecule. Desuper eciam hiis arundinibus tegitur tota domus. Diuiduntur enim arundines iuxta nodos⁵⁾ et pars illa per medium scinditur et de scissura qualibet due tegule fiunt, que super domum composite domum a pluuia protegunt et aquam emittunt inferius. Magnus autem caam tribus anni mensibus locum illum inhabitat s. Iunio, Iulio et augusto, quia ibi est temperies aeris magna estusque⁶⁾ caret ardoribus. his ergo mensibus domus erecta manet, Ceteris uero deposita et conuoluta seruatur. Die autem xxviiij augusti magnus Kaam de Ciuitate ciandu discedens ad locum [35^a] alium proficiscitur, ut diis solempne sacrificium immolet, putans ex hoc obtinere ab ipsis ut ipse, vxores, filij, animalia cuncta et cetera, que possidet, conseruentur. Habet autem Rex armenta magna

¹⁾ P¹ fernice — ²⁾ P² schází. — ³⁾ L sunt. — ⁴⁾ P² schází. — ⁵⁾ P¹ modos. — ⁶⁾ L estasque.

klyfficz bielych wiecze nez deffet tifficz. A kdiz flawy hod fwym bohóm fam kral, ten gify den kaze prziprawiti mleka od tiech klyfficz wieliku wiecz w cziftem a pocztiwem naczini fwyma wlaftnyma rukama, to mleko fem y tam rozlewa fwym bohóm ke cztie a chwale. I prawy mistrzie gegich, ze to mleko, czoz tu gefť rozleto, bohówe pigij, Apto [tu] ohyzdu obiet kral take gřam pigie to mleko od klifficz, A zadne^v gyne^v ten den to gifte mleko . . . pyti, gedno tiem, kterzyz z ge^o pokoleny gřu, a lidem gedney wlafti, gefťto flówe heryach, gymzto ta zwlařcznořt dana byla od Chynchiffe krale kaam welike^o pro czefť o[-b-]drzenie gedno^o welike^o űwietiezeni, kterežto ten lid bil obdrzel ke czřti Chynchiffowy, a ten obyčzeig w den ofmij a dwaczaty myřefieze řrna welmy űlawnie na wicky zachowawagie. A ty konije bieley y ty klifficze lide v welike poczti magi, ze kdzy po poly gdu, tu kdez magi pařtwieřcze łwe, zadny tudy gda, nefmy w tu chwyli gyti, [51] Kdiz onij gdu, az prawe wřřieczkny przeydu. W tey wlafti gedie lidřke maffo tiech lydij, kterzy gtu obecnyym odřfuzenym řprawedliwym zahubenij. Ale tiech lidy maffa, kterziz řamij od nemoczty zemru, gieřti nechtie. Ma weliky kaam mudrcze a czarodieniky, genz dyabelřku chytróřti czinie w powietrzy temnořti a mrakawij, a nad palaczem kralowem űwietlo czinie take czařto, kdiz kral feda k řtolu, ze kofflikowe ge^o zlati diabelřku chitrořti s řřyenyktyřy, genz prořřzed řtieny řtogi, zdwyhnucz řie wzřuru, bez liczke

equorum alborum, in quibus habet equas albas ultra x milia. Ipsa¹⁾ autem die festiuitatis equorum²⁾ lac in copia maxima in vasis honorabilibus preparatur et ipse Rex manibus propriis multum lactis huc illucque diffundit pro suorum honore deorum. Dicuntque magi, quod dii lac bibent effusum et propter huiusmodi sacrificium cuncta, que ad eum pertinent, conseruant et augent. Post sacrificium nephandum bibit rex de lacte albarum equarum nullique alteri illa de³⁾ permittitur bibere nisi his, qui de progenie eius [35⁴⁾] sunt, et vni illius regionis populo, qui dicitur oriath,⁴⁾ cui hoc privilegium a chinchis Kaam magno fuit concessum in honorem victoriae cuiusdam magne, quam populus ille obtinuit in honorem chinchis. hic igitur ritus die xxvij augusti stłenniter in perpetuum obseruatur. Equi autem illi albi cum equabus albis in tanta reuerencia habentur,⁵⁾ ut quando per campestria transeunt, ubi eorum sunt pascua, nullus iter inde faciens transire presumat, donec⁶⁾ omnia armenta transierunt.⁶⁾ In hac provincia⁷⁾ comeduntur hominum carnes, qui sunt a Iusticia publica interfecti. Eorum autem, qui ex infirmitate decedunt, carnes comedere nolunt. Habet magnus Kaam magos, qui diabolica arte faciunt tenebras in aere [35^{b)}] apparere, super palacium autem regis lux est. Faciunt eciam sepe, dum rex sedet ad mensam, ut ciphi eius aurei arte demonum de mensa, que in medio aule est, eleuentur et nullo cooperante homine ante ipsum in eius mensa ponantur. Dicunt autem hoc se facere posse ex virtute sanctitatis eorum. Quando uero hii magi festa suis ydolis faciunt, recipiunt a rege arietes habentes capita nigra

¹⁾ L ipse. — ²⁾ L equarum. — ³⁾ P¹ + de lacte illo. — ⁴⁾ P¹ Henach, P¹ beriach. — ⁵⁾ P¹ a P¹ + a populo. — ⁶⁾ P² scházı. — ⁷⁾ P¹ civitate.

pomoczi przed krale na ge° stole se postawie, y prawi ti czarodieniczi, ze onij to czinie moczy fwatofti swe. A kdiz ti czarodenydzi hody fwym bohóm czinie, wezmu od krale fškopy f czrnymi hlawamy a wonne drzewie, gto flowe aloes, a kadidlo, aby bohóm fwý wonnü obiet opietowaly, a warzene maffo obietugi modlam s zpiewanem a f wefelym welikym. A tu polewku, w nyezto maffo warzeno, prolegy przed modlamij a pwieczce, ze by tak myloft fwych bohuow obdrzely, ze gym fkrze to dadie hoynoft a plodnoft zemye etc.

O myeftech modlofluznich, ka lxxvii. W Tey wlafti mnoho gefť mnychuow k fluzbie modlam zgednanych, y gefť tu geden klaffter welmy weliky, ze [51^a] Pro fwu welikoft zda fie, by bilo nyekterake myefťo, w nyemz geden neb dwa tiffcz mnychuow, genz modlam fluzie. A ti mymo obyczey gynich obecnych lidy hlawy a brady fobie hodie [holi], a rucho neffu zakonycie. Ti w hody fwych modl fpiewanye welike fropie, a mnoho fwiecz w fwem mrzutem chra^v rozehagi. Gfu opiet gynde w tey wlafti gyny mnyffij, a tiech take mno°, a gfu rozlicznij modlofluzebniczi, z nichzto gedni magi mnoho zen, a druzie z nych czyfty ziwot wedu, fwym bohóm ke czti v welikem wtrpeni ziwuy gfu, tak ze nycz gyne° negiedie, gedno otruby f wodu fmyeffie, mnoho fie poftie, chodie w ruffie z hrube° fukna oftreho czrney barwy, a na welmy twrde poftely lezie. Gfu take geffcze gyny mnyffij, ale ti lechczyeffie wtrpenie drzie. A ti, pak onij prwe mnychi, gto tak v welikem wtrpeni bidle, nazywagij gie Kaczierze a rzkucze, ze onij neprawie fluzie bohóm fwym. A tak fie dokonawagie prwne knyhi etc.

lignaue aloes et thus, ut diis suis odoriferum sacrificium offerant, et coctas carnes offerunt ydolis cum cantu et leticia maxima. Aquam uero decoctionis carniurn ante ipsam diffundunt, Sicque asserunt deorum suorum clemenciam inclinari, ut terris fertilitatem prebere dignentur [35^b].

De monachis quibusdam ydolatrix, C. lxxvij. In regione illa multi sunt monachi ydolorum cultui deputati. Est autem ibi monasterium magnum ualde, quod pre sui¹⁾ magnitudine uidetur esse Ciuitas parua. In quo sunt circiter duo millia monachorum seruiencium ydolis qui preter consuetudinem laicorum capita barbasque radunt et religiosioribus uestibus induuntur. Hi in suorum festiuitatibus ydolorum faciunt cantus maximos et accendunt in templo suo prophano luminaria multa. Sunt et alibi in regione ipsa monachi alii preter illos multi et uarii ydolatre, quorum quidam multas habent vxores, quidam autem caste uiuunt pro suorum honore deorum. Vitam asperrimam [36^a] seruant nec comedunt nisi furfur aqua mixtum. Vestiuntur autem pannis rudissimis et asperimis coloris nigri et super durissima stramina²⁾ dormiunt Alii uero monachi ydolatre, qui laxiores obseruancias tenent, hos monachos ydolatras sic dure uiuentes hereticos reputant, dicentes eos non secundum formam debitam colere deos suos. Explicit³⁾ liber primus.³⁾

¹⁾ L sua. — ²⁾ L stramenta. — ³⁻³⁾ P' schází.

Incipiunt¹⁾ Capita libri secundi.¹⁾

- De potencia et magnificencia regis cublay maximi tartarorum, C. i.
- Qualiter Nayam contra Cublay regem presumpsit insurgere, C. ii.
- Qualiter Cublay Rex ad obuiandum illi se preparauit, C. iii.
- Qualiter pugnaverunt similiter et quomodo deuictus est [36^{a1}] Nyam, C. v.
- De morte Nyam, C. vi.
- Qualiter Cublay Rex silencium iudeis et sarracenis silencium imposuit, qui salutifere crucis vexillo exprorbrare presumpserant, C. vii.
- Qualiter remunerat magnus Kaam milites suos, quando victoriam obtinent viii.
- De forma Cublay regis et vxoribus et filiis et ancillis, ix.
- De mirabili palacio eius, quod est in Cambalu, et mira illius loci amenitate, x.
- Descripicio Ciuitatis Cambalu, xi.
- De suburbiis et mercacionibus maximis Ciuitatis Cambalu, xij.
- Qualiter persona magni Kaam magnifice Custo[36^b]ditur xiiij.
- De magnificencia conuiuiorum eius, xiiij.
- Die festo magno natalis regis et magnificencia uestium militum curie eius, xv.
- De festo alio maximo, quod fit in Kalendis februarii, xvi.
- De animalibus siluestribus, que a venatoribus cuncto ²⁾ anni tempore mittuntur ad Curiam magni regis, xvij.
- De leonibus, leopardis, linciis et aquilis ad venandum cum hominibus assuetis, xvij.
- De magnificencia,³⁾ xix,
- venacione Regis ad bestias, xx
- De aucupio seu uenacione eius ad aues, xxi.
- De mirabilibus tentoriis eius, xxij.
- De moneta magni Kaam et inextimabili copia diuiciarum eius, xxij. [36^{b1}]
- De duodecim prefectis prouinciarum et officio ac palacio eorum. xxiii.
- De cursoribus magni Kaam et multitudine et⁴⁾ ordine mansionum pro ipsorum recepcione, xxiii.
- De prudencia⁵⁾ regis ad obuiandum sterilitatis et caristie temporibus et de pietate eius ad subditos et egentes, xxiiij.
- De pocione, que loco vini fit in prouincia cathay, xxv.
- De lapidibus, qui ardent ut ligna, xxvi.
- De flumine magno pulisanchinc ⁶⁾ et pulcherrimo ponte eius, xxvii.
- Breuis quedam descripicio partis vnus prouincte cathay, xxviiij.
- De regno taifu,⁷⁾ xxix.
- De castro caicui et qualiter Rex eius captus proditorie fuit et oblato hosti suo regi, qui dicitur presbyter Iohan[37^a]nes, xxx.
- De flumine magno caromoram et circumiacente regione xxxi.
- De ciuitate quengianfu xxxii.
- De prouincia Muchin, xxxiii.
- De prouincia acbalech mangi, xxxiiij.

¹—¹⁾ P¹ schází. V P² vynechán veškeren seznam kapitol. — ²⁾ L certo. —

³⁾ L magnifica. — ⁴⁾ L prouidencia. — ⁵⁾ L pulsancium. — ⁷⁾ L tanfu.

- De prouincia sindinfa, xxxv.
 De prouincia thebeth, xxxvi.
 De regione alia prouincie tebeth et quadam turpi consuetudine eius xxxvij.
 De prouincia caindu. xxxvij.
 De prouincia carinam xxxix.
 De regione quadam prouincie Caraiam,¹⁾ in qua colubri magni sunt xl.
 De prouincia ardanoiam, xLi.
 De prelio magno, quod fuit inter tartaros et regem mien, et Victoria tartarorum, xLii.
 De regione quadam siluestri et prouincia mien xLij.
 De Ciuitate Mien, xLiiij, [37^a 1] et sepulcro pulcherrimo regis, xLv.
 De prouincia bangala, xLvi.
 De prouincia cangigu,²⁾ xLvij.
 De prouincia amu, xlvij.
 De prouincia tholoman, xLviiij.
 De prouincia Cingui, L.
 De Ciuitatibus Cancansu,³⁾ Cianglu⁴⁾ et Ciangli, Li.
 De Ciuitatibus Tadifu et Signimatu,⁵⁾ Lij.
 De fluuiuo magno Ceromoram⁶⁾ et Ciuitatibus Coigan et Cangui,⁷⁾ Liii.
 De Nobilissima prouincia mangi et primo de pietate et iusticia regis eius, Liiij.
 Qualiter Baiam princeps exercitus magni Kaam deuicit prouinciam mangi et eam suo domino subiugauit, Lv.
- De ciuitate Coigangui,⁸⁾ De Ciuitatibus panchi⁹⁾ et cayn¹⁰⁾ Lvi.
 De Ciuitatibus Tingui¹¹⁾ et yangui, Lvij, [37^b]
 Qualiter Ciuitas ciarfu¹²⁾ cum machinis capta fuit, xxxviii.
 De ciuitate Singu¹³⁾ et flumine maximo quan¹⁴⁾ et innumerabili multitudine nauium 39.
 De Ciuitate Ciagni,¹⁵⁾ xl.
 De Ciuitate Cingianfu, xLi.
 De Ciuitate thinhigni¹⁶⁾ et qualiter ciues eius occisi sunt omnes, quia occiderant tartarorum exercitum dormientem, xLij.
 De nobili Ciuitate singui, xLiiij.
 De nobilissima et mirabili Ciuitate quiusai, xLiiij.
 De prouentibus, quos recipit magnus Kaam de quinsai et de prouincia mangi, xLv.
 De Ciuitate Tanpigui et aliis Ciuitatibus plurimis, xLvi.
 De regno singui, xLvij.
 De Ciuitatibus quelinfu¹⁷⁾ et Vnquem xlvij.
 De Ciuitate fugui, xLix.
 De Ciuitate Gaiten¹⁸⁾ et nobilissimo portu eius et de [37^b 1] Ciuitate Tingui, L.

Expliciunt¹⁹⁾ Capitula Libri secundi.

¹⁾ L torman. — ²⁾ L tangigu. — ³⁾ L chancanfu. — ⁴⁾ L chyanglu. — ⁵⁾ L syngurnatu. — ⁶⁾ L caromajam. — ⁷⁾ L caygin. — ⁸⁾ L chorgungin. — ⁹⁾ L panthi. — ¹⁰⁾ L chayn. — ¹¹⁾ L tyngu. — ¹²⁾ L sianfu. — ¹³⁾ L syngui. — ¹⁴⁾ L quyam. — ¹⁵⁾ L cyagin. — ¹⁶⁾ L chyngingui. — ¹⁷⁾ L qnesymfu. — ¹⁸⁾ L chayren. — ¹⁹⁾ P^a schází. — Pořádek kapitul, jakkoli zméten, ponechán dle rkpisu vídeňského.

[KNIHA II.]

Pocinagi sie knyhi druhe o moczi a welebnosti kublayowych[-ě] krale tatarfske°. W tych druhych knybach zaloze. Myenym popfati o welebnosti kublagie krale welike°, genz gest kralowal az do sczaffu fkladanije tiechto knych, Gehoz mocz a welebnost wyeczffie sie zda na bohat[52]stwie, na panowanij nad zemiemij a nad wladanym welike° mnofstwie lida, nez ktere° kolywyek krale neb knyezetete po wffie czafy przed tiem mynute mohlo by rzeczeno byti, yakoz o tom w kapitulach potom pfanych zgiewne fhledano bude. I gest tento kublay kaam, to gest pan nad panij, z pokolenije krale Chynchiffowa, a gest ffesty kaam, yakoz sie w fwrchu pfaney rzeczi fhledawa. A poczal gest kralowati leta od narozeni fyne boziho tiffieczioho [-ěho] dwufte° ffefte° a padefate°. A to kralowftwie obdrzal gest mudrofti fwu a fflechetofti, neb nyekterzij bratrze geho a przitele przirozeni ffaly gfu o to, chteczze ge^v przekaziti, aby nekralowal. Acz ge^v wffak f prawem bieffe a fluffieffe namyeffkem byti, y bilt gest w fwem odienij wdatnij, pocztiwoffti fylny, radu rozlicznu ftkwuczij, a w bogich y fprawowanij lida opatrnij a rozūnij. Neb drziewe nez gt korūnū kralowfku przigal, czafto gest wygiezdil do boguow a we wffem fflechetne gednal. Ale od tey chwyle, yakz kralowftwy obdrzal, gedynu byl wygiel na woynu, nez fyni fwe k taky wieczem pofielal a panij fwe etc.

Incipit Liber secundus de potencia et magnificencia Cublay regis maximi Tartarorum. Capitulum 1.º In libri huius secundi continencia monstrare Curabo magnificenciam Cublay Regis maximi tartarorum, qui usque ad tempora compilationis²⁾ libri regnare dinoscitur. Cuius potencia maior esse apparet in diuiciis, in dominacione terrarum et iu presidencia multitudinis populorum, quam cuiuscumque regis uel principis cunctis retro temporibus³⁾ referatur. sicut manifeste in C. sequenti⁴⁾ apparebit. Est autem hic Cublay Kaam i. dominancium dominus de progenie chinchis regis et est sextus [38^a] ut ex supradictis apparet. Cepit autem regnare Anno domini nostro Jesu Christi M^o CC^o Lvij^o et sapiencia ac probitate suum regnum obtinuit. Nam quidam ex fratribus et consanguineis eius ipsum, ne regnaret, conati sunt impedire. Sibi autem de iure regni successio debebatur. Est autem in armis strenuus, uirtute robustus, consilio pollens et in exercitus ac populi gubernacione prouidus ac discretus. Nam antequam regni Coronam acciperet, sepe egrediebatur ad bella et in omnibus probiter se gerebat. Ex quo autem regnum obtinuit, nonnisi semel processit ad bellum, sed filios suos dirigit uel barones.

¹⁾ P^o schází. — ²⁾ L + huius. — ³⁾ P^o actis. — ⁴⁾ L in capitulis sequentibus.

kterak nayam proti kraly kublayowij smyel sie protiwiti; ka^{le} druha.
 Takowa przeciżina bila geft, pro nyzto gedinu yak geft kralowal, na woynu [52^a] Byl wigiel neb k bogi. leta od narozenie bozie^o tiffieczih^o dwuffe^o ofmdefate[ho] ffefte[h]o Strycz ge^o geden, gmenem nayam, gfa w starzi leth trziteti, genz mnoho zemyemij od krale wladnieffe, mladu marnofti wztrhne sie pti pa^v fwemu kublayowy brzcze t weliku wojtku. A o to sie bil potazal f gednym kral^{em}, gmen^e kaydu, genz bieffe wnuk kublaguow, ale nena-widieffe ge^o. A tak ten gifty powoly onomu, a fliby f nym sam gieti, a prziwesti febu fwych fto tiffiecz ryczirzuow, a tak ferzkn^u sie, ze sie magi fpolu fgiety na gedney rownij s fwymi zaftupy, aby potom wficzknij fpolu wrhly do kralowich zemij. Nayam pak ten gifty fhledaw cztery fta tyffieczuow, przigel na to miesto, yakoz sie [s]rzi^eki^{ly} bychu, a tu krale kaydu czekaffe przigiezda.

kterak sie kral kublay prziprawil, ka^{le} trzeti. ZAtiem kral kublay to wfie zwiediew, czoz onij gednachu, a w nyczemz sie toho gegich fdychanie nelek, przifahl, ze nechtie korünü[-y] kralowfkey nykdy na sie wzieti, nez az by sie nad nymi pomfityl gegich zrady a fimielofci. a tak we dwu a dwaczeti dnech zberze trzi fta tiffy^{cy}zuow z tiech gedno, czoż gich tu bieffe w bliezcie okolo mye^{sta} kambalu. A tato prziczina bieffe, precz[-o]geft wyczf^{fi}ho wo^{ys}ka nefhledal, proto: neb chtiel brzczie na neprzately vderziti, aby, kdiz by fe bil dele mefkal, wietczfie lid zbieragie, [53] k wedomy to

Qualiter Nayam contra Cublay Regem presumpsit insurgere, Capitulum i. [38^a]. Causa autem hec est, propter quam semel, ex quo regnauit, est egressus ad pugnam. Anno domini M^o cclxxxvi¹⁾ patruus eius quidam nomine Nayam etatis annorum xxx, qui multis regionibus²⁾ et populis preerat, cogitauit iuuenili uanitate³⁾ commotus contra dominum suum Cublay insurgere subito cum exercitu maximo, ad hoc autem requisiiuit regem nomine Caidu, qui nepos erat Cublay regis, sed ipsum exosum habebat. Qui rebellioni consensum adhibens promisit se personaliter iturum⁴⁾ cum illo cum centum milibus militum. Et cum dixerunt⁵⁾ inuicem in quadam planicie cum suis exercitibus conuenire, ut simul postmodum subito terras regis inuaderent, Nayam autem congregatis quadringentis⁶⁾ milibus militum ad designatum peruenit locum. Et ibi Caydu regis prestolabatur aduentum.

Qualiter Cublay ad obuiandum illi se preparauit, C. iij. Interea Cublay Rex cuncta didicit, que per illos fuerant ordinata, et in nullo super huius conspiracione perterritus Iurauit se nunquam coronam regiam delaturum, nisi de eorum prodicione et audacia se vindicaret, In viginti autem duobus diebus congregauit trecenta et Lx milia militum et peditum centum⁷⁾ milia⁷⁾ de hiis qui erant vicini Ciuitati Cambalu. Causa autem hec fuit, quare maiorem non conuocauit exercitum, quia subito uoluit in hostes ex insperato⁸⁾ irruere, ne,⁹⁾ si

¹⁾ L M^o CC^o lxxvj^o, P¹ M^o CC^o XXXVI°. — ²⁾ P² regibus. — ³⁾ L etate — ⁴⁾ L iterum. — ⁵⁾ L condixerunt. — ⁶⁾ L quatuor centum. — ⁷⁻⁷⁾ P¹ schází. — ⁸⁾ L desperato. — ⁹⁾ L vel.

nayamowu nedofflo a tak zdwieda, wyftrziehly by fie, ze by owffem nebo zafie poftupil aneb by na bezpeceyffie myefsto woysko przewedl. A protoz nechtiel zaftupow fwych, ktereżto bil wyflal k wyboyowani rozlicznych wlafti, zafie odwolati, Neb by bil mohl, kdiz by chtiel, w malo myefieczech rzietierzftwa y piefczouow tak weliky mnoftwie . . . toho lida, yakzto bez czifla zdalo by fie k wierze nepodobne. a za tiem prikazal kral wftech czeft dobrze ftrzeti a welmy fnaznie, tak aby nayam fie newiftrziehl, przedwieda geho przigiezd. Neb mnozie gducze a wraczugicze fie od kralowich ftraznych, byli zgymanij. A protoz nayam, by gey kral myel przipafti, zwiediati nemohl. y poradyl fie geft prwe kral kublaj [s] fwymi hwiezdarzij o to, kterak by fie ge^v tu zdarziti myelo. Tehdy wfffichni hwiezdarzicze z fpoleczniego fudu fwe^o fpatrznie odpowiediely kralowy, ze ma poczeftnye nad fwymi neprzately fwietieziti etc.

kterak gfu fie fpolu byli, ka^{le} czwtwta. A protoz shledaw kral kublay fwu woysku, zdwyhl fie gt w giezdu, a we dwaczeti dnech przigel gt k tey rownij, ktezto naym krale kaydu woyska ku pomoczi czakaffie. Tu nocz kublay[s] fwu woysku pod gednym chriezbeem odpocziwachu, Ale lid nayamow na rozno fie rozloziwffe beze wfteho [53^a] Odienije po tey rownij, rozliczne kratochwyle myegiechu, zadney pecze nemagicze, by fe gym czo myelo przihoditi. Tehdy pak welmij rano kral kublay, wgeda fwymi na ten chrzyb, wfteczko fwey woysko [-y] rytierzftwo rozdieli [n]a dwanafte hauffu, tak ze w kazdem hauffie bieffe trzidczeti tifficzu. A pak piefcze podle rytierzftwa tiemto rzadem bil geft rziedz[i], ze w nyekterich hauffiech dwa piefcze po-

diucius fuisset in congregacione amplioris exercitus [38^{b1}] inmoratus, ad Nayam noticiam peruenisset et ex hoc aut retrocessisset omnino aut ad tuciora loca suum exercitum transtulisset. Ideoque noluit exercitus suos, quos ad expugnandas diuersas prouincias miserat, reuocare. Nam tantam posset militum et peditum multitudinem in paucis mensibus congregare, quod pre stupore gentis innumere quasi incredibile uidentur. Interim autem mandauit rex uias tanta diligencia custodiri, ut Nayam preparacionem et aduentum ipsius omnino presentire¹⁾ non posset. Cuncti enim euntes et redeuntes a regis custodibus tenebantur, propter quod Nayam de eius occursa prescius esse non potuit. Consuluit autem rex Cublay astrologos suos super exitu uie sue. Qui omnes [39^a] de communi consensu et iudicio responderunt, quod honorabiliter de hostibus triumpharet.

Qualiter pugnauerunt simul et quomodo deuictus est Nayan, C. iiij. Cublay congregato exercitu suo castra mouit et in diebus xx peruenit ad planiciem, ubi Nayan²⁾ expectabat Caydu Regis exercitum. Nocte autem iuxta collem quandam quieuit exercitus. Populus uero nayam diffusus per planiciem inermis erat solaciis uacans et nequaquam vicinum periculum sibi³⁾ prouidebat. Mane facto Cublay Rex ascendit in collem cunctosque sui exercitus milites distinxit in xii acies, ita ut quelibet acies triginta milia militum contineret. Pedites

¹⁾ L prescire. — ²⁾ L + e●caydu. — ³⁾ L de periculo se.

stawil $\bar{g}t$; kopye w ruku drzecz f obu stran podle kazdeho rytie[r]zstwa, donyewadz piefczu byti mohlo. A sam kral kublay bieffe na niekterakem dywnē drzewenym hradu, kteryzto hrad cztirzi flonowe nefiechu, a tu bieffe wijwieffena ge^o kralowa koruhew. A kdiz zazrze woyska Nayamowa koruhwe a woysky krale kublay, welmy sie vzafne a take gestie nebiefe przigiela woyska krale kaydowa. Tehdy Nayam, genz pod stanem[s] swu zenymu, kteruzto febu bil przywezil, spaffe, bil od swych vbuzen, welmy sie lekne. Awffakz, gymz nayspiefie mohl, zatiem donyewadz ony doluow gie diechu, on swe hauffy take rziediel. Tehdy kral kublay swe hauffy okolo Nayoma woyska sfykugie, y gest obiczej wffech tateruow nayprwe, nez w hromadu vderzie, w trubie y na wfficzky na gine nastrogie byti, czoz k bogie prifflusie a wyffoký hlaffem spiewati a potom k zawolanie [54] Knyezete woysky boy pocziti. A tak kdiz giz obogie woysko swe piefny dokonagi, Tehdy kkublay zwola a ynhed obie strany na sie vderzie, boyg pocznu. A kdiz sie giz tu bygiechu a stryelechu, bieffe w powietrze sfypuow nepodobne mnozftwie, ze sie wiecze zdaffe, by hufty przywal neb deffcz ffeł, nezly sfypi. A kdiz giz sfypi ne[b] strzely wifrzielechu, tehdi meczi, kopymi yachu sie bieti, a bieffe nayam wiery krziefstianske, ale nebieffe nafledownik skutkuow wierij, A take na swe zwlaffcie koruhwij nefyffe znamenij krzieze fwa^o a mnoho krziefianuow febu miegieffe. y tepiechu sie tak od gitra az do welike^o poledne tak, ze z obogie woysky mnoho giech zbyto. Napofledy,

uero iuxta milites tali ordine collocavit, ut in quibusdam [39^a] aciebus duo pedites tenentes lanceas hinc inde ad vnus militis latera ponerentur, donec peditum numerus completeretur. Rex autem in mirabili Castro ligneo erat, quod ab elephantis quatuor portebatur, ubi erat suum regale uexillum. Cum uidisset autem exercitus Nayam insignia et exercitum Cublay, uehementer expauit. Nondum eciam¹⁾ venerat exercitus Caydu. Nayam uero, qui sub tentorio cum concubina, quam secum adduxerat, dormiebat, excitatus a suis²⁾ modicum timuit. nichilominus tamen, quam cito potuit, dum descenderent illi, ipse suas acies ordinauit. Rex autem cublay in circuitu exercitus nayam disposuit acies. Est autem consuetudo omnium tartarorum tubis primitus clangere [39^b] et tangere cuncta exercitus instrumenta ac alta uoce cantare³⁾ et postmodum ad sonitum nachanarum⁴⁾ principis inchoare bellum. Terminatis utriusque exercitus cantilenis Regis Cublay nachare⁵⁾ sonuerunt et tunc partes contra se inuicem irruentes prelium commiserunt. Erat autem in aere sagittarum tam inextimabilis multitudo, ut imbres⁶⁾ potius quam sagite descendere viderentur. Quibus effusis cum gladiis et lanceis et fustibus siue clauis pugnare ceperunt. Erat Nayam professione christianus, sed non operum fidei imitator et suo principali vexillo crucis deferebat signum mulieresque christianas⁷⁾ secum habebat.

¹⁾ L enim. — ²⁾ P¹ a P² + non. — ³⁾ L clamare. — ⁴⁾ L nataxorum, P² buccearum — ⁵⁾ L naccara, P¹ vagare, P² buccae — ⁶⁾ P¹ nubes. — ⁷⁾ L a P¹ multosque christianos.

kdiz giz nayomo [1] lid vřtawřfe a chrzbet obratiwřfe, kral kublay řwitezil a tak mieřlie na tom mnozřtwie bez cziffła lidu nayomowa zbito geřt a fam nayam yatt a kralowy przineřffen gfa, . . .

O řmrti nayamowie, kapitule pata. TEhdy ynhed kral kublay kazal, aby nayam ynhed zahuben byl yako zradcze a protiwnik pana řwe°, ale pto ze s geho pokolenye bieřfe, Nechtiel by krew kraloweħo k menu prolita byla, aby zemie kwrje kralowřkey nepyla, any by řluncze neb powietrze wydielo ktere° z kralowe° kmene zlu a ohawnu řmrti zahubenu [54^a] Byti. y kazal geř kral w koberczich obynucze řwazati, a řwieziecz tak dluħo řem y tam woziti a honiti, az by řie y zadechl. A kdiz nayam gyz vmrze, wřřiczny pani ge° y lid, kteryz mohli byti[-*ř*] vteczy, mezi nymizto mnoħo bieřfe krziřtia^v, wratiwřfe řie, poddaly gřu řie w řluzbu kraly kublayowy. Czřirzi wlařti obdrzal tehda kral, gichzto gmena tato gřu: fucziorczia, kauly, balřtol a řchyn etc.

kterak kral kublay řaraczenom przemłknuti kazal, ze gřu řmyely hanyeti řpařitele, ka řřeřta. A kdiz zide a řaraczeni, genz bieħu w kublayowie woyřřcie, poczeħu krziřtjanom, genz bieħu s nayamem przigely, przimluwati, ze krifřus, gehoz krziz nayam na řwey koro[-*uh*-]we myel, any ge^v ani ge° lidu pomoczi mohl, A tak na wřřaky den neřřicedieczy řie any bogicze krifřowy[-*ř*] pofmywati moczi, krziřtjanom teřknofř czynichu, Tehdi krziřtiane ti, genz ře bieħu kraly kublayowy poruczili, a tu zalořt a proti-

A mane autem usque ad meridiem commissum est prelium et multi ex utroque [39^{b1}] preliante exercitu perierunt. Tandem deficiente ac terga uertente populo Nayam Cublay Rex Victor extitit et in fuga ipsa multitudo mirabilis¹⁾ est occisa, Nayam vero captus et Regi oblatus est.

De morte Nayam, C. v. Rex vero cublay precepit, ut confestim Nayam occideretur, sicut sui domini proditor et rebellis. Sed quia de progenie eius erat, noluit, ut sanguis stirpis²⁾ sue regie funderetur, ne terra sanguinem regium biberet aut sol uel aer quenquam de regali prosapia uideret occidi, fecitque eam in tappeto³⁾ inuolui, inuolutum ligari ligatumque tam diu huc illucque deduci et agitari, donec sedulo an clitu necaretur. Mortuo autem Nayam cuncti barones eius et principes et populi, qui potuerunt eua[40^a]dere, inter quos fuerunt etiam christiani plurimi, Regis Cublay dominio se totaliter subdiderunt, Quatuor igitur prouincias tunc obtinuit rex, quarum ista sunt nomina: Fuciorcia,⁴⁾ Cauli, Bascor⁵⁾ et sinchintin.⁶⁾

Qualiter Cublay Rex Silencium Iudeis et saracenis imposuit, qui salutifere crucis vexillo exprobrare presumpserant, Capitulum vi. Iudei uero et saraceni, qui in exercitu cublay fuerant, ceperunt christianis, qui cum nayam uenerant, exprobrare, quod christus suus, cuius crucem Nayam habuerat, in vexillo ei et suis auxiliari non potuit, et sic quotidie christi non uerentes irridere po-

¹⁾ P¹ innumerabilis — ²⁾ na kraji str. (59) řerveně podtrřeno. — ³⁾ L sinchitra. — ⁴⁾ L futorcia. — ⁵⁾ P² barscol. — ⁶⁾ P¹ sichintingui.

55
 wentwie, czo gym czinichu, zalowaly gfu ge°. Tehdy on i zide a faraczeni f krzeftanij społu swolaw, rzekl kriestianō: acz was buoh a ge° krziz nechtiel Nayamowy pomoczi neb pomoczen byti, nerodte sie za to stydieti, neb buoh dobry a sprawedliwy nefprawednoſti a neprawoſti pomahati nema. Nayam pana fwe° zradcze bil a w nefprawednoſti gfa, sie ptiwil, a tak w tey zloſti gfa, boha waffe° pomoczi fwey zloſti zadal. A proto [55] was buoh dobry nechtiel ge° hrziechom przikladati. A protoz zidom, Saraczenō, y wſſem gynim przikazugi, aby zadny pro tu wiecz bohu waffe° any krziezi wiecz potō sie neporuhal. A tak sie geft ſtalo, ze zadnij potom gym z toho neprzimluwal. kral kublay to zgiednaw, do fwe° myeſta kambalu z radoſti ſie wratiw [-z]. Potō nykdy ſam f woſtkem pti neprzatelom newygiezdyl, nez ſyni fwe neb panij, kamz trzeba bilo, f woſtkem pofyfal.

kterak darugie weliky-kaam rytierse fwe, kdiz wytieſtwie obdrzie, kapitule ſedma. H Aypmanij fwych zaſtupuow, kdiz w kterem bogij wietieſtwie obdrzie, tiemto obyczegem czti; toho, genz drziewe bieſſe wſtawen na[-z] ſto tiſſiecz, wſtawy gey nad tiſſicz tiſſyczi. A tak wſſelikich wyſſez nawladanij powyſſy a dawa gym rozliczne zlatycke y ſtrziebrnicze. Dawa gym take dſſky hamfeſtowe myloſti fwych, tak ze czoz gym miloſti kterich neb ſwobodſtwie poda, tu wyrity na tiech dſſczkach bywa. Tak ze na gedney ſtrany toto pyſſmo rito bywa: pro weliku pocztiwofſt a p weliku myloſt, kteruz geft

tenciam christianis tedium inferebant, christiani uero, qui ad regis [40^{a1}] Cublay obedienciam venerant, ei super hac¹⁾ molestia querimonias obtulerunt. Qui iudeos et sarracenos cum christianis aduocans christianis²⁾ ait: Si deus uester et eius crux noluit, nayam ferre presidium, nolite erubescere, quoniam dominus³⁾ bonus iniusticie et iniquitati patrocinarum non debet. Nayam domini sui proditor extitit et iniuste⁴⁾ rebellis et dei ueſtri in ſua malicia auxilium implorabat. Deus autem ueſter, quia bonus est noluit eius fauere criminibus propter quod iudeis et sarracenis et ceteris omnibus mando,⁵⁾ ut pro hac re nullus ueſtrum⁶⁾ uel crucem eius blasphemare preſumat. Sicque factum est, ut illi deinceps exprobracione ab huiusmodi cessarent, [40^b] Cublay autem ad Ciuitatem suam Cambalu est reuersus cum gaudio. Neque amplius est cum exercitu contra hostes egressus, sed filios uel barones, quocunq; necesse est, cum exercitibus⁷⁾ mittit.

Qualiter remunerat magnus Kaam milites suos, quando uictoriam obtinent Capitulum vij. Prefectos autem suorum exercituum, quando uictoriam in bellis obtinent, hoc modo honorat. Eum enim, qui preerat C militibus, M militibus preficit, et⁸⁾ sic gradatim promouet reliquos donatque eis dona aurea et argentea uasa atque tabulas priuilegiorum et graciaram aureas uel argenteas, quod⁸⁾ illis concedatur gracie in sculptura impressa tabule continentes. Nam ex vno latere litere huiusmodi tenoris [40^{b1}] sunt: propter dei magni uirtutem et propter

¹⁾ L de. — ²⁾ P² schází. — ³⁾ L deus. — ⁴⁾ L iniusticie. — ⁵⁾ P¹ mandauit. — ⁶⁾ in margine připsáno deum. — ⁷⁾ P¹ schází. — ⁸⁾ L quid.

naffe° Czieffarowzy vkazal, gmeno welike° kaam bud pozehna°. A z druhe
 sfrany tey dffky wyrít ġt lew Slunczem a f myfiecze°, a neb obraz to° So-
 kola neb ptaka geffto flowe Gryfalk nebo rozlicznich gynich zwierzat. [55^a]
 A ktocz koly ma tu dffcz[*k*]u fe lwem a s slunczē a s f miesieczem, kdiz wen
 na gywo wynde, przikryge krafnie plaffczem na znamenie weliky mocy
 a zwlaffcznofti. A ktocz pak ma na fwych dffkach obraz toho ptaka grifalka,
 muoz febu wficzko nefti z giedno° myefta na druhe, kteremyzkoliwiek
 kniezeti neb kraly w fluzbu giede. A tak welmy dobrym rzadem wficzknij
 wieczy rziezieni fu, w czem ma pofluffno byti tiech, ktocz takowe dffky magi.
 Pakly by kto k to° wfie° podle wuole ge°, ktocz ty dffky ma, pofluffen nebyl
 a podle to°, yakoz zapijs vkazuje, yakzto protiwnik welike° kaam ma
 fmrt trpeti.

O dawornofci krale kublay, ka offma. KRal kublay geft welmy fliczni,
 wzroftu dowfrzedny°, take any welmy tluffij any churawy. Twarz ma czerwe°
 a fwyetlu, oczi czerne, nos welmy fliczni. a tak wfiech vduow fwych zpo-
 fobyli. A ma zeni cztirzi, kterezto ma za prawe manzelky, ge° prworodnij
 fyn f prwnu zenu po gehu fmrti ma fie w kralowftwie vwazati. A kazda
 z tiech cztirz ma dwor fwoij zwlaffczy kralowfky a palacz wlaftny, a ma
 kazda z nych trzi fta panen wybraniē a komornikuow mnoho, wfie kle-
 ffczyenych, a ginich czeledinuow bez tiffa, Tak ze kazdy z nich czeledy
 muzuow y zen, do deffieti tiffycz. ma take [56] Kral zenym[-*n*] mnoho.
 geft take miezi tatary nyekteraky gyni lid, geffto flowe vngrach. Ti lide

graciam magnam, quam nostro imperatori contulit, nomen magni Kaam bene-
 dictum sit. Ex alio vero latere in sculptura¹⁾ est ymago leonis cum sole et
 luna uel ymago girfalchi aut animalium duersorum. Quicunque igitur habet
 ymaginem leonis cum sole et luna in tabula, quando procedit in publicum,
 defertur palium²⁾ super eum in argumentum auctoritatis magne. Qui autem
 girfalchi habent ymaginem, potest secum ducere de loco ad locum vniuersam
 uel cuiuscunque regis uel principis miliciam. Sicque optimo ordine cuncta di-
 stinata³⁾ sunt, in quibus habentibus tabulas debeat obediri. Si quis autem non
 ad omnia secundum voluntatem habentis tabulam obediret prout s. requisi-
 uerit eius auctoritas, tamquam [41^a] rebellis magni Kaam morte moreretur.

De forma Cublay regis et de vxoribus et filiis et ancillis, C. viij. Rex
 magnus cublay pulcher est ualde⁴⁾ statura mediocris, nec pinguis nimis,⁵⁾
 neque facilentus⁶⁾ Faciem habet rubicondam⁷⁾ et candidam, oculos nigros,⁸⁾
 nasum pulcherrimum atque per singula corporis sui membra porporcionis est
 optime. Habet autem vxores iij, quas uocat legitimas. Primogenitus eius ex
 prima ei⁹⁾ debet in regno succedere. Quelibet¹⁰⁾ harum iij Curiam pro se re-
 galem habet in palacio proprio. habet enim unaqueque earum¹¹⁾ ancillas tre-
 centas electas multosque ministros eunuchos aliosque familiares innumeros, adeo

¹⁾ L insculpta. — ²⁾ P¹ palam. — ³⁾ P² schází. — ⁴⁾ L in. — ⁵⁾ L nimium. —
⁶⁾ L a P² macilentus. — ⁷⁾ L rotundam. — ⁸⁾ P² magnos. — ⁹⁾ L eius. — ¹⁰⁾ L +
 autem — ¹¹⁾ L illarum.

zeny magi welmy krafne a welmy dobrych mrawu a obyczeguow, z nichzto chowa wybranych w fwē palaczi sfo v pocziffllu [1] genz gfu poruczenij w ftrazi a w peczi dobrze vrozenym a fflechetny zenam, a ty gich welmy pilnie ftrzehu. A ty fflechetne zenij, gefsto gich ftrziehu, musiegi pylny to° byti, bylali by ktera z nich nemoczna neb myelali by kteru poffkwrnu nebo wadu na foby. A tak kterez zadni wady na fwem ziwotie nemagi, tiech kralowy chowagi, ze ffest z nich trzi dnij a trzy noczi kralowy komnaty ftrzehu, a kdiz kral gde na pokoy, aneb kdiz wfane, wzdy przy nyem gfu a na ge° lozi lezie. A pak cztwrti den gynich ffest po tiech prwnich tam wende, a opiet takez trzi dny a trzi noczi w temz vrzadu przy kraly gfu. A tak wzdi po trzecie dnij gedny po druhych w temz czifle a w tiz vrzad wchazegi, az fie tak wflech sfo zrziedy. Od drewnich pak cztizrz wlastnich zen ma kral dwa a dwaciet fynuow, a prwny zeni prwny fyn flowe Chynchym, genz myel po° otczy w kralowftwie wftupiti, ale ze gt prwe vmrzal nez otec ge°, protoz fyn ge° Temur podle prawa ma wftupieti w kralowftwie po fwe° dyeda fmrti, neb gefst [56^a] Syn prworozeny; y gefst ten Temur welmy fflechetny, vdatny a opatrnny, tak ze gefst giz mnoho wytiezftwy w bogich o[-b-]drzel. A od diewek ma kral kubiay fynuow piet a dwaczet welmy fflechetnich, genz wflichni weliczi panij gfu.

ut in cuiuslibet [41^a] ipsarum familia sint viri et mulieres circiter¹⁾ decem milia. Insuper habet rex concubinas multas. Est enim inter tartaros nacio quedam,²⁾ que dicitur vngrac,³⁾ mulieres habens⁴⁾ ualde decoras et moribus optimis adornatas, de quibus tenet in palacio vno numero C, que sunt sub cura nobilium matronarum,⁵⁾ que circa ipsarum custodiam curam adhibent⁶⁾ diligenter, et oportet, ut videant, si infirmitatem aut⁷⁾ maculam habent. Que autem huiusmodi defectu corporis carent, pro rege seruantur. Sex autem ex ipsis tribus diebus ac noctibus regalis camere custodiam habent et dum ingreditur rex ad quietem et quando surgit, ei assistunt et in eius cubiculo dormiunt. Quarta autem die sex alie pri[41^b]mis succedunt et tribus diebus ac noctibus in simili ministerio occupantur, Et sic alternatim de tercio in tercium diem sex alie precedentibus sex succedunt,⁸⁾ donec centenarius earum numerus compleatur. De quatuor uero prefatis vxoribus habet rex filios xxij. Primogenitus autem prime⁹⁾ vocatus est Chinchin,¹⁰⁾ qui succedere imperio debuerat, Sed quia premortuus est patri, filio eius Temur¹¹⁾ nomine debetur successio, quia filius primogeniti est. Est autem Temur probus et strenuus et prudens ualde pluresque iam victorias in bellis obtinuit. De ancillis¹²⁾ habet Cublay rex xxv probos filios ualde, qui omnes magni barones sunt.

¹⁾ L circa. — ²⁾ L una. — ³⁾ L vngrac. — ⁴⁾ L habere. — ⁵⁾ P¹ patronarum. — ⁶⁾ L habent. — ⁷⁾ L vel. — ⁸⁾ L et sic successive. — ⁹⁾ L + uxoris. — ¹⁰⁾ L Chinchis. — ¹¹⁾ L Chemur. — ¹²⁾ L autem.

O dywnem palaczi, genz g̃t w kambalu, a dywney rozkoffy, ka viij^{ta}.
 PO try myefiecze w rocze, to gefť profincze, ledna a vnora, kral kublay w fwe kralowftwie mieftie vftawiczne przebiwa, w kteremzto myeftie takowy palacz kralu gefť. Nayprwe wfeczken palacz w okrffky ma ffirokoft ma[na] cztirzi myle, a gefť na cztirzi hranij, tak ze na kazdu ftranu g̃t gedna myle. A gefť zed to° palacze hruba welmij, genz ma wyffi defset kroku. A wficzko zewnitrnie licze wfudy bielu a czerwenu barwu gefť zmalowan. A w kazdem kutie tey zdij gefť geden krafnij a weliky palacz. g̃t take na proftzedku podle kazde zdy fe wfecch cztyrz ftran geden palacz. A tak we wfem okrffku zdy tey tiem obieczegeg gefť ofm palaczuow, a w tiech chowagi oruzie a odienij a gine nafrogij, czoz k bogi trzeba, Tak ze w gednom palaczi gednoftayne fbrogie chowagi. Ta strana to° welike° palacze, kteraz proti poledni gefť, ma pateru wrata nebo piet bran, z nichzto proftzednie naywieczfie ze wfecch gefť, kterezto nykdy neotwiragie, gedno kdiz [57] Sam kral tam gedne nebo zafie a zadny gy nefmye gieti, nez fam kral. Ale podle tey brani welikey gfu gyne dve menfie, gymzto gedu ti, ktoz f kralem gfu. A pak kazda gina ftrana tey zdy ma gedynu branu, gymizto muoz kazdy giti. W tiech pak palaczich, g̃to gfu podle zdij, na proftzedku gefť w kazdem wnytrz zdy na polij przehrazeno, w kterichzto prziehradach chowagi opiet gine naczini drahe a nyekterake hromatky [k] kralowie vtiefienij. A pak w tom pokogi wnitrz naprzed

De mirabili palacio eius, quod est in Cambalu, et mira loci illius amenitate, Cap. ix. Tribus anni mensibus, s. decembri, Ianuario et februario, Cublay rex in regali Ciuitate¹⁾ continue immoratur. in qua est huius²⁾ regale palacium. Primo tocius palacii ambitus continet miliaria quatuor, ita ut quadratura quelibet vnum miliare continetur.³⁾ Est autem murus palacii grossus valde habens altitudinis passus x, cuius tota exterior facies vndique colore albo et rubeo est depicta. In vnoquoque autem muri angulo palacium vnum magnum et pulcrum habet et similiter in medio cuiuslibet faciei murorum principalium palacium vnum est. Suntque in hunc modum in circuitu palacia octo. In hiis seruantur uasa et arma bellica, s. arcus, [42^a] sagitte, pharetre,⁴⁾ calcaria, selle, frenã, lancee, clauae, funiculi arcuum et cetera opportuna pro bellis. In vnoquoque autem palacio solummodo vnus maneriei arma seruantur. Facies autem palacii, que meridiem respicit, habet portas quinque, quarum media maior est omnibus et nunquam aperitur nisi pro regis introitu uel exitu. Nulli enim per eam nisi soli regi patet ingressus, habet autem duas minores laterales portas, per quas, qui cum rege sunt, transeunt. Quelibet autem reliquarum facierum trium vnica portam habet in medio, per quam cuilibet licite patet ingressus. Intra palacia uero predicta, que in faciebus muri prioris sunt, in distancia congrua est alius murus [42^a] admodum altissimus,⁵⁾ qui simili

¹⁾ P¹ + cambali. — ²⁾ L huiusmodi. — ³⁾ P¹ contineat. — ⁴⁾ L phararie. — ⁵⁾ L alterius.

kraluow palacz, w nyemz on przebywa. Ten palacz nema ponebye nez podlaha to° palacze gefť ode dna zewnijtrznicho defiet pydy wyffy, ale ten fwrchni pokoy gefť welmy wyfokij. A ftieni fyeni ge° a komnaty gfu welmy krafne malowanij a zlatem y ftrziebrem okraffenij. Tu gefť rozliczne malowanije, neb gfu tu malowany powiefti rozliczne° pobytie a rozlicznich konuow [boj-]. A pro takowe okraffenie a malowanie palacz gefť welmy fwietly. A v wieczffiem palaczi feda k ftolom ſpolu po gednu deffet tiſſiecz. Pak w tey giſte ohradie mezi drzewie rzeczenymij palaczi gfu trawnykowe krafnij a fadowe ſzczepuow rozlicznich a welmy dobrich. W tiech fadyech gfu rozliczna zwierzata. tu gfu ta zwierzatka, w nijchzto gefť pyzmo, o nychz gefť pfano naprzed w prwnich knihach, Take gfu frnij y koczkij dywoke, y take ta [57^a] Zwierzatka ſfyra, z nichz to dielagi popelycznij blany, y ginich mnoho zwierzat. Gefť take w tey ohradie na puolnoczni ftranu nyekteraky gezero neb halterz podle palacze, w nyemzto mnoho rozlicznich rib chowagie, a ty riby tu od ginud przinaffegie, kterichzto ryb k ſwey potrzebie kral tu dofti mywa. A w to gezero neb halterz wchazie nyekte-raky potok, a tu, kdez ten potok wchazie, y take kdez wychazie, zaftaweno gefť zeleznu fieti, aby rybi wen nemohly. O[d] tey ohrady, ktez ten palacz kraluow gefť, ſnad we czwtřt mily, gefť nyekteraka mala horka ſto kroczeuow z wyeffij a w okolku gefť za mielij; a ta huorka gefť plna ſzczepuow, gichzto liſtie wzdy zeleno gefť A kdezkowyek kral zwie neb

habet eciam [43^{a1}] portas principales xij, In qualibet s. quadratura tres, et modo octo palacia continet, in quibus ſeruantur alia uasa et utensilia¹⁾ preciosa et iocalia²⁾ magni regis. In ſpacio autem medio interiori eſt regale palacium, in quo moratur rex. Hoc palacium ſolario caret. Pauimentum uero eius exteriori fundo preeminet palmis decem. Tectum eius altum eſt ualde et optime pictum. parietes aularum et camerarum omnes auro et argento³⁾ tecti ſunt. Ibiſque ſunt picture pulcherrime et yſtorie bellorum depicte, propter huiusmodi autem ornamenta atque picturas palacium ſplendidum eſt ualde. In aula maiori ſedent ad menſas ſimul et ſemel circiter ſex milia hominum. Inter muros uero prefatos et inter predicta palacia ſunt viridaria pulcra, in quibus prata ſunt [42^b] et ligna⁴⁾ pomifera et optima. In hiſ viridariis ſunt animalia ſilueſtria multa, ſ. cerui albi, animalia illa, in quibus muſcatum inuenitur, de quibus in primo libro dictum eſt, capree, damule uarie et alia animalia ualde. Ex parte autem⁵⁾ aquilonari iuxta palacium hoc lacuna eſt,⁶⁾ in qua⁷⁾ piſces nutriuntur multi et optimi, qui aliunde deferuntur illuc. De quibus piſcibus copiam habet rex pro ſue libitu uoluntatis. In lacunam autem ingreditur fluiuius, in cuius introitu et exitu poſita ſunt terrea retia, ne piſces egredi ualeant. Extra palacium ad leucam vnam monticulus quidam eſt C paſſuum altitudinis, in circuitu continens vnum miliare, arboribus conſitus, que folia

¹⁾ P¹ ſchází. — ²⁾ L regalia. — ³⁾ L + ſupra. — ⁴⁾ L + ſilueſtria. — ⁵⁾ L aule. — ⁶⁾ L habet lacunam. — ⁷⁾ psáno quo.

všlyšše o kterem krafnem drzewu, kaze gie wykopati y f korzenem przinešti, bud kakzkolywiek daleko, a tu ge przefaditi. A protoz tu gešt drzewie przewiborne a krafne, a ta wšfeczka hora gešt rozkošna czištu trawu poroštla. A proto ze gešt tu wšficzko zeleno, šlowe zelena hora, a na šamē wrchu gešt nyekteraky palacz take, a ten gešt wešken zelev barwu zmalowan. Na tey horze weliky kaam czašto mywa kratochwil a wtieffenij. podle drzewie rzeczeno^e palacze wczinil kral kublay ginij palacz, k to^v na wšem podobnij, w nyemzto przebywa Temur ten, yakoz po nyem ma [58] Kralowati, dwor šwoy kralowšky weđe a welmij welebnye. ma magieštat cziefarškey a peczet, ale ne tak wplnye yako kaam.

Popšanye toho miešta kambalu, ka. deššata. PAK to gište miešto kambalu lezi nad weliku rzieku w tey zemij katay, genz nyekdy zšflechtyla biešše a kralowška. kambalu, naššym yazikem šlowe miešto paňške. To gište miešto weliky kaam na ginu štranu rzieky przefstawil, neb od hwiezdarzuow flychal, ze by nyekdy po buduczich czaiššech myelo by šie ge^o cziefarštwie protiwi. Miešto to gište na cztirzi hrany gt, genz za cztyrzi a dwaczet myll w okrřku ptašlo šie gešt tak, ze kazde cztwrtý zed ma šfešt myl dly. zdy hlyniene ma, zewnitřz zbiełene, wyššy na dwaczet kroczezi od krumfešta, dole gt ššyrzij deššet kroczezi, ale czymz wyšše, tiem wždy tenczeyššy neb wzššy, tak ze šwrchu gt ta zed na trzi kroczezie ššyrzi neb tluššci. Ma take to gište miešto bran wietsšich dwanađe, na kazde cztwrtij miešta neb štranye

semper habent virencia. Sicubi enim rex scit¹)[42^{b1}]arborem pulcrum esse, facit eam illuc super elephantes cum radicibus deferri, eciam a remotis, ibique transplantari iubet. Ideoque ibi sunt arbores pulcherrime supra modum. Totus autem mons amenus est et coopertus herba uirenti. Et quia omnia ibi uirencia sunt, ideo viridis mons uocatur. In cacumine autem eius palacium quoddam est pictum totum colore viridi. In hoc monticulo sepe magnus Kaam delectabiliter recreatur. Iuxta palacium predictum fecit rex Cublay palacium illi per omnia simile, in quo habitat temur,²) qui post eum regnaturus est, qui Curiam regalem tenet magnificam valde. habetque bullas imperiales et imperiale sigillum, non tamen ita integraliter ut Kaam.

Descriptio Ciuitatis [43^a] Cambalu. Capitulum x. Ciuitas Cambalu³) super flumen magnum est in prouincia Cathay, que olim nobilis fuerat et regalis. Cambalu enim in nostra lingua sonat Ciuitas domini. Hanc magnus Kaam ad partem aliam fluminis transtulit, quia ab astrologis didicerat, quod imperio eius futura rebellis erat. Ciuitas hec quadrata est et per xxiiij miliaria in giro protenditur, ita ut cuiuslibet quadrature facies sex miliaria longitudinis habeat. Muros de terra habet dealbatos⁴) exterius altitudinis passuum xx,⁴) latitudo quorum⁵) habet inferius passus⁵) decem. Sed quanto amplius ad superiora ascenditur, sunt subtiliores, adeo ut summitas solummodo passus iiii latitudinis habeat

¹) scit připsáno pozdější rukou, v L audit. — ²) L themur. — ³) P² camblau. — ⁴)—⁴) P¹ schází. — ⁵)—⁵) P¹ schází.

trzi branij, A nad kazdu bra^v krafny palacz, y w kazdem kutie zdy, w nichzto chowagi odienij a oruzie ftraznich to^o mieſta. Ma take to giſfte mieſto wlicze ſfyroke a na dly vprzieme, tak ze p vprziemoſt wlicze muoz wydieti od gedney brany k druhe. Pak v mieſtie mnoho krafniech palaczuow, gynich krafnich domuow mnoho. A proftrzed mieſta [58^a] Toho geſt geden weliky a krafny palacz, na nyemzto geſt zwon welmy weliky, w kteryzto wzon [szv-] na kazdy wecztr ztrikrat pozwonie, a potom zwonyeni zadny nefmy z ſwe^o domu nykam wygiti az do gitra, gedno pro nemoczne^o neb pro potrebu tiezkych zen, geſfto glu przy porodu. A ktocz przef mieſto w noczi gde, mufye w rucze ſwietlo myeti. A kazde branij mieſcſke na kazdu nocz muſie ſtrzeti tiſſycz muzuow, ne pro ſtrach kterych neprzatel ale p paduchy, a welyku pylnofst ma to^o kral, aby zlodiege hubyli.

O przedmieſtie a o welykem kupeczſtwij, ka xi^{ta}. PRzed tiem mieſtem kambalu a okolo nyeho geſt dwanaſtero przedmieſtie welmy welike, przed kazdu branu gedno, W nychzto kupczi a gine poczieſtne przigimagi, neb welmy mnoho lidu na wſſkaky [vſſa-] den do mieſta wzdy gdu pro kraluw dwor a pro rozliczne kupie, genz tam wezu. W tiech przedmyeti[ckh] welmy weliky lid bidly. Gfu tu take palaczowe a domowe tak krafny, yako kdy [-e] wnytrz w mieſtie kromye kralowa palace. W tom mieſtie zadne^o mrtwe^o nepo-
hrzebie nez przed mieſt[i]e neb wſſiczky modloſlubi gfu. Take p mnoſtwie

super singulas portas singula palacia sunt, et in omnibus murorum angulis similititer palacia sunt, in quibus sunt aule plurime,¹⁾ ubi seruantur arma custodum Ciuitatis illius. habet insuper Ciuitas vicos latos et rectos, adeo ut ab vna porta propter uici rectitudinem porta alia ibi per directum opposita uideatur. Intra urbem uero multa et pulcra palacia sunt. Et alie domus multe pulcre sunt ualde. In medio autem Ciuitatis palacium magnum est, ubi est Campana pregrandis, cum qua tria signa omni sero fiunt, post que nulli licet domum egredi, nisi propter infirmi uel parientis²⁾ mulieris necessitatem. Oportet autem omnes de nocte [43^b] per Ciuitatem euntes lumen deferre. Quelibet uero Ciuitatis³⁾ porta noctibus singulis a mille hominibus custoditur, non quidem propter timorem hostium sed latronum. Summum enim studium adhibet rex, ut arceantur fures.

De suburbis et mercacionibus⁴⁾ maximis Ciuitatis Cambalu, C. xj. Extra Ciuitatem Cambalu sunt suburbia xij magna ualde ante singulas portas, in quibus mercatores recipiuntur quique⁵⁾ et uiatores. Multus enim populus continue ad Ciuitatem confluit propter Curiam regis et mercaciones innumeras, que deferuntur illuc. In suburbis illis habitat multitudo maxima populorum. Suntque ibi palacia tam pulcra et magna, ut interiora sunt excepto regali palacio. In hac ciuitate nullus mortuus sepelitur. Omnes enim ydolatre [43^{b1}] extra suburbia comburuntur. Horum autem corpora, que comburi non debent, sepeliuntur

¹⁾ P¹ pulcerimme. — ²⁾ P¹ patientis — ³⁾ L ciuitas postea seu. — ⁴⁾ L marca-
cionibus — ⁵⁾ L quicunque.

przychodnich lydi, genz sie do mieſta ſchazegi, geſt tu zenek prazdnych dwaczeti tiſſiecz, a ty [z] przedmyeſtich bidly neb w ohradie mieſczſkey zadney bydleti nedadie. do toho mieſta tak mnoho kupie wezu a tak weliky, [59] Ze wſczka mieſta wſeho ſwieta na kupij przewyſſuge. Tam neſſu rozliczne drahe kamenie, perly, hedwaby, poſtawcze drahe a rozlicznu drahu wonij z yndie a z mangie y z ginich bez czifla zemy, neb ḡt to mieſto v welmy dobry polozeni, tak ze ſnadne muoz k nie^v przigiti y przigieti [z] okolnych zemij, neb lezie w proſtrzedku miezi mnohemy zememij... kupczuow rozlicznich zemy Prawiem, ze nenie w rocze toho dne, ktereho by na tiſſiecze barek hedwabie neprziwezly kupczy z czizich zemye do to^o mieſta, neb tu dielagi zlata a z hedwabie rozliczna diela bez czifla.

kterak welike^o Kaam ſrziehu, ka^l dwanaſta. Weliky kaam ma na ſwem dworzie zoldniruow giedznych dwanaſte tiſſicz, genz flowu wierny rytierzi panije. Ti rietierzie magi nad febu cztirzi wiwody nebo wodcze wſtawenij, z nichzo kazdy trzmy tiſſyeci wladne. Tiech geſt wrzad fame^o Kaam ſtrazi byti y we dne y w noczi. A ty wſſichni v kralowa dwora potrzebu magi, a ſtrazie ſwe tiemto rzadem rozluczugi: Geden wewoda ſwymi trzmy tiſſieczy trzi dnij a trzi noczi okolo palacze chodie, tam wnitř ſrziehucze krale, a druzij zatiem odpocziwagi. A po trzech dnech wſtupie na tez myeſto gnyi, aby opiet po trzi dny ſwu ſtrazi drzaly. A tak gedny p̄o druhich

extra suburbia. propter multitudinem autem extraneorum, qui ad Ciuitatem conueniunt, sunt ibi meretricum circiter xx milia, que in suburbiis commorantur. Nam intra muros Ciuitatis nulla earum habitare permittitur. Ad hanc¹⁾ urbem mercaciones tam multe et tam maxime deferuntur, ut quamlibet tocius orbis ciuitas²⁾ in quantitate negociacionum excedat. Deferuntur autem illuc³⁾ preciosi lapides et margarite et sericum et aromata⁴⁾ in copia maxima de india, Mangi⁵⁾ et Cathay et aliis regionibus infinitis. Est enim ciuitas in situ optimo posita et ad ipsam de facili concursum habent finitime⁶⁾ regiones. Est enim in medi-[44*]cullio⁷⁾ prouinciarum multarum diligenti habita extimacione per negociatores terre. Non enim est in anno dies, in qua ultra mille carucas⁸⁾ de serico negociatores extranei illuc non deferant. Fiunt enim ibi de auro et serico opera infinita.

Qualiter persona magni Kaam custoditur, C. xij. Magnus autem Kaam habet in sua Curia stipendiariorum equitum xij milia, qui dicuntur quesatani⁹⁾ i. fideles milites domini. Istis militibus iij duces sunt prefecti, quorum quilibet tribus milibus preest. horum est officium personam magni Kaam custodire die ac nocte et a curia regis impensas recipiunt. Custodias autem suas tali condidunt¹⁰⁾ ordine: Dux vnus cum suis tribus [44*¹] millibus tribus diebus et tribus noctibus intra palacium habitat ad regis custodiam alique quiescunt. post

¹⁾ L + ciuitatem vel. — ²⁾ L a P^o ciuitatem. — ³⁾ P^o illic. — ⁴⁾ L + preciosa. —

⁵⁾ L Magna. — ⁶⁾ P^o infinite. — ⁷⁾ P^o medicolio. — ⁸⁾ psáno cārucae, P^o caretas, Brand. carucae. — ⁹⁾ P^o quesitani. — ¹⁰⁾ L condunt.

przeł czely rok strzehu, y bywa ta straze nycz pro gyne, [59^a] Nez gedno pro czeft kraluowfkey welebnofci, ne proto by fie kral koho bal etc.

O pocztiwey [-ém] hodowanij ge^o, ka xiii^a Slawnoft, kterakuoz mywagij, kdiz kral ktere hody ma, taka bywa: kdizkoliwek kral weliky pro kteri hod neb p kteruozkolywiek wiec chce w fwem welikem domu ktere weffely myeti, Dworzene gehu takymto rzadem fiedie k ftolu: nayprwe kraluow ftuol naywyffe nad gine tak gefł poftawen, aby kral fiedie na puolnoczne ftranye domu fweho, twarz fwu ku poledny obratil. Na lewey pak ftranie ge^o podle nyeho fiedie naywieczffie kralowa, to gefł prwny zena ge^o. A na prawyczi ge^o fiedie fynowe a wnukowe gehu a ti, gefłto gfu z czieffzarzke^o pokolenie gehu. Ale gegich ftolowe tak gfu ponyzeni od kralowfke^o ftola, ze gegich hlawy ledwa krale welike^o noh dofahati mohu. Ale ginij ge^o fflehticzij a rietierzi opiet teez za stolem na ftoliczich nyzffkech fiedie. Tymz take rzadem na lewiczi fiedie kralownie gyni kralowni a fflehticzni. A kazdy knieze neb fflehticz podle duoflogenffwie fwuoy rzad drzie, tez y gegich zenij, Neb wffichni fflehticzi, kteriz v dwora giedagie, kdiz kral ktere hody ma, fwe zeny febu wede na ty lody. A wfficz[*n*]y ftolowe tak gfu fpofoenie, aby weliky kaam f toho myefta, kdez fiedie, mohl fwe

[List 60 schází.]

tres succedunt alii¹⁾ suas custodias seruaturi²⁾ et sic alternatim toto anno custodiunt. Fit autem hec custodia propter regalis magnificencie honorem, non autem quia rex aliquem metuat.

De magnificencia conuiuiorum eius, C. xiiij. (S)olemnitas, que conseruatur in conuiujs regis, talis est. Quando rex propter festum aut causam aliam in aula magna uult tenere conuiuium, Curia tali ordine sedet ad mensas³⁾: Primo namque regis mensa ceteris eminencior sic locatur, ut Rex in septentrionali parte aule sedens faciem ad meridiem teneat. Ad sinistras⁴⁾ autem eius iuxta [44^b] eum sedet regina maior prima s. eius vxor. Ad dexteram uero ipsius sedent filii et nepotes et qui de imperiali eius sunt prosapia, sed eorum mense tamen⁵⁾ sunt inferius posite a regali mensa, ut eorum capita ad regis magni pedes attingant. Reliqui uero barones et milites similiter in mensis adhuc inferioribus collocantur. Eodem eciam ordine a sinistris sedent regine relique et uxores nobilium baronum. Quilibet enim princeps uel baro secundum⁶⁾ gradus ordinem tenet similiter et vxores eorum. Omnes enim nobiles, qui in Curia comedunt, in solennitatibus regis uxores suas ad conuiuia ducunt. Omnes autem mense taliter disposite sunt, ut magnus Kaam de loco suo cunctos simul recombentes uideat. Semper [44^{b1}] autem in solennitatibus huiusmodi conuenit maxima

¹⁾ P² + tribus diebus. — ²⁾ L + seruantes ac seruaturi. — ³⁾ L mensam. — ⁴⁾ L a P¹ sinistram. — ⁵⁾ L tantum. — ⁶⁾ L + sui.

multitudo. Extra aulam regiam uero aule alie collaterales sunt, in quibus in solennitatibus regis comedunt quinque x milia hominum, quum preter eos, qui de Curia regis sunt, multi ex hiis, qui feuda tenent ab eo terrarum et regiminum, et ioculatores in mimis ¹⁾ et hi eciam, qui iocalia deferunt et res nouas uarias et diuersas, ueniunt ad regis curiam in huiusmodi festis. In medio uero aule regie quoddam uas aureum ponitur uino plenum uel preciosa alia potacione unius uegetis ²⁾ seu dolii uel currus mensuram capiens, iuxta quod sunt hinc inde quatuor dolia magna de auro purissimo minora aliquantulum uase illo, in quo ³⁾ uinum [45^a] defluit de uase maiori de quibus uasis hauritur uinum in urceos aureos, qui inter duos ponuntur in mensis cunctorum discombencium in regali conuiuio, quorum quilibet est tante magnitudinis, ut uinum pro octo uel decem capiatur hominibus. Quilibet eciam in magno aureo citho ⁴⁾ bibit habente ⁵⁾ pede ⁶⁾ et stipitem aureum. Sunt uniuersa hec uasa ualoris maximi. Et eciam tanta alia innumerabilis uasorum aureorum et argenteorum, ⁷⁾ que in Curia regis sunt, ut cuncti uidentes stupeant, et qui non uiderunt, uix possint narrantibus credere. Seruitores uero, qui regi ⁸⁾ ministrant dum comedit, magni barones sunt. Quorum quilibet os suum opertum habet delicatissimo panno serico, ne [45^{a1}] seruiensis flatus cibum uel potum regis contingere possit. Cum autem Rex cithum tenet aut ⁹⁾ bibit, cuncti, qui tenent instrumenta musica, assistentes regi omnia ¹⁰⁾ tangunt omnesque barones ministri, qui in aula seruiunt, genu flectunt. De cibis autem, qui deferuntur ad mensam, explicare non expedit, quam unusquisque per se cogitare potest, quod in tam magnifica curia laute ¹¹⁾ et magnifice preparatur. Terminato prandio surgunt citharedi omnes et suaues faciunt melodias. Et per ioculatores et mimos ¹²⁾ ac nigromanticos ioci et solacia magna fiunt coram rege et aliis, qui in eius curia comederunt.

De festo magno natalis Regis et de magnificencia uestium [45^b] *militum curie eius, C. xiiij.* Mos est omnium tartarorum diem natiuitatis sue solenniter celebrare. Festum autem ¹³⁾ magni Kaam die xxviiij ¹⁴⁾ septembris, quo die maiorem solennitatem agit, quam alio die anni excepta festiuitate Kalendis februarii, quam diem tamquam anni colunt initium. Mensis enim februarii ¹⁵⁾ apud eos primus est in mensibus anni. In festo igitur natiuitatis sue ¹⁶⁾ Rex magnus Kaam induitur ueste ¹⁷⁾ aurea, que preciosa est supramodum. Habet autem in sua Curia barones et milites numero xij milia, qui dicuntur proximi fideles domini. hos omnes simili ueste secum induit, quociuscumque festa celebrat, que sunt in anno xxiiij. Quibus eciam donat singulis festis predictis conas ¹⁸⁾ aureas [45^{b1}] magni ualoris et calciamenta deaurata filo consuta argenteo ualde subtiliter, ita quod quilibet eorum in hoc regio apparatu rex magnus esse uidetur,

¹⁾ P^a innumeri. — ²⁾ P^a generis. — ³⁾ P^a quibus. — ⁴⁾ L + vase. — ⁵⁾ L a P^a habentem. — ⁶⁾ L a P^a pedem. — ⁷⁾ L + copia. — ⁸⁾ psáno regis, ale pozdější rukou v regi opraveno. — ⁹⁾ P^a ut bibat. — ¹⁰⁾ P^a + instrumenta. — ¹¹⁾ P^a late. — ¹²⁾ L histriones. — ¹³⁾ P^a + natiuitatis. — ¹⁴⁾ P^a a P^a XXXVIIII. — ¹⁵⁾ L februarius — ¹⁶⁾ L sui regis — ¹⁷⁾ L + preciosa. — ¹⁸⁾ L zonas.

[61] Kublaye bywa w ofny a dwaczati den myefecze zarzie, kterizto den wie-
 cze flawy, nez ktery gyni den we wfem roczie, kromie hodu welike^o w ty
 dny przed mieficzem vnorem, kteryzto den flawie yakzto poczatek roku.
 Neb w [u] nich myefiecz vnor gefť nayprwnije z miefieczuow w rocze. A tak
 ten den narozenie ge^o kral weliky oblecze fie w rucho zlate, A ma na
 fwem dworze ffelechticzuow a rytierftwa dwanaftie tiffiecz, genz flowu nay-
 bliffy wiernyczi kralowy pana fwe^o. A ti wficzknij w takez rucho oblaczi
 yako fam fie, kolikratz kolywiek ktore hody flawy. A tiech hoduow gefť
 trzinafte do roka, gymzto takem darem dawa na kazdi den krafny zlaty
 pas welmy drahy a obuow axamytuow [-ovú] ftrzibrnymi nytmij wyffiw^v
 welmy mifternie, Tak ze kazdi z nich w tey kralowfkey przipwie zda fie, by
 bil weliky kral kublay, yakzkolywiek fame^o krale rucho draffy gefť. Awffak
 rucho tiech rietierzuow gefťcze tak drahe gefť, ze mnohe przewyfy fwu
 drahofti defťet tiffiecz zlatech, gefťto flowu byzanczyym. A tiemt obiczegem
 dawa kral ffechticzom a rytierzom fwym na kazdi rok na wficztkno gegich
 drahe rucho, genz ġt okraffleno zlatem, perlamy y ginim drahyim kameniem
 f pafy a f obuowy wczyfle [61^a] Pol druhe[n]o fta fet tiffyczuow. A rucho
 ritierzfke, to gefť rietierzuow drziewe rzeczenych, ġt tey barwy yakez ġt
 rucho welike^o kaam. W tē pak hod to gefť den ge^o narozenie obeczni krale a
 kniezata, y take ffechticzi, genz ge^o gfu poddani kralowy darij fflij. A chtieley
 z nich kterzi kterych milofti neb vrzaduow od krale profiti, profeb fwych
 dwanafti ffechtyczō poddagie, genz gfu vrzadu wfazeni, A ti pak ke wfse^v
 odpowiedie. Take muſiegi ge^o wficzknij lide, kterehoz kolwiek wiery gfu,
 budte krziefiane neb zide, Saraczeni, Tatarzie y gini pohanowe, fwe kazdi
 bohy welmy flaw[n]ie naziwati, profecze za zdrowie a za ffczeftie welikeho
 kaama etc.

queis autem uestis¹⁾ preciosior sit, vestes tamen aliorum militum sic preciose
 sunt, quod ex eis multe excedunt ualorem lx milium bisancium aureorum Hoc
 igitur modo dat annuatim suis baronibus et militibus in vniuerso preciosas
 uestes ornatas auro margaritis et²⁾ lapidibus preciosis cum conis et calciamentis
 predictis numero centum et quinquaginta sex milia. Sunt autem uestes militum
 predictorum eiusdem coloris, cuius est uestis magni Kaam. In³⁾ festo autem
 natiuitatis magni Kaam³⁾ omnes reges, principes et barones [46^a], qui eius sunt
 iurisdiccioni subiecti, donaria regi mittunt. Qui autem uolunt gracias uel officia
 petere, petitiones suas xij baronibus porrigunt, qui sunt ad hoc officium con-
 stituti.⁴⁾ per quos ad omnia respondetur. Oportet eciam, ut omnes populi cuius-
 cumque sint fidei siue christiani siue iudei siue eciam saraceni, tartarique cete-
 rique pagani, deos suos solemniter inuocent pro uita et incolumitate⁵⁾ et prospe-
 ritate magni Kaam.

¹⁾ L + regis. — ²⁾ L + aliis. — ³⁾—³⁾ P¹ scházi — ⁴⁾ L deputati. — ⁵⁾ P¹
 columitate.

O druhem welikem hodu vnora miesiecze kapitule xv⁴¹. W prwnich dnech myesiecze vnora, to $\bar{g}t$ prwny den leta podle poczitanie taterfke^o, weliky kaam y wfficzny taterowe, ktez koliwiek ten den gfu, weliky hod czinie. Nez kral, fflechticzi ge^o, y take gyny tatarzi, mvzie y zenij, kterziz mohu doftati, ten den wffickny w byle krafne rucho sie zoblaczie. A naziwagi hod toho gifteho dne biely, y prawie, ze rucho biele ma dobry ofud a ze fkrze to ten den a rok dobrze fficzeftie magi myeti. Ten den wfficzknij [62] zemfficzi pani a zprawcze, genz kterakez koliewiek naprawy neb vrzady od krale drzie, nefu przed krale czest, obietugiecze gemu dary od zlata, od ftrziebra, perly drahe, kamenije, fukna czifta neb biele konye, tak ze nyekdy na ten den doftane sie kralowy darem tiech bielech konij fto tifficzuow. Takez y gini taterowe w ten hod ffly fobie dary biele yakezkoliwiek geden druhe^v, a gfu welmy weffeli, tak aby ten czieły rok wzdy wesiely byli. take w ten den wedu na kraluow dwor wffeczny ge^o flonij, a tiech $\bar{g}t$ w cziefle do pieti tiffiecz. A ti wfficzny flonowe przikriti fu krafnymij a rozlicznimij deky, a na tiech d[z]eczzech wiffywana gfu rozliczna zwierzata a ptaczftwo z drahe^o fukna, y nefe kazdy flon na fobie welmy czifta dwa tlumoky, f kazde ftranij gedē, w nichzto $\bar{g}t$ rozliczna drafta od zlata y od ftrziebra y gina mnoha fbrogie, k to^v bielev hodu potrzebna. Take mnoho welbluduow przywodie k dworu, przykritych cziftemij fuknij, genz na fobie mnohe wieczi k to^v hodu potrzebne nefu. A wfficzka ta zwierzata tak obtiezona przed krale wedu, a on sie to^v diwa

De festo alio maximo, quod fit in Kalendis Februarii, C. xv. In die uero kalendarum februaryi, die s. primo anni, sed in ¹⁾ tartarorum computatione, magnus kaam et omnes tartari ubicunque sunt, festum maximum faciunt. Rex autem et barones ac milites eius nec non et reliqui [46^{a1}] tartari, mares et femine, si possunt, die illo uestibus albis induuntur. Et uocant illius diei festiuitatem solempnitatem albam. Dicuntque uestem albam bonum habere fatum et quod ex hoc anno ipso fortunam bonam habituri sunt. Hac die cuncti terrarum domini et rectores, qui prefecturas tenent a rege, offerunt ei munera auri et argenti et margaritas et gemmas uel pannos pulcherrimos albi coloris aut equos albos pulcherrimos. Quandoque enim oblati sunt regi in hoc festo equi albi numero centum millia. Similiter etiam ceteri tartari hac die sibi inuicem dona transmittunt et multum letantur ad inuicem, ut ex hoc ipso anno postmodum leti uiuant. In hoc etiam festo omnes elephantes regis ducuntur [46^b] ad Curiam, qui sunt numero circiter quinque milia, qui omnes subuestiti ²⁾ sunt coopertura pulcherrima et uaria, super quam consute sunt de panno ymagines bestiarum et auium. Defert autem quilibet elephas duas maximas ac pulcherimas capsas, in quibus sunt ³⁾ aurea et argentea, regis aliaque multa pro festo albo necessaria. ⁴⁾ omnia autem animalia coram rege ducuntur quoniam uidere hec omnia est admi-

¹⁾ L a P² secundum. — ²⁾ P² supuestiti. — ³⁾ P² + vasa. — ⁴⁾ L multi etiam cameli cooperti ducuntur illuc, qui multa pro festo deferunt necessaria.

a kratochwil ma. Rano, to ḡt w ten den byli, drziewe nez stoly przyprawy, tehdy wficzknij kraly, kniezata, wewody, ffelechticzi, rytierzi [62^a], Lekarzi, hwezdarzi, naprawniczi zemficzzi y wficzknij vrzedniczi welike^o krale fendu fie w hromadu k dworu kralowu. A kterziz fie w nije pro mnoftwije fmyeft[n]ati nemohu, do ginych fieni, genz gfu na ftranach tey fienij, fberu fie, kdezto kral fedie na fwe ftoliczi muoz wficzknij obezrzieti. A tak zfadie wficzknij prawym rzadem kazde^o podle ge^o doftogeftwie. Tehdy wfiana geden, krzikne welikē hlaffem a rzka: klanieyte fie a modlte fie. A po tom krziku wficzknij brzo wfianuce, padnu na kolena a hlauu k zemij prziklonycz, kralowy yakzto bohu fie modle, a to po cztirzikrat vczinie. Vcziniecze to, y gdu wficzknij fwym rzadem k oltarzi, genz gefť w tey fienij wfawen. A na tom oltarzi ḡt gedna dŕka, na nyezto gefť napfano gmeno welike^o kaam. Tu gefť take pripravena kadilnycze welmy czifta, w nyezto gefť kadidlo welmy wonne, a tak f welike pocztiwofci pokadiecze tey dŕky welike^o kaam, wrati fie kazdi na fwe myefťo. A to vcziniecze, kazdy fwe dary przed kralem vkaze, o nychz drziewe praweno gefť. Potom stoly pripraviecz, giedie, magieczne pyffne obied. f weliku radofti a wefelym. Pak po obiedie pyffczy, hudczy a gyny herczy rozliczne tu kratochwiele [63] vkazugi. Take na takowech hodech lwa pitome^o prziwodie, a ten welmy krotŕie lezie v kralowych noh yakto ffczenye, yakzto wyznawagie, ze on gefť geho pan.

rabile et iocundum. Mane autem s. die festi albi, antequam mense parentur, omnes reges, duces, barones, milites, medici, astrologi, prefecti, officiales ad magnam ¹⁾ regis aulam conueniunt et quī in ea loca ²⁾ inire pre multitudine nequeunt [46^{b1}], in aulis collateralibus congregantur, ubi a rege, qui in trono residet, uideri optime possunt, sedentesque sunt singuli ordine debito inxta sui gradus et officii dignitatem. Tunc surgens vnus in medium clamat uoce altissima: Inclinate et adorate. ³⁾ Facta hac uoce consurgunt omnes celeriter et genua flectunt et fronte ad terram demisso regem quasi deum adorant et hoc ⁴⁾ iiii^{or} uicibus faciunt. Adoratione completa ⁴⁾ uadunt omnes suo ordine ad altare, quod in aula positum est, super quod tabula vna est rubro colore depicta, in qua scriptum est nomen magni kaam et turribulum pulcherrimum ibi preparatum accipiunt, in quo redolencia thura sunt, et ad [47^a] amorem magni Kaam cum multa ⁵⁾ reuerencia thurificant tabulam et ad sua redeunt loca. Hac nepharia thurificatione completa quilibet in conspectu regis propria enzenia ⁶⁾ offert, de quibus est dictum supra. Post hoc mense parantur et fit sollemnissimum prandium cum leticia maxima. Post prandium autem per ioculatores solacia magna fiunt. In his ⁷⁾ eciam festis leo vnus domesticus ante regem adducitur, qui ad pedes ipsius mansuetus iacet ut catulus, quasi ⁸⁾ eum pro domino recognoscat.

¹⁾ L magni. — ²⁾ L locari. — ³⁾ L orate. — ⁴⁾ L facta. — ⁵⁾ L magna. — ⁶⁾ L euxenia, P¹ encenia. — ⁷⁾ L huiusmodi. — ⁸⁾ L quia.

O dywoke zwierzcie, gto lowczy posielagi w gieste czasy roku k dworu welike^e krale, ka xvi. Ty trzi miesieczce, kterezto weliky kaam przebywa w mieście kambalu, To ḡt pfincze, ledna a Vnora, z uftawenie kralowa w sfedefatij (den) dny czefty, Okolo tey zemij katay magij lowczy tiech wlasti w tu chwyli lowu pilni byti, A wfieczken zwierz wietczffy, czoz wlowie, to gest Geleny, Niedwiedy, diwoke fwynie, Srny, magi ku panom nesti. A ti pak magi, gfuly od gralowa dwora za trziczet dnij czefty wzdaly, wiwrhucze wnrzizie[-nie] z zwierzie, poslati welike^v kaam k duoru na wozie neb na lodij. Ale ti, kterziz gfu dale od kralowa dworu nez trzidczet dny czefti wzdaly, magi gedno poslati k dworu kozij dobrze zdielanu, genz fie k odieni hodij.

O lwech, o lewhartyech a orliczich etc. k lowu zuczenich, kapitule sedmnafta. MA weliky kaam k fwe kratochwily k lowu mnoho pytomich lewhartuow, genz fu zuczeni k lowu f lidmy miesto pfuow. A gfu k takowe^v welmy dobrzi a mnoho zwierzie f nymi vhoi. Ma opiet gyna zwirzotka [63^a] K lowu zuczena welmy fylna, gymzto rziekagi ofrowidowe a latinie flowu lynces. Ma take y lwij welmy welike a krafne, wieczffy nez w babilonie, genz magi na frsti yakzto prutky rozliczney barwy na dly, y biele y czerne y czerwene, genz take gfu zuczeni k lowu f lidmij, ze f nymi vhoij rozliczny zwierz, weprze, nyedwiedy, geleny, kozi dywoke, ofly dywoke, woly, to wffe s lidmij hony gako pfy. A kdiz lowczy chtie kralowy

De¹⁾ animalibus siluestribus, que a uenatoribus certo anni tempore mittuntur ad Curiam magni kaam, C. xvij. Mensibus tribus, quibus magnus Kaam moratur in Cambalu, s. decembri, ianuario et [47^{a1}] februario, ex statuto Regis per sexaginta²⁾ dietas vndique iuxta prouinciam Cathay debent uenatores prouinciarum uenacioni intendere et omnes bestias grandes, s. ceruos, vrsos, capreas,³⁾ apros et damulas et cetera huiusmodi debent suis dominis presentare. Qui tenentur, si a Curia regis xxx dietis distant aut infra abstractis interioribus bestiarum mittere magno Kaam in caruca⁴⁾ uel naui. Qui non ultra xxx dietas remoti sunt a curia, solummodo mittunt corria preparata, que pro armis necessaria sunt.

De⁵⁾ Leonibus, Leopardis, Linceis et aquilis ad uenandum cum hominibus assuetis, Capitulum xvij. Habet magnus Kaam pro sue uenacionis solacio Leopardos multos domesticos, qui ad uenacionem [47⁶⁾] cum hominibus assueti sunt et pro huius⁶⁾ uenacione optimi sunt multasque bestias capiunt. Linceos⁷⁾ similiter habet ad uenandum industriores. habet etiam leones maximos et pulcherimos, maiores illis, qui in babilonia sunt, qui in pilo pellium virgulas habent per longum, coloris uarii nigri s. coloris albi et rubei. Qui similiter docti sunt cum hominibus uenari et apros, ursos, ceruos, capreas, onagros bouesque siluestres cum uenatoribus capere. Quando uolunt uenatores regis leones secum ad uenacionem ducere, duos ex eis in carruca deferunt, quorum quilibet comitem canem habet,

¹⁾ Nadpis XVI kapituly videňského rkpisu v L jest XVII a opáčně. — ²⁾ P¹ xL. —

³⁾ L capriolos. — ⁴⁾ P¹ carepta. — ⁵⁾ Viz pozn 1. — ⁶⁾ L huiusmodi. — ⁷⁾ leones.

s febu na low lwy pogiti, tehdy wezu dwa z nich na karach a kazdemu z nich dadie towarziesse pfyka maleho. Ma opiet kral pytome orlicze a tiech mnoho, a ty gfu welmy sobne, ze lapagi f nymi zagiecze, liffky, frnij y gine drobne zwierzci, z nichzto druhe fu tak vdatne, ze fie na wilka oddadie a wlk fie gym vbraniti nemoz, ze gey wzdi vtepu.

O welcbnem lowu kralowye, ka xviii^a. DWa welika panij, wlaftnye dwa bratrzy, gedno^v z nich rziekagi Bayam, druhe^v Kwugam, Ti gfu od welike^o krale kaam k lowu tak zgiednanij, ze flowu lowczy. Neb kazdy z niech ma pod fwu moczi deffet tiffiecz lydi, genz gyne[*z*]o nicz neczinie, gedno welikych pfuow chowagi a krmye, to gest oharže, Gymzto tatarfky rziekagie [64] Czynyczi, welikych pfuow holoty neb wladarze. A kdiz weliky kaam chce na lowu kratochwil myeti, Ta dwa panij drzewny, genz wladnu lowczy, poymu s febu dwaczeti tiffiecz lowczuow s gegich pfy. A kdiz giz f kralem na to pole przigedu, kdezto magi honyti, kral welyki s fwymi panij postawi fie vprostrzedku. A tak geden z tiech dwu panuow lowczich gde a postawy fie kralowy na prawe rucze s fwymi deffeti tiffieczy, A druhij s fwymi deffeti tiffieczy na lewe stranie. A gedny lowczie od druhych tak rozezna, neb gedno deffet tiffiecz lowczuow gfu obleczenij w rucho czerwene, A druhe deffet tiffiecz w rucho blankytne a tak, ze dluhym rzadem fie zrziedic, tak ze geden od druhe^o od febe nedaľeko stogi, tak ze febu

canem¹⁾ paruulum. Simili modo aquilas habet rex multas domesticas, que adeo feroces²⁾ sunt, ut lepores, capreas, damulas et uulpes capi[47^{b1}]ant. Inter quas plurime tante audacie sunt, ut impetu magno in lupos insiliant, nec ab earum se possint lupi uirtute defendere, quando capiuntur ab eis

De magnificencia³⁾ in⁴⁾ uenacione regis, Capitulum xvij. Dvo barones magni Kaam, qui germani sunt, quorum vnus dicitur baian,⁵⁾ alter mingan,⁶⁾ uenacioni regie sunt hoc modo prefecti. Quilibet enim ipsorum decem milibus hominum preest, qui canes magnos nutriunt, quos mastinos dicimus, propter quod uocantur lingua tatarica cinici,⁷⁾ hoc eist canum magnorum prefecti. Cum autem magnus Kaam uult in uenacione sua solempniter delectari, duo prefati barones ducunt secum uiginti milia venatorum cum suis canibus, qui sunt numero ultra quinque milia. Cum autem [48^a] cum rege ad Campestria peruenerunt, ubi fieri⁸⁾ uenacio, rex magnus cum suis⁹⁾ baronibus se ponit in medio. Vnus autem illorum prefectorum uadit ad regis dexteram cum suis decem millibus, Alius uero cum suis decem millibus ad sinistram. Vniuersi autem uenatores sic ab inuicem discernuntur, quia decem milia induti sunt uestibus rubeis, alii uero uestibus coloris aerei, quem¹⁰⁾ uulgariter dicimus colorem celestem. Faciunt autem aciem longam et vnus iuxta vnum per camporum se latitudinem¹¹⁾ situant. terram uero hinc inde capiunt in planicie fere a diete mensuram, Canes uero suos secum

¹⁾ P¹ catulum. — ²⁾ L fortes. — ³⁾ L magnifica. — ⁴⁾ in nadepsáno pozdní rukou. — ⁵⁾ P¹ bayam. — ⁶⁾ Brand. Nungam. — ⁷⁾ L cimej. — ⁸⁾ L + debet. — ⁹⁾ P¹ a P² + venatoribus et — ¹⁰⁾ L + nos. — ¹¹⁾ L longitudinem.

zamieſtie zemie neb rovnij dobrane za geden den czeſty. A pſy ſwe wzdi každyj podle ſebe drzie. A kdiz tak giz zrziedieczy ſie ſtanu, pſy ty, kterež drzechu, puſtie na zwierz, giegiz tu mnoho geſt. A take nemnoho gym muoz vgyti zwierzic, na kterež puſtie, pro welike mnoſtwie pſuow a pro umyeloſt a wtipnoſt lowczuow. k takey wieczy przyhledati geſt welmy kratochwielno tiem, ktoz radij honie a w tom chwiely kratie.

O lowu ptaczstwa, kapitule xviii^{ta}. [64^a]. PAK myſieczye brzezna wygeda weliky kaam z mieſta kambalu Sokolczimi, a tu takey obyczey w te kratochwiele miewa. Wiegiede ſ nym Sokolczich w czieſtle deſſet tiſſiecz, a ti magi Sokoluow a ginich ptakuow k miſliwoſti bez czifla. A ti wſſicknij po wſſech kraginach ſie rozgedu ſem y tam. A kdyz ptaczſtwo kde ſp[r]at[r]zie, gichz tudy weliky mnoſtwie geſt, Wipuſtie ſokoly y gine ptaky, kterež tu magi k myſliwoſti, a czoz ptaczſtwa vhone, neſu przed krale. Neb kral wzdy ſ nymi ſam gede, fedie v welmy krafne komorze, genz geſt o[d] drzewa vdielana a na cztirzech ſlonyech przyprawena welmy miſterne. A ta komora zewnitř geſt lwowemy kozemij prikrita, ale wnitrž czieſtie zlatem okraſſena. A tu febu p kratochwiel ma nyektere ſwe panij a dwanaſte ſokoluow wybranich, gymz rziekagi Gyrfalkowe. A ta komora geſt poſtawczy hedwabnymi a zlatymi obpata podle tiech ſlonuow, genz tu komoru neſſu, panow a ritie[r]ſtwa ſe wſſech ſtran mnoſtwie gde, a ti nykam neodeygdū any odgedu od krale. A kdiz vzrzie kde bazanty, tetrzewy neb gine ptaky

habent. Cum autem in p̄dicto ordine sunt locati et sic uenando procedunt, canes, quos [48^a] tenent, laxant ad bestias ſilueſtres, quarum ibi eſt maxima multitudo. Pauce igitur beſtie manus illorum poſſunt euadere p̄re multitudine canum et industria uenatorum. hoc uidere iocundum ualde eſt hiis, qui uenacionibus huiusmodi delectantur.

De aucupio eius ſeu de uenacione ipſius ad aues, C. xix. Mense marci diſcedens ¹⁾ magnus Kaam de ciuitate Cambalu procedit ad campeſtria uſque ad mare oceanum cum falconeriis ſuis. Talis autem ſolempnitas in huiusmodi uenacione ²⁾ ſeruatur. Egrediuntur cum illo falconerii numero decem ³⁾ milia, qui falcones peregrinos et ſagros habent innumeros, Auſtures uero multos ac girfalcos ⁴⁾ habent ⁵⁾ circiter quingentos. Hii omnes per regionem [48^b] huc et illuc diffundunt ſe et cum aues uiderint, quarum ibi eſt maxima multitudo, laxant girfalcos, auſtures et falcones in capturam. Aues autem, que capiuntur ⁶⁾, pro maiori parte deferuntur ad regem. Rex autem perſonaliter procedit cum illis ſedens in pulcherrima camera a lignis optime fabricata, ⁷⁾ que ſuper quatuor elephantis eſt artiſticioſe composita; foris quidem pellibus leonum cooperta, intus uero totali ⁸⁾ deaurata. Ibi ⁹⁾ tenet pro ſuo ſolacio barones aliquos ſecum et girfalcos xii electos. Eſt autem camera pannis ſericeis et aureis cooperta. Iuxta elephantis, qui cameram portant, deferunt multi barones et milites equitant, qui

¹⁾ L descendens. — ²⁾ P¹ delectacione. — ³⁾ L xx — ⁴⁾ L gyrfalcos. — ⁵⁾ L + iuxta aut. — ⁶⁾ L reperiruntur. — ⁷⁾ P^a depicta. — ⁸⁾ L + decorata et — ⁹⁾ L in qua.

letiecze, vkazy Sokolczym tie, genz f krale m gfu, a ti yhned kraly dadie [65] wedieti. Tehdy kral kaze komoru odkryti, a kterež chce fokoly neb Grifalky, kaze naptaky puftyti a fam na lozy fedie, k tey hrzie dywagie fie, przihleda. Nad to geffcze ma kral tu opiet ginich deffet tiffiecz lida, geffto na tom gyftem ptačziem lowu gyne° nycz nemagi cziniti, nez dwa a dwa fiem y tam fie rozbiehnu po poly, hlediecze pilnie, kam fie ti Sokolowe neb gyny ptaczi, kterež puftie, obratie, a budely ptakom trzeba, aby gym pomohly. A ti flowu Tatarlky Toftaor, to geft ftrazie nebo ftrazni, a ma z tiech kazdy prziwab a czepiczku, aby mohl ptaky prziwabiti, a drzeti neb wzieti. Aniz fie hody, by ten, ktoz ptak puftil, aby po niē ffel, neb tito gfu pilnij to°, aby fie ptak neurazyl. A ti, ktoz ptaka nayblizffie gfu, ti magi ptaka hledieti a pomoczi ge°, geftly czo trzeba. A kazdy takowy ptak, cziež kolywiek gt, ma k nozie fwe prziwazanij ftrziebny platecz, na niemzto geft znamenanie pana gehu, cziž geft, neb fokolczihho, aby ztratijly by fie, aby mohl nawraczen byti pa° fwemu. Pakly znamenanie nepoznagi, ale nefu gey k gedno° pa°, geffto na to wftawen geft k tomu wrzadu, genz taterskey flowe bylarguczij, to geft ftraže ztraczeniech wieczy. A ten wflech ptakuow, kterež k nye° przinefu, wiernie [65^a] chowa, donyewadz fie ge° pan neopta. A tez y o koniech bywa. A protoz, ktoz koliwiek ptak neb kuon neb kteruoz kolywiek wiecz na tō lowu ztrati, k to° gifte° fie wtecze, a v n'cho popta, a tak nemoz tu nycz ztraczeno bijti. A doniewadz kolywiek v toho

non discedunt a rege. qui cum uident fagianos¹⁾ uel grues aut [48^{b1}] aues aliunde transire, falconeriis, qui cum rege sunt indicant, qui statim regi notificant. Ipse autem discooperiri faciens cameram girfalcos, quos uult, dimitti²⁾ iubet ad aues et ipse in lecto residens ludum auium intuetur. Insuper habet³⁾ secum alia decem milia hominum, qui in huiusmodi uenacione bini et bini huc et illuc per illa campestria diffunduntur, quorum est officium falcones et austures ac girfalcos, quo uolent, considerare et eis, si fuerit opus, succurrere. Vocantur autem lingua tartarica rosrior⁴⁾ i. custodes. habet uero quilibet eorum pro aibus reclamatorum et capellum, ut aues uocare et tenere ualeant, nec expedit, ut ille, qui auem dimisit, sequatur illam, quum hii intenti sunt [49^a] et solliciti, ne ledantur aues aut perdantur. Qui enim aui primiores⁵⁾ sunt, ei, cum necesse fuerit subuenire tenentur. Quelibet autem auis huiusmodi cuiuscunque fuerit, tabulam paruulam⁶⁾ argenteam habet ad pedem cum signo domini sui aut falconerii, ut si dimissa fuerit, domino suo restitui ualeat. Cum autem signum non fuerit cognitum,⁷⁾ deferitur ad baronem quendam, ad hoc officium constitutum, qui dicitur bularguci,⁸⁾ i. custos perditarum rerum. Omnes enim aues sibi oblatas seruat fideliter, donec a suo domino fuerit repetita. quod similiter de equis fit. Quicumque igitur equum, auem aut rem aliam in hac uenacione per-

¹⁾ L fassiarior, P¹ fasianos. — ²⁾ L emitti. — ³⁾ P² + rex. — ⁴⁾ L restaor P¹ Costaor. — ⁵⁾ L, P¹ a P² proximiores. — ⁶⁾ P¹ schází. — ⁷⁾ L + sic. — ⁸⁾ L lin-garque, P² Bularguti.

gifte° ta ztraczena wiecz ḡt, bud kuon nebo ptak, kaze ge° welmy pilnu byti a dobrze chowati. Pakly kto taky gefst, ze newrati, ynhed to, czoż nalezne, to^v, czież gefst, neb to^v wrzednykowy, magi gey za zlodiegie. A ten gifti wrzednik naywissie myesto fobie k stani zwoly a naywyssie fwu koruhew wistawy, aby snadnye mohl nalezen byti od toho, ktoz czo ztraczeno° hleda a nebo nalezena wiecz chce postawiti.

O geho dywnich staniech, kapitule xx. P^Otom przigdu na weliku horu, genz flowe Tacziamordnij, ktezto gfu kralowi a dworssci stanowe zdielanij. A gefst tiech stanuw wiecze nez deffet tiffiecz welmy krafnich. A stanowe welike° kaam takoweto gfu: nayprwe ḡt geden stan welmy weliky, pod nymzto mohlo by stati ryetierzstwa na tiffiecz, a ma wrata ku polednij, po[d] tiem fedie rietierzi a pani. Podle toho na zapad sluncze gefst gyni stan [66], Pod nymzto kralowa fijen gefst welmy welika, kdezto kral fwu radu myewa neb sud, kdez chce f kteremy ocz mluwiti. Pak k tey sieny prziczinena gefst komnata na druhe stranie, kdez to kral spij. A podle tiech gfu gyne sieni a komnaty. Nez prwnije dwie fyeni, to gefst ta, yakoz rytierstwo fedij, a druha, yakoz kral sedawa, kdiz ma f kym ocz mluwiti, a yeho welika komnata takto fu zsposobenij, tak ze kazda z tiech podeprziena gefst trzmij flupij drzewenemij drahey wonye, genz gfu welmy krafnie wyrity. A gfu przikrity ty sieny neb ti stanowe zewnitfz kozemij lwowemij rozlicznich barew. Neb w tiech wlastech mnoho lwow tak barwenich nayde. Wietr any

diderit, recurrit ad illum et sic nichil ibi potest amitti. Quam diu autem ille rem [49^a] tenuerit, curam de ea optime haberi facit. Si quis uero inuentam rem non statim restituerit domino suo aut officiali predicto, habetur ut fur. Ille autem locum eminentiorem sibi ad manendum eligit suumque uexillum in eminenti ponit, ut inueniri facilius possit ab hiis, qui rem perditam¹⁾ aut assignare²⁾ aut repetere uolunt.

De mirabilibus tentoriis eius, C. xx. Post hec sic in aubus ludendo peruenitur ad magnam planiciem, que dicitur ciamordin,³⁾ ubi sunt regis et curie tentoria preparata. Sunt autem tentoria hec ultra decem millia pulcra ualde. Tentoria autem magni Kaam huiusmodi sunt. Primo est tentorium magnum vnum, sub quo manere possunt milites circa mille, [49^b] et portam a meridie habet, sub quo sedent milites et barones. Iuxta ipsum ad occidentalem plagam tentorium aliud, in quo aula regis magna est, in qua consistorium eius est, quando uult cum aliquibus loqui. Camera autem huic aule adiuncta est in parte altera, ubi dormit, quibus contigue sunt alie aule et camere. Due vero aule predicte s. aula militum et consistorium regis ac camera magna eius huiusmodi sunt. Sustentantur quelibet ipsarum trium tribus columpnis de lignis aromaticis, que sculpte sunt pulcherrimis celaturis optime figuratis, exterius cooperte sunt undique pellibus leonum uarjii coloris, albi s. et nigri et rubei, qui colores

¹⁾ L + vel inuentam. — ²⁾ L resignare. — ³⁾ L Ciamordim, P¹ a P² Cacia-mordim.

deffez gym vffkoditi nemoz, to gefť tiem ťtanom, neb gfu mocznymi ko-
 žemi dobrze przykryty a wnitřz gfu obefťrzenij cziftyimi a drahemij bla-
 nanij popelicznimij z draich kozek armelynowych a zambelynowych, genz
 gfu kozky welmij drahe. Tak mnoho mufy byti tiech kozek k czelemu ruchu
 rytierzke^v, ze ge gedwa ťkupi za dwa tiťficz ťzlatich tiech, gto flowu wlawky
 byzancyum, kdiz kto chce z prawie dobrzech kozek mieti. pakly kto chce
 z obecnych kozek myeti, tehdi gey ťtane gedno tiťficz byzancyum. Ta
 zwierzatka, z nichzto ty blanij dielagi, flowu gegiech [66^a] yazikem rondes.
 Ay gfu ty blanij tak myefťernie ťlozenij a cziftie zťaldowani, ze diwno
 a kratochwilno gefť na nye hlediati. prowazowe, gym[ž]zto gfu ti trzie ťta-
 nowe natazeni, gfu hedwabny. A podle tiech ťtanuow gfu ťtanowe zen
 a ťynow a panen kralowych, a gfu welmy krafne. Opiet pak Sokolem,
 Gryfalkom a gyny ptakom a zwierzatom gefť ťtanow gynich welmy mnoho.
 y gefť tak welike mnozťtwie tiech ťtanow, ze ťie zda, by myefťto ktere
 welike bylo. Tu ťe fende welike mnozťtwie lyda. Tu gfu krale lekarzij,
 hwiezdarzy, Sokolczy y ginij wrzedniczi tak zgiednani tak rziezeni, yako kdy
 v welikem mieťtie kambalu. Na tey rownij przebiwa kral czeleho to^o mye-
 ťfiece marczie, to gefť brzezna, tu kratochwil mage na wťťaky den, a tu
 mnoho zwierzie zlowie w tom czaffu a mnoho ptactwa bez cziffa. A tak
 ze pod kralowu zapowiedie po wťťem kralowťtwi y po wťťech kraginach

naturales sunt. multi enim¹⁾ sic colorati habentur in regionibus illis. Vento
 autem [49^{b1}] aut pluuias²⁾ ledi non possunt tentoria pro eo, quod sunt tam so-
 lido corio cooperta. Intus uero panus³⁾ aularum et camere coopertus est pel-
 libus hermellinorum et çambellinorum,⁴⁾ que sunt nobilissime pelles. Tanta enim⁵⁾
 quantitas pellium çambellinorum, quanta pro integra militis veste sufficeret,
 ascendit ad ualorem duorum milium bisancium aureorum, si de pelle⁶⁾ perfecta
 est. Si autem de communi, ascendit ad ualorem M bisancium. Animalia illa,
 a quibus hec pelles habentur, dicuntur rondes et sunt magnitudinis vnus
 fayne. — Sunt autem pelles ille sic artificiose composite et diuersis divisionibus
 coordinate, ut ualde mirabile et delectabile sit uidere. Funes, quibus hec tria
 tentoria sustentantur, de serico sunt. Iuxta [50^a] predicta tentoria sunt tentoria
 vxorum,⁷⁾ filiorum ac ancillarum regis pulcra ualde, Similiter et pro girfalchis,
 austuribus, falconibus et animalibus quibuscunque. Alia parata sunt tentoria
 multa ualde. Tanta est⁸⁾ tentoriorum huiusmodi multitudo, ut Ciuitas ibi ma-
 xima [esse] uideatur Vndique enim ad hoc solacium maxima confluit⁹⁾ multi-
 tudo. Sunt et ibi regis medici, astrologi, falconerii Ceterique officiales ita dispo-
 siti, locati et ordinati, sicut in magna Ciuitate Cambalu. In hac planicie mo-
 ratur rex per totum mensem marcii continuando sic predicta solacia. Multa
 igitur animalia in huiusmodi uenacionibus capiuntur et infinite aues, quum ex
 statu regio in omnibus prouinciis circa prouinciam [50^{a1}] cathay ad xx dietas

¹⁾ P² + leones. — ²⁾ L + sic. — ³⁾ P² paries. — ⁴⁾ L zambellinorum. — ⁵⁾ L +
 ibi. — ⁶⁾ L + vestis. — ⁷⁾ P² + filiarum. — ⁸⁾ L + eciam. ⁹⁾ P² + gentium.

okolo tey zemie vzdaly za dwaczet dny czesty zadny kupecz, zadny rze-
meſlnyck, ny který obecni czlowiek, aby zadny niemiel fwich pſow, które^v
lowu any ptakuow take zadny any maly any weliky aby nicz nehonyl od
poczatku myſieczye Marczie az do [67] Myſieczye rzigna, any kterym
kunſtem neb myſliwoſti, aby zadny zadne^o zwierzatka naymenſie^o nepopadl.
Pa .ly by kto gynak wczinil, bylo[li] by nad nym pomſſczeno. A protoz tudy
czaſto zagieczkowe neb frnky neb gina zwierzatka podle lydi pobehnu
a zadny neſmie polapiti. Potom wrati ſie kral ſe wſſy fwu rzijſij do mieſta
do kambalu tu czestu, keruoz geſt byl przigel, na tu rowni, kdez ptacztwo
a zwieſz honye. A kdiz giz do mieſta zaſie przigede, dwor weliky a krato-
chwil ma po trzy dny w ſwem kralowikem palaczi. Pak potom ti, ktocz gfu
tu byli przizwani, domow ſie zaſie wratie.

O razu penieznem welike^o kaam, ka xx. RAz penieze kralowa ta-
kowsyto geſt: ze trzy kuor drzewa morſkey yahody proſtrzednij kuoru
wezmuoze, a ty dobrze wtwrdy a wczini jako papirowy liſt, y zkracie ge
na male y na wieczſſye kuſky, yakzto halerze nebo penyeze neb groſſe,
y wrazie na nye kralowo znamenie rozliczne, podle ktere[*h*]oz znamenie geſt
czena geho, Tak ze gedem ten maly halerz w tey czenie ḡt, yakzto Turonky
halerz, a gijni wietczſſy w tey czenie jako puol benatſke^o groſſie. Trzeti
ſtogi za dwa benatſka, gyny [67^a] za piet benatſkych a gini za deſſet be-
natſkych, A gini opiet za zlaty, geſto ſlowe byzancius, Gyny za dwa by-

nulli mercatori, artificio, populari, Ciui aut ruſtico uenaticos canes aut aues uena-
ticas licitum eſt tenere. Insuper nul^l magno uel paruo uenatori licet a prin-
cipio marciū uſque ad menſem octobris neque modo aliquo uel ingenio licet
eis capere capreas, damulas, ceruos, lepores uel huiusmodi animalia ſilueſtria.
Si quis autem contrarium preſumeret, puniretur, propter quod ſepe lepores et
damule et alia animalia huiusmodi iuxta homines tranſeunt et nullus ea capere
audet. Poſt hec reuertitur rex cum uniuerso comitatu ſuo in Ciuitatem ¹⁾
Cambalu per uiam, unde ad planiciem inerat ²⁾ aues et animalia capiendo. Et
cum ad Ciuitatem peruenerit, curiam maximam et [50^b] iocundiſſimam tenet
tribus diebus in ſuo regali palacio. Deinde, qui ad hec uocati fuerant, ad pro-
pria reuertuntur.

*De moneta magni Kaam et de inextimabili copia diuiciarum eius, Capi-
thum xxi.* Moneta regalis magni Kaam hoc modo fit: de tribus corticibus
arboris mori accipiunt cortices medianos, qui conficiuntur et consolidantur ut ſilia
de papiro. deinde per particulas magnas et paruas ad denariorum ſimilitu-
dinem ⁴⁾ inciduntur atque regali ſigno cuduntur ⁴⁾ et imprimuntur eis ſigna
uaria, iuxta que huiusmodi pecunia ualitura eſt Valet autem paruus denarius
ad ualorem uel precium paruuli turonensis. Alius maior ad ualorem dimidii ⁵⁾
groſſi, Tercius aſcendit [50^{b1}] ad Venetos duos, Alius ad quinque, Alius uero ad

¹⁾ L + eandem; v rkpse psáno Ciuitate. — ²⁾ L inerat. — ⁴⁾ L³ ſimilitudinem
až cuduntur ſházi. — ⁵⁾ L¹ a P² + veneti.

zancie neb za trzi neb za piet neb za deffet. A tiech peniez kaze kral weliky mnozftwie nadielati w tom mieftie kambalu. A pod hrdlem w wftech kralowftwiech w wftech zemiejch, kterež poden fluffegi, gyne° razu nelze vcziniti, any kterem ginim trziti, ani fie odpowiediati gich brati kto fmy. A take zadny czizozemec w zemiejch welike° kaam na gine penieze trawiti nefmye. A take tiech peniez neb toho razu zadny gyni nedieła nez wrzedniczi kralowy ge° kazanim. Take czafto rozliczni kupczy z rozlicznich wlafti, przigeducz do miefta kambalu, przineffe s febu zlatto, ftrziebro, perly y gine drahe kamenie. A to wfte kral fwym wrzednikom kupiti kaze a platiti peniezi fwe° razu. A fuly kupczy z czizich zemij, kde(n) ten raz nebezie, ale wymienye ge za gynu kupij a do fwich zemy wezu, a protoz toho razu zadny kupczy nezawrhu. Take czafto prikazugie kral w mieftie kambalu, gefly ze by kdo tu w mieftie myel zlatto, ftrziebro neb ktere drahe kamenye, aby welmy brzo k ge° wrzednikom nefl a tu aby za to ge° bylo dano tiech peniez podle prawe czieny bez ge° ffkody [68]. A tak bez lidfkey wfte ffkody kral moř dobiti przediwnych pokladuow bez czifla. z tiech take peniez fwym fluzebnikom a wrzednikom zold wydawa, A take, czoř k dworu trzeba, to za ty penieze kupij, a tak welikich peniez jako za nicz nema. A w to kazdy moz zgiewnie znamenati, ze weliky kaam na zrawie, na bohatftwy a na pokladech wfieczkna kniezata w fwietie prze-

decem.¹⁾ De hac igitur pecunia facit fieri rex in copia maxima in Ciuitate Cambalu nullique sub pena mortis in omnibus fere regnis sue iurisdictioni subditis monetam aliam facere aut expendere licitum est aut hanc recusare. Nullus eciam de aliis regnis intra terras magni Kaam monetam aliam potest expendere. Soli autem officiales regis monetam hanc faciunt de regis mandato. Sepissime vero negociatores de diuersis regionibus venientes Cambalu deferunt aurum et argentum, margaritas et lapides preciosos, que omnia rex per suos officiales emi facit et de moneta sua solucio fit.²⁾ Si negociatores sunt [51^a] de extraneis nacionibus, ubi hec moneta non currit, quandoque comutantur in alias mercaciones et ad vnas deferunt nationes et regiones, propter quod ipsa moneta a nullis negociatoribus³⁾ recusatur. Insuper eciam sepe mandat rex in Ciuitate Cambalu, ut quicumque aurum argentum habent aut lapides preciosos, suis officialibus quam cicius exhibere studeant, et eis de moneta illa secundum extimacionem debitam prouidetur, quod absque dilacione et sine eorum detrimento fit. Sicque eorum indempnitati cauetur et rex potest per hunc modum thesauros infinitos et admirabiles congregare. De hac pecunia suis exercitibus et officialibus stipendia tribuit et, quicquid pro curia necessarium est, emitur [51^a]. Immensem⁴⁾ igitur pecuniam pro nichilo habet et in hunc modum manifeste apparet, quod magnus Kaam in expensis diuiciis et thesauris uniuersos

¹⁾ P¹ g P² + alius autem ascendit ad valorem bissancii aurei aluin vero ad valorem duorum aut trium aut quinque aut decem bissanciorum. — ²⁾ L solui facit. — ³⁾ L marcarioribus — ⁴⁾ L infinitam.

panugie. Neb wficknij musiegi raz v ge° dwora kupowati. A ten tak vftawicznie kugij tak, ktocz kolywek ge° potrzebuje kupiti, wfsem bude geho bez nedoftatka hoyne dano, etc.

O dwanaſte wladarsich ge° zemij, ka xxi^a. MA weliky kaam dwanaſte fſlechticzuow neb panuow, genz gfu wladarzi nad czterzmij a trzidczeti wlaſtmij, gychzto vrzad geft wolyti panij zprawcze a vrzedniki. [v] drziewe rzeczenich wlaſtech a w gegich mieſtech magi take kralowu lydu, kde w kteru chwyli przebiwati magi, ſtanye vloziti a zgednati, A to czoz ony zgednagi, kralowy rozkazati, a kral to° potwrði ſwu moczi; czoz ony diegie, to ma vftawe° byti, y ſlowu gegich yazikem Steyng, to geſt vrzadnici naywiſſie° dwora. Ti magi mnoho myloſti a dobrodienie, komuz [68^a] Chtie vcziniti, a protoz ge lide v weliku czest magi. Tiech przybytek geſt w gednom welikem palaczi w mieſcie kambalu, genz gym ḡt zwlaſfcze k przebywani gich vrzadu prziprawen, kdezto gfu gym a gich czeledy a vrzednikom a ſluzebnikom gegich pokogiowe krafni zdielani. A ti gifti panij neb fſlechticzi magi yhned ty, geſto przy nich na prawe ſedagie, a magi ſudcze Λ pyſſarze, genz radiece a pyſſicze gich przikazanie a vrzadowi[] pomocni ſu.

O mnozſtwie ſtanowyczc, kapitule xxii^a. U wychodu mieſta kambalu geſt ſe wfſech ſtran czest mnoho, gymizto gdu do okolnich wlaſti. A na kazde czestie kralowfke za piet a dwaczeti myl geſt wzdy geden czifty

mundi principes superare potest. Nam oportet omnes a curia eius monetam emere, que ita continue custoditur, ut indeficenter ad omnes, qui eam emere uolunt, habundantissime diffundat.

De duodecim prefectis¹⁾ provinciarum et officio ac palacio eorum, Capitulum xxii. Habet magnus Kaam barones xii, qui xxiiii²⁾ prouincijs sunt prefecti, quorum est officium eligere dominos, rectores et officiales in prouincijs memoratis et earum Ciuitatibus. habent eciam regis exercitibus de locis, ubi habitare annuatim debeant, prouidere. Omnia, que disponunt, regi insinuant³⁾ et ille sua auctoritate confirmat [51^b], que illi dixerunt, statuenda.⁴⁾ Vocantur autem scieng⁵⁾ officiales curie maioris. hii multas gracias multaque beneficia multis conferre possunt, propter quod in magno honore habentur a populis. horum habitacio in quodam palacio magno est in Ciuitate Cambalu eorum officio deputato. Vbi sunt pro eis et officialibus ac ministris eorum aule et Camere et cetera pro eorum comodo officine.⁶⁾ habent autem Assessores, indicens et notarios, qui consulendo et scribendo eorum mandatis et officio suffragantur.

De Cursoribus magni Kaam et multitudine et ordine mansionum pro ipsorum receptione, C. xxiii. In exitu Ciuitatis Cambalu sunt vndique uie multe, per quas itur ad prouincias conuicinas. In vnaquaque autem uia regia [51^b] ad

¹⁾ L profestis. — ²⁾ P¹ triginta quatuor, P² xxxiiiior. — ³⁾ L insinuantur. — ⁴⁾ statuere debent. — ⁵⁾ L seycug, P¹ scieris. — ⁶⁾ L et officio.

przibytok, w uychzto ġt krafnich palaczuow nyekoliko, W nichzto przigimagi pofly welike° kaam, kdiz tudy gdu, y flowu ti przibitkowe gegich yazikem Zamb, to geft przibitkowe konfsczi. W tiech hofpodach gfu lozie y wfceknij wieczy, czoz trzeba poczieftnem lidem. Geft take tu konij kralowich trzi fta neb cztirzi fta, ġto gfu tu hotowy po kralowo pofelftwie. A tak wezde a fe wfcech ftran naygde na kralowfkich czieftach az prawie do koniecznich kragin oblyznich wlafti. Tak ze wfcech tiech palaczuow a hofpod fe wfcech [69] (Se wfcech) ftran myefta na deffet tifficz A konij, czoz geft w tiech hofpodach wftaweno, wiecze nez dwie ftie tiffiecz. Take na mnohich mieftach w puftich leffiech, kdezto zadnich ginich nenyie lidfkich przibitkuow, tu gfu take takowy przibitkowe, tak ze gedem od druhe° moz byti nayblize w pieti a w trzidceti neb we cztirziczefti milech. A wfem konyom y Straznym k to° zgiednanym owfa a ztrawy dofti przichiftano geft w tiech przibitffiech po mieftach y po hradech, w kterychz kraginach gfu, A tiem, kdoz gfu w tiech przebitffiech, na kterychzkoliwiek puftienach gedu po pofelftwy pofpiefnem, nefucz nyektere nowynij, przebie(c)hnu za den dwe ftie myl nebo trzi fta tiemto obiczegem. Dwa na konych biezieta fpolu, ftahnucze fobie fylnie brzichi a hlawy, a tak wftawieczne biezij, donywadz konij ftacziti mohu. A kdiz przigedu do ktere° drzewe rzeczeneho przibitkuow neb ftanowyffcz, wezmucze gyne czile konie a wftalich tu nechagiecz, opiet czoz naywiecze mohu biezie. A tak przemyenigicze

xxv miliaria inuenitur vna mansio, in qua palacia plura et pulcra sunt, ubi receptantur nuncii magni Kaam, inde transitum facientes. vocantur autem mansiones ille lanb¹⁾ i. d. mansiones equorum In illis hospiciis lecti sunt et cuncta, que pro recepcione uiatorum oportuna sunt. Sunt etiam ibi equi regis trecenti aut quadringenti, qui pro regis nunciis sunt parati. Sic igitur inuenitur per omnes uias regias usque in fines ultimos prouinciarum affinium. Itaque in uniuerso sunt palacia²⁾ et hospicia huiusmodi circiter x milia Equi autem, qui sunt his mansionibus deputati, ultra ducenta millia sunt. In multis etiam locis siluestribus, ubi non est alia habitatio hominum, sunt mansiones huiusmodi, quarum vna ibi alteri [52^{a1}] proxima est, ad miliaria xxxv³⁾ aut xl. Omnibus autem equis et custodibus ad hoc deputatis de annona⁴⁾ et expensis omnibus per Ciuitatem et castra, in quorum sunt confinio, integraliter prouidentur. His autem, qui sunt in mansionibus cuiuscunque deserti, per regis curiam prouidentur. Igitur nuncii, qui in equis currunt ad regis imperium, ad noua alique uelociter deferenda, currunt in die per miliaria cc aut ccc, hoc modo duo simul in equis currunt, qui fortiter sibi uentrem et capita ligant cursumque continent, quantum equi perdurare possunt, et cum perueniunt ad aliquem de mansionibus predictis, equos alios ibi recipiunt fessosque dimittunt statimque cum equis aliis uelociter [52^{a1}] currunt et sic equos alternant⁵⁾ in omnium custodia et

¹⁾ L laubi, P¹ ianb. — ²⁾ P¹ + officia. — ³⁾ P¹ xxv. — ⁴⁾ P³ scházi. — ⁵⁾ L alternatim.

konie na takowych hospodach, konagi bieh czely den. A tak w skurzie nowyni donaffiegie k welike^v kaamowi, A ge^o prikazanie w fkuorzie do dalekich kragyn donaffiegie. miezi tiemij przeibitky [69^a] Drzewe rzeczenemy gfu take gine hospody y zde y onde we trzech^a millech, ktezto gefst malo domuow, kdezto sie stawugi pieffy, z nichzto kazdy ma opafanie f velikemy puklamij nebo zwonczi, kterymizto puklamij neb zwonczeni wlascky Sonagri rziekagi. Tehdy kdiz kral ktere listi chce po kterem poflati, dadie listi gedno^v tiekaczowij z tiech, gto welmy skoro biezie do naybliffie^o stanowysfzce k stanowysfzce, kdez to gfu gini tiekaczi hotowij a k tomu przypraweni, A kdez ti, genz w naybliznieffie strazi gfu, vfliffie zwuk zwoneczkuow to^o tiekacze, yakoz biezi, geden yhned hotow gefst, gto wezma list z ruku to^o tiekacze a fwiedieczne znamenie od pyfarze na listku, a tak yhned opiet dale biezi do nayblizffie^o przeibitku yakzto prwnij. A tak sie wiecz mienie tiekacze od hedney [1] hospody az do druhe, az prawe na to miesto, kdezto magi kralowij listowe donefeny byti. A tiem obieczezem w kratkem czafu dluhu czestu przebiehnu. A tak czafst kral za den a za nocz moz miti nowini a nowe owocze ze wzdaly defieti dny czesty. A ti wficzny drzewe gmenowani tiekaczi gfu fwobodni a wiffwobozeni od krale ode wffech dani [70]. A kto^v gefczce od kralowa dworu za fwu pracji dobry wzatek magi.

O opatrnosti a o wzafoheny proti neplodnem a drachym letom a o flitowani nad chudemi, ka xxiii. PO wffe leta weliky kaam pofly swe po zemych

tota die cursum continuant et sic noua ad magnum Kaam¹⁾ a remotis partibus uelociter deferunt et mandata eius ad remota loca cum magna²⁾ festinacione portantur. Inter mansiones autem predictas sunt habitaciones alie spacio miliarium forum distantes ab inuicem, ubi sunt domus pauce, in quibus cursores pedites morantur: ³⁾ quorum quilibet habet cinctorium grossis bullis i. sonaliis sonantibus circumquaque repletum. Quas bullas (vulgariter) sonacula uel sonaglios⁴⁾ dicimus. Cum igitur rex uult mittere litteras per cursorem, dantur litere uni ex his cursoribus, qui uelociter currit usque ad mansionem primam, ubi sunt cursores alii preparati [52^b] Cum autem hi, qui in uicina custodia sunt, uenientis cursoris sonitum audiunt, vnus eorum se sine mora preparat, de manu uenientis litteras accipit et a notario loci testimoniale signum in cartula et currit ut primus usque ad alteram mansionem. Sicquse cursores alternant per loca singula usque ad locum, quo sunt regis littere deferende. In hunc igitur modum in breui tempore magnum⁵⁾ ytineris spacium expeditur, Quandoque enim⁶⁾ rex recipit inter diem et noctem noua et recentes fructus de spacio dietarum⁷⁾ x. Omnes autem prenominati cursores exempti sunt per regem ab omni solutione tributi et insuper a regis curia sui laboris optimam mercedem accipiunt.

De prudencia regis ad obuianum sterili[52^b]¹⁾tatis et caristie temporibus et de pietate eius ad⁸⁾ egentes, Capitulum xxiii. Singulis annis magnus

¹⁾ L + iter. — ²⁾ P¹ schází. — ³⁾ L immorantur. — ⁴⁾ P¹ schází. — ⁵⁾ L magri.
— ⁶⁾ L eciam. — ⁷⁾ L dierum. — ⁸⁾ L a P¹ + subdito.

ge^v poddanich sŕle, aby fhledly, geftly ze která z ge^o zemij ma kterij nedoŕatek na obyli neb na kterých vzitŕŕich od kobylek neb od huŕienecz, neb kterukoliwiek yalowoŕti ze by potratila obile ſwe to^o leta. A kdiz ge^v o takowem doŕtátku z ktere zemie neb z mieŕta wzkazano bude, yhned gym to^o leta wŕŕiczknij dani odpuŕti. Take gym ſwych ſtodol obyle kaze poŕlati, cžoz by gim doŕti bilo y k ztrawie y k fieti. A kdiz ſie dobra leta a plodna zdarzie, tehdi nakupi welike množŕtwe obily, a to chowa w ſwych ſtodolach leta trzi neb cztirzi welmy opatrnje, aby neſhnylo. A tak o wŕŕelikem obilem pilni gŕu, aby wzdi kralowij ſtodoly plnij bilij, aby mohł obmiŕŕiti w potrebu a w yalowa leta tiem, kdezbi trzeba bilo. A kdiz w takowu chwily obyle kralowo prodawagi, tak mnoho za cztirzi mierzicze od tiech, ktoz kupugi, wezme, yakoz by v gine^o, geŕŕto prodawa, za gednu mierziczi muŕyl dati. Opieť teź, kdiz ſŕelma neb mor na dobitku geŕť, komuz ſie [70^a] (komu) ztak na dobitku ſŕkoda ſtane, take ge^v dan roku to^o odpuŕti. take gedno^v wiecze, druhemu mene, podle toho, yakz kto ſŕkodu wezme, a tiem take kaze ſwe^o dobitka wprodati. Na naygmenowyteyŕŕich czieŕťach tey zemie kathy a po ginich okolnych zemiech kaze kral ſŕcepow nafađiti neb kterehozkoliwiek drziewe nedaleko gedno od druhe[ŕ]o, aby ti, ktoz czieŕťu gdu, ſ prawey czeŕťy neſbludily, neb po takowiech czilech ſie lide ſprawugi. Take czini gedno wiecz nemale chwaly doyŕŕoyno, ze kaze poŕfati a znamenati poczet tey czeledy v mieŕtie kambalu a gmena gegich,

Kaam suos nuncios per provincias sibi subiectas dirigit, ut inquirant, si qua regio occasione locustarum aut vermium seu cuiuscunque sterilitatis aut pestis illo anno perdidit blada sua. cum autem ¹⁾ de detrimento huiusmodi de provincia uel Ciuitate aliqua sibi fuerit intimatum, illi regioni anni illius tributa remittit, facit etiam illuc de suis horreis blada deferri, quantum necessarium est pro victualibus ²⁾ et semine. ³⁾ Temporibus ubertatis magne emit rex copiosissime blada multa, que in suis horreis per annos tres aut quatuor seruantur prouide, ne putrescant. Sicque de omni ⁴⁾ blado [53^a] sollicite prouidetur, ut semper regis horrea plena sint, ut possit indigentibus sterilitatis tempore prouidere. Cum autem blada regis in hoc casu uenduntur, tantum precii ⁵⁾ de quatuor mensuris ab ementibus recipit, quantum ab aliis uendentibus de vnica ⁶⁾ mensura recipitur. ⁷⁾ Similiter etiam epytimia fuerit animalium, remittit huiusmodi dampno patientibus ipsius anni tributum magis uni aut minus, iuxta quod eorum fuerit detrimentum, quibus etiam uendi facit de suis gregibus et armentis. In principalioribus uis per provinciam Cathay et per provincias adiacentes facit rex plantari arbores in distancia modica ab inuicem, ne uiatores a uia recta aberrare contingat, nam per metas huius diriguntur. Facit etiam opus aliud [53^a] non modica laude dignum. Notari sibi facit numerum familia-

¹⁾ L + rex — ²⁾ P¹ provincialibus, — ³⁾ L semento. — ⁴⁾ L + alio. — ⁵⁾ L preciantur. — ⁶⁾ L arca. — ⁷⁾ L accipitur.

kterziz obile nemagi, any fobie zac z kupiti magi aniz mohu, a tiech gef tu welmy mnoho. A takem wfem kaze obile, c zoz gym do roka trzeba, z fwich ftodol dati na wfake leto. Chleba take v ge° dwora, ktoz kolywiek profy, zadne° neodpowiedie. Take nenie we wfem roczie to° dne, ktery by neprzifflo k dworu chleba profiecz zen y muozuw, na trzidcet tiffiecz. A protoz ze zadne° chude° chleba neodpowiedie, welike[h]o kaam chudina za boha gehu ma.

O tom pyti, gessfo miefio wyna dielagi, ka xxxiii^{ta}. W Tey zemij kathaj myefio wina czinie welmy dobre pitie rzyzow a rozlicznej [71] Gyney wonie, kterezto pitie gef welmy cziffte a przemaha wficzku chut wynnij, a spiefse fe gym czlowiek opie, nezly kterem winem.

O kameni, genz horzie jako drwa, xxv ka^o. PO tey wfie wlafti katay nalezacie niekterake kamenie czerne, genz lamij z fkalu, a kdiz ge na ohen wrzie, horzi jako drzewo, a kdiz fie rozhorzi, dluho ohen drzi, neb kdiz gey weczter zazzefs, czelu nocz v hle chowa. A yakozkolwek w tey zemij drew dofti gef, wfak ge° mnozi miefio drew wziwagi, neb drwa gfu gym draffie.

O welikem rzieci [-e], giezto diegi pulystanghynet a o krafnem mostu tey rzeky, xxvi. Wyprawiwffe to giz wfieczkno, c zoz bylo o tey wlafti kathay a o mieftu kambalu y o welebnofti welike° kaam, Giz prziftupymi, kterak bichom mohli popfati o ginich zemiech a o kraginach okolnich. W geden

rium et nomina in Ciuitate Cambalu, que blada non colligunt nec emere possunt sibi que multe sunt ualde, quibus omnibus blada per totum annum necessaria de suis horreis annis singulis dari facit. Panis etiam nulli petenti in sua curia denegatur, Neque in toto anno dies est, in qua ad petendum panem mares et femine ultra xxx millia non accedant. Et quia nulli pauperi negatur panis, magnus Kaam quasi deus a pauperibus reputatur.¹⁾

De pocione, que loco vini fit in prouincia Cathay, C. xxv. (In prouincia Cathay loco vini fit pocio optima de riso et diuersis aliis aromatibus, que clara est ualde et vini suauitatem excedit facitque bibentes [53^b] ex ea facilius inebriari, quam uinum.

De lapidibus, qui ardent ut ligna, C. xxvi. Per totam prouinciam Cathay inueniuntur quidam lapides nigri, qui de montibus exciduntur et missi in ignem ardent ut ligna diuque ignem seruant, cum accensi fuerint. Nam si accenduntur sero, per totam noctem ignem seruant. Et quamuis in ipsa prouincia ligna multa sint, multum tamen utuntur illis lapidibus, ut plurimum, quia ligna cariora sunt.

De flumine magno pulisanchin²⁾ et pulcherrimo ponte eius, C. xxvij. Expeditis his, que de prouincia cathay et Ciuitate Cambalu atque magni Kaam magnificencia ad presens curauit describere, nunc ad describendas breuiter regiones finitimas [53^{b1}] accedamus. Quodam tempore magnus Rex³⁾ me Marchum

¹⁾ L honoratur. — ²⁾ L pulchanchymet. — ³⁾ L + Kaam.

čas weliky kral mye Marka do dalekych kragny pro niekterake fwe° Czarfarzftwie potrzebie pylne poflal gefł bil. A tak ya z mieřta kambalu zdwyh fie na czeřtu, giel gfem cztirzi mieřecie na czeřtie, a czoz gfem tu ſpatrzil w tu chwyli, to chczi wyprawiti. Po wyndeni z mieřta kambalu w defeti mylech nadffel fem geden welmy weliky potok, genz [71^a] Slove pulynfanchynz, a ten tecze k fame° welike° morzi. Po tom potoku mnoho lodij z drahu kupy wezu; przeř ten potok mořt krafni mramorowy gefł wzdely na trzi řta kroczezi a na řřierz ofm, przeř kteryzto mořt piet giedznych mohu geden podle druhe° wolnie gieti řpolu. A ten mořt ma cztirzi a dwadzczet giřfteb neb řklepuow a tolikez řlupow mramorowych v wodie a gefł welmij krafnij. Opona mořtowa neb zed obapol nie gefł řlup mramorowy welmy krafny. A pod tiem řlupem myeřto podpory neb krumfeřta weřpod gefł lew mramorowy. Od toho řlupu na kroczezi gefł opiet druhij řlup, a ten ma dwa lwy pod febu. Mezi tiemy dwema řlupoma gefł opona mramorowa neb prziftienek z řřiereho mramora. A tak po tom wřřem mořtu ř obu řřranu az do koncezi gfu taczi řlupowe y prziftienczy, Tak ze tiech lwuow a řlupuow po tō wřřem mořtu tiem obieczezem gefł nad tiřřicz a dwe řtie, protoz ten mořt gřt welmy krafnij.

Kratke pořřanie gedney czeřty tey wlařti. A kdez odtud dale pogde za trzidcet mijl, nalezne mnoho krafnich wynnicze a krafnich palacuow

ad remotas partes pro quodam sui imperii negotio destinavit. Ego autem de Ciuitate Cambalu iter arripiens mensibus iiii¹⁾ in itineribus fui. Ideo, que in via illa eundo et redeundo reperi, declarabo. Post recessum a Ciuitate Cambalu per miliaria x²⁾ quidam magnus fluuius inuenitur, qui dicitur pulisanchinc,³⁾ qui ad mare oceanum terminatur.⁴⁾ per hunc fluuium⁴⁾ naues multe cum mercacionibus maximis deducuntur. Ibi autem pons marmoreus⁵⁾ et pulcherrimus habens longitudinis passus trecentos et latitudinis octo,⁶⁾ per quem milites decem collaterales insimul ire possunt, per latitudinem ipsius habet uero pons arcus xxiiiij⁷⁾ et in aqua totidem pilas [54^a] marmoreas.⁸⁾ Cortina uero pontis seu murus in latere talis est: In pontis capite ex latere est columpna vna marmorea habens pro base⁹⁾ leonem unum marmoreum et¹⁰⁾ pro capitello leonem alium marmoreum,¹⁰⁾ vltra quarum columpnarum ad spac un passus vnus est columpna alia duos similiter marmoreos leones habens ut prima. Inter columpnas uero duas est cortina marmorea coloris grisei et sic proceditur ex ambobus lateribus pontis a principio ipsius usque ad finem eius Ita, ut per hunc modum sint ibi leones marmorei bene¹¹⁾ mille ducenti, propter quod pons ille somptuosus et pulcher est supra modum.

Breuis quedam descriptio partis vnus prouincie Cathay, Capitulum xxviij. [54^{a1}] Cvm vero ultra pontem proceditur per miliaria xxx, inueniuntur continue

¹⁾ L aliquibus. — ²⁾ P¹ quinque — ³⁾ L pulisanchimus — ^{4)–4)} P² řchāzi. — ⁵⁾ P² řchāzi. — ⁶⁾ L magne. — ⁷⁾ P² Liij. — ⁸⁾ P¹ + pulcherrimas. — ⁹⁾ L vase. — ^{10)–10)} P¹ řchāzi. — ¹¹⁾ L undique.

a ginech domuow a krafne roly plodne; przeducze trzidczeti myl, przigiti gefť k myeřtu, gemuz rziekagi Gyogin. [72] A to myeřto gefť welike a krafne, w niemz ęt mnoho klawřteruow, w nychzto modly gfu. W tom mieřcie pořtawcze dielagi czifte od złata a o[*d*] hedwabie a golcze welmij dobre. Gefť tu take pro poczeřtne lidij hořtynnych domuow mnoho obecnych. Mieřczene obecnie tu gfu rzemeflnyczi a kupczy. Za tiem myeřtem w myli gedney gfu dwie czeřtie, z nichz gedna gde przeř tu wlařt kathay, a druha przeřs Syrochum. ta wede az k morzi k tiem kragynam, geřfto flowu Mangi. G(g)ducze przeř tu wlařt kathay tiemij kragynamij przeř deřfet dni czeřty, nayde wřtawicznie mieřt dořti a hradow. A tudy gefť mnoho kupczuow, a dobre role, trawnykuow, a faduow krafnych dořti. lide w tey kraginie gfu krotczy a welmy ochotnij.

O kralowřtwie kamffuga, ka^{le} dwaccata viii. PO řfeřti dny czeřtij od mieřta Gyogon przigde do kralowřtwie (Ta od mieřta) Taynfu do welike^o a krafne^o, kdezto gefť mnoho wynnicz. Ale we wřřie zemij kathajj nykdiez wino nerofte, nez z teto zemie tam wezu. Tu gefť morřkych yahod mnoho pro hedwab, gehoz tu welmij mnoho gefť. Tu gefť kupeczřtwie mnoho a rzemeflnykuow. Take tu odieny dielagi lidu welike^o kaam [72^a]. Odtud gducze przeř fedm dny czeřtij k zapad fluncze, gfu kraginij welmy krafne, hraduow a myeřt wezde dořti, kupeczřtwie take mno^o. po tiech fedmij dny

palacia multa et alie domus pulcre, Vinee pulcre et agri fertiles. Terminatis xxx miliaribus inuenitur Ciuitas Gyn¹⁾ magna et pulcra, ubi multa sunt monasteria ydolorum; vbi eciam fiunt panni auri²⁾ optimi et sericei et sindones²⁾ optimi. Sunt eciam ibi pro uiatoribus hospicia communia³⁾ multa. Cives communiter artifices et mercatores sunt. vltra ciuitatem hanc ad miliare vnum vie due sunt, quarum vna transit per prouinciam cathay, altera vero ad circium⁴⁾ sita ducit ad mare uersus⁵⁾ regiones mangi. Per prouinciam autem Cathay itur per⁶⁾ plagam illam per dietas decem⁷⁾ Continueque reperiuntur Ciuitates et [54^b] castra, ubi agri multi optimi sunt et uiridaria pulcra ualde. Multique negotiatores ibi sunt et artifices. homines autem regionis illius domestici ualde sunt et affabiles.

De regno tanfu,⁸⁾ Capitulum xxix. Post dietas x⁹⁾ a Ciuitate gygyn inuenitur regnum tanfu magnum et pulcrum, ubi vinee multe sunt. In tota enim prouincia Cathay vinum non crescit, sed de hac regione defertur illuc. Ibi sunt mora multa propter sericum, de quo copia ibi maxima est. Ibi mercaciones magne fiunt multique artifices ibi sunt, fiuntque ibi arma multa pro exercitibus magni Kaam. inde uero progredientes per dietas vii ad occidentalem plagam inueniunt continue regionem pulcheri[54^b1]mam, Castra multa et plurimas Ciui-

¹⁾ P¹ Guegyn, P² Giogin. -- ²⁾ P¹ schází. -- ³⁾ P¹ comoda. -- ⁴⁾ P¹ Syrochum, P² ad sinistram. -- ⁵⁾ L per. -- ⁶⁾ L + aliam. -- ⁷⁾ P² iijor. -- ⁸⁾ P¹ Camfu. -- ⁹⁾ P² quatuor.

czestij naygde myesto gmenem paymffu welmy welike a welike° zbozie. Tu hedwaby welmy mnoho g̃t.

O hradu kaykuy a kterak kral f toho hradu zradnie yat bil a wydan popu Janoⁱ, xxviii. ZA tiem miestem pyamffu dwu dnij czesty ged[st] hrad welmy krafnij kaykuy, genz wftawil kral geden gmenem Daryus, genz bil neprziatel welike° krale, gemuz rzikachu pop Jan. pro toho miefta mocznost kral ten malo ge^v mohl vffkoditi to^v dariowy, pro niez fie gest bil welmy zamuczil Pop Jan, ze ge° przes mocz dobiti a przemoczi nemohl. Na gehoz dworze bylo gest fedm gynochuow, genz gfu fie pod slibem zamluwyli, ze chtie to° krale darij gmucze, y przywesti ge^v. Tehdy on gym mnoho slibil, acz to konati bude[-n̄], czoz gfu fie zamluwyli. A ti[ ] pod fkritu chytrosti neumiegie fie wystrzecci, przigel ge sobie w sluzbu. A tak ti giste w plynch dwu letu nemohli gfu fdcze fweho zlofti naplniti. A kdiz gym giz welmij wierzil, w gedney chwyli pogem ge s febu a ginich take nyeczoz malo kratochwile [73], Ale fgiel f nymi f hradu za gednu myli. Tehdi ti zradcze chwile fwe zlofti wymifflenie wzrzewffe, fwe mecze nan witrhnuce, ge^v geij przywedly popu Janowij, yakoz ge^v biechu fwu lftiwu wieru slibily, y bil gest tiem welmy wessel, a na znamenie fwe welebnofti kazal gey nefci k ftadu k fwym pafuchom, aby f nymi dobitka hledal, a kazal ge° dobrze ftrzeti. Tehdy po(d) dwu letu, kterež gest f pafuchamy bidlel, kazal gey kral przed

tates, ubi negociaciones sunt maxime. vltra vii dietas predictas inuenitur Ciuitas pianfu grandis ualde et magnarum opum, ubi est serici copia maxima.

De Castro Caycui et qualiter rex eius captus proditorie fuit et oblatuſ hosti ſuo, qui dicitur preſbyter Johannes. xxx. Vltra uero Ciuitatem pianfu ad dietas duas eſt Caſtrum pulcherrimum Caycui, quod edificauit rex quidam Darius nomine, qui hoſtis fuit regis magni, qui preſbyter Johannes dicebatur. propter loci enim fortitudinem a rege illo parum dampnificari poterat. Darius rex ille, ſuper quo preſbyter Johannes uehementiſſime triſtabatur, quod per vim illum regem ſuperare non poterat. In Curia autem ipſius inuenti [55^a] ſunt iuuenes vii, qui ex conducto ¹⁾ promiſerunt ei ducturos ſe ad eum capturum ²⁾ regem Darium ſupradictum, quibus ipſe magna promiſit, ſi promiſſa ducerent ad effectum. Qui ſimulata cauſa diſcendentes ab eo ad Darii curiam acceſſerunt eius ſe obſequiis offerentes. Qui ³⁾ eorum calliditatem aduertere neſciens in ſui eos ſuſcepit obſequium. Per duos annos cordis maliciam perficere nequierunt. Cum igitur Rex de ipſis confideret, quadam die illis aſſumptis cum paucis aliis extra caſtrum per miliare vnum ſolacii gracia equitauit. Tunc proditores illi horam adueniſſe cernentes excogitate malicie euaginati ſuper eum gladii ipſum ceperunt et captum duxerunt ad preſbyterum [55^a] Johanem, ut ei fraudulenta fide promiſerunt. Qui letatus eſt ualde et in ſue magnificencie ſignum fecit cum ad animalium cuſtodiam deputari et optime cuſtodiri. Poſt duos annos autem, quibus cum paſtoribus fuerat, iuſſit eum rex eoram ſe adduci in regio appa-

¹⁾ P³ abſcondite. -- ²⁾ L captiuum. -- ³⁾ P¹ ſchazi.

sie przyweſti w kralowſkey prziprawie, y rzekl ge^v: Nuz giz mozeſz dobrze wiedieti, ze mocz twa nicz nenie, kdiz fem tie kazal w twem kralowſtwie gieta a dwie letie ſtado me paſti, a kdyby chtiel, mohl bich tie zabyti, a zadnij zywi z mich ruku nemohl by tebe wyniti. A on ſie k to^v ke wſſe^v feznał. Tehdi kral Jan die: poniewadz ſwymy vſty ſie znafs, ze proti mne nycz neygf, od teyto chwiele chczi tie za przietełe myeti a za ſwietiezeni chczi doſti mieta na tom, ze fem tie mohl zabiti. A tak dada ge^v konij doſti a towarzieſſuow, kaze gey poczeſtne na geho hrad doprawiti. A tak ten giſtfe kral, donowadz geſt ziw bil, popa Jana cztiel a chwalił a we wſem, czoż gemu libo bilo, poſluffen bil.

O welikey rzeczi[e] karamoram, kapitule xxx. GDucze pak czeſtu mymo ten hrad kaykuy dwaczet mył, przigiti geſt ku pot^v [73^a] welike^v gmenem karamoram, przeſſenz to zadne^o moſtu nenie pro weliku ſfyrokofł geho. A geſt take welmy hluboky, a wſtahl ſie geſt az do welike^o morzie. Nad tu rzieku gieſt myeſt mnoho a hraduow, w nichz geſt kupy welmy mnoho. W tey wlaſti okolo tej rzieky wezde roſte zazwora welmij mnoho, hedwaby take tu g^t, Take ptaczſtwa geſt taka mocz, zze odywa; tu dawagi trzi bazantij za geden peniez ſtrziebrnij, genz muoz byti tak wazni, yako benatſkij, po dwu dnij czeſty od tey rzieky naygde gedno mijeſto zſflechtile gmenem kacziamfu, kdezto geſt hedwabij mnoho, y dielagi tu poſtawcze

ratu dixitque illi. Nunc experimento cognoscere potuisti, quod tua potentia nichil est, quando te in tuo regno capi feci et per duos annos cum pecoribus deputaui, possemque te, si vellem, occidere nullusque mortalium de manu mea te posset eripere. Ille autem hec omnia humiliter est confessus. Tunc rex Johannes ait: Ex quo respectu mei te nichil esse ore proprio confiteris ex nunc uolo te amicum habere et pro victoria michi [55^b] sufficiet, quod te occidere potuissem. Tradiditque illi equos ac socios, qui eum ad suum castrum cum honore duxerunt. Ille autem quamdiu uixit, presbytero Johanni honorem exhibuit et in quibuscunque uoluit obediuit.

De fluuiio magno caramora¹⁾ et circumadiacente regione, xxxi. In progressu autem vie ultra castrum Caycui ad miliaria²⁾ xx inuenitur²⁾ flumen caramoram, super quem pons nullus est propter nimiam latitudinem eius. Est etiam ualde profundum, protenditur uero usque ad oceanum.³⁾ super hoc flumine sunt multe Ciuitates et castra, in quibus mercaciones sunt⁴⁾ maxime. In regione circa flumen vndique crescit sinsinber in copia maxima. sericum inuenitur ha[55^b]¹⁾ bundantissime. Tanta est etiam ibi auium multitudo, quod est admirabile ualde. Ibi enim tres fagianj dantur pro vno argenteo, qui ad minus veneti ualorem ascendit. Post dietas duas ultra fluuium inuenitur nobilis Ciuitas Cacyomfu,⁵⁾

¹⁾ L caramoram. — ²⁾—³⁾ P² schází. — ⁴⁾ L + mare — ⁵⁾ L Cyanfu

welmy czifte od złata a od hedwabye. Ale wficzky tu przebywagiecz y w tey wfie zemij, gfu modlofluhy.

O mieſtu kwengianffu, ka^{le} xxxi. Odtud przes ofm dny czeſty naygde mieſt a mieſteczek doſti, roly dobre a wynnicz mnoho, yahod, faduow mnoho. lide tu gfu modlofluhij. lowuow mnoho ptaczich y zwierzeczich. Po ofmy dnech czeſti nayde mieſto welike kwengianffu, genz geſt toho kralowſtwe hlawa. To kralowſtwie nyekdij bilo welmy bohate. tu geſt kralem ſyn welike^o kaam, rzeczeni Mangalia. Tu geſt hedwaby welike mnozſtwie y wfieho, czoz ziwemu czlowieku trzeba. Geſt tu kupeczſtwie welike, [74] Ale lide wficzky gfu modlofluhij. Przed tiē mieſtem geſt kralowſkey palacz na rownij, obezdienij okolo zdmij welikemy. tiech zdij okrſlek piet myl. W tey zdij gfu rzieky, gezer a ſtudnicze. Proſtrzed rynku w mieſcie palacz krafni geſt, wfieczken wen pozlaczeny. W tey ohradie zdy lid kraluow bidly, genz w lowu zwierzi y ptaczſtwa w tey zemij kratochwil magi etc.

O wlaſti Chumchim, kapitule trzidczata druha. PAk dale od toho palacze gducze, geſt gyti krafnu rowni nyekoliko dny. Tu geſt mieſt mnoho a hraduow a kupy mnoho. hedwaby nazbit. A kdiz ty trzi dny czeſtij przejde, doygde pak gedney zemij hornatey. A miezi tiemy horamij a vdoly geſt myeſt a hraduow mnoho. Tez y na horach na tiech gfu mieſta y hra-

ubi est sericum in copia maxima. fiunt ibi panni pulcherrimi de auro et serico. Omnes autem incole loci et eciam tocius provincie ¹⁾ ydolatre sunt.

De Ciuitate quengianfu, ²⁾ *Capitulum xxxij.* Deinde autem per dietas octo ³⁾ inueniuntur Ciuitates oppida agrī pulcherrimi et uiridaria multa et propter sericum infinita mora. homines autem ydolatre sunt. uenaciones sunt ibi magne bestiarum et auium. Post dietas octo inuenitur Ciuitas [56^a] magna quengianfu, que est regni quengianfu caput. quod regnum olim fuerat opulentum et nobile. ibi rex est filius magni Kaam nomine mangla.⁴⁾ Ibi est serici copia maxima et omnium, que pro uita hominum necessaria sunt, fiuntque ibi mercaciones maxime. populus autem terre ydolatra est. Extra ciuitatem mangla est regale palacium in planicie habens muros latos ⁵⁾ in giro, quorum circuitus protenditur ad miliaria quinque. Intra murum illum flumina, lacus et fontes sunt. In platea media Ciuitatis palacium pulcherrimum est totum interius deauratum. Circa murum prefatum regis exercitus inmoratur, qui circa uenaciones et capturam auium in regione illa plurimum delectatur.

De provincia [56^{a1}] *chycui,* ⁶⁾ *Capitulum xxxij.* Inde uero s. a predicto palacio discedentes uadunt per pulcram planiciem diebus tribus, ubi sunt plures Ciuitates et castra et ⁷⁾ mercaciones magne. Sericum autem habundantissime habent ⁷⁾ Tribus uero predictis dietis ⁸⁾ terminatis inuenitur regio montuosa et inter montes ualles magne sunt, ubi sunt Ciuitates et Castra multa. Similiter et in

¹⁾ L a P¹ + Cathay. — ²⁾ L quingianfu. — ³⁾ P² iijor. — ⁴⁾ P¹ a P² mangla. — ⁵⁾ L a P⁴ multos. — ⁶⁾ L chym. — ⁷⁾ — ⁷⁾ P¹ schází. — ⁸⁾ P² + itineris.

dowe, a gfu z wlaſti chumchym. lide tee zemij gfu modloſluhi a tiezarowe zemie. A gfu take lowczy weliczi, neb zwierzie tu geſt welike mnozſtwie, lwowe, Niedwiedi, geleni, frnij. I wſtaha ſie geſt ta gyſta zemie za dwadziet dny czeſty, A poczeſtny lide czeſtu gducze, po horach hoſpod dobrich doſti naygde, neb $\overline{gt}$ mieſt y wſſi doſti.

O wlaſti akbalech, ka^{le} xxxiii. Przeyducze tiech dwaczeti dny czeſti, naygde zemij gmenem akbalech Mangij, genz geſt [74^a] Na zapad ſluncze. Tu mnoho geſt mieſt a hraduow, nez naygmenowyteyſſie mieſto tey zemye flowe Akbalech mangi, neb przilezie zemy mangi. na poczatku ta zemie za trzi dny czeſti geſt w rownij, nez potom dale gfu horij, dolowe y leſſowe weliczi. Protaha ſie geſt ta giſta zemie za dwaczed dni czeſti. mnoho mieſt a mieſteczek ma. lide gfu modloſluhi, Gfu kupczy, rzemefniczi y teſſarzi y lowczy y zwierzie y take ta zwierzatka, $\overline{gto}$ od nich pizmo magi, o nichz drziewe rzecze^o geſt. Take zazworu roſte, genz neſu ſkrzie zemij kathay do ginich wlaſti. pſſenicze a rize mnozſtwie tu geſt etc.

O wlaſti Syndynffu, kapitule xxxiiii^a. DOkonagicz czeſtu dwacziti dny, nayde na rownij gednu zemy, gmenem Syndynffu, genz opiet przilezi k Mangi. w niez naygmenowyteyſſie mieſto flowe . . . To giſte mieſto nijekdy welike a welmy bohate bylo, genz w okrkfek dwaczed mij mielo. y ma ta zemie krale welny bohatego a mocznego, gehoż biechu trzie ſynowe, genz

montibus Ciuitates et Castra sunt de prouincia chinchin.¹⁾ Homines regionis illius ydolatre sunt et terre cultores Sunt etiam uenatores magni pro eo, quod in regione illa multa ſilueſtria animalia ſunt s. leones, ursi, cerui, damule, caprioli et alie diuerſe ſpecies beſtiarum. protenditur regio prefata ad xx dietas et uiatores per [56^b] montes et ualles et nemora tranſeunt, Multas autem Ciuitates et habitaciones reperiunt et hoſpicia optima.

De prouincia Achalech mangi, C. xxxiiij. Post xx dietas predictas inuenitur prouincia Achalech²⁾ mangy que est ad occidentalem plagam. ubi multe ſunt Ciuitates et castra. Principalior³⁾ autem Ciuitas regionis dicitur Acomelech-mangy³⁾ nec prouincia in primis tribus⁴⁾ dietis planiciem habet, ultra quas poſtea montes magni ſunt et ualles maxime ac nemora multa. Protenditur autem prouincia hec ad dietas xx, multas Ciuitates et oppida multa habens. Incole regionis ydolatre ſunt et negociatores et artifices. cultores terre et optimi uena-[56^b]¹⁾tores. Ibi enim ſunt leones, ursi et cerui, damule, caprioli, lincei et beſtiolae ille, de quibus muſcatum habetur, ut ſuperius dictum eſt. In hac prouincia creſcit in maxima copia⁵⁾ triticum et riſum ibi⁶⁾ copioſiſſime habetur.

De prouincia Sindinfa,¹⁾ Capitulum xxxv. Terminata uia dietarum xx predictarum inuenitur in planicie prouincia Sindinfa, que est ſimiliter affinis mangy Cuius principalior Ciuitas dicitur Sindinfa. Hec Ciuitas olim magna et opulentissima fuit, cuius circuitus xx miliaria continebat. Habebat autem regem quen-

¹⁾ L dicta chym. — ²⁾ P¹ Agbalech. — ³⁾—³⁾ L má: ciuitas achalech mangij, que confinis est provincie mangij. — ⁴⁾ P² ſcházi. — ⁵⁾ L² + gingiberis, quod defertur per prouinciam Cathay. — ⁶⁾ L + etiam. — ⁷⁾ L Sindifu.

po otczi w kralowftwie fie wvazawffe, na tre rozdielily. A miefto take na tre rozdieliwffe, kazdy fwu ftanu o fwe przedy. Ale ty wfieczkny zdy bily gfu fpolu w prwnie zdy. Nez weliky kaam miefta toho byl [75] Dobył y toho kralowftwie. przef to miefto gde rzeka, genz flowe kurmyanffu, to gezero gefł neb ta rzeka ffyroka za puoi myle. A gefł welmy hluboka a mnoho rib lapagie w nije. Nad tu rzeku mnoho mieft y mieftieczek gefł, neb fie protahla ta rzeka az do welike^o morze za ofmdeffate dnij czeftij. a kupij po tey rzecze bez c iffla gde, tak ze ledwa kto vwierzie, nez któz gřam řwyma oczima obezři. W tom mieftie Syndynffu przef tu rzeku mořł gefł kamennij, gehoz dluhofł gefł za pul myle a řřirokofł na ofm krocze. A gefł ten mořł weřřken przikrit drzewenym przikritym, welmy zřflechtle malowanym, genz podeprziena[-o] gefł flupij mramorowemij. na tom mořtu gefł domkuow mnoho neb řtanowiffcz drzewenich pro dielniky rozlicznich řzemefnykuow. A ty řtanowiffcze rano zdwyhnu a weczefł flozie w hromadu. Gefł take tu gedefł duom weliky, w niemz przebywagi kralowij wrzednyczy, genz mořłne a myto kralowye beru na tom mořłtie. A toho myta moz fie dořłtati na kazdi den za tiffiecz złatic, gto flowu byzanczwm. lide w tey zemy gfu modlořłluchy. Dale pak gducze za piet dny czeřłty po gedney rownij, naygde mieřł a wffy mnoho, kdezto dielagi kolce a plafna cziřłteho. Take [75^a] Tu gefł zwierze dywokeho dořłti etc.

dam ditissimum et potentem, cui erant filii tres, qui patri succedentes in regno ipsum trifariam diuiserunt et Ciuitatem in tres partes diuisam partes [57^a] singulas ualauerunt muris, qui tamen omnes intra priorem continebantur murum. Magnus autem Kaam Ciuitatem conquesiuit et regnum. per huiusmodi Ciuitatis medium transit fluuius, qui dicitur quinantu, qui latus est per dimidium miliare profundus eciam ualde et in eo multi pisces capiuntur. Super fluuium illum multe Ciuitates et oppida sunt. nam usque ad oceanum¹⁾ protenditur per triginta²⁾ dietas. Nauium autem et mercacionum transit per eum innumera multitudo, adeo ut uix credi narrantibus queat,³⁾ nisi homo proprio ea cernat intuitu. In Ciuitate Sindinfa super ipsum fluuium pons est lapideus, cuius longitudo est per dimidium miliare. Latitudo uero ipsius est passuum octo. Est [57^{a1}] autem tectus⁴⁾ de super coopertura lignea nobilissime picta que columpnis marmoreis sustentatur. Super pontem hunc sunt domuncule seu staciones lignee multe pro operariis arcium⁵⁾ diuersarum, que eriguntur mane, sero autem deponuntur et complicantur. Est eciam ibi domus alia maior, ubi manent regis officiales, qui pedagia et uectigalia pro rege in ponte⁶⁾ recipiunt, que ascendunt diebus singulis, ut fertur, ad ualorem mille⁷⁾ bisancium aureorum. Huius regionis homines ydolatre sunt. Vterius autem procedentes per dietas u per quamdam planiciem inueniunt castra et uillas multas, ubi fiunt sindones in copia maxima. Ibi eciam sunt animalia siluestria multa.

¹⁾ L + marc. — ²⁾ P¹ a P² LXXX. — ³⁾ P¹ nequeat. — ⁴⁾ P¹ řchızı. — ⁵⁾ P¹ arcuum. — ⁶⁾ L inposita. — ⁷⁾ P² řchızı.

O wlasti Tebeth, kapitule xxxv^a. PRzeyduc tiech piet dniJ czefti, przide do gedney wlasti, gmenem Tebeth, kteryzto weliky kaam bogugie, dobil a zkazil. gefť tu mnoho mieft zborzenich a hraduow. Wztahla fie ġt ta zemie dly za dwaczet dny czeftij. A proto ze gefť tak opuffczena, muſiegi, ktoz tudy gdu, ztrawu ſebu nefti, cżoz by mohlo za dwaczet dniJ ſtacziti. A proto take, ze w tey zemij lidy nenie, zwierzij gefť welika wiecz. y gefť welmij nebezpeczno tudy giti a naywiecz w noci. Awſſakz magi kupczij a poczeftny lide taketo kunft na to: w tey zemi gefť welmy welike a tluſte trzftie, z nich gedna gefť dly dobrze na patnaſte kroczezi, tluſzcz ledwa trzmi piedmij ofiehne okolo, a mezi dwema fukoma poſtrannijma trzi piedij wzdey. Tehdy kdez w noci chtie lide poczeftnij odpoczynuti, z toho trzftie ſyroweho nakladu welike hromadij a proto, aby gym czelu nocz horzeilo. A kdez fie giz to giſfte trzftie rozhrziegie, kruti fie ſiem y tam a ſliczepa fie a pukagie fie a welmi trzeſzczij, tak ze ten trzeſk toho pukanie za mnoho myl ſliſtieti. A kdiz zwierz ten [76] Hrozny zwuk vſliſtie, welikem ſtrachem a hrozij precz biezie tak daleko, az prawie to^o praſſku wiecze neullifſie. A tak w noci ti poczeftnij a kupczij gfu bezpeczni przed zwierzatij. kdybi to^o kunſtſtu nemiely, zadny by w noci wgtie nemohl pro welikey mnozſtwie zwierzie. Ano lide, kdiz nayprwe ten praſk a trzeſk hrozni vſliſtie, zzaſnu fie a konij neb ginij dobitek, doniewadz neprziwiknu

De provincia thebeth, C. xxxvi. [57^b] (T)ransactis autem prefatis v dietis inuenitur prouincia thebeth, quam magnus Kaam preliando et expugnando deuastauit. Multe enim Ciuitates ibi destructe sunt et castra dirupta. Protenditur autem in longum prouincia per dietas xx et quia sic in solitudine est redacta, oportet, ut per xx dietas uiatores omnes uictualia secum ferant. In super et, quia habitatoribus caret, siluestres fere supra modum multiplicatae sunt ibi, propter quod periculosum ualde est inde transitum facere et maxime ¹⁾ nocte. Habent tamen uiatores et mercatores ceteri tale remedium. Regio illa maximas habet ²⁾ arundines, quarum vna communiter habet longitudinis xv ³⁾ passus, grossicies uero eius est tribus palmis mensuratis in giro. [57^b¹] Inter duos collaterales nodos arundinis trium palmarum distancia est. Cum igitur nocte uolunt quiescere uiatores, de arundinibus illis uiridibus faces ⁴⁾ magnos componunt, quibus, ut ardeant, toto nocte ignem subiciunt et cum aliquantulum fuerint calefacte, huc illucque torquentur atque scinduntur et sic fortissime crepitant, ⁵⁾ ut earum fragor et strepitus eminus ad plura miliaria audiatur. Cum autem siluestres fere audiunt illum terribilem sonitum, tanto stupore ac ⁶⁾ tremore pauescunt, quod confestim fugam arripiunt quousque ad locum perueniant, ubi sonitus ille terribilis ⁷⁾ audiri non possit. Sic igitur nocte euadunt mercatores a bestiis; nisi enim sibi de tali remedio prouidissent, nullus [58^a] ibi posset euadere noctibus pre multitudine ⁸⁾ bestiarum siluestrium. Homines autem,

¹⁾ L + de. — ²⁾ L + cannas vel. — ³⁾ L V. — ⁴⁾ P¹ fasces. — ⁵⁾ P¹ trepidant
⁶⁾ L + pavore seu. — ⁷⁾ P² scházi. — ⁸⁾ P² per multitudinem.

to^v pračku, vfliffiecze prwe, zdwyhnu sie na bieh. A tiem obieczegem mnozie kupczy neopatrnij mnoho dobitka roztratie. A protoz prwe, nez ten ohen zapali, ktoz konije magi, musiegi ge dobrze w puta spieti a przywazati welmy lnaznie, neb czasto gest, ze ktoz toho nenie welmy pilen y f puty vtiakagi, kdiz ten pračk vflyffie, ptoz musiegi przywazati.

O giney kraginie tey wlasti a o gich obiczegi. PO skonaniy tiech dwadzeceti dnij czefty tey wlasti Tebeth nayde mnoho hraduow a wffy, w ktereztu kraginie gest welmij sferednij a neschichanie zly obyczey, genz przichady z oslepenie modlofluzne^o. W tey kragynie zadny nechcze zeny sobie pogieti panny, ale hleda prwe, aby bila od mnoha muzuow zprzniena, Prawiecze, ze zena nemuoz gynak hodna byti k manzelstwi. [76^a] A protoz, kdiz kupczy neb kteraczikoly gyini poczeftni lide skrze tu zemij gducze, v gegiech miefti nebo wffy swe flany flozie, zeny z tiech kragin. ktere z dczfery magi hodne k manzelstwi, wedu gie k nyin, nyekdy dwaczet trzidczet neb cztirziced panen podle mnozftwie kupczuow, a profiecze gich, aby sobie kazdy gednu z nich wzal a sfebdu gie drzel tak dlhuo, donywadz by tu bydlił, swu kupij gednagie. Tehdy ony, fuly taczii, wyberu sobie, ktere z chtie, a tu febu chowagie, dokudz tu budu. A kdiz odtud gedu, zadne sfebdu z nich gym wzieti nedadie, nez musiegi gegich starostam zafie wratiti. A take kazdy ktoz kteru z tiech panen sfebdu drzal, musie gie na znamenie negaky darek dati, aby ta panna tiem darem

quando primo huiusmodi strepitum audiunt, magno concuciuntur horrore. Equi uero et animalia cetera uiatorum, antequam ad hunc strepitum assuescant, sic uehementissime timent, quod statim fugam arripiunt et per hunc modum multi mercatores minus prouidi multa iam animalia perdiderunt. Oportet igitur, ut equi prius per pedes singulos caute diligenterque compedibus alligentur, quorum multi vincula rumpunt et fugiunt audito fragore arundinis, nisi fuerint prius cum magna diligencia alligati.

De regione alia prouincie thebeth et de quadam turpi consuetudine eius, Capitulum xxxvij. Post terminum xx dietarum prouincie thebeth [58^a] inueniuntur castra multa et uille. Vbi est absurda et ualde detestabilis quedam abusus proueniens ex ydolatrie cecitate. In illa regione nullus uir uxorem uult accipere uirginem, sed requirit quilibet in ea, quam uult accipere coniugem, ut prius sit a uiris pluribus cognita. dicunt enim mulierem aliter¹⁾ non esse aptam coniugio. Cum igitur mercatores uel quicumque alii uiatores per regionem transitum facientes iuxta opida predicta aut uillas sua tabernacula composuerunt, mulieres loci illius, que filias habent matrimonio copulandas, ducunt eas ad illos numero xx, xxx aut xL iuxta paucitatem uel multitudinem mercatorum rogantes, ut quilibet eorum vniam sibi de illis accipiat et in suo consor[58^b]cio teneant, quam diu ibi habuerint inmorari. Illi autem, quas uolunt, eligunt et secum continue retinent, quousque ibi mansuri sunt. Cum uero discedunt, nullam

¹⁾ L iter.

od hoſti danym miała giſty dowod, że geſt giz (od hoſti danym myela) od wiecze muzuow poznana, aby tiem ſpieffe a lepe mohła za muz wdana byti. A kdiz ſie chcie ty giſte panij w ſwych ruſſyeh vkazati, wſieczky ty giſte darij, czoz gym kupczy neb gyni hoſte nadaly, wwiezieć fobie na hrdlo, aby vkazaly, kterak gfu byli hoſtem lybe. A kteraz wiecze tiech daru na hrdle ma, magy gij za nayfflechtileyffſie a ſpieffe gy poymu. A protoz, kdiz giz oddanij budu muzom ſwym, gfu na nie laſkawi muzie, anyz gym giz dopuſtie, by ſie [77] Gynich przidrżely. A take ſie welmij wyſtriehagi muzie tey właſti, aby geden druhe^v na to neprzekaziel. W tey właſti lide modloſluhi gfu a welmy vkrutnij, aniz chcie za hrziech mieti, kdiz geden druhe[*z*]o obluſij neb czo vkradne neb paduchem byti. Owoczem zemfkem ziywy gfu a lowem zwierzecziem. W tey właſti mnoho ḡt tiech zwierzat, ḡto pizmo dielagij, a rziekagie gym Gudderij. Ti, genz w tey właſti przebiwagi, magi mnoho pſuow lownich, ḡto ta zwierzata lapagi. A ti lide chodie w kozich zwierzeczich myeſto ruha, neb w hrubich kitlech z platna, A magi ſwu zwlaſtci rzećz, y take raż peniezni, a fluſſie ta kragina k tey zemij Tebeth, a gfu podle welike właſti Mangi. Ta zemie Tebeth welmy ſſyroka geſt a w oſmero kralowſtwi rozdielena geſt. Mnoho ma mieſt a mieſtieczek, a ḡt welmy hornata zemie. A gfu w nie rzeky y gezera, w nichzto nalezagi zlato, ḡto flowe zlato de paglola. Tu koraly myeſto razu peniezite^o magi, a ten welmy drazie kupiti muſſie, protoz ze wff[*z*]czknij

earum secum discedere¹⁾ permittunt, sed oportet, ut parentibus suis eas restituant. Quilibet autem puella, quam tenuit, iocale aliquod donare tenetur, ut habeat puella per huiusmodi iocalia evidens argumentum, quod uiris pluribus grata extiterit, ut sic possit facilius et nobilius maritari. Cum autem puella predictae in ornato habitu apparere uolunt, omnia huiusmodi iocalia sibi a uiatoribus data ad collum deferunt, ut ostendant, quomodo uiatoribus seruiunt graciose. Et que plurima huiusmodi signa ad collum habet, iudicatur melior et facilius maritatur. Igitur cum nupte [58^{b1}] fuerint, uiris suis grate sunt ualde nec permittuntur ulterius uiris aliis forensibus seu domesticis adherere. Multumque cauent uiri regionis illius, ne in hac re alterutrum se offendant. Huius habitatores regionis ydolatre sunt et crudeles nec peccatum reputant predari et latrocinia exercere. de fructibus autem terre et de uenacionibus uiuunt. In hac regione multa sunt animalia siluestria, que muscatum faciunt, et dicuntur gudderi. Habent autem incole loci canes uenaticos multos, qui ipsa animalia capiunt, propter quod de muscato copiam habent. Induunt corio et pellibus bestiarum aut buchirano uel canapino²⁾ rudi. Linguam propriam habent similiter et monetam et ad prouinciam thebeth pertinent et sunt [59^a] affines magne prouincie mangy. Hec enim prouincia thebeth latissima est et in octo regna diuiditur. Multas habet Ciuitates et oppida, montuosa est ualde et lacus habet ac flumina in quibus inuenitur aurum, quod dicitur de paglola.³⁾ ibi etiam cor-

¹⁾ P¹ a P² ducere. — ²⁾ L canapacio, P² canabio. — ³⁾ L paylol.

zenij tey zemije koraly na hrdle nosie. A take wfem fwym modlam koraly na hrdla wieftegi, neb to magi za weliku czeft. Take tu gfu pfij weliczi yakzto oflowe, f nymizto zwierz honye. Take gynich pfow dofti magi roz-[77^a]liczneho zpfobenie, Sokoluow a rarohuow, y ginich ptakuow k myfliwofti dofti a welmi dobrich. W tey wlafti rofte welika wiecz fskorzicze a gine^o winneho korzenie dofti, gehoz k nam nenefu, anyz kdy wydati gefť toho w naffich zemiech. Tu dielagi poftawcze od zlata a od hedwabie dofti, a ta zemie gefť poddana welikemu kaamowij.

O wlafti kaydu, kapitule trzidczata sedma. PO tey wlafti Tebeth przigde do wlafti kaydu na zap[ad] fluncze, a ta wlaft ma krale, a ten gt poddanij welike^o kaam. Tu gt mnoho mieft a hraduow. Tu gefť gedno gezero, w niemz gefť perel take mnoho, ze kdyby ge dal wen nefci weliky kaam, biliby welmy male czeni pro obecnoft a p welike mnoftwie. Ale weliky kaam neda gich fwobodnye lowyti. Neb acz by kto bez kralowa odpuffczenie perly lowyl, yhned by zahuben byl. W tey zemi take welikey mnozftwie tiech zwierzat gefť Gudderij, gto pizmo dielagie. W tom take gezerzie, gto perly roftu, gefť rib welikey mnozftwie. W tey take wlafti zwierzie rozliczne^o dofti, lwow, Niedwieduow, Gelenow, Sřn y ginich zwierzat. Tu gefť ptaczftwa rozliczne^o hoynoft. Tu [78] wino nerofte, aniz gefť tu ktera wynnicze, ale z pfenicze, rzizow a rozlicznich drahich wieczi pietie welmy dobre dielagi. Tu gefť

rallum pro moneta habent, quod caro precio emitur, eo quod omnes femine regionis¹⁾ corallum ad colla deferunt et omnibus ydolis suis similiter corallum appendunt ad colla. hoc enim ad magnam gloriam reputatur. In hac regione thebeth sunt canes maximi uelut asini, qui siluestres capiunt bestias, Aliosque canes habent uenaticos diuersarum manerierum: falcones, lanerii siue herodii multi et optimi sunt ibi. In hac prouincia crescit in magna copia Cyramonum [59^a] et aloe. Aromaticæ²⁾ species multe habentur ibidem, que non deferuntur ad nos nec in nostris partibus uise sunt. Ibi fiunt çambelloti multi aliique panni de auro et serico. Tota autem prouincia hec magno Kaam subiecta est.

De prouincia Cayndu, xxxviij. Per prouinciam thebeth inuenitur prouincia Cayndu ad occidentem. Que regem habet et est subdita magno Kaam. Ibi sunt Ciuitates multe et castra. Ibi est lacus, in quo margarite sunt in copia tanta, quod si magnus Kaam libere eas capi et asportari³⁾ permetteret, ualde earum uilsceret precium pre multitudine nimia. sed magnus Kaam non permittit, ut libere capiantur. Si quis autem sine regis licencia ad margaritas piscari,⁴⁾ [59^b] occideretur. In hac prouincia sunt in multitudine magna gudderi,⁵⁾ ex quibus muscatum habetur. Ibi eciam sunt pisces in copia maxima in lacu, s. ubi sunt margarite. Ibi eciam leones multi sunt, vrsi, cerui, damule, caprioli, lincei in multitudine magna ualde. Ibi sunt uolucres multarum specierum habundantissime. Ibi vinum non crescit nec vinee ibi sunt, sed de tritico riso et

¹⁾ L + illius. — ²⁾ P³ + et alie. — ³⁾ L exportari. — ⁴⁾ V rkpise připsáno presumeret. — ⁵⁾ P³ gauderi, P¹ + animalia.

hrzebiczkow mnozftwie welike a fbyragi ge f maleho drzewiczka, genz ma male pruticzko, a ktwietek biely magi, yakzto $\bar{g}t$ hlawka hrzebiczkowa. Tu gefť zazwora mnozftwie a fskorzicze, tez y gine wonye drahey, gehoz do naffich zemij nefufty. W tey wlafti horach nalezagi drahe kamenie, gimzto rziekagi Turchiffy, a gfu welmij pieknij, a toho dofti, ale zadny geho kopati nefmie bez odpuffczenie welike[*k*]o kaam. lide tey wlafti fu modlofluih, a ti gfu tak od fwich modl ffielenij, ze mnye, by tudy miloft gegich ziikalij, kdiz zenij ſwe wlaftnie neb dſczeri hoftem poczeſtnym dadie. Neb kdiz kterij koliwiek hoft tudy gde nebo gede, a w domu ſie ſwolagie zeny, dczery y gine zeni, kterež w geho do^v gfu, przikaze gim, aby hoftie toho y ge^o towarziffuow we wffem poſluffni byli. A vczini to przikazanie, gde z domu precz a hoftie to^o s geho towarziffcztwem a wffem wlaftnie do^v nyecha yakzto hoſpodarze, aniz ſie wratiti domuow ſmye, doniewadz on tu chce bidliti. A ten hoft, donowadz tu bidly, klobuk [78^a] Swoy neb gine znamenie przede dwerzmi powieſy, a kdiz hoſpodař nadiegie ſie, by hoft giz przicz odffel, chczie ſie do^v wratiti, wzrie znamenie ge^o przed dwerzmi, poſtupi zaſie ynhed. protož hoft ten moz tu dwa neb trzi dnij bidlyti. Takowy ſlepij a ohizdnij obyczeig po wffie tej zemij kaydu drzie, a zadnij fobie toho za hanbu nepoczita, proto ze to czinie ke czfti bohom ſwem a mnye, zebij ſkrzie to ſlitowanie a dobrotu, geffto hoftem tak vkazugi od fwich bohuow myeli hoynoft wffeho zemfke^o owocze obdrzeti. Raz peniez

diuersis speciebus uinum optimum faciunt. Ibi sunt gariofli in copia maxima que colliguntur ex arbusculis paruis habentibus ramusculos paruulos. florem album faciunt et paruum, ſicut eſt gariofli granum. Ibi eſt cincinber habundanter ualde ſimiliter et cynamonum. Alięque ſpecies multe aromaticę ibi ſunt que ad regiones noſtras non [59^{b1}] deferuntur. In huius prouincie montibus inueniuntur lapides, qui turchiſci¹⁾ dicuntur, pulcri ualde et in copia maxima, quos ſine licencia magni Kaam nulli licitum eſt excauare. Incole prouincie huius ydolatre ſunt. Sunt autem uiri a ſuis ydolis taliter²⁾ dementati, ut ſe credant eorum gracię promereri, ſi eorum vxores proprias et filias uiatoribus tradant. Nam quando uiator quicunque per eos transit et ad domum cuiuſcunque diuerterit confeſtim dominus domus conuocans vxorem, filias et mulieres ceteras, quas in domo habet, mandat, ut hoſpiti et ſociis per omnia pareant. Facto hoc mandato diſcedit et peregrinum illum cum ſociis in domo propria dimittit ut dominum. Neque autem redire [60^a] preſumit, donec ibi ille uoluerit inmorari peregrinus. igitur ille pileum³⁾ ſuum aut⁴⁾ ſignum aliquod ante fores domus appendit. Cumque dominus domum redire uult putans illum forſitan diſceſſiſſe, ſi ſignum ante ianuam uiderit, retrocedit ſtatim. Vnde peregrinus ille duobus uel tribus diebus ibi inmorari poſteſt. Hęc autem cęca et deteſtanda abuſio per totam prouincięm Cayndu obſeruatur ab omnibus, nec ullus ſibi hoc ad uituperium computat, eo quod hoc faciunt pro ſuorum honore deorum. Creduntque, quod

1) P¹ turchi — 2) L totaliter. — 3) L capellum. — 4) P¹ ut.

fwich takij to magi: prutky zlate pod giftu wahu dielagi a tiemy myeſto peniez trzie a trh diegi. A yakz ta metliczka neb prutek wazij, tak geſt czena geho. A to geſt gegich wieczij raſ; pak menſſy raſ gegich geſt takowij: Suol w kotlech warzie, a to potom w formyczku legi, a tu ſie ſtwardnu, a to geſt gegich menſſy raſ, gimz take ſwoij trh diegi. Ofmdefat tiech kruzkuow foly $\bar{g}t$ tak mnoho, yakzto geden maly zlati, $\bar{g}to$ ſlowe wlaſky Sagyvm. Potom gducze deſſet dny czeſtij, nayde na tej czeſtie hradij y wfij, kdezto prawij tijz obiczeig magij, Jakzto w tey zemij kaydu, kdezto take gfu weliczi lowowe zwierzie y ptaczſtwa. doko[79]nagicze tiech deſſet dny czeſty, naygde rzeku gednu, geſto ſlowe Bryus a tu ſie dokonawa ta zemie kaydu. w tey rzecze nayde weliku wiecz zlata, $\bar{g}to$ ſlowe zlato dopagiola. A na brziezie tey rzeki ſſkorzicze welika wiecz roſte, a ta rzeka ſkonawa ſie v weli^o morze.

O wlaſti karayam, kapiula trzidczata oſma. Mynucze tu rzeku drziewe rzieczenu, wchaziegi do tey wlaſti, $\bar{g}to$ ſlowe karayam, genz w ſobie ma kralowſtwie fedmero, a geſt poddana welike^v kaam, kdezto kral $\bar{e}$ geſt ſyn ge^o gmenem Eſentemur, muz mudrij a vdatnij, moczni a bohatij, genz welmij dobrze w ſwe zemy prawdu a ſprawednoſt zachowawa. lide tey zemie modloſtuhy fu. A mijnucze tu rzeku pieti dny czeſtij, nayde myeſt mnoho a hraduow. W tey wlaſti rodie ſie konie welmij dobrze. Tu magi

ob hanc causam¹⁾ benignitatem, quam exhibent uiatoribus, a diis suis terrenorum fructuum obtinere habundanciam mereantur. Monetam vero in hunc modum habent. Virgulas [60^{al}] aureas sub certo pondere faciunt, quas pro pecunia expendunt, et iuxta²⁾ pondus uirgule precium eius est et hec est moneta maior. Minor vero talis est: sal in caldario coquunt, quod postea in formella³⁾ proiciunt, ubi consolidatur, et talem monetam⁴⁾ expendunt. Octoginta enim de hiis paruulis denariis sagium⁵⁾ vnum aureum valent.⁶⁾ Post hec itur per dietas decem et inueniuntur in via illa castra et uici multi, ubi sunt per omnia consuetudines prouincie Caydu. Vbi⁷⁾ etiam sunt uenaciones maxime bestiarum et uolucrum. Terminatis x dietis inuenitur flumen, quod dicitur brius, ubi terminatur prouincia Cayndu.⁷⁾ In hoc flumine inuenitur copia maxima auri, quod [60^b] dicitur de paglola.⁸⁾ Supra crepidinem uero fluminis Cynamomum copiosissime crescit. flumen ad mare oceanum terminatur.

De prouincia Caraiam,⁹⁾ C. xxxix. Post transitum predicti fluminis statim intratur in prouincia carayan, que continet regna VII. Est autem subiecta dominio magni Kaam, ubi rex est filius Cublay, nomine esentemnr,¹⁰⁾ prudens et strenuus, potens et ditissimus,¹¹⁾ qui optime in suo regno seruat iusticiam. habitatores¹²⁾ patrie ydolatre sunt. Procedendo uero ultra fluuium per dietas quinque inueniuntur Ciuitates multe et castra. In ipsa regione nascuntur equi optimi.

¹⁾ P¹ schází. — ²⁾ V rkpise iusta. — ³⁾ P¹ formulas. — ⁴⁾ P¹ + imminutam — ⁵⁾ L signum. — ⁶⁾ L faciunt in valore. — ⁷⁾—⁷⁾ L schází. — ⁸⁾ L payolo. — ⁹⁾ L Caraiam. — ¹⁰⁾ L esencenyr. — ¹¹⁾ P¹ citissimus. — ¹²⁾ L + autem.

rziecz swu. Po tiech piety dny czestij naygdeſs naygmenowytieyſſie mieſto tey zemie, gmenē yaczi. welika a kupeczſtwie tu ḡt welika wiecz. Tu take przebiwa krzeſtianuow nyekterakih malo neſtorinow, ale mnozie gfu z nich ḡto ſie Machometuow modle. pſſenicze a riže ḡt welika wiecz. Ale pſſeniczne^o chleba tu negedie, neb tu zdraw nenyte takowij chleb, Nez reže chleb dielagi. Take czinie rozlicznich [79^a] Wieczy pytie, gymz ſie ſpieffe opieſs, nez kterym wienem. Mieſto razu peniezneho magy nyekterakij kamenyczko bieie, geſſto w morzi nalezagi, gichzto dawagi ofmdefat za geden hroſſik ſtrziebrnij. W tō mieſtie z ſtudnicznych wod fuol dielagi v weliky množſtwie, od nyez kral ma weliky plath. W tey zemij muzie tak blažnywi gfu, ze zadnij ſobie to^o za hanbu nema, acz by s gegi woly geſt [!] W tey zemi gezero geſt, genz ma w okrſky ſto myl, w nyemz rybi krafne a welmij dobre lapagi. lide w tey wlaſti fyrowe maſſo takto gedie: nayprwe ge welmij dobre zetru, potō ge gedie etc.

O gine kraginie tey wlaſti karayam, xxxviii. POtom winduce z toho mieſta yaczi, deſſet dny czeſty geſt giti przef tu zemy katayam do gineho kralowſtwie, w nyemz nayflowutneyſſie mieſto ſlowe karayam, kdezto kral geſt kagatym, ſyn krale kublayow. Tu nalezne zlata mnoho, geſſto ſlowe zlato depagiola neb rzieczne zlato; w ginich potoczich a mezi horamij

Ibi est lingua propria grauis et difficilis valde. Post quinque [60^{b1}] dietas pre-fatas inuenitur principalior regni Ciuitas nomine Iacy,¹⁾ nobilis ac magna, ubi negociaciones plurime fiunt. Ibi habitant christiani quidem nastorini²⁾ sed pauci multi de his uero, qui machometum adorant. Triticum et risum in magna copia habentur ibi, sed triticeum [triticeum] panem non comedunt ibi, quia sanus ibi non est huiusmodi panis. De riso autem panem faciunt. Faciunt etiam de diuersis speciebus pocionem, que facilius inebriari facit, quam vinum. Loco monete expendunt porcellanas albas, que reperiuntur in mari. Octoginta autem de ipsis dantur pro vno sagio argenti, quod ad valorem duorum venetorum ascendit. Octo uero sagia argenti ascendunt [61^a] ad ualorem vnus sagii auri. In hac Ciuitate fit de aqua puteorum sal in copia maxima, de quo rex magnus habet introitus.³⁾ In⁴⁾ hac autem regione uiri sic stolidi sunt, ut nullus eorum pro displicencia habeat si alter ad vxorem eius accedit, dummodo illa consensum prebeat.⁴⁾ In hac regione est lacus habens in giro miliaria centum, in qua pisces magni et optimi capiuntur. Homines regionis huius carnes crudas⁵⁾ hoc modo manducant: primo eas minuatim terunt, postea in saporem optime confectum ex aliis plurimis et aliis⁶⁾ speciebus ponunt, postea comedunt, sicut apud nos cocte comeduntur.

De regione quadam prouincie Caraiam, in qua serpentes⁷⁾ magni sunt, Capitulum xli. [61^{a1}] Post discessum a Ciuitate Iaci per decem dietas proceditur per⁸⁾ prouinciam caraiam⁹⁾ ad regnum aliud, cuius principaler Ciuitas

¹⁾ L yacy. — ²⁾ P¹ schází. — ³⁾ L questus. — ^{4,—4)} L schází. — ⁵⁾ P² crudes. — ⁶⁾ L + optimis. — ⁷⁾ L sapientes (!). — ⁸⁾ L ad. — ⁹⁾ P¹ Caralam.

take nalezagi zlato, ale hrubieyffie nez to dopayola. dawagi toho zlata gednu wahu, gto flowe fagyvm, za ffeft firziebrnich fagyn. [80] Ale myefto razu wzdiij vziwagi to° kamenyczka porcellanow, o nychz drziewe praweno gefť, genz z yndie przinaffegi. lide w tey wlafti modloflubi gfu. W tey wlafti hadowe gfu welmy weliczi, Mnozie z nich gfu dly na deffet kroczezi a tlufťy deffet piedy, a ty gfu naywieczffie. magi nyekterzie z tiech welikich haduow v hlawij dwie ftehnje ale bez noh, ale myefto noh magi kopito gedno, yakozto kopito neb paznechtij lwowe, neb yakzto fokolowe paznechty. hlawu weliku ma a oczu welike, yakzto dwa peczni welika vfta tak welika ma, ze by gedno° czlowieka dobrze pozrzet a zuby welmij welikey. A proto ze gefť tak hrozni ten had, zadny nenie, kto bie fie neftrachowal k nyemu prziftupiti, ze zwierzata rozliczna dywoka bogie fie geho. had ten wo dne w gefkyniech gefť pod zemy pro horko, A w noczi wen wynda, chody hledagje zwierzje leczkterakeho, aby gie fezral. gde do gegich lozi a giefkyni, ktezto lwowe, Niedwiedowe neb gina zwierzata przebiwagi. A tak zadny zwierz ge° fftati nefmije. A kdiz fie giz nagie, do fwe fie gefkynie wrati. a gefť tu kragina piefkowata. A kdiz ten had po piefku fie plazi, welmy ffebu mecze w piefek, A lowczy wedne [80°] W ten pieffek kole welike° nabygi y zde y onde po rownij a na koncich kole gfu oftrzi

dicitur Caraiam, ubi rex est Cogatuy¹⁾ nomine, filius cublay regio. Ibi inuenitur multum de auro, quod dicitur de paglola, quod in fluminibus habetur. In alijs autem lacunis et montibus inuenitur aurum grossius, quam sit aurum de paglola datur autem de ipso vnum auri sagium pro VI sagijs de argento Monetam tamen de porcellanis habent, de quibus superius dictum est, que de india deferuntur. homines huius regionis ydolatre sunt. In hac regione inueniuntur serpentes magni valde; multi enim ex hijs sunt²⁾ passuum longitudinis et in grossicie³⁾ palmorum in circuito men[61^b]suram continent et isti maiores sunt. Habet autem quidam illorum magnorum serpenctum iuxta caput duo crura carencia pedibus, sed loco pedis⁴⁾ habet vngulam vnam ad modum leonis vngule uel falconis. caput ualde magnum habet. Oculi eius pregrandes sunt uelut duo panes. Os tante magnitudinis habet, quod vnum hominem de facili transglutiret. dentes habet maximos et quia ita terribilis est serpens ille, nullus homo est, qui non paucaat appropinquare illi, sed et animalia quecunque agrestia timent illum. modus, quo capitur a venatoribus, talis est. Serpens dictus de⁵⁾ die⁵⁾ in Cauernis subterraneis latitat, propter estum, nocte uero egrediens circuit querens bestias ad deutorandum. Vadit [61^b] ad earum cubilia⁶⁾ et Cauernas, ubi leones, ursi et animalia huiusmodi habitant et comedit bestias magnas et paruas. Nam nulla bestia insultum eius et fortitudinem sustinere potest. Post comestionem autem ad cauernam reuertitur propriam. Est autem ibi transitorium sabulosum et cum ille per sabulum reptat, fortissime se iactat in sabulum et quia sic ponderosus est

¹⁾ P¹ a P² cogatim. — ²⁾ P¹ iijor. — ³⁾ L xiii. — ⁴⁾ L iuxta pedem. — ⁵⁾—⁵⁾ P¹ schází. — ⁶⁾ P¹ a P² cubicula.

meczowe oczeliwy, filnie przibiti, welmy ostrzi, a ty potom wficz kny piefkiem dobrze przikrygi, tak ze gich had wydieti nemoz. A kdiz opiet w noczi tudy fie poplazi, mecze fie po piefku, yakz obiczeig ma vwrze fie nato oftre zelezo prfmij, a tu vstrne na tom tak, ze nebo yhned vmrze a neb fie welmij zficze. Tehdy lowczy przigducz, nebudely vmrlie, ale dobygi gey, a najprwe zlucz z niego wydru, a tu welmy draze pdawagie pto, neb welmy lekarzka gt, tak acz by koho pes wftekly vkufil, fie to [t^e] zlluczi maliczko napigie gedno yako maly halerz, yhned vplnye zdraw bude. Take zena, kteraz przy porodu fylne bolefi ma, gedno fie gie malo napie, yhned bez bolefi porodie. Maly kto take kteraku hlizu, gedno gie malo pomaze tu zluczi, w malich dnech zdraw bude. Maffo take to^o hada prodawagi, neb gedenij dobre gefi a lide welmy ge rady gedie. W tey wlawfi mnoho fie kony rodie a welmy dobrych. wfem tiem konyom oczaffe vrubugie, dve nebo trzie koczfie f koncze, aby kuon, kdiz biezi, giezdcze oczaffem nemrskal a abij oczaffem fem y tam nekrutil, kdiz biezie, neb to magi na kony za welmy zly obyczeig. Giezdczie w tey zemy ftrzemeny dluhe magi [81] V fedl, yako zde wlawfy czinie, w bogich vziwagi prufplechuow kozenich z kozzij buwolowych. Take kopie vzka magi, famoftrziely a wfeczknij ftrzely, kteremyz ftrzielegie, nalepem zmazie. drzewe nez kral kublay tu

et grossus, foueas¹⁾ in sabulo adeo magnas cum pectore et uentre facit, ut uideatur vege²⁾ magna uino plena per sabulum uolutata. Venatores igitur de die sub sabulo palos multos et fortes huc et illuc per planiciem infigunt, in quorum summitatibus sunt gladii de calibe³⁾ firmiter infixi, acuti ualde, quos post modum [62^a] operiunt sabulo, ut a serpente postea uideri non possint. Cum igitur nocte inde transitum facit super sabulum, solito more reptando se jactat et in ferrum absconditur et acutum pectore⁴⁾ prosiiliens et impingens aut statim moritur aut grauissime uulneratur. Tunc venatores superuenientes ipsum, si adhuc uiuit, occidunt. Et primo fel ipsius extrahunt, quod precio magno vendunt, eo quod medicinale est ualde. Si quis enim morsum patitur canis rabidi, modicum de ipso bibens ad pondus s. denarii vnus paruuli statim plene liberatur. Mulier eciam in partus doloribus constituta modicum sumens ex eo expeditur a partu. Qui eciam apostema aliquod patitur, si⁵⁾ infirmitatis locum hoc felle [62^{a1}] perungit, in paucis diebus perfecte curatur. Carnes autem illius serpentis venduntur, quia in cibum optime sunt et libenter ab hominibus comeduntur. In hac prouincia multi et optimi equi nascuntur, qui a negotiatoribus deferuntur⁶⁾ in Indiam. Omnibus autem equis nodos duos aut tres de osse caude extrahuntur, ne equus currens equitem⁷⁾ cauda feriat et ne⁸⁾ caudam huc illucque contorqueat dum currit, quia hoc in equo turpissimum reputant. Equites huius patrie strepis utuntur longis ad cellas,⁹⁾ ut apud nos gallici faciunt. In bellis utuntur coratiis de corio buballorum, vtuntur et scutis lanceis et ba-

¹⁾ L fossas. — ²⁾ L reges (!). — ³⁾ P¹ de capite. — ⁴⁾ schází. — ⁵⁾ L quodsi. — ⁶⁾ L ducuntur. — ⁷⁾ L eiusdem (!). — ⁸⁾ L qui cum. — ⁹⁾ P² + sellas, P¹ schází.

zemy obdrzal, Muzie tey wlasti takyto sferedny obiczej myly: kdiz kterzi dobrze lide fkrze tu zemy ssel nebo giel, genz bil mvdrij a dobrich oby-
czegi, genz sie gym zdal na rzeczi y na fskuczsflech czlowiek zpfobily,
opozdi[ł]y sie v nich a wzal tu noczlech, zamordowaly gey w noczi a rzkucze,
ze ta gehu wfseczna mudroft, lepota y dobrzi obyczegowe, czoz w gehu
duffy bilo, to wfse w tomu domu poto oftalo. A protoz mnoho gich zmor-
dowaly. Ale weliky kaam, kdiz to kralowftwie potom pod fwe panftwie
podrobil, tu vkrutnoft a nefflechetnoft a blaznowftwie gegich vplnie wypil[e]nil
z f te wlasti.

O wlasti Ardandam, ka^v xxx^{viii}. A kdiz giz odeygdę od tey wlasti
karayā za piet dnij częfti, nagde gednu wlaft gmenē ardandam, genz podro-
bena gefł welike^v kaam, w niez miefto naygmenowiteyffie flowe Bukyam.
w tey wlasti miefto razu peniezneho dawagi złata wahu, gto flowe vnczia
nebo fagyum, Tu vnczi złata dawagie neb wymienigi za piet vnczi strziefbra,
neb nemoz nalezti w tey wlasti ftrziefbra [81^a] Za mnoho mył. A protoz
tu fgiezdiegi sie kupczi, geffto od nich wymienugi złato za ftrziefbro a mnoho
zifskugi. Take tiemy porcellamij trh diegie, yakoz przinofie z indie. Ryzow
a maffa vziwagie naywiecz, pieti dobre dielagi z rizow a z gine^o wonneho
korzenie. Muzie y zeny w tey wlasti przikriwagie fobie zuby fwe złatemi
plechi, genz gfu tak zpfobeni, ze sie zubom welmy dobrze przyhodie.

listis, et sagittas, quas faciunt, tossicant.¹⁾ Antequam Cublay magnus [62^b] Kaam
hanc prouinciam obtineret, uiri huius prouincie huiusmodi rem detestabilem
faciebant: Quando enim uir aliquis transibat per eos alterius patrie decentis²⁾
apparencie et bonorum morum, qui prudens in uerbis et actibus uideretur, si
apud eos hospitabatur, ipsum in nocte occidebant dicentes, quod prudentia,
mores et gracie et anima eius in domo illa postmodum remanebat. ob quam
causam multi ibi occisi sunt. Sed magnus Kaam postquam regnum pefatum
suo dominio subiugauit, hanc impietatem et stulticiam de illa patria penitus
extirpauit.

De prouincia Ardandam C. xli. Cum uero receditur a prouincia cara iam
ad dietas . . .³⁾ inuenitur prouincia Ardandam, que subiecta est magno Kaam,
cuius no[62^b]billior urbs dicitur unciam.⁴⁾ In hanc prouincia datur pro moneta
aurum ad pondus. Vnciam enim seu sagium auri commutant pro quinque vnciis
seu sagiis argenti. Non enim inuenitur in regionibus illis usque ad dietas multas
argentum. Ideoque conueniunt illuc negociatores, qui cum eis aurum pro argento
commutant multum⁵⁾-que lucentur. Porcellanas eciam expendunt,⁵⁾ que de india
deferuntur. Riso et carnibus uescuntur plurimum, pocionem optimam faciunt de
riso et de aromatibus delicatis. Viri et mulieres regionis huius dentes coopertos
deferunt subtilibus laminis aureis, que sic disposite sunt, ut dentibus optime
coaptentur. Viri omnes militares sunt, armis tamen modo et milicie uacantes

¹⁾ P¹ a P¹ toxicant. — ²⁾ P² dicentes. — ³⁾ P¹ V, P² X. — ⁴⁾ L vrsiam. — ⁵⁾—⁵⁾ P²
schází.

Muzie wfliczkny w tey wlafti rytierzfczi a zpanoffily gfu, f uodienym gedno a f rytierzfku wieczi fie obchodieczce, a f lowij zwierzeczimij a ptaczimij. A zeny gegich wfliczkno hofpodarftwie zprawugie, a magi fluii zakupene, gto fu gym w fluzbu podrobenij. W tey wlafti ten obyczeig gefł, aby zena kdziz porody, polloha fwe° czymż nayspieffe muoz odbila a hofpodarftwie hledala. Ale muz gegie, ten fie mufie myefłto nye poloziti w loze, a ctirzidczeti dny lezeti, a o dietieti praczi myeti, a mati o dietieti zadney prace nema, gedno ze ge^v pokrm da, a to kdziz fyn gefł neb pacholik. A za tie, donowadz tak muz lezi, przatele gegi gey nawfsczewugi yako ffeftienedielnyczy a p^wie, tak ze to pto muzie czinie. Neb zena kdziz dŃceru nefe a porody, dluii czas a tieczce gefł praczowala. Protoz podobno byti fudie, aby take ctirziedczet dny bez pecfie fynowy gfulce, odpoczinula. Nez przes to [82] Ona wždy muzovy, donyowadz tu lezie, giedlo k lozi nefe. w tey wlafti modl nenie ginych, gedno ze kazda czeled tiem fie modle, od kohoz fie kto porodil, to gefł ftarofłam fwym. W leffiech welikich bidle, kdezto gfu horij welike a leffowe. Tiech hor lide gine netahnu fie z ginich wlafti, neb by tam ziyw byti nemohly czize lide pro zle powietrze neczifte. pyfma a liftuow nemagi, nez vmluwy fwe a zawazanie o[d] dluii geden f druhem na wrubiech magi, tak ze vczinieczce wrub, y rozffcziepie na poly y chowa geden gedney polowicze a druhy druhey, Tak ze potō floziczce w hromadu, przida fie geden k druhe^v na naymenffiem wrubku. W teyto zemyczi a we dwu drzewie gmenowaných, to gefł w kaydu a w kazayam, lekarzow

[63^a] et uenacioni bestiarum et uolucrum. Mulieres autem curam rei familiaris in omnibus gerunt habentque seruos empticios, qui eorum obsequiis mancipantur. In hac prouincia consuetudo est, ut quando peperit mulier, locum¹⁾ quam cito potest dimittat et surgens gubernacioni domus intendat. Vir autem eius xl diebus in lecto decumbit et nati sibi filii curam gerit. Mater autem pueri nullam de illo sollicitudinem habet, nisi quia lac illi prebet. Interim uero amici et consanguinei uirum uisitant decumbentem. Aiunt, quod hoc ideo faciunt, quia mulier filium portans et pariens longo tempore et grauiter laborauit, propter quod conueniens iudicant ut diebus xl a filii cura quiescat ipsa tamen uiro cibum defert ad lec[63^{a1}]tum. In hac prouincia non sunt alia ydola, nisi quod quelibet familia suum progenitorem adorat, eum s., a quo alii de familia nati sunt. In locis ualde siluestribus habitant, ubi montes sunt maximi et nemora magna ualde. Ad montes illos non accedunt²⁾ alii de regionibus aliis, quia uiuere³⁾ ibi non possunt extranei propter corrupcionem nimiam aeris. Litteris carent sed contractus suos et obligaciones ad inuicem asseribus⁴⁾ faciunt, quarum medietatem seruat vnus, aliam alius, que postmodum compositae in minutis signis coueniuntur. In hac prouincia et in duabus prenominatis, s. Caydu et caraiam, medici non sunt, sed quando quis infirmatur, conuocant sui magos, qui ydola colunt, quibus infirmus [63^b] suam infirmitatem exponit. Tunc magi

¹⁾ P^a lectum. — ²⁾ L + aliqui. — ³⁾ L venire. — ⁴⁾ L incisuris.

nenie, Nez kdiz kto z nich nemoczen gest, przatele gehu fwolagie czarodieniczi, genz modly nasledugi, a ten nemoczni gim fwu nemocz wyprawy. Tehdy ti czarodieniczi nastrogie tanecz weliky, a hudbu y piffczbu zgednagly, a tak fwym bohom ke czfti rozliczne piefne tworzie. A to tak dluho czinie, az nyektereho z tiech tanecznikuow diabel pofiedne. A tak pak ynهد tanczie nechagicze, biezie k to^v, ktere hoz diabel pofiedl, a budu gehu tazati, procz by onenno nemoczen bil, a czo by miely cziniti, aby onen zdrow bil. Tehdy diabel z toho obkliczene^o bude odpowidati a rzka, ze [82^a] Onen proto nemoczen gt, ze to^o neb onoho boha rozhniewal. A tak ti czarodieniczi pfiie toho boha, aby onomu nemocznem^v ge^o winu odpustil flibugicze, ze ten ge^v bude fwu wlaftnij krew obietowati. A znamenaly diabel po kterem znamenij ge^o nemoczi, ze ten nemoczni nemoz ziw oftati, tehdy die: Tak gest ten nemoczni boha to^o welmy rozhniewal, ze tu obieti vkrotiti gehu nemozem. pakly znamena, ze moz zyw oftati, tehdy die: musiet toliko a toliko fskopc zow zabiti, gto magi czerne hlawy, a ge^v obietowati, a take^o pieti nadielati, a toliko czarodienikow fobie fwolati, a pro nie (tiem) wfieczki wieczffy obiet obietowati, a takt fie ten buoh nad nym fmyluge. Tehdy przatele to^o nemoczne^o to wffe vczinie, czo z diabel rozkazal, zabigicze fskopi, krew gegich k neby wrhu. A fenducze fie czarodieniczi fwymi zenamy, zafwietie mnoho fwiecz, a weslken duom zkadie, a dym z drzewie wonneho ale vdielagi, a maffo obarziwffe, tu wodu w powietrze legi, a diel take to^o pitie, gto vdielano z rozliczne^o wonneho korzenie. A opiet fie vgmucze w tanecz fkakagi, fpiewagicze na czest tey

coream ordinant et instrumenta pulsant et ad ydolorum suorum honorem magnas faciunt cantilenas, hoc autem tam diu faciunt, donec arripiatur a demone vnus ex ludentibus in corea. Tunc corea dimissa iacentem arrepticium consulunt qua de causa hec ille paciatur et quid de ipsius liberatione agendum sit, demon autem per arrepticium responsum dat dicens illum infirmatum, quia illum aut illum deum offendit. Magi autem orant, ut deus ille culpam illi remittat promittentes, quod ipse de sanguine suo proprio sacrificium offeret. Si iudicat demon ex signis egritudinis, ut ille liberari non possit, ait: Iste tam grauius deum [63^{b1}] illum offendit, quod per nulla sacrificia placari potest. Si autem iudicat, ut possit euadere, dicit: oportet, ut tot arietes nigra capita habentes illi offerat et tot et tales faciat pociones et conuocet ad se tot magos et magas totidem, per quorum manus sacrificium offerat et sic placabitur ei deus. Tunc consanguinei egroti illi omnia faciunt, que demon iussit, Occiduntque arietes et sanguinem ipsorum in celum iactant. Conuenientes uero magi cum mulieribus suis faciunt luminaria magna et domum totam thurificant et fumum de lignis aloë faciunt et aquam decoctionis carniū in aera fundunt et parte etiam pocionum, que de aromatibus sunt confectæ, et in corea iterum (64^a) saltant et cantant ad illius reuerenciam ydoli. Post hec inquirunt rursus ab arrepticio, an per hoc sit ydollo satisfactum. Si iubet demon, ut aliud fiat, confestim mandatum eius impletur. Cum autem dicit sibi satisfactum esse, fanatici et incanta-

modle. potom opiet otazi to° zbiefyle°, gizly gefť to° bohu dofti vczinieno, kaze[*lz*] czo wiecze, opiet vczinie, czoŹ kaze. A kdizť die: gizť gefť dofti vczinieno, Tehdy ti czarodieniczi, pofadiecz fie za ťtuol, gedie to maffo obietowa° [83] S velikem wefelym, a pigie to pietie modlam obietowane. A dokonagiece obied, beru fie domuow a zdarziely buoh, ze nemoczni ten zdrow bude, tehdy tito diegi, ze geij ta modla vzdrawila. A tak tu chytrofti zklamani bywagi dyablem oflepeni.

O velikym bogy, genz byl mezy Tatory a kralem Nyen. Dle kralowťwie fwrchu gmenowaneho karayam a kralowťwie wocziam bil gefť boyg welmy veliky w zemi od narozenye bozie° Tieffťťeczie° feddefate° a druhe°. Veliky kaam poťlal gedno° z ťwych kniezat, gmenē Neťtardina, a ťe dwa-naťti tiťťeczemij giezdnych na ťtrazie tey wlaťti karayam, y bil gefť drziewe rzeczeni Neťtardin muz opatrnij, a ti ktoz gfu f nymi bily, ritierzi ťflechetnij a filny boyowniczi. Tehdy krale Mien a Bangala, vťliťťawťťe gich prziegiedz, lekly gfu ťie a b[*a*]giecze ťie, zdaby proto przigely, a chcziecze na gegich zemie vderzieti. ťhledawťťe ťwe woťťko, myeli gfu giezdnych a pieťťczow na ťfedeffate tiťťecz¹⁾, ťlonow ťe wťťi przipwu k bogi [*u*]a dwa tiťťcz, magiecze twrzie na ťobie, a w k[*a*]zde twrzij muzuow k bogi hotowich dwa-naťt neb patnaťt. I przilehl kral Mien ť ťwym woťťkem k mieťtu Wocziam, y vlozil ťie ten kral Mien ť ťw²⁾ woťťkem na gednō poly za tr³⁾ dniy czeťty od mieťta wocziam. Vťliťťav to Naťtardyn, [83^a] Bal ťie gefť, neb

tores illi sedent ad mensam carnesque comedunt immolatas cum leticia magna et bibunt pociones, que ydolo sunt in sacrificio oblate. Terminato prandio ad propria remeant. Si contingat autem diuina prudentia,¹⁾ ut curetur eger, curacionem ipsius attribuunt demoni, cui sacrificia sunt oblata. hac arte per demones illorum illuditur cecitati.

De prelio magno, quod fuit inter tartaros et regem mien, et uictoria tartarorum, xlij. [64^{a1}] Occasione regni Caraiam superius memorati et regni unciam²⁾ fuit prelium magnum in regione immediate predicta. Anno domini M^o lxxij^o 3) magnus Kaam misit vnum de principibus suis nomine nescardyn⁴⁾ cum xij milibus equitum ad Custodiam prouincie caraiam. Erat autem predictus Nescardyn uir prudens et strenuus et hii, qui cum illo erant, milites probi et fortissimi bellatores. Reges autem Mien et bangala audito eorum aduentu perterriti sunt metuentes, ne forte terras eorum uenissent inuadere. Congregantes igitur suos exercitus habuerunt equites et pedites circiter xl milia. Elephantes autem cum singulis castris bellicis circa duo milia et in quolibet castro erant [64^b] uiri bellatores xij⁵⁾ uel xv aut xvi. Venit autem Rex mien cum predicto exercitu uersus Ciuitatem naciam,⁶⁾ ubi erat prenomiatus exercitus tartarorum, quieuitque cum ipso exercitu in campestribus ad dietas iij uersus naciam. Audiens hoc nescardyn timuit, quia paruuum habebat exercitum, pretendit se nichil

1) P¹ prouidencia. — 2) P¹ naciam. — 3) L Mcllxx^o. — 4) L noscardyn. — 5) P¹ x.
— 6) L vncyam.

malo lidu myel, Wšřak vřkazal, jako by ťie nycz nebal, proto ze řřebu myegjeffe lid vdatnij k bogi a řylni. y wigiel proti nym na gednu rovnij przed mieřto Wocziam, a tu ťie polořil v gedno° welike° leřřu, w niemz bieffe drzewie welike, Neb wiediel, ze řlonowe do leřřa nykakez nemohu. Tehdy kral Mien przitrhne, chtie na ge° zařtup vderziti, a tatarzi chutne řřzetnvcze[.] ťie ř nymi. A kdiz tatarřřci kony vřřzie řlony ř řtwrzemij. genz biechu na prwe řřpiczi, zřtrařřie ťie welmij, ze ti, kdoz na nich řřediechu, zadnu moczi any kerem wřipem mohly gřu zgiednati, by konij chtiely ř řnymi ťie řgieti. Tehdy řředawřře wřřiczny ř koni, prziewyzi gie k drzewij w tō leřřie, a tak pieřřij obrati ťie za ťie k řlonom, y poczechu chutnie na nie řřzeleti bez przeřřanie. A ti, genz na twrřiech biechu na řloniech, braniechu ťie gym. Ale tatarowe vdatneyřřy biechu a prziwikleyřřie k bogie a řtoz ranily řřzielenym mnoho řlonow, a řlonowe bogieczze ťie řřziel. oddaly ťie precz na bieħ, y wřazily ťie prawem bieħem do blyźnieho leřřu, any gim mohl kto obraniti any gich řřawiti. a tak ťie rozdzielily geden od druħe[ħ]o po leřřie řem y tam, a wřřeczky twrřie drzewene, genz na nich biechu, zřřokotalye. [84] Vřřzewřře to tatarzij, biezechu k řwym konom a wřředawřře na konie, nechawřře řlonow, na kralowo wořřko vdierzie, a ti ťie welmij zleknu, neb wydichu, ze řlonowe wřřiczny rozprařřeni. y bieffe boyg mezi nymie welmy twrřdy. A kdiz obogie wořřko wřřiczni řřzielbu biechu wyřřzrielely, chopichu ťie k meczom a řiemy ťie welmy

omnino timere, quia secum habebat viros fortes et strenuos bellatores et egressus est obuiam illi ad planiciem naciām¹⁾ et ibi castra metatus est iuxta nemus quoddam magnum, in quo erant arbores maxime, quia sciebat, quod elephantēs in nemus illud nullatenus ingredi poterant. Rex autem Mien venit, ut exercitum illius inuaderet. Tartari uero audacter occurrerunt illis. Cum igitur [64^{b1}] equi tartarorum uiderunt elephantēs cum Castris, qui erant in prima acie constituti, tanto fuerunt pauore perterriti, quod sessores eorum nulla vi uel ingenio poterant eos illis proximos facere. Tunc descendentes omnes de equis ligauerunt eos ad arbores nemoris et pedestres ad elephantum aciem redierunt ceperuntque in eos sagittas indeficienter iacere. Hii autem, qui campestribus²⁾ elephantum erant, pugnant contra eos, sed tartari probiores illis erant et magis assueti ad pugnam. Vulnerauerunt igitur grauiter cum sagittis multitudinem elephantum, propter quod elephantēs sagittarum metu fugam arripuerunt. Ingressique sunt omnes cursu rapido [65^a] in nemus proximum nec potuerunt ab ingressu nemoris a suis rectoribus prohiberi. Diuisi autem sunt in nemore ab alterutro huc et illuc et arbores nemoris omnia castra eorum lignea confregerunt, nam arbores magne et dense erant. Videntes hoc tartari cucurrerunt ad equos, quibus ascensis diuisisque elephantibus in regis acies irruerunt, quas non modicum inuaserat timor eo quod uidebant elephantum aciem dissipatam. Fuit autem prelium durum ualde. Cum uero uterque exercitus sagittas suas, quas habebat

¹⁾ L buciam. — ²⁾ P¹ in castris.

bygiechu, tak ze gich s obu stran mnoho zabytich. Potom kral Mien f fwymi odda sie na biech, a tatarzi po nich bieziecze, mnoho jich ztepu. A tak zbiwffe gednij a druhe zahnawffe, wratily sie do leffa, aby zlapaly flonij, ale nemoziechu zadne° popadnuti, (nez az gym) geliz nyekterzie z giech neprzatel, gto byli zgimaly, pomohly, a tak s gich pomoczi doffly gfu, ze miely na dwie stie flonow. Od toho pobytie weliky kaam poczal mywati flonij w fwich woyskach. potõ przemohl weliky kaam zemie krale Mien a ge pod swe panftwie podrobil.

O mieftu Myen, a o krasnym hrobu. Myen gefł miefto welike a fllechtige; genz gefł hlawa toho kralowftwie; a gefł zemie poddana welike° kaam. Ti lide, genz tu bidle, magi zwlaffczy rziecz a gfu modlofluh. W tom mieftie bil gednu kral weliky. [84°] Bohaty, a ten vmieragie, kazal fobie hrob wdielati takem obieczegem, że na kazdem rozie kazal wdielati wiezi gednu mramorowu wyffi na deffet kroczezi, tluffczy yakoz w tey wifofti zalezelo, a fwrchu okruhla. Gedna z tiech wiezie zlatem wffudy przikrita, kterezo zlato tluffczy bylo na dobry prft, a na wrchu tey wieze bilo mnoho zwoneczkuow

omnes eiecerunt, arripuerunt omnes gladios, cum quibus durissime pugnaverunt, multique vndique sunt occisi. Tandem autem rex mien cum suis [65^{a1}] fugam arripuit, quos insequentes tartari multos ex fugientibus occiderunt, quibus omnino mortuis uel fugatis redierunt ad nemus, ut caperent elephantas. sed non poterant quemque ex ipsis capere, nisi inuissent eos quidam ex hostibus, quos ceperunt, quorum auxilio circiter ducentos elephantas habuerunt. Ab hoc prelio in antea cepit magnus Kaam elephantas habere pro exercitibus suis, quos prius pro exercitu non habebat. Post hec deuicit magnus Kaam terras regis Mien et eas suo dominio subiugauit.

De regione quadam siluestri et prouincia Mien, C. xliij. Post recessum a prouincia Caraam inuenitur descensus¹⁾ quidam maximus, per quem descenditur continue per dietas duas [65^b] et dimidiam. Vbi nulla est habitacio, sed ibi vna lata et spaciosa planicies, in qua tribus diebus in ebdomada multi conueniunt ad nundinas et mercata. Descendunt enim multi de montibus magnis regionis illius et deferunt aurum, quod pro argento commutant, dantque vnam auri vnciam pro quinque argenti. Multique negociatores de montibus illis illuc conueniunt cum argento. Ad montes alios fortissimos, ubi illi pro securitate sua habitant, nullus accedit exercitus, quia loca ualde inuia sunt nec ex hoc scitum ab aliis, ubi illorum habitacio sit. Post hec inuenitur prouincia Mien, que affinis est indie ad meridiem, per quam itur diebus XV per loca siluestria et nemorosa, ubi multi [65^{b1}] sunt elephantas et vnicornes alieque fere agrestes innumere et nulla ibi habitacio est.

De Ciuitate Myen et sepulcro pulcherrimo regis eius, Capitulum xliij. Terminatis illis dietis xv inuenitur Ciuitas, que dicitur Mien, grandis et nobilis, que caput est regni et magno Kaam subiecta est. habitatores eius linguam

¹⁾ L desertum.

zlatih, a ti, kdiz wietř wiel, wfficz kny fu zwonily. Druha wieze tymz obieczegem y tiemz spofobenym a fřziebrem przikrita byla, y fřziebne zwonce myela; ten hrob byl казал vcziniti na czeft duffy fwey a aby ge° pamyet nezhyndla. W geden den bily gfu nalezeni v dwora welike° kaam nyekaczi zakerzi neb fřpilmani, a tiech mnoho, y kaze ge kral przed fie przywolati, y die gym: Chczi, abyfite f hauptmanē, kterehoz wam dam, a s gynu wo yfku, kteruoz wam przidam, dobyly mij tey wlafti Mien. Any fie yhned kralowu przikazani podwoliwffe, dobrowolnije ffly, yakoz казал a dobiwffe tey wlafti Mien, geho panftwi podrobily. A když gfu doffly to° hrobu, zruffiti ge° nefmyely, gedno az by prwe welike° kaain powolenie myely. Tehdy on vflyffaw, ze ten kral to vczinil ke czfti fwe, za pamyeti, przikazal, aby toho hrobu neruffyli. Neb gt obyczeg tataruow neruffiti [85] Toho, což fluffie k mrtwym. Wtey zemi mnoho gefłonow a dywokych woluow, Gelenow a Srn y ginich zwierzat rozlicznich mnoho etc.

O wlafti Bangala, ka^{te} czirzidczata iij^a. BAngala wlaft gefł ku polednie kraginie Indie, kerezto weliky kaam gefłce nebil fobie podrobil w tu chwily, yakoz ya markus gfē v ge° dwora bil. Ale giz bil poflan [-z] fwouy lid, aby gie bily dobyly. Tu gefł zwlaŃczzi kral, a fwu zwlaŃczze rziecz gafi, a ygfu modloŃluhij. MaŃfa wziwagi, ryzow a mleka, Bawlnij

proprium habent et ydolatre sunt. In hac Ciuitate fuit rex quidam prediues, qui moriens mandauit ſibi ſepulcrum fieri in hunc modum in quolibet capite monumenti fieri iuffit turrem vnam marmoream altitudinis x paſſuum, cuius groſſicies erat, prout altitudinis proporcio requirebat, in cacumine autem rotunda erat. vna ipſarum [66^a] turrium auro erat vndique cooperta, cuius auri groſſicies erat ad meſuram latitudinis vnus digiti. Super cacumen uero turris erant multe campanule auree, que a uento flante reddebant ſonitum. Alia uero turris eodem modo et forma argento cooperta erat habens ſimiliter campanulas argenteas. Hoc autem ſepulcrum fieri iuffit pro honore anime ſue et ut eius memoria non periret. Quadam igitur die inuenti ſunt ioculatores et mimi in multitudine maxima, quos ad ſe conuocans Rex ait illis: volo, ut cum duce, quem preferam vobis, et cum alio exercitu, quem uobis adiungam, conqueratis michi prouinciam Mien. Qui ſe mandato regis uoluntari[66^{a1}]os exhibentes iuerunt, ut iuffit. Et mien prouinciam debellantes eius dominio ſubdiderunt. Et cum peruenerunt ad memoratum ſepulcrum, non illud deuaſtare preſumpſerunt, niſi prius magni regis requisito conſenſu. Qui audiens, quod rex ille pro ſue hoc anime feciſſet honore, mandauit, ut ſepulcrum illud nullatenus violarent. Mos enim tartarorum eſt non deuaſtare ea, que pertinent ad defunctos. In hac prouincia multi elephantes ſunt et boues ſilueſtres, magni et pulcri cerui damule aliarumque diuſarum ſpecierum ſilueſtria animalia in multitudine maxima.

De prouincia bangala, C. xlv. Bangala prouincia eſt ad meridiem in confinio yndie, quam magnus [66^b] Kaam nondum ſubiugauerat, quando ego marchus in curia eius eram, ſed ad debellandum eam ſuos exercitus miſerat.

tu dofti, w nieyz tu welike kupeczftwie gefł. Take w tey zemij Balganu zazwora, czitwara, Czukru y gine^o drahe^o korzenie rofte. Tu gfu weliczi wolowe, genz fie na wyfofti flonom zrownawagie. Wtey zemy lide pda-wagie, z nichzto mnozie kleffzczenci A tu potō pani kupugi po rozlicznich zemiech etc.

O wlafti Kangigu, ka cztirzidczata v. P^Otom gefł naleznuti wlaft, giez diegi Kangigu na wchod fluncze, genz krale zwlaffczie a rziecz zwlaffczie ma; lid w tey zemi modlam fie modle, a welike^v Kaamowy podrobeny gfu. Tey zemi kral ma zen na trzi fta. W tey zemi gefł zlata welike mnozftwie a korzenie rozliczne^o, ale male k upeczftwie w nyem ḡt, neb gefł ta zemie daleko od morze. Tu gefł lowu dofti a zwierzat rozlicznich. [85^a] Lyde tey zemie maffa, mleka a ryzow poziwagi, Wynicz nemagie, alle z řzzie a z rozliczne^o korzenie pitie rozkoffne czynie. Muzie y zeni w tey wlafti bodu fobie gehlmy twarzie fwe, hrdla, rucze, brzicha y ftehnje, a tak zdielagi fobie obrazi lwowe, drakowe, ptaczie, a to welmi myfternie. A to fie take tak zatwrdy na gich kozie, ze nikdy fnyti nemoz. A ktoz tiech obrazuw wiecze ma, toho za kraffieho magi.

O wlafti amv, ka^{lc} trzidczata fefta. Amu gefł wlaft gedna na wchod fluncze, a ta take welike^v kaamowy podrobena ḡt, lide gfu mod-

Ibi autem est rex proprius et propria lingua. ydolatre sunt omnes de prouincia.¹⁾ Carnibus uescuntur, riso et lacte. Bonbicis autem copia magna est, de qua mercaciones ibi maxime fiunt. habundant eciam spico,²⁾ galanga,³⁾ çinçinbre, çucaró et in multis aromatibus aliis. Ibi sunt boues magni ualde, qui in altitudine. sed non in grossitudine elephantibus coequantur. In hac prouincia multi homines ue(n)duntur negociatoribus, quorum plurimi eunuci fiunt, qui postmodum emuntur a baronibus per diuersas prouincias.

De prouincia Canguyu,⁴⁾ Capitulum xlvj. Postmodum reperitur prouincia Canguyu ad [66^{b1}] orientalem plagam, que regem proprium et propriam linguam habet. populus eius ydolatra est.⁵⁾ habet vxores circiter trecentas. In hac prouincia inuenitur aurum in copia maxima et aromata multa sed pauce de eis mercaciones fiunt, quia a mari ipsa regio nimis est remota. Ibi sunt elephantes multi et uenaciones maxime bestiarum. homines prouincie Carnibus, lacte et riso uescuntur. Vineis⁶⁾ carent sed de riso⁶⁾ et aromatibus delicatas⁷⁾ faciunt pociones. Viri et mulieres huius prouincie cum acubus pingunt facies⁸⁾ suas, colla, manus et uentrem ac crura faciuntque ibi ymagines leonum, draconum et auium subtiliter ualde, que eciam sic firmantur⁹⁾ in pelle ut nunquam discedant. Qui autem plures de huiusmodi [67^a] ymaginibus habent, pulciores reputantur.

De prouincia Amu. C. xlvj. Amu¹⁰⁾ uero prouincia est ad orientalem plagam¹ que magno Kaam subiecta est. homines ydolatre sunt. Linguam propriam habent.

¹⁾ L + ista. — ²⁾ L spice, P² spica. — ³⁾ P² galgano. — ⁴⁾ L Canziga. — ⁵⁾ P² + et magno Kaam tributarius. — ⁶⁾—⁶⁾ P² schází. — ⁷⁾ P¹ schází. — ⁸⁾ L fauces. — ⁹⁾ P firmiter faciunt — ¹⁰⁾ P¹ anyx, P² Uam.

lofluhi, rziecz zwlasczyz magi, dobitka stada welika magi k gedeny a k pitie dofti wffeho. Kony magi mnoho welmy dobrich, genz kupczy odtud do yndie wodie. Buwoluow tu take mnoho, woluow a kraw welike mnozstwie, neb tu gfu pafstwy rozkoffne. Muzie y zenij nefu na rameni zaponij aneb naremky zlate ftrziebrnie.

O wlafti Toloman, ka^{le} trzidczata sedma. WO[-d]tey wlafti Amu na wchod fluncze za ofm dny czefty gefst gina wlaft gmenem Toloman, genz gt podrobena panfstwie welike^o kaam, a ma rziecz wlaftczni a modly nafledugi. Tu gfu muzie fliczni a fliczne zeni, ale fmyede barwy. Miestf tu mnoho gefst a hraduow mnoho, hory welike, [86] Muzie sylnij a vdatnij w odieni a rozumu. mrtwich fwych tiela paly, a kofti fberucze w truhlu drzewenu fkladu, a w nyekterey giefkynij w horach fchowagi, aby gich zadnij czlowiek any ktera zwiefz doffel. zlata mnoho welike gefst. porczelanj z indie, o nichz fwrchu praweno gefst, trh diegie myefsto razu penyeze.

O wlafti Czynyny, ka^{le} xxxviii. Wynducze z tey wlafti Toloman, przigde do wlafti Czynnij ke wchod fluncze, a gefst gich podle gedney rzieky dwanafta dny czefty a tu gefst mnoho myefst a hraduow. Potom gefst przigiti k miestu Symulgu a to gefst welmy welike a zfflechtile, a gefst podrobena (gefst) welike^v kaamowy, a lide tu modlofluhy gfu. w tey wlafti dielagi welmi fliczny platna z kor nyekterakowe^o drzewia, a w to letie chodie. chuzie [M-] vdatny gfu w odienij a filny. w tey wlafti take mnozstwie

animalium greges habent magnos et uictualium copiam. Equos multos habent et optimos, quos negociatores in yndiam deferunt. Bubali ibi multi sunt, boues et uacae in copia magna, quia ibi sunt pascua delicata. Viri et mulieres deferunt¹⁾ ad brachia monilia seu brachialia aurea et argentea¹⁾ magni valoris.

De prouincia tholoman, C. xlvij. Post Amu ad orientalem plagam ad dietas octo habetur prouincia tholoman. Subiecta est dominio magni Kaam et²⁾ [67^{a1}] linguam propriam habent et adorant ydola. Ibi sunt viri pulcri pulcreque mulieres coloris tamen bruni. Ciuitates ibi multe sunt et castra multa, montes magni et fortes. Viri in armis strenui sunt et probi. Mortuorum suorum corpora comburunt et ossa in capsula lignea reponunt et in cauernis moncium abscondunt, ne ab homine uel a bestia tangi possint. Aurum ibi est in Copia maxima. Porcellanas yndicas, de quibus dictum est supra, loco parue sue monete expendunt.

De prouincia Cyngui, C. xlix. Post recessum de prouincia tholoman inuenitur prouincia Cynguy ad orientem et itur super flumen quoddam per dietas xii. Ibi sunt multe Ciuitates et castra. post hec inuenitur Ciuitas Simulgu³⁾ [67^b] grandis et nobilis. Regio hec magno Kaam subiecta est et homines regionis ydolatre sunt. In hac regione fiunt panni pulcri ualde de corticibus arborum, quibus induuntur estate. Viri strenui sunt in armis et fortes. In hac prouincia tanta est multitudo leonum, quod nullus presumit nocte⁴⁾ extra domus dor-

¹⁾—¹⁾ schází. — ²⁾ L + homines. — ³⁾ P³ simulgin. — ⁴⁾ P¹ schází.

gt lwow, ze zadny nefmije w noczi kromie domu fpati, neb lwowe kazdeho, kohoz tak naleznu, žeru. lodie take, kterež po tey rziece gdu, pro frach lwow nefmiegi zadne k brzihu przywazati, ale profrzed rzieky flogie. Neb lwowe w noczi wchazegi w tij lodie, kterež k brzihu przywazugi, a kohoz w nich naleznu, žeru. a yakzkolywiek lwowe w tey zemij weliczi a vkrutnij gfu, awffakz gfu [86^a] Tu pfy tak smiely, ze lwa kazde° podftupiti fmiegi a nan vderzeti, ale muly aby wždy dwa pfy f czlowiekiem bily, neb kdizkoliwiek ktery rozumnij muz na konij po poly gede, magie flebu dwa pfy, czafto lwa vhonij a zabie. A tak kdiz fie gym lew vkaze, yhned pfy s welikym ffcziekany m po niē biezie; geftly ze czlowiek na konij f strzielbu po nich gede, pfy lwa kuffy w zadek, w ftehnje nebo w uoczas, a lew fie na nie yhned obrati, a pfi fie ge^v vmyegi welmy dobrze wyftrzihati a z ranij wyrzci, ze gich vraziti nemoz. A lew przedfe biezie a pfy opiet ffcziekagiecze, chutne za nym a kuffiecze geij. A tak lew bogie fie gegich pfow, k nyemu neprziffcziekaly aneb lidij, a ptoz fie obraczigie, tak zlehky bez biehu fie k niemv obrati, aby ge° tu pfy kuffati nemohly a oczyma fie k plom obrati. A czlowiek ten giedzny ftrziele nan wiecz bez przeftanie, tak ze lew czafto welmy ranyen bywa, neb lew geft pfow welnie pylen, a tak czlowiek fwobodnie muoz k nie^v ftrzieleti, ze geij do fmrti vftziele.

mire quia leones omnes, quos inveniunt, deorant. Naues eciam, que per fluuium transeunt, propter leonum metum non ligantur ad ripam, sed in medio fluminis, quia ¹⁾ leones in noctibus ingrediuntur in naues adherentes ripe et quoscunque ibi reperiunt, deorant.¹⁾ Licet autem huius regionis leones magni et feroces²⁾ sunt ualde, Canes tamen ibi adeo sunt audaces [67^{b1}] et fortes, ut leones presumant inuadere. Oportet tamen, ut duo canes simul cum homine sint. Cum enim uir quispiam probus in equo per campestria transit, leonem occidit ut plurimum, si duos canes magnos secum habuerit. Nam cum appropinquarit illis leo, statim canes latratu magno currunt post ipsum, sed uir cum³⁾ arcu et³⁾ equo subsequitur. Canes enim leonem mordent in posterioribus corporis aut cauda, leo statim se uertit ad eos, qui ita se aduertere ab eo sciunt, quod eos ledere non potest. Tunc leo persequitur uiam suam rursumque canes latrando et mordendo insecuntur eum. Leo uero propter latratum metuit, ne forte canes alii uel homines prouocentur ad eum, ideoque diuertit se sine [68^a] cursu tamen. Cum uero uidet arborem grossam, posteriora sua ad stipitem arboris appodiat, ne ibi morderi possit a canibus, et faciem suam ad canes dirigit. Vir autem, qui in equo est, cum arcu suo sagittare non cessat, propter quod sepe contingit, quod leo grauiter uulneratur. In tantum enim leo intendit ad canes, quod uir potest libere sagittare; sic igitur⁴⁾ potest occidi. Prouincia hec habundat serico et deferuntur mercaciones maxime per fluuium memoratum.

¹⁾—¹⁾ P² schází. — ²⁾ P¹ + et fortes. — ³⁾—³⁾ P¹ schází. — ⁴⁾ L + leo.

O miestu kakanfu a potō dale o ginich miestech. PO wyndeny z tey wlaſti Czingnij cztirzi dny czeſty nayde mieſt a hraduow mno°. Potom geſt gedno fſlechtile mieſto kakanfu, genz przifluſſy k tey wlaſti katay, a geſt [87] Na poledne a geſt mnoho hedwaby, a poſtawcuow mno° dielagie z hedwaby a złata, A golcze a hedwabye mnoſtwie dielagie. Od toho mieſta geſt giti na polednie trzi dni czeſti, a tu nalezne gedno mieſto welike Czianglu. A to mieſto katey fluſſy k tey zemi katay, kdež to ſoly dielagie weliku wecz, a ḡt tu zemie welmy ſłana, z nyez yako pohrobek vdielagicz, vlegi nan wodu, Potom tu wodu ſbieragi, czož ſie gie ſtecze pod tiem pahrobkem, a tu wodu legie v welike kotly, warzie dobrze v ohnie, a tak ſie ſewrze w ſuol cziftu a myelnu. Za tiem mieſtem Czianglu piet dny czeſty geſt mieſto gmenem Cziangli, przyeſt niecz[!] tecze ſkrzie rzeka welika, po nyez mnoho lody wezu z rozlicznu kupij.

O mieſtech kadynfu a Syngumata tuto cze. ZA tiem mieſtem Cziangly ſſeſt dny czeſti w tu ſtranu ku polednij geſt mieſto welike Tandynfu, genz przed tiem wzdy ſwe° krale myewawie, donyewadz welike° kaamowy podrobno bylo. A to giſte mieſto ma pod ſwym prawem ginich mieſt gedenaſt, w nichzto we wſſech geſt ſadow mnoho y owocze a hedwabie mnoſtwie. Pak dale opiet ku polednij geſt gedno mieſto Syngnimatu, k niemuz tecze od poledne potok weliky. A ten gfu lide tey zemie na dwe roz[87°]dielyli, Z nichzto gedna ſrana gde [k] weychodu ſlunczi

*De Ciuitatibus Cacansu,*¹⁾ *Cyanglu et Cyangli, l.* Post diſceſſum a prouincia cinguy per dietas iiii inueniuntur Ciuitates plures et multa caſtra poſt dietas illas.²⁾ inde eſt nobilis Ciuitas cacansu, que pertinet ad prouinciam [68^{a1}] Cathay et eſt ad meridiem, ubi ſerici copia eſt, ubi panni de auro et ſerico fiunt et ſindones de ſerico in copia maxima. Ab hac Ciuitate itur ad meridiem diebus tribus et inuenitur Ciuitas Cyanglu grandis ualde, que etiam eſt de prouincia Cathay, ubi fit ſal in copia maxima. Eſt enim ibi terra ſalsiſſima, de qua monticulos faciunt, ſuper quos aquam proiciunt. poſtea colligunt aquam que erupit de ſubpede monticuli, quam in magnum ponentes caldarium ad ignem diu bulire faciunt. poſtea congelatur in ſal minutum³⁾ et album. Ultra uero Ciuitatem Cyanglu ad V dietas eſt Ciuitas Cyangli,⁴⁾ per cuius medium tranſit flumen magnum, per quod [68^b] naues multe cum multis mercacionibus deducuntur.

De Ciuitatibus Tandifu et ſingnimatu, Ca. li. Ultra Ciuitatem Cyangli ad dietas VI uerſus meridiem eſt Ciuitas magna tanditu,⁵⁾ que regem hactenus habere conſueuerat, antequam ſubiceretur magno Kaam. habet autem ſub ſuo iure Ciuitates XI,⁶⁾ in quibus omnibus uiridaria ſunt, et eſt ibi fructuum et ſerici copia. Rurſum ad meridiem ad dietas tres eſt Ciuitas nobilis Singni⁷⁾ matis, ad quam descendit a meridie fluuius magnus, qui ab incolis in duas partes diuiſus eſt, quarum vna ad orientem vadit uerſus mangi, Alia uero ad occi-

¹⁾ L Cancasu. — ²⁾ P¹ + quatuor. — ³⁾ L pulchrum. — ⁴⁾ L Cyanoli. — ⁵⁾ P¹ candyntu. — ⁶⁾ L XII. — ⁷⁾ P¹ ſingit.

k tey wlaſti katay. po tiech potoczich lody ſtrzednich gde bez cziffła f kupiemij rozlicznymi. pak od to^o mieſta gducze Synguym, a tu gducze ku polednij ſſefnaſte dnij czesty, wezde nagde mieſt a mieſteczek doſti, w nichzto welike kupie gfu. wſſiczknij lide tey wlaſti modloſluhi gfu, a wſſeczka wlaſt podrobena geſt welikemu kaamowij.

O welike rzecze koromoram a mneſteck. DOkonagicz drzewe rzeczenich ſſefnaſte dny czesty, nayde rzeku weliku, rzecze^v karomoram. genz z tiech zemy krale to^o, geſtto flowe pop Jan, tecze. A ten potok geſt ſſyrzi za mily a tak hluboky, ze naytieſſie lodie po nyem wolnie gdu. Rib take w tō potoczce weliku wiecz lapagi. Na tom potoczce k wielike^v morzi w gedno^o dne czesty geſt lody wieczce w pocztu nez patnaſte tiſſiecz, ktereżto drzie tu weliky kaam na to, aby wzdi bily hotowy ge^o woſyka, kdiz by potrzebie bylo weſti ge na morſke ofſtrowij. A ty lody fu tak welike, ze każda z nich wneſe patnaſte konij f patnaſte giedzci y fylnu potrzebu czoz geſt trzeba giedzczom y koniem y lodnikom do dalekich wlaſti, gichz geſt w kazde lodij w pocztu dwadziet. A tu, kdez chowagi tiech lodij na rzecze, gfu dwie myeſtie, z nichzto [88] Gedno wieczſſij mieſto ſtogi na brzecie tej rzekij, a druge menſſie f druge ſtrany rzekij. gedno z nich flowe kuganguy a druge kaygnij. Mynucz tu rzekiu, geſt wgieti do wſſlechtle wlaſti Mangi, o ny przedivne budē prawiti.

dentem uersus cathay. Per hos fluuios naues mediocres innumere uadunt [68^{b1}] cum mercacionibus infinitis. de ſingnimatu uero progredientes ad meridiem continue per dietas XVI¹⁾ reperiuntur Ciuitates et oppida, in quibus mercaciones magne ſunt.²⁾ Omnes autem habitatores patrie ydolatre ſunt et tota regio eſt ſubdita magno Kaam.

De flumine magno Caromoram et Ciuitatibus Coygam et Caygui,³⁾ liij. Prefatis igitur dietis XVI⁴⁾ terminatis inuenitur flumen magnum Caromoram, quod de terris regis illius, qui dicitur presbyter Iohannes, fluit. Habet autem vnus miliarii ſpaciū in latitudine. Sua enim profunditas tanta eſt, ut naues magne per eum cum ſuis oneribus libere tranſeant, piſces uero in eo in copia maxima capiuntur. In hoc flumine iuxta mare oceae[69^a]num ad dietam vnā ſunt naues numero circiter XV millia, quas tenet ipſe magnus Kaam, ut parate ſint, cum neceſſitas fuerit ſuos excercitus deferre ad inſulas maris. Sunt autem adeo magne, ut quelibet earum portet equos xv ad regionem remotam cum equitibus et neceſſario uictu pro equitibus et equis ac nautis, qui ſunt in qualibet nauī numero xx. Vbi autem ſeruantur naues ille in flumine; due Ciuitates ſunt, quarum vna, que magna eſt, poſita eſt ſuper crepidinem fluminis, Alia uero parua ex alia parte fluminis eſt. Vna earum dicitur coyganguy,⁵⁾ alia Cayguy. flumine predicto tranſito ſtatim ingreſſus patet in nobiliſſimam prouinciam mangy, cuius magnificencia⁶⁾ in capitulis ſequentibus deſcribetur.

¹⁾ P¹ XV. — ²⁾ L fiunt. — ³⁾ L Cyangui. — ⁴⁾ P¹ XV. — ⁵⁾ P¹ decoran. — ⁶⁾ P¹ a P² + admirabilis.

O wlaſti mangi a o miłoſti a ſprawedlnoſti. W welikey wlaſti mangi bil kral geden, gmenem ſfaktur, moczni a przebohate, anyz bilo to° czaſtu ktere kniezie wieczſſie kromie kaam nez on. kralowſtwie ge° filnie bylo a myeli ge za nedobite a zadny ſie on pokuſſiti neſmiel. A protoz ten kral y weſſkē lid ge° nemyely obycziegie k odieny. kaſde mieſto w tey zemi bilo geſt okopano przykopamy hlubokemy wody plnijmi. A ti przykopi tak ſfyroke bily, yako moz lucziffizce wyſtrzeliti. kony nemiely, neb ſie zadne° nebalij. kral ten gine° nicz neczinil, any czo miel za kratochwil, nez aby rozkoſſnie gedl a pil a dobre bidlo myel. panyczow myel do tiſſicz a pocztowie bidlel welny. pokoy, ſprawednoſt a myloſrdenſtwie welmy mylowaſſie. Neb we wſſem ge° kralowſtwie welikey pokoy bieffe, a zadny ſwe° blizni° na niczemz wraſiti neſmiel, neb kral wſſem ſprawedlnoſt chowal. Czaſto rzemeflnyzi kramowe przes czelu nocz otewrzenij ſtaly a zadny do nych wgiti neſmyel, any ktery ſfkody [88°] wcziniti, wſſiczky poczeſtnij lide y w noczi po wſſem kralowſtwie bezpeczni beze wſſe° wrazu, kamz kto chtiel, gdiechu. Byl take ten kral liſtoſtwy a miłoſrdnij ke wſſem, ktoz kterij nedoſtatek myegiechu. Na wſſaky rok ſbierat kaſal dietky od matek ſwych zawrzene do dwaczet tiſſiecz, a ty wſſiczky ſwymy nakladij cznie chowati kaſal. Neb w tey zemy obyczeig, ze materij dietky ſwe zamietagie, kdiz gim nemagi pokrmu dati, aby ho gine wez-

[69^{a1}] *De nobiliſſima prouincia Mangy et primo de pietate et iuſticia Regis eius, Capitulum liij.* In prouincia magna mangy fuit Rex quidam nomine ſacſur, potens et diues ualde, nec inueniebatur tempore eius princeps aliquis eo maior preter magnum Kaam. Regnum autem eius fortiffimum erat et inexpugnabile putabatur nec quisquam ipſum inuadere preſumebat. Ideoque rex et populus regis armorum atque bellorum exercicium non habebat. Vna queque enim regis Ciuitas profundis foueis et aqua plenis vallata erat, quarum latitudo erat, quantum iacere poterat arcus. Carebant equis, quia neminem metuebant. Ad nichil igitur uacabat rex, niſi ut delicioſe uiueret. In Curia [69^{b1}] ſua domicellos¹⁾ habebat circiter mille et honorabiliter ualde uiuebat. Pacem, iuſticiam et miſericordiam diligebat. Nam in toto regno eius pax maxima²⁾ erat nullusque proximum preſumebat offendere, quia rex in omnibus ſeruabat iuſticiam. Sepe artificum ſtaciones noctibus dimittebantur aperte, nec erat, qui in eas preſumebat ingredi aut dampnum inferre. Viatores omnes nocte ac die per totum regnum ſecuri³⁾ et inoffenſi³⁾ libere ambulabant. Erat autem rex pius et miſericors ad pauperes et quoscuque neceſſitatem aut penuriam patientes. Singulis annis recolligi faciebat paruos pueros abiectos a matribus circa XX milia, quos ſuis ſumptibus nutrirı optime faciebat. [69^{b1}] In regione enim illa mulieres pauperes proprios natos abiciunt, ut ab aliis colligantur, ſi eos ipſe nutrire non poſſunt. Illos autem pueros, quos⁴⁾ rex colligi faciebat,⁴⁾ diuitibus regni con-

¹⁾ P¹ + et domicellas — ²⁾ P¹ + et miſericordia. — ³⁾—⁴⁾ P² ſcházı. — ⁴⁾—⁴⁾ P² ſcházı, miſto toho recollectos.

muze odchowaly. A ty diety, kterežto kral sbieraffe, rozdawa ge bohatem kralowftwie swe°, genz diety fwych nemagicze, aby gie sobie za finy wolily; Aneb kdiz dorofly, wdawal ge k manzeltwu a dobru gym porzebu dawal etc.

Kterak bayam woysky welike° kaam prze¹? LEta odnarozenye bozieho tiffieczihō dwuſteho ſſedeſſate° ofmeho weliky kaam kublay kralowftwie mangi tiemto obiczegem ſobie podrobil. poſlal tam gednoho ſwich kniezat, gmenē bayam Chynſam, naſſiem yazikem Bayam, yako by rziekl ſto ok, yakzto baym ſto ok magie, y dal gemu weliky zaftup giezdnych y pieffich a mnoho lodij, aby ſie braly do tey wlaſti. Mangi. a tak nayprwe doſſel prwe° myeſta kayganguij, otazał nyeffczan. chtieli bij gemu [89] holdowati. A kdiz ony odpowiedziely, ze nechtije, on to vflyſſaw zadne° gym protiweſtwie neuczinił. Wgieł k druhe° mieſtu, a tu gemu takez odpowiedziely, ze nechtye ge° poſluſſnij byti. Odtud ſſel k trzietie°, potom k czwrtemu az k patemu, a ode wſſech gednoſtayne odpowied wzal geſt, ze nechtye wen luſſietie. Nicz ſie geſt nebal za ſobu neprzatełskych mieſt nechati a dale gieti neb woysko ſſebu welike myel a welmy dobre, neb ſſebu gmiegieſſe inuzie welmi vdatnij boyowniky. A weliky kaam gyne woysko po nyem poſlal welmy welike. A tak przitrhl k ſ[t]eſttemu mieſtu ſ weliku ſylu a moczi ge° dobył. A tak geda porzad, dwanaſte mieſt w kratkem czaffu dobył, y zaffnu ſie frdcze

diuidebat, qui carebant ¹) filiis, ut eos sibi filios adoptarent, aut postquam creuerant, pueros illos cum abiectis puellis coniugio sociabat et eis de necessariis sufficienter prouidebat.

Qualiter Baian princeps exercitus magni Kaam deuicit prouinciam mangy et eam suo dominio subiugauit, C. liij. Anno domini m^o cc lxxviii²) magnus Kaam Cublay regnum mangy hoc modo suo subiugauit imperio. Misit enim illuc vnum ex principibus suis nomine baian chinsan, [70^a] quod in nostra lingua sonat centum oculi, baian qui centum oculos habens, ³) cui maximum exercitum equitum et peditum deputauit ac multitudinem nauium, ut mangy prouinciam debellaret. Qui quum ad pefatam prouinciam peruenisset, primo habitatores Ciuitatis prime, que dicitur Coiganguy, ad sui regis obedienciam requisiiuit. quibus recusantibus obedire de nullo insultu facto in eos processit ad Ciuitatem secundam, que ⁴) similiter obedire contempsit, tunc processit ⁴) ad iii., deinde ad quartam, post hec ad V^{am}, a quibus omnibus simile responsum accepit. Non ⁵) timebat autem post se ciuitates dimittere hostium et ad vltiora procedere, quia exercitus eius magnus erat et optimus. [70^{a1}] habebatque uiros strenuos bellatores et magnus Kaam exercitum magnum grandemque mittebat post illum. Sextam⁶) igitur Ciuitatem ingressus est in fortitudine magna et ui obtinuit eam et sic progrediens Ciuitates xij in breui tempore debellauit. ⁷) Tunc

¹) P² credebant. — ²) P² cc°xviii. — ³) L misto centum—habens má quasi C oculis habens; vnde idem sonat sicut C oculi bayan. — ⁴)—⁴) P² scházi. — ⁵) P² Nam. — ⁶) P² ipsam. — ⁷) P² devallauit.

muzow kralowftwie mangi. A bayam k kralowfkemu a k naywieczffie^y miestu kuynfay przitahl a tu swe woysko zffykuge v to^o miesta. Tehdy kral tey zemye Mangi, genz tu swoy dwor drziefie, vliiffaw vdatnoft a fylu tatarow, welmy fie lekne; a tak wlyeda na lodie f welikem zaftupem, berze fie do nycakich oftrowow nedobytich, magie ffebu lody na tiffiecz. A to miesto kwynffay kralownye w ftrazi poruczil a oftawy gie tu lidu welike mnozftwie. A kralowna we wftech wieczeh opatrnje fie magicz, ffwymi [89^a] Panij k obranye zemfke pylna bieffe. A kdiz flyffieffe, ze kniezie woyska taterfke^o, gto flowe Bayam Chynfan, ynhed wfeczka ztrne, neb flychala od fwych hwiezdarczow a mudrczow, ze to^o miesta kwynffaj zadnij nykdy nemoz dobyt, nez ktocz by fto ok miel. A to fie owffem nepodobno zdalo, by kterij czlowiek mohł byti, geffto by myel fto ok, protoz fie zadne^o nebal. A tak przywolawffe knieze taterfke^o woysky Bayam, poznawffe geho, przigme kralowftwie y miesto ge^y dobrowolnie a fwobodnie podda. Vffiffawffe to wficzka miesta kralowftwie mangi, k przykazanie welike^o kaam a ku pozluffenftwie prziftupily, kromye niesta Saynfu, genz trzi leta k ge^o pozluffenftwij prziftupiti nechtiely. A kralowna krale [b—a] fe k duoru welike^o kaam, od nichoz bila f weliku czti przyjata. A kral muz gegi ffarfur, genz fie bil bral do tiech oftrowow, donyewadz ge ziw bil, odtud fie wratiti nechtiel, az tam y vmrzel etc.

contremuerunt corda uirorum mangy. Et baian ad regalem et maximam Ciuitatem quinsay accessit et ibi iuxta eam suum exercitum ordinauit. Rex autem mangy, qui suam ibi tenebat curiam, auditis probitatibus et fortitudine tartarorum uehementer expauit et ascendens in nauem cum cemitatu maximo ad quasdam inexpugnabiles se transtulit insulas, habens circiter mille naues secum. Ciuitatem quinsay Regine custodie dereliquit [70^b] cum exercitu maximo. Regina uero prudenter se gerens in omnibus ad defensionem terre cum suis baronibus intendeat sollicita. Cum audiuit autem, quod princeps exercitus tartarorum uocabatur baian chinsay i. centum oculi, defecit per omnia uirtus eius, quoniam a suis astrologis et magis audierat, quod Ciuitas quinsay a nullo unquam expugnari posset, nisi ab eo, qui centum oculos haberet, et quia impossibile uidebatur omnino, ut quisquam hominum esset unquam centum oculos habiturus. idcirco neminem formidabat. Principem igitur exercitus tartarorum baian aduocans ¹⁾ eius cognomine cognito regnum et Ciuitatem libere illi obtulit. Quo audito Ciuitates omnes regni mangy ad magni Kaam mandata uenerunt excep- [70^{b1}]ta Ciuitate sainfu, que per triennium obedire contempsit. Regina autem iuit ad curiam magni Kaam, a quo fuit maximo cum honore suscepta. Rex autem faefur uir eius, qui ad insulas fugerat, inde in omni uita sua discedere noluit ibique mortuus. ²⁾

¹⁾ L + ipsi regina. — ²⁾ L vitam finivit.

O miestu koyganguij. Myesto prwe doyducz do tey wlaſti Mangi flowe kayganguij, genz welike ġt a welike^o bohatſtwie, kdežto geſt lody welike mnozſtwie, neb geſt nad rzieku kara moram, y dielagi tu ſoly tak maoho, ze by cztirzidceti mieſtom doſti daly, od nyehoz [90] Kral weliky kaam welike vzitky berze, Tež od kupij mieſczkich y od brziewow. Wſſiczknij lide toho mieſta y wſſie tey wlaſti mangi modloſluhy gfu, a tiela ſwich mrtwich palij.

O mieſtech panty a kayn. KOnczy gedno^o dne czeſtij proti Syrochvin za mieſtem koygangvij nalezne mieſto gmenem panty welike, kdezto welike kupeczſtwie geſt a hedwaby, A k gedenij a k pyti potreby doſti Tu, a we wſſye tey wlaſti gde raz peniezni welike^o kaam. Czeſta, kterazto geſt giti od mieſta koyganguij do to^o mieſta panthy, wſſiczkna geſt podlazena ziftem kamenyem, nez na prawu ruku y na lewu woda geſt welika. A ginudy gyti do tey wlaſti mangi nemoz tu czeſtu konczi. opiet druhe^o dne czeſty geſt mieſto zſflechtile gmenē kayn, kdezto rib magi welike mnozſtwie, kdezto take geſt low weliky zwierzcie y ptaczſtwa. bazantow tu geſt, ze za toliko Strziebra, cžoz by mohl geden benatſky waziti, trzi krafne bazantij dawagi.

O mieſtech Tynguy a Janguy. POrtom geſt giti otdud gedno^o dne czeſty. a po tey czeſtie nalezne wſſij a welmij dobre tiezenie zemye. A na

De Ciuitate Coiganguy,¹⁾ Ca. lv. Ciuitas prima, que occurrit introentibus in prouinciam mangy, dicitur coiganguy, que magna est et nobilis et magnarum opum, ubi sunt naues in multitudine maxima. Est enim super flumen caromora. fit autem sal ibi in tanta copia, ut Ciuitatibus quadraginta sufficiat, de quo rex magnus Kaam magnos proventus recipit, Similiter etiam de mercacionibus Ciuitatis et portus. habitato[71^a]res vniuersi Ciuitatis huius et tocius prouincie mangy ydolatre sunt et comburunt corpora mortuorum.

De Ciuitatibus panchi²⁾ et Cayn, C. lvi. Ad terminum diete vnus uersus sirocum ultra Ciuitatem coigui³⁾ inuenitur Ciuitas panchy grandis ac nobilis, ubi mercaciones maxime fiunt, et est ibi serici ac uictualium copia maxima. Ibi et in tota regione illa expenditur moneta curie magni Kaam. Via autem, qua itur a Ciuitate Coigangui ad hanc Ciuitatem panchi, tota est pulcris lapidibus strata, a dextris uero et a sinistris aqua est magna. Aliunde autem ingressus uel accessus non patet ad prouinciam mangy per terram nisi per viam hanc. Ad terminum uero diete alter[71^a]ius est Ciuitas nobilis Cayn,⁴⁾ ubi pisces habentur in copia maxima, ubi etiam sunt uenaciones magne bestiarum et uolucrum. fagiani uero in tanta copia ibi sunt, ut pro tanto argenti pondere, quantum vnus venetus habet, dentur tres optimi fagiani.

De Ciuitatibus Pinguy⁵⁾ et Janguy, Capitulum lvij. Post hec itur per dietam vnam et per viam inueniuntur uille et optima cultura terrarum. In fine

¹⁾ L Coyarguy. — ²⁾ L panthi. — ³⁾ L coiangui. — ⁴⁾ P^a caam. — ⁵⁾ P^a tangui

konczy to° dne czeſti geſt mieſto Tyguj, to welike nenie, ale potreby k gedeny a k pitie geſt welike mnozſtwie. Ma take lodij welmy mnoho, [90^a] Neb nezie [l-] bliz morze gedno za trzi dny czeſty. a tudy wſfady folnycz geſt mnoho, A mezie tiemi folnyczemi, geſto ſuol dielagie, geſt mieſto gedno weliky, rzeczeny kanguij. gducze od mieſta Tyguj w tu ſtranu k Syrochu, geſt gyti geden den czeſty przeſ flicznu kraginu, a dokonagicz den czeſty, nagde mieſto Janguj, pod gehoz oprawu geſt ginich mieſt w cziffle dwadziet a ſedm, w nichzto weliky kupie gfu.

Kterak mieſto Syamphu prakty dobito bylo. ka^{le} lvii. SApad sluncze geſt kragina gedna w tej wlaſti Mangi, genz ſlowe Naynguij, bohata a krasna welmij, ktezto mnoho poſtawczuow dielagie od zlata a hedwabie. Take tu obyle y wſſe° gine° k gedeniſy a k pitie doſti geſi. Tu nalezne mieſto Sczianffur, genz pod ſwym paſtſwym ma dwanaſt ginych mieſt. To mieſto trzi leta v walcze ſtalo w nichzto ge° dobyti nemohly tatarowe, kdizto gfu bily dobyly tey wlaſti Mangi, neb k nye^v woſyko przileczy nemohlo, gedno ſ tey ſtrany na puol noczi, neb ſe wſſech ſtran giezera hluboka byla, po nichzto lodie k niemu przigetiy odgetiy mohly, a tak na ztrawye nemohlo miety nedoſtatky. Vſliſſaw to kral kaam, zamutil ſie welmij, y vdalo ſie bylo tehdy pa^v Mikulaſſowij otczy me^v a pa^v Matuſſowiy bratru geho a mnye Markowy ſ nymi na kralowu [91] Dworu byti. A tak mij ſpolu

uero diete habetur Ciuitas Pinguy, que grandis quidem non est, sed uictualium habet copiam maximam. habet etiam naues multas ualde. est enim iuxta oceanum ad dietas tres et in toto illo spacio saline¹⁾ sunt multe. In ipso salinarum,²⁾ spacio est Ciuitas vna magna, que dicitur tinguy. post recessum a Ciuiate tingui [71^b] ad plagam circu³⁾itur per dietam vnam per pulcherriam regionem et terminata dieta inuenitur Ciuitas nobilis yangui, sub cuius iurisdictione sunt Ciuitates numero xxvii magnarum mercacionum. Ego autem Marchus annis tribus ex commissione magni Kaam habui in Ciuitate illa officium prefecture.

Qualiter Ciuitas syanfu cum machinis capta fuit, C. Lxvii. Ad occidentalem plagam est regio vna in prouincia Mangy,⁴⁾ que dicitur nangui,⁵⁾ opulenta et pulcra ualde, ubi multi panni fiunt de auro et serico. Vbi etiam bladi et uictualium copia est. Ibi inuenitur Ciuitas syanfu,⁶⁾ que Ciuitates xij sub suo dominio continet. hec Ciuitas annis tribus in rebellione prostitit, [71^{b1}] inter quos debellari non potuit ab exercitu tartarorum, quando deuicta⁷⁾ fuit prouincia mangi. Non enim ante eam locari potuit exercitus, nisi a parte aquilonari. Nam vndique ex partibus reliquis lacune profunde erant, per quas naues ad eam ingredi et ab ea egredi poterant, et sic in uictualibus non poterat habere defectum. Quo audito Rex Kaam⁸⁾ turbatur ut supra modum. Contigit autem tunc temporis dominum Nicolaum patrem meum et dominum Matheum

¹⁾ P¹ silue. — ²⁾ P¹ siluarum. — ³⁾ P² syrochi. — ⁴⁾ P¹ schází. — ⁵⁾ P² mamgu. — ⁶⁾ P¹ Syanfur. — ⁷⁾ P¹ detenta. — ⁸⁾ P¹ etiam.

przistupiwiſſe przed krale, rzekly gſmy ge^v, ze chziem prakuow nadielati, gymizto mieſto owſſem dobdveno bude, neb onij nyemiegiechu obyczege k prakom w tiech kraginach. y mielij ſmij ſſebu ſwe teſſarze krziſtianſke, genz nam vdielachu trzi praky welmy dobre, z nichzto kazdy mohl wrdzi kamenem za trzi ſta liber tiezkem. A ty praky wloziwiſſe na lodie, poſlal kral do woſſky, a kdiz biechu przed mieſtē Sczpanffu zdwiezeni, prwny kamen, geſſto na mieſto vwrzen, padil [-dl] na gedem duom w mieſtie, y vrazil weliky diel to^o domu. Vrziewiſſe to tatarowe, genz biechu v woſſcze, dywiechu ſie welmij, a ti, genz w mieſtie biechu, welikem ſtrachem bogiecze ſie, aby gim wſſie^o mieſta praky nezkazily a gich wſſech nezbyli tatarzie, aneb domowe borziecze ſie, yhned gſu ſie daly welikemu kaamowy a pod ge^o poſluſſenſtwie prziffly.

O mieſtu Synguy a o welikey rziece kwyan. ODeyducze od to^o mieſta Sczianffu patnaſte myel przes Syrochum, geſt gedno mieſto rzeczenij Synguij newelmy welike, ale lodie ma welike mnozſtwie Neb lezij nad gednu rzieku, genz w ſwietie wietczſſie nenyje, genz, llowe kwyan. A ta rzieka ma na ſſyrz deſſet myel a nyekdij [91^a] Ofm y take ſſeſt, a ma na dly wiecze nez ſto dny czetſtij. Na tey rziece wiecze geſt lody, nezly na kterem morzi any na kterech rziekach, y wiecze kupij wezu nez po wſſech zemych. Neb ya markus widiel gſem na znamenie dywu lody mieſta to^o wiecze nez piet

fratrem eius et me marchum cum illis in regis Curia esse. Accendentes igitur simul ad regem obtulimus nos facturos machinas, cum quibus omnino Ciuitas caperetur. Non enim erat vsus machinarum in regionibus illis. habebamus enim nobiscum ¹⁾ [72^a] fabros lignarios christianos, qui fecerunt tres machinas optimas, quarum quelibet trecentarum librarum lapidem iaciebat, quas nauibus impositas misit rex ad exercitum suum. Cum autem ante Ciuitatem sianſu ²⁾ erecte essent, apis primus, quem machina ad Ciuitatem emisit, super domum vnam cecidit Ciuitatis magnaue domus pars contracta est. Quod uidentes tartari, ³⁾ qui in exercitu erant obstupuerunt ualde. hii uero, qui ³⁾ in Ciuitate erant, nimio terrore concussi metuentes, ne tota Ciuitas destrueretur a machinis et ipsi omnes occiderentur a tartaris aut sub domorum Ruina perirent, statim ad magni Kaam mandata uenerunt.

De Ciuitate Singuy non⁴⁾ multum [72^{a1}] grandis⁴⁾ et flumine maximo quian et innumerabili multitudine nauium, lix. Post recessum a Ciuitate cyanſu ⁵⁾ ad miliaria XV per cirocum habetur Ciuitas Singuy non multum grandis, sed naues habet in multitudine maxima. Est enim posita super flumen maius, quod in orbe sit, quod dicitur quian, quod in latitudine habet miliaria x, alicubi viii, alicubi vi et habet longitudinis ultra dietas C. In hoc flumine plures numero naues sunt, que sunt citra mare in omni mari et in fluminibus cunctis pluresque mercaciones deferuntur per id, quam per omnes terras citramarinas in omnibus

¹⁾ P² + robustos. — ²⁾ L sianfu. — ³⁾—³⁾ P² scházi. — ⁴⁾—⁴⁾ P² scházi. — ⁵⁾ L syanfu, P² sianfur.

tiffiecz, wezucze fie po tey rziece. A kazde mieſto, genz na[*d*] tu rzieku ſtogi, geſſce wiecze lodij ma, nez to mieſto Synguij, neb gfu wieczſſie mieſta. I geſt nad tu rzieku mieſt na dwie ſſte y wiecze. A ge ta rzeka ſkrze ſſeſtนาſte wlaſti. A kazda lody tiech wlaſti gedynim krowem geſt przikrita, anyz ma wiecze nez gedyni ſlup pro oponv. Waha naywieczſſie, keruz moz vweſti gedna lodij, wazi yako cztirzi tiffiecz tateruow. Ale gine lodye vnefu gedno czoz by mohlo waziti dwanaſte tiffiecz tateruow, berucze tantarom podle obyczego lodij benatfkich. A tak geſt waha lodij myezi cztirzmij a dwanaſte tifficz tantarow, miezi tiemy pocztij prziczinugicze neb vmenſſugicze podle welikoſti lody a kuponie[-*e*-] ale nyekterake pletenicze dielagi ze trztie welike^o, o nyemz ſwrchu praweno geſt, genz ma na dly patnaſte kroczejij. tiemy pletenijczemij neb huzwiemij tahu lodye kterezkoliwiek po rziecie, ſſcziepajij to trzſtye, a ty trziefky pletu w hromadu, tak ze f toho [92] Dluhy proważ vczinie. A tak nyektere ty huzwie gfu na dly na trzi ita kroczejij a gfu fylnieyſſie nez konopnij proważi.

O mieſtu kaykuy. KAYkuy geſt mieſto male na drzewie w . . . rziecie w ſtranu k Syrochu, kdezto na kazdij rok bywa welike ſbieranij obyle ryzoweho, a odtud pak potō wezu k dworu welike^o kaam do mieſta kambalu, A gdu f toho mieſta do wlaſti kathagi po rziekach a po gezerich.

suis nauibus deferantur. Ego¹⁾ enim Marchus uidi in portu ciuitatis¹⁾ huius singni²⁾ naues Ciuitatis ipsius [72^b] circiter quinque milia, que per hunc fluuium nauigabant.³⁾ Singule autem naues magne regionum illarum vno sunt solario cooperte nec habet nauis nisi malum vnum pro uelo Pondus uero nauis ascendit ut plurimum ad numerum et pondus quatuor milium tartarorum.⁴⁾ Alique tamen pondus xij milium tartarorum deferunt, accipiendo cantarum⁵⁾ iuxta modum nauium uenetarum. Sic igitur est nauium pondus inter iij et xij milia tartarorum⁶⁾ intra prefatos numeros addendo aut diminuendo iuxta magnitudinem nauis. Canapis⁷⁾ funibus non utuntur nisi pro malo nauis et uelo eius, sed pilorcis faciunt de arundinibus magnis, de quibus supra facta est mencio, que habent xv passus longitudinis. Cum his pilorcis quinque naues [72^b1] per flumina trahuntur. Scindunt enim arundinem et scissuras ligant insimul et huiusmodi funes longos faciunt ualde. Nam alique pilorce habent longitudinem passuum trecentorum et forciores sunt funibus canapis.

*De Ciuitate Taygui.*⁸⁾ *Capitulum lx* Taygui autem est Ciuitas parua supra memoratum flumen ad plagam circii,⁹⁾ ubi annis singulis fit maxima collectio bladi et risi, ut inde postmodum ad magni Kaam Curiam defertur ad Ciuitatem Cambalu. Transierunt autem de loco iste ad Cathay per flumina et lacunas.

¹⁾—¹⁾ P² schází — ²⁾ L cynguy. — ³⁾ P¹ a P² + singule vero ciuitates, que super flumen ipsum sunt, plures naues habent quam habeat ciuitas singni, quia maiores sunt. Sunt autem super flumen istud ciuitates CC transit enim flumen per terminos provinciarum XVI. — ⁴⁾ L canturiorum. — ⁵⁾ L canturium. — ⁶⁾ L canturiorum. — ⁷⁾ P² canapeis. — ⁸⁾ L Tangui. — ⁹⁾ P¹ a P² syrochi.

A weliky kaam казал nadielati zlebuow welikich na mnoho myestech, aby mohli lide f toho miesta z gedney rzieky gyti do druhej a tak przigiti do wlafti kathay. po zemy take moz gjiti z Mangi do kathaj. Dwor welike^o kaanu[?] wieczffij diel ma obyle dofti odtud, czoz tu fbieragi na brzihu myesta to^o kaygui. przed miestem kayguij gest geden ostrow prostrzed tey rzieky, kdezto gest klaffter geden, genz fluzie modlam, w nijemzto gest mnoho modl, i bidle wtó klaffterze mnychow na dwe ftie y wiecze. A gest ten klaffer hlawa mnoho gynym klaffterom. a zprawa.

O mieſtu Czyngianſu, Czyngyanffu gestmieſto tey wlafti Mangi mnoho dyela od zlata, a od hedwabye, dielagy. Tu gfu dwa koſteli krzieſtianska, ktezto gest wſtawyl Marſarchys Neſtoryn, genz gest bil od welikeho kaam w tom mieſcie biſkupſtwie [92^a] Obrzral leta bozieho Tyfficzihó dwuſtego ſedmdefateh^o oſmeho.

O mieſtu Chynchinguij a kterak myeſtiene w niſe ſmordowani gfu. PO odehydeny od mieſta Czyngianffu gt giti trzi dny czeſty przez Sfyrochum. A po czeſtie naygde mieſt a mieſtiecek dofti, welike kupie a mnohich rzemeſl, pak dale po trzech dnech czeſty gest myeſtto Chynchinguij zſflechtele a welmi welike, w niemzto gest wſſe^o dobre^o k gedenij a k pyti dofti. kdyzto Bayam, knyeze woſſka welike^o kaam, pofylal ſwe woſſko k dobywanij myeſt tey wlaſty Mangi, y poſlal gest bil do to^o mieſta

Magnus uero Kaam fieri fecit canalía magna et multa in locis pluribus, ut poſſint naues de loco hoc ab vno flumine transire [73^a] ad aliud et peruenire ad prouinciam Cathay. Per¹⁾ terram eciam iri potest de mangy ad Cathay.¹⁾ Curia autem magni Kaam pro maiori parte ſufficienciam habet bladi ex toto eo, quod colligitur in portu Ciuitatis huius et Caygui. Ante Ciuitatem Caygui insula vna est in medio fluminis, ubi est monasterium monachorum ſeruicium ydolis, ubi ydola multa ſunt. Manentque in monasterio ipſo monachi ducenti uel circa²⁾ et est monasterium illud caput et regula monasteriorum multorum ſeruicium ydolis.

De Ciuitate Cygianſu, lxi. Cingianſu Ciuitas est in mangy,³⁾ ubi multa opera de auro et serico fiunt. Vbi ſunt due ecclesie christianorum nestorinorum, quas edificauit marsarchis⁴⁾ [73^a] nestorinus, qui a magno Kaam in illa Ciuitate preſulatum obtinuit Anno domini M^o cc^o Lxxviii.

De Ciuitate Tinghingui et qualiter ciues eius occisi ſunt omnes, quia occiderunt tartarorum exercitum dormientem, C. lxiij. Post recessum uero a Ciuitate Cingianſu itur per dietas iiii per sirochum et per viam inueniuntur Ciuitates et opida magnarum mercacionum et arcium. Vltorius autem ad dietas tres est Ciuitas tinghingui nobilis ualde et grandis, ubi est uictualium omnium habundancia magna. Quando baian princeps exercitus magni Kaam⁵⁾ uisit ad Ciuitatem istam tinghingui christianos multos, qui dicebatur alani. Cum autem

¹⁾—¹⁾ P² scházi. — ²⁾ L vltra. — ³⁾ P² magna. — ⁴⁾ L masarchis. — ⁵⁾ L + mittebat exercitus suos ad debellandas et subiugandas ciuitates Mangy, tunc.

Chyuchynguij krzestianow mnoho, genz flowiechu Alanij. A kdiz myesto filnie dobywachu, ti, genz gfu w mieście byli, gfuće przemozenij od tiech, kteriz gych dobywachu, miešto gym swobodnye daly. A tak wfšeczka wojfka wgiela pokoynie do miešta, zadne^v neprzekazegicze wiecze, ponyewadz sie dobrovolnie welike^v kaam poddaly. A tak ti alany, yakoz miešta dobyli, nalezly tu w mieście wyna dobreho došti, gehoz gfu tak mnoho pyli, az gfu sie wfšczkny spyli. Pak weczter gfuće tyem pietyem obtiezeni, tak ge fen welmy morzil, ze gfu wfšczknyj ſpolu zefnuly a zadnej ſtrazi fobie neuczinyli. Vrzriewſſe to mieſtiane, geſto gie drziewe pokoynie byli przyaly, wdierzicze [93] Na nye, kdiz ſpachu, wfšeczky zmordowali, tak ze zadny z nich owſſem neuffel. Tehdi Bayam to vſliſſaw, poſlal na nie weliku welmy wojfku lida. A kdiz gfu miešta moczi dobyli, na pomſtu tej newerij kazal wfšeczky mieſtienij meczy zmordowaly[-rz]

O zſſlechtylem myeſtu Synguy tu pyſſe. Synguy geſt myeſto, gehoz okrſek geſt myl ſſedefat. Tu geſt lidu welika wiecz. A tak geſt ta wlaſt Mangi lidu plna, ze kdyby ten lid weſſken vdatnij w odienij bil, wfſheo ſwieta dobiti by mohli a przemoczi. Ale kupczow a rzemefnykuow mnoho gſt a mnoho lekarzuow a mudrczuow myezi nymi geſt, W tom mieſcie moſtuow kamennych geſt do ſſeſti tiſſiecz tak wyfokych, ze pod kazdy z nich mozt gallyij ſ tu lodij wolnije podgieti. A take pod mnohemy moſty z tiech giſtich dwie gallye mohu ſpolu gyeti. Na horach miešta to^o roſte korzenije

Ciuitatem fortissime impugnarent, hii, qui in Ciuitate [73^b] erant, impugnantium¹⁾ uirtute deuicti²⁾ Ciuitatem eis libere tradiderunt. Cunctus²⁾ igitur exercitus pacifice ingressus est Ciuitatem neminem offendens ulterius, ex quo ad magni Kaam libere uenire decreuerunt mandata. Inuenerunt igitur prefati alani, qui deuicerant Ciuitatem, vinum ibi optimum in copia magna, de quo tam copiose biberunt, quod omnes inebriati sunt. Sero autem vino grauari tanto sunt sompno oppressi simul omnes et nullam fecerunt in Ciuitate custodiam. Quod uidentes ciues, qui illos cum pace susceperant, irruerunt omnes in illos, dormientes totaliter occiderunt, ita³⁾ ut nullus omnino ex illis euaderet.³⁾ Baian uero hec audiens mi[73^b]sit contra eos exercitum maximum et Ciuitate per uolenciam capta precepit, ut Ciues omnes in uindictam prodicionis⁴⁾ et infidelitatis illius gladiis necarentur. quod ita, ut iusserat, factum est.

De nobili Ciuitate Singuy, C. lxxiii. Singuy autem est nobilissima Ciuitas, cuius circuitus continet in mensura miliaria sexaginta. Ibi est maxima populi multitudo. Sic enim est mangy prouincia populosa, quod si populus terre in armis strenuus esset, totum alium mundum conquirere et deuincere debuisset. Sed mercatores et artifices ibi multi sunt, ibi multique medici et philosophi inter eos sunt. In hac Ciuitate sunt pontes lapidei circa⁵⁾ sex milia tante altitudinis, ut sub vnoquoque ipsorum [74^a] galea libere transire ualeat, atque sub

^{1) — 1)} P² schází. — ²⁾ P² tunc. — ^{3) — 3)} P² schází. — ⁴⁾ L predodycinis. — ⁵⁾ L cc.

to, gto flowe Reubarbarum. Tu roste zazwora take množstwie, ze za geden ftrziebrnij benatfky daly bi ofmdefat liber zazwora noweho a welmij dobre°. To miesto ma pod febu ginich mieřt feřtnařte, mnohe kupie a mnohich rzemieřl. Mieřczene w tō mieřtie Synguy teymerz wfřiczknij w pořlawczo-wiech ruffie[-ck] chodie, neb tu mnoho pořlawczuow dielagi, y flowe to miesto Synguij, [93]^a To geřt miesto zemłke. a druhe miesto welmij welike flowe kwynfaj, to geřt miesto nebefke. A ta fobie gmena obdrzala ta mieřta, neb na wchod fluncze gfu nayřflechtyleřřie miesto[!]

O dywnem mieřtu kwynfay tuto piřře řie. PO wyndeny z mieřta Synguy gducze piet dny czeřtij, nalezne mieřt mnoho, w nychzto kupczenie welike geřt. Potom geřt przigitij zřflechtile^v mieřtu kwynfay, genz nařřym yazikem flowe miesto nebefke, genz geřl naywietczřřie w řwietie, a geřt w tey wlařti Mangi. Ja Markus byl gřem w tō mieřtie, a welmy pylne gřem řie přal o wřřem polozeni a o obyczegich ge°, a to wřře rzadem a kratczie wy-řwym. Toho mieřta okrřlek zdy okolo mieřta ma dobrze řřto mył y wieczce. Ma mořřow kamennych dwanařte tiřiecz tak wyřokych, ze lody welika wolnye pogdeyde[!] A to myeřto na wodach yakzto benatřke, a kdyby mořřow nemyelo, teřdy z ulicze do vlicze po zemij nemohl by gyti, a protoz muřij tak mnoho mořřow byti. W tom mieřtie geřt rzemieřnyczych kra-muow dwanařte tiřiecz, w nichzto rzemieřnyczi dielagi, A w kařdem kramu

multis poncium predictorum simul due possint transire galee. In montibus Ciuitatis huius crescit reobarbarum. Ibi etiam řinřinber in tanta copia crescit, quod pro vno argenteo ueneto haberentur lxxx¹⁾ libre řinřinbris recentis et optimi. hec Ciuitas sub iurisdiccione sua habet xvj Ciuitates magnarum ualde mercacionum et arcium. Ciues singni uestimentis sericis ut plurimum induuntur. Ideoque ibi multi panni de serico fiunt. Vocatur autem Ciuitas singui i. ciuitas terre. Alia uero Ciuitas²⁾ dicitur quinsay i. Ciuitas celi, et hec obtinuerunt nomina Ciuitates ille, quia in orientalibus partibus sunt nobilissime Ciuitates.

De nobilissima [74^{a1}] et mirabili Ciuitate quinsay, Capitulum Lxiii. Post recessum a Ciuitate singui itur per dietas v et inueniuntur in uia Ciuitates plures magne, ubi negociaciones maxime fiunt. Postmodum peruenitur ad nobilissimam Ciuitatem quinsay, quod in nostra lingua sonat Ciuitas celi.³⁾ que maior Ciuitas orbis est et est principalior in prouincia mangi. Ego Marchus fui in hac Ciuitate et curiose et diligenter condiciones ipsius perscrutatus sum, quas summam, ut reperi, et breuiter enarrabo. Huius Ciuitatis circuitus continet in giro miliaria centum aut circa, habet uero pontes lapideos xii milia tante altitudinis, ut nauis sub eis ut plurimum transire possit. Est autem Ciuitas in lacunis [74^b] ut Ciuitas Veneciarum⁴⁾ et si careret pontibus, de uico ad uicum per terram aditus non pateret et ob hoc oportet, ut ibi sint tot milia poncium. In hac Ciuitate sunt artes principales xii et pro qualibet ipsarum

¹⁾ P² Lxxxx. — ²⁾ P¹ + maxima. — ³⁾ P² cere. — ⁴⁾ P¹ řchází.

myftrow a pacholkow nyckterde defet, nyckterde patnafte nebo dwaczet, a bywa nyekdij w nyekterich do cztirzidczeti dielnykow. Tak ġt tu welika wiecz rzemeslnykw a kupczuow, ze ti, ktez ġfu toho newydiely, nefnadye [94] Tomu dowierze, neb fie gym zda nepodobno. lide to° mieſta welmy rozkoſſnie ziyw ġfu. Bohati rzemeslnycki, kterzizto gmenowyteyffie ġfu, welmy poczeſtne bydle, tak ze anij onij . . . zenij gegich rukamij ſwymy nycz niedielagi, nez ſluhij gegich a pacholczy. Neb ġt to za ſtare° wftawenie kralowſtwie to° obycheig, aby kazdy w ſwem domu rzemeſlo myel a kram, yakoż otczowe gegich az do tey chwyly myely. Geſtly kterij bohati, nenuti ge° zadny, aby ſwyma rukamy dielal. W tom mieſte ġfu zenij welmy kraſne a obecnie ġfu v welikey rozkoſſy ku poledny. ġt w tom mieſcie gezero welike, genz w okrflek ma trzidczeti myl. Okolo to° gezero geſt mnoho palaczow a mnoho kraſnych domuow panfkych, A ti domowe ġfu ywnitrz y zewitrz nwelmy kraſnie ozdobeni. ġfu take tu koſtelowe, w nichz ġfu modly proſtrzed to° gezero ġfu dwa mala oſtrowij, na kazdem oſtrowie geſt palacz welmy kraſny, w nichzto geſt wſſiczka przipwa, kterakemzkoliwiek hodom nebo ſwadbam. A tak chtiely kto z nich na poczeſtne mieſcie hody miti kterezkolywiek, ten tam gde, nebo tu muoz myti kazdi. W tom mieſte kwynſay mnoho kraſnych domow geſt. ġfu take po wliczych to° mieſta male kamenie wiezie, k obecne° witzku zgiednane, abij, [94^a] Kdiz fye z przihodij w mieſcie zazze, ſuſyede mohly zbogi ſwu[] . . . aby gim nefhorzalo, Neb

sunt in Ciuitate xii millia stationum, in quibus ipsarum arcium artifices operantur. Quelibet autem stacio operarios habet inter ¹⁾ magistros et ministros ¹⁾ decem aut xv siue xx Et sunt quandocunque in aliquibus xl. ²⁾ Tanta est ibi artificum et mercacionum innumera multitudo, quod hiis, qui non uiderunt, incredibile penitus uideretur. Homines Ciuitatis huius deliciosissime uiuunt, diuites, qui principales sunt, in stationibus arcium honorifice ualde uiuunt et neque ipsi neque uxores ipsorum manibus [74^{b1}] propriis operantur. faciunt autem ministros alios operari. Ex antiquo enim regni statuto consuetum est ibi, ut quilibet in domo propria teneat stationem et artem, sicut fecit actenus pater eius;³⁾ sed si diues est, non cogitur manibus propriis operari. In hac Ciuitate sunt mulieres formose ualde et communiter sunt multis deliciis enutrite. Versus meridiem est in ipsa Ciuitate lacus magna. que triginta ⁴⁾ miliaria in giro continet in hoc circuitu sunt ⁵⁾ multa palacia et multe domus magne nobilium et sunt interius et exterius mirabiliter adornate. sunt etiam ibi ecclesie ydolorum. In medio lacus ipsius due parue insule sunt et in qualibet ipsarum est palacium nobile et pulcrum ualde, ubi sunt pre[75^a]paramenta et uasa omnia necessaria pro nupciis et solenni conuiuio. Si quis igitur uult in solemnibus locis tenere conuiuium, accedit ⁶⁾ illuc, ubi potest conuiuium uel ⁶⁾ nupcias cum honore tenere. In Ciuitate hac quinsay multe et pulcherrime domus sunt. Sunt etiam per uicos eius parue

¹⁾—¹⁾ P¹ schází. — ²⁾ P¹ lx. — ³⁾ P¹ meus. — ⁴⁾ L xx. — ⁵⁾ P¹ + super lacum.
⁶⁾—⁶⁾ P¹ schází.

drzewenich domuow gefť. Protoz fie czařto w mieřcie za
 teřtie modlam fie modle. Maffo gedie konfke, pŷe i ginich
 u gde raz penijeze o[*d*] dwora welike^o kaam, W tom mieřcie
 Ź neb pořadka z przikazanije welike^o kaam, proto nebo
 protiwiło, nebo aby tu zlodieřtwie neb wradz nebilo,
 lem mořtie toho myeřta y w noczi y we dne deřfet Źraza
 a mieřtie hora gedna gefť, a na tey horźie wyezije, A na
 terake dŷky, A kdiz fie w mieřcie zazze, mohuly to wy-
 wiezye, wezmucze welike kladywo drzewene, y tľuku w tu
 uk byl ŷlyřřan na wřřie Źranij. A tak aby fie ŷbiehnuce
 pomoczi. Teez take cziniie, kdiz ŷwada gefť neb kteraka-
 a myezi lidnij. Czeřty wřřeczky y wlicze podłazeni gfu ka-
 mienem, tak ze wřřeczko mieřto gť welmy czyřte. W tom mieřcie gefť
 dworow, w nichzto laznije gfu, do trzi tiřřicz welmy krafne a czifte,
 w nichzto fie lide czařto mygi, neb fie welmij Źnazie o czifřotu tieľřnu. Dale
 za tiem myeřtem [95] (zatiem mieřtem) kwynŷaj, w pieti a dwaczeti myľech
 w tu Źranu na wchod ŷluncze, gefť gedno mieřto rzećenij Gamffu, kdezto
 gefť brzeľ welmy dobry, k nemuoz fie ŷchazie lody welike mnozřtwie
 z yndie a z gynch wlařti. Pak od mieřta az do morzie gefť potok weliky,
 po nyemzto lodye k mieřtu gdu, kteryzto potok gde ŷkrze mnoho gynch
 zemy. Tu wlařť mangi rozdielył weliky kaam w dewatero kralowřtwie

lapidee turres pro communi usu contracte, ut quando fortuitus ignis accenditur
 possint conuicini ¹⁾ res suas ad prefatas turres, ne comburantur, deferre; quia
 enim in Ciuitate domus lignee multe sunt, sepe in ciuitate ignis accenditur.
 In hac Ciuitate adorantur ydola. Comedunt autem carnes eorum et canum et
 animalium omnium. Et expenditur ibi moneta magni Kaam. In [75^a] hac ciui-
 tate custodia maxima fit ex mandato magni Kaam, ne uel Ciuitas rebellare pre-
 sumat, aut ibi furta uel homicidia fiant. In quolibet enim ponte Ciuitatis de die
 et nocte x custodes sunt. In hac ciuitate mons vnus est, super quem est turris
 et super turrem tabule sunt de aceribus. ²⁾ Quando aulem ignis in urbe accen-
 ditur, in custodes turris hoc uidere possunt, cum ligneo malleo percuciant ta-
 bulas, ut huius sonitus circum quaque per terram ³⁾ eminus audiatur et con-
 currant homines ad auxilium ⁴⁾ conferendum. Simile eciam fit, si pro quacunque
 causa commocio uel tumultus in Ciuitate fiat. Vie omnes Ciuitatis sunt strate
 lapidibus, ita quod ciuitas tota munda [75^b] est ualde. In hac Ciuitate sunt terme
 circiter tria milia, pulcre ualde et magne, in quibus sepe homines balneantur.
 multum enim student mundicie corporali. Vltra ciuitatem quinsay ad miliaria
 xxv ad plagam orientalem est oceanum mare et ibi supra ⁵⁾ est Ciuitas ganfu. ⁶⁾
 Vbi portus est optimus, ad quem conueniunt naues in multitudine maxima de
 india et de regionibus aliis. A Ciuitate autem usque ad mare est fluuius ma-

¹⁾ P² comercia. — ²⁾ L, P¹ a P² asseribus. — ³⁾ L turrim. — ⁴⁾ P¹ consilium.

⁵⁾ P¹ + mare. — ⁶⁾ P¹ Źhanfu.

a kazdemu kralowftwi dal zwlafczieho krale podle to°, yakz fie ge° zdalo, y gfu ti kraly welmij moczni, ale kazdy z nich fluffie pod welike° kaam. Neb kazdy z nych na wffaky rok z fweho kralowftwie wztikow mufye vrzadnykom welike° kaam poczet wydawati. A geden z tiech kralow vftawicznie bidly w tom mieftie kwynfay, a ten pod fwe panftwie ma fto a cztirzidczeti myeft, Ma ta gifa wlaft mangi wffech myeft Tyfficz a dve ftye. A w kazdem tiech mieft weliky kaam pofadyl ftrazye, zdali by fie chtiele protiwiti. Tiech ftraznich mnozftwie gefť bez cziffa, A neygfu wffeczko taterowe, ale gfu lide rozlicznich woýfk a zoldnerzij welike° kaam. W tom myeftie kwynfay i po wffie tey wlafti Mangi obychezig gefť, ze ynhed, yakz fie diety narody, ftarofťy ge° kazij napfati den geho [95^a] Narozenije y hodynu, y pod kterym fie planetu narodylo. Take po wffych czefťach y we wffech fwych skutfieh, czozkoliwiek czijnyti magi, zprawugie fie pod hwiezdarczkm nauczeni, a protoz chtie zwiedieti fweho narozeny den y hodynu. kdiz kto w tey wlafti vmrze, ge° wfficzkný przirozeni przatele w myechu[1] fie placzene oblacze, a mrtwych tyela f welikem fpiewaniem z miefta wynefucz, obrazow nadielagicze pacholczieh, diewczieh, konfkich, penyewowich, wfficzkný f nym fpale, a ty wfficzknij obrazi z papiru dielagie, A magi zato, ze to wffeczkný czoz tu f nym fpale, ze ten mrtwy na onom fwietie to wffeczko giefť bude myti takowez wieczy, yakoz tu f nym gfu w podobenfťwi fpalení. Potom fpalecze gey f weliku radofti a f welikem . . .

ximus, per quem naues ad Ciuitatem ueniunt, qui fluuius transit per plurimas alias regiones. Prouinciam mangy diuifit magnus Kaam in regna nouem¹⁾ dans regem proprium unicuique regno iuxta ſue beneplacitum uoluntatis. [75^b] Sunt autem omnes hii reges potentes ualde, ſed ſubditi magno Kaam. Et oportet eos annis ſingulis de omnibus regnorum ſuorum prouentibus et expenſis et de ſuo regimine magni Kaam officialibus reddere rationem. Vnus autem illorum regum in Ciuitate quinsay continue commoratur, qui ſub diccione ſua cxi ciuitates habet. Prouincia enim mangy habet in Vniuerſo Ciuitates Mcc²⁾ et in ſingulis ipſarum per magnum Kaam poſiti ſunt cuſtodes; ne forte ³⁾ preſumant, horum cuſtodum innumerabilis eſt ſtupenda ⁴⁾ magnitudo.⁵⁾ Non ſunt tamen omnes tartari, ſed ſunt de diuerſis exercitibus et ſtipendariis magni Kaam. In hac Ciuitate quinsay et in tota prouincia [76^a] mangi conſuetudo eſt, quod ſtatim, cum puer nſcitur, parentes eius ſcribi faciunt diem et horam natiuitatis eius et ſub quo planeta natus eſt. In cunctis itineribus ſuis et factis aſtologorum reguntur indiciiſ. Ideoque ſcire uolunt ſui ortus horam et diem. Quando in hac prouincia moritur quis, canapinis ſaccis eius conſanguinei induuntur et mortui cadauer cum magno cantu et ymaginibus ſeruatorum, ancillarum, equorum et denariorum comburunt, que omnia de papiro faciunt creduntque, quod in uita alia talia obtinebit defunctus, qualia in ſimilitudine ſunt combuſta. Poſt

¹⁾ L quatu. — ²⁾ L Mccc. — ³⁾ L a P¹ + rebellare — ⁴⁾ P² ſtupendia. — ⁵⁾ P¹ multitudo.

kazij hufti a pyškati na rozliczne nastrogie a rzkuczie, ze bohowe gegich f takowý welelym ge przigmu, yakoz onij ge tu fpalecze. W tom mieście kwynfay geft palacz welmy prziediwnij, w niemzto ffakfur, kral gegich, dwor fwoy nijekdy drżal. Nayprwe myeštyšcize to welike ohrazeno geft zdiemy okolo welmy wyfokymi, kterazto ohrada w okršly ma deffet myl, myezi kterymizto zdiemi gfu fadowe welmy krafny y z owoczem. Tu fu ťudnicze a gezera, w nichzto geft rib mnoho [96] Welmy dobrych, pak w poťtrzedcze tey ohrady geft palacz welmy krafny, wyeczšy, nez by kde w ťwietie mohl nalezti. Ten palacz ma ťienij krafnich okolo febe dwadczet tak welikych yako ťam palacz, W niezto kazde mohlo by ťedieti geducze deffiet tišciz lida welmy proťtranie, kdiz gie prawie zťadie. A ty ťyeni gfu zmalowane a pozlaczene welmy zťiťtie. Take w tō palaczy geft komnat na tišciz y wieczera. W tom mieście kwynfay geft ohnow podle prziflowie wlaťk^o mluwicze nebo czeledi toliko w pocztu, genz by mohly ťahnuti w pocztu ke ťtu a k ťťedefati tmam. A tma ťlowe deťiet tišciz. Toliko geft wšťyech czeledy tu, ze gich poczet na tišciecz tišcyczow a ťťeť ťet tišcyczow czeledy moz ťahnuti. Palaczow ginich w tō mieście geft mnoho a krafnych welmij, a w tō we wšťem mieście gedyni koťtel krziťtianťkey geft. Take w tom mieťte y we wšťie tey wlaťti Mangi muťy kazdy hoťpodarž na drzewech ťwe^o domu kazati napťati gmeno ťwe, zeny ťwe y wšťech ťwych czeledynow, a take poczet kony ťwich. A kdzy kto z czeledi

hec cum leticia magna tangunt musica instrumenta dicentes, quod dii sui cum [76^{a1}] tali eos honore suscipiunt, cum quali corpora comburuntur. In hac Ciuitate quinsay est palacium mirabile, in quo factur quondam rex mangy tenebat curiam. primo Locus magnus circumcinctus est muris per quadrum altitudinis magne cum fructibus dilicatis. Ibi sunt fontes et lacune, in quibus multi et optimi pisces habentur. In medio autem interioris spacii palacium pulcherrimum est et maius, quod sit in mundo. habet enim aulas xx eiusdem magnitudinis omnes, in quarum qualibet comederent simul x milia hominum in multa commoditate et debita congruitate [76^b] cunctis¹⁾ discumbentibus collocantis.¹⁾ Sunt autem aule depicte et deaurate pulcherrimo opere. In ipso eciam palacio sunt camere mille aut circa. In Ciuitate quinsay sunt ignes iuxta uulgare ytalicum seu familie tot numero, quod ad Clx tomami ascendunt, in computacione sumaria tomami uero x millia continet. Sunt igitur tot in vniuerso familie, ut earum numerus ad mille millia et lx millia familiarum ascendat. Palacia²⁾ autem multa in hac Ciuitate sunt et pulcra ualde.²⁾ In tota enim hac Ciuitate vna ecclesia sola christianorum nestorinorum est. In hac ciuitate et in tota prouincia mangy oportet, ut quilibet pater familias super hostium domus sue scribi faciat [76^{b1}] nomen suum et uxoris sue et nomina omnium de familia sua et numerum eciam equorum suorum. Quum autem qui de familia moritur uel domicilium mutat, oportet, ut deleatur inde nomen discedentis aut mortui et scribatur ibi

¹⁾—¹⁾ P² schází. — ²⁾—²⁾ P² schází.

vmrze neb hořpodu pmyeny, ze ſie gynam berže, muſie ynhed fhladiti gmeno toho, ktoz otdud ſfel neb vmrzel, a napfati na to myeſto gmeno toho, ktoz ſie koliwiek tu znouu narodil neb do hořpodij przibil. [96^a] A tiem obyczegem moz ſnadnye zwiediety poczety lydi, czoy gich v mieſtie geſt. Teez take y hořczynſſczie hořpodarzi muſiegi popfaty ſobie w knyhy wſſech ſwych hořti gmena, kterež gfu kolywiek myely, kteryly mieſiecz nebo ktery den do ge^o hořpody prz[*z*]gat g̃t.

O vzticzech, genz berže weliky kaam [z] kwynſay a wlaſti Manęi. Gyz budem prawity o gich vzticzech a platu, ktere weliky kaam berze z mieſta kwynſay a z wlaſty mangi. Na wſſake leto wezme od ſoly, g̃to dielagi w tom mieſtie kwynſay a w tiech kraginach okolo nyeho, Ofmdeſſate wach zlatich, kterazto waha ſlowe wlaſky Tomayn. A kazdy tomayn fahne k ofny tiſſiczom zlatych, g̃to ſlowu Saguij, a ten Sagyum wiecze wazij nez florenſky zlaty, pak od ginich kupij a od ginich wieczie kromie ſoly berze welike dany bez cziffila. W tey wlaſti wiecze magi czukru nez we wſſech ginich wlaſtech we wſſem ſwietie. Geſt take tu welike mnozſtwie wſſelikake^o korzenie y drahe wonye. Wſſelikeho korzenie drahe[*h*]o berze weliky kaam ode ſta myer pol cztwrtý myerij. Takez ode wſſech ginich kupij, czoy gich tu bywa. wdy berze ode ſta myer puol cztwrtý myerij, Od wyna pak, geſſto dielagi z rijzow a z rozliczne^o korzenie, weliky [97] Pozitek berze A od hedwabye, gehož

nomen cuiuscunque de nouo nascentis uel ad familiam adiuncti et in hunc modum sciri facilliter potest numerus hominum, qui in Ciuitate sunt. Similiter etiam stabularii seu hospicium receptores scribunt in suis quaternis nomina uiatorum, quos in suis hospiciis recipiunt, et quo mense et quo die in eius hospicium sunt ingressi.

De prouentibus, quos recipit magnus Kaam de quinsay et de ¹⁾ prouincia mangy, ¹⁾ Ca. lxxv. Nunc dicendum est de prouentibus et reddiibus, quos recipit [77^a] magnus Kaam de Ciuitate quinsay et de tota prouincia mangy. Singulis annis recipit magnus Kaam de sale, quod fit in Ciuitate quinsay et terminis tomamos aureos lxxx, quilibet autem tomamus ²⁾ ascendit ad lxxx milia sagiorum auri. Ascendunt igitur in summa lxxx tomami aurei ad sex ³⁾ milia milium et xl ⁴⁾ milia sagiorum auri. quodlibet autem sagium auri plus habet ⁵⁾ de pondere quam florenus. De rebus autem aliis et mercacionibus sine sale tributa maxima et incommutabilia recipit. In hac prouincia plus habetur de çucharò, quam in reliquis tocius mundi prouinciis. Est etiam ibi copia maxima aromatum et omnium huiusmodi specierum. De aromatibus quibuscunque [77^a] recipit magnus Kaam de C mensuris tres et dimidiam. Similiter ⁶⁾ et de omnibus mercacionibus, que fiunt de mensuris C, tres et dimidiam. ⁶⁾ De uino autem, quod fit de riso et speciebus diuersis, et de Carbone ⁷⁾ magnos fructus recipit. De xii artibus, que in quinsay fiunt et in tota prouincia, magnos redditus

¹⁾ — ¹⁾ P² schází. — ²⁾ L romanos. — ³⁾ P¹ a P² quinque. — ⁴⁾ P¹ a P² sexaginta. — ⁵⁾ P¹ + auri. — ⁶⁾ — ⁶⁾ P² schází. — ⁷⁾ L carnibus bene.

geft w tey wlafti Mangi welike mnozftwie, berze ode fta myer deffet mier, kdiz prodawagi. Od mnohich take ginich wieczy dawagi deffet myer ode fta myer. A ya Markus flyffal gfem, poczitagicz fumu ge° vztkow, kterezo weliky kaam berze f kralowftwie kwynfaj, genz geft dewata czeft tey wlafti Mangi. A fhledano bilo, ze ti gehu vztkove kromie foly fabnuly do roka ku patnafi tifficz tiffyczow a fteft feth tiech zlatih, geftto flowu Sagyum.

O mieftu Tampynguy a o ginich mnohych mieftech taktu. Gducze opiet dale od to° miefta kwynfay przez Syrochum gedno° dne czefty, nagde krafne fadij a dobre tiezenie role. potom pak trzi dny czefty geft gedno miefto rzeczene Tampynguij, welike a krafne, a za tiē mieftem trzi dny czefty geft gine miefto Vguij, a opiet przez trzi dny czefty przez Syrochū gfu miefta a hradowe, gedno podle druhe[h]o, genz tak blisko febe gfu, ze ktoz tudy czeftu gdu, mnye by przez gednye miefto ffly. Tu geft wfseho, czoż k gedeni a k pitie trzeba dofti. Po dwu dny czefty geft miefto gmenem Gohuguij, welike a krafne. Potom geft gyti cztirzi dny czefty przez Syrochum a tu [97^a] Nayde myefta y hradu[.y.] W tey wlafti mno° lwow geft welmy vkrutnich. W tey wlafti y wlafti Mangi nenyne owecz nez wolowe, Kozij a fwienie. to° geft tu welike mnozftwie. Po tiech cztirzi dny czeftij nagde miefto Czyangiam welike, genz geft na gedne horze vftaweno, a ta hora diely potok na dwe, genz potom welmy dobrze zafye fteku. Opiet

habet. De serico, cuius est in mangy copia maxima, recipit de C mensuris x mensuras, quando uenditur. De multis etiam rebus aliis dantur mensurae x pro centenario quolibet. Ego marchus audiui computare summam reddituum, quos magnus Kaam recipit de regno Quinsay, quod est nona pars provinciae mangy, et inuentum fuit, quod ascendebant annuatim prouentus huiusmodi preter sal ad xv milia milium et [77^b] sexcenta¹⁾ milia sagiorum auri.

De Ciuitate Campingui et aliis Ciuitatibus plurimis, Capitulum lxxvi. Progreddiend²⁾ autem ulterius a Ciuitate Quinsay per syrocom continue inueniuntur per dietam vnā uiridaria pulcra et optima cultura terrarum. Post dietam uero inuenitur Ciuitas Tampinguy,³⁾ que⁴⁾ magna, nobilis et pulcra est ualde. ultra ciuitatem Tampingui⁴⁾ ad tres dietas est Ciuitas vgui,⁵⁾ per duas dietas alias per sirocom inueniuntur Ciuitates et castra, que tantam contiguitatem et continuacionem habent, ut uideatur uiatori per Ciuitatem vnica transire facere. Ibi est omnium victualium copia magna. Ibi sunt arundines grossiores, quam in tota illa provincia habeantur. Habent enim latitu-[77^b] dinis palmos quatuor et longitudinis passus xv. Ultra duas dietas est Ciuitas ghengui grandis et pulcra. postmodum itur dietis quatuor per syrocom et inueniuntur continue Ciuitates et Castra. In hac regione et etiam in provincia mangy non sunt uerueces, sed boues, capre, irci et sues ibi sunt in copia maxima. Post illas⁶⁾ quatuor dietas inuenitur Ciuitas Ciangiam grandis

¹⁾ P^o sexaginta. — ²⁾ P^o regrediendo. — L Tampinguy. — ³⁾—⁴⁾ P^o a P^o schází. — ⁵⁾ L Ungi. — ⁶⁾ L alias.

potô gducze trzi dny czeſty, geſt mieſto Erguij, genz poſlednie ġt w panſtwie mieſta kwyńſay.

O kralowſtwie ſfuguij. A kdiz gde od mieſta Erguy geſt ynhed wnyti w kralowſtwie ſfuguij, a geſt czeſta prizes Syrochum ſfeſt dny czeſty po horach y po udoly, a tu nagde mnoho mieſt y hradow. A geſt tu wſſeho dobre^o doſti k gedeny a k pyti. Take gfu tu lwowe weliczy y zwierz y ptaczſtwa, Tu roſte zazwora welike mnozſtwie. neb za tak mnoho ſtrziebra, yako by mohl waziti gedē benatſky groſſ, dali by ofmdeſſat lyber zazwora. Geſt take tu gedno kwietie, podobne k ſſaffranovij, ale geſt ginakey poſtawy, nez k temuoz ſie hodie yako y ſſaffran. W tey zemij gedie ti lide welmy lakomie maſſo lidſke, gedno acz ty lide ſwu ſmrty nezemru, a magi to maſſo za naylepſie. kdiz ſie ktery bogij beru, kazdy fobie [98] Horkem zelezem na czele ſznamenie vczyny. zadny z nich giezden k bogi negde, gedno weywoda woſſky gegich ſudlicz vziwagie a meczow neb nozow welikich, a gfu lide welmy vkrutnij. kdiz koho v bogij zabygi, krew gegich pygi a maſſo gedie.

O mieſtech kwelynſu a Vngwen. U proſtrzedku tiech ſfeſt dny czeſti ġt mieſto rzeczeny kwelynſu welike a zſſlechtile welmy, genz prizes geden potok ma trzi moſty kamenne, mramorowemij ſwrchu ſlupij okraſſlene, kterzito moſtowe magi na ſſirſz ofſim kroczejij a gednu myli dly. Tu geſt hedwaby a zazwora a galganu welike mnozſtwie. Tu gfu ſlepicz, ġto perzie

ualde, que in monte ſita eſt, qui mons in duas partes fluuium diuidit, que poſtmodum ad oppositas ſibi plagas tendunt. Ruruſus itur per dietas tres et inuenitur Ciuitas Ciugui, que ultima eſt in dominio [78^a] Ciuitatis Quinſay.

*De regno fuguy,*¹⁾ *C. lxxvii.* Dum descenditur a Ciuitate Cingui²⁾ ſtatim introitus eſt ad regnum fugui et eſt uia per ſyrocum dietas vi per montes et ualles et inueniuntur ibi Ciuitates et caſtra et eſt ibi omnium uictualium copia et ibi ſunt venaciones magne beſtiarum et uolucrum, leones eciam plurimi ibi ſunt. Ibi creſcit ċinċimber in copia maxima. Nam pro tanta argenti quantitate, quantum vnus uenetus groſſus habet, darentur lxxx³⁾ libre ċinċinberis. Ibi eciam eſt flos quidam, qui aſſimilatur croco, et tamen alterius ſpeciei, ſed euſdem ualoris eſt, cuius eſt crocus. In hac regione comedunt homines auide ualde carnes humanas, dummodo homines illi morte propria non decedant [78^{a1}], et has carnes optimas reputant. Quando ad bella procedunt, quilibet ſibi in fronte cum ferro calido ſignum imprimit. Nullus eorum eques uadit ad prelium, niſi dux exercitus. Lanceis utuntur et ſpatis et crudeliſſimi homines ſunt ſupra⁴⁾ modum. Cum occidunt homines in bellis, ſanguinem eorum bibunt et carnes manducant.

De Ciuitatibus quelinſu et Vnquem, Capitulum lxxiii. In medio autem predictarum ſex dietarum eſt Ciuitas quelinſu, magna ualde et nobilis, que ſuper fluuium vnum tres habet lapideos pontes marmoreis deſuper columpnis ornatos, qui pontes habent latitudinis octo paſſus et miliare vnum longitudinis

¹⁾ L ſuguy. — ²⁾ L Tinguy. — ³⁾ P¹ xxx, P¹ lxx — ⁴⁾ L vltra.

nemagi, ale frsty magi yako koczky, a wfficzny gfu czerne barwij. Waycze welmy dobra nefu, podobna k wayczem naffych flepicz. pro mnozftwie lwow, gefto tu gfu, welmy nebezpečno tudy chodyti. Dale pak po tiech ffeft dnių przef patnafe myl geft gedno miefto Vngwen, kteztu g̃t czukru welike mnozftwie, a odtud gey nefu do miefta kambalu k d[o]woru welike° kaam.

O miefu ffuguij. GDuce dale ginych patnafe myl, geft miefto fuguij, genz hlawa geft w kralowftwie koncha, a geft to kralowftwie gedno z dewieti [98^a] Kralowftwie Mangi. W tom miefcie bidly lid welike° kaam na ftrazij tey wlafti, aby ynhed hotowy byli, acz by fie ktore miefto protiwylo. Przef toho miefsta proffrzedeck de geden potok, genz za gednu myli ffrzyze geft. W tom miefcie mnoho lodij bywa g̃ez po t̃o potoku przichazegi. Tu take czukru welyku wiecz dielagi. Take kupecztwie welike tu bywa, perel a drabe[h]o kamenye, genz z indie przinaffegi. A geft to miefto bliz welike[h]o morze. A toho wffeho, czoż k ztrawie fluffie[!].

O myefu Zaytem a o brziewu fflechtilem, Mynucze ten potok drziewe rzeczeni, g̃t giti piet dny czefi przes Syrochym, a na tey czefcie gda, nalezne miefst krasnich a hraduow mnoho a wffy, kdeztu geft wffe° dofti, czoż k ztrawie fluffie. A ma ta gifta wlaft hory a leffy, w nichzto naleznu kaffr. Przeducze tiech piet dny czefi, nalezne miefsto zaytem rziekagi, genz geft welmy welike a ma brziew welmy zfflechtily, k niemuz przichazegi lodie

habet. Ibi est sericum, çinçinber et galanga¹⁾ [78^b] in maxima copia. Viri et mulieres ciuitatis huius pulcri sunt ualde.²⁾ Ibi sunt galine, que penis carent, sed pilos habent ut catte et sunt omnes nigri³⁾ coloris. Oua optima faciunt similia ouis gallinarum nostrarum. propter multitudinem leonum, qui sunt ibi, periculosum est ualde inde transitum facere. Ultra sex uero dietas predictas ad miliaria xv est Ciuitas unquam, ubi est çucarum in copia maxima et inde deferuntur ad Ciuitatem Combalu pro curia magni Kaam.

*De Ciuitate fuguy,*⁴⁾ *Capitulum lxix.* Progrediendo uero ulterius ad miliaria xv inuenitur ciuitas fugui, que caput est in regno Concha,⁵⁾ quod est de nouem regnis mangy. In hac urbe moratur exercitus magnus magni [78^b] Kaam pro custodia patrie, ut statim currere sit paratus, si Ciuitas aliqua presumeret rebellare. Per huius Ciuitatis medium transit fluuius, qui miliare unum in latitudine habet. In hac Ciuitate naues multe sunt, que per hunc fluuium nauigant. Ibi etiam çinçiber⁶⁾ in copia maxima preparatur. Negociationes etiam ibi maxime sunt de margaritis et lapidibus preciosis, que de india deferuntur. Est autem Ciuitas uicina mari oceano et victualium copiam habet.

*De Ciuitate Caytem*⁷⁾ *et nobilissimo portu eius et de Ciuitate Tingui C. lxx.* Post transitum fluminis memorati itur per dietas v per sirocum et inueniuntur in uia Ciuitates optime, castra multa et uille ubi est omnium uictualium [79^a] copia. habetque regio montes et nemora, in quibus inueniuntur arbores multe, ex quibus colliguntur⁸⁾ camphora. Post dietas autem quinque

¹⁾ P¹ galganum. — ²⁾ L + sunt omnes nigri coloris. — ³⁾ P¹ igne. — ⁴⁾ P Fryngyn. — ⁵⁾ L Conchay. — ⁶⁾ P¹ a P² çucarum. — ⁷⁾ L zayzen. — ⁸⁾ P¹ colligitur.

z indie f rozlicznemij kupiemy, Tak ze za gedno[!] lodie, genz gde f peprzem z alexandrie, aby odtud potó bil nefen do zemij krziefanfkich, k tomu brziehu fchazie fe gich fto, neb gefť ten brzieh ze dwu naylepfe a naywiefťy, czóž gich w fwietie gefť, pro mnozftwie a welikofť kupie, czóž gie tu [99] Prziwozie k to^v brziehu. y ma weliky kaam od toho brziehu weliky pozitek, Neb kazda lodij plati fe wffe^o fwe^o kupeczftwie f kazdeho czentnerze deffet myer. A lody berze za fwoij prziwoz od kupeczftwie myr trzidcet od czentnerze. Ale od peprze cztirzi a dcztirzidczet myer berze od czentnerze. Od drewa[!] aloe a od Sandalow a od gineho hrubffieho kupeczftwie berze za czentnež cztirzidczeti mier. Protoz kupczy platie wfficzko fpolu, fecztucze danij kralowy, od prziwozu wffe^o kupeczftwie fweho, czóž ge^o prziwezu k to^v brziehu. W tom mieftie wffeho, czóž k ztrawie trzeba, welike mnozftwie gefť. W tey wlafti gefť miefto Tynguij, w niemz welmij czifte myfi dielagi z hlíny, gez flowe porzellana. w tey wlafti, genz gefť gedna z dewieti czefťi Mangi, magi fwu zwlaffczij rzečz. Z toho kralowftwie ma weliky kaam tak weliky vzitek nebo weczffie yako kralowftwie kwynfay. O ginich kralowftwie Mangi necham prawenie pro kratkofť, nebly[-*by*] przieliffnie dluhofť byla tiechto knyh, bich miel zwlaffcze pfati o kazdem kralowftwy geho. A protoz mufym fie brati k yndie, kdez fem ya Markus naydele przebywal, o neyz gt mnoho welikich wieczy a przediwnych popfati. A tak koniecz druhich knyh Amen.

inuenitur Ciuitas Cayten, que grandis est ualde et habet nobilissimum portum, ad quem naues de india cum mercacionibus ueniunt in multitudine maxima. Nam pro vna naue, que cum pipere uadit in Allexadriam, ut deferatur inde postmodum ad christianorum terras, ad portum ¹⁾ ueniunt ²⁾ centum. ³⁾ Est enim portus ille unus ex ⁴⁾ maioribus et melioribus, qui in mundo sint, propter multitudinem et magnitudinem mercacionum, que deferuntur ad ipsum. Habet autem magnus Kaam de portu illo proventus maximos. Quelibet enim nauis soluit de mercacionibus suis [79¹⁾] omnibus de centenario quolibet mensuras x, Nauis uero recipit a mercatoribus pro naulo suo de mercacionibus mensuras xxx pro centenario. De pipere uero xliiii ⁵⁾ recipit pro centenario de ligno aloe et sandalis et de grossis mercacionibus reliquis accipit pro centenario xl propter ea negociatores soluunt in vniuerso computato tributo regis et naulo nauis medietatem omnium mercacionum suarum, quas deferunt ad portum superius memoratum. In hac Ciuitate omnium uictualium copia magna est. In hac regione est Ciuitas Tingui, ubi scutelle pulcerrime fiunt de terra, que dicitur porcellana. In regione, que vna est de lx partibus mangy, est lingua propria. [79^{b)}] de hoc regno habet magnus Kaam eque magnos proventus aut maiores sicuti de regno quinsay. De aliis autem regnis mangy obmitto scribere causa breuitatis, quoniam nimia esset huius libri prolixitas, si deberem singula describere regna eius. Oportet autem me transire ad Indiam, ubi ego marchus fui diucius immoratus, de qua sunt magna et mirabilia describenda. Explicit liber secundus.

¹⁾ P¹ + hunc. — ²⁾ P¹ + cum multitudine maxima. — ³⁾ P¹ schází. — ⁴⁾ P¹ a P² + duobus.

Incipiunt Capitula Libri tercii. 1)

- Descriptio nauium yndie.
- De insula Çupagu. 2) Qualiter magnus Kaam misit exercitum suum ut sibi conquireret insulam Çinpagu. Qualiter contracte sunt naues tartarorum et quomodo mul[79^{b1}]ti de exercitu euaserunt. Qualiter tartari sagaciter redierunt çinpagu et Ciuitatem principalem insule ceperunt.
- Qualiter obsessi fuerunt tartari et Ciuitatem, quam ceperant, reddiderunt. 3)
- De ydolatRIA et crudelitate uirorum Çinpagu.
- De multitudine insularum regionis illius et earum fructibus.
- De prouincia ciamba.
- De insula magna lana.
- De prouincia lanach. 4)
- De insula pentayn. De insula, que dicitur Iana minor.
- De regno ferlech.
- De regna basman.
- De regno samara.
- De regno dragoiam.
- De regno lambri.
- De regno fafur. 5)
- De insula necuram. [80^a]
- De insula angaman.
- De insula magna seylam.
- De regno maabar, quod est india maior.
- De regno nar et erroribus et ydolatRIA incolarum eius.
- De diuersis consuetudinibus regionis illius.
- De aliis condicionibus et nouiatibus patrie eiusdem.
- De Ciuitate, ubi corpus beati thome apostoli requiescit, de miraculis, que ibi fiunt ob merita ipsius.
- De ydolatRIA paganorum regni illius.
- De regno murfili et qualiter inueniuntur ibi adamantes.
- De regno lath.
- De regno Coylum.
- De prouincia Comari
- De regno ely.
- De regno melibar.
- De regno coçurath. 6)
- De regnis tana, cambaeth [80^{a1}], semenath et resmacoram.
- De duabus insulis, quarum vnam habitant uiri sine mulieribus et in alia femine sine uiris.
- De insula scora.
- De insula maxima madeygascar.
- De auibus maximis, que dicuntur Ruc. 7)
- De insula Çançibar.
- De multitudine insularum indie.
- De prouincia abascie.
- De quodam Episcopo christiano, quem zoldanus adden circumcidi fecit in iniuriam fidei christiane et regis abascie et de uindicta magna pro hoc scelere facta.
- De diuersitate bestiarum prouincie abascie.
- De prouincia aden.
- De regione quadam, ubi tartari habitant, in aquilonari [80^b] plaga.
- De regione alia, ad quem propter lutum et glaciem difficilis est accessus.
- De regione tenebrarum.
- De prouincia Ruthenorum.

Expliciunt Capitula libri tercii.

1) L + regionis illius de eorum fructibus. — 2) L Cyanpagu. — 3) P' restituerunt. — 4) L lanach. — 5) L a P' fanfur. — 6) L cozarath. — 7) L Ruth.

[KNIHA III.]

Poczinagi se trzeti knihy popsanie lody w yndie. [99^a] Díel trzeti naffich knych gefť o popfani wlařty yndiffkych, ale na pocztaku pocznem o lodech. lodie welike, gymizto przeť morze yndfke fie wozie, gfu takoweto nay-wieće z gedlowe° drzewie. A ma ta lodie gedno ponebye, gefťto v nas przikriti flowe, na kteremzto poneby gefť komorek do cztirzidczeti, w niezto w kazde moz fie smieřtieti geden kupecz. Ma take takowa lodij gedyne zprawidlo neb weflo. A ma cztirzi flupy a cztirzi ropy. Ale dwa z tiech flupow gfu tak zpfobena, ze ge moz fnađno zdwihnuti y poloziti. dwie a dwie dffcie wzdy w hromadu hrziebiky fbyti gfu a řtwrzenij, a tak gedna dřka wzdy druhe przibita gefť. lody wezde dwenařob gefť a zeneznymi[-/'] hrziebiky lodie twrdye. Gfu take ty dřky y wnytrzs y zewnytrzs natlaczenij podle obyczegie naffich lodnykow; ale řmolu řwrchu negfu polyty, neb w tiech wlařtech řmoly nemagi. Nez zetru řemenecz welmy myelno, a ten s olegem nyekakem drzewenym a ř wapnem řpolu řmyeffiegi, a tim mazadlem poma-zugi lodie řwrchu, y gefťto maladlo[-z-] welmy lepke, a k to^v dylu welmy hodne, kazda z tiech lody dwu řtu neb wyecze lodnykow potrzebugi, [100] y nefa [!]ta lodie obecnie řfeřt tiřieć koffow peprře. A kazde weflo potrzebuge

Incipit liber tercius.

Descriptio nauium yndie, Capitulum i. Pars tertia nostri libri descriptionem yndie continet, sed in principio incipiemus a nauibus. Naues magne, quibus per mare yndie nauigatur, huiusmodi sunt, ut plurimum de abietibus sunt. habetque nauis solarium vnum, quod apud nos coopertura uocatur. super quod sunt commmuniter camerule seu celle numero ¹⁾ xl^a, quarum quelibet vnum comode recipit mercatorem. Habet etiam nauis amplustre seu gubernaculum vnicum, quod temon ²⁾ dicitur in uulgari. [80^{b1}] Malos autem quatuor habet et uela quatuor, sed duo ex malis predictis sic dispositi sunt, ut de facili leuari ualeant et deponi, due autem tabule in simul conclauate et firmate sunt et sic tabula super tabulam applicata nauis vndique duplicata est. Ferreis clauis firmatur ³⁾ nauis. ³⁾ Sunt etiam tabule nauis intus et foris stupa compacte, hoc est intus et foris conclauate, ⁴⁾ iuxta nostrorum uulgare nautarum. Pice uero superlinite non sunt, quia in regionibus illis pice carent. Terunt autem canapium minutatim et ipsum cum oleo quodam arborum et cum calce insimul miscent et hac vnctione superliniunt naues. Est autem vnctio illa tenax ualde et pro illo seruicio [81^a] optima. Nauis quelibet magna ducentis aut circa marinariis indiget. Portat autem nauis communiter sex milia sportas piperis. Nauis magnos remos habet et sepe ducitur remigando. Remus autem quilibet indiget marinariis iiii.^{or} habet insuper nauis magna duas barchas magnas, quarum vna est altera maior, sed quelibet ipsarum ponderis mille sportarum piperis defert et in

¹⁾ P¹ lx, — ²⁾ P¹ Remum. — ³⁾—⁴⁾ P¹ řchází. — ⁴⁾ P¹ calcate.

k razeni cztirz marnarzow. Ma take lody welika dwie barczie weliczie, k sobye przywazane, z nichzto gedna gest wieczffie nez druha; Ale kazda z nych wahu tiffycz koffow peprže neffe. A k fwey opravie potrzebugie marnarzow neb lodnykow cztirydczetij, gestto gy wezu a opravugi, neb czafto weliku lody k fwym barkam przywazanu wesly wezucze, tahnu. A kdiz lody welika weliku czestu po morzie fie giz wezla neb przes czely rok, tehdy potrzebuge mazanje neb opravowanie a twrzenie. A kdiz gj chtie twrditi neb opravowati, musie na przednie lody dfky trzeti wloziti, a na wfseczky sfrany dobrze tlacziti, a vtkati gie dobrze, a mazati, yakoz f sprwu gest, nebo bylo vczynieno y gynde. take tež czinie, az tak lody wfstero- nafob dfkamy operzena bude.

Ostrowu Zynpangu tuto gest etc. Gyz prziftupym[i] a pocznu od ostrowa zipangu a gest ostrow ke wchod sluncze na wyfokem morzi. wzdaly od brzihu Mangi myl tifficz opiet gest ostrow weliky, lide, genz tam prze- bywagie, gfu biely a postawy sluffnej, gfu modlofluhij a magi krale. ale gyne^v zadne^v negfu poddani w dan. [100^a] Tu gest zlata welike mnozftwie, ale kral nefnadnie geho da z miefta neb z ostrowa wen nefti, a protoz kupczow malo tam gde, a lodie z ginich zemy rziedko tam gedu. kral toho ostrowa ma krafny palacz, weffken zlatem welmi dobrym przikrit, yakoz v wlaflch koftefy olowem przikriwagi. Okna wfseczkna to^o palacze zlatem

suo obsequio et gubernacione requirit marinarios xl, qui sepe nauem magnam suis alligatam barchis¹⁾ remigando trahunt. Cum remis et uelis ducuntur barche, quando fuerit opportunum. habet insuper nauis magna nauiculas paruas, quas barcellos²⁾ dicimus numero [81^{a1}] x propter piscacionem et anchoras et alia multa nauis seruicia.³⁾ Omnes hec nauicule deferuntur ad exteriora nauis magne latera colligate et quando opus fuerit, mittuntur in aquam barche et similiter habent barcellos. Cum nauis magna uiam magnam per mare fecerit uel per annum integrum nauigat, ut reficiatur seu reparetur, oportet super priores nauis tabulas superponi tercia circumquaue et calcatur nauis et ungitur, ut a principio factum fuit. Quod eciam aliis uicibus fit, donec nauis ad ultimum sex tabulis superuestita sit.

De insulis Cypanga,⁴⁾ Capitulum ii. Nunc ad describendas regiones yndie accedamus et incipiam ab insula Cypangu. Cypan[81^b]gu insula est ad orientem in alto mari distans a littore mangy per milliaria mille quingenta et est magna ualde. Habitatores eius albi sunt et⁵⁾ stature decentis. ydolatre sunt⁵⁾ et regem habent, sed nulli alii tributarii sunt. Ibi est aurum in copia maxima, sed rex non de facili illud extra insulam absportari permittit, propter quod mercatores pauci uadunt illuc et naues raro illuc ducuntur de regionibus aliis. Rex insule palacium magnum habet, auro optimo simul⁶⁾ tectum,⁷⁾ sicut apud nos ecclesie⁷⁾ operiuntur plumbo. fenestre omnes palacii auro ornate sunt et pau- mentum aularum atque camerarum multarum aureis tabulis est opertum. Que

¹⁾ P¹ brachis. — ²⁾ L batellos. — ³⁾ L seruiciencia. — ⁴⁾ Cyampagu. — ⁵⁾—⁶⁾ P¹ schazi. — ⁶⁾ L supra, P¹ a P⁸ supertectum. — ⁷⁾ P¹ schazi.

gfu okrafflenij, podlahy fieny a mnohich gehu komnat wficzknj zlatymij plechy gfu pokritij, a ty plechowe gfu na dwa prfty tlufte. Tu gefť perel mnoho, genz gfu okruhle a welike a barwy czerwene, genz perly byełe na czienie y na wfem przewyffugi. Mnoho take tu gefť kamenie drahe°.

Kterak weliky kaam poſtal ſwu wojsku, aby dobyli oſtrowu zipangu. Weliky kaam kublay vflyffaw prawyeczce, ze ten oſtrow zipangu gefť welmy bohaty, poſlal tam ſwa dwa welika pany ſ welmy welikym wojskem, aby ten oſtrow ge° panſtwij podrobili. Geden z tiech panow flowieffe Abatham a druhij wonlanchym. A tie od brzehu zayten a kwynfay fe mnoho lodymi a ſ mnozſtwiem giezdnich y pieffych zdwyhnuwffe ſie, tam prziffly. A ſfyedſſe na zemy ſ lodij mnoho ſfkody vczynily wfom[!] y hradom, genz na rownij [101] biechu, y zburzi ſie myezi nymij zawiff, pro nyz geden druhe° rady a wuole nechtieffe przigieti, a protoz ſie gym proſpieffnye newedlo, neb anij ktere° miſta any hradu mozechu dobyti, nez gedynego, gehoz gfi bogem dobyli. A protoz ze ty, genz na hradie byechu, nykda ſie gym dati nechtiely, z przikazanie tiech panow wficzknij ſtynani gfu, kromie ofm muzow, genz mezi nymi nalezeny gfu, z nichzto kazdy miegieffe drahy kamen zaſſyty miezi kozzij a maſſem, gehoz zadny znamenati nemozieffe, y biechu ti gifti kamenowe dyablowij ohyzdnymi czarij poſwieczeni Nato, aby ktoz by takowy kamen przy fobic miel, od zeleza

quidem auree tabule duorum digitorum mensuram in grossicie continent. Ibi [81^{bi}] sunt margarite in copia maxima, que rotunde et grosse sunt rubeique coloris, que margaritas albas precio ac ualore precellunt. Multi etiam sunt ibi lapides preciosi, propter quod insula çipangu opulentissima ualde est.

Qualiter magnus Kaam misit exercitum suum, ut sibi conquireret insulam Çippangu, iii. Magnus Kaam Cublay audiens a narrantibus de diuiciis Çipangu direxit illuc duos de baronibus suis cum exercitu maximo, ut insulam ipsam suo dominio subiugarent. Vnus autem ipsorum dicebatur Abatar¹⁾ et alius Vonsanchyn.²⁾ Qui a portu³⁾ Quinsay cum multis nauibus et magno equitum et peditum apparatu iter arripientes peruenerunt [82^a] illuc et descendentes in terram multa dampna uillis et castris, que erant in planicie, intulerunt. Orta est autem inuidia inter eos, propter quod vnus alteri⁴⁾ uoluntati et consilio acquiescere contempnebant. ideo eis prospere non successit. Nam neque urbem aliquam uet castrum debellare preualuerunt, nisi vnum castrum solum modico prelio deuicerunt. Et quia hii, qui in castro erant, nunquam se tradere uoluerunt, de mandato ipsorum baronum decapitati sunt omnes preter octo viros, qui inter eos inuenti sunt, quorum quilibet preciosum lapidem consutum habebat in brachio inter carnem et cutem, de quo nullus aduertere potuisset. Erant autem huiusmodi lapides dyabolicis [82^a] nephandis incantacionibus dedicati ad effectum huius, ut s. qui talem super se lapidem deferret, ferro occidi aut

¹⁾ L Anatar. — ²⁾ L vero Santhim. — ³⁾ P² + zaycen et, P¹ + zayten et. —

⁴⁾ L alterius.

fnyti anij ranyen nemohl byti. Neb kdiz ge myeczi biegiechu, zafyeczi any vraziti gich nemoziechu. zwiediewše to a znamenawše, kazachu ge drziwenym[ž] kygmij byti, a tak yhned vmrzely gfu. A ti pany to gifte kamenie fobie wezmu.

Kterak slamaži sie lody taterške a kterak gich mnoho vteklo z wojsky. PRzidalo sie geft geden den, ze sie na morzi welike nepoczeffe wztrhne, a taterške lodie velikemy wietry k brziehō prziftrczeni byly. Tehdy radily gym marynarzie, aby sie odstreczely od brzeha, a tak wfieczka [101^a] Wojska wfupy w lodie. A kdiz wfupiecz, odtrhnu sie od brzeha, tehdy opiet wlly morfke, fbuorziecz sie fylneyffie, mnoho lody zlamiy a druzij, kterymz lodie oftały czely, do gineho oftrowu, genz bieffe od zipangu za čtyrzy myle, przigely gfu. druzi na zlomczich tiech lody, z nich plowucze, doffly gfu. A mnoho ginich lody z nich, kterež gfu mohly vteczy, domov sie wratily. A tiech, genz gfu bez ffkody a zdrawy oflawffe, do oftrowu prziffy, bilo wiecze nez trydczet tifficz. Ale proto ze gfu byli lodie ztratily a mnozftwie towarziffow . . . a take ze gfu blisko byli. A wfak na tom oftrowie, yakoz biechu, zadne° przibitka lidfke° tu nebieffe.

Kterak gfu . . . tatarzie fnażnie wratily do cipāgu. A kdiz morfke nepoczefie fe vkroti, Mu[r]zie welike° oftrowu zipangu fe mnohem lody a f weliku wojsku ffly gfu k tiem, yakoz vtekly, a chtiecz ge zmordowati. Widucze ge, ze giz zadney pomoczi nemohu myeti, A kdiz nechawffe na brzeze lody, ftupily na zemij, Tatarowe chytrze od nich sie wzdalecze, a od toho

vulnerari non posset. Cum enim feriebantur gladiis, ledi omnino non poterant. Quo cognito mandauerunt eos ligne[o] fuste mactari et sic statim mortui sunt et barones sibi prefatos lapides acceperunt.

Qualiter confracte sunt naues tartarorum et quomodo multi de exercitu euaserunt, C. iij. Accidit autem quadam die, ut in mari ualida tempestas insurgeret et tartarorum naues a vi uentorum ad portus¹⁾ ripariam quaterentur. Consulentiſibus autem marinariis, ut naues elongarentur a terra, vniuersus exercitus intrauit ad naves. Procella uero forcius ingru[82^b]ente naues multe confracte sunt. Et qui erant in nauibus, ad insulam aliam iuxta Cipangu ad miliaria quatuor cum lignorum fragmentis adnatando²⁾ peruenerunt, plures autem ex nauibus, qui potuerunt euadere, ad propria redierunt. Qui autem incolumes peruenerunt ad insulam, fuerunt circiter xxx³⁾ milia. Sed quia naues perdiderant et multitudinem sociorum et quia vicini erant insule Cipangu, humano eis deficiente presidio morti se proximos estimabant. In insula tamen, ad quam peruenerant, habitacio nulla erat.

Qualiter tartari sagaciter redierunt Cipangu et Ciuitatem principalem ceperunt, Capitulum v. [82^b] Maris autem tempestate cessante viri insule magne Cipangu cum multis nauibus et exercitu magno iuerunt ad illos uolentes eos occidere, quos uidebant argumentis et auxilio destitutos. Et cum relictis

¹⁾ L portam. — ²⁾ L a P¹ aut. — ³⁾ L tria.

brzicha gynu czestu obratiecz sie, w fkorzye sie zafe k brzihu obraticz wfiedagij wficzkny na lodie fwych neprzately bez lody na tom puftem oftrowie ne[cha]gycze, y braly gfu sie do oftrowu zypangu. A wze[102]wffe neprzatelcke korowhwie, genz gfu na lodech nalezly, ffly do giedno^o miefta, genz bieffe w tom oftrowie naymienowyteyffie. A ti, genz gfu byli doma w tō mieftie zoftaly, kdiz gfu wzrzely lida fwe^o korohwie mnyegicze, by sie giz fwogi fwitiezivffe, wratily, wygiely z miefta proti nym. Tehdy ony ynhd wffedffe do miefta, nechawffe ffeb^o tu malo zen, gine wflecknij z miefta wyhnaly.

Kterak gfu tatarowe oblezeny byli a miefto, yakoz ftekly, wratily. TEhdy kral to^o oftrowu zipangu, wflyffaw to, z gineho kragie to^o oftrowu lody w fkorzie dobuda ffwu woyfku, woze[!] sie do zipangu a oblehne miefto, kterezo gfu tatarzi ofadily bily. A wfeliky fnahu a pilnofti fgiedzow, y kudiz by mohli k mieftu neb od miefta gyti, kaze dobrze ftrzeti, ze zadny k nym po tō przigieti z czizieh nemohl, a nytko f myefta fgieti. A tak myefieczow fedm zawrzyeny a oblezeni byli welikem lidem, ze welike^o kaamowy o fwem prziebiehu po zadnem poftu nemohli wzkazati. Wieducze ze od fwych zadne pomoczi nemohu mieti, beze wfie fody wffych f obu ftranu miefto to gifte kralowij toho oftrowu proftie wratie, A [102^a], A f tiem sie zafe domow wratie. Amen.

O vkrotenftwie a modloftuzenie. W Tom oftrowu zipangu a w ginich okolnych kraginach gefł mnoho modl, gedni magicze hlawy fwynie, gyne

in littore et per aliam uiam diuertentes subito uenerunt ad litus et omnes ascenderunt ad naues, hostes autem sine nauibus in insula dimittentes. Iuerunt autem ad insulam Çypangu et uexillis hostium acceptis, que in nauibus inuenerant, iuerunt ad Ciuitatem, que in insula principalior erat. Qui autem in Ciuitate remanserant, ut [83^a] uiderunt sue gentis uexilla, putantes suos redire uictores eis obuiam exierunt. Qui statim in Ciuitatem introeuntes paucis receptis mulieribus ceteris,¹⁾ qui ibi erant, expulerunt.

Qualiter obsessi fuerunt tartari et Ciuitatem, quam ceperunt, reddiderunt,²⁾
C. vi. Rex uero Çipangu hiis auditis de locis aliis insule nauibus procuratis cum exercitu suo nauigauit Çipangu et obedit Ciuitatem, quam obtinuerant tartari. Tanta autem diligencia omnes introitus et exitus Ciuitatis fecit custodiri quod nullus unquam ingredi de exterioribus potuit neque de interioribus potuit Ciuitatem exire. Sicque mensibus vii conclusi et [83^{a1}] obsessi fuerunt ab exercitu magno quod magno Kaam de statu suo non potuerunt per³⁾ nuncium³⁾ aliquid intimare. Videntes autem se presidium a suis habere non posse saluis personis omnium Ciuitatem illam regi Çipangu libere tradiderunt.⁴⁾ hoc autem fuit Anno domini m. cc lxxviii.⁵⁾

De ydolatria et Crudelitate⁶⁾ uirorum Çipangu, C vij. In hac insula sypangu et in regionibus illis ydola multa sunt caput bouis habencia, Quedam autem

¹⁾ L et ceteris. — ²⁾ P¹ restituerunt. — ³⁾ P¹ schází. — ⁴⁾ L a P¹ + et postmodum ad propria redierunt. — ⁵⁾ P² mclxxviii. — ⁶⁾ L incredulitate.

beranye nebo pŷye neb ginich zwierzat. Gfu take tu modly, magicze cztirzi twarze przy gedne hlawie. Gyne gfu, genz trzi hlawy magi, gedno na hrdle a gyne dwie na rameny f obu ŷranu; Nyektere cztirzi rucze magy, nyektere deŷŷet, niektere ŷto a nyektere wiecze nez ŷto. A tu modlu, kteraz wiecze ruk ma, mnyegi, ze wieczŷŷye moczi geŷt. A kdiz kto z tiech lidy z zipangu taze, odkud to magi neb kterym to vniŷlem czinie, nycz gineho neumyegi odpowiedieti, gedno ze gfu gegich otczowe tak wierzily a tak od nich wydano magie a nechtie toho promyeniti any gynak wierziti, nez yakoz gfu gich oczŷowe wierzily. Take ti lide, genz bidle w tō oftrowu zipangu, kdiz czizozemcze ktereŷo popadnu, muozly ŷie ten wyezen peniezy wyplatyti, puŷtie gey wezmucze penieze, Pakly ŷie mu[!] nema czym wyplatyti zabygi gey a warziejce, gedie a na takowe hody zowu przately ŷwe, ygedie to maŷŷo wielmy rady p̄wicze, ze maŷŷo czlowieczie ḡt naylepfie.

O mnozŷtwie oŷtrowow tey . . . [103] MORze to giŷte, kdezto geŷt ten oftrow, welikey morze a to ŷlowe morze kvij to geŷt, morze tey wlaŷti Mangi geŷt na ge^o brziziech. Na tom morzij, kdezto ḡt zipangu, gfu gini oftro[wo]we mnozie, kterzizto welmy ŷnaznie poczteny gŷucz od marynarzow neb chodŷow wlaŷti teij, ŷhledanij gfu, ze gich geŷt fedm tiŷŷicz a trzi ŷta a ofm a cztirziczet, z nichz wieczŷŷy diel geŷt, geŷŷto lide w nych przebywagi. A w tiech we wŷŷech oftrowech drziewe rzeczenich wŷŷeczko drziewywe wonne geŷt,

porci. Alia uero arietis siue canis aliorum animalium diuersorum. Quaedam etiam ydola ibi sunt habencia facies quatuor in capite vno. Alia etiam sunt, que tria capita habent, vnum s. super collum [83^b] et duo alia super humeros hinc et inde. Quaedam enim quatuor manus habent. Alia decem, alia uero centum et alia ultra centum. Illud autem ydolum, quod plures manus habuerit amplioris putantur esse uirtutis. Cum autem ab incolis Ćipangu horum causa uel ratio queritur nichil aliud respondere sciunt, nisi quod sic ab eorum patribus est creditum et talem ab illis tradicionem habent. Voluntque imitari ¹⁾ et credere, quod imitati ²⁾ sunt patres eorum. Habitatores etiam insule Ćupangu, quando hominem capiunt extraneum, si captius potest pecunia redimi, dimitunt illum recepta pecunia. Si autem pro redemptione sua precium habere non potest, occidunt illum et coctum manducant. Et ad huiusmodi con[83^b]uiuium inuitant consanguineos et amicos, qui carnes illas libentissime comedunt dicentes humanas carnes ceteris carnibus meliores esse.

De multitudine insularum regionis illius et de earum fructibus, Capitulum viij. Mare illud, ubi est insula Ćipangu, oceanum est et dicitur mare Ćir, ³⁾ hoc est mare mangy, quia prouincia mangy est in littoribus eius. In hoc mari, ubi est Ćipangu, sunt alie plurime naues, que cum diligencia computate a marinariis et pedoris ⁴⁾ regionis illius inuente sunt septem milia quadringente xlviij, ⁵⁾ quarum maior pars ab hominibus habitatur. In omnibus

¹⁾ L a P¹ imitari. — ²⁾ L a P¹ imitati. — ³⁾ L a P¹ Cym, P² Cin. — ⁴⁾ L peditariis, P² peditis. — ⁵⁾ L ccc lxxviii.

anyz tu kterij prutek roste, by nebil wonnij a vzitecznij welmij. Tu gefť wonye drahe welikey mnozřtwie, tu gefť peprzř welmy biely jako řnyeh. Ale kupczy z ginich kragin rziedko tam przichazegie, neb lodie gducze z tey wlařti Mangi, tam czely rok muřiegi byti na morzi, tak ze zyme wygieducze, letie řie zafie wratie. Gegdiena[ ] dwa wietrij mocz řwu magi na tom morzi, geden w zimye a druhe w letie. Gefť take ta wlařť welmi wzdalena od brze- huow yndřkich. O tey wlařti, proto ze řem tam nebył, wiecze prawiecze[ ] nebudu etc.

O wlařti Cziamka, kapitule viii. A protoz odehydycze od brzehu morřke^o tey wlařti zayten, wezucze řie przef garbyn tiřřiecz a piet řřet mył, przigiti gefť k gedney [103^a] wlařty, rzeczeneij Cziamba, genz welika gefť welmy [a] bohata. Ta wlařť zwlařřczij rzecz a zwlařřczieho krale ma a modly nařledowaly. leta bozie^o Tiřřicz dwuřte^o řředefate^o ofme^o pořlal weliky kaam kublay gedno^o z řwych knyezet, gmenem Sogatu, ř weliku wořřku, aby ge^o pańřtwie tu wlařť podrobil y nalezł gefť mieřta tak řylna a tak przefilna hrady w tey wlařti, ze zadne^o mieřta any ktereho hradu dobiti mohł. Ale proto ze wřřy kazil a řřczepij w tey wlařti, řlibil kral z Ciamba welikey^o kaamowy wrocni dan wydawati, chtielly bi ge^o ř pokogem nechati. A tak kdiz řmluwu wczinichu, wořřka ta odgeda[-e] precz. A tak kral na wřřake leto welmy krafne řlonij kralowy kublayowij pořyela. Ja markus byl gřem

autem insulis prefatis omnes arbores odorifere sunt neque in ¹⁾ uirgulta cres-[84^a] cunt, que non sunt odorifera et multa ualde. Ibi sunt aromata infinita. Ibi piper albissimum et ut nix, de nigro etiam ibi est copia maxima. Negociatores autem parcium aliarum raro accedunt illuc, quum naues de mangy eundo illuc per annum continuum sunt in mari, quia in hyeme uadunt et in estate redeunt. duo soli uenti in mari illo regnant, vnus in hyeme et alius in estate. Est etiam hec regio multum distans a littoribus yndie. De hac regione quia ibi non fui, narrare ²⁾ concludo. Reuertamur igitur ad portum Çaitem, ³⁾ ut inde ad regiones alias procedamus.

De prouincia Ciamba, C. ix. Post recessum igitur a portu Çaitem ⁴⁾ nauigando per garbinum [84^a] per mille et quingenta ⁵⁾ miliaria peruenitur ad prouinciam ciamba, ⁶⁾ que magna est ualde et multarum opum. hec prouincia linguam propriam habet et proprium regem et sectatur ydolatriam. Anno domini M. cclxviii misit magnus Kaam cublay vnus ex suis principibus nomine sogatu ⁷⁾ cum exercitu magno, ut eius dominio illam prouinciam subiugaret. Inuenit autem Ciuitates tam fortes et tam fortissima castra eius, quod nec ciuitates nec castra capere potuit. Sed quia regionis uillas et arbores deuastabant, promisit Rex Ciamba annuatim magno Kaam tributa persoluere, Si eum uolebat in pace dimittere. Concordia facta discessit exercitus et rex ille elephantibus pulcherimos xx Annis singulis [85^b] mittit ad regem. Ego Marchus in hac prouincia

¹⁾ P¹ enim. — ²⁾ L + nichil. — ³⁾ L Zayzen. — ⁴⁾ L zayzen. — ⁵⁾ P¹ řhızı. — ⁶⁾ L Ziamba. — ⁷⁾ L sagata.

w tey wlaſti, kdezto fem nalezl krale ſtareho, an ma welike mnozſtwie zen, ſ nymyzto miel ſynow a dczer w pocztu Trzi ſta a ſfeſt a dwaczet, z nichzto ſto a padeffat giz dobrze mohly oruzie neſti. W tey wlaſti mnoho ſlonow geſt. Gfu tu leſſowe tiſſoweho drzewa welmi weliczie.

O welikem oſtrowu. NEchagicze tey wlaſti Cziamba geſſczie wietſſie mezi polednem a garbynom przez myl ſfeſt ſet, y przigiti geſt do dwu oſtrowu, genz ſlowu Sendur a kondur, a za tyemi przez piet ſet myl geſt gedna wlaſt, rzeczena loehar, genz geſt welmi welika [104] A bohata. zwlaſſczieho krale a zwlaſſczie rzecz magi, zadne^v danij nedawagi, gedno ſwemu kralij, a geſt welmy moczna, protoz zadny ſye ani pokuſſiti neſmye. Ty lide, genz tu bidle modloſluhi gfu. W tey wlaſti roſte nyekterake owocze, yako yaulka bryczy, a y gfu weliczi a takey gine opiet rzecene lynimes, genz gfu welmy dobrzi. Tu nayde zlata welike mnozſtwie. Geſt tu take nyekteraka porczellana, gizto (drziewe prawno nebo trzie, gizto) trh diegi mieſto peniez. Do tey wlaſti malo gich z ginich wlaſti przichazie, neb wlaſt nyeczſo diwoka geſt a lydem neobykla.

O wlaſti loehat pieſſe ſie. ODeğducze od tey wlaſti loehat, geſt ſie myl piet ſet proti polednij, a tu nalezne geden oſtrow, rzeczenij pentaym, genz geſt kragina nieczſo puſta. Tu gfu leſſowe drzewie welmi wonneho a wziteczne^o. Mezi tu wlaſti loehot a mezi pentaym w ſſedefati mylech

fui, ubi regem antiquum inueni habentem vxorum multitudinem magnam, ex quibus filios, mares et feminas, habuerat numero ccc et xxvi, Quorum centum et quinquaginta iam potuerunt arma deferre. In hac regione multi elephantes ¹⁾ sunt et nigri aloe est ibi copia maxima. Sunt etiam ibi nemora magna de lignis ebany.

De insula magna lana, C. x. Dimissa prouincia Ciamba nauigatur inter meridiem et Cyrocum per miliaria mcccc ²⁾ et peruenitur ad insulam magnam lana, que in circuitu suo habet mensuram miliariorum trium milium. In hac insula rex est, qui nemini tributarius est. Ibi est piperis, nucum muscatorum, spici, galange, cubearum, [85^{b1}] gariofolorum et ceterorum aromatum copia maxima. Negociatores multi illuc conflunt, ubi lucra magna percipiunt. Omnes habitatores insule ydolatre sunt. Magnus Kaam nondum eam potuit obtinere.

De prouincia loath, ³⁾ Capitulum x. Dimissa insula lana itur intra meridiem et garbinum per miliaria septingenta ⁴⁾ et peruenitur ad insulas duas, que dicuntur sandur et condur, ultra quas ad quingenta ⁵⁾ miliaria est prouincia loath, ⁶⁾ que grandis est et ditissima ualde regem proprium et linguam propriam habens, nulli tributum reddens, nisi ⁷⁾ proprio regi. Est enim fortis ualde et a nemine potest inuadi. Incole prouincie ydolatre sunt. In hac prouincia crescunt birci, qui domestici [86^a] sunt et magni ut lince, qui ualde

¹⁾ L infantes ! - ²⁾ L ccccc. - ³⁾ laach. - ⁴⁾ P¹ lxx. - ⁵⁾ L ccccc. - ⁶⁾ P² loebat, P¹ lorach. - ⁷⁾ L + soli

nayde wyfoſti morze mymo cztirzi kroczie. Protoz lodnydzi muſiegi zdwyhnuti prawidła, potom pak geſt przigiti do kralowſtwie rzeczen° Malenyr, kdezto geſt wonye drahe rozliczne mnozſtwie welike. A take magi tu ſwu rzečz.

O oſtrowu pentaym. ZA tiem oſtrowem pentaym przez Syrochum po ſtu mylich geſt nagiti oſtrow gedem, rzeczenij menſſie Jana, genz na ſfirz y na del wokolo ma dwa tiſſicz myl. Tu geſt ofmero kralowſtwie, genz [104°] Kazde ma ſwe° krale. magi zwlaſſczy rzečz. A lide w tom oſtrowu gfu modloſluhi. Tu ḡt wſſie drahe wonye mnozſtwie. Geſt tu mnoha draha wonye, neb mnohe korzenie, gehoz ḡfmy podobnoſti my zde nykdy ne- wydaly przed morzem. Ten oſtrow tak welmij ku polednij zalezi, ze z toho oſtrowu nyekterych hwyezd newidati, geſto mij ge zde wydamiy, A zwlaſſcze tey hwiezdiy, ḡto latinie ſlowe poluſ artikuf. A ya Markus bil ḡfem w ſſe- ſteru kralowſtwie to° oſtrowu, a to geſt w kralowſtwij ferlech, Baſman, Samara, dragmoyam, lamby a fanfur, ale w ginich dwu ḡfem nebyl.

O kralowſtwie ferlech. Tu giſtu prziczinu, ze kupczow Sarraczenow welika wiecz giezdy do toho kralowſtwie ferlech. Ti giſte lide, genz tu bidle w tey wlaſti na pomorzij, przigaly ſie zakona ohizdne° Machometa. A ti pak, genz w horach bidle, zakona nemagi, nez howadſky ziywy gfu a prawiecz, kterak ge nayprwe rano ſtrzetne, kdiz wſtanu, tey ſie wieczy

boni sunt. Ibi aurum invenitur in copia et sunt ibi elephantēs multi. Est ibi porcellana, que pro moneta expenditur, de qua dictum supra. Ad hanc prouinciam pauci de aliis regionibus confluent, quia regio non bene domestica est.

De insula pentayn, Capitulum xii. Post di(s)cessum a loath nauigatur per miliaria quingenta ¹⁾ uersus meridiem et inuenitur insula pentayn, que eciam regio siluestris est ualde. Ibi sunt nemora arborum odoris magni et magne utilitatis Inter prouinciam loath et pentayn per miliaria xl ²⁾ non inuenitur altitudo maris ultra passus quatuor, ³⁾ propter quod oportet nautas eleuare gubernacula seu temones. [86^{a1}] Postea peruenerit ad regnum maleuir, ⁴⁾ ubi sunt aromata multa in copia maxima. Est eciam ibi proprium ydeoma.

De insula, que dicitur Iana minor, C. xiiij. Ultra insulam pentayn per sirocum post miliaria centum inuenitur insula, que dicitur Iana minor, que in suo ambitu continet miliaria duo milia. Ubi sunt octo regna cum singulis regionibus. Et est ibi propria lingua. Est sunt omnes habitatores insule ydolatre sectatores. Ibi est omnium aromatum copia. Suntque ibi aromata multa, quorum similitudinem nunquam uidimus citra ⁵⁾ mare. Hec regio in tantum est ad meridiem posita quod de ipsa insula polus articus uideri non potest stella ⁶⁾, s. illa, que uulgariter dicitur tramontana. ⁶⁾ Ego autem [86^b] Marchus fui in sex regnis

¹⁾ P¹ l. — ²⁾ P¹ lx — ³⁾ P¹ x. — ⁴⁾ L malcyur. — ⁵⁾ P¹ circa. — ⁶⁾—⁶⁾ P¹ schāzi.

modlee mieřto boha. Wřfelikich zwierzat cziftech y necziftech y take czlowiezi maffo gedie.

O kralowřtwie Bařman. TO kralowřtwie Bařman rzecz zwlařczzi ma, zakona nema. Nez lide tu bidlecze welmy howadřky bidle a prawiecze, ze gfu poddanij welike^o kaam. Ale danij ge^v nedawagi, nez nyekdy pořřlij [105] Gemu nyekterake bramotky k utieřfenie leřřnich wiezi. Tu geřt welike mnozřtwie flonow. Tu gfu take gednoroczij welmij weliczi, genz gfu malo menřřy nez flonowe. Gednorozecz řřřt ma yakzto bywol, ale nohi yako flon a hlawu ma yakzto weprř a tu wzdy krziwie k zemij. W blatie rad bidly yako řwinye a geřt zwierzę welmy mrzke. prořřzed czela roh ma gedyni, hruby welmij a czernij, yazik bodlawij ma, yako by bil trnye hrubeho; yazikem řwym lydy y gina zwierzata welmy vrazie. Wtom kralowřtwie opicz mnoho geřt rozliczney pořřawij, z nichzto gedny gfu małyeczke, magijcze twarř czlowiezie, y na ginych vdech take welmy gfu czlowieku podobni. lowczy ge lapagicz řřřt f nych wřfudy feymu, kromye na bradie nechagie a na ginich myeřtech ku podobenřtwie czlowiezie^v. Potom ge zbzigiz korzenym ozdobie, potō pak zřřfieceze ge prodawagi kupczom a ty ge wezu do rozlicznich kragyn řwieta a vczinie, ze mnozy lide mnye, by bilo [-z] czlowiekowe tak maliczzy. W tō tak kralowřtwi mnoho ptakuow tiech nayde, gimzto wlařky diegy Auřtur, a ti gfu czrnij yako hawrani A welmy dobrze ptaky lapagie.

huius insule, s. in regnis ferlech, basman, samara, dragoiam, lambri et fanfur. In ¹⁾ aliis autem duobus non fui.¹⁾ Primo ergo dicam de regno ferlech.

De Regno Ferlech, C. xiiij. Occasione saracenorum negociatorum, quorum ad regnum ferlech confluit multitudo, habitatores regni illius, qui habitant in regione maritima, acceperunt legem abhominabilis machometi. Qui autem in montibus habitant, legem non habent, sed bestialiter viuunt et ²⁾ primam rem, cuius occursum mane habent, quando consurgunt, pro deo ²⁾ adorant. Omnium animalium mundorum et immundorum, et eciam hominum carnes manducant.

De Regno Basman, ³⁾ Capitulum xv. [85^{b1}]. Regnum vero basman linguam propriam habet, legem non habet. homines enim bestiales ibi ualde sunt. dicunt se esse subiectos magno Kaam, sed ei tributa non soluunt, quandoque tamen mittunt ei iocalia rerum⁴⁾ siluestrium. Ibi sunt elephantes in multitudine magna. Ibi sunt eciam unicornes magni ualde, qui parum minores sunt elephantis. Vnicornis autem pilum habet bubali, pedem autem habet ad similitudinem elephantis. Caput habet ut aper, quod semper habet incuruatum ad terram. in luto libenter moratur, ut sus et est animal turpe ualde. In frontis medio cornu vnicum habet grossum ualde et nigrum, linguam spinosam habet spinis magnis et grossis repletam, cum lingua [86^a] sua homines et animalia ualde ledit. In hoc regno simie multe sunt diuersarum manerierum. Quarum quedam paruule⁵⁾ sunt habentes facies hominibus similes et in ceteris eciam

¹⁾—¹⁾ P² schází. — ²⁾ L + habent vel. — ³⁾ L Borman. — ⁴⁾ L animalium. —

⁵⁾ P² schází.

O kralowstwie Samora. Po kralowstwie rzeczene^v bafman nalezne kralowstwie Samara. na temz ofrowu Ja markus byl [105^a] Gfem f fwymy towarzisfy piet myeficzow, neb smy czaffu l. wiefzenij na lodech zfpofobne^o nemohly zatiem myeti. Seffly fmij na zemij a tu fmij fobie hrady drzewene f strzelnijczemi zdielaly, na nychzto fmij wieczsfe diel toho czaffu bidlyli, howadne^o lyda tey wlafti fye bogiecze, genz welmy radij czlowieczy maffo gedie. W tom kralowstwie vkazuje fie ta hwiezda poluf artykuf A taket w tom kralowstwij newychazegi ty hwiezdy, giunzto my rziekame wuoz. Ty lide, genz tu bidle, modlofluhij gfu a ygfu welmy na fwych mrawych a obyczegijch zhowadiely a welmy zdywiely. Ryb welmi dobrich magi tu welike mnozftwie. Pffenycze tam neroftie ale y [z]ryzie chleb dielagi; wynicz nemagi, ale wyno fobie taktodyelagi. Gefť tam drzewyyczko nyekterake male a toho mnoho a gefť nyeczffo podobno k rewij, z nichzto kazde cztyrzy haluzky ma naywicze. A w giftey czas roku, kdiz onij wiefdie, haluzky narziezi a kazde haluzczie geden kbelik prziwiece, w yenzto tu mokroft nebo myezku, yakoz f toho drzewieczka tecze, fbieragie wodu rewowu. A tak gefť mnoho mokrofti w tom drzewie, ze za den a za nocz natecze pln kbel ten, yakoz gefť k haluzij prziwazan. Potom pak opiet wyprazdnycze kbely, prziweczij zafie k haluzyem. A tak [106] Drahnye dnij to gegich wyna fbieranye gym tra. potom kdiz giz wieczte teczij nechcze

membris multum hominibus simulantur. Venatores eas capiunt et depilant, pilos tantummodo in barba dimittentes et in locis aliis ad similitudinem hominis. Posthec eas in formulis mortuas ponunt et in speciebus conficiunt, ne marcescant, deinde eas desiccant et negociatoribus uendunt, Qui eas per diuersas mundi partes deferunt faciuntque multos credere, quod sint homines ita parui. In hoc eciam regno multi inueniuntur austures nigri ut corui, qui aues optime capiunt.

De regno samara, Capitulum xvi. [86^{a1}] Post regnum basman inuenitur regnum Samara in eadem insula. In quo regno ego marchus v¹⁾ mensibus fui cum sociis immoratus, quia tempus nauigationi aptum interim habere non potuimus. descendimus enim in terram et ibi castra lignea cum propugnaculis fecimus. In quibus maiori parte temporis morabamur bestialem illius patrie gentem metuentes, qui libentissime comedunt carnes humanas. In hoc regno non apparet polus arcticus,²⁾ qui uulgariter dicitur tramontana nec eciam ibi apparent stele urse maioris, quas uulgas nominant currum magnum, habitatores regni huius ydolatre sunt et ualde in suis moribus bestiales et ualde siluestres, pisces optimi ibi habentur in copia [86^b] maxima. Triticum ibi non crescit, sed de riso panes conficiunt. Vineas³⁾ non habent, sed uinum hoc modo³⁾ faciunt. Sunt ibi arbores multe paruę, que assimilantur palmis, quarum singule ramos quatuor habent ut plurimum. Certo anni tempore ramos incidunt et ad singulos ramos ligant urseos⁴⁾ singulos, in quibus fluentem arboris humorem

1) P³ vi. — 2) P² antarcticus ut stelle urse. — 3) — 3) P² schazi. — 4) L + f² urceos.

aneb kapati ta mokroft, naberucze wody i legij nad korzen to° drzewa a po malej chwiely opiet takez teczi poczne, ale to nenye tak dobre yako prwe, a tohot onij miefto wyna vziwagi, a toho ani[o-] dofti magi, a gefť welmi dobrej chuti. Barwu ma byelu neb czerwe^v yako wno. W tey wlafti gfu nyekteraczi orzyechowe, gimz latinie rziekagi Nux yndica, yako by rzekl yndfky orziech, a tiech gefť welikej mnozftwie a gfu weliczi a welmi dobrzi. Ty lide, genz tu przebywagi w tey wlafti, wffelikeho maffa poziwagi w krmy.

O kralowftwie dragoyā. Kralowftwie Dragroyam, w nyemzto modly nafcdugi, krale zwlaftcieho magi a rzieč. lide gfu w nyem welmij dywōczi. A tu gefť takowy obyczeg, kdiz kdo z nych gefť nemoczen, geho przatele czarodienyczi k nye^v przyvedu, tazinec gich, mozly ten nemoczny tey nemoczi gefťcze zbyti. Tehdy ti czarodieniczi podle odpowiedi dya-
beffkich[-el-], yakoz gym diably odpowiede dawaly od to° nemocne°, zdrawy
nebo fmrti odpowiede. Rzeknuly, ze nemocznij nemož zprofczen byti tey
nemoczi, przywolagi ty gifťe, gefťto vmiegi welmy fmadnye a lechtic ne-
moczne° zahubiti. tehdy zawru gemu vfta, [106^a] Aby tak fmadnye duch
ztratil. A kdiz vmrze, maffo geho zrziezi a zwarzic, a tak fberucze
wfficznij przatele w hromadu, to gifťe ge° maffo y fe wlfem mozkiem fnyedie.
y prawie tak, kdiz bij maffo ge° neb tielo fhnylo a w czrwy fie obratilo,

colligunt, sicut colligitur aqua vitis. In tanta enim copia ille liquor habundat, quod inter diem et noctem repletur urceus, qui ¹⁾ ad ramum est alligatus. ¹⁾ Postea rursus euacuatos vrceos reponunt ad ramos. Et sic diebus pluribus hec vindemia durat. demum ad pedem arboris aquam effundunt, quando iam arbor guttas emitere desinit, et post modicam horam rursus [86^{b1}] humor fluere incipit, sed non est tanti ualoris ut prior. Hoc liquore pro vino utuntur, de quo copiam habent magnam, et est ualde grati saporis. Colorem habet album uel rubeum ad similitudinem vini. ²⁾ In hac regione sunt nuces Indie in copia maxima, que magne et optime sunt. Habitatores huius patrie omnibus indifferenter carnibus utuntur in cibum.

De regno dragoiam, Capitulum xvii. Regnum uero dragoiam, ³⁾ ubi coluntur ydola, regem proprium et propriam linguam habet, ubi homines sunt ualde siluestres. Est ibi consuetudo talis. Quando quis grauiter infirmatur, consanguinei eius magos et incantatores ad illum adducunt interrogantes, an ille ualeat liberari. Illi [87^a] autem magi secundum responsa demonum sibi facta de ⁴⁾ ipsius conualescencia uel morte ⁴⁾ respondent. Si dicunt infirmum liberari non posse, conuocantur hii, qui sciunt facillime et leuiter infirmos occidere, et os infirmi concludunt ita, ut faciliter alitum ⁵⁾ perdat. Quo mortuo eius carnes incidunt et coquunt et congregati in vnum omnes consanguinei eius carnes illas cum medulis omnibus comedunt. Dicunt enim, quod si carnes illius

¹⁾ - ¹⁾ P¹ schází. — ²⁾ - ²⁾ P² schází. — ³⁾ P¹ dragroyam. — ⁴⁾ - ⁴⁾ P² schází. — ⁵⁾ - ⁵⁾ P¹ a P² anhelitum

any by potō hladem zemrzely a duffie to° mrtwe° ſkrzie to welike by muky trpiela. Ale koſty ge° nyekterdie w horach w gefkyniech ſchowagi, aby gich nemohl any czlowiek any kterij zwierz dogiti. kdiz lide tey wlaſti koho popadnŷ z cizich kragyn, nemozlij ſie penyezi wiplatiti, zabygi gey a ſnyedie.

O kralowſtwie lambrij. GYne kralowſtwie, genz flowe lambrij, kdezto geft wonye drahey mnozſtwie. Tu roſte nyekterake owocze, rzieczene byrczi, gynde ſtogi bryczij, a to° welikey mnozſtwie. A to, kdiz giz wyroſte neb z zemie wynde, przefazugi a trzy leta tak w zemij ſtaty nechagi a potom ge y f korzenem witrhagi. Tiech brziczow Ja markus bil gfem ſſebu do benatek przineſl a wyſyete gfem kazal, ale proto ze k nym muſy byti welmy horka wlaſt, nemohly wznity. Wtom kralowſtwie lide modloſluhi gfu. w tey wlaſti geft mnoho lidy, genz oczafy magi yako pŷy dluhe na pied. Ty lide negfu w mieſtech, nez w horach bydle. Tu geft take gednorozczow mnoho y take gynich zwierzat [107].

O kralowſtwie ſſanffur, SEſte toho oſtrowu kralowſtwie flowe ſſanfur, Tu roſte kaffur lepſſy, nezliby gey mohl kde ginde nagyti, neb geft tak drahij, ze geho nedadie wiecze za zlaty, nez czoŷ zlaty wazi, a tak ktoz geho chce czo kupyti, muſy zlatem odwaziti. Chleb z rziecie dielagi a pſſe-nicze nemagi. Mleka doſti magi a to° poziwagi naywiecze. Wyno z drzewie magi, o nyemz ſwrchu praweno geft o kralowſtwie Samara. W tey wlaſti

putrescerent, conuerterentur in uermes et uermes illi postmodum morentur fame et anima defuncti illius ex hoc penas grauissimas pateretur. Ossa autem in cauernis moncium sepeliunt, ne possint ab homine uel a bestia tangi. quando homines regionis [87^a] huius aliquem capiunt de partibus alienis, si se pecunia non potest redimere, ipsum occidunt et comedunt.

De regno Lambri C. xviii. Aliud regnum insule prefate dicitur Lambri. ubi sunt aromata multa ualde. Ibi crescunt birci in copia maxima, quos priusquam¹⁾ creuerunt, transplantant et tribus annis in terra dimittunt, postea eos cum radice euellunt. De illis bircis ego Marchus mecum uenecias detuli et seminari feci, sed quia requirunt calidissimam regionem, non potuerunt nasci. Regni huius incole ydolatre sunt. In hac regione quoddam ualde stupendum est. Sunt ibi homines multi, qui habent caudas ut canes longitudinis palmi vnus. [87^b] hii homines²⁾ non sunt in Ciuitatibus, sed in montibus habitant.³⁾ Ibi etiam sunt vnicornes multi et alia animalia multa ualde.

De regno fansur⁴⁾, Capitulum xix. Sextum uero illius insule regnum fansur⁴⁾ dicitur. Vbi nascitur camphora melior, quam alibi ualeat reperiri, que equali pondere pro auro commutatur. Panem de riso faciunt et tritico carent. Lacte abundant, quo uescuntur ut plurimum. uinum de arboribus habent, de quibus⁵⁾ dictum est in regno samar. In hac regione sunt arbores multe, magne grossi-

¹⁾ L postquam. — ²⁾ L + caudati. — ³⁾ P¹ labitant. — ⁴⁾ P¹ ſſanfur L farfur. — ⁵⁾ P¹ + supra.

ffanfur gefť drzewyie welmy tlufte a wyfoke, genz ma welmij zřflechtylu a tenku kuoru, a pod tu koru muka nyekteraka gefť welmy dobra, z niezto dielagi krmye rozkoffne, kterežto krmye Ja Markuf czařto gřem gedl w tō kragi. W ginich dwu w kralowřtwi toho ořtrowu nebil gřem, Protoz o nych nycz gyneho prawiti nebudu.

O ořtrowu Nekuram. WInducze z toho ořtrowu Jana řtey řtrany od kralowřtwie lambrij gefť ſie wezti po morzi Sto a padefat myl y nalezne dwa ořtrowy, to gefť Nekurā a Angaman. lid to° ořtrowu Nekuram krale nema, welmy howadky ziyw gřu. toho ořtrowu lide, muzie y zenij, nazij chodie, a zadne° myřta na řwem ziwotie nekrygi, a gřu modlořluhi. Tu gřu leřfowe drzewie Sandalow czerwenich, Orzechow y hrzebiczkow dořti, bryczow y rozliczney drahey wonie [107^a].

O ořtrowu Angaman. GYni ořtrow, genz řlowe Angaman, weliky gefť a lid w nyem modlam řluzie a welmy howadřky bidle, a gřu lide dywozci a welmy vkrutny. Ryzie, mlekiem a mařřem krmye ſie, zadneho ſie mařřa k gedeniř neohizdugi, lidřke mařřo takey gedie, lide gřu tu welmy neřliczni, Neb hlauw yako přy imagi, zuby a oczci k přom podobne. Wřřie drahey wonyie tu dořti gefť. Gefť tu take (tu) owocze rozliczne° . . .

O ořtrowu Stylam. PŌ tom kdyř windeřř od ořtrowu angaman, přzeř tiřřicř myl proti garbynu, naydeř ořtrow Stilam rzeczeny, genz gefť z nay-

tudinis, que habent subtilissimum corticem. sub cortice uero farina quedam est optima ualde, de qua delicata cibaria preparantur, de quibus comedi pluries ego Marchus. [87^b] In aliis duobus regnis insule non fui: Idcirco de eis nichil aliud recitabo.

De insula necuram, xx. Post recessum autem ab insula lana ex parte regni lambri proceditur per mare ad ¹⁾ quinquaginta miliaria et inveniuntur insule due ²⁾ Necuram et angaman. Populus insule necuram regem non habet, bestialiter ualde uiuit. huius habitatores insule mares et femine nudi uadunt et in ³⁾ nulla parte corporis teguntur ²⁾ et ydolatre sunt. Nemora ibi sunt arborum sandalorum ³⁾ rubeorum, ³⁾ nucum yndie et garofolorum. habent copiam birciorum et diuersorum aromatum.

De insula agamam, ⁴⁾ xxi. Alia insula, que dicitur angamam, magna est. [88^a] cuius populus ydola ueneratur et bestialiter ualde uiuit. Homines enim siluestres atque crudelissimi sunt. Riso, lacte et carnibus uescuntur. Nullam autem carnem abhominantur in cibum. humanas eciam carnes comedunt. homines ibi deformes sunt ualde. Nam caput quasi caninum habent et oculos canibus similes. Omnium aromatum copia ibi est. Sunt eciam ibi fructus uarii et diuersi, citra marinas partes fructibus ualde dissimiles.

De insula magna Seylam, Capitulum xxii. Post recessum ab insula Angaman per miliaria mille uersus Garbinum inuenitur insula Seylam, ⁶⁾ que vna est de melioribus et maioribus insulis mundi, habens in giro [88^{a1}] miliaria duo milia et xL. fuit tamen aliquando maior, quia, sicut in illis partibus est fama,

¹⁾ P² + multe principaliter — ²⁾—³⁾ P² řchāzi. — ³⁾—⁴⁾ P¹ řchāzi. — ⁴⁾ L Angaman. — ⁵⁾ P² marinis fructibus. — ⁶⁾ P¹ cilon. — ⁷⁾ P¹ + centum et.

wieczšfieh ofrowow, czoz gich w ťwietie geťt, neb ma w okrťly myl dwa tifficz a cztirzidczet . . . Ofrow ten krale ma welmy bohate°, genz zadne° w dan podroben neny, lide to° ofrowu modloťluhi gťu a wťťicknij nazy chodie, muzie y zeny, ale kazdy z nich myťto hanebne ťobie ruku zakryge. Obile zadneho neinagi kromye ryzow, Maťťem, ryzij a mlekiem ziyw gťu. Mnozťwie magi nyekterake° femene Sofyman, z niehoz oleyg dielagi. Take ty giťte brycze magi lepťťie, nez kde w ťwietie, a ty tu roťtu. Wyno take z drzewie magi, o nyemz praweno geťt w kralowťwie Samara. W tom ofrowu [108] Stilam nalezagi kamenye drahe, genz flowu rubynowe, a tiech w ginijeh wlaťtech nenayde. Mnoho take zafirow, topazow, ametijťtow tu geťt y mnoho gine° drahe° kamenije. kral to° ofrowu kraťťy rubyn ma, yako geij wydal we wťťem ťwietie, geťt tluťczy na pied a ťťyrzi na loket. Geťt ťwietly przewelmij a beze wťťie poťťkwrny, tak ze ťie zda, by ohen horuczi byl. Weliky kaam kublaj poťly ťwe ťlal k nye° a proťťie, aby ge° ten kamen dal, a chtielly ge° tak oddati, ze by ťtalo za dobre myťto. A on ge° odpowiediel a rzka, proto ze geťt byl kamen ge° przedkuow, nechcze geho nykdy zadne° dati. W tom ofrowu lide negťu walczni any brannij, ale welmy nevdatnij. A kdiz ť kym walku magi, wolagi zoldnerze z ginich krajin a zwlaťťcze ť tarczemi [1]

communis girus¹⁾ eius aliquando comprehendebat aliquando tria millia²⁾ et sexcenta. Ventus uehemens ueniens a regione tramontana sic fortiter in annis multis in insulam inruit impetu maximo, ut multis ex maritimis³⁾ montibus⁴⁾ cadentibus multum ex insule territorio perderetur et occuparent maria loco terre. Insula hec Regem ditissimum habet, qui nulli tributarius est. Homines insule ydolatre sunt et omnes nudi ambulant, mares et femine, sed quilibet uerenda operit panno vno. Nullum⁵⁾ bladum habent excepto riso.⁵⁾ Carnibus et riso et lacte vivunt. habundanciam habent seminum soriman,⁶⁾ de quibus oleum faciunt. Bircios [88^b] habent meliores mundi, qui ibi crescunt. Vinum eciam habent de arboribus, de quibus dictum est, in regno ramaram. In hac insula inueniuntur lapides preciosi, qui dicuntur robini,⁷⁾ qui in regionibus aliis non habentur. Multi eciam saphiri et topacii et amastici⁸⁾ ibi sunt multique alii lapides preciosi. Rex insule huius pulcriorem Robinum habet, quam umquam uisus est in hoc mundo. habet enim vnus palmi longitudinem et grossiciem ad mensuram grossiciei brachij hominis. Est autem splendidum supra⁹⁾ modum omni macula carens, adeo ut ignis ardens esse uideatur. Magnus Kaam Cublay nuncios suos direxit ad illum rogans, ut prefatum lapidem illi donaret et [88^b] ipse donaret ei ualorem ciuitatis vnus. qui respondit, quod, quia lapis ille suorum fuerat antecessorum, nulli eum vnquam homini daret. Huius insule homines bellicosi non sunt, sed uiles¹⁰⁾ ualde. Quando autem bella cum aliquibus habent, de alienis partibus stipendiarios aduocant et¹¹⁾ specialiter saracenos.¹¹⁾

¹⁾ psáno girum. — ²⁾ L mille milliarios. — ³⁾ P¹ + in. — ⁴⁾ P¹ + in mare. — ⁵⁾ — ⁶⁾ P² schází. — ⁷⁾ L solummodo. — ⁸⁾ P¹ cubini. — ⁹⁾ L amatirte. — ¹⁰⁾ P¹ super. — ¹¹⁾ P² rudes. — ¹¹⁾ — ¹¹⁾ P² schází.

O kralowstwie Maabar y wieczšsie yndiji. Mynucz ten ostrow Stilam myl sšedefat nayde wlašt rzeczi^v Maabar, genz wieczšsie yndya flowe. A nenie ostrow, ale gešt zemye sylvna. W tey wlašti patero kralowstwie gešt, wlašt ta gešt welmij bohata. W prwem tey wlašti kralowstwie rzeczenem Var kral gešt gmenem Sonderba, w kteremzto kralowstwie gešt perel welikey mnozštwie, Neb w morzij tey wlašti gešt prawa pazzie morłka neb lono myezi czelistwu zemie [108^a] A mezie gednyem ostrowem, kdezto nenyne hlubokosti wod mymo deffiet ned[-b] dwanašte kroczegie, a nijekterde na dwe, a tu nayde dziewierzeczene perly. kupeczštwie rozliczne towarzisłtwo geden f druhym spolu czinie. A magi lody mnoho malich y welikich a to towarzisłtwo prowazie lodie. genz sie wezu na hlubokost wody a lapagij welmy welike slymaky nebo Rakwyczie, w nichzto gfu perly. A kdiz ty gisłte rakwycze hlubokosti wodij snestij nemohu, wyffije f lodiemij poštupie a w morze zasie šłupiecz tak praczugicz czely den[!] Gfu w tom lonye morłke ryby welike, ze by zamordowaly neb dawyli rybarzie, kdiz šłupie do morzie, Ale kupczy, genz tudij giedu, k tey strałty takuto opatrnošt magi. Wozie sšebu nyekterake czarodienyky, genz flowu Abrayany, a ti šwymy čzarij a diabelsku chitrošti zmaye ty gisłte ryby, ze nemohu zadne^o vrazity, a protoz ze ten gisłte low, yakoz tu ti rybarzie, czinie, musie byti we dne a ne w noczi. Takez ty czarodienyczij ty riby gedno na den zaczarugi a weczter ge pro nocz zproštie, Neb sie bogie, aby

De provincia maabar, que est in yndia maiori, C. xxiii. Ultra insulam seylam ad miliaria Lx¹⁾ inuenitur provincia maabar,²⁾ que maior in india nuncupatur. non est autem insula, sed terra firma. In hac provincia quinque reges sunt. Provincia hec est ditissima et nobilissima supra modum. In primo huius provincie regno nomine uar rex est nomine Sendeba. In quo regno sunt margarite [89^a] in multitudine maxima. in mari enim huius provincie est maris brachium seu sinus inter firmam terram et insulam quandam, ubi non est aquarum profunditas ultra x uel xii passus, et alicubi ultra duos. Ibi inueniuntur predictae margarite. Mercatores enim diuersas societates ad inuicem faciunt et habent naues multas, et magnas et paruas hominesque conducunt, qui descendunt ad profundum aquarum et capiunt marina conchilia, in quibus sunt margarite. Quando autem hii piscatores sustinere aquam non possunt ascendunt rursumque descendunt in mare et sic peragunt tota die. Sunt autem in sinu illo maris pisces grandes, qui³⁾ occiderent piscatores³⁾ descen[89^a 1]dentes in mare, sed per negociatores hoc modo illi periculo prouidetur. Conducunt negociatores magos quosdam, qui dicuntur abraianim,⁴⁾ qui cum incantacionibus suis et diabolica arte cogunt et stupefaciunt pisces illos, ita ut neminem ledere possint. Et quia huiusmodi piscatio de die et non de nocte fit, magi illi de die incantaciones faciunt, quas sero pro nocte dissoluunt. timent enim, ne quis furtim sine negociatorum licencia descendat in mare, ut accipiat margaritas. fures autem me-

¹⁾ L xL. — ²⁾ P^a marabar. — ³⁾—³⁾ P¹ schúzi. — ⁴⁾ L abraiana.

nykto kradmo bez tiech kupczow wuole do morzie nęstypyl a perel ne-
wybral. A tak zlodiegye, bogieczce fie [109] Tiech rib, nęfmyegi do morzie,
A nęnye zadnij, kto by vmyel to czarowanie gedno ti abrayanym, yakoz
gfu gie kupczu nayaly. A ten low na morzy tiech perel bywa przęff czely
miefiecz duben az do puol magie. A tehdy tiech perel mywagi welikeij
mnozfwie bez czyffla a potom ge kupczie roznęfu po fwietie. A ti kupczu,
kterziz ten low zakupugi od krale, gedno defaty diel kralowy dadie wfęch
perel. A tiem czarodienikom, yakoz ribly magij a zaczarugi, dawagi wfęhe
dwaczadti[!] diel. Rybarzō take dofti za gegich praczi vczinie. A tak od puol
magye wicze tu perel nenayde, ale na ginem myftie, genz od toho geft za
trzi fta myl wzdalę, gfu perly w morzy przęf czely miefiecz zarzie az do
puol miefieczę rzigna. Wffyczkny lyde tey wlafti po wfęie chwyle nazi
chodie a wfęak hanebna miefęta tiela fwe^o gednyem rubkēm zakrygi. Też kral
toho kralowftwie nah chodie, nez na hrdle nęfe zlatu halzzij, zafyrij, fmyradly,
rubyny a gijnym drahyem kamenym wfęfudy przikritu, A ta halze geft welmij
draha. Take na ge^o hrdle wyffy fńora hedwabna, na nyez geft fto a cztirzi
kamenow drahich, to geft perly welmę welikey a rubynowe. A nuftie kral
na wfęaky den rzęczy fto a cztirzi modlitew rano na te fńorzie fwym bohom
ke czti a węczer opiet tolikez. nęfe take kral trzi ruchij [109_a] Zlatem tkane
na kazdem ramenu a na ftehnę a ty wfęichny gfu drahem kamenym po-

tuentes pisces¹⁾ in mare descendere non attemptant nec aliquis invenitur, qui
sciat huiusmodi incantaciones facere, nisi illi abraiamim, qui²⁾ a negociatoribus
sunt conducti.²⁾ Hęc autem piscacio in mari [89^b] illo fit per totum mensem
aprilis usque ad medium mensis maii et tunc de margaritis illis habetur in-
numera multitudo, quas negociatores post modum diffundunt per orbem. Nego-
ciatores autem, qui piscacionem hanc emunt a rege, decimam solummodo partem
regi tribuunt de omnibus margaritis. Incantatoribus autem, qui pisces stupe-
faciunt, dant de³⁾ omnibus vicesimam partem,³⁾ piscatoribus eciam optime
prouidetur. A medio uero maii margarite non reperiuntur ibidem, Sed in loco
alio, qui ab isto per trecenta miliaria distat, habentur margarite in mari per
totum mensem septembris usque ad medium mensis octobris. Totus huius pro-
uincie populus omni tempore nudus incedit, panno tamen vno uerenda operiunt.
[89^b¹] Rex eciam regni huius nudus uadit ut alii, sed ad collum defert tor-
quem auream saphiris, smaragdis et robinis aliisque preciosissimis lapidibus
vndique coopertum. Que torques est precii maximi supra modum. Similiter
eciam ad collum eius corda de serico pendet, in qua sunt centum⁴⁾ lapides
preciosi, margarite uidelicet grossissime, et robini. Oportet enim eum singulis
diebus C⁵⁾ oraciones dicere de mare ad suorum deorum reuerenciam et de
sero similiter totidem. Defert eciam rex tria artificia ad singula brachia et ad
crura, que omnia sunt preciosis lapidibus cooperta. Ad digitos eciam pedum

¹⁾ L a P³ conchilia. — ²⁾ — ³⁾ P³ schází. — ⁴⁾ — ⁵⁾ P³ schází. — ⁴⁾ L + et qua-
tuor, P² + ||| or. — ⁵⁾ L + et quatuor.

kladeny. V prstow take noznich y v rucze nefe kral drahe kamenye. A to gifte ten kral vftawicznye na fobie nefe. perly, yakoz tu lowye, kral sobie lepffie a wieczffie berze. Take ten kral piet fet zen ma. A gedno^v z fwych bratrzi zenu geho wzal, ale on hnyewu kralowa bogie fie tagij tey krziwdy.

O kralowftwie Var a o bludiech gegiech. Lyde, genz przebywagie w to kralowftwie war, wffickny gfu modlofluih, mnozie z nych wola za boha magij a ge^v fie modly, ze wol gefť wiecz przefwata, anyz wola, kdiz ge^o zabigij, any maffo gedie. A kdiz wol ktery vmrže, loyg ge^o wezmucze, fwe domij gym mazij. Mezi tiemy modlofluzebniki niekterzi gfu gine^o obyczegie, genz flowu Gom, ti wola take nezabigi. Pakly fwu fmrti vmrže neb nyekto giny zabie, tehdy dobrze to maffo gedie. Prawy w tey wlafti, ze gfv ti z tiech pokoleny, yakoz gfu fwate^o Tomaffe apofftola zahubily, neb zadny z nich nemoz wnyti do koftela, kdezto gefť tielo geho; defet czlowiekow nemohu gednoho z tiech wnefti do koftela to^o. W tey wlafti mnoho czarodienikow gefť rozlicznemy obyczegij czarugiecze. W tey wlafti mnoho klafterow gefť modlam vftawenych, w nichzto [110] Mnoho modl gefť. A mnozie tiem modlam, k kterymz wieczffie myloft a poczftiwofť magi, obietugi fwe dczfery, ale panij ty gifte neb dieweczky bidle w domyech otczow fwych. A kdiz mnyffy ti modlofluzebniczi hod chtye kterij flawyti, fwolagi dieweczky

et manuum defert rex lapides preciosos. Valent enim vnam optimam Ciuitatem preciosi lapides, quos rex ille super [90^a] se continue defert. De margaritis eciam, que capiuntur ibi, Rex pro se meliores et grossiores accipit. Insuper rex prefatus quingentas vxores habet Et vni ex fratribus suis vxorem abstulit, sed ille iram ipsius metuens dissimulauit iniuriam.

De Regno Var¹⁾ et erroribus²⁾ et ydolatria incolarum eius, Capitulum xxiii. Habitatores regni var³⁾ omnes ydolatre sunt. Multique ex eis bouem adorant dicentes bouem rem esse sanctissimam. Neque autem boues occidunt neque carnes eius ob reuerenciam comedunt. Cum autem moriuntur boues, adipem eorum accipiunt et eo domos suas perungunt. Inter hos autem ydolatras quidam alij sunt alterius secte, qui dicuntur gomm,⁴⁾ qui boues non occidunt, sed si propria morte decedunt [90^a1] aut ab alijs occiduntur,⁵⁾ bene comedunt carnes eorum. Fertur in regione illa, quod hii sunt de illorum progenie, qui occiderunt beatum thomam apostolum. Nullus autem ex eis ingredi potest ecclesiam, ubi est corpus eius. decem enim homines vnum ex illis intrmittere non possent in illam ecclesiam. In hac prouincia multi magi sunt augurijs, incantacionibus et diuinacionibus intendentes. In hac regione sunt multa monasteria ydolorum, ubi multa ydola sunt. Multi autem ydolis illis, ad que ampliorem reuerenciam habent, filias suas offerunt, puelle tamen habitant in domibus patrum. Cum autem monachi ydolorum uolunt festa solennia facere, conuocant puellas ydolis

¹⁾ L far. — ²⁾ L moribus. — ³⁾ L mar. — ⁴⁾ L gony, P¹ boni, P² iom. —

⁵⁾ L + tunc.

tyem modlam obietowane, a ony przigducze, tanecz vczinye przed modlamy a welike fpiewanie. A czafto ty gifte dieweczky giedlo fsebu przinaffiegy a ftol przed modlu prziprawie a tak tu dluho ftati nechagi, yako by welike knyzeze znenahla gieda mohł obiedwati. A za tym ony przed modlu zpiewagi, pleffy a wefely gfu y mnie, by tehdy buoh gegich ten gifte gychu f toho maffa giedl. Potom famy fieducz k to^v ftolu giedie f weliku pocztwofty a dokonagicze to wfieczko, domow fie wratie. Ten obyczeig drzie ty pannij modlam oby[e]towane tak dluho, az za muz wydany budu. W tey wlafti, kdiz kral vmrze, tielo ge^o fpaliti magi z obyczegie. Rytierzie ty, genz gfu wzdy przed nym bywaly a f nym giezdyli, za ziwa fie w ohen wrhu a horzie f tielom kralowym, mnyeczze ze fkrze to na onom fwietie buducziem geho wzdzij towarziffie budu a ze by nykdy nemohly odluczeny byti od ge^o towarzifftwie, Take kdiz ginij mvzie vmru, tu w tey wlafti mnohe gegich zenij dobrowolnie do ohnie fkaczij za nymy, aby f nymi fhorzely, kdiz gegich [110^a] Tiela pale, aby na onom fwietie byli opiet gegich zenij. A kterez to vczinie, welmy ge lide chwaly. W tey wlafti takowyto obyczeig gefł, kdiz kto fprawedliwie ma zahuben byti kralowym odfuzenym, profy za myloft, aby ke czti nyektere modle mohł fie fam zahubiti, a kdiz ge^v tu miloft dadie, fberu fie k nye^v wficzalni przatele ge^o a k ge^o hrdlu nozow defet oftrich neb dwanaft polozie a gey na ftoliczi pofadiecz, po wfyem myeftu nefu, wyfokem hlaffem wolagicze. Ay tento fflechetny czlowiek

dedicatas. Que venientes coreas ante ydola faciunt et cantus magnos. [90^h] Sepe autem prefate puelle cibaria secum ferunt et mensam ante ydolum preparant et tam diu sic ante eum dimittunt, donec magnus princeps morose possit mandere. Interim autem ante ydolum cantant atque tripudiant et credunt, ut ¹⁾ tunc deus ille ius carniam comedat. ¹⁾ Post hoc comedunt ad mensam prefatam ²⁾ cum reuerencia magna. hiis omnibus terminatis ad proprias domus redeunt. hunc ritum seruant puelle dedicate ydolis, donec fuerint maritate. In hac regione, quando rex moritur, cadauer eius comburi debet. ex more ei milites, qui ei assistebant et cum eo equitabant, omnes se viuos cum illo in ignem prociunt ardentque cum corpore regis putantes se ex hoc in uita alia eius socios esse et nunquam posse separari a soci[90^b]tate eius. Quando eciam uiri alii moriuntur ibidem, multe ex eorum uxoribus cum eis sponte in ignem prosiliunt, ut cum illis ardeant, quando eorum cadauera fiunt comburenda, ut sint in uita alia vxores eorum. Que autem hoc faciunt, multum a populo commendantur. In hac regione consuetudo talis est: quando quis exigente iusticia occidi debet per iudicium regis, petit pro gracia, ut ad honorem alicuius ydoli se ipsum possit occidere. hic sibi concessa licencia congregantur ad illum omnes consanguinei huius et ad collum eius cultellos acutos x uel xij ponunt ipsumque sedentem in cathedra per Ciuitatem circumferunt alta uoce clamantes. Iste talis homo pro tali dei reuerencia uult occidere se ipsum. Cum autem ad

¹⁾ - ¹⁾ P² schází. — ²⁾ L preparatam.

ke czti takowe^v bohu chce fie sam zahubiti. A kdiz giz k to^v mieftu przidu, kdezto bywa obecna poprawa, onen nuoz w ruku pochytie, wyfokym hlaffem wola: ya sam fie welmij ranij a wezma nuoz druhi, (druhū) fobie ra^v vczinie, a tak fobie mnozie ranij[k] kazde ranje promienije nož, az od tiech ran y vmrže. A kam[!] przietelee ge^o wezmu (tizo[!]) tielo fpalie f welikem wefelym a f radofti. lide te giffte wlafti zadneho obyczegie w zfmylftwy nepoczitagie za hrziech anyz mnye by hrziech byl.

O rozlicznich obyczegich tej wlafti. TEy wlafti kral y wfficknij ginij maly y weliczi na zemy fiedagi, A tak prawicz: z zemy fmij fie narodily a w zemy fie opiet obratymi. A protoz chcem zemij czftiti a zadny bij gy nemyel wzhrzieti. k brany fie malo chodie anebo nycz. A kdiz chtie k bogij [111] gyti, odienye na febe zadne^o any rucha magij, nez gedno ftebu tarcze a kopie neb lanče magij, zadne^o zwierzete nykdy nezabygi, nez kdyz chtie maffo giefti kazij, aby gym dobytek kerezkolywiek neb zwierzie lide z ginich wlafti zabyli. Muzie wfficzknij y zeny na kazdy den dwakrat tiela fwa mygi. ktocz by koliwiek to^o myezi nymi neuczinił, myeli by gey za kaczierze. W tom kralowftwie welika pomfta a fprawednoft diege fie nad wrzednyky a zlodieggy. Wyna pitie nefmiegie, a ktocz by bil fhledan, ze wino pil, bylby beze czfti, a k zadne^v fwiedecztwie by ge^o neprzipuftily. A take tiech w fwiedky neberu, kteryzby fie w lody na morzie oddal; neb prawye, ze gfu to lide zuffaly.

locum [91^a] peruenitur, ubi fit iusticia publica, ille cultrum manu arripiens alta uoce clamat. Ego me ipsum occido propter illius dei amorem. Quo dicto se ipsum grauitur uulnerat. Et arripiens ferrum aliud rursum sibi uulnus infligit et sic sibi multiplicat uulnera ad omne uulnus mutando cultellum, donec ex uulneribus moriatur. Consanguinei autem eius comburunt¹⁾ cum leticia maxima. homines regionis huius nullam luxurie speciem putant esse peccatum.

De diuersis consuetudinibus regionis illius, xxv. Huius regionis rex et ceteri omnes parui et magni in terra sedent et si ab extraneis arguuntur eo, quod non honorabilius sedent, Ita responsum dant.²⁾ De terra nati sumus et in terram denuo sumus reuersuri et idcirco terram uolumus [91^a] honorare. Nemo enim eam debet despiciere. Pro armis parum ualent aut nichil. Quando autem habent ad bella procedere, armis aut uestibus non utuntur, sed solum secum deferunt scuta et lanceas. Nullum animal occidunt, sed quando uolunt carnes comedere, faciunt, ut animalia per homines regionis alterius occidantur. Viri omnes et mulieres bis in die corpora sua lauant. Quicumque hcc facere obmitteret, apud eos sicut hereticus haberetur. In hoc regno iusticia magna fit de homicidis et furibus. uinum bibere non presumunt et qui apud eos uinum bibisse comprehende[re]tur, infamus esset et in causa qualibet a testimonio prohiberetur seu repelleretur. Similiter eciam in testes non recipiunt eos³⁾ in iudiciis, qui mari in nauibus [91^b] se committunt, quia dicunt eos esse homines desperatos.

¹⁾ P' + corpus eius. — ²⁾ Psáno respondent. — ³⁾ L + et esse homines.

O ginem polozeni a nowinach etc. W Tom kralowftwie nerodie fie konij, A protoz kral tey wlafti War a giny cztirzie krale wlafti Maabar na wffelike leto welike penieze vtratie na konych y kupugie piet drziewe rzeczenich kralow na wffaky leto wiecze nez deffet tifficz konij. Ale v wlaftech okolnich to gefť w kurmos, w Chizi, w durfar, w Ser a w Bden, gefť konij mnoho a dobrych. A odtud ge kupczy wedu do kralowftwie Maabar y zbohaczugi tiem kupczy welmij, Neb dawagi kon czafto za piet feth vnczy ftrziebra, genz fie zeyde za fto hrziewen. A tehoz roku bez mala wfficzkny zemru, neb tu nemoħu [111^a] Dluho ziwy byti. A protoz ge muſiegi na wffaky leto myeniti neb nowotnych nakupyti. A onij zadnich maſtalerzow konyom nemagi aneb welmij malo. A abij tam z ginich zemij maſtalerze neſly, kupczy yakoz moħu odwedu, neb famij w yndie kony neumyegi chowati. A powietrze to gegich gefť konyom welmy protiwnie. A gefťly ze tu klyſſiczie welika neb ſwyerzepydze tecze fie ſ orzem a poczne, porody konyka malitkeho a k nyczemuz nehodneho, ze bude myeti noħij wſſecky ſſpatne a krziewe, tak ze fie k giezdie nehody. W tey wlafti dawagi konyom giefti myeſto pycze maſſo warzene ſ rzyzi a mnoho ginich krmij warzenijch dawagi gym. zadne obyle tu fie nerodij kromye ryzie. Tam gefť przielifs welike horko a protoz nazi chodie, dſſiczie nykdy nemagi, gedno w tiechto trzech myeſſieczich Czrwna, Srpna a Syeczna. A kdiz by nebylo dſſiczie tiech trzy myeſſieczow, genz powietrze

De aliis condicionibus et nouitatibus provincie eiusdem, xxvi In hoc regno non¹) nascuntur equi. Ideoque rex uar et alii iiii^{or} reges prouincie maabar annis singulis multum consumunt in equis pecuniam. Emunt enim quinque prefati reges singulis annis ultra decem millia equorum. In regionibus enim Curmes et chisi et dirfar et ser et dem²) equi optimi sunt et multi et inde ad regnum maabar a negociatoribus deferuntur. ditantes autem ex hoc mercatores, quia equum dant ut plurimum pro precio sagiorum quingentorum argenti, qui ad centum marcharum argenti ualorem ascendunt. In ipso autem anno fere omnes equi moriuntur. ibi [91^b1] enim diu uiuere nequeunt et ob hoc annis singulis renouantur. Illi autem marescallos equorum aut nullos aut pa(u)cissimos habent et, ne de aliis regionibus uadant, illuc per negociatores quantum fieri precauetur. Ipsi autem yndi per se ipsos nesciunt equorum curam habere. Aer autem ille equis contrarius est Si equa magna ibi concipit de dextrario magno, parit nihilominus equum paruum et ualoris nullius habentem pedes omnes tortos, ita ut pro equitatura ydoneus esse non possit. In hac prouincia dantur equis in cibum carnes cocte cum riso et multa eciam cocta cibaria ministrantur eis. Nullum bladum ibi nascitur preter risum. Ibi est intentissimus calor et ideo nudi uadunt. Pluuia³) nunquam [92^a] habent³) nisi Iunio, Iulio et Augusto et nisi esset pluuia trium mensium predictorum, que aeri refrigerium tribuit, nullus uiuere posset pre caloris angustia. In hac regione aues omnes nostris auibus

¹ P^o scházi. — ²) P¹ Eclm L deny. — ³)—³) P² scházi.

chlada a odwlaha dawa, zadny by tu ziw nemohl byti pro tefknoft horka. W tey wlafti gfu ptaczi naffym ptakom welmy nepodobny, Tu gfu ptaczi rzeczeni Aulfures, czrniy jako yawranij, wieczfzy nez w wlaffiech, aty ptaky welmy dobre honye. Tu gfu take netopyrzy tak weliczi jako ty Aulferes.

O tom mieftie, w nymcz fwaty Tomafs apofftol [z]leży. W Tey zemy Maabar [112] To gefť w wieczfſie yndie, gefť tielo fwa° Tomaffe apofftola, genz gefť w tey wlafti krew fwu prolil pro pana gezu krifta, y gefť to fwate tielo w zemy pochowano w gednom maem mieftie, do nyehoz malo przichodie kupczow, pto ze nenyne na takowem myeftie, gto by bylo hodne k ſkladu kterich kupij, pro niez by ſie kupczy tam tahly. Tu gefť mnoho krzieftia° a take mno° Saraczenu z tiech kragin chodie na putt k hrobu fwateho apofftola a welmy gey czftie a w czieft magi prawicze, ze gefť bil welyky prok a gmenugy geij Ananyaffem czlowiekem fwatem. A krzieftiane pak, kteriz k ge° fwate° tielu chodie, beru tu zemij, ktezto fwatij apofftol zabuben gefť, a ta hlina czrwena ſie, a ſtebu pocztowie domow nofu. Neb ſ ny mnoho ſie dywow a pomoczi diegie, kdiz wedu [wodnu] neb czimzkoliwiek rozpuſttie nemocznym pyti dadie, mnozi od kterezkoliwiek nemoczi zdrawy bywagi. Leta bozie° tiſticiho dwuſte° ofmdeffate° ofmeho knyzeze welyky tey zemije febral we zniy ryzie welyke mnozſtwie a kdiz pokoyom podobnych nenije[[]], kte by gie myel ſloziti k ſwey woly, wſzeczny domij neb pokogie koſtela fwateho Tomaffe apofftola zamyeffie

112^a

ualde diſſimiles ſunt preter qualliam.¹⁾ illa enim noſtris ſimilis eſt. ibi ſunt auſtores nigri, ut corui, noſtris maiores, qui aues optime capiunt. Ibi ſunt uſpertilliones grandes ut auſtores.

De Ciuitate, ubi corpus Beati Thome apoſtoli requieſcit, et de miraculis, que ibi fiunt ob merita ipſius, C. xxvij. In prouincia maabar in maiori yndia eſt corpus beati thome apoſtoli, qui in ipſa prouincia martirium pro chriſto ſuſcepit. Eſt autem corpus illud ſupra terram in Ciuitate parua, ad quam pauci conueniunt [92^a] mercatores pro eo, quod non eſt in loco pro nauigatoribus²⁾ apto. Ibi ſunt multi chriſtiani. multi eciam ſaraceni de regionibus illis frequentant apoſtoli limina et ualde ipſum apoſtolum reuerenter dicuntque eum magnum fuiſſe prophetam et uocant eum Smarnam i. ³⁾ hominem ſanctum. chriſtiani autem qui apoſtoli corpus uiſitant, accipiunt de terra, ubi apoſtolus fuit occiſus, que rubea eſt, et ſecum deferunt reuerenter. Sepe autem cum ipſa miracula multa fiunt. Ipſamque diſtampatam,⁴⁾ in aqua aut alio liquore quicumque infirmi bibunt et ex hoc multi a diuerſis et magnis infirmitatibus liberantur. Anno d. M ccl. xxxvij princeps quidam magnus terre illius collegit meſſis tempore de riſo copiam magnam et [92^b] cum domos ad reponendum ipſum non haberet, ad ſuum beneplacitum aptas omnes domos eccleſie beati Thome apoſtoli occupauit, ibi ſuum riſum recondens inuitis cuſtodibus loci.

¹⁾ L qualanis, P¹ aquilam. — ²⁾ L negociacionibus. — ³⁾ L amariam. — ⁴⁾ L P¹ diſtemperatam.

112 6
tu swe ryzie chowagie proti wooly frazi toho miešta. A ti gfu geho welmy pokornie profily, aby nezamiffczowal pokoyow, w nichzto putnyczy przebywagi, [112^a] Kterziz na putt k fwate^v appoffstolu przichazegi. Tehdy ynhed w noczi zgewy sie ge^v fwaty appofter, drzie w ruku zeleznij often a ten napra gemu na geho hrdlo, kdiz fpaffie, dye gemu: Newyprazniffly mych pokoyow, kterez fy ffweho blaznowftwie bezprawnie zamyeftil, mufyfsz lu fmrti zhinuti. A on yhnek [-d], yakz protitil, to czo ge^v fwati Tomafs rozkazal, naplnyl, A krzieftiane bohu a ffwate^v appoffstolu podiekowaly, gfcuze wydieniem appofftolffkem pofylenij. Neb ten gifty obecnie prawyl to giffte wydienie myezi fwemij. Mnoho ginich dywow diegie sie tam czafto k naziwany appofftola fwate^o na czest wiery Krzieftanfke.

O modloftuzeni w to kraloweftwie. Wfficzny lide w tey wlafti Mabar, muzie y zenij, czrni gfu, ale wffak ne tak sie czerny rodie, ale prziczinugy sobie czernofci welike pro okraffu, Neb mazy wfficzknij swe mladenty trzikrat w tyden olegem nyekterakem, a tiem bywagi welmy czerny. A toho, ktoz nayczerneyffie gefł, magi za naykraffie^o. Modloftuhy, genz mezi nymij gfu, bohuow fwych obrazij welmy czerni prawiecez, ze wfficzny bohowe gfu czernij y wfficzny fwati. Ale dyabla magy byleho rzkucze, ze wfficzny diably gfu byli. A kdiz ty giffte, yakoz sie wolowy modle, na woynu giedu, kazdy ffebu nefe frfti wolowe na wo^v [113] Gyezdny konyom w hrzewach a pyeffly fwich wlaftich neb na tarcziech wwiezie,

Qui cum humiliter precabantur, ne peregrinorum receptacula occuparet, qui beati thome ¹⁾ limina ²⁾ visitabant. Nocte autem ei beatus thomas apostolus apparuit tenens in manu sua stimulam ³⁾ ferream, quam ⁴⁾ super guttur dormientis apponens ait. Nisi domos meas, quas iniuriose tua temeritas occupavit, statim euacues, oportet te mala morte perire. Euigilans ille statim, quod ei apostolus in uisu iusserat, adimplevit. Christiani autem deo et beato apostolo gracias egerunt de uisione apostolica confortati. Ille publice [92^b] retulit omnibus uisionem. Multa alia miracula fiunt ibi creberrime ad inuocacionem beati ⁵⁾ apostoli in honorem fidei christiane.

De ydolatria paganorum regni illius, C. xxviii. In prouincia maabar ⁶⁾ omnes habitatores loci, uiri et mulieres, nigri sunt. non tamen sic omnino nascuntur, sed arte superaddunt sibi nigredinem magnam propter decorem. Vngunt enim omnes paruulos ter in ebdomada cum oleo de sosiman et ex hoc efficiuntur nigerrimi ualde. Eum ⁷⁾ autem pulcriorem reputant, qui nigrior fuerit. ydolatre, qui inter eos sunt, deorum suorum ymages nigerrimas faciunt dicentes deos nigros esse et omnes sanctos, diabolum autem pingunt album dicentes ⁸⁾ omnes demones esse albos. ⁸⁾ Cum autem hii, [93^a] qui bouem adorant, ad bella procedunt, quilibet secum defert de pilo bouis siluestris. Milites pilos bouis ligant ad suorum crines equorum et pedites ad capillos proprios

¹⁾ L ÷ apostoli. — ²⁾ L ÷ cotidie. — ³⁾ L a P¹ fuscinulam. — ⁴⁾ psáno quem. — ⁵⁾ L ÷ thome. — ⁶⁾ L moabar. — ⁷⁾ Psáno Cum. — ⁸⁾—⁸⁾ P² scházi

y wierzie, ze wol dywoky tak welike fwatofci gefť, ze ktoz by kolywiek na fobie neb při fobie ge^o frfťy myel, ze by bil bezpeczen we wftech przihodach. A protoz frfťy gfu v nich welmi darŹie [dra-].

O kralowftwie mutfyle a odamāti. ZA kralowftwym Maabar, gducze po wietru, genz wlafky flowe tramuntana, przes myl tifficz nayde kralowftwie Mutfyle, genz zadne^v w dan nenyne podrobena. Ty lide yakoz tu bidle, mleka, maffa a ryzow poziwagi a gfu modlofuhij. W nyekterych horach to^o kralowftwie nalezagi drahe kamenie Adamanty; po dffeci chodie lide na potoky, gimzto voda tecze f hor, A kdiz giz potokowe ti przefchnu, ze woda fbiehne, tehdy myezi piektem parahy[!] a mnoho adamantu nalezagi. TeŹ opiet letie v welikey horko nalezagi takto: Na tey welikey horŹe lezu welmy nyefnadnie a f weliku praczi pro to horko welike, genz tu bywa. A take gefť nebezpeczno welmy tam lezti pro welike hady, gich tu gefť welike mnozftwie. Tu gfu mezi horamy nyekaka vdole jako propafti wffudy okolo horamij przikrymi, tak ze tam zadny czlowiek dogiti nemoz. A w tiech giftech vdolech gefť mnoho adamantow, y gfu pak na tech horach tak [113^a] Biele orlicze proto, ze fie tu krmij tiemy hady. A protoz ti, ktoz chtie adamanty myeti, z tiech vdole mnoho kuffow maffa f hory do tiech vdoluow meczi a ti kuffowe czafto na adamanty padnu. A pak orlicze ty gifte wzrziecze w udolech maffo, pufťtie fie k nye^v anebo ge tā fnyedie nebo ge nahoru wynefu k gedeni, pak ti, ktoz gfu pilnij tiech orlicz

uel ad crura.¹⁾ Credunt enim bouem siluestrem tante²⁾ sanctitatis esse, quod quicumque super se de pilis eius habuerit, in omni periculo tutus sit.³⁾ Ob hanc igitur causam pili siluestrium bouum magni sunt precii apud eos.

*De regno Murfili*⁴⁾ et qualiter adamantes inueniuntur, xxix. Ultra regnum maabar eundo per uentum, qui dicitur tramontana, per miliaria mille, inuenitur regnum murfili,⁴⁾ quod nemini tributarium est. habitatores eius lacte et carnis uescuntur et riso et ydolatre sunt. In quibusdam huius regni montibus inueniuntur preciosi lapides [93^a 1] adamantes. Post pluuias enim uadunt homines ad riuos, per quos aqua descendit a montibus, et deficiente in riuulis aqua inter arenas rimantur et multos inueniunt adamantes. Similiter etiam in estate in estu maximo habentur hoc modo. Montes illos magnos ascendunt non sine maxima pena propter estum maximum, qui est ibi. Est etiam periculosum ualde illuc ascendere propter serpentes magnos, quorum ibi est maxima multitudo. Ibi sunt inter montes ualles quidam ita vndique inmeabilibus rupibus circumcluse, quod illuc per homines accessus esse non potest. In uallibus illis sunt multi lapides adamantes. In montibus uero illis multe aquile albe sunt, que morantur ibidem, quia uescuntur serpentibus⁵⁾ supradictis. [93^b] Hii igitur, qui uolunt adamantes habere de uallibus, multa de rupibus carnum frustra in ualles proiciunt, que ut plurimum super adamantes cadunt. Aquile autem uidentes in uallibus carnes descendunt ad eas et aut ibi eas comedunt aut ad

¹⁾ P¹ scuta. — ²⁾ L + virtutis et. — ³⁾ L crit. — ⁴⁾ P¹ mudfili — ⁵⁾

widiely, ge any wzhoru f maffem tahnu, sieduly tu, kdez gich dogyti mohu biezie tam a odzenucze orlicze, wezmu maffo, na nyemzto czafto nalezagi adamantij, genz fie to^o maffa (fnedie) przidrze, Pakly gefť, ze orlicze w udoly maffo fnedie, gdu potom ti lide nato myfto, ktez ty orlicze w noczi siedagi, proto ze snyeduce maffo, pozieragi y adamanty, genz fie maffa przidrzely a tak nalezagi gie w giegich trufu pod hnyezdy, A tiem obiczegem magi onij w tiech horach adamantow welike mnozftwi. A ginde gich na wfsem fwietie nagity nemohu. Krale a pany tey wlafti naykrafſſie adamanty pokupie a naylepſie ſobie chowagi, A gyne kupczy po fwietu rozneffu. Tu dielagi nyekteraka platna, gimzto wlaſky rziekagy bychiranus, myfterneyffie a krafſſie nez kde w fwietie moz byti. W tey wlafti gfu ſfkopowe wiecffi nez gde... k gedeny a k pitie wfſeho dobreho przilifs doſti.

O kralowſtwie lae tu ſie piſſe takto. [114] PO tey wlafti Maabar gefť giti po wietru zapad ſluncze y nalezne wlaſť gto flowe lae, kdezto przywagi Abrayamynowe, genz ſie ſelhati welmij ſtrachugi. Neb pro zadnu wiecz any by lzzi nemluwyli. Gfu take czifſtego ziwota, neb kazdy z nich ma na ſwe zenie doſti. Cziezieho bezdieky wzieti neb wkraſti wfy wieczi ſie warugi. Wina a maffa neuzywagi zadneho dobyſſfete any zwierzete nezabigi a gfu modloſluhi, po ptacziem ſſkrziewu wieczi ſwe richtugi, A ktiz chczy kteru wiecz kupiti, prwe ſtien ſwoy na ſlunczi obezrze a podle ſwe^o

rupes deferunt comedendas. Qui autem obſervant aquilas, ſi uident eas cum carnibus ad montes ascendere, currunt illuc, ſi locus adiri poſteſt, et expulſis aquilis carnes accipiunt, in quibus ſepe inueniuntur adamantes, qui carnibus adheſerunt. Si uero aquile carnes in ualle comedunt, uadunt homines poſtmodum ad loca, ubi aquile noctibus dormiunt. Et quia comedendo carnes deglutire ſolent adamantes carnibus adherentes, inueniunt eos in ſtercoribus aquilarum. [93^{b1}] Hoc modo habentur ¹⁾ adamantes in montibus illis in copia magna. Alibi autem in vniuerſo mundo inueniri non poſſunt. Reges autem et regionis illius barones adamantes pulciores et meliores emunt pro ſe. Ceteri uero per orbem a negociatoribus diffunduntur. In hac regione ſit bucharamus ²⁾ ſubtilior et pulcior, qui in mundo fiat. ³⁾ In prouincia hac ſunt maiores arietes, qui in mundo ſunt. Victualium omnium copia maxima ibi eſt.

De regno lae, ⁴⁾ *Capitulum xxx.* Rurſum dum descenditur a prouincia maabar a loco, ubi eſt corpus beati thome apoſtoli, et itur per uentum occidentalem, inuenitur prouincia, que dicitur Lae. ⁵⁾ Vbi habitant habraiamin, qui ſupramodum mendacium [94^a] horrent. pro nulla enim re mendacium loquerentur. Sunt eciam caſti ualde. Nam vnusquisque eorum uxore propria contentatur, alienarum uero rapere uel furari omnino cauent. vino et carnibus non utuntur. Nullum animal occidunt. ydolatre ſunt et auguria ſectantur. Quando autem uolunt rem aliquam emere, prius umbram propriam reſpiciunt, ⁶⁾ conſide-

¹⁾ L inueniuntur. — ²⁾ L burchiramis. — ³⁾ L eſt. — ⁴⁾ L lach. — ⁵⁾ P¹ laoe. — ⁶⁾ L a P¹ in ſole.

bludu zprawy w swich (trzieczstech sie) trziech sie wedu. Malo welmy gedie, welike vtrpenye czinie, zdrawy gfu welmy. Czafto poziwagi nyekterake zelyni miefto krmye, genz welmy pomoczne gefť k poziwanie, nykda pufzczadlem krwyte nepufzczegi. Gfu mezi nymi nyekteraczi zakonyczi modlofluhi w tey wlafti, genz ke czfti fwym modlam welmy twrdye ziwot wedu, nazy owffem chodie, anyz ktereho miefta na fwem ziwocie krygij rzkucze, ze sie z nahoty nefťdie, neb zadneho hrziechu nemagi. Wolowy sie modle A kazdy z nich gednoho maleho wolka myedieneho na czele przywazaw nofj. A wfficzny sie mazi niekteraku mafti, genz gefť wđielana z prachu kofty wolowych f weliku pocztiwofci. [114^a] Mys any talerzow nemagi, kdiz gedie, ale wfficzny fwe krmie na fuče lyftie zkladu, genz gfu f yablonij, gefťto flowu rayfke, nebo na ginem. lyftie firoweho neb zeleneho negedie any owocze lezeneho [1] neb noweho, any ktere zelyni fyrowey any korzenye ktereho, Neb prawie, ze wfłeczko zelene neb firowe, czoz gehu na fwietie gefť, ziwo a duffy ma. Protoz gehu zahubiti neb zabyti nechtie, bogiecze sie welike^o hrziechu dogyti, ktoz by gie zahubily. Any take pro tuz wiecz zwierzete kterehoz kolywiek welikeho neb maleho fmyegi zabyti. nykakez proti fwe^v zakonu hrziechu sie nedopuftie, Na hole zemi lehagi a tiela fwych mrtwych palij.

O kralowftwie kolyum. PRoti garbynu myl piet feth przigde kralowftwie, genz flowe kolyum, w nyemz gefť krzieftianow mnoho a zidow y take

rant et secundum sui erroris regulas in illa negociacione procedunt. In cibo parci sunt ualde et magnas abstinencias faciunt. Sani sunt supra modum. Sepe enim utuntur herba quadam in cibum, que miro modo ad digestionem confert. Nunquam pro flebothomia sanguinem minuunt. Sunt inter eos religiosi quidam in regione illa ydolatre, [94^{a1}] qui pro reuerencia ydolorum uitam asperimam faciunt, nudi totaliter uadunt, nec se in aliqua parte corporis tegunt dicentes ¹⁾ se nuditate ²⁾ non erubescere, quia carent omni peccato. ¹⁾ Bouem adorant et quilibet ipsorum bouiculum vnum cupreum fronti ³⁾ alligatum defert et omnes se perungunt cum reuerencia maxima vnctione quadam, facta de pulueribus ossium bouis. cultellis uel incisoris non utuntur, dum comedunt, sed omnes cibos suos super harencia folia ponunt, que sunt de pomis, que de paradiso dicuntur, Aut super alia folia magna sicca. Super folia uiridia non manducant nec etiam uirides fructus aut herbas uirides. radices comedunt, quia ducunt omnia huius modi uiridia animata esse, idea ea [94^b] occidere ⁴⁾ uolunt timentes grande peccatum committere in occisione ipsorum neque etiam eadem de causa aliquod animal paruum uel magnum presumunt occidere. Nullo modo contra suam legem peccata committunt. Super nudam terram dormiunt et comburunt corpora mortuorum.

De Regno Coilum, xxxi. Per plagam aliam dum descenditur a regno maabar uersus garbinum ad miliaria quingenta, inuenitur regnum Coilum, Vbi

¹⁾—¹⁾ P^a scházi. — ²⁾ L enudare non. — ³⁾ P^a fronte. — ⁴⁾ L comedere.

modlofluhy. Tu magi rziecz zwlaftie a krale, a zadne^v nenyne w dan podrobena. W tom kralowftwy rofte to owocze, geftto flowe byrczi, a ti gfu tak weliczi yako nyekteraka yablka lijmony rzeczena, a gfu welmy dobra. Peprže geft tu mnozftwie, neb y po leffiech rofte y po poly wffudy plno gt. Nez to drzewieczko, yakoz na nyem peprž rofte, domaczie geft. A sbieragi pepržs Magie, Czerwencze A czerwna. Tu geft take tey barwy welmy dobre, geftto flowe yndych, welike [115] Mnozftwie, gehoz poziwagi barewnyczi, gto rozlicznu wiecz barwije. A dielagi gey z niekterake zelyni. Tu zelinu sbieragicz, kladu w wodu v welikē naczynie a nechagie tak dluho ftati, az ta zelyna dobrze namokne. Potom gy wylozie na fluncze, genz tam welmij horke geft, tak y f tiem nacz[nim] tak welikym horkem toho fluncze wrze ta giffa zelina, az fie y fewrže w hromadu, potō pak na male kuffy rzieciecze prodadie a kupczi roznefu do naffich zemy W tey wlafti prawa muka geft bidliti pro welike horko, genz tu geft, neb kdy by tā waycze w rzieku neb potok wlozil, v male chwyly welmy dobrže wvrže. Take mnoho kupczow do tey zemy odgynad przichazegie. W tey wlafti mnoho zwierzat geft ke mnohym ginich wlafti zwierzatom nepodobna, Neb tu gfu lwowe prawie czernij beze wffie gyne barwy. Tu gfu papuchowe rozliczne promyeny, kraffij nez ty, yakoz k nam za morzie przineffe. Tu gfu flepicze k naffym owffem nepodobne. A wffeczno ma ta giffa wlaft nepodobne ginim wlaftem, ptaky, dobytek, zwierzata, wony

sunt christiani multi et iudei atque ydolatre. Ibi est lingua propria. Et rex coilum nulli tributarius est. In hoc regno crescunt birci grandes ut limoni ualde boni. Piper est ibi in copia maxima. Nam nemora et Campestria plena sunt pipere, [94^{b1}] Arbuscula tamen, de quibus nascitur, domestica sunt. Colligitur tamen piper in maio, Iunio et Iulio. Ibi eciam ¹⁾ eudici ²⁾, quo tinctores utuntur, copia maxima fit de herba. Herbam illam colligunt et in uasis magnis cum aqua ³⁾ ponunt et sic tam diu dimitunt, donec herba optime maceretur. Post hoc ipsam ponunt ad solem, qui in regione illa feruidissime calescit, et pre ⁴⁾ calore maximo bulit herba ⁴⁾, et coagulatur in vnum. postmodum materiam illam in minutas diuidunt et sic deferunt ad nos. In regione illa penosum est viuere propter calore(m) nimium, qui est ibi. Si enim ⁵⁾ ouum in flumine ibi ponitur, in mora modica optime coquitur. Ad hanc regionem propter mercaciones multi negociatores [95^a] confluunt de diversis nationibus propter lucrum maximum, quod est ibi. In hac prouincia animalia multa sunt cunctis aliarum regionum animantibus dissimilia. Ibi eciam sunt leones nigri totaliter absque omni alio colore. Ibi sunt papagalli seu epymachy ⁶⁾ albi ⁷⁾ ut nix, pedes tamen rubeos habent et rostra. sunt eciam ibi papagalli diuersarum manerierum, pulciores illis, qui citra mare deferuntur ad nos. ibi sunt galline nostris omnino dissimiles. Omnia habet illa regio dissimilia regionibus aliis, aues, be-

¹⁾ psáno est. — ²⁾ P¹ herdici. — ³⁾ L quam in aquam. — ⁴⁾—⁴⁾ F¹ schází. — ⁵⁾—⁵⁾ P¹ schází. — ⁶⁾ P¹ optimachy. — ⁷⁾ L + absque omni colore.

rozlicznu, a to gest tiem, ze gest horka przilifs. Obyle zadne° nemagy kromye ryzie. Wino z Czukru dielagi, czoz k zt[r]awie trzeba. toho wfseho dofi magi. hwiezdazrom a lekarzom[!] tu mnoho gest, nazi wficzki chodie, muzie i zenij, a wfieczkny gfu czerny. [115^a] Hanebna mysta ziwota fwe° pieknu ruffku przikriwagi. A wficzkny obecznie fmylny gfu, rodiczky trzietieho pokolenie pogimagi, teez y maczochy po fwich otczow fmrti. A kdiz bratrzie zemru, niewiefty fwe w domij pogimagi, a to po wfie yndie drzie.

O kralowftwie komarzi. KOmarzi gest wlaft gedna a gest w yndie, z niezto wiedieti moz tu hwiezdzu, genz flowe polus artikus a wlafty Tramuntana. Neb gie wydieti moz do to° ostrowu, gesto flowe Jana, az do tey wlafty komariz, pakly kto weyde na morze podle tey wlafty komarzi, za trzidczet myl odtud wzrze tu hwiezdzu, a zda fie, yakoby byla nad tiem morzem ledwa na loket. Ta wlaft gest welmy zdywiela a ma zwierzat mnoho, welmy k ginym nepodobne a zwlaffczie opicze, neb gfu koczky, genz flowu pauly, welmy nepodobne k ginym. Tu gest lwow, lwicz a lewhartow welike mnozftwie.

O kralowftwie Ely. GDucze od tey wlafty komariz k zapad fluncze przefs myl trzi sta, nalezne kralowftwie Ely, ta ma zwlaffczie° krale a rziecz. lide tu gfu modlofluhij. Kral welmy bohaty gest a ma welike pokladiz, ale nenyne moczny, ze by mohl myeti pofilenye neb mnozftwy lida. Nez wlaft

stias et aromata et hoc est, quia calida est supra modum. Bladum nullum habent excepto riso. Vinum de çuçaro faciunt. de uictualibus ceteris est copia magna. Astrologi et medici sunt ibi.¹⁾ Nudi omnes [95^{a1}] ambulat, mares et femine, et omnes nigri sunt. Verenda tamen pulcro panno operiuntur. omnes communiter luxuriosi sunt, consanguineas tercii gradus vxores accipiunt²⁾ et hoc per totam yndiam obseruatur.

De prouincia Comari, Capitulum xxxii. Comari regio est in yndia, vnde uideri³⁾ potest polus arcticus, i. stella,⁴⁾ que dicitur tramontana. Nam ab insula lana usque ad locum istum uideri omnino non potest.⁴⁾ Si quis autem intrat in mare iuxta comari ad xxx miliaria, inde uidebit polum prefatum et uidetur esse supra mare id ad minus cubiti mensuram. Ista regio est ualde siluestris et habet animalia multum dissimilia aliis et specialiter simeas. Sunt ibi simee multe habentes effigiem hominum. Ibi [95^b] sunt catti, qui dicuntur pauli, ualde diuersi ab aliis. Ibi sunt leones, leoncie, Leopardi in copia maxima.

De regno Ely, Capitulum xxxiii. Post recessum a comari uersus occidentatem plagam per miliaria trecenta⁵⁾ inuenitur regnum ely, quod habet regem proprium et proprium ydeoma. Incole regionis simulacra uenerantur. Rex ditissimus est magnos thesauros habens. Potens autem non est in multitudine aut fortitudine gentis. Regio tamen adeo fortis est, quod ab hostibus non

¹⁾ L + multi. — ²⁾ P¹ +, similiter et nouercas post mortem patrum et defuncti fratribus suis. — ³⁾ L + non. — ⁴⁾—⁴⁾ P² schází. — ⁵⁾ P² quingenta.

geft welmy moczna, tak ze neprzatele gie vfkoditi nemohu. W tey wlafti [116] Geft peprze, zazwora y gine° korzenie dofti. A kdiz ktera lody odtud fie beruczi f kteruozkoliwiek kupy, bogieczce fie zleho powietrze na morzi neb pro kterukoliwiek gynu wiecz przitrhnu kteremuzkolywiek brzihu tey wlafti, geftly ze przihodu a ne z ktere° zwlaffeziho vmyfla fie obratie k nym, Tehdy muzie cżoz na lody naleznu, wezmu kwaltem a rzkucz: wy fte chtiel y f tuto kupy do gine wlafti giti, ale buoh nafs a ffczieftie nafte geft welmi dobre, ze was bezdieky k nam prziwedly. A protoz wam berzem, ze buoh nafs poflaly nam to. To zle diegie fie po tey wffie wlafti, mnoho geft tu lwow y diwokich zwierzat.

O kralowftwi melibar. PO tom przigiti geft do kralowftwie Melibar. genz wyeczffie yndia geft w tu ftranu k zapadu fluncze. A ma krale zwlaffezie° a rziecz, zadne° nenie w dan podrobena. lid toho kralowftwie modlam fie modly. Tu geft ta hwiezda polus artikus; zda fie, by nad morzeni byla gedno na dwa fyhi. Wtō kralowftwie a w kralowftwie Gozurach, genz geft podle niego, geft paduchow w lodech welmy mnoho, Take ze na wffake leto z to° dwogio kralowftwie wychazegi na morze lody paduffich wiecze nez fto, a wfficzny lodie kupcze zlapagie a fberu, A ti paduffy wezu ffebu na lodech zeny. [116^a] Swe y wffeckny diety a bydle tu na morzij letie ten czely czas y czinie na morzij niekterake ftawy, aby ty lodie, genz

inuadi potest. In hac regione est piperis, çinçinbris et aliorum nobilium aromatum copia magna. Sed¹⁾ nauis aliqua inde transitum faciens pro uitanda tempesta[95^b 1]te maris uel quacumque alia causa diuertit ad aliquem huius prouincie portum, Sed casualiter et non ex intencione precipua declinat ad illos, uiri patrie huius, quicquid in nauis reperitur, accipiunt uolenter et dicunt: Vos uolebatis ad aliam patriam cum mercacionibus ire, sed deus noster et fortuna nostra, que optima est, uos inuitos direxit ad nos et idcirco nobis²⁾ accipimus, quod deus noster et fortuna nostra miserunt nobis. Hoc malum in tota prouincia fit. In regione multi leones sunt et agrestes fere.³⁾

De regno melibar. Capitulum xxxiiij. Post hoc peruenitur ad regnum melibar, quod in yndia maiori est ad occidentalem plagam, et habet regem proprium et ydeoma. Nullique alteri tributarius est. Populus [96^a] regni adorat simulacra. In hoc regno uidetur polus articus, i. tramontana, et uidetur esse supra mare per brachia duo. In hoc regno et in regno guçurath,⁴⁾ quod est iuxta eum, sunt pirate multi ualde. Singulis autem annis de duobus prefatis regnis egrediuntur in mare naues piratarum vltra centum et naues omnium mercatorum transeuncium capiunt et predantur. Ducunt in mare secum vxores et filios magnos et paruos et tota estate in mari sunt. faciunt autem in mari marinas scalas, ne naues transeuncium manus⁵⁾ eorum possint effugere. Scale⁶⁾ uero marine fiunt hoc modo. Per transuersum maris regionis illius nauis vna

¹⁾ L si. — ²⁾ L a uobis. — ³⁾—⁴⁾ P² schází. — ⁴⁾ L gezurath. — ⁵⁾ L naves. — ⁶⁾ P² sal.

tudy pogde [!] neb pogiedu, gym nemohly vgyti. A czinie ty flawy morzſke na przecz morze tey giſſte wlaſtij, tak ze gedna lodie tiech paduchow wzdaly ſie ot druhe za piet myl na morzij. A kdiz paduſſy f gedney lodie vzrſie kteru gynu lody geduce, nyekterakem znamenym pokynu fwym towarziffom obapolnym a ony opiet gynim, tak ze ſie gich ſbyehne, czoz gich trzieda bude, y ſberu wfeczkno, czoz na lodech naleznu. A tiem oby-
czegem zadny gym vgyti nemoz. lidem tiem, kterež zlapagi f lodiemij, na ziwotie nicz neuffkodie, ale poberucze gym lodie y to wſſe, czoz magi, ge ſamij prazdnij na březie poſadiecz, rzeknu gym: Gdiete a hledte, abyſſte zaſie zbohatily, ſnad gieſſcze nyegdy f gynim ſboziem tudyto pogiedete, a czoz zatiem dobudete, przywezte k nam. W tey wlaſti geſt peprže, za-
zwora, orziczehow yn[d]ſkich. Tu take dielagie nyekterake platno, genz flowe buchyranus.

O kralowſtwie Gozirach. GYne kralowſtwie flowe Gozirach, w nyemzto gt zwlaſſczy kral a zwlaſſczie rzečz, y geſt to kralowſtwie k tey ſtranie na zapad ſluncze nad morzem yndſkym. W tom kralowſtwie [117^a] Gfu wieczſy paduſſy, nez kde w ſwietie, ty kdiz zgymagi kupczie na morzij, dawagi gym pyti morſku wodu f nyekterakem korzenym, genuž Tama-
ryndy rziekagi A protoz ti kupczie nemožu w ſobie nicz zachowati, neb wſtawycznie ſkrzie nije plowe. A to pto paduſſy gym czinie, že kupczie

piratarum elongatur ab alia per miliaria quinque. itaque xx naues [96^{a1}] centum miliaria de maris ſpacio capiunt. Cum autem pirate vnus nauis uident nauem aliquam Tranſeuntem, cum igne et fumo aliis ſuis collateralibus annunt 1) et illi ſimiliter reliquis collateralibus faciunt et ſic concurrunt, quot 2) neceſſarii ſunt, et depredantur cuncta que reperiuntur in nauibus atque in hunc modum nullus eorum manus potest euadere. 3) Homines autem, quos capiunt, in perſonis non ledunt, ſed naues et cuncta bona eorum accipientes ipſos uacuos in littore ponunt dicentes: Ite et rurſum procurate ditari, forſitan adhuc cum rebus aliis per nos tranſitum facietis et que de nouo lucrati fueritis, deferetis ad nos. In hac regione eſt mirabilis habundancia piperis, çinçinbris et cucurbitorum [96^b] et nucum yndie. Ibi 3) fit pulcherrimus et optimus bucharamus. 3) De 4) Ciuitatibus horum regnorum 4) non ſcribo, quia liber noſter nimis pro-
tenderetur in longum.

De regno Goçurath, xxxvi. Aliud regnum vicinum regno melibar dicitur Goçurath, vbi eſt rex proprius et proprium ydeoma. Eſt autem regnum hoc ad plagam occidentalem in 5) maiori 5) india In hoc regno apparet polus articus ſupra mare ad altitudinem vi brachiorum In hoc regno ſunt pirate maiores, quam in mundo ſint. Quando ipſi in mari capiunt mercatores, dant eis bibere tamarendas cum aqua maris, propter quod mercatores fluxum uentris continuo paciuntur. Hoc autem idcirco faciunt, quia mercatores [96^{b1}] uidentes a longe

1) L annunciant. — 2)—3) P² ſchází. — 3)—3) P² ſchází — 4)—4) P¹ ſchází. — 4)—4) P¹ in mari.

vrzřecze przed nymi fkrtyi nemohu. W tey wlafti ġt mnoho peprze a zawzora. Geft take tu to drzewie, f nyehoz barwu fbieragi, a tey tu welike mnozftwie magi. To drzewo, na nyemz rofte bawlna, obecnie geft zwyffy na ffeft kroczezy a plody let dwanaft neb dwaczet. Potō pak od dwaczety letech [!] k nyczemuz fie nehody, A ta bawlna, yakoz na drzewie rofte, do dwanafti let hody fie platnu, neb gy prziefti moŝ. A od dwanafti let az do konce nehody fie gyne^v nez koltram a takowey wieczij k to^v podobne. W tō kralowftwy geft mnoho zamijffe dobre^o, genz tu welmij ffechlyte dielagij.

O kralowftwech Tanakambaoch. POtom geft przigiti po morzi do kralowftwie cztwera, to geft Tanakambaoch, Semenach a rofmakoram, w tu ftranu na zapad fluncze. W kterychto kralowftwie welike fie kupie diegi. A kazde z to^o cztwera kralowftwie ma fwe^o wlaftnyeho krale a zwlafczjij rzecz a gfu v wieczffie yndie. nenyte tu gineho, [117^a] Czo bich mynyl w fwich knybach pfati, gedno o zemyech a o kralowftwie, kteraz k morzi przilezy, nebo o niekterych, genz w tō morzi gfu. Neb ty zemye a wlafti popifowati, *czoz* gich w yndie geft na zemij neb po zemij, pracno by welmy bylo a knijham naffym prodlenije by przieliffne bylo.

O dwu ostromu, w gednom byli [!] muzic bez zen a w druhem zeny bez muzow. PO kralowftwie refmakoram piet fet myl na wyfokem morzi ku

piratas consueuerunt margaritas et preciosos lapides deglutire. Per hunc igitur modum pirate omnia habent et illi nichil omnino abscondere possunt. In hac regione est copia edicis, piperis et cinginbris. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bomicium¹⁾ seu bomicem colligunt in copia magna. Arbor enim, que bomicium producit, ascendit in altitudinem communiter vi passuum et annis xx fructificat. Post xx annos ad nichillum ualet. bomicium autem, quod in arbore producitur, usque ad annos xii ualet pro tela, quia²⁾ filari potest. A xxii annis²⁾ supra ualet pro cultris et dyploydibus aut pro opere simili. In hoc regno copia est magna optimi corii, quod ibi nobilissime conficitur et paratur. [97^a]

*De regnis Thana,*³⁾ *Cambaeth,*⁴⁾ *resmacora,* xxxvi. Post hoc peruenitur per mare thana, Cambaeth, Semenach et resonacoram ad occidentalem plagam.⁵⁾ In quibus regnis mercaciones maxime fiunt. Vnumquodque autem horum regnorum regem proprium habet et proprium ydeoma et sunt in yndia maiori. Non sunt ibi alia, que in nostro libro indicauerim, describenda. De maicri autem yndia non scripsi, nisi de terris et regnis, que mari adiacent, uel de insulis quibusdam, que in illo mari sunt, quia terras (de)scribere, que in india sunt intra terram, laboriosum esset ualde et adderetur libro nostro prolixitas nimia.

De duabus insulis, quarum Vnam habitant uiri sine mulieribus, in alia femine sine uiris, Capitulum xxxvij [97^{a1}]. Ultra regnum Resmacoram ad

¹⁾ L bombacium. — ²⁾—³⁾ L quod XII uero annis. — ⁴⁾ L Chane. — ⁵⁾ L semenach et. — ⁶⁾ L † que predicta nomina sunt regnorum.

poledny gfu dwa ofstrowy w trzidczeti mylech od febe; w gednom bidle muzie bez zen a flowe gegich yazikem ofstrow muzfky, A w druhē gfu zeny a flowe ofstrow zenfkij. Ty, genz w tiech ofstrowech bidle, gfu w giednotu spolu a gfu krzeftiane. Zieny nikdy nechodie do muzfke° ofstrowu, ale muzie chodie do zenfke° ofstrowu a f nymi plne trzi miesieczne przebywagie. Bydly kazdy w fwem wlaftnyem do° fwu wlaftny zenu a potō sie do muzfke° ofstrowu wrati, kdezto ofstatek roku wstawycznie przebywagi. Zeny dietij swe pacholiczky sfebū drzie do cztrnašte° leta; Potō ge poffly k oftom, zenij dfer swych sfebū chowagi a gym potrebu dawagi a gyne° na praczi tak nemagi, gedne ze nyekterakeho owocze toho ofstrowu hledagi a peczi magi. Ale [118] Muzie tyelefnu potrebu sobie y zena y dietom obmyfflegy. Gfu welmy dobrzi ribarzij, neb welmy mnoho . . lapagij, kterežto ziwe y fuche kupczom prodawagi a weliky zifk na tiech rybch magi a sobie gich k swe potrebie dofti ofstawugi, mleka, maffa, ryb a ryže poziwagi. W tom morzy geft rybeho pyzma, gemuz latynie rziečzie Ambra, mnoho, neb tu welrybow welikych mnoho lapagi, w nychzto ta giffta ambra ḡt. lide tiech ofstrowuow krale nemagi, ale Byfkupa swe° za pana magi. Gfu take poddany arczibifkupowy tey wlafti, gto flowe Sekayra a magi zwlaſſczy rziečz

O ofstrowu ſkoyra. Oſtrow Skoyra lezie ku polednij po piety ſtech mylech od tiech dwu ofstrowu ſwrchu rzečenich. lide w tō ofstrowe krzie-

quinquaginta¹⁾ miliaria in alto mari uersus meridiem sunt due insule ad xxx miliaria sibi vicine, in vna morantur viri sine mulieribus et uocatur lingua sua insula masculina, In alia uero sunt femine sine viris et uocatur insula feminina. Hii, qui has insulas habitant, vnū ad inuicem sunt et sunt christiani. Mulieres nunquam uadunt ad insulam uirorum, Viri autem uadunt ad insulam feminarum et cum eis continuis tribus mensibus²⁾ immorantur. Habitat autem quilibet in domo sua cum vxore propria. Postmodum ad masculinam insulam reuertuntur, ubi alio anni tempore manent continue. Mulieres filios masculos secum tenent usque ad xl llll annū. Post [97^b] ea mittunt ad patres. Mulieres filios nutriunt et quorundem fructuum sue insule curam habent. Viri autem sibi et filiis et vxoribus de uictu prouident. Piscatores optimi sunt et pisces capiunt infinitos, quos et recentes³⁾ et siccos negociatoribus uendunt et lucra magna de his piscibus faciunt et pro re magnam copiam habent. Lacte, carnibus, piscibus⁴⁾ et riso uescuntur. In hoc mari est ambri copia magna, quia ibi cethe multa et grandia capiuntur. Viri insule illius regem non habent, sed Episcopum suum pro domino recognoscunt. Sunt eciam subiecti Episcopo de scoira et habent proprium ydeoma.

*De insula scoyra,*⁵⁾ *Capitulum xxxviiij.* Insula uero scoira inuenitur ad meridiem post miliaria post [97^b] recessum a duabus insulis supradictis. habita-

1) P¹ quingenta. — 2) P¹ annis. — 3) L receptos. — 4) P¹ schází. — 5) L scoyram.

ftiane gfu, arczibifkupa magi. W tom ofthrowu geft welike mnozftwie to° pizma ribieho: A tu dielagie mnoha platna bawlna. kupczenie tu welike bywa a zwlaffeze w ribach maffem, mlekiem a ryzie tu zywie fie. Ty lide genz tu bidle, gine° obyle nemagi nez ryzie. A wfieczkny nazi chodie. do to° ofthrowu mnozie paduffy morzftie wezu, czoz kupczom poberu na morzij a tu wfieczkno rozprodadie, A ony to rady kupie, pto ze gt modlofluham a Saraczenom, ale ne krziefcianō pobrano. W tō ofthrowie mno° czarodienykow geft myezi krziefiany. kdiz by [118^a] Ktera lodij od ofthrowu Skoyra odeffla kteruzto by chtily czarodieniczi zafie przywolati, yakz koliwiek lody dobrj wiatr magi, f plnu oponu prudcze przed fie biezela, ony vczinie diabelsku chitrofti a fwemy czarij, ze fie wyetr obrati lodi tak, ze musye fie zpiet zafie nawratyti.

O welikem ofthrowu. ODeyducze od toho ofthrowu Skoyra w tu franu ku polednij tifficz myl, nayde ofthrow Madeygaftar, genz gedem z naywieczffich a z naybohatsfich ofthrowow, yako w fwietie gfu, neb ma w fwem okrflku na dly y na sfyryz okolo febe myl cztirzi tifficz. lide toho ofthrowu gfu Saraczeny, magicze zakon machometu. Krale nemagi, nez cztyrzē nayftarffym geft wficzikno kralowftwie to° ofthrowu poruczono. W tō ofthrowie wiecze flonuow geft, nez w ktere gine wlafti we wfem fwietie. Take w fwietie nenayde tak mnoho zubow flonowich yako tu a w tō ofthrowie. W tom

tores insule christiani sunt et Archiepiscopum habent. In hac insula est copia magna ambri, et fiunt ibi de bombicio pulcherimi panni. Mercaciones multe ibi sunt et specialiter piscium. Carnibus, piscibus, lacte et riso uescuntur. habitatores insule bladum non habent aliud preter risum. Omnes autem nudi ambulant. Ad hanc insulam multi pirate deferunt ea, que predantur in mari et ibi omnia vendunt. Ibi autem libenter ea emunt, quia sunt ydolatrīs et saracenis et non christianis ablata. In hac insula multi incantatores¹⁾ sunt inter christianos illos. Si nauis aliqua ab insula Scoira descenderet, quam incantatores reuocare uellent, quantumcunque nauis uelo pleno cum prospero uento currat, [98^a] faciunt arte diabolica cum incantacionibus suis oppositum nauis uentum insurgere ita, quod oportet eam redire retrorsum.

De insula maxima Madagaistar,²⁾ C. xxxix. Cum autem descenditur ab insula Scoira uersus meridiem post miliaria mille, inuenitur insula madagastar, que vna est de maioribus insulis et dicioribus, que in mundo sunt. Continet enim ambitus eius in giro miliaria quatuor milia. Habitatores insule saraceni sunt habentes legem abhominabilis machometi. Regem non habent sed quatuor senioribus totum insule regnum est commissum. In hac insula plures elephantes sunt, quam in regione alia reperiantur in orbe terrarum. In vniuerso eciam mundo non est tanta nego[98^a]ciacio dencium³⁾ elephantum, sicut ibi in insula, que dicitur çençivar.⁴⁾ In hac Insula non comeduntur carnes alie nisi

¹⁾ L mercatores. — ²⁾ P¹ Madeygasier, L Mandaigaster. — ³⁾ Psáno dancium. — ⁴⁾ L a P² zanzibar, P¹ camsibar.

oftrowie negedie gine° maffa nez flonowe neb gfu fhledaly, ze gefť gim to maffo zdraweyffe nez gine. I gefť tu welbluduow mnozftwie, ze fie zda k wierze nepodobne p diw mnozftwie neflichano, acz by ſwyma oczima obezriel. W tō oftrowie gefť mnoho leſow to° drzewie. na niemz roſte owocze czerwene ſandolowe, gichzto tu welike drzewie gefť, w nyemzto welike kupeczftwie fie diegie. Tu gefť ambry to gť [119] (To geft) rybieho pyzma welike mnoſtwie, neb w tō morzy welikych welrybow mnoho lapagi, z nichzto pyzmo to ambru wybieragi Tu gefť lewhartow a lwykow welike mnoſtwie y lwow welikych. Tu gfu geleny y frnij y dywoke kozy y take ptakow mnozfti° a ptaczie giech gfu k naſſem welmy nepodobny. Gfu tu take rozliczny ptaczi, gichzto my zde w naſſich zemij[-ch] nemamy. Do tey wlaſti p mnohe kupie mnozftwie lody przichazie, Ale k ginim oftrowom na polednie malo przichazie lody, gedno k oftrowu kamzybar, p welmy byſtru wodu to° morze. Neb lodije tam welmy berze brzczie, ale welmy nefnadnie fie zaſie wratie. Neb ta lodij, geſfto z kralowſtwie Maabar do to° oftrowu Madeygafťar prziffia we dwaczeti dnech, z to° oftrowu Madeygafťar moz ledwa we trzech myſieczich fie wratyti zaſie do Maabar, proto ze to morze welmy byſtrze biezij ku polednij. . . fie na gynu ſtra° zaſie neobrati.

O welikich ptaczach tuto. DO tiech oftrowow, yakoz gfm rzekl, lodye nerady gfu[id-] pro weliku byſtroſť toho morze a bywa geden gifty czas roku, ze fie gedno ptaczſtwo tu welmy diwnie vkazugie, gymzto ony rziekagij

camelorum, quia inuenerunt eas sibi esse ceteris saniores. Est autem ibi tam innumera camelorum multitudo, quod¹⁾ uidetur incredibile pre stupore multitudinis inaudite nisi proprio intuitu.¹⁾ In hac insula sunt multa nemora sandalorum rubeorum, de quibus ibi sunt arbores magne, ex quibus negociaciones maxime fiunt. Ibi est ambri copia magna, quia in mari illo capodogle et cethe grandia capiuntur sepe, ex quibus ambra colligitur. Ibi sunt leopardi et leoncie in copia magna et leones magni ualde. Sunt ibi cerui, damule et capree in multitudine [98^b] magna et uenaciones maxime bestiarum et uolucrum. Aues autem regionis illius nostris auibus dissimiles sunt ualde. Sunt eciam ibi aues multarum specierum, quas omnino in nostris regionibus non habemus. Ad hanc insulam propter mercaciones innumeras conueniunt naues multe. Ad alias uero insulas ultra istam ad meridiem paruus concursus nauium est, nisi ad insulam canzibar, propter cursum uelocissimum aque maris. Naues enim uelociter currunt illuc, sed cum difficultate nimia reuertuntur. Eadem enim nauis, que de regno maabar uenit in xx diebus, uix de magastar²⁾ potest in tribus mensibus redire in maabar et quod maris illius fluxus uehemens semper ad meridiem currit et nunquam ad partem aliam retrorsum [98^b] conuertitur fluxus ille.

De auibus maximis, que dicuntur ruth. Capitulum xl. In insulis autem illis, ad quas naues, ut dixi, inuitissime uadunt propter uelocissimum cursum, apparet cuncto anni tempore vna mirabilis species auium, que³⁾ dicitur Ruth.³⁾

¹⁾ — ¹⁾ P¹ + cernantur, P² schází. — ²⁾ L madaygastar. — ³⁾ — ³⁾ P² schází.

Ruth, a gfu podobni na spofobie ziwota k orliczi, ale dywnie weliczy gfu. prawye, któz gfu wydaly, ze pozrze [peř-] gednoho krzidla gefť na dwanafté kroczezy dly. [119^a] Tluftoft perzie geĥo, y gefť tak welike fyli ten ptak, ze ſam gedyni flona vĥonij a wzĥoru gey wzneffa v powietrze y vpuftie, aby ſpadna zabil ſie, a kdiz gey tak ſpadna[!] na geĥo maſſo ſieda, y gie. ya Markus, kdiz gſem to prwe ſliſſal prawiecze, mnyel gſem, by ten ptak byl noĥ, o nichz prawie, ze gfu diel podobenſtwie ptaczieĥo a diel zwierzeczieĥo. Ale ti, któz gfu ty ptaky wydaly, vſtawicznie gyftichu, ze negfu noĥowe a ze nemagi zadne^o podobenſtwie zwierzecziĥo, a ze gedno dwie nozie magi jako gyni ptaczi. Weliky kaam kublay do tieĥ ofťrowow ſwe poſly flawal, aby gednoĥo poſla ge^o, genz tu yat byl, puftily aneb kazaly propuſtiti. A take rozkazal tyem ſwym poſlom, aby tam ſĥlednucz polozenie a dywnoſť wlaſtij tey, wraticzo[*e*] ſie zaſie, vmyely ge^v wyprawiti. A onij wratiwſſe ſie, yateĥo toĥo, geĥoz gfu ſĥledaly, zaſie przywedly. A mezy gynim, czoz o tieĥ ofťrowieĥ prawieĥu, rzekly gfu, ze gfu tam weprzowe dywoczĭ tak weliczi jako buwolowe, A ze gefť tam dywokych ofťlow a ginich zwierzat welike mnozſtwie, gichzto podobenſtwie w naſſich zemyĥ nemamij.

O ofťrowu kamsibar. PO tom dale gducze, nagde ofťrow kamzibar, genz w okrſku ſwem ma dwie tiſtacz myl, Tu magi [120] krale ſwe^o a rzeĥz. A wſſiczknij, któz tu bidle, modloſľuĥy gfu. Gfu take lide tluſti, ale k tey

Assimilantur enim aquilis in effigie corporis, sed mire magnitudinis sunt. Asserunt enim, qui uiderunt eas, quod penne ale vnus xlj passuum in longitudine habent, grossicies autem pennarum et corporis animalis secundum proporcionem debitam tante longitudini pennarum correspondent. Est autem auis illa tante fortitudinis et uirtutis, quod vna ex huiusmodi aibus absque alterius auxilio auis elephantem capit et in altum aerem eleuat et ibi dimittit, ut cadat et confringatur, Post [99^a] modum super eius cadauer descendit et deuorat carnes eius. Ego autem Marchus quando hoc audiui, primo narrari putau, ut aues ille essent grifi, de quibus fertur, quod partim auium et partim similitudinem habeant bestiarum. Sed hii, qui aues illas uiderunt, constantissime asserebant, quod non habent in parte aliqua similitudinem bestie, sed duos solummodo pedes habent ut aues. Magnus Kaam Cublay ad insulas illas nuncios suos misit, ut quendam eius nuncium, qui ibi captiuus erat, facerent relaxari. Insuper eis imposuit, ut ei referre scirent in reditu suo de condicionibus et mirabilibus regionis illius, qui redeuntes captiuum, quem quesiuerat, reducerunt et inter cetera, que de illis insulis referebant, dixerunt [99^{a1}] apros ibi esse magnos ut bubali et quod ibi erant giraffe et onagri in copia magna et alia animancia multa, quorum species in nostris regionibus non habemus

De indula Ćincimbar. Capitulum xli. Inuenitur autem postmodum insula ĆanĆibar, que in giro capit miliaria duo milia. Ibi est rex proprius et singularis lingua. Omnes insule habitatores ydolatre sunt. Sunt eciam corpore grossi, sed

tluŝtoŝti wyfoczie wyfokoŝti nemagi podobney. Neb kdy by ktery tluŝtoŝty wyfokoŝt byla yakoz by fluŝŝielo, zdaly by ŝie ŝylni obrowe, yakoz y gfu ŝylni. Nebo gedem z nich tak welike brziemye czechozkoliwiek vneŝe, yakoz by mohli zdwyhnuti cztirzie muzowe z giney wlaŝti. Take gedem z nich toliko ŝnye yako naŝŝich piet. Wŝŝiczkny czrny gfu a nazy chodie, gedno hanbu zakrygicz, wlaŝŝow kaderzawoŝt tak huŝtu magi, ze gie wodu ledwy roztahne. Vŝta magi welmy welika a chrziepy k czielu obrzaczeno a ŝwrchu otewrzeno, Vŝŝy weliczie, oczy hrozne, zeny gegich teŝ ŝŝikarede gfu welmy, vŝta welika magi, chrziepie ŝŝyroke, oczy wyŝŝiedle, rucze tluŝte cztirzikrat nez zenij z ginich wlaŝti. lid ten zywy ŝie maŝŝem, mlekiem, ryzie a da'tyly, to geŝt owocem palmowym. Wynnicz nemagi ale pytie fobie welmy dobre [s]rzizzie a z czukru a z ginich wieczy vŝtawicznie dielagi. kupczieni geŝt tu welmy welike, a zwlaŝŝcze tu kupugy pyzmo rybie, ambru a zuby ŝlonowe, neb tu ŝlonow geŝt welika wiecz a welrybow w tō oŝtrowu mnoho lapagi. Muzie gfu welmy vkrutny a walecznij y liti a ŝmrty ŝie malo bogie, kony nemagi, ale ŝlonij a ŝ welbludy na walky giezdie. A dielagi na ŝlonyech drzewene twrzie tak welike, ze w gedne tey [120^a] twrzi ŝtane mvzow dobrze odienich k bogi do ŝŝeŝtนาŝti neb do dwaczieti, kopymi neb lanczemy a myeczci y kamenym boyugi ŝ tiech twrzy. Twrzie ty giŝte dŝkamij gfu operzenij a przikryti. A kdiz chtye ktere^v bogi neb k pobiti tahnuti, na-

altitudo corporis grossicie i proportione debita non respondet. Nam si protenderentur in altum, iuxta quod grossitudo requireret, absque dubio uiderentur esse gigantes. Fortes tamen sunt ualde. Nam vnus illorum tantum oneris desert, quantum ¹⁾ sustinere possent quatuor viri de alia regione. Vnus [99^b] eciam ex illis pro quinque ex nostratibus cibum sumit. Omnes nigri sunt et nudi procedunt, sed uerenda operiunt. Capillorum tam depensam crepitudinem habent, ut cum aqua uix possint extendi. Os habent magnum ualde et nares uersus frontem superius reuolutas. Aures grandes et oculos habent ualde horribiles. Mulieres uero similimodo eorum deformes sunt ualde, os magnum habentes, nares grossas et ²⁾ oculos prominentes. ²⁾ Manus uero grossiores habent in quadruplo, quam habeant aliarum gentium mulieres. Populus hic carnibus lacte, riso et dactylis uescitur. Vineis carent, sed pocionem pro ³⁾ potu communi ³⁾ optimam faciunt de riso, ŝucaro et delicatis ⁴⁾ aliis speciebus. mercaciones ibi maxime fiunt et specialiter [99^{b1}] de Ambra et de dentibus elephantum. Ibi enim elephantes multi sunt et cethe grandia in mari illius insule capiuntur. Viri insule huius fortes ⁵⁾ ualde sunt et bellicosi et mortem curare non uidentur. Equos non habent, sed cum elephantis et camelis ad bella procedunt. faciunt autem super elephantes lignea castra tante magnitudinis, ⁶⁾ ut super ⁷⁾ vnum ex castris stent ⁷⁾ viri muniti ⁸⁾ ad plurimum ⁹⁾ xvi uel xx. cum lanceis gladiis et

¹⁾ P¹ quattuor. — ²⁾—³⁾ P² schází. — ³⁾—³⁾ P² schází. — ⁴⁾ L dactitis et. — ⁵⁾ P¹ feroces. — ⁶⁾ P¹ fortitudinis. — ⁷⁾—⁷⁾ P¹ schází. — ⁸⁾ P² + muniti xv uel xx ubi possint existere. — ⁹⁾ L prelium.

pogie flóny to° dobre° pytie, yakož famy lide pygie, aby f toho pytie fnyeyffie byli. W tō ofrowu geft lwow mnoho, genž lwom ginich zemy gfu welmy nepodobny, y gina take zwierzata, tu gfu owcze wfeczky byele, gedno hlawu magy czernu, a takowe gfu po tom wfem ofrowu. Tu gfu ta zwierzata, gto flowu wlaſky neb latynie Gyraffe, ta zwierzata magi dluha hrdla na trzi kroczie, przedny nohy dluhe, ale zadnye kratke, hlavy magi male. Barwy na frſti gfu biele a czerwene po wfem tiele, ta gſta zwierzatka gfu krotka, zadne° ne[*n*]razie.

O množſtwie ofrowow. I Akž gfem koliwiek mnoho pfał o yndie awffakž gfem geffcze nepfał o gmenowyteyffiech ofrowiech. A ty, o nichž gfem fwrchu pfały opuſtil. . . Neb geft tak welike množſtwie ofrowow, ze zadny živy człowiek nemohl by gich wfecch položený wyprawiti, yakož gytie marynarzie, genž wiecz po morzi gedu, y take pieffczy yako po zemy po fwietie gdu po tiech wlaſtech wſtawicznie. A yakož magi z pieſma a znamenanye gyežd morlkych morze yndyſkeho, [121] ze w morzie yndyſkem w poczcie geft dwanaſt tiſſiecz a ſedm ſeťh ofrowow, yakož prawie tiech, w nychž gfu lide, y tiech, w nichž lidy nenie, ſpolu poczigicze.

O wlaſti rzeceſeny Abaſtia. A protož popyſanie weſpolek gmenowy tieyffiech ofrowow a wlaſti wieczffie yndie, genž ſie wztahla geft od wlaſti

lapidibus pugnant, qui in huiusmodi castris sunt. Castra autem illa sunt asseribus cooperta. Cum igitur debent ad bella procedere, primo elephantes potant illa optima pocione, quam ¹⁾ pro se populus terre bibit, ut audaciores fiant ex huiusmodi pocione. ¹⁾ In hac insula [100^a] sunt leones multi, qui leonibus aliarum regionum sunt valde dissimiles. Sunt ibi et leopardi et etiam leonice in magna multitudine. Similiter et bestie omnes insule huius sunt dissimiles bestiis, que habentur in regionibus aliis. Ibi sunt verueces albi caput nigrum habentes et tales sunt omnes, qui habentur in insula. Ibi sunt giraffe multum collum longum habentes tribus passibus. Anteriora uero crura habet longa, posteriora uero sunt breuia, capita habent ²⁾ parua et color earum est uarius, albus et rubeus per rosas seu rotulas per totum corpus distinctus vndique et diffusus. animalia quedam mansueta sunt giraffe predictae et neminem ³⁾ ledunt.

De multitudine insularum yndie. Capitulum xlii. [100^a] Licet multa de yndia scripserim, non tamen scripsi, nisi de principalioribus insulis. Ille autem, quas obmisi scribere, descriptis insulis sunt subiecte. Est autem tanta multitudo insularum yndie, quod per uiuentem hominem non posset earum condicio recitari. Sicut enim asserunt marinarii et pedote magni regionum illarum et sicut habetur ex scriptura et nota compassium maris yndici, in ipso mari yndie sunt insule numero xii milia septingente, ⁴⁾ Omnes insulas, ut aiunt, habitatas et non habitatas, uniuersaliter computando.

De prouincia abascie, xliij. Descriptis igitur summarie principalioribus insulis et regionibus maioribus insule, ⁵⁾ que protenditur a prouincia maabar

¹⁾—¹⁾ P² schází. — ²⁾ L uero earum sunt. — ³⁾ Psáno meminim. — ⁴⁾ L MCCCCLXXVIII, P¹ LXX — ⁵⁾ P² indie.

Maabar az do kralowftwie Kehmakoram, a menſſie yndie, geyz konczeni gfu od kralowftwie Mutyfily, Nynye o(d) wlaſtech gmenowyteyffiech przoftrzednie yndie kratczie wyprawyme, genz flowe Abaftia, a geft wlaſt welmy welika, genz geft rozdielena w fedmero kralowftwie, w nichzto geft fedm kralow, z nichz geden nad gine geft a geft krzieftian. A gynich ſfeft we dwie gfu ſtranye rozdielenij, Neb trzi z nich gfu krzieftiane a druzi trzie Saraczeni, krzieftiane w tey wlaſti znamenie zlate magi na czele az do pol noſa. Gfu take w tey wlaſti zidow mnoho, genz znamenanj gfu na obu liczij horuczym zelezem. A naywieczffie kral ten w obu wlaſti przebywa, ale Saraczeni ti przebywagi w zadnich kraginach tey wlaſti w tu ſtranu, yakoz lezie wlaſt deaden. W tey wlaſti deaden kazal gt ſwaty Tomafſ appoſtol, kdezto geft mnoho lyda obratil ku pa^v gezu kriftu. W tey wlaſti dobrze Rieterzie gfu a wodieny vdatny, neb yako wſtawicznie bogugi ſ zoldanē z deaden [ ] [121^a], A ſ nvbyany a ſ gynimy mnogymi rozlicznich kragyn.

O gednom byſkupu krzieftianskem. LEta bozieho tiſſiczieho dwuſte^o ofmdefate^o ofmeho kral naymenowitiejffie tey wlaſti Abaftie chtiel do geruzalema bozi hrob nawſſcziewiti A kdiz vmyſil ſwe^o nabozenſtwie panom ſwym powiediel, wfficzny gfu ge^v wzradily, aby ſam ſwym ziwotem tam

uſque [100^b] ad regnum Resmacoram et minoris indie, cuius termini ſunt a regno Cyamba¹⁾ uſque ad regnum Murfili, Nunc de regionibus principalioribus medie ſeu meridiane yndie breuiter diſſeramus, que ſpeciali nomine dicitur abascia. Abascia igitur eſt prouincia maxima, que in ſeptem regna diuiditur. Vbi ſunt reges vii, quorum vnus qui ceteris praeminet, eſt christianus, alii uero ſex induas²⁾ diuiſi ſunt partes. Tres quidem ex ipsis ſunt christiani. Tres uero alii ſaraceni. Christiani huius prouincie ſignum aureum habent in fronte in crucis modum, quod eis, quando baptizantur, imprimitur. Saraceni uero huius prouincie ſignum a fronte habent uſque ad naſi medium. Sunt in ipſa prouincia iudei multi, qui cum ignito ferro ſignati [100^{b1}] et cauteriſati ſunt in Vtraque maxilla. Rex autem maior in vtraque prouincia habitat. Saraceni uero in extremis prouincie habitant uerſus³⁾ prouinciam aden. In prouincia aden predicauit ſanctus thomas apoſtolus, ubi multos populos conuertit ad chriſtum. Poſtmodo ſe tranſtulit ad regnum maabar, ubi poſt multorum conuerſionem fuit martirio coronatus. Vbi eciam eius corpus ſanctiſſimum requieſcit, ſicut ſuperius dictum eſt. In hac prouincia boni milites ſunt et probi et in armis ſtrenui ualde. Quſai autem continua bella habent cum ſoldano de aden et cum nubianis⁴⁾ aliſque multis in finitimis terminis conſtitutis.

De quodam Episcopo⁵⁾ quem ſoldanus Aden circumcidi fecit in iniuriam fidei chriſtiane et regis abas[101^a]cie, et de uindicta magna pro ſcelere facta. Capitulum xliiii. Anno domini m^o cc^o lx^o xxviii Rex principalior huius prouincie

¹⁾ L Cyambal. — ²⁾ psáno duabus. — ³⁾—⁴⁾ P¹ ſcházi. — ⁴⁾ L + in. —

⁵⁾ L + chriſtiano.

negiedzyl, bogieczte sie, aby sie ge^v na czestie nyeczfo protiwe^o neprizihodilo, neb myel skrze zemij Saraczenow giety. y poradily ge^v, aby biskupa gednoho fwateho tey wlasti ku pocztiwe^v hrobu bozie^v poslal, po nyemz by tam dary fweho nabozenstwie poslal. Tehdy kral gegich rady poslech, f pocztiwu obieti to^o giste^o byskupa tā poffle. A kdiz giz zasie gda, po zemij ssel ten byskup krale Aden, gehoz wlasti lide gfu saraczeny y magi v weliku newawist lid krzie(n)stianskey, kral tey wlasti Aden gme drziewe rzecze^o Byskupa vflissaw, ze gest krzieftian a pofel kralow z abastye. A kdiz ten biskup bude przed krale przyweden, bude biskupowy kral welmy hroziti a welike hrozie dawati, neprzigmely zakona Machometowa. A byskup wstawicznu misly v bozie wierie gfa, yafnym hlaffem dobrowolnie sie oddal radiegi vmrzeti, nez od wiery bozie a od lasky odstupyti. Tehdy zoldan kral tey wlasti Aden Byskupa obrzezati kazal [122] k ohyzdie wiery krzieftianskey a krale geho Abastkeho, genz wiery krzieftianske pln byeffe. A kdiz giz tak biskup, gfa obrzezan, bieffe puffezen a przigde k fwemu kraly Abastke^v, tehdy kral vflissaw, czo sie gest biskupowy stalo, welmy sie rozhniewa. A fhledagie weliky zastup giedzczow y pieffsiech y flonow f twrzemy proti zemyem krale Adenske^o, zburzy zastupy swe. Tehdy zoldan kral Adensky, magie ssebu dwa gina krale, gide proti nyemu f weliku woysku. A sgieducze sie, weliky boyg mezi febu vczinie, tak ze gich mnoho bude porazeno a zbytu

uoluit in Jerusalem sepulcrum domini,¹⁾ uisitare. Cumque propositum suo deuocionis baronibus declarasset, dissuasum illi ab omnibus extitit, ne personaliter illic iret. metuebant enim, ne sinistrum aliquod ei in via accideret, et quia erat trans-
iturus per terras saracenum infidelium. Consuluerunt igitur, ut episcopum quendam sanctum regionis illius ad sepulcrum domini uenerabile destinaret, per quem illuc sue deuocionis dona transmitteret. Qui eorum consilio acquiescens cum oblatione solenni prefatum illuc direxit episcopum. Cum autem rediens per terram transiret regis aden, cuius incole, [101²¹] quia saraceni sunt, habent summe christianos exosos, Rex aden prefatum cepit episcopum audiens ipsum christianum esse et nuncium regis prouincie abascie.²⁾ Cumque episcopum regis conspectui fuisset presentatus, comminatus Rex episcopo fuit durissime ualde, nisi abnegato christi nomine legem susciperet machometi. Episcopus uero constanti animo in fide domini perseuerans clara uoce sponte se obtulit moriturum, antequam³⁾ a christi fide et caritate deficeret.³⁾ Tunc soldanus aden ipsum circumcidi mandauit in despectum fidei christiane et sui regis abascie, qui⁴⁾ christianus erat.⁴⁾ Dimissus⁵⁾ igitur Episcopus Circumciscus peruenit ad regem Abascie.⁵⁾ Tunc rex, cum audisset, que circa episcopum gesta fuerant, mira indignacione commotus magno [101^b] exercitu congregato peditum et equitum et elephantum cum castris contra terras regis aden mouit exercitum. Soldanus uero regis aden Reges duos secum habens occurrit illi cum exercitu magno.

¹⁾ L + nostri Jesu Christi. — ²⁾ P^a balastie. — ³⁾—⁴⁾ P^a schází. — ⁴⁾—⁴⁾ P^a schází. — ⁵⁾—⁵⁾ P^a schází. — ⁶⁾ P + in ira.

z woŷfka krale Adenŷke°. A tak kral abafŷky boyg obdrzaw, dale przed ŷie do kralowŷtwie adenŷke° mocnoŷie giel. Tehdy Saraczeni na tiech mieŷtech byli ŷie ge° zaŷadily, chtiecze obranyi, aby dale negiel, y bily porazeny od krale Abafŷke°, y bidyl geŷt kral abafŷky w zemych krale adanŷke° f ŷwymy zaŷtupy geden myŷefiecz, dobywagie a kazie wzdy wlaŷti geho. Potom f weliku czŷtie domow ŷie wratil, nad krale Adenŷkeho vkruutenŷtwiem pyŷŷnye ŷie pomŷty a nad geho hrziecha welikoŷty.

O rozlicznoŷti zwierzat w Abafŷij. Zyd [1] tey wlaŷti Abafŷya maŷŷa, mleka a ryŷow poziwagi y take olegie toho ŷiemene, geŷto ŷlowe latynie y wlaŷky Sofyma. Mieŷt mnoho y mieŷteczek geŷt w tey wlaŷti neb [122^a] W tom ofrowie, w nychzto bywa welike kupeczŷtwie, neb tu dielagi rozliczna platna bawlna. Tu ŷlonow mnoho geŷt. yakkzoliwiek ŷie tu nerodie, ale z ginich ofŷtrowow yndiŷkych ge tam przywodie. Tu ŷie rodie ta zwierzata Gyraffe, lwowe, lewhartowe, y ginich mno° zwierzat, k naŷŷym welmy nepodobnich. Tu geŷt mnoho dywokich oflow y ptaczŷtwa rozlicznich, gichz my zde w naŷŷich zemych nemamy. Tu gfu ŷlepicze welmy krafne, tu bywa low weliky zwierzie y ptakow papuchow y rozliczneho ŷpoŷobu. Tu gfu nohowe weliczi yako oflowe, opicze, koczky moŷŷke, gto ŷlowu latynie neb wlaŷky katty pauly a druhe kattymamyenos[1], a ty magi twaŷŷ oŷŷem prawie yako czlowieczie.

Commiserunt autem ad inuicem prelium et occisis multis de exercitu regis Aden rex Abascie uictor extitit et rursus ad interiora regni aden processit. Saraceni autem in tribus locis illi uolentes obsidere, ne transiret, semper fuerunt debellati ab exercitu regis Abascie. Moratus est uero Rex Abascie in terris regis Aden post uictorias mense vno deuastans continue regiones. Post hoc cum honore magno ad propria rediit immanitate sceleris Regis Aden optime vindicata.

De diuersitate bestiarum [101^{b1}] prouincie Abascie. C. xlv. Abascie populus carnis, lacte et riso vescitur et utitur oleo de sosima. multe Ciuitates ibi sunt et oppida multa, ubi fiunt negociaciones multe et magne. Bucaramus¹⁾ optimus et Bombicini panni in copia maxima ibi sunt. Ibi elephantes multi sunt, licet non nascantur ibidem, sed illuc de aliis yndie partibus deferuntur. Ibi nascuntur giraffe multe, leones, leopardi²⁾ et alia animalia multa ualde dissimilia tamen nostris. Ibi sunt onagri multi et aues diuersarum specierum, quas in nostris regionibus non habemus. Ibi sunt galline pulcherrime. Ibi sunt struciones grandes ut asini. Ibi sunt uenaciones magne bestiarum et uolucrum. Papagalli siue epymaci³⁾ multi [102^a] et pulcri sunt ibi et diuersarum manerierum. Simie, catti,⁴⁾ pauli et catimamones, qui humanas omnino effigies in faciebus habere uidentur.

¹⁾ L buchiranus. — ²⁾ P¹ + leoncie — ³⁾ P¹ epymachi. — ⁴⁾ L catti — ⁵⁾ P¹ xx.

O tey wlaſti Aden takto. Ta wlaſt Aden krale ma, gemuz zoldan rziekagi. lide tey wlaſti wſſiczny gfu Saraczenowe a krzieſtiani welmy nenawidie. Tu geſt mieſt mnoho a hradow. Tu geſt take brzieh welmy dobry, k nyemuz ſie ſchazie mnoho lodie z yndie korzenie rozliczneho. A kupczy, tu kterziz korzenie a gynu drahu wony kupugi, do Allexandrie gie wezu. f lody to° brziehu w male przykladucze, ſedm dnij po wodie wezu, potom wkładucze na welbludy trzidczet dnij f welbludy gdu, aż rziesty Allexandrſke gedu, ktezto ge opiet na gine lodie [123] przykladucze, do Allexandrie wezu. Ta czeſta geſt ſnadneyſſie a naykratſſie nezli by kudy gy kupczy mohli wcziniti, genz kupie a korzeni z yndie do Allexandrie wezu. Tu take czeſtu mnoho kony wodie do yndie. A kral adenſky zoldan tak wieliky myto berze f tey kupie, yakoz wezu ſkrze ge° zemie, ze ſkrze wieliky vzitky flowe a geſt geden z naybohateyſſich kralow, cžoz gich w ſwiete geſt. kdiz to zoldan babylońſky obhledl[!] geſt bil myeſto rzeczene Akkon a dobywal ge° leta bozie° tiſſieczieho a dwuſte°, zoldan druhy z tey zemye Aden poſlal ge° na pomocz to ġt zoldanowy babylońſke° z giedznych trzidczet tiſſiecz a w cztyrzidczet tiſſicz welbluduow. A to ne proto wczinil, ze by zoldana babilońſke° tak welmy milowal, ale ze welyku nenawyſti nenawydziel geſt krzieſtia°. Od brziehu kralowſtwie Adenſke° przyez cztirzidczeti myl geſt mieſto gedno gmenem Eſtyer w tey wlaſti, genz zalezie k tey franie na

De prouincia aden, xlvi. Aden prouincia regem habet, quem ſoldanum vocant. Incole prouincie huius omnes ſaraceni ſunt et chriſtianos ſupra modum habent exoſos. Ibi ſunt Ciuitates multe et caſtra. Ibi eſt portus optimus, ad quem multe naues de yndia confluunt aromata deferentes. Negociatores autem, qui ibi emunt aromata, ut in alexandriam ea deferant, de nauibus portus illius ea in naues paruas transferunt et per dietas vii ſuper flumine deducunt. Poſtmodum ſuper camelos ponunt et per dietas xxx [102^a] cum camelis uadunt, donec ad flumen alexandrie veniant. Ibi ea ruruſum in naues alias transferentes uſque ad alexandriam deducunt. Hec uia eſt facilior et breuior, quam negotiatores facere poſſint, qui mercaciones et aromata de yndia in alexandriam deferunt. Per eandem uero uiam multi equi a mercatoribus ducuntur in yndiam. Rex autem aden introitus tam magnoſ percipit de mercacionibus, que per ſuum territorium deducuntur, quod ob prouentus innumeros eſt vnus de dicioſiſſimis regibus qui in mundo ſint. Quando ſoldanus babilonie obſedit Ciuitatem Accon et expugnabat eam Anno domini M^o CC^o LXX°, ¹⁾ ſoldanus de Aden miſit in [102^b] auxilium eius equitum xxx milia et xl ²⁾ milia camelorum. Hoc autem non ideo fecit, quod ſoldanus babilonie ſic diligeret intime, ſed ſolum, quia amariffimo odio oderat chriſtianos. Ultra portum regni aden ad miliaria xl eſt Ciuitas vna maxima, nomine eſtier, in eadem prouincia, que ſita eſt ad ſeptentrionalem plagam regni Multas ſub ſe Ciuitates habens et Caſtra multa

¹⁾ P^o M^o CC^o. — ²⁾ L CCCC.

puol noczi toho kralowstwie. A to miesto ma pod febu mnoho ginich mieft a hradow a gefť poddano panftwie krale Adenſke^o zoldana. V toho miefta gefť brzieh welmy dobry. A wfficzny lide tey wlafti Saraczeny gfu. Od to^o brziehu welike mnozftwie kony wedu do yndie. W tey wlafty gefť welike mnozftwie kádydla byleho [123^a] A welmy dobreho, genz z maleho drzewiczka, kterežto podobno gefť k giedly, tecze; neb ti lide, genz bidle w tey zemy, hufto narziezugie a czafto kory f toho drzewia a z tiech narziezkow teku z kory wen kropye kadidla. Tež take y kromye narziezugi fkrzie koru. mnoho tey mokrofti tecze pro weliku horko[ſt] tey wlafti a poťo zfechne neb ztwrdne. Gefť take tu palmowe^o drzewie mnoho, na niemz rofte owocze, gto flowe datyli, a to^o owocze gt tu mnozftwie a welmy dobre^o. Zadne obyle tu nerofte kromie ryzie y toho gefťcze tu malo rofte, protoz muſiegy obyle odgynud tã wefty z ginich wlafti. Rib tu magi y przielifs dofti a zwlaſcze tunyni welike a welmy dobre. A ty riby obecne gmenugi Tunyna. wynnicz nemagi, ale dielagie fobie wino z datylow, z ryzow a z Czukru. W tey wlafti gfu owcze maliczke, wſſy nemagi, nez dwa mala rozky. Dobytek tey wlafti, to gefť kony, wolowe, owczie y welbludowe, rybam gefť przywykly a to gefť obecni pokrm a paſt[-v-]a gegich. Nebo ze zemye tiech wlaftie welikem horkem fucha gt . . . A protoz ryby dobitku giefti dawagi. po trzie mieſecze w roczie, to gt Marczie, dubna

et est subiecta dominio regis aden. iuxta hanc Ciuitatem portus optimus est. Omnes huius patrie incole sunt saraceni. De hoc portu tam nimia multitudo equorum a negociatoribus defertur in yndiam, ut de multitudine ipsarum uix narrantibus credi possit. In hac [102^{b1}] prouincia est copia magna thuris albi et optimi, quod de paruis arboribus, que similes sunt abietibus, guttatim fluit. Incole enim regionis crebris incisionibus perforant et incidunt cortices arborum et de incisionibus illis profluunt extra cortices arborum gutte thuris. Similiter etiam absque eo, quod incisiones fiant, multum de huiusmodi liquore fluit ex eis, propter calorem ¹⁾ maximum regionis illius, et postmodum indurescit. Sunt etiam ibi palme multe, que dactilos optimos copiose producunt. Nullum bladum ibi nascitur preter risum et de illo modicum ibi crescit. Oportet autem, ut illuc blada de regionibus aliis deferantur. Ibi habentur pisces in copia maxima supra modum [103^a] et specialiter tunni magni et optimi, quos tunninas vulgariter nominamus. Vineis carent, sed vinum optimum de delicatis riso et çucaro faciunt. In hac regione sunt uerueces statura parui, qui neque aures habent omnino neque formam aliquam loco aurium, sed ubi animalia cetera aures habent, ibi habent duo cornua paruula. Animalia regionis illius, s. equi, boues atque cameli, ad esum piscium assueta sunt et ille est communis et quotidianus cibus eorum. Nam quia terra illa pre calore nimio est arida supra modum, ideo herbas non germinat neque blada, propter quod pisces animalibus exhibentur in cibum. Tribus autem anni mensibus fit ibi

¹ P¹ liquorem.

a magie, bywa tu rib przedywnij low tak, ze sie wzaſne człowiek, wyda tak welike mnozſtwie [124] Ryb neſlichanie. Ty ony ryby fuſſieczce chowagi a czely rok dobitku dawagi. Teez dobitek tey giſte wlaſti rybi nowe jako y lide giedie, aczkoliwiek k fuſſenym ribam geſt zwyczeny a wiecze zuczeny. Czienie lyde w tey wlaſti peczny welike a ty zrziezicz na male kuffy y polegy ty kuffy wodu a kdiz rozmokne, prziczinieczce muky fmyeſſegy, w hromadu fwalegy y [c]hne tu jako p[-r-]awe, kdiz chleb dielagy z tieſta. potom ty chleby na flunczi fuſſie a tak gey chowati mohu czely rok welmy dobrze.

O gedney kragine, genz Tatarzi fu. . . W Nyekterych wlaſtech w konczinach tey ſtrany na puolnocz mnoho taterow geſt, magyeczce krale wſeho, genz geſt taterſke° pokolenie, welmy welike° krale. A ti tatarzi obychezig drzie ſtarych ſwych przedſſich, genz prawy tatarzi gfu. Wſſiczny gfu modloſluhy a gedno° boha naſledugi, gemuz rziekagi watygay, gehoz mnye, by wladl zemy y tiem wſſiem, czoz ſie [c] zemie rody a ptoz gey naziwagi bohem zemſkym. Tomu ſwemu bohu krziewe° modle a obrazi czinie z plſti, yakoz o ginich tatarziech ſwrchu pſano ſtogi a praweno geſt. Ten lid any na hradech any w mieſtech przebywa, ale w horach a po polech tey giſte wlaſti. Tiech tatarow geſt welmy welike mnozſtwie a zadneho hole obyle

piscium captura mirabilis, s. marcio, aprili et maio [103^{a1}] ita, ut stupor sit maximus tam inextimabilem piscium copiam cernere. Hos pisces siccant et seruant et per totum annum animalibus prebent. Similiter etiam animalia prefata regionis illius pisces recentes et siccis comedunt, quamquam ad siccis magis assueta sunt. Faciunt autem incole regionis illius bis coctos panes de piscibus supradictis. Nam pisces magnos minutatim concidunt et minuta illa fragmenta conspergunt, conglutinant et commiscent similiter, sicut de farina fit, quando panis de bladi pasta conficitur. Post hec panes illos ad solem desiccant, qui deinde per totum annum optime conseruantur.

De regione quadam, ubi tartari habitant in aquilonari plaga. Capitulum xlvij. [103^{b1}] Terminatis hiis, que de yndia et quibusdam ethyopie regionibus narrare disposui Nunc, antequam libro finem imponam, ad regiones quasdam oppositas, que sunt in extremis partibus aquilonis, de quibus in suo loco in superioribus libri partibus narrare obmiseram, gracia breuitatis redeamus. In regionibus quibusdam in aquilonaribus terminis constitutis ultra polum articum multi tartari habitant regem habentes, qui est de progenie regis maximi tartarorum. Qui quidem tartari ritum et modos seruant antiquorum predecessorum suorum, qui ueri et recti tartari sunt, omnes autem ydolatre sunt et deum vnum colunt, quem Natygay vocant, quem putant terre et omnium, que producantur ex ea, habere dominium et idcirco no[103^{b1}]minant eum deum terre. Huic deo falso simulacra et ymagines de filtro faciunt, prout de aliis tartaris in superioribus dictum est. Populus hic neque in castris aut opidis neque in ciuitatibus habitat, sed in montibus et in campestribus regionis illius. Sunt

[124^a] Nemagi, nez maffem sie ziwie a mlekiem W pokogy take welikem bidle, neb kral gegich, gehoz posluffny gfu, v pokogy gie zachowawa(gy). Welbludow, kony, woluow, owecz a gine^o dobitka rozliczne^o welike mnozftwie magi. Tu gfu biely nyedwiedy weliczi welmy, dly czafto na dwaczet piedy. Tu gfu lyfky czierne wficzky a welike. Tu gt diwokich oflow mnoho. Tu gfu zwierzat[a] mala, gymz ony rzieczie rondes, genz magi welny zfflechtyle kozky. Ty kuozky Sobolowe flowu. Take geft tiech fsierych zwierzatek popeiecznych welike mnozftwie, z nichzto blany zfflechtile dielagi. Tu gfu take zwierzata welmy welyka podle pokoleny fweho, genz flowe ffaraonowy koczky, gichzto letie tak welike mnozftwie nalowie, ze gym toho czaffu nemnoho trzeba gineho maffa k gedeni. Tu take geft welike mnozftwie dywoke^o zwierzie, neb ta wlast dywoka a nyeczfo pufta geft.

O gedney kraginye, do nyez pro blato a pro led nemos giti. W Kraginach blizkich drziewe rzeczene zemye pod panftwym naprzed gmenencho [!] krale geft wlast gina hornata, to geft plna hor. W niezto przebywagi lide, genz lapagi zwierzatka mala, gto magi kozky zfflechtile welmy, To ge ro[-n-]des, o nychz fwrchu prawno geft, ohranoftagie [125] Sfyera zwierzatka, gymfto rziekagi warz, y czerne lifky a gina takowa zwierzatka, gichz tu wftech geft bez czyfla welike mnozftwie. A ti lide, genz przebywagi w tiech horach drziewe rzeczenych, tak gie chytrze a myftlernye lapagi, ze gym gich malo wteczy moz. konyi, wolowe, oflowe, welbludowe neb kterakoliwek gina

autem hii tartari in multitudine maxima et nulla penitus blada habent, sed carnibus uescuntur et lacte. In pace maxima viuunt, quia rex eorum, cui omnes obediunt, eos in pace conseruat. Camelorum, equorum, boum et animalium aliorum diuersorum habent multitudinem copiosam. Ibi sunt vrsi albi, magni ualde, longitudinis ut plurimum xx palmorum. Ibi sunt uulpes nigre totaliter et magne ualde. Ibi sunt onagri in multitudine [104^a] magna. Ibi sunt eciam animalia paruula, que dicuntur Rondes, que pellem habent delicatissimam supra modum. Hec pelles cambelline uocantur, de quibus supra in 2° libro c^o xx^o mencio facta fuit. Sunt eciam ibi narii in copia maxima, quorum pelles delicate sunt ualde. Ibi eciam sunt animalia magna ualde iuxta genus suum, que dicuntur ratti¹⁾ pharaonis, de quibus capiunt estatis tempore in copia tanta, ut uix ipso tempore carnibus aliis utantur in cibum. Ibi eciam copia maxima est omnium siluestrium animalium, quia regio siluestris est ualde.

De regione alia, ad quam propter lutum et glacies difficilis est accessus C. xlviii. In regionibus affinis terre prefate sub dominio memorati regis est regio alia montu[104^{a1}]osa, in qua habitant homines, qui capiunt animalia paruula, que pelles habent delicatas ualde; et sunt Rondes, de quibus dictum est supra. Almelini, herculini et narii, uulpes nigre et alia huiusmodi, de quibus omnibus dictum est supra, ibi sunt in multitudine innumera, homines autem, qui in montibus habitant supradictis, ita ea ingeniose et artificiose resciant,²⁾ ut

¹⁾ L catti. — ²⁾ L P¹ capere sciunt.

zwierzata tyezka na to myeŝto dogiti nemohu, protoze ta wlaŝt na rowny ma gezera a nyekterake ŝtudnycze a pro przieliffnu zymu, genz w tey wlaŝty geŝt, po wŝŝe czafŝy na tiech gezerziech geŝt led, tak ze lodie odtud gyti nemohu aniz led geŝt tak twrdy, aby tiezke wozij neb gina zwierzata tiezka neb dobytek ŝdrzieti mohl. Take wŝŝiczka gyna rownye, kdez barzyn neb giezer nenyne pro ty wody, genz pro mnoŝtwie tiech ŝtudnicz neb wrchowyn ŝie wŝŝudy wylewagi, tak geŝt blatna, ze wozowe tudy gieti nemohu any ktera zwierzata neb dobytek tyezky gyti moz. A geŝt ta wlaŝt na dly trzinaŝte dny czeŝty a proto ze tu geŝt drzewe rzeczenych drahich koŝy welike mnoŝtwie, na nychz weliky zifk beru lide tey wlaŝti, taku fobie pomocz k to^v wymiŝliły, aby kupczy z ginich kragin k nym mohly dogyti. na poczatu kazde^o dne czeŝty tiech trzi(d)naŝte dny czeŝty, yakoz ta wlaŝt dluha geŝt, yakoz drzewe praweno geŝt, wliczka gedna geŝt [125^a]. W nyez drahne domow geŝt, w nichzto bidle muzie, genz prziwozie a przigimagi kupy, a w kazde wliczi tey chowagi pŝow welikich do trzidczeti aneb do cztrzidczeti. A ti pŝy gŝu zuczeni a zwykly tahnuti fanye a ptoz kazdym fanym prziwiezy ŝfeŝt pŝow rzadem yakoz luŝŝie. Tehdy kdiz chtie gieti. podloze pod fanye kozzie nyedwiedie, na nychzto dwa czlowieky ŝiedita: to geŝt kupecz, genz po k:zze drahe gde, a wozatay, gto pŝy zprawuge a czeŝtu dobrze wie. A proto ze ty giŝte fanye z drzewie welmy lechke^o gŝu a wezpod welmy vhlazene a pŝy ŝylni gŝu a k to^v vrzadu zwykly

pauca sint, que euadere possint manus eorum. Equi autem boues et asini et cameli seu quecunque animalia ponderosa ad loca illa accedere nequeunt eo, quod regio illa habet in planicie lacunas et fontes. et propter frigiditatem nimiam regionis omni tempore in lacunis est glacies, ita ut naues inde transire non possint. Nec est tanta soliditas glaciei, ut currus graues aut [104^b] animalia grauia sustinere ualeat. Tota eciam alia planicies extra lacunas propter aquas, que multitudine foncium diffunduntur, sic lutosa est, ut transitus ibi non pateat curribus et animalibus ponderosis. Protenditur autem regio hec per dietas xiii. Quia igitur tanta est ibi predictarum preciosarum pelium copia, de quibus luca maxima fiunt, homines regionis tale adeo inuenerunt remedium, ut negociatores aliarum parcium ad ipsos accessum possint habere. in capite diete cuiuslibet illarum xiii dietarum, quibus, ut dictum est, protenditur regio, est uiculus vnus, plures continens domos, in quibus habitant viri, qui deducunt et recipiunt mercatores. Et in quolibet uico seruantur canes [104^{b1}] magni ut asini circiter xl. Hii autem canes assueti et docti sunt trahere trabas, que uulgariter in ytalia dicuntur tragye. ¹⁾ Est autem traha seu tragula uehiculum sine rotis, quo apud nos moncium habitatores utuntur. Ad vnam igitur tragulam sex canes ligant ordine congruo. Tragule autem supponuntur pelles ursorum, supra quas homines duo sedent: Negociator s. qui pro pellibus uadit, et auriga, qui canes regit et dirigit et qui uiam optime nouit. Quia igitur id uehiculum est de ligno leuissimo

¹⁾ L tragye, P' trage vel tragule.

a zuczeny, a take mnoho na fanky nekladu, Pfy ti gifti przez blato ge lehczie przewezu neb przetahnu a w blatie newelmy wwieznu fanky takowym tazenym. A kdiz do gine vliczky neb wfy przigedu, genz gefť na konczy czefty to° dne prweho, tehdy kupecz nagmye sobie tu gyne° wozatagie na druhy den czefty, neb ty prwy pfy nemohli by flatfityi praczie tey wfie czefty trzinadfte dny. A tak prwny wozatayg f fwymi pfy domow fie wrati. A ten kupecz na wfłaky den myeny pfy, fanky y wozatagie. A tak [k]tiem horam dogyede, kozzek nakupy tiech drahich, tymf obyczegem przez tu rowny do fwe fie wlafti zafie wrati. na tych kozkach po tiech wlaftach weliky zifk беру. [126]

O wlafti temnofti, genz tak flowe, kapi°. W Konecznich kraginach kralowftwie tatarfke°, o nyemz fmy gednak prawyly, wlaft gina gefť w konczy wfłech kragyn, w nychz lide mohu byti w tu ftranu na puol noczi, genz temnoft flowe, proto ze fluncze tu nedochazie, y gefť tu temne powietrze, yakzto prawie, kdizto mrka. Gfu lide w tey wlafti krafny a weliczi, ale byeli welmij, krale nemagi any knyezetete, gehoz by panftwie poddany byli, ale nefpofoby (tiel) obyczegy lide (gfu nayblizfzy tiech) welmy howadfky biedlecze. A pak tatarzie, genz gfu nayblizfzy tiech lidy, czafťo wytielkagi na tu wlaft temnu, gych dobytek a czoz magi, gym pochwatagy a mnoho gfm fškody czinie. neb pro tmu potom domow by fie pozna(fti nevmiely,

et subtus est planum et politum et canes fortes sunt et ad huiusmodi officium assueti neque magna onera uehiculo imponuntur, Canes illi per lutum illud satis facilliter trahunt [105^a] nec multum in lutum figitur tragula in huiusmodi tractu. Cum autem perueniunt ad vicum alium, qui est in fine diete, tunc negociator accipit ductorem alium pro secunda dieta, quum canes laborem illum per dietas xiii sustinere non possent. Auriga uero ¹⁾ primus cum suis canibus in propriam regreditur mansionem. Et negociator ille qualibet dieta mutat canes, uehiculum et ductorem. Sic igitur ad montes accedens pelles emit ²⁾ et supra dicto modo per planiciem remeatur ad propria. De huiusmodi pellibus in regionibus illis fiunt lucra maxima.

De regione tenebrarum ³⁾ . . . xlix. In finitimis partibus regni tartarorum immediate superius memorati regio alia est in extremis [105^{a1}] habitacionibus septentrionalis plage, que obŕcuritas nuncupatur pro eo, quod sole ibi non apparente maiori ⁴⁾ anni tempore ibi tenebrosus est aer in crepusculi modum. Sunt autem regionis illius homines pulcri, magni ⁵⁾ et corpulenti, ⁶⁾ sed palidi sunt ualde. Regem non habent neque principem, cuius sint dictione subiecti, sed incultorum morum homines sunt bestialiterque uidentes. Tartari uero, qui huiusmodi hominibus sunt affines, sepe regionem illam obscuram inuadunt, ipsorum animalia et bona diripiunt multaue illis inferunt dampna. Quoniam uero propter aeris caliginem ad propria postmodum redire nescirent, equas

¹⁾ L igitur. — ²⁾ L emens. — ³⁾ Velice porušený text rukopisu Vídeňského v těchto posledních dvou kapitulách doplněn z metropolitního rukopisu P¹. — ⁴⁾ P¹ magno. — ⁵⁾ — ⁶⁾ P¹ pulcri sed pallidi.

tatarzi giedu na kliffycziech, gefsto magi mlada hrzebata, tak y f hrzeбаты. A ta gista hrzebata, wchazegicze w tu wlast, kazy swym straznym, aby tu gie drzely az do nych a famy tam giedu do tey wlasti temney. A kdz giz pochwatagy, czoz naywiecze mohu, a chtye zasie na swietlo wygieti, swym klifficzkiem vzdy puftie, aby ffly protie [!], kamz chtye. Tehdy klyfieczie rziechicze, k hrzebatom zasie, kdez gie oflawyli, na to myefsto biezie a ti, genz na nych fyedie, tam kamz fie neznaly . . .

[126^a] *O wlasti Ruffkey nebo o rufych.* RVfka wlast, genz gefst welika welmy w tu ftranu, kdezto sfogi ta hwiezda polus artykus. w tey zemy lyde krzieftiane gfu, Ale drzie w koftelnym rzadu obyczeig rzieczfsky, biely gfu lide a welmy fliczny, muzie y zeny rufe wlafy magicze, poddany gfu w dan kraly tatarfkemu, gemuz w tu ftra^a na wchod fluncze przilezie. Tu gefst mnozfwie welike drahych kozzek yakozto Sobolow, hranoftagiow, popelicznych y ginich takowich. Gefst take mnoho rudy ftrziebrne. A gefst wlasti fludena welmy a az do morzie welike^a ta (wlasti fludena welmy.) W tom morzy gfu nyekteraczi ofstrowowe, w nychzto fie plodye neznamy Sokolowe a rarohowe welmy mnoho, kterezto odtud do rozlicznych zemy roznefu.

Dokonal gfem s bozie pomoczi knyhi tyto, genz flowu Milion Markuffowy z Benatek, Genz f prwu tyto wieczi popfal o obyczegich a o polozeni kragin na wchod fluncze. A fu dokonany a pfani na Lethowiczich w sobotu po swate Markaretie.

pullos habentes equitant earumque pullos faciunt in introitu regionis a Custodibus detineri. Cumque capta [105^b] in tenebris preda ad regionem [lucis] uoluerint regredi, equabus suis frena relaxantes ipsas libere, quo uolunt ire permittunt. Eque autem inhiantes ad filios locum, ubi eos dimiserant, reuertuntur¹⁾ sessores suos, [quo] redire non nouerant, reducentes. Huiusmodi regionis Incole capiunt in copia ma[gna] ermefinos, uarios, herculinos, uulpes et alia huiusmodi animalia habencia pelles admodum [delicatas]. Deferunt pelles ad lucis terras finitimas, ubi de eis faciunt lucra magna.

De prouincia Ruthenorum, Capitulum I. Ruthenorum uero prouincia maxima ad polum arcticum [sita est]. Huius terre populi christiani sunt et seruant [in ecclesiasticis officiis ritum grecorum. Omnes sunt] Albi, [105^{b1}] uiri pulcri ualde et mulieres flauos crines habentes. Tributarii sunt regis tartarorum, cuius ad orientalem plagam affines sunt. De pellibus ermefinorum, herculinorum, çambellinorum, uariorum et uulpium copia maxima ibi est. Multe eciam ibi sunt argenti minere. Est ²⁾ autem regio frigida supramodum ²⁾ et usque ad oceanum mare protenditur. In mari illo insule quedam sunt, in quibus nascuntur et capiuntur girfalci et herodii seu falcones peregrini in copia magna. Qui inde postmodum ad diuersas regiones et prouincias ³⁾ deferuntur. ⁴⁾

¹⁾ L a P¹ repetunt. — ²⁾—³⁾ P¹ schází. — ²⁾ doplněno z L. — ⁴⁾ L + Explicit liber Domini Marci de uenetiis. Deo gracias. — P¹ + Explicit Cronica domini Marci de ueneciis.

SLOVNÍK.

Připomínka. Do slovníku pojata všechna slova Millionu, nikoli však všechny doklady. V dokladech psáno jen slovo heslové diplomaticky dle rukopisu, text ostatní přepsán. Zkratky jsou obvyklé v grammatických publikacích a lexikálních pracích českých (*sg.* = singular, *cj.* = konjunkce atd.), kromě těch užito ještě těchto: *nf.* = nom. feminae, *ng.* = nomen gentis, *nl.* = nomen loci, *nr.* = nomen regionis, *nv.* = nomen viri. Význam slov udán většinou slovem příslušným textu latinského: jen někdy, pro lepší zřetelnost (příklad bývá volný), udán význam latinský jiný; takové výklady jsou v hranatých závorkách (biskupství = [*episcopatus*]). Kde latinského textu není (jako na místech přidaných nebo jinak přeložených), tam není také latinského významu. Křížkem označeny překlady chybné (lev = *venatio*), ať již jakkoli vzniklé, hvězdičkou slova dialektická.*) Zkratka *ss.* (= *saepissime*) znamená, že dokladů jest hojnost; zkratka *rr.* (= *raro*), že slovo vyskytá se zřídka.

a, cj. = I. [sed] II. [quidem] III. et IV. *přiračuje prostě.*

I. *rr.* jen ve *zbytcích*: jeden jmějieše jmeno bratr Mikuláš Vicenc a druhý bratr Vilém 8 (= *vero*);

II. *ss.* *zvláště ve říčních*: a tak, a protož (*v. tak, protož*); divoké osly najde a těch mnoho 38*; *zvieřátka silná a latině slovů* 63*; . . . slovů a ti poddání jsou 46 (= *quidem*) *atd.*;

III. *pravidlem*: učená a počestná 8 (= *et*); věrný a nábožný *t.* (= *atque*) *atd.*; *hromadí se*: krátké a tlusté a tupé 17* *atd.*;

IV. *radí se prostě* a) *číslovky*: dva a osmdesáte 9*, osmý a dvacátý 50, 50*; b) *participium praes.*: odvola a řka 35*, radil a slibuje 6, řekl jim a přikazuje 14, poklonili se a říkuce 6 *atd.*; c) *vazba* a on *v. an.*

Srovn. ač, ale, an, ani(ž), avšak, až, nebo, aby *v. bych.*

a bych *v. bych.*

* **Abastia**, *fem., nr.* Abastia. *Doklady*: o vlasti řečený Abaftia . . . jenž slove Abaftia 121; tej vlasti Abaftya 122; tej vlasti Abaftie 121*; posel králův z Abaftye 121*; w Abaftij 122 *atd.*

* **abastský**, *adj.*, Abastiae. Král abaftský 122 (*dva doklady*); krále Abaftke° 122; krále abaftkeho 122; k svému králi abaftkemu 122.

† * **Abatham**, *m., nv., id.*, jeden slovieše Abatham 100* (*lt. orig.* Abatar, Anatar).

* **Abrajamin**, *m., ng., id.* tu přebývají Abrajaminowe 114 (= Habraimin).

* **Abrajanim**, *m. id.*: čarodějnky, jenž slovů Abrayanym 108*, ti abrayanym 109.

ač, cj. I. si II. *quamquam*. *Také* ač bych, ačkolivěk.

Mezi hesly *a—diabelský* značí také slova, u Gebauera nezaznamenaná.

- I. acz oko pohorší tě 15 (= si); acz nechtěl (= si) 54^a; móż mieti, acz móż to sněsti 37^a (= si) *atd.*; *ss.*; *pravidlem*;
ač bych: acz by kto lovil (= si 77^a), neslýcháno, acz by obezřel 118^a *atd.*;
- II. . . . aby (Kublaj) nekraloval, acz jemu však s právem . . . slušieše . . . býti náměstkem 52; *rr.*
- ačkolivěk**, *ej.*, *quamquam*: (dobytek) ryby nové jí, aczkoliwek jest k sušeným rybám zvyčený 124 (= *quamquam*).
- adamant**, *m.*, *adamas*: drahé kamenie adamanty . . . mnoho adamantu, . . . mnoho adamantow . . . chtě adamanty 113—113^a *atd.*
- * **Aden**, († *Deaden*), *m.*, *nr.*, *id.* tej vlasti Aden 121^a (*dva doklady*), o tej vlasti Aden . . . ta vlast Aden 122^a, z tej země Aden 123 *atd.*; s žoldánem † *deaden* 121 (*neporozuměním latinskému originalu cum soldano de Aden*), vlast † *deaden* . . . v tej vlasti *deaden* 121.
- * **adenský**, *adj.*, Aden: král adenfky 122, 123, krále Adenfke^o 122, 123 (*čtyři doklady*), královstvie adenfke^o 122, 123, krále † *adanfke^o* 122.
- aj**, *inj.* [*ecce*]: ay tento člověk . . . sám se obětuje 110^a (*iste talis* . . .)
- * **Akatu**, († *Aratu*), *m.*, *nr.*, *id.* kniežete řečeného † *Aratu* 10 (= *Acatu*).
- † **Akbalech**, *id.*
 I. *nr.* o vlasti † *akbalech* . . . zemi jmenem † *akbalech* 74;
 II. *nl.* město slove † *Akbalech mangi* 74^a (*lt. orig. Achalech, Acmelech*).
- * **Akkon**, *m.*, *nl.*, *id.* do města Akon 7—8 (*šest dokladů*), město řečené Akkon 123 (= *Accon*).
- * **aksamitový**, *adj.* [*examiti*]: obuv † *axamytuw* vyšívanú 61 (*calciamenta deaurata lt. orig.*).
- † *** Alan**, *nr.*, *m.*, *id.* Alan král Taterský 23^a, krále jmenem Alan 5—5^a (= *Alau*).
- * **Alani**, *m.*, *ng.*, *id.* křesťanův mnoho, jenž sloviechu Alanij . . . tak ti Alany nalezli 92^a (= *Alani lt. orig.*).
- * **Alaodym**, *m.*, *nr.*, *id.*: jméno jeho bieše Alaodym 22^a, toho starce Alaodyma 23^a (= *Alaodim*).
- ale**, *ej.* I. sed, autem II. [*tunc, igitur*].
 I. nebieše měst, ale biechu . . . 38^a (= *sed*); nebyl pohřben jako Sa-
- racen, ale jako křesťan 16; alle (= *sed*) 85^a, (= *autem*) 10^a; sokolové rúči, ale jsou menší (= *tamen*) 17; (*vero*) 7; mokrost k oleji podobná, ale krměm nehodná (= *quidem*) 11 *atd.*, *ss.*; *pravidlem na prvé m místě věty*; často spojení ale již (16; *nunc vero*), ale však (112^a *non tamen*), ale že.
- II. nebudeli mrtvý, ale dobijí jej 80^a: pakli nepoznají, ale nesú 65 *atd.*
- Alexander**, *m.*, *nr.*, *id.*: král Alexander 11^a 21^a (= *Alexander*).
- Alexandria**, *f.*, *nl.*, *id.*: do Alexandria 122^a—123 (= *Alexandria*).
- alexandráský**, *adj.* *Alexandriac*: řeky Allexandrfke 122^a (= *Alexandriac*).
- * **Alkaj**, *m.*, *nl.* *Alchay*: na hoře Alkay 40^a; hory Alkay 40^a, 46; na horu alkay 41.
- aloe**, († *aloes*), *nl.*, *id.*: z dřevie † ale 82^a, od dřeva alse 99, dřevie, jež slove aloes 51 (*neporozuměním latinskému ligna aloes*).
- * **Alpusta**, *m.*, *nr.*, *id.*: tři pánové . . . druhý Alpusta 9 (= *Alpusta var. lt.*)
- ambra**, *fem.*, *id.*: rybého pižma, jemuž latině řeče Ambra 118, pižmo rybie ambra 120 *atd.*
- amen**, *inj.*, *id.* Amen 99, 102^a (*na konci kapitol*).
- * **ametyst**, *m.*, *amethystus*: mnoho ametyflow 108.
- * **Amu**, *nr.*, *id.*: o vlasti Amv . . . Amu jest vlast . . . 15^a (*Amu*).
- an**, *pron.*; viz výklad Gebauer, *Stč. Slovník s. v.*
 I. *Kongruentní tvary*: krále an má 103^a (= *habentem*), učijí an se vztrhne (= *cum* . . .) 19^a, odešel ana dietětem těžka 7^a (= *que pregnans fuit*), švec odpovie . . . ana pak ukáže . . . 15, nalez muže ani se již naučili 5 (= *qui*), 84^a *atd.*;
- II. **ano**, *absolutivně*: hlasy ano je volají 32 (= *qui vocant*), nalezl ano žena umřela 7^a (= *uxorem esse defunctam*) *atd.*
- † **Ananiáš**, *m.*, *nr.*, *id.*: jmenují jej Ananyaffem člověkem svatým 112 (*lt. orig. Smarnam var. Amariam*).
- anděl**, *anjel*, *masc.*, *angelus*: jeden angel . . . andiel poveděl 14^a.
 angel *v.* anděl.

* **Angaman**, *nr., m., id.*: dva ostrovy Nekuram a Angaman 107, o ostrovu Angaman 107*.

ani, aniž, *cj. l. neque II, neque — neque.*

I. *Spojuje věty, členy větne; sloveso nemívá negace. Při spojení větne bývá častěji aniž*: chleba any masa 19 (= et), města any žádné vsi 5* (= neque), any sobě co uškodie 26 (= nec); anyz jest tak tvrdý 125 (= nec), anyz jinú cestú možieše 22* (= nec), nepočítají . . . anyz mnie 110*, anyz jsú pána měli 38*. anyz tu která roste 28* (= neque) *atd.*

II. *ani — ani*: any tak světle hoří, any tak móż vřieti 28 (= neque — neque); *tu bývá jen ani, nikoli též aniž.*

anjel *v. anděl.*

ano *v. an.*

apoštol, *m., apostolus*: Tomáš apoštol 121, apoštol 111*, k svatému apoštolu 112*, apoštola 112, apoštolta 112 *atd.*

apoštolský, *adj.* apostolicus: viděním apoštolfkem 112*.

Aratu *v. Akatu.*

arcibiskup, *m., archiepiscopus*: arczybiskupa mají 118 (= archiepiscopum); arczybiskupowy (= episcopo) 118 (*patrně omylem*) *atd.*

* **Ardandam**, *nr., id.*: o vlasti Ardandam . . . vlast jmenem Ardandam 81 (= Ardandam).

* **Argiron**, *nl., id.*: dvě městě, Argiron a Dartirym 11 (= Argiron).

* **Argon**, *id., m.*

I. *nv.* krále jmenem Argon 9, králi Argonowy 9* (= Argon).

II. *ng.* lid, ješto slove Argon 48* (= Argon).

* **armelinový**, *adj.* [hermellini]: z dobrých kožek armelinowech 66* [= armelinorum]. Armen *v. Armenin.*

Armenia, † Armania. *f., nr., id.*: Armenia většie 11, o armenij většie 3*, v armenij 8, o menšie Armenij (*dva-krát*) 10, o menší † armanij 3*, Armenij dvě jsta 10.

* **Armenin**, Armen, *m., ng., Armenus*: Armenynowe tej země . . . armenynowe a Řekové 10*; Řekuov, z Armenow a z Turkuow 10*; příležie armenom, ku-

mánóm 46*; na Armeny udeří 8 *atd.* (= Armeni).

* **armenský**, *adj.* Armeniae: země armenfka 11, města armenfkeho 7, chrámu armenfkeho 8.

articus: 47, 115, 126* *atd. je slovo latinské.*

* **Artinga**, *fem., nl., id.*: hlavní město slove Artynga 11 (= Artinga).

austur: 11*, 105, 111* *atd. je slovo latinské.*

avšak, avšakž, *cj. tamen; ss.*: utekl jsem; awšlak mnoho . . . vešli jim v ruce 18 (= tamen); awšlak poradivše se 5* (= autem); awšlakz první žena . . . 37* (= tamen), *pravidlem.*

až, *adv., cj. l. usque II. [ut] III. donec, IV. postquam. Zolášie obyklé spojení*: až bych, až i, až právě.

I. počet ran az do sta 45* (= usque ad), az do smrti 16, 45*; az k klemeinfu 8 (= usque); az prawe na to místo 69* (= usque ad);

II. tak vždy bijí, az některé ubijí 45*; III. čekali az by papež zvolen byl 3, nevrátí se, az bude . . . 35 (= donec); az tam y umřel 89*, tak dlouho mišie, az sie i rozpustí 44 (= donec); az prawe přejdú 51 (= donec).

IV. potom, az se již rozmohl . . . 38* (= postquam). *Srovn. i, právě.*

Babylon *v. Babylonia.*

Babylonia, *f., nr., id.*: větší než w Babylonie 63* (= in Babylonia).

babylonský, *adj.*, Babyloniae: žoldán babilonfky 8 (= Babilonie).

* **Bajam**, *m., nv., id.*: dva bratří, jednomu říkají Bayam 63*, jmenem bayam chynfam, našim jazykem Bayam . . . 89, 89*, Bayam knieže vojska 92*, 93.

* **Balach**, *m., nl., id.*: o městu Balach 4.

* **Balastia**, *f., nr., id.*: tej vlasti Balastie 26*, od balastie . . . z balastie 27*.

* **Baldach**, *nl., id.*: o městu † baldachy 3*.

* **Balduin**, *m., nv., id.*: Baldwyn knieže 5 (= Balduinus).

† **Balstol**, *nl., id.*: čtyři vlasti . . . balsto 54* (= barscol *lt. orig.*)

* **Bangala**, *f., id.*

I. *nv.* králové Mien a Bangala 83 (= Bangala);

II. *nr.* o vlasti Bangala . . . Bangala vlast 85 (= Bangala).

†* **Baraboram**, *nr., id.*: o Baraboram 4 (= Caracorom).

* **Barach**, *m., nv., id.*: král jmenem Barach 5* (= Barach).

barevník, *m. tinctor*: barvy indich veliké mnoství, jehož pozívají barewnyczi, ješto rozličnú věc barvie 115 (= tinctoris).

bargelat 46* *slovo tatarské.*

* **Barguj**, *nl., id.*: ješto slove † Barguij 4*, o polích a orání Barguij... po trávnicích Barguij 46 (*v lat. orig. střídá se bargi — burgi — barici*).

bařina, *fem., lacuna*: barzyn neb jezer neie 125 (= lacuna).

* **Barka**, *m., nv., id.*: král jenž slove Barka. mezi králem Barku 5 (= Barcha).

barka, *f. barca*: (loď) má dvě barcie 100 (= barcha), na tisícce barek (= caruca?) 59 *atd.*

* **Barkóv**, *adj., (regis Barcha)*: krále † barokou zástup... království Barkowo 5* (= Barcha).

barva, *f. color*.

I. *lůtka sama*: lazur tu modrú barvu 49.

II. *zbarvení*: rozličné barwij 17*, barvy jsú bielé 120*, žlutěj barwy 21* (= color).

Jednou chybně m. bavlna, v. t.

barviti, *v. impf., colorare*: (barevníci, ješto každú) věc barwije 115 (= tinctoris); *ucobratným překladem*: lvóv tak barwenich 66 (= colorati).

* **Basman**, *nr., id.*: v království Bařman... to království Bařman 104*, po království Bařman 105 (= Basman).

* **Bastia**, *f., nr., id.*: (země) ješto slove Bařtia... Bařtia jest vlast 26*, vzdáli od bařtie 27, krále z bařtie 27* (= Bascia).

báti se, *v. impf., timere*: bogieze sie, že by nemohli... 8 (= metuentes), bogicze sie, by... 7* (= metuentes); aby sie gehoř... 7* bal 22 (= ut timeretur), kdež gfu... 39 (= timere) *atd., ss.; dy s Gl.*

* **Batuj**, *nv., m., id.* (král tatarský) druhý Tuj, třetí Batuj 40* (= Batui).

bavlna, † **barva**, *m. bombyx, bombycin*: bawlnoy dosti 28* (= bombicinis), kdežto jest bawlnoy... 30 (*id.*), mnoství bawlnoj 16*, bawlno... ta bawlno... † barwu sbieraji 117 (bombox); *atd., ss.*

bavlnný, *adj., bombycinis*: plátna bawlno 118 (= de bombycio), v bawlnoych rúšich 26* *atd.*

bažant, *m. phasianus*: tu jsú bažantow 48, 49; tři bažantij... bažantow 90 *atd.* béd- *v. bied-*

běh, *m. l. fuga II. cursus. Obvyklá říení*: na běh se oddati, pravý běh.

I. zdvihnú se na biech 76 (= fugam arripiunt); oddali se na biech (= *id.*) 83*; *ss.*

II. vrazili pravým biehem 83* (= cursu rapido); konaji biech celý den (*id.*) 69 *atd.*

běhačka, *f., ventris fluxus*: biechaczku má, že musí na chyšku běžeti (= ventris profluua) 20*; biechaczka jeho popadne (= ventris fluxum patiuntur) 19; *snad dialektické.*

běhati, *v. impf., currere*: chodie i biehage 26 (= currunt).

běl- *v. biel-*

* **Belor**, *m., nv., id.*: ta vlast slove Belor 28* (= Belor).

Benátčené, *m., ng. Venetus*: od Benatřfan 6 (= a Venetis).

Benátky, *f., nl., Venetiae*: z benatek 3, 10*; do benatek 3*; města Benatek 5; w benatkach (= Veneciis) 3 *atd., ss.*

* **benátský**, *Venetus I. adj. II. m. = Venetus (grossus atř.)*

I. na březe Benatřkem 5 (= in portu Venetorum), puol benatřke^e groše (= duos Venetos) 67; to město na vodách jakžto benatřke 93* (= civitas Venetiárum);

II. *masc., časem ellipsí substitívováno, jako u. př. biely, český, stříbrný, uherský, zlatý, žlutý atř.*: třetí stojí za dva benatřka, jiný za pět benatřkych a jiný za deset benatřkych 67*, jeden stříbrný benatřky 93, za jeden peniez stříbrný, jenž mól býti tak vážný, jako benatřkij 73*, což by mohl jeden benatřky vážiti 90 *atd.*

beran, *m., aries*: berani neb skopcové 18 (= arietes).

beraní, *adj., arietis*: hlavy beranye 102* (= arietum).

bez, beze *praep. sine. Před slabikou je-rovou* beze.

- I. bez nesnadnosti 6 (= sine); beze všie pomoci 29* (= absque); beze všeho oděnie (= inermis) 53 *atd.*;
- II. *zvláštní rčení*: bez čísla 125 (= innumera); bez mala všichni (= fere) 111; kapitola bez jedné dvacátá 3* *Srovn.* bezděky, číslo.
- bezděky**, *adv.*, invitus: bezděky přivedli 116 (= invitus).
- bezpečně**, *adv.*, secure: bezpečnie provození 10 (= securi), má provozen býti bezpečnie 8* (= securus) *atd.* *Srovn.* bezpečný.
- bezpečný**, *adj.*, tutus: bezpečnij próvod (= tutela) 9*, by byl bezpečzen 113 (= tutus), bezpečnieiffim svědomím (= tuciore) 3, na bezpečneyffie místě 53 (= tuciora) *atd.* *Srovn.* bezpečně.
- bezprávně**, *adv.*, iniuriose: bezprawnie zamístit 112* (= iniuriose).
- běžeti**, † běžeti, *v. impf.*, currere: I. o *li-dech*, *koních atp.* II. *přeneseně*.
- I. (lid) biezie do vod 19* (= currunt), (koně) velmi dobře biezie 16* (= currunt), dva na koních biezita 69 (= currunt) *atd.*; *rčení*: na chyšku biezeti 20*.
- II. (lidé po kupectví) ustavičně biezij 28* (= discurrunt); lodie tam † berze prudce 119 (= currunt); kdež ten ráz (peněz) nebiezie 67* (= non currit) *atd.*
- biedný**, *adj.*, miserabilis: žena toho byedne^o muže 35 (= miserabilis).
- bielý**, *adj.*, albus: kadidla byeleho 123 (= albi), perly biele (= albas) 100*, (lidé) byeli velmi (= pallidi) 126, nebývá bylo 36, nazývají ten hod biely (= albus) 61* *atd. ss.*
- biskup**, *m.*, episcopus: ten biskup . . . bude byfkupowy hroziti 121*—122, biskupowe 14* (= episcopus) *atd.*
- biskupství**, *nt.*, [episcopatus]: bieše biskupství obdržal 92 (= presulatum).
- biti**, *v. impf.*, [plectre] I. tangere II. mactare III. pugnare.
- I. v trůby, na všechny nástroje byti 53* (= tangere instrumenta) *rr.*;
- II. (dal je) dřevenými kyjmi byti (= mactari) 101 *rr.*;
- III. biti se = pugnare *ss.*: těmi (meči) fie bygiechu (= pugnaverunt) 84, když fie bygi (= preliantur) 45, meči jachu fie bieti 54 (= pugnare), kterak gfu fie řpolu byli (= pugnaverunt) 53 *atd.* *Srovn.* bitie.
- bitie**, *nt.* [pugna]: o byti Tatarů (skrálem . . .) 4, 39* (= de conflictu) *atd.* *Srovn.* biti.
- blána**, *f.*, pellis: z nichžto blany dělají 124* (= pelles), blanami popeličnými . . . ty blanij dělají (= pelles) 66, ty blany 66* *atd.*
- blankytý**, *adj.*, coloris aerei: v rúcho blankytne 64 (*id.*).
- blatný**, *adj.*, lutosus: (země) tak jest blatna 125 (= lutosus).
- bláto**, *n.*, lutum: v blatie bydlé 105, přes blato . . . w blatie 125* (lutum), pro blato 124* *atd.*
- bláznivý**, *adj.*, stolidus: tak blaznywi mu-žie 79* (= stolidi).
- bláznovství**, *n.*, insania: takovým blaznowftwym (= insania) 41, blaznowftwie (= stultitia) 81 *atd.*
- Blazej**, *nv.*, m. Blasius: svaty Blazej 11 (= *id.*).
- bliz**, *adv.*, [prope]: jest to město bliz velikého moře 98* (= vicina); položi se bliz vojska (= iuxta) 39* *atd.*; *srovn.* blížký.
- blízko *v.* blížký.
- blížký**, *adj.* [propinquus] I. *místně* II. *přeneseně*.
- I. a) ktož ptáka nejbližšie jsú 65 (= proximiores);
b) *nejčastěji v adverbálních výra-zích rozmanitých a to*:
- blízko: byl jsem blízko hradu (= vicinus) 18, jest blízko (= affinis) 38, blízko něho (= iuxta) 4*, móż býti naybliz (= proxima) 69, naybliz jest země (= affinis) 11 *atd., ss.*;
- v blízcce: což jich bieše w blieztie okolo města 52* (= vicini) *rr.*;
- o blízcce: všichni lidé, kteří tu o † bliezczce jsú 11 (= affines); *rr.*
- II. [consanguineus, propinquus]: w blížkých rodiček . . . w bl. . . pokolení 42 (*lt. orig. transversus* i-bus lineis).
- blizný *v.* blížný.
- blížní *v.* blížný.
- blížný**, blížni, proximus I. *adj.* II. *subst.*
- I. do bliznieho lesu (= proximum) 83*, v naybliznieffie stráží (= vicina) 69*;

II. svého blizne^o 41* (= proximi).
blud, *m.*, error: podle bludu 30*, o jejich bludech (= erroribus) 4* *atd.*
bludný, *adj.*, [erroneus]: bludny obyčej 34 (= superstitionem).
 Bocha im v. Ucham.
bodlavý, *adj.*, spinosus: jazyk bodlawij má 105 (= spinosa).
bóh, *m.*, deus: Pánu bo^v sě poručivše 6 (= dei praesidio), často tak; svých bohuow ... bohowe tatarščí (= dei) 6*, bohuow ... ti bohowe 43 (= dii) *atd.*
bohatství, *n.*, divitiae: na bohatství 51*, bude živ w bohatfwy velikém (= in divitiis) 34, *atd.*, často.
bohatý, *adj.*, dives: král bohaty jest 115* (ditissimus), urozených neb bohatých (= divites) 47*, z naybohatšfích ostrovów (= dicioibus) 118* *atd.*
 *Bochara, *f.*, *nl.*, *id.*: město jenž slove Bochara ... do toho města Bochara 5* (= Bochara).
boj, *m.*, [pugna]: *rčení obvyklé* boj obdržeti: ku bogij udatní 27* (= bellatores); veliký měl boyg neb pobitie 21* (= bellum), podali sú boyg (commisum est prelium) 40, boyg obdržev (= victor extitit) 22 *atd.* *ss.*
bojování, *nl.*, bellandum: pilnost k boyowani (= bellandi) 4*, pro které boyowane (= bella) 43* *atd.* *V.* bojovati.
bojovati, *v. impf.*, pugnare: oděnie, v němž tataři boyugi 42, tě dvě polovici budú spolu bogowati (= pugnant) 40 *atd.* *Srovn.* bojování.
bojovník, *m.* bellator: udatní boyowniczí (= bellatores) 10*.
bojovný, *adj.*, bellicus: u věcech boyowních (= bellicis) 6.
bolest, *f.*, dolor: bez bolesti ... silné bolesti má 80* (= dolore).
bořiti, *v. impf.*, [destruere]: domové bořicze sie 91 (= ruina).
borový, *adj.*, pinus: sosnového nebo borow^o dříví 38* (= pinus).
bostí, *v. impf.*, pungere: bodu sobě jehlami tváře (= pingunt facies) 85*.
 Botham v. Ucham.
boží, *adj.*, Dei: z boziem způsobením 5 (= duce deo), Jana bozieho křtitele 4 *atd.*; *vlastně často* od narození buozího 5 (= Domini) *atd.*
brada, *fem.*, barba: I. [mentum] II. barba.

I. hlavy a brady holie (= barbas) 51*, kromě na bradie nechají 105 (= barba).
 II. mnozí brad nemají (= imberbes) 47* *atd.*
braň, *f.*, arma: což k brany příslušie 17 (= armorum); *v. dokladu*: k brany s meči 23 *schází náležitý kontext český i latinský*; *v. t.*
brána, *f.*, porta: tři branij ... nad každú bra^v ... od jedné brany k druhé 88 *atd.*
brániti, *v. impf.*, [defendere]: braniechu sie jim 83* (pugnabant contra eos).
branný, *adj.*, bellicosus: váleční ani branij (= bellicosi) 108.
bráti, *v. impf.*, [capere] I. *přívodní význam*; II. *rčení rozličná*; III. *bráti sě*.
 I. my vám berzem, co ... 116 (= accipimus), tu neberze muž věna 37* (= recipit), mostné беру 75 (= recipiunt) *atd.*
 II. odpovědi беру 27 (= responsa recipiunt), peníze ... kdyby jich nechtěli brati 67* (= recusare), zisk беру 125 (= lucra fiunt), ženy sobě беру 42 (= accipiunt), přítelkyně ženy беру (= accipiunt) 38 *atd.* — berucze tantarom ... 91* (= accipiendo; *asi nč. počítámeli.*)
 III. bráti sě: braly gfu sie do krajín (= transierunt) 3, fe braly do Konstantinopoli 5 (= perrexerunt), brali gfu sie k dvoru (= adierunt) 5 *atd.*, *ss.* *Doklad*: lodí tam berze 119 *jest omyl m. běžie v. t.*
bratr, *m.* frater I. *význam vlastní*; II. *přenesený*.
 I. dva vlastní bratrzie 5, 63* *atd.* (= germani), z těch bratru dvě 5 (= fratres), když bratr umře, nevestu pojme bratr 42 (= frater) *atd.*; *ss.*
 II. dva bratry zákona predikatoruov 8 (= fratres), dva bratrzie ... bratr Mikuláš a bratr Vilém 8 (= fratres) *atd.*
brěh, *m.*, litus. I. litus, ripa. II. portus.
 I. po brěhu potoku 27* (= crepidinem), na toho moře brězihu 18* (= littore), na brěze 88 (= crepido), od brěha (= a terra) 101, 101* *atd.*;

II. k brziehu (= ad portum) 5, 7: město, maje brzieh morský (= portus); na brzeže benátském 5 (= portus), brzieh dobrý... od toho brziehu (= portus) 123 *atd.*

brzezen, *m.*, Martius: měsíce brzezna 64* (= Martio), brzezna neb marcie 19* (= Martio).

* **brici**, *m.*, *id.* *Také* byrci, *dle* *neshod* *textu* *latinského*: ovoce jako jablka bryczi 104, ovoce řečené byrczi, jinde stojí bryczij 106*, těch brziczow já Markus byl sem přinesl 106*, hřebíčkův dosti, bryczow i voně 107. ty jisté brycze mají lepší 107*, to ovoce, ješto slove byrczi 114* (*latinský text obyčejně* birci).

brjemě, *ut.*, onus: brzemena veliká 17* (onera); klásti brzemena (= onerari) 17* *atd.*

brich, *m.*, venter: na brziech udeří 45* (= in ventre), stáhnúce sobě brzychi (= ventrem) 69. měkkost v brzifě má (= ventris) 20* *atd.* V. břicho.

břicho, *ut.*, venter: bodú sobě brzicha i stehně 85* (= ventres); v. břich.

* **Bryus**, *m.*, *ut.*, *id.*: řeku, ješto slove Bryus 79 (= Brius).

brzce, *adv.*, velociter: velmi brzcie (= velociter) 119; vztrhnú se brzce (= subito) 52* *atd.*

brzo, *adv.*, celeriter: všichni brzo vsta núce 62* (= celeriter), brzo se vztrhne 5 (= subito), velmi brzo (= quam citius) 67* *atd.*

budto, *adv.*, [vel]: jsú tak misterně přikryti, budto že by naň celý den dešě šel, nemuož nic zmoknúti... (= sic artificiose compositas, ut si tota die pluat...) 41*; *srovn.* býti.

budúci, *adj.*, futurus: buduczy svícezením 40 (= futura), w buduczem životě (= in alia vita) 22*; v. býti.

buvol, **byvol**, *m.* bubalus: jako buwolowe 119* (= bubali), buwoluow mnoho (*id.*) 85*; byvol v odvozeném byvolový, a v dokladu: srst má jakožto bywol 105.

buvolovy, * **byvolový**, *adj.*, bubali: točíš z bywolowich koží 42 (= bubalorum), z koží buwolowych 81 (= bubalorum).

* **buchyranus**, *m.*, *id.*: plátna, jimž vlasky říkají bychiranus 113*, plátno jenž slove buchyranus 117 (*lat. orig.* bucharamus, *var.* burchiramis *atp.*).

Bukyan v. Unciam.

by v. bych.

bydlenie, *ut.*, [habitato]: dva bratří z Benátek † bidleni (= incole) 5. V. bydleti.

bydleti, *v. impf.*, habitare: žádnej (žence) bydleti nedadie 58* (habitare); počtivě bidlel velmi (vivebat) 88; jsú tu bidlely (= manserunt) 7*; po žlabinách bidle 10* (= habitant), počestnějše bidle (= vivunt) 37 *atd.* *Srovn.* bydlenie a bydliti.

bydliti, *v. impf.*, immorari: doněvadž by tu bidlil (= immorari) 76*; (místo), kdež bydlidichu 23*; bidliti... bidlyti (immorari) 78, 78* *atd.* *Srovn.* hydlenie a bydleti.

bydlo, *ut.*, [habitato]: jen řečú: aby dobré bidlo měl 88 (= deliciose viveret)

bych, *cj.* *Přívodem aorist slovesa býti v. t.*, v *Mill.* *kromě dokladu*: jakož se šřekli bychu 52* *jen spojkově*; *bývá sesilováno ve větách účelných v abych, ve větách hypothetických v kdybych.*

I. *Přostý kondicional* nenie, co bich mienil 117*, jakožto bi řekl 3, kterak bichom mohli 71, *atd.*, *často kondicional po způsobu latinského konjunktivu ve větách závislých*: kto bi bil 8* (= esset), že by bil syn 8*, že by bila nejlepší 6* (= esset), až by papež zvolen byl 3 *atd.* *ss.*

II. = ut, *častěji pak za pouhé by silnější* aby: řiedký by prošel, by neupadl... (qui non...) 18, zdálo se nepodobné, by který člověk mohl býti (= ut quisquam...) 89*; abichom jinej vlasti popsali (ut) 47, chci abifte dobyli (= ut) 84*, hleďte, abifte zbohatli 117, prosí, aby učinili 6, radil jim, aby došli (= ut) 6, odpušćenie, aby se vrátili (= redeundi) 3* *atd.* *ss.* *Onysem*: aby fie bili dobyli (= ad debellandum) 85.

III. = si, *také sesileno* kdybych *ale rr.* bychom chtěli... 27* (= si), abi tam jiné nesli 111*, kdyby chtěl (*tak; pisat pro následující ch vynechal koncové -ch*), mohl bich 73 *atd.* *Doklad*: že se bude zdáti, by bylo bíelé vino 42* *snad nejlépe vyložiti za latinismus.* *Srovn.* byti

bylarguci 65 *latarský název.*

byrci v. bryci.

bystřě, *adv.* vehementer: velmi bystrzie běží 119 (= vehemens). *Srovn.* bystrý.

bystrost, *f.*, velocitas: pro velikú bylftroft 119 (= velocissimum cursum).

bystrý, *adj.*, veiox: pro velmi bylftzu vodu 119 (= velocissimum). *Srovn.* bystřc.

býti, *v. impf.*, esse. I. [fieri, existere] II. esse III. *sloveso pomocné*, IV. *zvlášt ní vazby*.

I. bude tlusto 28 (= pinguescit), bude jako snieh 36 *atd.* *Srovn.* budúci. *Zvláště pak imperativ*: bud daleko kakžkolivěk 57* (eciam a remotis), budete křestáně neb židě 61* (sive...) bud kón nebo pták 65* *atd.*; z toho *pak adv.* budú *v. l.*

II. a) *kmen jes-*: ia fem člověk 15, neygfem dóstogen 15, to vše gefť věrná pravda 3 (continet veritatem), gefťly to pravda 6* (si erat verum), tu gefť město 10* (= est), gefť v rudě jako železo (= habetur) 26, lowuo gefť mnoho 10* *atd.*, *obyčejně psáno zkratkou ět ss.*; kdež bařin neny 125 (= extra lacunas, nienij přebývání 17 (= non est), (těch) u nás neny (= non habentur) 17*, vsí nienij (= non est) 17* *atd.*; Armenij dvě gřta 10 (= sunt); gřtu tu také křestáně 35*, gřtu hotovi 6*, hlúpi gřtu lide 10* (= rudes sunt) *atd.*; gřta poslán 5* (= directus), tu gřtuce 9*. *Srovn.* jestliže. *Sem náleží důle sloveso jsem při passivech jako gřtu od něho přijati 5, gřtu rozdělení 3 (= dividitur), lodě neyřtu ztvrzené (= non sunt) 19* atd.*

b) *kmen bud-*: bude živ 34 (= vivet); *sem náleží bud- při passivech*: jméno bud požehnáno 55 (= sit benedictum), bude psáno 6, bude shledáno 7* (= patebit), *mnohdy s významem aoristovým*: budu prositi 9 (= postula verunt), že jich mnoho bude poraženo a zbito 122 (= occisus) *atd.*

c) *kmen bē-*: jich bieffe všech . . . 9* (= fuerant), někdy veliké bieffe nebezpečnstvie 5*, mnoství bieffe 22 *atd.*; biechu domové (= erant) 22, když v jeho království biechu celý rok 5, jenž

v městě biechu (= erant) 8, 91 *atd.*; *sem náleží bē- při passivech*: biechu připraveni 7 (= fuisse preparati), jmieni biechu za *atd.*;

d) *kmen by-*: vyskytá se v kondicionale bych *v. l.*; v infinitivě: dlúho by chtěl biti (= immorari) 7, chtěl by tu byti s nimi . . . až bude chtieti byti (= manere) 35, by ráčil stráž biti 10, Krista biti z počtu (= esse) 7; *sem při passivech*: provozen biti 6* *atd.*; v perfektu: gřtu býly bojovníci 10* (= fuerant), příčina byla tato 6 (= fuit), gefť bil v krajínách 10 *atd.*; *při passivech*: býly gřtu přijati 7, o čemž poslání gřtu býly 7* *atd.*

III. a) *kmen jes-*: gřfem slyšel 36*, gřfem přijal (= assumpsit) 3, když gřfem jel . . . byl gřfem ušel . . . utekl gřfem 18, tiem gefť vesel byl 5* (= laetatus est), bil gefť v krajínách 10, jakožť je ge počítal 10; v 3 sg. může býti vůbec jest vynecháno: tehdy je přijal 8, příčina byla tato 6, mile přijal i ztazoval 6 *atd.*; gřfmy nalezi 10*, o němž fmy pravili 126, jehož gřfmy nevidali 104*, což fmy viděli 10; vy řte chtěli 116: brali gřtu řie 3, došli gřtu 3, přišli fu 5, gřtu býly bojovníci 10*; v 3. plur. může býti jsú vynecháno: (kteří) weřly 18* (hned pak gřtu rozprodali) *atd.*

b) *kmen bud-*: budě praviti 88, psáti budem (= scribemus) 10, čisti budu 3 *atd.*

c) *kmen bē-*: přijel bieffe (applicuit) 5*, bieffe se zrytil 6, bieffe nevidal 5* (= viderat), biffe umřel 7 (= fuisse defunctum), biechu vzali (= acceperunt) 29, když již biechu přišli 6, ani se již biechu naučili 5*, dary biechu přinesli 5 *atd.*

d) *kmen by-* tvoří *plsgpf.*: když gřtu došli býly 7, cesty, kterémiz gřtu býly přijeli 5*, z něhožto býly gřtu učinili podstavek 29 *atd.*

- IV. bieffe** patnáste let v stáří 7° (= habebat etatis); (kožky) gfu v drahé ceně (= valoris magni sunt) 10°; z toho města geft jiti sedm dní 17 (= itur); jemu bieffe a slušieše býti králem 52 [oportebat] *atd.* *Srovn.* budúci, budto, bych, bývati.
- bývati**, *v. impf.*, esse. I. fieri II. esse III. *sloveso pomocné.*
- I. bywa tu plátno (= fit) 36, biwa tu lov 123° (= fit), bywagi tu domkové 33° (= fiunt) *atd.*
- II. král tu bywa (= habitat) 49, zima veliká tu bywa (= est) 17°, někdy tu bywa sokolouov dvě stě 49° *atd.*
- III. zklamání bywagi 83, vryro tu na těch dskách bywa . . . toto pismo ryto biwa 55 *atd.* *Srovn.* býti.
- byvol *v.* buvol.
byvolový *v.* buvolový.
byzanc *v.* byzancius.
byzancium *v.* byzancius.
- * **byzancius**, *m.*, byzantium; *vedle toho často neporozuměním pojato slovo latinského originalu:* za zlatý, ješto slove byzancius 67°, za dva byzancie (= Venetos) 67°; zlatých těch, ješto slovú vlasky byzanczyum . . . tisíc byzanczyum 66 (= ad valorem M bisancium); za tisíc zlatých, ješto slovú byzanczyum 75 (= bisancium aureorum); deset tisíc zlatých, ješto slovú † byzanczyym 61 (= bisancium aureorum) *atd.*
- čálistvý**, *adj.*, solidus; czeliftwe nohy (= solidos pedes) 26, dřevo má czeliftwíj (= solidum) 21°, mezi czeliftwu zemí a mezi ostrovem 108 (= firmam terram) *atd.*
- cella**, *f.*, *id.*: v klášteřích neb w czellach 27 (= cellis).
Cielstam *v.* Cielstam.
- celý**, *adj.*, I. [incolumis] II. totus.
I. kterýmž lodie ostaly czely 101° (*volně přeloženo*);
II. czely rok 5, 124 (= totum annum), czely den (= tota die) 41° *atd.* *ss.*
- cena**, *f.*, pretium, valor: perly na czenie i na všem převyšují 100° (precio); jsú v drahé czenie (= valoris magni) 10°, veliké ženy 30° (= valoris) *atd.*
- centnéf**, *m.*, centenarius: z každého czentnerze . . . od czentnerze . . . od czentnerze . . . za czentnerž (= centenarius) 99.
- cesta**, *f.*, via.
I. czefta všichna jest podlážená 90 (= via) (= stezka, chodník);
II. přiemú czeftu (= recto tramite) 27 (= směr pouťi *atp.*);
III. na czeftie (= in via) 6, na tieftie těch 30 dní 28° (= in via), na těch czieftach 5°; pět dní czeftij 18° (= dietas quinque), czeftu sedmnáste dní 5° *atd.*; czeftu jsú konali (= iter) 7, na czeftu se zdvihnúti 7 (= iter arripere) *atd.*
- * **Ciamba**, *f. nr. id.*: vflati řečenej Cziamba král z Ciamba 103°, o vlasti † Cziamka 103 (= Ciamba).
Ciamka *v.* Ciamba.
- * **Ciandu**, *f. nl. id.*: o městu Czyandu 49°, z města Czyandu 50°, město řečene † Czianda 49°.
- * **Ciangamor**, *m., nl. id.*: město Cziangamor 49, od města † Cziangomor (= Ciangamor) 49°.
- * **Ciangiam**, *nl. id.*: město Czyangiam veliké 97° (= Ciangiam).
- * **Ciangli**, *nl. id.*: za městem Czianglu jest město Cziangli . . . za městem Cziangli 87 (= Cyangli).
- * **Cianglu**, *nl. id.*: město veliké Czianglu . . . za tím městem Czianglu 87 (= Cyanglu).
- * **Ciarciam**, *nr. id.*: o zemi Czarczyam . . . ješto slove Czarczyam . . . ta vlast Czarczyam . . . tu vlast Czarczyam . . . tej vlasti Czarczyam *atd.* 30°–31; † Cyrarciam 4.
Ciarciam *v.* Ciarciam.
- cibule**, *f.*, cepa: jedie czibuly 19 (= cepas).
- * **Cielstam**, *nr. id.*: osmero království, čtvrté † czyleftam 16 (= Cielstam).
- ciesar**, *m.*, imperator: našemu Czieffarzowy 55 (= imperatori), o římském czieffarzi 6 *atd.*
- ciesaršský**, *adj.*, imperialis: majestát czieffarkey 58 (= imperiale), z czieffarzke° pokolenie 59° *atd.*
- ciesarštvie**, *n.*, imperium: svého czieffarštvie 71, jeho czieffarštvie š zprotiviti 58 (= imperio) *atd.*
- cil**, *m.*, meta: po takových czilech se zpravují 70° (= metas).
- Cilestam *v.* Cielstam.
- * **Cyngianfu**, *nl. id.*: o městu Czyngianfu; Czyngianfu jest město . . . od města Czingianfu (= Cyngianfu) 92–92°.

* **Cingui**, *ur., id.*: o vlasti †Czynguy... do vlasti †Czignij... z tej vlasti †Czignij 86—86* (= Cynguy).

cinici, czynyczi 64 *jméno tatarské*.
Circiam v. Ciarciam.

* **Cisie**, *ur., id.*: do Czífie 16* (= Chisi).

citvár, *m., id.*: zázvora, czitwara 85.

cizi, *adj.*, extraneus: czize lidé 82 (= extranei), které czyize nalezne 45* (= alterum?), kupci z czizich zemí 67*, f czizich zemí 18* (= extraneis) *atd.*

cizozemec, *m.*, extraneus: když czizozemce popadnú 102* (extraneus), žádný czizozemec (= de aliis regnis) 67* *atd.*

cka v. dska.

cně v. ctně.

co v. č.

což (kolivěk) v. č.

ctítí, **čstítí**, *v. impf.*, honorare: chcem zemi czítiti 110 (= honorare), chce czítiti velmi 6 (= honorem caperent), hejtmany czti 55 (= honorat), aby cztieni byli (= honorarentur) 10 *atd.*

ctné, **cně**, *adv.* [honorifice]: cznie chovati kázal 38* (= optime).

czukr, *m.*, zucharum: více mají czukru (= zucharo) 96*, czukru, galgánu 88 (= zucaro), z czukru 123* *atd.*

č, *prou., quid.* *Tvar původní č(ež) zachován pouze po předložkách: o czez posláni 7*, ocz mluviti 66, zacz kúpiti 70*, procz v. t.; jinak nahrazen původním Genit. čso (původní význam Gt. snad ještě zachován v: czoz tu odemše 19), jenž v Mill. přičází jako co, což, cožkolivěk, pak v něco a konečně v nic, v. t.*

I. *tázací*: czo by měli činiti 82 (= quid);

II. *neurčitě*: ani sobě czo uškodie 26, by se jim czo mělo přihoditi 53*, pakli se nemá czym vyplatiti 102*. *S přívěskem sesilovacím: czimz-koliwiek rozpuštěnú 112, břiémě cze-hozkoliwiek 120 atd. Srovn. něco, nic.*

III. *relativní*: to, czo jest (= quae) 10, všecy věci, w czem má poslušno býti 55, czož v těchto knihách 3; tolik, czoz (= quot) 34, czož by jich bylo 6; *pravidlem = a lat. plural:* toho, czož v nich psáno 3, to, czož viděli 6, czof těch úřadov 42 *atd. ss.*; *absolutní relativum:* protivenstvie, czo jim činiechu 54; *korrelativně:* czymz výše, tím užší 58.

čakati v. čekati.

čár, *m. pl.*, incantatio: svémi czarij učinil (= incantacionibus) 118*, ohyzdnými czary 101, czary se obchodie 26* (= incantacionibus) *atd.*

čaroděnik, *m.*, incantator: přikáže czaroděnikom... czaroděniczi (= incantatores) 40, zklamáni czaroděnikow (= magorum) 4*, mnoho czaroděnykow 118, 118*, 51*, *atd. ss.*

čarování, *n.*, incantatio: to czarowanie 109 (= incantationes). *V.* čarovati.

čarovati, *v. impf.*, incantare: rozličnými obyčejí czarugicze (= incantacionibus intendentibus) 109. *V.* čarovanie.

čas, *m.*, tempus: czaffu tohoto (= tempore) 5, po tři czaffy w roce (= tribus mensibus; 50*, w krátkém czaffu (= tempore brevi) 5, 8* *atd.*, po mnohých czaffích 3*, až do fezaffu skládanie 51* (= tempora) *atd. ss. Srovn. malý.*

část v. čest.

často, *adv.*, saepe: czasto kazováše (= sepe) 6*; czasto nařezují 123* (= creber), czasto (= pluries) 9 *atd. ss.*

čekati, **čakati**, *v. impf.*, expectare: kterak gfu czekaly volenie 7 (= expectauerunt); smrti na se czekayte 14*; kdežto vojsky czakaffie 53 (= expectabat; volenie czakagicze (= prestolantes) 7*, czekaffe přjezda 52* *atd. vždy s Gt., ss.*

čeled, *f.*, familia.

I. spravování czeledy (= familie) 42. každá czeled těm se modlé... 82 (= familia), ohňov nebo czeledy... všech czeledy 96 (= familia) *atd. ss.*

II. majíce czeled křesťanskú (= familiares) 6, s velikú czeledy (= comitatu) 10 *atd.*

čeledin, *m.*, familiaris: jiných czeledinuow 55* (familiares), bieše czeledynem královém 9 (= familiaris), mezi svými czelediny (= familiares) 8* *atd.*

čelo, *nt.*, frons: prostřed čzela 105, na czele přivázán 114 (= in fronte) *atd.*

čepička, *f.*, cappella: má přívab a czepiczku 65 (= capellum?); *sokolí.*

černiti, *v. impf.*, nigrum facere: obrazy velmi czerni 112* (= nigerrimas faciunt).

černost, *f.*, nigredo: přičiňují sobě czernosti 112* (= nigredinem).

černý, črný, adj., niger: černij jakžto havrani (= nigri) 49, jsú černij jako havrani 105 (= nigri); jsú lidé černij 19*, škopy f černými hlavami 51, černu barvu 49 *atd. ss.*

červ, črv, m., vermīs: w czrwý sě obrátilo 106* (= vermes).

červen, črvn, m., Julius: měsíce czerwence, czrwna a srpna 50 (= Julio); měsíce czrwna, srpna ... 111* (= Julio); czerwence a czrwna 114*, *výklad v. u Gebauera, Slovnik stč. s. v.*

† **červenati, črvnati, v. impf.**, [rubeum facere]: ta hlína † czrwona síe (= rubea est) 112 (*snad onylem m. Červená jest*).

červenec, črvnec, m., Junius: máje, czerwence a června 114* (= Junio), czerwence, črvna a srpna 50 (= Junio) *atd.; srovn. červen.*

červený, črvný, adj., rubeus: nosy mají czerwene (= rubei) 17*, sandalóv czerwenich 107 (= rubeorum), czrwenu a černú barwú 49 (= rubro colore), tvář má czerwe* (= rubicondam) 55*, oči czerwene a černé 49* (= rubeos) *atd. ss.*; črvná nemoc: běhačka neb czerwena nemoc 19 (= ventris fluxus).

česky, adv. [bohémice]: z latinské czeſky přeložená 3.

1. **čest, f.**, pars: devátá czeft (= pars) 97, 99.

2. **čest, f.**, honor: jeho czti (= virtutis) 3, ke czfti (= reverencia) 114, ke czti králi., 9, 27 (= honor); ke czti Bohu (= propter amorem) 110*; s velikú czftie 122 (= honore) *atd. Nedosti jest jasný doklad: nesú před krále czeft ... obětující 62 (= munera).*

č í v. číž.

čilý, adj., [alacer]: vezmúce czile koně 69 (= equos alios).

číniti, v. impf., facere: kratochvíl sobě czini (= delectatur) 50, czini jednu věc (= facit) 70*, czienie pecny (= faciunt) 124 *atd. ss.*

číslo, n., numerus: o czífflu a pořádsě 4 (= cathalogus), w cziesle deset tisíc 64* (= numero), sto † v poczífflu 56 *atd. ss. Zvlášť obvyklé rčení bez čísla: bez czýfla veliké množství 124 (= innumera multitudo), bez tífla 55* (= innumerus), jakžto bez czýfla zdálo by sě 53, rozličná díela bez czíffla 59 (= infinita) atd. ss.*

čistě, adv., pulchre: czíftie dělají koltry (= nobilissime) 17, czíftie zmalována 33* (= pulcre), czíftie dělají 16* (= pulcher-rime) *atd.; v. čistý.*

čísti, v. impf., legere:

I. rok jedno po měsíciích cztu (= computant) 37;

II. ktož czífti bude (= legerit) 10, uměl czífti (= legere) 8*, slychal pravíc, † cztırzy, kážíc 15 (= čtúc i), czífti budú 3, když fu cztly v knihách 40 *atd.: obvyklé rčení: mše czífti 15* (= missas legere). Srovn. čtenie.*

čístiti, v. impf., [mundare]: když ji chce czíftity 36 (= lauari).

čístota, f., castitas: někteří czýftotu zachovávají (= castitate) 37*.

čistý, adj., mundus:

I. života czífteho 15, zvířat czýftych i nečístých 42* (= mundorum);

II. kadilnicé velmi czísta 62* (= pulcherrimum), kožichy czíste 42* (= delicatas), na czíftem místě (= honorabili) 43, czíftem poflavcem (= pulcro) 33*, czíftu travú porořlá 57* (= virenti) *atd. Srovn. čistě.*

čítí v. čilý, točíš.

číž, pron., cuius: (pána), czíž jest (= cuiuscunque) 65; cziez polovice 40 (= cuius) *atd.*

člověči, adj., humanus: czlowieczy maso (= humanas) 105*, ku podobenzví czlowieczye 105, májice tvář czlowieczye 105 (= hominibus similes) *atd.*

člověk, m., homo: *plur.* lidé v. při lid. *Zvlášť obvyklé rčení člověk živý v. t. czlowieka každého 41 (= homines), czlowiek múdry (= vir) 3, tak že sě užasne czlowiek 123* atd.; dva czlowieky (= homines) 125*; by byli czlowiekowe tak maličči 102 (= homines), deset czlowiekow 109* (= homines) atd.*

črný v. černý.

črv n. červ.

črvn v. červen.

črvnec v. červenec.

črvný v. červený.

čso v. co.

čstně v. ctně.

čstíti v. ctíti.

čtenie, nt, [evangelium]: kázal čísti to jisté cztenye 14; cztieny křesťanské t. *Srv. čísti.*

čtrnáste, *numer.*, quattuordecim: cztwnafte lodí 9° (*id.*).

čtrnástý, *numer.*, decimus quartus: kapitola cztwnafsta 3°, do cztwnafste léta 117° (*id.*)

čtverý, *numer.*, quattuor: královstvie cztwera... z toho cztwera královstvie 117° (*id.*)

čtvrt, *f.*, [quarta pars]: snad ve cztwrt míli 57° (= leucam unam), každé cztwrtý zed' (= quadrature) 58, na každé cztwrtý neb straně 58 *atd.*

čtvrtý, *numer.*, quartus: cztwrté jsú malí 49 (= quarti, kapitola cztwrtá 3, 6° *atd.*; Kliment papež cztwrtí 7; pól cztwrtý miery 96° (= tres et dimidiam) *atd.*

čtyřicet, *numer.*, viginti quattuor: cztwrti a dwacet mil 58.

čtyřicátý *v.* čtyřicátý.

čtyřicet(i) *v.* čtyřicet(i).

čtyřicátý, *numer.*, čtyřidsátý, čtyrcátý, čtyrydsátý, *numer.*, quadragesimus: kapitola cztwryczata 29°, kapit. cztwridfata 4; *v. násled.*

čtyřicet(i), čtyřicet(i), čtyřicet, čtyřidset(i), čtyrcet, čtyrydset, *numer.*, quadraginta: jest jiti cztwriczeti dní 28° cztwryzidczet tisíc 123, do cztwridczeti 125°, na cztwriczeti dní 8, těch cztwriedczeti dní 46°, cztwriczced panen 76°, cztwridczeti dní 38, vzděli cztwryczeti dní 46 *atd.*

čtyřie, *numer.*, quattuor: cztwrie měsíce 8, za cztwrti leta 20, cztwrti nohy... cztwrti spony 9°, cztwrti tisíce 118°, od cztwrt žen 56, cztwrt jazykuov 8°, ze všech cztwrt stran 45, ze třtřiz potokův 5°, cztwrt nejstarším 118°, na miestech cztwrtzech 31° *atd.*

* **čtyřikrát**, *adv.*, quadruplum: ruce tlusté cztwrickrat (= in quadruplo) 120, po cztwrickrat to učiní (quattuor vicibus) 62°.

dále, *f.*, [longiniquitas]: v tej dalij (= terminum) 31; *vzdáště rčení* vz-dáli: jest vzdaly deset dní 26° (= distans per...), vzdaly dvě dní 31, vzdaly za tři dni 49 *atd.*; *odtud pak* ze vzdaly deseti dní 69°.

dále *v.* daleko.

daleko, *I. u.* remotum, *II. adv.* [longe]:

I. z daleka (= a remotis) 8,

II. nevelmi daleko od nich 45; tak daleko, jak... 17 *atd.*; dale jeduce (= ulterius) 10, potom dale (= infra) 9 dale psáno 10 (= inferius) *atd.* *ss.* *Srovn.* daleký.

daleký, *adj.*, remotus: do daleke vlasti 8° (= remotam) *atd.* *Srovn.* daleko.

daň, *f.*, tributum: běře veliké dany 96° (= tributa), žádnému dany nedávaje 27 (= nulli tributarius est) *atd.*; *vzdáště často rčení*: poddání jsú w dan 126° (= tributarii) *atd.* *ss.*

dar, *m.*, munus: všicky darij (= munera) 5, drahý dary (= iocalia) 5, z darij (= donariis) 35 *atd.* *ss.*

† **Darcirim**, *ul.*, *id.*: dvě městě Argiron a † Dartiry 11 (= Dacirim).

dárek, *m.*, iocale: nějaký dárek dáti 76° (= iocale).

dařiti *v.* drahý.

Darius, *uv.*, *m.*, *id.* I. (Alexander) s králem Daryem 21° II. král jmenem Daryus... toho krále darij... tomu Dariovy 72°.

darovati, *v. impf.*, remunerare: kterak darogie Kám rytie své (= remunerat) 55.

Dartiry *v.* Darcirim.

dáti, *v. impf.*, dare.

I. nic nedadie (= dare nolunt) 31. dary daduce (= offerentes) 5, že jim dadie hojnost... 51 (= prebere), rada jim byla dana (= data) 5 *atd.*; *některá rčení*: dal povolenie 9° (= prebit consensus), daw jim milé vítanie 8° (= suscipiens eos), aby jemu ženu dal 9, aby jemu dceru v ženu dal 39° *atd.*

II. žádného oblúpití dal (= sinebat) 39, žádnéj bydleťi nedadie 58° (= non permittitur) *atd.*

III. dáti se — ihned gfu sie daly velikému kámovi 91 (= vzdali se). *Srovn.* dávati.

datil *v.* datyl.

datyl, *m.*, *id.*: ovoce jich slove datyli 123° (= dactilos), jedie datyle to ovoce 19 (= dactilos), víno dělají z datyluov 19, 123° (= de dactilis) *atd.*

dávati, *v. impf.*, dare: *srovn.* dáti.

I. žádnému dani nedawagie 27 (= nulli tributarius), dawagi za jeden třicet hřiven (= dantur) 16°, jiesti dawagi (= exhibentur...) 123°, aby měli co dawati jiesti (= ut sint in cibum) 49° *atd.*

II. *rčení některá*: veliké hróze dawati 121° (= comminari), (veliký kám) velmi šfe dawaffe v takové

noviny (= studiebat informari) 9
atd.

dávný v. dávný.

dávno, *n.*, [antiquitas]: za stara dawna
10^a (= antiquitus); *v.* nedávno, staro-
dávny.

dávný, *adj.*, [antiquus]: z dawnych časů
20 (= per multa tempora).

dbáti, *v. impf.*, intendere: kupčení ne-
dbagie 38 (= non intendunt).

dcera, *dšera, *f.*, filia: aby jemu svú
dczeru dal (= filiam) 39^a, dšer svých
s sebu chovají (= filias) 117^a, dšceri
dadie... 78 atd.

dci v. dcera.

děd, *m.*, avus: po svého dyeda smrti 56.

dědina, *f.*, possessio: dyedyňi plodné 28^a
(= possessiones).

dek, *m.*, coopertura: (sloni) přikryti sú
deky... a na těch diecziech... 62
(= coopertura).

děk v. dieka.

děkovati, *v. impf.*, gratias agere: dyeku-
gicze Pánu Bohu (= gracias agentes) 10.

dělání, *nl.*, [operatio]: k dielany pilné 42
(= preparacio); *srovn.* dělání.

děláti, *v. impf.*, operari:

I. v nichžto řemeslníci dielagi 93^a
(= operantur), aby svýma rukama
dielal 94, jenž na rudě dielachu 36
(= opere minerarum);

II. (dóm) když sú dielaly (= in con-
struccione) 33^a, zlatem... dielagi
16^a (= operantur), když chléb diela-
gi z tésta 124 (= conficitur), na
hedvábi velmi zšlechtili dielagi
(= operantur in serico) 10^a, těch
peněz žádný jiný nedielal 67^a (= faci-
unt) atd. *Srovn.* dělání.

děl v. déle.

déle v. dlouhý, dlouho.

déle, *f.*, longitudo: *rčení* na dél: na šif
i na del 104, na dell cesty 20^a (= longi-
tudine) atd., *zvlášť často* vz-déli: jest
wzdely osm dní 30 (= in longum),
wzdiely čtyřidceti dní 46 (= longitu-
dinis) atd. *ss.*

dělník *n.*, operarius: bývá někdy do čty-
řiceti dielnykow 93^a (= operarios); těch
dielnykow 29 (= architectos) atd.

den, *m.*, dies; *srovn.* dnes.

I. drahně dnij 5^a (= diebus), ve dne
18 (= de die) atd.; *zvlášť často*

rčení: na však(y) den, *v. l.*; pól
dne srostlo v poledne *v. l.*

II. pět dnij cesty (= dietas) 18^a, sedm-
nást dnij dli 5^a, ve dvú dnij (= die-
tas) 17^a, třináste dny cesty (= die-
tas) 125, dvadcet dny (= dietas)
7 atd. *ss.*

depagiola 79, 79^a slovo vlaské.

desátý, *numer.*, decimus: kapit. defata
3^a, 9^a atd.

desět, *numer.*, decem: w deseti milích 21^a
w defetij dnech 14, w diefety dnech
(= decem diebus) 28 atd.; třetí nad de-
fetij... po stu a † padefati 44^a (*omylem*
místo po desěti); *srovn.* níže desetkrát,
desettisic; *desět jest obsaženo w koncov-
kách tvarů* dvadčet, třidcět atd., jeden-
náste, dvanáste atd. a jejich odvozeninách.

desetkrát, *adv.*, decem vicibus: musí na
deffetkrat běžeti 20^a (= fere decem vi-
cibus).

desettisic, *numer.*, decem milia: *vedle slo-
ženého ze dvou slov tvaru* z deficti tifficz
45 čte se též nad deffettyffycz 44^a, *zde*
patrně slovo pokládáno za jednotku.

dešč, *m.*, pluvia: před deffczem zachovají
50 (= pluvia), w deffcz chodie 113
(= pluvia) atd.; *zvlášť často rčení* dešč
jde: když deffcz jde 44 (= pluit', by
deffcz šel naň 41^a (= pluat) atd.

děti v. dietě.

devadesátý, *numer.*, nonagesimus: léta
dewadefate^a pate^a 10.

devatery, *numer.*, novem: w dewatero krá-
lovstvie 95.

devátý, *numer.*, nonus: kapit. dewata 3^a,
9 atd.

děvečka, *f.*, puella: dcera dieweczka
(= puella) 43, dieweczku tu umrlú...
pacholika i dieweczku 43; panny ty neb
dieweczky... svolají dieweczky (= puel-
las) 110 atd.

* devětkrát, *adv.*, novies: chce diewetkrat
dráže 45^a (= novies).

děvka v. dievka.

diabel, *m.*, *id.*: že by byli diably 6^a (= de-
mones), od škaredého dyabla (sathana)
41 atd. *ss.*

diabelský, *adj.*, diabolicus: diabelfkem
zjednáním 27 (= diabolica), z dyabelfke^a
nabádání 15, jsúce svedení diabelfkem
oslepením 43^a (= diabolica) atd. *ss.*

diablový, *adj.*, diabolicus: ti jísti kame-

nové dyablowij ohyzdnými čáry (= diabolicis) 101.

dieka *v.* bezděky.

diel, *m.*, pars:

I. Díel třetí knih (= pars tertia) 99^a, desátý díel (= partem) 109, dva cátý díel *t.*, w díely rozděliti 38^a (= partes) *atd.*

II. *adverbiálně*: dvór velikého kám wieczflij díel má obilé dosti (= pro maiori parte) 92; *zvláště spojení* díel—díel: jsú díel podobenství ptačieho a díel zvířecieho 119^a (= partim) *atd.*

dielo, *n.*, opus: to dielo ťawiechu 29 (= opus *atd. ss.*; †odieleni svým 42 (= laboribus).

dietě, *n.*, *sg.* [infans]; *děti*, *pl. f.*, [liberi]: ženu, ana dietietem těžka 7^a *atd.*; ženy s dietmy (= filijs) 30^a, dietom potřebu obmýšlejí 118; všechny dieti 116^a (= filios) *atd. ss.*

1. dieti, *v. impf.*, [facere]:

I. což oni diegie, to má 68 (*nenili omyl m. dielagie*); trh diegi (= expendant) 78^a; *srovn.* dobrodienie.

II. to zlé diegie fie (= fit) 116, poctivost fie jim diegie (= exhibitur) 32^a *atd.*

2. dieti, *v. impf.*, dicere: diefli loket... 26^a, a on die hoře 14, vy jim diete 14 (= dicetis), vlast, jiež diegi Kastor 28^a, tehdy diegi, že jej uzdravil (= attri- buunt) 83 *atd.*

dievčí, *adj.*, ancillarum: obrazów diew- cziech 95^a (= ancillarum).

dievka, *f.*, ancilla: od dievek má synuov (= ancillis) 56^a, pacholków i dievek 34 *atd.*

div, *m.*, miraculum: o diewu přencšenje 3^a (= miraculo), o dywu některakého... 4 *atd.*

divati se, *v. impf.*, [spectare]: on se tomu diwa 62.

diviti se, *v. impf.*, [mirari]: velmi fie die- wiewchu 16.

divnost, *f.*, mirabilia: shlédnúc dywnoft vlasti (= mirabilibus) 119^a.

divný, *adj.*, mirabilis: o diwnych věcech 4^a, o dyewnem paláci (= mirabili)... dyewney rozkoši (= mira) 56^a *atd.*

divoký, *adj.*, [agrestis]: ta vlast dywoka 124^a (= silvestris), vlast něčso dywoka

jest 104 (= non domestica); diwoke^a zvěře (= silvestrium) 124^a, diwoke^a zvěře mnoho (silvestria) 28 *atd.*; divoký osel = onager: dywokych offluow 17, diwokich oflow 124 (= onagri) *atd.*

1. dle, *fem.*, longitudo: na dvanáste kro- čeji dly (= in longitudine) 119, cestú sedmnáste dní dlj (= per dietas XVII) 5^a, dly za dva dni (= longitudinis) 18^a, jest dlj za dvanáste dní (= in longitudine) 28, dly osm dní (= longitudinis) 21, devět pidí dly (= longitudinis) 48 *atd. ss.*; *zvláště často* na dli: jest na dly třinást dní (= per dietas XII) 125, má na dly a na šíř... (= longitudo) 27^a, trest na dly rozdělili (= per longum) 40, má na dly více než sto dní (= longitudinis) 91 *atd.* *Doklad*: čtyři mile †zdl 11^a (= longitudinis) a *pak doklady vzděl mokuu náležeti sem, ale také k délce; v. t.*

2. dle, *praep.*, [propter]: dle království svrchu jmenovaného (= occasione) 83. *Pravidelně užíváno ji postpositivně*: geho dle 6^a (= amore sui).

dľúho, *adv.*, diu: kterakkolievk dľuho 7 (= quam diu), by byl tam dele mimo 20 dní (= ultra) 30^a, naydele sem přebýval (= diucius) 99 *atd. ss.* *Srovn.* dľuhý.

dľuhost, *f.*, longitudo: o dľuhofy té púšče 31^a, po dľuhofy peře (= longitudo) 119^a, *atd.*

dľuhý, *adj.*, longus: jakož ta vlast dľuha jest 125 (= protenditur), (mají) oczafy dľuhe (= longam) 18, jest dľuha tři dni (= longitudine) 34^a *atd.*

dnes, *adv.*, hodie: i dnes ostal (= hodie) 29^a. *Srovn.* den.

dno, *n.*, fundum: ode dna zevnitřnieho (= fundo) 57.

do, *praep.*, ad: *označuje pravidelně směr k cílnějakému*: šli jsú do krajín 4^a, 3, jeti do zemí... přijeli do Glacie 10^a (= ad), komuorek do čtyřidceti 99^a, do Benátek 3^a *atd. ss.*; *zvláště často* až do: az do moře 126^a (= usque ad, az do nich 126 (= až se vrátí) *atd.*, v. až; *řčení*: z města do místa 6^a (= ad) *atd.*

* doblti, *v. impf.*, occidere: lovci jej do bygi 80^a (= occidunt).

dobře, *adv.*, [bene]:

I velmi dobře (= optime) 10, velmi †dofli uměji (= optime) 44, lepe vyložiti 26^a *atd. ss.*;

- II. **dobrze urozené** (= nobiles) 26*, dva bratry **dobrze učená** (= literatos) 8; *srovn.* **dobry**.
- dobrodienie**, *n.*, beneficium: **dobrodienie učiniti** 68 (= beneficia).
- dobrotivost**, *f.*, benignitas: tu **dobrotivost** ukazovali (= benignitatem) 35*.
- dobrotivý**, *adj.*, benignus: **velmi dobrotivy** 6 (= benignus).
- dobrovolně**, *adv.*, sponte: **dobrowolnie se oddal** 121* (= sponte).
- dobry**, *adj.*, bonus:
- I. **bohův dobrich** (= bonorum) 7, **dobře svědečství** (= testimonium bonum) 3, **že by byla nalyepšie** (= melior) 6*, **pro lepší prospěch** (= amplioris gracia) 5 *atd. ss.*
  - II. **lepšíe pastvy** 10* (= competencia), **zlato tlúšči na dobry prst** (= unius digiti) 84*, **ščepuov dobrzych** (= arbores fructifere) 17* *atd.*; **k mazání velmi dobra** (= optimus) 11, **prach dobry k očima** (= medetur oculis) 21 *atd.*; *srovn.* **dobře**.
- dobyťe**, ***dobyťše**, *n.*, animal: **dobitcze kterézkolivěk** (= animal) 28, **pána toho dobyťšiete najdúc** (= animal) 46 *atd.*
- dobyťček**, *m.*, bestia: **ani ptáka ani dobytecza** 37* (= bestia).
- dobyťček** *v.* **dobyťček**.
- dobytek**, *m.*, pecus: **s dobitkem** 11 (= cum armentis), **velikého i drobného dobitka** (= iumentorum et pecorum) 10*, **dobytek to jest koni** . . . 123* (= animalia), **on jie na dobitku věno ukáže** (= in animalibus) 37* *atd. ss.*
- dobyty**, *v. perf.*, I. [comparare] II. **capere**.
- I. **co dobudete, přivezte** 116* (= lucrati fueritis); **nemohli by jim potřeby dobyti** (= de victualibus providere) 31* *atd.*; *srovn.* **dobývati**.
  - II. **města mocí dobyly** (= capta) . . . **všeho světa dobyty by mohli** (= conquirere) 93; **osm jiných vlastí dobil** (= cepit) 39, (praky), **jimižto město ovšem dobvdeno bude** (= caperetur) 91 *atd. ss.*
- dobývání**, *nt.*, [expugnatio]: **poslal k dobywanij měst** (= ad debellandas) 92*. *Srovn.* **dobývati**.
- dobývati**, *v. impf.*, I. [comparare] II. **capere**.
- I. **by jim jinéj picě dobywaly** 44 (= preparantur);
- II. (král) **dobywagie a kaze 122**, s ním **chtěl jeti jiných měst dobiwat** (= capiendas; *s. Gl.*) 39, **když město silně dobywachu** (= impugnant, *s. Acc., rr*) 92* *atd.* *Srovn.* **dobývání a dobytí**.
- docházeti**, *v. impf.*, [= adire]: **slunce tu nedocházie** 126 (= non apparente).
- dojiti**, *v. pf.*, pervenire: *S. gl.*: **až právě dofly města** (= pervenirent) 5*, **dvoru dofly jsú** (= adierunt) 3, **když jsú dofly byly města Akkon 7** (= ingressi), **kdež jich įdogyti mohú** (= adiri) 113*, **krále dofly gfu** (= adierunt) 5* *atd. ss.* *S. předložkami*: **dofly gfu do Benátek 7*** (= iverunt), **k břehu dogiti** (= ad portum pervenire) 7, **dofly gfu k největšiemu králi** (= pervenerunt ad) 6; *v. dokladě* **aby s ním velikému králi dofly** (= adirent regem) 6 *patrně schází k. Absolutivně*: **město prvé, doyducz do téj vlasti, slove** . . . (= introeuntibus) 89* *atd.*
- dokavadžkolivěk**, *adv.*, quamdiu: **† dokawadzkolivěk tu chtěl býti** 34* (= quamdiu).
- dokonati**, *v. pf.*, perficere: **inhd dokonati snažichu se** 23* (= perficere), **dokonal tu modlitbu** 16, **knihy sú dokonany** . . . **dokonal gfem knihy** 126*, **když fie rok dokona** (= anno completo) 32* *atd.* *Srovn.* **dokonávati se**.
- ***dokonávati se**, *v. impf.*, explicere: **tak fie dokonawa předmluva** 3 (= explicit); **a tak fie dokonawagi kapituly** 4 (= expliciunt), **tak fie dokonawagie prvé knihy** (= explicit) 51* *atd.*
- dokudž**, *adv.*, quousque: **dokudž tu budú** (*id.*) 76*.
- † dól**, *m.*, vallis: **jsú hory, dolowe i lesové** (= valles) 74* (*podle patrného usu autorova jest toto hapax legomenon Mill. asi omyl m. údol(é) v. l.*) *Srovn.* **dolów**.
- dole**, *adv.*, infra: **dva dole má zuby** (= inferiores) 47*. *V.* **dolów**.
- ***dolina**, *f.*, [locus inferior]: **tu na té dolynie** 17*.
- dolów**, *adv.*, [deorsum]: **jiti dolow** . . . **dolow sende** 17* (= ad declivium); **voda teče dolu po nich** (= inferius) 50*. *Srovn.* **dól, dole**.
- dolu** *v.* **dolów**.
- dóm**, *m.*, domus: **duom Pavlů** 5 (= domus),

jmeno i duom 14^a, jsú domowe (= palatia) 58^a *atd. ss.* *Srovn.* doma, domóv.
doma, *adv.*, in domo: tělo doma chovajie 33^a (= in domo). *Srovn.* dóm.
domáci, *adj.*, domesticus: dřevičko domacie jest 114^a (= domestica).
domek, *m.*, domuncula: domkove někte-rací (= domuncula) 33^a, domky sobě dělají (= domunculas) 28 *atd.*
domóv, *adv.*, domum: domuw sě ne-vrátí 35 (= in domum suam), domow sě vrátí (= in propriam mansionem) 125^a, domuw nesmějichu 5^a, domuw vrátiti sě 3^a (= ad propria) *atd. V.* dóm.
domovítý, *adj.*, domesticus: krajina domo-wita (= domestica) 17, což těch úfa-duow domowitych (= domus) 42 *atd. ss.*
*donáseti, *v. impf.*, deferre: noviny do-naffiegie (= deferunt) 69.
donéstí, *v. pf.*, deferre: aby je donefly 6^a (= deferendas), kdež mají donefeni býti 69^a (= deferende) *atd.*
doněvadž, **doňovadž**, *ej.*, donec: donie-waz snieh . . . pomínul (= donec) 6, donyewadz sě neoptá 65^a (= donec), donewadz (= quamdiu) 35^a, donyewadz nebudú dokonány (= donec) 33, donye-wadž je živ byl 89^a, doniewadz (= do-nec) 78 *atd. ss.*; donowadz jest živ byl (= quamdiu) 73, donowadz bydlé (= do-nec) 78, donowadz leží 81^a, donyowadz ležie 82 *atd. rr.* *Srovn.* doněvadžkolivěk.
doněvadžkolivěk, *ej.*, quamdiu: doney-wadzkolowyek u toho ta věc jest (= quamdiu autem) 65^a.
 doněvaž *v.* doněvadž.
 donivadž *v.* doněvadž.
 doňovadž *v.* doněvadž.
 †dopagiola 79, 79^a *v.* depagiola.
dopravití, *v. pf.*, ducere: na jeho hrad do-prawiti (= ducerent) 73
 dopustiti *v. pf.*, permittere: hřiechu sě ne-dopustie 114^a (committunt); ani jim již dopustie (= permittuntur) 76^a.
*dorostí, *v. pf.*, crescere: když doroftly, vdával je (= creverunt) 88^a.
dosáhati, *v. impf.*, attingere: ledva noh dofahati mohú (= attingere) 59^a.
dospievati, *v. impf.*, maturescere: zrá a dospiewa 19^a (= maturescit), ty † mají dospiewati 20 (= maturescunt).
 dosta tek *v.* nedostatek.
dostati, *v. pf.*, adipisci: doflane fie královi

darem 62 (= oblati sunt), móż fie do-flati každý den (= ascendunt) 75 *atd.*
dosti, *adv.*, [satis]: pšenice dofti (= habundanter) 20, dofti ryb (= habundanter) 11^a *atd. ss.*; dofti najde (= copia) 20; *rčení*: na skrovnie stravě dofti mají 44 (= contenti modico) *atd. V.* dobře.
dóstojenstvie, *n.*, [dignitas]: duoftogenftwye císařstvie (= sceptrum imperii) 5 *atd.*
dóstojný, *adj.*, dignus: viery duoftoyno 3 (fide dignum), (první žena) jest duo-ftoyneyffie (= dignior) 37^a, duoftoyne^v biskupu 14^a *atd.*
dověřiti, *v. pf.*, [= credere] nesnadně tomu dowierze (= incredibile) 93^a
dóvod, *m.*, ratio: dowod tento jest (= ratio) 9.
 dradva *v.* dratva.
drahně, *adv.*, plurimum: drahnie dní 5^a (= plurimis diebus), drahne domóv (= plures) 125^a *atd.*
drahost, *f.*, [pretiositas]: mnohé převýší svú drahosti deset tisíc zlatých (= preciose) 61.
drahý, *adj.*, l. pretiosus: drahy dary 5 (= pretiosa), velmi dražij (= magni pretii) 16^a, jsú u nich velmi † daržie (= magni pretii) 43, v drahe ceně 10^a (= magni pretii), drahe^o kofenie . . . zbožie drahe^o (= pretiosarum) 10^a, drwa jsú draffie 71 *atd.* ll. proti drahyh letóm (= caristie) 70. *Srovn.* draze.
drakový, *adj.*, draconum: obrazy drakowe učinie (= drakonum) 85^a.
drásta, *f.*, [supellectile]: rozličná drafta 62 (= vasa aurea et argentea).
dratva, *dradva, *f.*, filum: sšívají drad-wami . . . ty dradwij (= fila) 19.
draze, *adv.*, pretio magno: tu velmi draze prodávají (= precio magno) 80^a, devět-krát draze 45^a.
 dřeve *v.* dřieve.
dřevěný, *adj.*, ligneus: drzewene twrze (= lignea) 120, drzewenymi hřebiky (= ligneis) 19 *atd.*
dřevičko, *n.*, arbusculum: s malého drzie-wiczka (= arbusculis) 78. z malého drze-wiczka (= arboribus) 123^a, to drzewiczko (= arbuscula) 114^a *atd.*
dřevní, *adj.*, [pristinus]: ta dva pány drzewny 64, (= prefatis) 56.
dřevo, *n.*, plur. drva, *Gl.* drev l. arbor ll. lignum.

- I. o drzewu slunce (= arbor) 3°, drzewo suché (= arbor) 3°, všechno listí na drzewie 20, toho drzewa 123° (= arborum), drzewo neb strom 21°, drzewo vysoké jest . . . toho drzewa aneb stromu . . . žádné drzewo 21° (= arbor) *atd. ss.*
- II. od drewa aloe (= ligno) 99, hořie jako drzewo (= lignum) 71, drzewo toho stromu (= lignum) 21°, pastvy a drwa mají (= ligna) 41°, hořie jako drwa . . . drew dosti . . . miesto drew . . . drwa jsú dražšie 71 *atd. Srovn. dveře.*
- dřieve, adv.** [prius]: drzewe než mohli 7 (= antequam) *atd.*; *zvláště často pak následující dvě složeniny:*
- dřievejmenovaný, adj.**, praenominatus: mezi drzewie gmenowanym králem 5° (= prenominatum) *atd.*
- dřieveřečený, adj.**, praefatus: drzewie rzeczeny páni 9 (= praefati), od drzewie rzeczene° krále 5° (= prenominatum) *atd.*
- dřievie, m.**, I. [arbores] II. ligna.
- I. palmového drzewie mnoho 123° (= palme), palmového drziwie (= palme) 18° *atd.*
- II. z drzewie lechkého 125° (= ligno), z drzewij srúbení (= de lignis) 34 *atd.*
- drobný, adj.**, minutus: drobne° dobytka (= pecorum) 10°, drobnemu dobytku (= minutis animalibus) 46 *atd.*
- druhý, adj.**, I. alius II. secundus:
- I. jeden . . . druhí 8 (= alter), jeden druhe° 18 (= unus iuxta alium), opět o druhe vlasti 3° *atd.*; *zvláště často jeden-druhý v. jeden.*
- II. kapitola druha 3 (= secundum), léta šedesátého dru° 23° *atd. V. pól. dřvi v. dveře. drvo v. dřevo.*
- držeti, v impf.**, I. tenere, II. servare.
- I. kopie v rukú drzicz (= tenentes) 53°, psy. které drzecu (= tenebant) 14, *atd.*
- II. obyčej drzie starých (= servant) 124, drzie obyčej český 11° (= servantes), kterak spravedlnost drzie (= servatur) 6 *atd. ss.*
- dška, cka, f.**, tabula: I. tabula II. mor. asser: I. dřku zlatú (= tabulam) 7, jedna dřka . . . té dřky 99° (= tabula), tej dřky 55, tu ř dřfcze 55°, ř sfkru také zlatú 6° (= tabulam), dve ř fceze zlatých 9° (= tabulas), dáva jim dřky hamfeštové (= tabulas privilegiorum) 55, na těch dřfczkach bývá (= tabulis) 55, na svých dřfczkach 55, dvě a dvě dřfczie 99° (= tabule), čtyři dřky zlaté 10, stvrzují dřky 19 (= tabule) *atd. ss.*
- II. (lodie) dřkamij jsú opeřeny (= asseribus) 120°, z tlustých defk (= asser) 33.
- dščka v. dška.
dščka v. dška.
- duben, m.**, Aprilis: přes celý měsíc duben (= aprilis) 109, měsiece dubna (= aprilis) 7, Marcie, dubna . . . 123° (= Aprilis) *atd.*
- duch, m.**, halitus: aby duch ztratil 105° (= alitum).
- Durfar, nr., id.:** (země) durfar 111.
- duše, f.**, anima: duše jeho jie (= anima) 33°, dušie toho mrtvého 106° (= anima) *atd.*
- dva, numer.**, duo: dwa urozená bratřie 5, dwie létě 7°, dve sce 9°, po dwu letú 7°, ve dwu dní 17°, z těch bratrú dwu 5, mezi dwema horama 28 *atd. ss.*; má dwie tífčiz mil 119°; dwema a ftoma provazy 50: dwa a dwaciet synóv 56, dwa a ofmfefate 9° *atd.*; zástupové obu dwu 5 (= amborum); dwa a dwa sě rozběhnú (= bini et bini) 65. *Srovn. dvacěti, dvakrát, dvanáste atp.*
- dvacátý, numer.**, vicesimus: kapit. dwaczata 3° 16; kapit. bez jedné dwaczata 3° (= undevicesima); kapit. dwaczata fcztwrta 20, kap. dwaczata šfesta 21 *atd.*; *častěji jen označeno číslicí římskou (kap. XXVII° 21 atd.).*
- dvadeceti, dvaceti, *dvadsěti, *dvacsět, dvacet atd. numer.**, viginti: let šest a dwadřietí 10, mimo dwadřiet dní 30°, dwadřczet dní 7, více nežli dwaciety 41 za dwaczed dní 74°, za dwaczeti mil 18°, dwaczeti tisíc 58°, dwaczet let 117, dwaczet pědi 124, do dwaczieti 120°, cestu dwacziti dní 74°, od dwaczety let 117 *atd.*
- dvakrát, adv.** bis: na každý den dwakrat myjji 111, dwakrat věčšie 48.
- dvanádsto, *dvanáste, dvanást atd. numer.**, duodecim: dwanadřte 58, za dwanadřte dní 28, dwanadřte dní 11° *atd.*

- o dwanaŕte vladařích 68; dwanaŕt tisíc 121, let dwanaŕt 117, dwanaŕti ŝlechti-
cóm 61^a, dwanaŕti let 117 *atd.*
- dvanádsterý**, *numer.*, duodecim: dwana-
dŕteru pŕedmĕstie 58^a.
- *dvanástý**, *numer.*, duodecimus: kapit.
dwanafŕa 3^a, 10^a *atd.*
- dvĕnásob**, *adv.*, duplicatus: vĕdy dwe-
nafob jest 99^a. *Srovn.* dvój.
- dveřce**, *f.*, [ostiolum]: dělají trámcu i
dwerzcze 50 (= clausure).
- dveři**, *pl. f.*, ostium: jichžto dwerzij obrátí
41^a (= ostia), jinými dwerzmi (= portam)
33^a, pŕed dwerzmi (= fores) 78^a (*dva*
doklady) *atd.*; kaŕždý musí na ř dŕz-
wech svĕho domu kázati napsati (= ho-
stium) 96.
- dvój**, *numer.*, duo: tu dwogi vĕc dělají
21, na dwe rozdĕliti 40 (= in duas
partes) *atd.* *Srovn.* dvĕnásob.
- dvór**, *m.*, curia: v dwora jidají (= in cu-
ria) 59^a, na královĕ dworu 7 (= in
curia), dworu doŝli jsú 3, k dworu
(= curia) 5 *atd. ss.*
- dvořenin**, *m.*, curialis: vŝech dworzeninuw
(= curialibus) 8^a, dworzene jeho (= cu-
ria) 59^a *atd.*
- dwornost**, *f.*, forma: o dwornosti krále 55^a
(= de forma).
- dvorský**, *adj.*, curiae: dworŕŕŕci stanové
65^a (= curie).
- dvústý**, *numer.*, ducentesimus: léta tisi-
cieho dwuŕŕteho 5, tisícieho dwuŕŕteho 7,
(tisícieho) dwuŕŕte 10 *atd.*
- dým**, *m.*, fumus: když dym tĕch vĕcí 43^a
(= fumus).
- Egrigaia**, *f.*, *nr.*, *id.*: (vlast) Egrigaia 4^a,
48 (*dva doklady*).
Elacia *v.* Glacia
Elasa *v.* Glacia.
- Eli**, *nr.*, *id.*: královstvie Ely 115^a (= Eli).
† **Erguj**, *nr.*, *id.*: (vlast) † Erguij 97^a
(= Cingui).
- Ergymul**, *nr.*, *id.*: královstvie Ergymul 4^a,
47 (= Ergymul).
- Esentemur**, *nv.*, *m.*, *id.*: (král) Esentemur
79 (= *id.*).
- Estier**, *nr.*, *id.*: (zemĕ) Estier 123 (= *id.*).
† **Evhata** *f.*, *nl.*, *id.*: (mĕsto) Evhata 5^a
(= Ouchacha).
- Eyfrates**, *nl.*, *id.*: (řeka) Eyfrates 11^a
(= Eufrates).
- Ezi**, *nv.*, *id.*: (chán tatarský) Ezi 40^a (= Ezi).
- Ezina**, *nl.*, *f.*, *id.*: o mĕstu Ezina 4. Ezyna
mĕsto 38 (*dva doklady*).
- falešný**, *adj.*, falsus: toho falešne^a buoha
42^a (= falsum).
- Fanfur**, *nr.*, *id.*: královstvie fanfar 104^a,
ffanfur 107 *a j.*
- Faraonóv**, *adj.*, Pharaonis: kočky fara-
onovy 42^a (= catti Pharaonis), fŕaraono-
vy kočky 124^a.
- Farfur**, *m.*, *nv.*, *id.*: král muž jejie fŕarfur
89^a (= farfur).
- Ferlech**, *nr.*, *id.*: (královstvie) ferlech 104^a.
- fernýz**, *m.*, *id.*: fernyzem pomazáno 50.
- flaška**, *f.*, *id.*: dvĕ fŕaŕŕŕce koženie 44
(= flascones).
- florenský**, *adj.*, florenus: viece váží než
florensky zlatý 96^a (florenus).
- formička**, *f.*, formella: to v formyczku
leji 78^a (= formella).
- Formosa**, *f.*, *nr.*, *id.*: (ostrov) latinĕ fŕor-
mofa 3^a; rovnĕ fŕormofa 18^a *atd.*
- frankolín**, *m.*, francolinus: ptáci sloví
† Srankolyni 17^a (= francolini) *atd.*, tu
jest mnoho frankalynow 18^a (= franco-
lini) *atd.*
- Fuguj**, *nr.*, *id.*: královstvie fŕfuguij 97^a, 98
(*řtyři doklady*).
- funt**, *m.*, libra: liber neb funtuow 16^a.
(= libra).
- Galacia**, *f.*, *nl.*, *id.*: Galaczia 48.
Galdaida *v.* Soldaida.
- galgán**, *m.*, *id.*: galganu množstvie 98,
(= galganum) *atd.*
- gallia**, *f.*, *id.*: s gallyij s tú lodí (= galea)...
dvĕ gallye mohú jeti 93.
- Gamfu**, *nl.*, *id.*: mĕsto Gamffu (= Gamfu) 95.
- Garbinum**, *nl.*, *nr.*, *id.*: proti Garbynu 107^a,
mezi polednem a † Garbynom 103^a, pŕes
Garbyn 103 *atd.*
- Geluchelam**, *nl.*, *id.*: (jezero) 11^a (= *id.*).
- Giogin**, *nl.*, *id.*: (mĕsto) Gyogin 21^a; Gyog-
gon 72 (= Giogin).
girfalk *v.* gyrfalk.
- Glacia**, *f.*, *nl.*, *id.*: Glaczia... do Glaczie
10^a, do † Elaczie 8, bŕeha † Elarzie 8 *atd.*
(Glaza).
- Gog**, *nr.*, *id.*: vlasti Gog a Magog; Gog
jmenují... 48^a, 4^a *atd.* (= gog).
- † **Gohoguj**, *nl.*, *id.*: (mĕsto) Gohuguij 97
(Ghengui).
- Gogatim**, *nf.*, *id.*: (dcera) jmenem Go-
gatym (= cogatim) 9.
golĕ *v.* kolĕ.

- Gom**, *m., ng., id.*: (lid) Gom 109^a.
- Gonio**, *nl., id.*: (město) Gonyo 10^a.
- Gozurach**, *nr., id.*: (vlast) Gozurach 116; (vlast) † Gozirach 116^a (Gozurach).
grifalk *v.* gyrfalk.
- groš**, *m., id.*: jeden benátský groš (= grossus) 97^a, jako halče neb groffe (= denarii)... puol benátského groffe (= grossus) 67; *srovn.* hrošík.
grošík *v.* hrošík.
gryfalk *v.* gyrfalk.
gudderi 77, 77^a *slovo mongolské.*
gurfalk *v.* gyrfalk.
gyraffa, 120^a *název latinský.*
- gyrfalk, gryfalk, gurfalk, girfalk** *atd. m., id.*: gyrfalkowe 64^a, těch gurfalkuow... gurfalegowe 46^a, těm gyrfalkom 66^a, sokoly neb grifalky 65, ptáka grifalka 55^a, ptáka, ješto slove Gryfalk 55, jiných ptakuow † zyrfalkuow 49^a *atd. Kolísání mezi gri- a gir- pozoruje se již v textu latinském.*
- had**, *m., serpens*: o tom hadu (= serpente) 36 *atd.*
- hajtman, hauptman, hajtman** *atd. m., centurio*: zdělá je † laytpmanē... ti haytpmane... jednomu haytma^{ti}... každý jest haytmane... ten haytman... žádny haytman... haytpmanowe 44^a (= prefectus, centurio); hajtmanij cti 55 (= prefectos), s hauptmanē (= duce) 84^a *atd. Hláskové varianty někde snad se kříží s chybami písařskými.*
- haléř**, *m., denarius*: jako malý halerž 80^a (= denarius): jeden ten malý halerž v tej ceně jest, jakžto turonský halerz (= parvus denarius ad valorem paruuli turonensis) 67 *atd.*
- haltěř**, *m., lacuna*: jezero neb halterz 57^a (= lacuna).
- haluz**, *f., ramus*: jakož jest k haluzij přivázán... přivieží zasě k haluzyem 105^a (= ramos).
- haluzka**, *f., ramus*: čtyři haluzky... haluzky nařeží a k každě haluzczie jeden kbelik přivieží (= ramum) 105^a.
- halže**, *f., torques*: na hrdle nese zlatú halzij... ta halze jest velmi drahá 109 (= torques).
- hamfeštový**, *adj., privilegium*: dsky hamfeštowe 55 (= privilegium).
- hanba**, *f., confusio*:
I. učinie svým nepřátelóm hanbu 45 (= confusio), (žádný toho) za hanbu nepočítá (= vituperium) 78^a *atd.*;
II. hanbu zakryjíc 120 (= verenda) *atd.*
- hanebný**, *adj., verendus*: místo hanebne zakryje 107^a (= verenda); hanebna místa života 115^a (*id.*) *atd.*
- haněti**, *v. impf., exprobrare*: hanyeti spásitele 54^a (= exprobrare).
- harovitý**, *adj., laboriosus*: lidé velmi harowitie jsú 45 (= laboriosissimi). *Slovo záhadné.*
- hauf**, *m., acies*: dlúhé haufy 18 (= acies), na dvanáste hauffu... v každém hauffie... některých hauffiech 53^a (= acies) *atd.*
hauptman *v.* hajtman.
- havran**, *m., corvus*: černí, jakžto hawransy (= corvi) 49; † yawran 111^a (= corvi; *chybně?*)
heden *v.* jeden.
- hedváb**, *m., sericum*: pro hedwab, jehož tu mnoho jest 72 (= sericum). *Srovn.* hedvábie.
- hedvábie**, *n., sericum*: od zlata a od hedwabie (= serice) 72, zlatem a hedwabiem 16^a (= serico), na hedwabij dělají 10^a, 16^a (= serico) *atd. ss. Srovn.* hedváb.
- hedvábný**, *adj., sericeus*: provazy hedwabnemij 54 (= sericeis).
- Heriach**, *nr., id.*: vlasti, ješto slove heriach 50^a (*lt. orig.* oriath, henach, beriach).
- hlad**, *m., fames*: oni by potom hladem zemřeli (= fame) 106^a.
- hlas**, *m., vox*: diabelské hlafy... diabelských hlafiech 32 (= voces), diabelské hlafie 47 (= voces *atd.*)
- hlava**, *f., caput*:
I. hlavy mají malé 120^a (= caput), oko z své hlawij 15 *atd.*
II. (město Kvengianfu) jest toho královstvie hlawa 73^a (= caput). *Zdali a jak řeční*: (města) přes hlavu mocí dobyl 39 *tlumočí lat. per violenciam, není jasné.*
- hlavka**, *f., granum*: (kvitek bílý), jakžto. jest hlavka hřebíčková 78 (= granum)
hlavní *v.* hlavní.
- hlavný**, *adj., [capitalis]*: hlavne město (= metropolis) 11 *atd. Srovn.* chladný.
- hlédati**, *v. impf.,*
I. custodire: aby s nimi dobytka hle-

- dal 73 (= ad custodiam); jehož pilně hledachu (= custodiebatur) 22^a, ovoce hledagy (= curam habent) 117^a *atd.* = *nč.* hlidati.
- II. quaerere: raději hledagy krásné ženy 47^a (= querunt), c. stu, jižto hledate proti křesťanům 14 *atd.*
- hleděti**, *v. impf.*, [spectare]: jděte a hledte, abyšte . . . 116^a (= procurate).
- hlina**, *f.*, terra: mísy dělají z hlíny, jež slove porcellana 99 (= de terra) *atd.*
- hliněný**, *adj.*, luteus: zdi hliniene hrubé 18 (= luteos) jedny hlyniene (= lutea) 37 *atd.*
- hliza**, *f.*, apostema: máli kto také kterakú hlizu (= apostema) 80^a.
- hlúpý**, *adj.*, rudis: hlupi jsú lidé 10^a (= rudes) *atd.*
- hned *v. ihned.*
- hněvivě**, *adj.*, indigne: velmi hniewywe přijal 39^a (= indigne).
- hniezdo**, *nt.*, nidus: tu hniezda mají (= nidus) 46, 113^a *atd.*
- hnůti se**, *v. pf.*, commoveri: aby fe ta hora hnula 14^a, vojska sie hne 45 (= procedit), tě dvě polovici hnuchu sebú (= sunt commote) 40 *atd.*
- hod**, *m.*, festum: činie hody svým bohóm 51 (= festa); obyčej a hod (= solennitas) 33; prvý hod tej modly (= festo primo) 32^a, když slaví hod 50^a *atd. ss.*
- hoden *v. hodný.*
- hodina**, *f.*, hora: v hodynu jedení 33^a (= hora), o hodynie narození . . . tej hodyni (= hore) 33 *atd.*
- hoditi *v. holiti.*
- hoditi se**, *v. impf.*, valere: k ničemuž sie nehody . . . hody sie plátnu . . . nehody sie jinému 117 (= valet pro . . .) *atd. ss.*
- hodný**, *adj.*, [dignus]: horko jest k utrpenie (= expedit) 43^a, jest hoden smrti 45^a (= mereatur), . . . strana nebyla hodna, aby . . . (= incongruam) 33^a *atd.*
- hodovanie**, *nt.*, convivium: o poctivém hodowanij jeho 59^a (= de magnificencia convivorium eius).
- hojný**, *adj.*, fertilis: pastva velmi hojna (= uberrima) 11, země hojna a plodná (= fertilis) 11^a *atd.*
- holdovati**, *v. impf.*, obedire: chtěliliby jemu holdovati (= ad obedienciam requisivit) 89.
- * **hole**, *adv.*, omnino: žádného hole obilé nemají 124 (= omnino) *Srv.* holý.
- holiti**, *v. impf.*, radere: hlavy a brady sobě † hodie (= radunt) 51^a.
- holoty**, *f.*, canum praefecti: (lidí, jimžto tatarsky říekají cinici, velikých psuov holoty nebo vládaři (= cinici, canum magnorum praefecti) 64.
- holý**, *adj.*, nudus: na hole zemi 114^a (= nuda). *Srv.* hole.
- honiti**, *v. impf.*, venari: král tu zvěř hony (= venatur) 49^a.
- hora**, *f.*, mons: jednej hory (= montis) 3^a, velikú horu . . . mezi dvěma horama 28 (= montes), o převysokých horach (= montibus) 4, k tej horzie 15^a, na horze Alkaj 4^a (= in monte), stařec z † hojr 3^a (= de montanis; je *patruž omyl m. z huor nebo z hor: na příslušném místě textu čte se: stařec z hor* 22) *atd. ss. Srvou.* nahoře a vzhóru.
- horčičný**, *adj.*, sinapis: horczyczne zrno (= sinapis) 14.
- hořeti**, *v. impf.* [ardere]: ani tak světle horzy (= lucidus est) 28 *atd. Srvou.* horující.
- hórka**, *f.*, monticulus: malá horka 57^a (*id.*)
- horko**, *nt.*, calor: veliké horko (= estum) 19^a, když pracoval cestú v horko 36^a, velikém horkem (= calore nimio) 123^a *atd. Srvou.* horkost.
- horkost**, *f.*, aestus: horkost slunečná 50 (= estus), pro velikú † horko 123^a (= calor); *srvou.* horko.
- horký**, *adj.*, calidus: země ta jest horka 18^a (= calida), vietr horky (= urens) 19^a, horké vody (= ferventes) 11 *atd. ss. Srvou.* horko, hořký.
- hořký**, *adj.*, amarus: voda hořka (= amara) 31, voda horzka (= amara) 20^a, pro horku vodu 20 (= amara), té vody horzkeij 20^a *atd. ss.*
- hornatý**, *adj.*, montuosus: vlast hornata to jest plna hor (= montuosa) 124^a, ta půšče hornata jest (= montuosum) 32 *atd.*
- horní *v. horný.*
- horný**, *adj.*, montium: s hornich vod 11^a (= moncium).
- horúci**, *adj.*, ardens: by oheň horuczi byl 108 (= ardens), v horuczie pec 21 (= fornacem), jsú znamenání horuczym železem 121 (= ignito ferro) *atd.*
- hospoda**, *f.*, hospitium: když kto z čeledi umře nebo hořpodu promění (= domi-

- cilium) 96, (ktož se znovu) narodil nebo do hořpodij přibyl . . . do hořpodij přijat jest 96* (= hospicium), ze všech těch palácuoů a hořpod (= hospicia) 68*, 69 *atd.*
- hořpodář**, *m.*, dominus: pána neb hořpodarže (= dominum) 45*, hořpodarže neb měščenina 34* (= civis), hořpodarž toho domu 35 (= dominus), hořcinšči hořpodarži (= receptores) 96* *atd.*
- hořpodářství**, *nl.*, res familiaris: ženy všeckno hořpodarřtwie zpravují 81* (= rei familiaris curam).
- hořt**, *m.*, hospes: ten hořt (= hospes) 34* 35, hořtie toho 35, hořtmi sě przni 35 (= viatoribus) *atd. ss.*
- hořtinný**, *adj.*, [hospitalis]: hořtynnij duom 35 (= hospiciis) *atd.*
- hořtinský**, *hoscinský, *adj.*, [hospitalis]: hořcynnfczie hořpodáři 96* (= stabularii).
- hořový**, *adj.*, promptus: jsů hořoweyffie i silnějšie 43* (= promtiores), hořowymi k mordovánj 15*, že jsů hořowye ke všie libosti 6* (= preparatos) *atd. ss.*
- hořwadný**, *adj.*, bestialis: hořwadne^o lida sě bojieje 105* (= bestiale).
- hořwado**, *nl.*, [bestia]: jako jiná hořwada 38 (= bestialiter).
- hořwadsky**, *adv.*, bestialiter: velmi hořwadfky bydléce (= bestialiter) 126, 104* *atd.*
- hořw**, *f.*, ludus: aby hry stropili 34* (= iudis vacare).
- hořw**, *m.*, castrum: měřta i hořwowe 17 (= castra), o hořwdu Taytam 4 (= castrum) *atd. ss.*
- ***hořwota**, *f.*, iocus: v některých hořwotach 22* (= iocis); *slovo záhadné; v. následující:*
- ***hořwotka**, *f.*, iocale: některaké † hořwotmatky 57 (= iocalia), pošli jemu některaké hořwotky k utěšení lesních věci (= iocalia rerum silvestrium) 105; *řřovn. předcházející.*
- hořwana**, *f.*, [angulus]: jest na čtyři hrany 56* (= quadratura) *atd.*
- hořwanostaj**, *m.*, hermelinus: hořwanostajow (= ermellinorum) 126*, ohřwanostajie (*dial.?* almelini) 124* *atd.*
- hořwanostaji**, *adj.*, hermelini: kořichy lisi aneb hořwanostajie 42* (= armelinorum).
- hořw**, *m.*, gibbus: na řiji mezi hořw (= gibbos) 17*.
- hřbet *v.* chřbet.
- hořwdo**, *m.*, collum: dlůhá hořwdo mají 120* (= collum), na jeho hořwdo 16, 67* *atd.*
- hořwdoček**, *m.*, cariophyllus: hořwdočekzkuow množřtwie veliké 78 (= gariofili), 107 *atd.*
- hořwdočekový**, *adj.*, cariophylli: jakžto hlávka hořwdočekzkuowa 78 (= gariofili).
- hořwdoček**, *m.*, clavus: hořwdočeky železnými . . . dřevenými hořwdočeky 19, 99* *atd.*
- hořwdo**, *m.*, ioculator: pišči, hořwdo a jiné hořwdo (= ioculatores) 62*, rozlični hořwdo 34 *atd.*
- hořwdo**, *m.*, pullus (equi): mají mladá hořwdo 126 (= pullos; *několikrát*) *atd.*
- hořwdo**, *m.*, peccatum: vedle miery hořwdochu 45* (= peccati).
- hořwdošný**, *adj.*, [peccator]: hořwdošni člověk 15.
- hořwdo**, *f.*, [iuba]: kořóm w hořwdoch uvieři 113 (= crines equorum).
- hořwdo**, *f.*, marca: třidcet hořwdo 16* (= marcas).
- hořwdo**, *m.*, vasculum: vložece v hořwdo (= in vasculo) 44, jako hořwdo spleně (= fictilia) 37 *atd.*
- hořwdo**, *m.*, olla: jeden hořwdo malý masa vařiti 44 (= ollam).
- hořwdo**, *m.*, sepulcrum: u hořwdo bořiho 7, hořwdo Pána 8* (= sepulcri) *atd.*
- hořwdo**, *f.*, [acervus]; *jen ve řřeni v hořwdo* = invicem: w hořwdo sváleji 124, když sě w hořwdo sřazie 5 *atd. ss.*
- ***hořwdo**, *m.*, sagium: za jeden hořwdošni střiebrný (= uno sagio argenti) 79.
- hořwdo**, *f.*, stupor; *sklonění dial. dle jakmenů:* veliké hořwdo dáwati 121* (= comminari), velikém strachem a hořwdo přeč běžie (= stupore et tremore) 76.
- hořwdož *v.* hořwdo.
- hořwdo**, *v. impf.*, comminari: bude velmi hořwdo 121* (= comminatus).
- hořwdo**, *adj.*, horribilis: oči hořwdo 120 (= horribiles).
- hořwdo**, *adj.*, grossus: zdi hliněné hořwdo velmi (= grossos) 18, zed jest hořwdo velmi 56* (= grossus), řřsti hořwdo jako jelen (= grossos) 47*, to hořwdošnie (= grossior) 21 *atd. ss.*
- hořwdo**, *f.*, musica: na nástroji hořwdo 22* (= in omni genere musicorum), nástroje hořwdo . . . k tej hořwdo 34 (= musica instrumenta), 82 *atd.*
- hořwdo**, *m.*, [musicus]: hořwdo i hořwdo 62* (= ioculatores).

hudenie, *m.*, [musica]: slýchajú zvuk hudenie 32 (= musicorum instrumentorum).

húnô, *f.*, zambellotus: dělajú hvnie dobré 49 (= zambelloti).

hušti, *v. impf.*, canere: umějichu hušti na všelikakém nástroji 22* (= canere in...), káži hušti a pískati (= tangere musica instrumenta) 95* *atd. Srovn.* hudenie.

husto, *adv.*, [crebro]: hušto nařezují (= crebris incisionibus) 123*. *Srovn.* hustý.

hustý, *adj.*, [densus]: kadeřavost tak huštu 120 (= crepitudine). *Srv.* husto.

húsenec, *f.*, vermis: od kobylek neb od hufienecz 70 (= vermium).

húžev, *f.*, pilorca: těmi pletenicemi neb huzwiemij 91* (= piloricis).

hvězda, *f.*, stella: hwiezda ješto slove... 47 (= stella), spôsobenie hwiezd (= constellacio) 33 *atd.*

hvězdář, *m.*, astrologus: hwiezdarzie radie 33* (= astrologi), hwiezdarzom svým... ti hwiezdarze (= astrologi) 40, se f hwiezdarzi radie 33 *atd. ss.*

hvězdářský, *adj.*, astrologorum: zpravují se pod hwiezdarzkem naučením 95* (= astrologorum).

chemyus 42* *slovo tatarské.*

† **Chinchinguj**, *nl. id.*: město Chynchinguij 92* (*lt.* Tinghingui).

chlad, *m.*, refrigerium: (dešě) povětří chlad a odvlahu dává 111* (= refrigerium tribut).

chladný, *adj.*, frigidus: na miestech † hlav-ních 41* (= frigidis).

chléb, *m.*, panis: pšeničného chleba (= panem) 19, 79; když chleb dělají... ty chleby sušie (= panis) 124 *atd. ss.*

chod, *m.*, transitus: chod jest pracný 32 (= transitus), chodowe... úzcí (= introitus) 26 *atd.*

chodec, *m.*, pedota: od marynářův nebo chodfow (= pedotis) 103.

choditi, *v. impf.*, [ambulare]: vždy s meči chodiez 22, chodie v růšich 26* (= utuntur), chodie v růše z hrubého sukna (= vestiuntur) 51* *atd. Srovn.* mimochoditi.

chocha *v.* kocha.

chopiti se, *v. pf.*, arripere: chopichu sie k mečóm 84 (= arriperunt gladios).

chovati, *v. impf.*, servare: chowagy ryby (= servant) 124, chowachu ženy (= servabantur) 22* *atd. ss.*

chrám, *m.*, templum: mistr chramu 8 (= templi).

chrástavý, *adj.* [scabiosus]: ktož chrařlaw jest 20* (= scabies).

chrař- *v.* krat-.

chržbet, *m.*, dorsum: kromě chržbeta 47* (= dorsum), chržbet obrátivše (= terga vertente) 54 *atd.*

† **chržbetový**, *adj.*, †: (kožichy) chržbetowe 42* (varorum); *ani lt., ani č. slovo není bezpečné.*

* **chržib**, *m.*, collis: pod jedním chržiebem odpočíváchu 53 (= collem), na ten chržyb 53* (*id.*).

chržiepě, *pl. f.*, nares: chrziepy k čelu obrácené... chrziemie široké 120 (= nares) *atd.*

chtieti, *v. impf.*, velle:

I. **chtieffe král** shledati 8* (= volebat), vrátici se chtiechu 5 (= vellent), že chtiem udělati 91 (= 1. *plur.*, nos facturos), když pustiti chtie tisíc (= 3 *sg.* vult) 44*, když chczi kúpiti 114 (= 3. *pl.*, volunt); *atd. ss.*

II. **chci rád**: že chce rad učiniti 15*, že by chtiel radiegy vrci (= proiceret) 39* *atd.*

III. **vazba particip.**: chtí mluviti 20 (= loquuturus), chtie jeti 10* 11* (= volens... *atd.*; zdali by přijeli a chcziecze udeřiti 83 *atd.*

chudina, *f.*, pauperes: velikého Kám chudina za Boha má 70* (= a pauperibus reputatur).

chudý, *adj.*, pauper: chudu ženu (= pauperem) 47*.

† **Chumchym**, *nr. id.*: (vlasti) † Chumchym 74 (= Chym).

churavý, *adj.*, macilentus: ani tlustý ani churawy 55* (= macilentus), jsú velmi churawy to jest že nejsú tlustí na životě 27 (= macilenti), kón churawy 28 *atd.*

chut, *f.*, suavitas: přemáhá všicku chut vinnú 71 (= suavitatem).

chutně, *adv.*, indeficienter: počechu chutne na ně střileti 83* (= indeficienter).

chvála, *f.*, gloria: v takej chwalie (= gloria) 39*, (k) chwale pána... 3 (= laudem) *atd.*

chvíle, *f.*, spatium (temporis): za velikú chwily (= spatium) 18; w tu chwily 7*,

33; po malé chvíly (= post horam modicam) 23, 63, 64 *atd. ss.*

chvilenie, *n.*, mora: prílišným chvilením (= mora) 7^a.

Chynchym, *nv.*, *id.*: (král) Chynchym 56.

Chynchyš, *m.*, *nv.*, *id.*: 'chám) Chynchys 4, od Chynchisse zabit 48^a, král Chynchyf 39^a, 40 *atd* (= Chynchys).

Chynchyšóv, *adj.*, Chinchis: posly Chynchysfowy 39^a, polovice Chynchysfova 40 (= *id*) *atd.*

Chynsam 88^a *slovo tatarské.*

chyška, *f.*, [tugurium]: *jeu ve rčení: na chiffku bžeti 20^a* (= provocaretur ad fluxum; *vlastně ire cacatum.*)

chytře, *adv.*, ingeniose: tak chytrzie 125 (= ingeniose).

chytrost, *f.*, ars: tú chytrofi (= arte) 23^a, činie chytrofi diabelskú 27 (= arte), diabelskú chytrofty 18 (= arte).

Chyzi, *nr.*, *id.*: (vlast) Chyzi 111 (= Chisi).

I. cj., *I. slučovaci. II. připojovací. III. vytykávé. Psáno pravidelně y.*

I. sem y tam 43^a, y nevidomých y nevidomých 3, zviefecích y ptačích 10^a. zde y onde 20^a, vnitř i zevnitř 50 (= et', cti y poctivosti (= et) 3, kofenie y jiného zbožie (= que) 10^a *atd. ss.* *Někdy zdvojené i — i; y ve dne y v noci 59 atd.*

II. *prostě připojuje až: až by se y zadechl 54^a atd. v. až: jako: též jako y člověku 20^a* (= similiter) *atd. v. jako; participium: chtě jeti y nemohl jest 11^a, vezmúce kladivo y tlukú 94^a, učinieco to y fedú 43, naberúce vody y lejí 106, chtie jmúce y přivéstí 72^a, zvezše listy y šli jsú (= acceptis iverunt) 7^a atd. Srovn. a.*

III. i jsú poddáni (= autem) 11, y otázal 8^a (= vero), y také 8^a (= nec non), neb y otec . . . 3 (= pater autem) *atd. Srovn. ihned, ižádny.*

ihned, *adv.*, statim: yhned poslušen jest 45 (= statim), 20^a; yhed jeho popadú 19, a yhned poslal 14, yhned pošle 8 (= statim), *atd. V. ihned.*

India, *f.*, *nr.*, *id.*: věčšie India 116, Yndya 108; vezú se do yndie 19^a; do yndie 16^a; o yndigij psáti 20 (= India) *atd. ss.* *indica 106 název latinský.*

Indifu, *nr.*, *id.*: (krajina) yndynfu 49 (= Indifu).

indich, *m.*, endicum: barva yndych 114^a (= endici).

indijský, *adj.*: indicus: moře yndyskeho (= indici) 120^a, 90^a. 100, v moři yndyskem 121, nad yndygfkym mořem 16^a (= indicum). yndygfkem moře 9^a (= indicum) *atd. V. indský.*

indiský v. indijský.

indský, *adj.*, indicus: ořechóv ynfkích . . . mořem yndfkym 116^a (= indicus), od břehuov yndfkích (= yndie) 103; 99^a, 106 *atd. V. indijský.*

inhed, *adv.*, [statim]: yhned z toho ukázaní 15. tehdy jsú yhned zesnuli 23; *rr. V. ihned.*

Istanith, *nr.*, *id.*: (země) ystaniyth 16 (*lat. originál kolísá*).

Italia, *f.*, *nr.*, *id.*: jakžto jsú v ytalij 49 (= in Italia).

ižádny, *adj.*, nullus: yžadny smrad 33 (= nullus); *rr. V. žádný.*

já, *pron.*, ego: Ja sem člověk 15, ia Markus 18 (= ego); učíň mi dva stěvice . . . ukaž my nohu 15; na mie slušie 35^a (= ad me); k nam . . . posl li nam 116 (= nobis), v nas 17^a (= nos) *atd. ss.*

jablko, *n.*, pomum: rajských yablek 17^a (= poma), jako yablka birci 104 *atd.*

jabloň, *f.*, pomus: yablonij rajské 114^a (= pomis).

Jaci, *nr.*, *id.*: (vlast) Iaci 79.

jahoda, *f.*, morus: dřeva morskej yahody (= arboris mori) 67.

jak, *adv.*, *cj.*, ex quo: jediný, yak jest kraloval 52 (= ex quo); *v. jako, II.*

jako, *adv. cj.*, ut: I. ut, quam. II. qui. *Srovn. jakož, jakožkolvěk, jakožť, jakožto, jakž, jakžkolivěk, jakžto.*

I. tak malí yako velicí 14, yako Saracen . . . yako křestan 16, *atd. ss.*; *zvláště často jakoby: tak daleko yakoby mohl . . . 17, tak dlúho yakoby se mohl najiesti (quousque) 33^a atd.; jako i: (jedí ryby) nově, yako y lidé 124, též yako y člověk 20^a (= similiter) atd. ss.*

II. z těch, yako s nimi jeli 9^a (= qui), má kráší rubín, yako jej vidal (= quam umquam visus est) 108 *atd.*

jakož, *ej.*, *qui*: Temur, yakoz po něm má kralovati 57° (= *qui*), po smrti toho, yakoz zabit byl (= *qui*) 48°, soli, yakoz z vody dělají (= *quod*) 20°, mezi rudů, yakoz s hor kopají 21 *atd.* *Srovn.* jako II.

jakůžkolivěk, *ej.*, *quamvis*: A yakůžkolivěk v tej zemi dřev dosti jest 71 (= *quamvis*). *Srovn.* jako.

jakožt, *ej.*, [ut]: let 26, yakozt je sám počítal 10. *Srovn.* jako.

jakožto, *ej.*, ut: yakozto mužie 8° (= ut), jakozto by řekl formosa 3° *atd.* *Srovn.* jako.

jakýžkolivěk, *pron.*, [quicunque]: Takové šli sobě dary bielé yakěžkoliwiek 62

jakž, *ej.*, [ut]: tak yakz která 31°, yakz jim dána 5 (= *secundum*) *atd.* *V.* jako I., jakžkolivěk, jakžto.

jakžkolivěk, *ej.*, licet: I Akz sem koliwiek mnoho psal 120° (= licet), yakzkoliwiek sě tu nerodie (= licet) 122°, yakzkoliwiek sě zamůtil 9° *atd.* *Srovn.* jakž, jako.

jakžto, *ej.*, ut: yakozto žakovstvo 11° (= ut); *zvláště častio* jakžto by: yakzto by že leží 37 (= *iacere videntur*), jakžto právé: yakzto pravie vlasy 19 (= ut) *atd.* *Srovn.* jakž jakožto.

jalovost, *f.*, *sterilitas*: že by yalowosti potratila obilé (= *sterilitate*) 70.

jalový, *adj.*, *sterilis*: v yalowa léta (= *tempore sterilitatis*) 70, země yalowa jest (= *sterilis*) 30° *atd.*

ia mb 68° († zamb) *název tatarský.*

Jan, *m.*, *nv.*, *Johannes*: pop Jan . . . popa Jana 48° (= *Johannes*), Jana křtitele 4, svatému Ianowy 29 (= *Joanni*) *atd.*

Jana, *nr.*, *f.*, *id.*: ostrov Iana 115°, 104; ostrov † Zana 9° (= *Giana*).

Janguj, *nl.*, *id.*: (město) Tanguij 90, 90° (= *Janguj*).

Janov, *m.*, *nl.*, *Genua*: z † laowa 10° (= *Genua*)

Jasdy, *nl.*, *id.*: město yafdy . . . Iafdy 16° 3° (= *Iasdi*).

jasný, *adj.*, *clarus*: yafnym hlasem 121° (= *clara voce*).

Jaspíd, *m.*, *iaspis*: yafpiduw mnoství 30° (= *iaspides*), yafpidy nalézají 30 (*id.*) *atd.*

jat ý v. jieti.

javran v. havran.

jazyk, *m.*, *lingua*: yazikem přirozeným (= *vulgariter*) 6, yazikem tureckém 6°

(= *lingua*) *atd.* *ss.*; *pleonasmem* řeči čtyř yazikuow 8° (*linguas*).

Jdenie, *nl.*, [itio]: pro jejich přeč gdieni 9° (= *recessus*). *Srovn.* jiti.

ječmen, *m.*, *hordeum*: geczmene dosti 26, 16° *atd.* (= *ordei*).

jeden, *numer.*, *unus*:

I. *unus* II. *quidam* III. *zvláštní vazby.* *Srovn.* jedno, jednú, pojednú.

I. w gednom roku (= *unius anni*) 6, s gednem z pánov 6° (= *uno*), gednoho krále (= *unius*) 5 *atd.* *ss.*; *při udiných čísel*: (roku tisícioho gednoho sta . . . 39, kapitola bez gedne dvacátá (= *XIX.*) 3° *atd.*

II. pro gednu věc 8° (= *quodam*), geden den (= *quadam die*) 6°, geden muž (= *quidam*), 5°, gedney hory (= *cuiusdam*) 3°, o gednom ukrutniku 3° (= *de tyranno*), o gedne pláněve 3°, měla gednoho . . . gednu púšč . . . geden král (= *quidam*) 5° *atd.* *ss.*

III. *jeden — jeden*: (modly) . . . gedny jsú kamenné, gedny dřevené, gedny hliněné 37 (= *quaedam*); *jeden — druhý*: geden podle druhe 18 (= *unus iuxta alium*), † gedne strany . . . † druhe 21°, by gedna polovice proti druhe povstávala 40 (= *una super aliam*), od † hedney hospody do druhé 69°, gedni po druhich v týž úřad vcházají 56 (= *alternatim*) *atd.*

* **jedenást**, *numer.*, *undecim*: jiných měst gedenaft 87.

* **jedenástý**, *numer.*, *undecimus*: kap. gedenafta 3°.

Jdenie, *nl.*, *esus*: v hodinu gedenij (= *prandii*) 33°, k gedeni a pití (= *victualium*) 20, k gedeni velmi dobří 18 (= *ad esum*), k gedeni 124 (= *in cibum*, *atd.* *V.* jiesti.

jedennást — v jedenást —.

Jedinú, *adv.*, *semel*: gedny vyjel na vojnu 52 (= *nonnisi semel*). *V.* jediný.

Jediný, *adj.*, *unicus*: má gedny bránu (= *unicam*) 57, † gegdiena dva větry (= *solí*) 103, s gedineho napití (= *uno haustu*) 20°, sám gedny 119° (= *una*), než gednye přikrytí 19 (= *unicam*), má gedinu sochu 19 (= *unicam*) *atd.* *V.* jedínú.

jedle, *f.*, abies: podobno k giedly 123^a (= abietibus).

jedlový, *adj.*, [abietis]: z gedlowe° dríevie 99^a (= de abietibus).

jednaadvacátý, *numer.*, vicesimus unus: kap. gedna a dwaczata 3^a (možno také, že náleží číslu jedna a dvacátá; *srovn.* dvaadvacátý, *ně.* jednadvacátý a jeden, dvacátý).

jednak, *adv.*, [semel]: o němž smy gednak pravili 126 (= superius memorati).

jednáníe, *nt.*, negotia: posieláše jej po gednani 9 (= pro negociis). *Srovn.* jednati.

jednati, *v. impf.*, agere: což oni gednachu 52^a (= fuerant ordinata), nic tam nebieše lze gednati 22, což gešt gednal 8^a (= geserat), ve všem šlechtně gednal 52 (= se gerebat), (oni) věrně gednaly (= egerant) 7^a *atd.* *Srovn.* jednáníe.

jedne v. jedno.

jedno, *jedne*, *adv.*, solum: ... gedno jsú na pólnoci 47 (= tantum); (jinak) nestvrzují, gedno stvrzují ... (nepolévají jinak) gedne olejem 19 (= solum); nic, než gedno malý steánek 44 (= nisi), gedne pastýřové 17^a (= nisi), gedne z města vyšli 8, gedne jest-li krásna 47^a *atd. ss.* *Srovn.* jednokrát, jeden.

jednokrát, *adv.*, [semel]: gednokrat učinie 14. *V.* jedno.

jednooký, *adj.*, [monoculus]: ševčík gednookij 15, ševčíkovi gednookemu 14^a *atd.*

jednorozec, *m.*, unicornis: gednorozecz srst má ... gednorozczij velmi velicí 105 (= unicornes).

jednostajně, *adv.*, [similiter]: ode všech gednoftayne odpověd vzal (= simile responsum 89 *V.* jednostajný).

jednostajný, *adj.*, unus: chovají v jednom paláci gednoftayne zbrojě 56^a (= unus manieriei). *V.* jednostajně.

jednota, *f.*, [unitas]: jsú w giednotu spolu 117^a (= unum ad invicem sunt).

jednú, *adv.*, semel: pakli se jie kto gednu napie 20^a (= unum haustum), ... (na však den) gednu pláče 10 (= semel) *atd.* *V.* jeden, jednúc.

jednúc, *adv.*, [semel]: gednucz se přidalo 15. *V.* jednú.

jedva, *adv.*, vix: gedwa móż dojiti 32 (= vix); *srovn.* ledva.

jehla, *f.*, acus: bodú sobě gehlamy tváře (= acubus) 85^a.

jeň o *v.* jen.

jeji, *adj.*, [eius]: těla gegiho 15. *Srv.* jen. jejich *v.* jen.

jelen, *m.*, cervus: a zvláště gelenij (= cervos) 46, tu jsú geleny i srny 119 (= cervi) *atd.*

jelíž, *cj.*, [donec]: nemožiechu popadnúti, geliz někteří pomohli 84 (= nisi iuvissent).

jen, *pron. demonstr.*, is. *Nom. nahrazuje se tvary náměstky on, onen, v. t.*

I. jsú gey volili (= ipse) 8, by gey měl připásti 53, jimž gey znají 3, ostavivše gey (= illo) 7, pojme gy za ženu 9, mrtva ge^e nalezli 9^a (= quem), vylup gie 15 (= oko), geho dle (= amore sui) 6^a, mile ge přijal 6 (= eos), v překládání gich 3 (= ipsius, *t. knih*), jakž giem rada dána 5 *atd. ss.*; w nich 3 (= in ipsi), f nimy (= cum eis) 5^a, od nieho (= ab ipso) 5, blízko nieho (= iuxta eam) 4^a *atd. ss.*; nan stífilé 86^a (= na -ň), by nan dešč šel 41^a, uteki jsem nan 18 (= ad ipsum); poden slušeji 67, wen slušeti 89 (= ve -ň); on se pokusiti 88 (= o -ň, *t. j. město*) *atd.*; *v. přes.*

II. jeho: ge^e cti... otec ge^e... strýc ge^e (= eius) 3, ge^e králem 4 (= eius) *atd. ss.*; jeji *v. t.*; jich: gich obyčej 5^a (= eorum), o gich svitěžení 4 (= ipsorum) *atd.*; jejich: gegich jazykem 6, o rúchu gegich 4^a, o gich bludech 4^a, (= eorum) *atd.* *Srovn.* jenž, jenžto.

jenž, *pron. rel.*, qui: I. shodně. II. *absolutivní*. III. *zvláštní vazba*. *Srovn.* prožež, jenžto, ješto.

I. div, genz se jest stal 4, lesa, genz jest stal 4^a (quod), genuž žiekachu 6 (qui), o niemz zmienska 3 (cuius meminit), zvěř, giegiez tu mnoho jest 64 (= quarum) *atd. ss.*

II. dřevo, genz slove 3^a (= que), aby byli provozeni, genz se stalo 10 (= quod), vody, genz se rozlily... 6 (= que), ode všech, genz jej znají 3 *atd. ss.*

III. (svě haufy řídil), gymz najspieše mohl 53^a (= quam cito) *rr.*

jenžto, *pron. rel.*, qui: (kbelík). w yenzto

tu mokrost zbierajú 105 (*uenili omly?*), král gemuzto . . . (*cui*) 5, gichflo pokolenie (= *quorum*) 5 *atd. ss.*; pronizto kazováše (= *propter quod*) 6*, (*potok*), przeffenzto není mostu 73*, od nichozto zase vzali 5 (= *a quo*), k niemuozto se scházie (= *ad quem*) 10*, město, w niemflo sedieše 5 (= *cui*), okolo nychzto (= *que*) 37, z nichzto jeden (= *quorum*) 8, w nychzto jim swědčieše (= *in quibus*) 7* *atd. ss. Srovn. ješto.*

Jeruzalem, *m., nl., id* : w geruzalemie 7 (= *Jerusalem*).

Jeskný, *f.*, caverna: w gefkyniech scho-vají 106* (= *in cavernis*), 80 *a j.*

jestliže, *cj., si*: geflyze který kupec umě 18* (= *si moriatur*), geflyze kto ukradne 45* (= *si quis furatus fuerit*), geflyze se obrátie 116 (= *si*), *atd. V. býti, -li.*

ještě, *adv.* [*adhuc*]: geftie nemá 7 (= *non-dum*), geftie mlád bieše 10 (= *nondum aptus*), geftie vice 16* (= *vel ultra atd.*

ješto, *pron. rel., qui*: (město), gefto flove . . . 3*, vlast, gefto slove 3* *atd. ss.*; ručník. gefto sobě gym pot stieral 36*; (*ti, gto zemřeli . . . tu, gefto by bylo čtyřicet dní*) 40* *atd.*

jeti, *v. impf., equitare, [vehi]*: tak geduceze . . a tudy geducze 5* (= *progredientes*), geducze otdut (*profecti*) 5, geducze po moři 7, dále geducze (= *progredientes*) 10; gewíffe k hrobu 7* (= *visitantes*); jsem tudy giel (= *transirem*) 18, na pospěch getij 44 (= *pervenire*), jako s nimi gely 9*, chtie gety do zemí (= *ingredi*) 10*, když biechu spolu gely (= *equitas sent*) 7, svobodně geti 17 (= *equitari atd. ss.*

jevo, *ut., publicum; jen ve rčení*: na gywo vynde 55* (= *in publicum*).

jezdców, *adj.* [*equitis*]: k giezdcowy wóli 45* (= *essorum*).

jezdec, *m., eques*: giezdcow i pěšich 122 (= *equitum*).

jezditi, *v. impf., incedere*: ve mnoze gezditi 16* (= *cum comitiva magna incedere*).

jezero, *n., lacus*: gezero veliké . . . do toho gezera 11* (= *lacus*), má gezera (= *lacunas*) 125 *atd.*

Jezus, *m., n., id. Jen ve spojení s Kristus*: pána našeho gezu křifa 8*, ku pánu Gezu křifu 14* (= *Jesus Cristum atd. jezto v. ješto.*

jedati, *v. impf., comedere*: šlechtici, ktefiž u dvora giedagie (= *comedunt*) 89*.

jedlo, *n., cibus*: giedlo mužovi nese (= *cibum*) 82.

jesti, *v. impf., comedere*: gedie datyle . . gedie ryby 19 (= *comedunt*). nemuož giefli 20 (= *comedi*), dávají giefli (= *in cibum*) 123*, ryby giedie (= *comedunt*) 124 *atd. V. jedenie.*

jieti, *v. pf., l. capere, ll. coepisse.*

l. Najam yatt (= *captus*) 54, yal toho starce 23* (= *cepit*). gme biskupa 121* (= *cepit*), jenž tu yat bil . . . yateho přivedli (= *captivus*) 119* *atd. ss.*

ll. yachu fie bítí 54 (= *ceperunt atd.*

jiezdny, *adj., eques*: žádný z nich giezden k boji nejde (= *eques*) 98, nad tisíc giezdnymi . . . nad sto giezdnymi 44* (= *equitibus atd.*

***jleзка**, *f., circirus (?)*: má na sobě giezky neb šupiny 21* (= *cricios, circios, vites?*).

jicha, *f., brodium*: spieše se zdá zelená gycha než voda 20* (= *sucus herbe*), tej gichy neb vody 43 (= *brodii atd.*

jinaký, *adj., alter*: jest ginakey postavy 97* (= *alterius*).

jinam, *adv., ad locum alium*: že se ginam běře 96*, ginam odženu 31 (= *ad locum alium atd.*

jinde, *adv., alibi*: gynde nalézti 48* (= *alibi*), nikdy ginde nevidal 5* (= *nunquam alios*), jakož gynde vidímy 28 (= *alibi*), kromě toho města gynde 22* *atd.*

jinoch, *m., iuvenis*: bylo sedm gynochuow 72* (= *iuvenes*).

jinoše, *m., iuvenis*: gynoffie nakrmiti 22* (= *iuvenes*).

jinudy, *adv., aliunde*: gynudy jiti nemož 90 (= *aliunde*).

jiný, *adj., alius*: o ginich, ješto slovú . . . 4*, o gine půšči 4 (= *de alio deserto*), z ginich vlastní . . . y gine* zbožie 10* (= *alius atd. ss.*

jistba, *f., arcus*: (most) má čtyřiadvacet gifteb neb sklepuow 71* (= *arcus*).

jistě, *adv., [certe]*: mnie giftie 33, muž giftie nábožný 3 (= *utique atd. V. jistý.*

jistiti, *v. impf., asserere*: ustavičně gyflichu (= *asserebant*) 119*, giftiel jim to 23 *atd.*

jistý, *adj., [certus]*: položte jim gyfty rok 14 *atd.*; *zvláště často rčení ten jistý*: ten gifte král 6, ten gifte biskup 14*,

pára ta gifta 21, ta gifta zviečátka 120*,
lidé te gifttie 27, tey gifte vlasti 124
atd. ss.

jití, v. impf., ire; srovn. jdenic.

I. ktož tú cestú gdu (= viatores)
20*, gdiete a potom služte 41
(= ite), gducze od tej vlasti 31
(= recessum), na cestě tudy gducz
28 (= in progressu vie), kudyž-
kolivěk gdieffe 9 (= transibat),
když již gdiechu od krále 9*
(= discesserunt), tudy giti (= acces-
sus) 11*, měl by giti... a gda...
30*, možieše kto giti sem (= in-
gressus) 22, ffly gfu do krajín
(= transierunt ad..) 4*, fflj gfu
do Elacie 8 (= iverunt) *atd. ss.*

II. jde dešč *v. t.*; žádnú kúpi tu
negdu 32 (= andunt negociacionibus)
atd.

jitro, n., mane: od jitra až do poledne 54
(= mane).

již, adv., nunc, iam:

I. gyz chtě.. 20 (= nunc), gyz při-
stúpíme 46 (= nunc) *atd.*

II. giz celý rok 5, a giz vrátici sě
chtiechu 5, když gyz přišli 6
(= autem), giz sě naučili (= iam)
5* *atd.*

jm ě v. jmeno.

jmeno, meno, n., nomen: mějieše gmeno
Mikuláš 5 (= dicebatur), vloží sobě gmeno
Řehoř 8 (= nomen), gmenem pána 9
(= nomine) *atd.*; *zvláště často* jmenem
(= nomine): král gmenem Barach 5*,
(král) gmenem Alan 5, (syn) gmenem
Marek 7*, meniem Tygatay 29 *atd. ss.*

jmenovaný v. dřève-, jmenovati.

jmenovati, menovati, v. impf., nominare:
kterušto gmenowal železnú 11* (= no-
minavit), ty ryby gmenugi tunina 123*
(= nominamus), svrchu gmenowanich
mužuow (= prefatos) 6*, mezi dřieve
gmenowanym (= prenomiatum) 5, Marka
dřieve gmenowane* 7* (= predictum),
napřed † gmeneneho krále (= memorati)
124* *atd.*

jmenovitý, adj., praecipuus: naygmenowi-
tiejfy města 10* (= praecipue) *atd. ss.*
jmieti v. miati.

K, ke, ku, praep., ad: před k nebývá psáno:
kralowy přijeli 8 (= ad regem).

I. k rzymškemu papeži 3, k fna-
niejfyie* nalezení 3 (= ad inven-
cionem), pomoc k to* 125, vodu
k piti 21*, k utěšení (= ad conso-
lacionem) 3 *atd. ss.*; pilnost k bo-
yowani 4* (= bellandi), podobno
jest k giedly 123* (= abietibus) *atd.*

II. ku prawení 10 (= ad), ku popsání
46, ku papezowy 6* (= ad papam)
atd.; *před p.*

III. ke wfie libosti 6*, ke wfem kusóm
6* (= ad) *atd.*; *před jery.*

† **Kaciamfu, nl., id.:** (město) † Kaciamfu
73* (Cyanfu *lt.*)

kacioř, m., haereticus: nazývají je kaczierze
51* (= hereticos), 111 *a j.*

kadeřavost, f., crispitudo: vlasów kade-
rzawoft 120 (= crepitudine).

kadidlo, n., tus: vezmú škopy a kadidlo
51 (= thus), kadydla bielého 123 (= thuris)
atd.

kadilnice, f., turibulum: jest připravena
kadilnyce velmi čistá 62 (= turribulum)

kafr, m., camphora: v nichžto naleznú
kaffr 98* (= camphora), tu rofte kaffur
lepší 107 (= camphora).

† **Kagatim, n., v. 79 v. Gogatym.**

Kajdów, adj., Caydu: vojska krále kaydowa
53* (= kaydu).

1. **Kajdu, n., m., id.:** (král) kaydu 52*
(= Caydu); *v. Kajdów.*

2. **Kajdu, nr., id.:** (země) kaydu 77 (= Cayndu).
Kajganguj *v. Kojganguj.*
Kajguj *v. Kajkuj.*

† **Kajkuj, nr., id.:** (země) † kaykuy 92 (*lt.*
Taygui), 73.

Kajkuj, nl., m., id.: (hrad) Kaykuy 72*
(= Caicui); *nl. kayguy* 88 (= Cayguy).

Kakanfu, nl., id.: † Kakanfu 86* (= Ca-
cangu).

kakžkolivěk adv. [quovismodo]: kakžkoly-
wiek daleko 57*.

kalcëdonius, m., id.: jaspidy a kalcëdo-
nie 30 (= calcedonii); jaspidův a kalczy-
dony množství 30* *atd.*

kalcidoň v. kalcedonius.

kalifów, adj., [caliphi]: rok kalyffu 14*,
podle rozkázání kalyffowa 16 *atd.*

kalifus, m., caliphus: ten kalyffus...
kaluffus urozumě... kaliffus kázal...
ten jistý kalyffus... od kalyffa... tomu
kalyffowy *atd.* 14—16 (*několik dokladů*),

Kám, kán, m., caam: veľiký kaam 6, veľikému kaamowij 28*, všichni veľicí kaamowe 48*, veľikého krále kaama 6, kaam dřeveřečený 6* *atd.* *ss.*; k veľikému kaanowy 46* (= magno kaam). dvór veľikého † kaanu 92 (= magni kaam) *atd.*

Kamandu, nl., id.: o městu Camandu 17* 3* (= Camandu).

Kambalu, nl., id.: okolo města Kambalu 52* (= Cambalu).

Kambaoch, nr., id.: (země) † Fanakambaoch 117 (= kambaoch).

kámen, m., lapis: s drahými kameni 26* (= lapidibus) *atd.*

kamaničko, nl., [lapides]: miesto rázu vždy užívají toho kamenyčzka porcelanóv 80.

kamenie, nt., lapides: tu jest kamenie některaké 21, kamenie, perly (= lapides) 18* *atd.*

kamenný, adj., lapideus: (kláštery) jedny jsú kamenne 37 (= lapidei), 94 *atd.*

Kamul, nr., id.: (země) Kamul 4, 34* (= chamul).

Kamzibar, nr., id.: (ostrov) Kamzybar 119, 119* (= canzibar).

kamž, adv., quo: kamz by kázal 14*, až tam, kamz jeti mají 31*, kamz třeba bylo 55 (= quocunque), *V.* kamžkoli.

kamžkoli, adv., quocunque: kamzkoly chtie 41*, kamz sie koly obrátie 41* (= quocunque), *V.* kamž.

Kán v. kám.

káně, f., [buteo]: supa neb kanij uhonie 46*.

Kangigu, nr., id.: (vlast) kangigu 85 (= Can-gizu).

Kanosalym, m., nl., id.: (hrad) kanofalym 18 (= Canosalim).

kapati, v. impf., [stillare]: když již více teci nechce aneb kapati ta mokrost 106.

Kapicion, m., nl., id.: (město) kapyczyon... KApyczion 36* *atd.* (= Capicion).

kapitola v. kapitula.

kapitula, kapitola, kapitule, kapitole, f., id.: capitule... kapituly... kapitoly... kapitola... kapitula... ca^{la}... kapi^{la}... *atd.* *ss.* 3—4* (14 dokladě) a j. (= capitulum).

Karamoram, nl., id.: (řeka) Karamoram 73, 73*, 89* a j. (= Caramoram); † koromoram, karomoram 87* *atd.*

Karaonas 18 *slovo mongolské.*

Karajam,

I. *nr., id.*: (vlast) karayam 79, 82 (= Caraiam).

II. *nl., id.*: město slove Karayam 79* (= Caraiam).

kardinalský, adj., cardinalium: kardinalfci poslové 8 (= cardinalium).

† **Karoboram, nl., id.**: (město) Karoboram 46 (= corocoram).

Karokoram, nl., id.: o městu karokoram... k městu Karokoram 38* (= Carocoram).

Karomoram v. Karamoram.

† **Kartaim, nr., id.**: země Karthaim 4, o zemi Kartaym 29* (= Carchan).

káry, pl. f., carruca: vezú dva z nich na karach 63* (= carruca).

Kasarie, nl., id.: (město) Kaffarye 11 (= Cassaria).

Kasim, nr., id.: (země) Kasým 16 (= Cassim).

† **Kastar, nr., id.**: (země) Caftar 4, Kastor 28* (= Cascar).

Kastor v. Kastar.

kaštan, m., castanea: jakžto kaštan 21* (= castanea).

Kataj, nr., id.: vlast Kathay 30* do vlasti Katay 47, 92, 87 *atd.* (= Cathay).

† **Katam, nl., id.**: (město) Katham 4, 30 (= *lt.* coram).

Kauli, nr., id.: (vlast) Kauly 54* (= Cauli).

Kayn, nl., id.: (město) Kayn 90 (= Cayn).

kázanie, nt., mandatum: úřednici královi jeho kazanim (= mandato) 67*, učinice jeho kazani 23 *atd.* *Srovn.* kázati.

kázati, v. impf., I. iubere, II. [praedicare.] *Srovn.* kázanie, kazovati.

I. kazal psáti listy 6* (= fecit), kazal jim, aby vstali 8* (= iussit), kazte se sebrati křesťanóm 14, kazaffe dáti nápoje (= faciebat dari) 23 *atd.* *ss.*;

II. slychal pravíc, čtúci kazicz, že... 15.

kaziti, v. impf., devastare: dobýváje a kazie vždy vlasti 122 (= devastans); protože vsi kazil a ščepy... (= devastabat) 103* *atd.*

kazovati, v. impf., iubere: často kazowaffe přivésti 6* (= iubebat). *Srovn.* kázati.

každý, pronom., quilibet: w kazdem z nich 8* (= quilibet), z nichžto kazde jsú... 3 (= qui per...) *atd.*

kbel, m., urceus: náte ptn kbel... vyprázdnice kbely 105* (= urceos).

- kbelik**, *m.*, urceus: k každé haluzce jeden kbelik přivieží 105* (= urceum)
- kdež**, *adv.*, [ubi]: bydli, kdež mohou 10* (= prout). *Srovn.* kdezkolivěk, kdežto;
- kdezkolivěk**, *adv.*, ubicunque: všichni Tataři, kdezkoliwiek ten den jsú 61* (= ubicunque). *Srovn.* kdež.
- kdežto**, *adv.*, ubi: *také doloženy tvary* kdežto, gtežto, ktežto, *atd.*: ktezto umučěn (= ubi) 11, kdezto připravivše 5 (= ubi), kdezto jest měst mnoho 34* (= ubi), kdezto dělají 16* (= ubi), ktezto rudu pále 21, gtezto jest železa 21 (= ubi) *atd. ss. Srovn.* kdež.
- k d o *v.* k to.
- kdy**, *adv.*, quando: I. *interrogat.*, II. *relat.*, III. *indef.* *Srovn.* kdybych, když, kdyžkolivěk.
- I radie sě, kdy by měli... 33 (= quando) *atd*
- II. aby, kdy tu přijede král 49* (= quandoque) *atd*
- III. událi se jim kdy 44 (= quando) *atd.*
- kdybych**, si: kdyby krmí užívali 19 (= si) *atd.* *V.* kdy, bych.
- když**, *conj.*, cum: *také doloženy tvary* ktyž, gdyž. *Často* když bych; *srovn.* kdyžkolivěk, kdy II.: kdiz chtie (= quando) 18, ktiz již přijdú (= dum) 34, a kdiz rozmlúváše (=) 5*, ktiz sě vrátí 7 (= in reditu), kdiz sě srazie (= cum) 5, gdiz tělo vezú (= quando) 41, ktiz tu spósobili (= cum) 5 *atd.*; kdizby neutekli 19* (= nisi) *atd.*
- kdyžkolivěk**, *adv.*, quando: kdizkoliwiek který . . . 34* (= quando). *Srovn.* když. k e *v.* k.
- † **Kesmakoram**, *nr.*, *id.*: (vlast) †rosmakoram 117, (vlast) Kehmakoram 121 (= Resmacoram *ll.*).
- kladivo**, *nt.*, malleus: vezmúce veliké kladýwo dřevené 94* (= ligneo malleo).
- klaněti sě**, *v. impf.*, adorare: klanicyte sie a modlte sě 62* (= adorare), (modly, jakžto by sie velikým klanieli (= reverenciam exhibere) 37 *atd.*
- klásti**, *v. impf.*, imponere: mnoho (na ně) nekladu 125* (= imponuntur), když mají břemena na ně klasti (= onerari) 17* *atd.*
- klášter**, *m.*, monasterium: v svých klášterchiech 27 (= monasteriis), klafter . . . z kteréhožto klaftera 11* (= claustrum) *atd.*
- kleknúti**, *v. pf.* [genu flectere]: klekl na svá kolena 15*.
- Klemeinfu**, *nl.*, *id.*: v městě Klemeynfu 8 (= Clemeynfu).
- kleščenec**, *m.*, eunuchus: z nichžto mnozí kleščenczi 85 (= eunuchi)
- kleščený**, *adj.*, eunuchus: (komorníkuov vše kleščenyh 55* (= eunuchos).
- Kliment**, *nr.*, *m.*, *id.*: Kliment papež 7 (= Clemens).
- klisice**, *f.*, equa: klyfficz bielych . . . od klifficz 50* (= equarum), jedú na kliffychiech . . . ty klyfieczie 126 (= eque) *atd.*
- klobúk**, *m.*, pileus: klobuk svůj (= pileum) 78.
- klusati**, *v. impf.*, ambulare: (koni) pěkně kluffy (= ambulat) 16*.
- kmen**, *m.*, stirps: králového kmenu . . . z kmene královského 54 (= stirpis).
- kněz**, *m.*, dominus: kniez Teobaldus 7 (= dominus), kniez kliment papež 7 *atd.*
- kníže**, *n.*, princeps: od knyezete řečeného . . . 10 (= princeps), Baldwin knyzeze 5 (= princeps), panováše knieze jedno (= princeps) 22, kniezete vojsky (= principis) 54, o knyzatech křesťanských 6 (= principibus) *atd.*
- knihy**, *pl. f.*, liber: první knihy 4*, těchto knih . . . tyto knihy 7 (= liber), musejí popsati sobě w knihy 96* (= in quaternis), v těchto knihach 3, 6 (= libro), tyto knihy 7* (= hunc librum), dokonal jsem knihy 126*, w knihach třetích 27* (= libro), tyto knihy . . . jsú v troje knihy rozděleny 3 (= liber . . . libros) *atd.*
- koberec**, *m.*, tapetum: w kobercich obinúce 54* (= tappeto).
- Kobinam**, *ln.*, *id.*: mezi kobynam . . . k městu kobynie 20* (= cobinam); mezi městem Kobynam . . . o městu Koby[nam] 3* (= Cobinam) *atd.*
- kobylka**, *f.*, locusta: (škodú) od kobylek neb húsenek 70 (= locustarum).
- kočka**, *f.*, catus: koczky faraonovy 124*, 115*; koczky morské 122* (= catti).
- koflík**, *m.*, cyphus: kofflikowe jeho 51 (= cipi).
- kocháníe**, *choch-nt*, delectatio: kratochvíle a † chochanie 23 (= delectaciones). *V.* kochati sě.
- kochati sě**, *choch- v. impf.*, [delectare]: v nepoctivostech sie † kochati 22* (= vacare). *V.* kocháníe.

- Kojganguj**, *nl, id.*: město † Koygaynguij...
† Kayganguij... Koyganguij *atd.* 88*—90
(= Coiganguj).
- Kojla**, *m., nv, id.*: (pán, Koyla 9 (= Coila).
- kolč. golč**, *m., sindon*: kdežto dělají kolce
75 (= sindones), postavce dělají... a
golce velmi dobré (= sindones) 72 *atd.*
- kolé**, *n., pali*: kole velikého nabíjí... a na
konci kole jsú měčové 80* (= palos).
- koleno**, *n., genu*: v koleno zastřelen jest
(= in genu) 40*, na svá kolena 15* *atd.*
koli *v.* kamžkoli.
- kolikrátzkolivěk**, *adv*, quotiescumque:
obláčí se, kolikrázkolywiek které hody
slavie (= quocienscumque) 61.
- † **Kolium**, *nr., id.*: (vlast) † kolyum 114*
(= Coilum).
kolivěk *v.* ač-, čsož-, dokavadž-
jakž-, když-, kolikrátž-, kterak-
který-, kudy- *atd.*
kolo *v.* okolo.
- koltra**, *f., id.*: dělájí koltry 17 (= cultras).
kolivěk *v.* který-.
- Komaři**, *nr., id.*: (království) Komarzi...
KOMarzi... tej vlasti komarij... vlasti
komarij... *atd.* 115* (= Comari).
- komňata**, *f., aula*: komnatie a sině (= aule)
49*.
- komora**, *f., camera*: sedie u velmi krásné
komorze (= camera) 64*.
- komórka**, *f., camerula*: jest komorek do
čtyřiceti (= camerule) 99*.
- komornik**, *m., minister*: komornikuow
mnoho 55* (= ministros).
kon- *v.* boj
- kóň**, *m., equus*: konij velicí 16* (= equi),
konij jsú v ceně 10* (= equi) *atd.*; na
tom kony postaví (= equos) 19*; množ-
stvie kony 123 (= equorum), všem těm
konyom... aby kuon 80*, *atd. ss.*
- konati**, *v. impf.*, prosequi: konaly gfu cestu
7 (= prosequuti sunt iter).
- Kondur**, *nr., id.*: (země) Kondur 103*
(= Condur).
- konec**, *m., [fnis]*: kerakej by konec boj
měl vziati 40 (= eventum), jest † konec
země Zorzanskej 11 (= affinis) *atd.*
koneční *v.* konečný.
- konečný**, *adj.*, extremus: v konecznich
krajínách 126 (= finitimis), o konecznich
ostrovích 4* (= extremis).
- Koncha**, *nr., id.*: království Koncha 98
(= Concha).
- koní**, *adj.*, equi: doklad nejistý; srovu.
kón a koňský: konije a psie mase jedie
42* (= equos).
- koník**, *m., equus*: konyka malitkého
(= equum paruum) 111*.
- konopie**, *n., [canabis]*: a † kuponie...
(= canapinis funibus) 91*; *text na tou
místě velmi porušen, kontext opisovač
vynechal.*
- konopný**, *adj.*, canapinus: jsú silnější než
konopnij provazi 92 (= canapinis).
- koňský**, *adj.*, equorum: obrázky konfke 34
(= equorum), konfke vlasy 19 (= equo-
rum) *atd.*
- Konstantinopolls**, *f., nl, id.*: do Konstan-
tinopoly se brali 5, do Konstantynopoly
5*, 10 (= Constantinopolim).
- Konstantinopolitanský**, *adj.*, Constantino-
politanus: w konstantynopolytanfem
městu 5 (= Constantinopolitana urbe),
dostojenstvie konstantinopolytanske^o
císarstvie (= Constantinopolitani imperii) 5.
- kopati**, *v. impf.*, fodere: svobodně kopati
26 (= fodere), rudu, jakož u hor kopagi
21 *atd.*
- kopet**, *m.*, [fuligo]: sažé nebo kopiet 21.
- kopie**, *nt.*, lancea: kopymi neb lancemi
120* (= lanceis) *atd.*
- kopyto**, *nt.*, ungula: mají kopito gedno 80
(= unguam).
- kóra**, *f.*, cortex: tekú z kory... nařezují
kory (= cortices) 123*, z kor některa-
kového dřeva 86 *atd.*
- koráb**, *m.*, [navis]: korab Noe 11 (= archa).
- korál**, *m., id.*: tu mají koraly miesto rázu
peněžitého 77 (= corallum).
- kořen**, *m., radix*: i s korzenem 57* (= cum
radicibus).
- koření**, *nt.*, aromata: korzenie rozličného
10* (= aromatum).
- Kormos**, *nl, id.*: město... Kormos 3*
(= Cormos); město Kormos... z † Kur-
mozi toho města 20.
- koruhév**, *f.*, vexillum: jeho králová koru-
hew 53* (= vexillum), na své koruhwij
54 (= vexillo), na své † korowe měl...
54* (= vexillo), užže lida svého korohwie
102 (= vexilla), vzevše nepřátelske ko-
rohwie *t. atd.*
- koruna**, *f.*, corona: korunu královskou 52
(= coronam).
- korunování**, *nt.*, coronatio: po jeho ko-
runowanie 39 (= coronacionem).

- kost**, *f.*, os: kofli schovají 33 (= ossa), 86; dvě neb tři kofcztie s konce 80^a (= de osse) *atd.*
- koš**, *m.*, sporta: šest tisíc koffow pepře 100 (= sportas).
- kotel**, *m.*, caldarium: sól w kotlech vařie 78^a.
- kostel**, *f.*, ecclesia:
I. stal sě w kostely 4 (= in ecclesia), šli jsú do kostela 15^a, toho kostela (= basilice) 29 *atd.*,
II. římský kostel . . . 7^a (= ecclesia).
- kostelní**, *adj.*, ecclesiasticus: w kostelnym řádu 126^a (= ecclesiasticis officiis).
- † **Kotam**, *ur.*, *id.*: (vlast) Kotam 30 (= coram).
- kotva**, *f.*, † temo: jednu kotwu 19 (= temonem).
- koza**, *f.*, capra: srny, divoké kozy 119 (= capre).
- kóže**, *f.*, I. cutis II. corium:
I. mezi kuozie a masem 17^a (= cutem),
II. w kuzich zviefecich 26^a (= corio), přikryjí se kozemij 19^a (= coriis) *atd. ss.*
- kožený**, *adj.*, de corio: dvě flašce kozenie 44 (= de corio).
- kožich**, *m.*, pellis: kozichij čisté 42^a (= pelles).
- kóžka**, *f.*, pellis: kozky zšlechtělé . . . ty kuozy (= pelles) 124^a *atd.*
k r a v. dska.
- kradmo**, *adv.*, furtim: kradmo nesstúpil 108^a (= furtim).
- kraj**, *m.*, pars: do jiného krage 30 (= partes), v tom kragi 19 (= incole loci) *atd.*
- krajina**, *f.*, contrata: kragina domovitá 17 (= contrata): o jeho kraginach 4 (= terminis), do kragyn na východ slunce (= ad partes) 3, kragina kterúz . . . 46 *atd.*
- kral**, *m.*, rex: veliký kral nad kraly (= rex regum) 6, krale Alan . . . k velikému kralowy 5^a (= rex) o kralech a knížatech 6 (= rex) *atd. ss.*
- kralów**, *adj.*, regis: les kralu (= regale) 49^a, na kralowie dvoru (= regis) 7, list kraluow 7, poslové kralowy (= regis) 8, znameniem kralowim 6^a (= regali) *atd. ss.* V. kralový.
- kralovati**, *v. impf.*, regnare: jest kralowal do času 51^a (= regnare), kralowaffe monghu 35 (= regnavit), kralowal gefť Chynchyš 40^a (= regnavit) *atd.*
- kralovic**, *m.* [regis filius]: kralowicz mlád bieše . . . miesto kralowicze 10.
- kralóvna**, *f.*, regina: s kralownu 9^a (= cum regina), 59^a *atd.*
- kralóvský**, *adj.*, regalis: kraluowkey velebnosti 59^a (= regalis) *atd.*
- kralóvstvie**, *ut.*, regnum: o kralowftwy Ergimul 4^a (= regno) 3^a *atd.*, v jejich kralowftwy 6 (= in regnis), jeho kralowftwy (= imperio) 6^a *atd.*
- kralóvý**, *adj.*, regius: geho kralowa korúhev (= regale) 53^a, krev kraloweho kmenu 53 (= regie), o kralowem lesu (= regalis) 4^a *atd.* V. kralów.
- krám**, *m.*, statio: často řemeslničí kramowé (= staciones) 88.
- krásný**, *adj.*, pulcher: jakžto by řekl krafna 3^a (= formosa), velmi krafne^a města (= optimam) 5^a, k jednej vlasti † krayfne 23^a (= pulcra), krafna mladice 15^a, mužie jsú krafny, ženy ještě krafne 22 (= pulcri — pulciores), krafny rubín má . . . 108 (= pulciorum), papúchowé krafny jsú než . . . (= pulciores) 115 *atd. ss.*
- k r á t v. devětkrát, jednokrát, mnoho-krát, vicekrát *atp.*
- krátiti**, *v. impf.*, *jeu ve rčení* chvíli krátiti (= delectari): ktož rádi honie a v tom chvíli kratie 64 (= delectantur); v. chvíle.
- krátký**, *adj.*, brevis: w kratkem času 5, 8^a (= brevi), vlsy kratke (= breves) 11^a, rohy kratke (= brevia) 17^a *atd.*
- kratochvíle**, *f.*, solatio: všie kratochwyle 22^a (= deliciis), často kratochwil svú mívá 49 (= recreatur), takové utěšení a † chratochwil (= solacio) 50 *atd.*
- kratochvíliti**, *v. impf.*, [delectari]: něco málo kratochwyle 72^a (= solacii gracia).
- kratochvilný**, *adj.*, iucundus: jest velmi kratochwielnó 64 (= iocundum); v nepoctivostech kratochwilniech 22^a (= delectabilibus); země jest plodná a kratochwylna 10^a (= iocunda), jsú kratochwylny 34^a (= iocundissimi) *atd.*
- † **kráva**, *f.*: také krawy zbijí 41 (*za lat.* obvios; *překladatel* *patrně* *mylně* *četl* — *a také přeložil* — *boves*).
- K r e m a n v. K r e r m a n.
- křepký**, *adj.*, velox: sokolové krzepczy (= velocissimi) 17.
- Křerman**, *ut.*, *id.*: mezi městem † Ker- man . . . město † Kroman . . . městem

- Krerman 3^a (= Cremam), město Krerman 17 (*dva doklady*), mezi městem Krerman 20, 20^a (= Crermam) *atd.*
- křest**, *m.*, baptismus: krzieft svatý přijal 29 (= baptismum suscepit).
křestanský *v.* křestanský.
- křestanský**, *adj.*, christianus: o knížatech krzieftanfkych (= christianis) 6, čeeľ krzieftanfku 6 (= christianos): krzieftanfky život vedli 16 (*sky, -sky?*).
- křestanstvie**, *nt.*, [christianitas] w krzieftanfci 46^a (= in christianorum fessis).
- krev**, *f.*, sanguis: ta krew jest pižmo . . . pln krwie 47^a (= sanguine); krwye nepuščeji 114 (= sanguinem) *atd.*
- křičeti**, *v. impf.*, clamare: velmi krziecie (= clamant) 20.
- křidlo**, *nt.*, ala: na peři jejich krziedl (= alarum) 49; jedno krzydla . . . 119 (= ale) *atd.*
- křik**, *m.*, [clamor]: po tom krziku . . . padnú 62^a (= facta voce).
- křiknutí**, *v. pf.*, clamare: tehdy vstana jeden krzikne velikém hlasem 62^a (= clamat voce altissima).
- Křistov**, *adj.*, Christi: Křistowy moci 54^a (= Cristi).
- Křistus**, *m.*, *id.*: Křista býti . . . 7 (= Cristum); pána Gezu Křista (= Cristi) 3; *v.* Jezu.
- křivda**, *f.*, iniuria: aby sobě krziwdy neučinili (= iniuriam) 41^a.
- křiviti**, *v. impf.*, incurvare: hlavu má jako vepř a tu vždy krziwie k zemi 105 (= incurvatum).
- křivý**, *adj.*, falsus: bohu krziewe* 124 (= falso).
- křiž**, *m.*, [crux]: před sebú krziez . . . před krzizem 15^a.
- křižek**, *m.*, [crux]: jeden krzizek 16.
- křmě**, *f.*, cibus: takových krmij (= cibus) 19, krmyem nehodná (= pro cibo) 11, tatarské krmie jsú (= cibaria) 42^a, krmye vařenej neokusie (= cibo cocto) 44 *atd.*
- křmíti**, *v. impf.*, nutrire: kolik jich móż krmyti (= nutrire) 41^a, jimiž se ti rarahové krmie (= pascantur) 46^a, *atd.*
- kročej**, *f.*, [passus]: na šest kroczegy 117 (= pedes).
- krok**, *m.*, *id.*: deset kroku 56^a (= passus).
Kroman *v.* Krerman.
- kromě**, *l. adv.* absque eo *ll. praep.* praeter, nisi.
- I. také y kromye nařezují 123^a (= absque eo); *rr.*; *doklad nejistý.*
- II. kromie chřbeta 47^a (= preter), nic kromye oděnie 44 (= nisi), kromye múřenínú (= preter) 9, kromie toho města 22 (= extra), kromie datylův 19^a (= preter) *atd. ss.*
- krópě**, *f.*, gutta: tekú kropye kadidla 1. 3^a (= gutte).
- krotce**, *krotse, *adv.*, mansuete: ten velmi krotfie leži (= mansuetus) 63
V. krotký.
- krotký**, *adj.*, mansuetus: zvířátka jsú krotka 120^a (= mansueta) *V.* krotče.
- krteň** (?), **krtně** (?): (město) z krten rozmetáno 23^a (= funditus). *Slovo záhadné.*
- křtítel**, *m.*, baptista: Jana božihó krztitele 4 (= baptiste).
- krumfešt**, *m.*, basis: od svého krumffešta (= a basi) 29^a, 58 *atd.*
- krútiti**, *v. impf.*, torquere: (trstie) kruti fie sem i tam 75^a (= torquentur), aby ocasem nekrutil 80^a (= contorqueat).
- krůžek**, *m.*, [circulus]: osmdesát těch kruzkuow soli 78^a (= de his denariis).
křstvúci *v.* stkvúci.
- kterak**, *adv.*, quomodo: kterak brali jsú sě . . . 3-3^a (= qualiter; *deset dokladů*), kterak věděti (= quomodo) 10, kterak gmegeyffe (= quoniam; *omylem*) *atd. V.* kteraký, kterakkolivěk.
- kterakkolivěk**, *adv.*, quam: kterakkoliwiek dlúho by chtěl 7 (= quam diu)
- kteraký**, *pron.*, qualis: I. *interrogat.* II. *indefinit.* *V.* kterak, kterakýkolvěk.
- I. (zvěstovali) kerakey by konec měl boj vziti 40 (= qualem);
- II. (když kdo ukradne) kteraku věc malú 45^a (= rem parvi valoris).
- kterakýkolvěk**, *pron.*, quicunque: kterakýkolwiek nesnadností 43^a.
- kterakýžkoli**, *pron.*, quicunque: kupci neb kteraczizkoli lidé . . . 76^a (= quicunque).
- kterakýžkolivěk**, *pron.*, quicunque: kterak koliewicz nápady držie 62.
- který**, **kerý**, *pron.*, qui:
- I. pannu, keruoz (= quam) 9^a, který den 33 (= quo);
- II. kterakkolivěk w kterem městě 7, jestliže který kupec 18^a; chtieli z nich kterzi kterych milostí 61^a, když chtie keru zemi 18, aniž kterazelina 28^a (= aliqua) *atd. Srvov.*

kterýkolivěk, kterýž(kol(i)věk), kterýžto.

kterýkolivěk, *pron.*, quicunque: kterakoliwiek jiná zviefata 125 (= quecunque) *Srovn.* kterýžkolivěk, který.

kterýž, *pron.*, qui: ti, kterez 10^a (= qui), ti, kteryz přebývají 21 (= habitatores), cěstách, kteramiz jsú byli přijeli 5^a *atd.* *ss.* V. který, kterýžkolivěk, kterýžto.

kterýžkolivěk, *pron.*, quicunque: kterežkoliwiek měščenína (= alicuius) 34^a, kterežkolywiek dobytče (= quodcunque) 28. V. kterýžkolvěk.

kterýžkolvěk, *pron.*, quicunque: kteryz kolwiek křestán 14, kterežkolwiek viery 61^a (= cuiuscunque).

kterýžto, *pron.*, qui: kterazto krajina 46 (= que), čeled, kteruzto vedli 6 (= quos), milost, kteruofto . . . (= quam 9, dary, kterefto . . . přinesli (= que) 5, pro kteruzfto věc 5^a (= ob quam causam), kterežto popsány budú (= que) 9 *atd.* *ss.* V. kterýž.

kto, *kdo*, *pron.*, quis. I. *interrogat.* II. *indefinit.* V. ktož, ktožkoli, ktožkolivěk.

I. kto by byl (= quis) 8^a *atd.*

II. pijeli je kto (= qui) 19 *atd.*

ktož, kdož, *pron.*, qui: ktož sebu nese 6 (= qui), ktož čísti bude (= qui) 10, kdož jsú (= qui) 40^a, ktož budú čísti (= legencium) 3 *atd.* *ss.* V. kto, ktožkoli, ktožkolivěk.

ktožkoli, *pron.*, quicunque: ktožkoly má dščku (= quicunque) 55^a. *Srovn.* kto, ktožkolivěk.

ktožkolivěk, *pron.*, quicunque: ktožkolwiek jedú 34^a (= quibuscunque) *atd.* *Srovn.* kto, ktožkoli.

k u v. k.

Kublaj, *nv., m., id.*: král Kublay 6 (= cublay), Kkublay zvolá 54, král Kublay 8 *atd.*

Kublajov, *adj.*, Cublay: o moci a velebnosti Kublayowych 51^a (= Cublay).

kudyžkolivěk, *adv.*, quacunque: kudyžkolywiek jdeše 9 (= quacunque).

Kumáni, *m. ng., id.*: příležie Arménóm, Kumanom 47 (= Cumanis).

kunšt, *m.*, ingenium: kterým kunštem neb myslivostí 67 (= modo vel ingenio); mají kupci takovéto kunšt na to 75^a (= remedium) *atd.*

kupčenie, *nt.*, negociatio: kupczeny neb dajst 38 (= negociacionibus), kupczeni jest veliké 120 (= mercaciones).

kúpě, *f.*, mercacio: mnohých kupij (= mercacionum) 16^a, zbožím a kupij obtiženú 5 (= mercimoniis) *atd.*

kupec, *m.*, negociator: kupczuow a řemeslníkuow 47^a (= negociatores), kupczuow mnoho (= mercatores) 10^a, kupczí jsú (= mercatores) 11^a *atd.* *ss.*

kupečstvie, **kupectvie**, *n.*, negociacio: tu jest mnohé kupectwtwie (= mercaciones) 10^a, po kupectwtvy stojí (= negociacio) 28^a, w kupectwtvij snažnějšíe (= negociacionibus) 48^a *atd.*

kúpenie v. konopie.

kupovati, *v. impf.*, emere: kupugi, prodávají 42 (= emunt), kupugy tu ambru 120 *atd.*

Kurdistan, *ur., id.*: (vlast) Kurdyftan 16 (= curdistan).

Kurmos v. Kormos.

Kurmosa, *ur., id.*: do † kuromoza 16^a (= Curmosa).

† **Kurmyanfu**, *nl., id.*: (řeka) Kurmyanffu 75 (= quinantu).

kuroptva, *f.*, perdis: tu nalezne kuroptwy 17 (= pernices), bažantové i kuroptwe 49 (= perdices), kuroptwy chovají 49^a (= perdices), jako kuroptwy 46^a *atd.*

kus, *m.*, fragmentum:

I. na malé kuffy . . . polejí ty kuffy 124 (= minutatim . . . fragmenta);

II. ke všem kuffom odpovídachu 6^a (= ad singula).

kúsati, *v. impf.*, mordere: psi lva kuffy v zadek . . . chutně za ním a kuffieze jej . . . psi kuffati nemohli 86^a (= mordere *atp.*).

kúsek, *m.*, particula: na malé i na věčšie kuffy 67 (= particulas).

kút, *m.*, angulus: v každém kutie tej zdi 56^a (= angulo).

kúti, *v. impf.*, cudere: ten (ráz) tak usta-vičně kugij (= cuditur) 68.

kvalt, *m.*, violencia: vezmú kwalem (= violenter) 116.

Kvelinfu, *nl., id.*: (město) Kwelunffu . . . Kwelynfu 98 (= quelinfu).

Kvengianfu, *nl., id.*: (město) Kwengianfu 73^a (= quengianfu).

† **Kvi**, *id.*: moře † Kvij 103 *tl.* eiu).

Kvian, *nl., id.*: (řeka) Kwyan 91 (= quian). **kviatek**, * **ktvletek**, *m.*, flos: ktvletek biely mají 78 (= florem).

- kvietie**, *nl.*, flores: kvietci rozkošného 22 (= florum).
- Kvinsaj**, *nr., id.*: Kvynfaj 93*, Kwynfay... (vlast) Kwynffay 89 (= quinsay) *atd.*
Kvugam *v.* Mingan.
- kyj**, *m.*, fustis: dřevenými kygmij býti 101 (= fustibus).
- kyjový**, *adj.*, fuste... : sedm kygowych ran 45* (= fuste ceditur).
- kytle**, *f.*, buchiranus: (chodie) v hrubých kitlech z plátna 77 (= buchirano aut canapino rudi).
- labut**, *f.*, cygnus: jsou labuti, řeřábové... 46 (= cigni).
- Lae**, *nr., id.*: (království) Lae 113*, 114 (= Lae).
laineri 26 *slovo vláské.*
- lakomě**, *adv.*, avide: v té zemi lidé jedie velmi lakomie maso lidské (= avide valde). *V.* lakomý.
- lakomý**, *adj.*, avarus: jsou lakomy na zboží 28* (= avari sunt). *V.* lakomě.
- lakomství**, *f.*, avaritia: pro to lakomítwy 28* (= pre avaricia).
- lámati**, *v. impf.*, [frangere]: kámenie, jenž lámij z skály (= exciduntur) 71.
- Lambri**, *nr., id.*: království Lambrv 106* (= Lambri, vlast) † Lamby 104* *atd.*
- lampa**, *f.*, lampas: olej z lampi 8* (= lampadis), k lampam dobrá 11 (= lampadibus) *atd.*
- lanče**, *f.*, lancea: kopími neb lanczemy 120* (= lanceis).
- lapati**, *v. impf.*, capere: lapagy lidi 18 (= capiunt), dosti ryb lapagi (= capiuntur) 11*, lapagy zviefátka (= capiunt) 124* *atd. ss.*
- láska**, *f.*, caritas: od viery a od lafky odstúpiti 121* (= caritate).
- laskavý**, *adj.*, [comis]: jsou na ně lafkawi mužie 76* (= viris grate sunt).
Latigaj *v.* Latygoj.
- latině**, *adv.*, latine: říkají latine formosa 18*, latyne stojí psáno... 26*, latynie král (= latina lingua) 26* *atd.*
- Latínik**, *m.*, Latinus: od latiníkuw 3* (= a latinis), mezi Vlachy a latinyky 21* (= Latinos) *atd.*
- latinský**, *adj.*, [latinus]: předmluva z latiníku česky přeložená 3.
- † **Latygoj**, *m., id.*: (bóh), jemuž říkají † latygay 42* (= Nacigoy, Nacigai *lt.*)
bóh † watagay (*id.*) 124 *atd.*
- Latygojov**, *adj.*, Nacigai: modlu ženy † Latygojowy 43 (= *v.* Latygoj).
- lázeň**, *f.*, balneum: dvoróv, v nichžto laznije jsou 94* (= terme), velmi dobré lazni 11 (= balnea), laznij přirozené 20 (= balnea) *atd.*
- lazur**, *m.*, lazurium: dělají lazur tak dobrý (= lazurium) 26, velmi dobrý lazur (= azurum) 48* *atd.*
- lazurový**, *adj.*, lazuli: kámenie lazurove 26, 48*... (= lazuli).
lec(i) *v.* lecikaký, leckteraký.
- leciaký**, *pron.*, [aliquis]: aby leczikakeyffy hry strojili 34* (= ludis).
- leckteraký**, *pron.*, [aliquis]: hledaje zvěče leczkterakeho 80 (= bestias).
- led**, *m.*, glacies: jest led 125 (= glacies), pro led (= glacies) 124* *atd.*
- leden**, *m.*, ianuarus: ledna a února 56* (= ianuario).
- ledva**, *adv.*, [vix]: ledwa sende 17*, jejich hlavy ledwa noh krále dosáhati mohou 59* *atd.* *Srovn.* jedva a ledvy.
- ledvy**, *adv.*, vix: že je vodú ledwy roztrne 120 (= vix).
- legát**, *m., id.*: jeden legat 7* (= legatus), toho legata (= legatum) 7*.
- lěhati**, *v. impf.*, [cubare]: na holé zemi lehagi 114* (= dormiunt).
- lechce**, **lechce**, *adv.*, leviter: velmi snadně a lechtie zahubiti (= leviter) 106. lechzie je převezú (= facilliter) 125* *atd.* *V.* lehký.
- lehký**, **lechký**, *adj.* I. levis II. laxus. *Srovn.* lehce, zlehky.
I. z dřevie velmi lechke* (= levis-simo) 125* *atd.*
II. lechcežšie utrpenie drží (= laxiores observancias) 51* *atd. ss.*
- lékař**, *m.*, medicus: † lekarzom mnoho 115 (= medici), lekarzi, hvězdáři... 62* (= medici) *atd.*
- lékařský**, *adj.*, medicinalis: (žluč) velmi lekaržka jest 80*.
- leknúti se**, *v. pf.*, perterreri: v ničem sie nelek (= perterritus) 52*.
- lepky**, *adj.*, tenax: jest to mazadlo velmi lepke 99* (= tenax).
- lepota**, *f.*, gratia: múdrost, lepota i dobří obyčejové 81 (= gracie).
- les**, *m.*, nemus: o královém leffu 4* (= nemore), 49*; púšče a leffowe (= nemora) 17 *atd.*

lesní v. lesný.

lesný, adj., silvestris: jsú lidé lefnij (= silvestres) 46, zvíře lefne 20* (= agrestis) *atd.*

lěti v. liti.

lěto, n., I. aestas, II. annus (*toť obyč. v plur.; sing. v rok.*)

I. w letie přebývá (= estate) 11, 38 *atd.*, častěji pouhý *loc.*: letie přebývají 19*, letie nalovie (= estatis tempore) 124*, když jest letie 19* *atd. ss.*

II. toho leta 6 (= anno), leta od narození . . . 5, 7 *atd.* (= anno); častěji v *du. a plur.*: dvě letie (= biennium) 9*, po dwu letu 7* (= annos), tři leta 5* (= annis), čtyři leta (= annos) 20, patnáste leth 7 (= quindecim annos) *atd. ss.*

Letovice, pl. m., nl., id.: na Lethowiczich 126*.

lev, m., les: jsú tu lwowe černi . . . 115 (= leones), lwow mnoho . . . lwom jiných zemí 120 (= leonibus) *atd. ss. Dohledy*: mnoho lwu (= venaciones) 17, jsú lwowe (= venaciones) 27* *jsou omyly m. lovů, lovové; v. l.*

lewhart, m. leopardus: lwic a lewhartow (= leopardi) 115*, lewhartow 119.

levice, f., sinistra: na lewiczi sedie . . . 59* (= a sinistris).

levý, adj., sinister: na lewe straně 43 (= a sinistris).

lež, f., mendacium: lzzí by nemluvíli 114 (= mendacium).

ležeti, v. impf., I. iacere II. esse.

I. jakžto by že lezij (= iacere) 37, na jeho loži lezie (= dormiunt) 56 *atd.*

II. moře lezie s jedné strany 11* (= concluditur), lezi od každého moře dvanášt dní (= distat) 11*, ť nezie blíz moře 90* (= est) *atd.*

-li, *ej.*, klade se vždy *postpositioně*. *Srovn.* jestliže, nežli, pakli: geftly to pravda 6* (= si verum erat), kterly měsíc 96* (= quo mense), geftly velmi malá věc, káží . . . 45*, chtielily by . . . 9* (= si vellent), pijely je kto 19 (= si), bylali by to pravda 14, dieffli krátkých loket . . . 26* *atd. ss.*

libost, f., placitum: velikú liboft (= homorem) 6, kterak lyboft jmějieše 8*

(= delectabatur), královy libofti 9 (= beneplacito), některakú liboft 15, ke všie libofti (= beneplacita) 6*, móż fie nechati podle svéj libofti (= sue placitum voluntatis) 37* *atd.*

libra, f., id.: třicet liber 18 (= libra), dvě stě liber neb funtův (= librarum) 16* *atd.*

libý, adj., [placens]: ve všem, což jemu libo bylo 73 (= in quibuscumque voluit).

lice, n., facies: na obú liczij (maxilla) 121, všickno lice (= facies) 56* *atd.*

lid, m., I. *sg.*, = populus II. *plur.* = homines. *Srovn.* člověk.

I. i se všiem lydem (= populo) 22, zmiešený lid (= gencium) 10*, ť zyd tey vlasti (= populus) 122*, velmi velikú vojsku lida 93 (= exercitum maximum) *atd.*

II. hlúpi lide (= homines) 10*, všickni lide (= incole) 123, ti lide (= incole) 123*, všichni lyde (= naciones) 11, od lidy (= ab hominibus) 18 *atd.*

lidský, lický, adj., hominum: obyčeje lidfke přebývání 17, lidfke maso . . . bez liczke pomoci 51 *atd.*

limon, m., id.: jablka lijmony řečená 114* (= limoni).

Linhart, m., nv, Leonhardus: svatého Linhartu 11* (= Leonardi).

lisi, adj., vulpis: kožichy lyfie (= vulpium) 42*.

list, m., I. folium, II. litterae. *Srovn.* listie I. liefti má bílé 21* (= folia; *nenili m. listi; v. l.*);

II. podachu listow papežových 8* (= litteras), list kraluov 7 (= literam), psáti listy (= litteras) 6* *atd.*

listek, m., I. folium, II. carta.

I. ani liefka zeleného (není) 20 (= folium);

II. znamenie na listku 69* (= in cartula), mají na listkach 34 (= cartis) *atd.*

listie, nt., folia: na lyftie zkladú 114* (= folia), všechno liefti vadne 20 (= folia) *atd. Srovn.* list.

listopad, m., November: měsiece listopada seji 19* (= Novembri).

liška, f., vulpes: lyffky černé 124 (= vulpes).

liti, lěti, v. impf., fundere: to potom v formičku legij (= prociunt) 78*, (vodu)

v pověťtie legi 82° (= fundunt), tu vodu legie u veliké kotly (= prociunt) 87, vodu legij nad kořen 106 (= effundunt), legie víno na zemi 34 (= effundunt) *atd.*

litostivý, adj., pius: byl král litoftivy a milosrdný 88° (= pius).

litý, adj., [ferus]: jsú váleční a liti 120 (= bellicosi).

lněný, adj., lineus: ve lnienich rúších 26° (= lineis).

loď v. lodí.

lodi, f., navis: vlastní lody (= navem) 5, lodie nepolévají 19 (= navis), v lodech . . . na lodech . . . lody padúších . . . všeckny lodie . . . ty lodie . . . jedna lodie . . . s jednej lodie . . . jinú lody . . . s lodiemij 116–116° (= navis) *atd. ss.*

lodník, m., marinarius: dvú stú neb vice lodnykow potřebují 99° (= marinariis).

† **Loeham, nr., id.**: mezi loeham 30° (= Coram).

† **Loehat, nr., id.**: loehat . . . loehar 103°–104 (lt. orig. loath loehat).

loj, m., adeps: loyg jeho vezmúce (= adipem) 109°.

loket, m., cubitus: ledva na loket 115° (= cubiti), krátkých loket 26° *atd.*

lono, n., sinus: paže morská neb lono (= sinus) 108.

Lop, nr., id.: o městu lop 4 (= Lop), 31.

Lor, nl., id.: (město) lor 16 (= Lor).

lov, m., venatio: lowuo zvířecích mnoho 10° (= venaciones multe), bývá tu low předivný 123° (= captura); *ss.*; *dvakrát psáno mylně, v. lev.*

lovčí, m., praefectus [venationis]: jeden z těch dvú panuov lowczích 64 (= prefectis); *v. lovec.*

lovec, m., venator: dobří lowczí (= venatores) 26°, jedny lowczie od druhých 64 (= venatores) *atd.*

loviti, v. impf., capere: perly, jakož tu lowie 109° (= capiuntur).

lovní v. lovný.

lovný, adj., venaticus: mají mnoho psuov lovních 77 (= venaticos).

lože, nt., lectus: musí se položit v loze (= in lecto) 81°, na jeho lozi ležie 56 (= cubiculo), sám na lozy sedě 65 (= in lecto) *atd. ss.*

Istivý, adj., fraudulentus: Iftiwu věřú 73 (= fraudulentata).

lučišče, n., arcus: jako můž lucziffcze vystřeliti (= arcus iacere potest) 88.

lúka, f., pratum: luk mnoho 49° (= prata) *atd.*

lůže, f., lacuna: luze jsú neb jezera 49 (= lacune).

lvíce, f., leontia: (mnoho) lwicz 115° (= leoncie); *v. lvík.*

† **lvík, m.**; *omylem m.* lvíce: lwykow veliké množství i lvóv (= leoncie et leones) 119.

lvový, adj., leonum: lwowemij koženi 64° (= leonum).

lýko, n., cortex: dělájice z lik řemenie 19 (= de corticibus), a ta lika . . . (= fila corticum) 19.

lynces 63° *slovo latinské.*

lynximes 104 *chybné zapsání slova cizího.*

lze, adv. licet: tu nebieše lzie jednati 22 (= non licebat).

Maabar, nr., id.: (země) Maabar 108, 119 (= Maabar).

macocha, f., noverca: maczochy pojímají 115° (= novercas).

Madejgastar, m., nr., id.: (ostrov) Madey-gaftar 118° 119 (= Madeigascar).

Magog, nd, id.: (vlasti) gog a Magog 4°, 48, 48° (= Magog).

Machomet, m, nw., id.: modlé se Machometowy 19°, 16° (= Machometum adorant), ohydného Machometa (= Machometi) 10° *atd.*

Machometov, adj., Machometi: zákon Machometuw 16° (= Machometi).

máj, m., Maius: (měsice, magie 114° (Maio), 109; dubna a magie 123° (= Maio); že ty † magi dospievati (= Maio; *omylem m.* máje dospievají) 19 *atd.*

majestát, m., bulla: má magieftar cisařský 58 (= bullas).

Malenyr, nr., id.: ((země) Malenyr 104 (Malenyr).

maličký, adj., parvus: člověkové tak maliczczy 105 (= parvi), ovce maliczke (= parvi) 123°.

malitký, adj., parvus: konika malitkeho 111° (= parvum).

málo, adv., [parum]: na malo miestech 36° (= paucis), naymene na tři . . . 28 (= sive), velmi malo vody 20° (= in modica quantitate), menie jedie 31° (= paucicibi) *atd. V. malý.*

malovanie, *nl.*, pictura: list i malowanie 43 (= picturam), rozličným malovaním (= depicta) 22 *atd.*

malý, *adj.*, I. parvus II. pauci. *Srovn.* málo. I. dva mala róžky 123* (= parvula), z maleho dfevička 123* (= parvi), tak maly jako velicí 14, menšie Armenie 10 (= minor, o menšie Armení 3*, 10 (= minori) *atd. ss.* II. po malych dnech (= post paucos dies) 40*.

Mangalia, *nr.*, *id.*: (pán) Mangalia 73* (= Mangala).

Mangi, *nr.*, *id.*: (vlast) Mangi 72, 74, 74*, 88 *atd.* (= Mangi), z Indie a z Mangie 59 (= Mangi).

Mangie *v.* Mangi.

manželka, *f.*, uxor: za manželku jako zdávanú 37* (= uxor), svú † manzenky 42 (= uxorem) *atd.*

manželstvo, *n.*, coniugium: hodna k manželstvi 76 (= aptam coniugio).

manželstvo, *n.*, coniugium: vdával je k manželstvu (= coniugio sociabat) 88*
marcius, *m.*, Martius: Marczie, dubna 123* (= Marcius), po mesiaci marczy (= marcio) 20, března neb Martie (= Marcio) 19*, 66* *atd.*

Marek, *uv.*, *m.*, Marcus: jmenem Marek 7* (= Marchum), já Marek neb Markus 22, o marku kto by byl (= de Marcho) 8*, Marek syn 3* *atd. V.* Markus.
marinář *v.* marynář.

Markaréta, *nf.*, *f.*, *id.*: po svatě Markaretie 126*.

Markov, *adj.*, [Marci]: páně Markowy Pavlova 4*.

Markus, *m.*, *uv.*, *id.*: já marek neb Markus 22, Markus rostl 8*, pan Markus 10, já Markus 18 (= Marchus); *možná, že čísti třeba* Markuš; *v.* Marek.

Markušov, *adj.*, [Marci]: knihy, jenž slovů Milion, Markušowy 126*.

marnář, *m.*, marinarius: potřebuje čtyř marnarow 100 (= marinarios) *V.* marynář.

marnost, *f.*, vanitas: mladú marností 52* (= vanitate).

Marsarchis, *uv.*, *id.*: (pán) Marfarchis 92 (= Marsarchis).

marynář, *m.*, marinarius: tehdy radili jim marynarzie (= marinarii) 101, jstie marynarzie 120* (= marinarii) *atd. Srovn.* marnář. *Jednou omylem mŕienien v. t.*

maso, *nl.*, caro: mezi kóží a maffem (= carnem) 47*, ani maffa neužívají 19 (= carnibus) *atd. ss.*

mašť, *f.*, unctio: mašti se maží 114 (= unctio).

masný, *adj.*, [pinguis]: některaká mařna mokrost 11 (= liquor quidam oleo similis)

mařtalor, *m.*, marescalcus: mařtalezow kořóm nemají... a aby tam jiné mařtalezze nesli... 111* (= marescalcos).
matera *v.* máti.

máti, *f.*, mater: máti o dietěti práce nemá 81* (= mater), materzie její věno dá (= matri) 47*; materij dietky zamietají 88* (= mulieres), jich materam věno ukazují (= matribus) 42 dietky od mater svých zavřené (= a matribus) 88* *atd.*

Matuš, *uv.*, *m.*, *id.*: pan Mathufs (= Matheus) 5 *atd.*

mazadlo, *m.*, unctio: tiem mazadlem pomazují lodě a jest † maladlo lepké 99* (= unctio, unctio).

mazanie, *f.*, unctio: (lodě) potřebuje mazanie 100, k mazani dobrá 11 (= unctio) *atd. V.* mazati.

mazati, *v. impf.* linere; *v.* mazanie.

I. mazij olejem 19* (= linuntur), mazi sie mašti (= perungunt) 114; *atd.*

II. *převeseně*: aby více sie šeredností nemazal 35 (= nefedatur).

mdlý, *adj.*, [fessus]: aby moc mdlýsie byla (= minor) 38*.

meč, *m.*, gladius: meczy, kopymi se bítí (= gladiis) 54, vždy f meczy chodiec 22, meczem udeřie 45* (= mucrone), *atd. ss.*: často psáno ě: k brani s myecfy 23 *atd.*

mečieř, *m.*, I. gladiarius. II. sicarius. Často psáno ě: mieczerzich 3* *atd.*

I. ostrožníci, sedláři, uzdaři, meczierzi... 17 (= artifices, qui operantur spatas).

II. jim řiekachu meczierzi 22 (= assesini), o jeho mieczerzich 3* (= sicariis) *atd.*

měděný, *adj.*, cupreus: volka myedieneho (= cupreum) 114, v moždieři myediennym (= eneo) 36 *atd.*

měch, *m.*, saccus: w † myechu plácené se oblačie 95* (= saccis).

měchýřek, *m.*, vesica: má myechyrzek pln krve 47* (= vesicam).

měkkost, *f.*, [mollitia]: přílišnú miedkoscť v břiše má 20* (= profluuia).

Melibar, *nr.*, *id.*: království Melibar 116 (= Melibar).

* **mělno**, *adv.*, minutatim: zetrú sémeneč velmi myelno (= minutatim) 99*. *V.* mělný.

* **mělný**, *adj.*, minutus: v suol čistú a myelnu (= minutum) 87. *V.* mělno.

měnití, *v. impf.*, mutare: myeny psy 125* (= mutat), tak sie viac mienie tēkači 69* (= alternant).

měřice, *f.*, mensura: za čtyři mierzicze . . . za jednu mierzici 70 (= mensuras).

měsiec, *m.*, mensis: miefiecze dubna 7 (= mense), po třech miefieczech 9* (= menses) aniž jiných myefieczuow mají . . . vždy po miefieczech čtů 37 (= lunatio — mensis) *atd.*

městečko, *n.*, oppidum: mnoho měst a miefieczeč (= opida) 10*, v městě neb miefieczeču (= opido) 7; často -ě-: miefieczeč 92* *atd.*

městišče, *nt.*, locus: myefftyfcze ohrazeno jest (= locus) 95*.

město, *nt.*, civitas: o řece a mneftech 87* (= civitatibus), tu jest miefio 10* (= civitas), o miefio Baldachy, Tavisie *atd.* (= civitas) 3*, mezi mieflem Kormos a mezi mieflem Kerman 3*, hlavnie miefio 11 (= civitas metropolis), miefio (= urbs) 5 *atd. ss. V.* miefio.

městský, *adj.*, civitatis: každé brány mieficzke 58* (= civitatis), ženy mieficzke 17 *atd.*

měščenin, *m.*, cives: v domu myeficzenej(na) 34* (= civis), myeficene zmordování 92* (= cives), otázal myeficzcan (= habitatores civitatis) 88* *atd.*

měščský *v.* městský.

měškati, *v. impf.*, retardare: by se byl déle mefkal 52* (= immoratus), často cestu mefškati (= retardari) 7, že by cesta měla mefškana býti 44 (= retardari) *atd.*

metati, *v. impf.*, iactare: velmi sebů meczce 80 (= iactat), mnoho kusův s hory meczci 113* (= prociunt) *atd.*

metlička, *f.*, virgula: jakz ta metliczka neb průtek váži 78* (= virgule).

Metritové, *ng.*, *id.*: metrytowe slovů lidé . . . 46 (metrite).

mezi, *prp.*, inter; často bývd psáno mezi: miezi městem . . . a mezi městem 3*

(= inter), mezi králem . . . 5 (= inter), naylepšíe mezi všemi 6* (= inter), mezi těmi jest lid 48* (= inter), miezi nimiž . . . 10*, mezi svými 8* (= inter), miezi lidmi 94* *atd. ss.*

mezka, *m.*, mulus: koni a mezkwe (= muli) 10.

Mien, *id.*, *l. nv.* Mien, Nyen (král) 83, 83* (= Mien).

II. nl. Myen (město) 84 (= Myen).

mieniti, *v. impf.*, [putare]: jakož oni minie 41, co bych myenyl 117* (= iudicauerim). o kterýchž myniem psáti 20 (= volo) *atd.*

miera, *f.*, mensura: vedlé miery hřiechu 45* (= mensura).

miefo, *locus l. nt.*, locus: na svém miefite bude psáno 6 (= suo loco), z miefio do miefio (= de loco ad locum) 6*, s jedného myefio na jiné myefio (= de loco ad locum) 45. hanebná miefio 115* (= verenda), myfo hanebné (= verenda) 107* *atd. ss. V.* miefio.

II. prp., [loco]: jezdie na nich myefio koni 46, miefio boha 16 (= pro deo), myefio kralovice (= pro puero) 10 *atd.*

miefohrabie, *m.*, viccomes: z pokoleni miefohrabie z Placencie (= de viccomitibus) 7*.

miešetí *v.* mišetí.

mieti, *jmieti*, *v. impf.*, habere. *Srovn.* mievati, máj. I. habere II. putare III. debere IV. mieti sě.

I. a miefo, magie břeh morský (= habens), 10*, vinnic nemagi (= carent) 123*, magicze čeled 6 (= habentes), ještě papeže nema (= nondum provisum) 7*, svědectvie magie (= habentem) 3, nema více než jedině (= nec habet) 19, megieffe velikú milost (= habuerunt) 6* *atd. ss.*; kterůž s sebů gmiegiechu (= secum habebant) 7, jehož sebů gmiegiechu (= habebant) 7 *atd.*; ma pod sebů (města) . . . 18*, 123 (= habens sub se) *atd. ss.*

b) b o j veliký; miel (= bellum fuisse) 21*, jméno megieffe Mikuláš 5 (= dicebatur), gmiegieffjmeno . . . (= dicebatur) 8, libost gmegieffe (= delectabatur) 9, péči

ovoce magi 117' (= curam habent), na práci jiného tak nemagi 117', pro spěch mohla mieti (= prosperari) 8 atd.; u veliké poctivosti gmyeni biechu (= habebantur) 8* atd.

II. za to magi a pravie 33*; prvá žena geft gmiena mezi jinými najvyššie 41^a (= reputatur), miel je za najpočestnější 8* (= computavit ipsos inter familiares), mezi jinými magi tu za najslavnější (= reputatur) 26* atd.

III. ma dána býti 7 (= debet), ma provozen být (= debet) 6*, myegiechu se zdvihnutí 9' (= debuerunt) když mniechu, že by mieli obdržeti 45 atd. ss.

IV. kterak se magi u věcech bojovných (= se habent) 6, opatrně se miel v těch věcích (= se gessit) 8* atd.

mievati, *v. impf.*, [habere]: to vidění miwal geft 14*, (oka), jako u nás pávové mywagie 49 atd.

miezka, *f.*, humor: tu mokrost nebo myezku 105^a (= humorem).

Mikuláš, *nv., m.*, Nikolaus: pan Mikuláš (= Nikolaus) 3, pana Mikuláše (= Nicolaj) 3* atd.

Mikulášov, *adj.*, Nikolai: syn páně Mikulášow 8* (= Nicolai).

mile, *f.*, milliare: ve čtvrt mile . . . za mielij (= miliare) 57*, myll dvacet 58, šest set myl (= miliaria) 11*, čtyři mile zdl (= leucas) 11*, dobře za myel osm 31* atd.

mile, *adv.*, alacriter: mile je přijal (= alacriter) 8 atd. *V.* milý.

Milion, *m., id.*: knihy, jenž slovú Milion Markušovy 126*.

milosrdenstvie, *n.*, misericordia: spravedlnost a milofrdenstwie 88 (= misericordia).

milosrdný, *adj.*, misericors: litostivý a milostivý a milofrdnij (= misericors) 88*.

milost, *f.*, gratia: mějieše milost k nim (= gracia) 6*, mylost nalezli (= graciám) 6, všel w milost (= creuit in gracia) 3* atd. ss.

milostivě, *adv.*, benigne: velmi myloftiwie (= benigne) 5.

milovati, *v. impf.*, amare: pro něž sú jej všichni milowalij 39 (= amabatur) atd.

milý, *adj.*, [carus]: ktož by měl mylu ženu 30*, dav jim mile vítanie (= alacriter) 8*, mily pane ševče 15 atd. *V.* mile.

mimo, *pp.*, praeter: dále mymo dvacet dní 30* (= ultra), mimo obyčej 51^a (= preter) atd. *V.* mimochoditi.

mimochoditi, *v. impf.*, ambulare: pěkně kluší, mymochody (= ambulans) 16*.

Mingan, *nv., id.*: † Kwugam 63* (= lt. Mingan).

minúti, *v. pf.*, transire: až vojska myne 31 (= transierit), když mynu osm dní 14* atd. *V.* minutý.

minutý, *adj.*, [praeteritus]: po časy] mynute 52 (= retro temporibus). *V.* minutý.

misá, *f.*, scutella: z nichž myfy dělají (= scutelle) 28, čistě myfi dělají (= scutelle) 99.

misterně, **mistrně**, *adv.*, artificiose: tak myfternye (= artificiose) 125, tak myfternie spojenú 33 (= artificiose), tak myfterne . . . tak mistrnie (= artificiose) 41* atd.

mistr, *m.*, magister: s myftrem chrámu (= magistro) 8, mistrzie jejich (= magi) 50* atd.

mišeti, *v. impf.*, miscere: tak dlúho myšie, až . . . 44 (= miscet).

mládenec, *m.*, iuvenis: z těch mladenczu (= ex iuvenibus) 23*, mnoho mladenczuow 22 (= iuenculos) atd.

mladenek, *m.*, paruulus: maži všickny své mladenky (= parnulos) 112.

mladice, *f.*, [puella]: krásná mladice 15.

mladý, *adj.*, iuvenilis: mladu marností 52 (= iuvenili), ještě mlad bieše 2 zpravování 10, mladšíj prodávaji 18 (= iuvenes), staří i mladý 15* atd.

mléko, *n.*, lac: vína, mleka (= lactis) 22* atd.

mluviti, *v. impf.*, loqui: chtě mluwitij 20 (= loquutus) 96 atd.

mnieti, *v. impf.*, putare: by se nezamítíl mnyege . . . 7* (= putaret), mnyel gfm by . . . (= putavi) 119*, mnyegieffe by . . . 15, když mnyechu, že by měli obdržeti . . . 45 (= dum putant), jehož mnye by vládl (= quem putant) 124 atd.

mnich, *m.*, monachus: o † mystech mdloslužných . . . mnoho jest mnychuow . . . jeden neb dva tisíc mnychuow . . . jini mnyšij . . . (= monachi) 51* atd.

mniši, *adj.*, monachorum: klášter mniŝi 11^a (= monachorum).

mnohem *v.* mnohý.

mnoho *v.* mnohý.

mnohokrát, *adv.*, per multas vices: po mnohokrat (= per multas vices) 6 *atd.* *V.* mnohý.

mnohý, *adj.*, multus:

I. s mnohu práci 10, †mnohzie z těch lodí 19^a (= multe), po mnohich časech (= multa) 10, 3^a *atd.*, mnohich vlastí 10^a ke mnohim nepodobná 115 *atd.*

II. mnoho kupcův 10^a (= multi) mnoho zviefat 115 (= multi), tak mnoho teče 11 (= tanta), po mnoho časích (= multa tempora) 9 *atd.* *V.* mnohokrát.

III. ve mnoze jezdií 16^a (= comitua magna), mnohem větší dary 5.

mnoŝtvi *v.* množŝtvie.

množŝtvie, **mnoŝtvie**, *nt.*, multitudo: veliké množŝtvie . . . množŝtvie 49, množŝtviŝ železa (= copia) 21, veliké množŝtvie koní (= multitudo) 123, o množŝtvy žen 4^a *atd.*

moc, *f.*, I. vis II. virtus III. multitudo.

I. moczy dobyl (= per violenciam) 39, přes mocz dobýti (= per vim) 72^a *atd.*

II. moczy svatosti své (= virtute) 51, moczi pána Jezu Krista (= virtute) 29 *atd.*

III. také ptačŝtva jest taká mocz, že . . . (= multitudo) 73^a.

moci, *v. impf.*, posse: pakli zloděj muoz 45^a (= potest), že muoz tisíc lodí naplniti 11, tlustost morzem znamenati 119^a, nemohu vrátiti se (= non posse) 6, (krásná) jako by mohl v světě naléztí 48, odkud věděti mohl (= potuerit) 10, mohla mieti (= poterat) 8, nemohli naléztí 5^a, kterak by se mohli vrátiti (= possent) 5^a *atd.* *ss.*

mocnost, *f.*, fortitudo: pro toho města mocnoŝt (= fortitudinem) 72^a.

mocný, *adj.*, fortis: mají zdi hrubé a moczne (= fortes) 18, hrad velmi moczni (= fortissimum) 22^a *atd.*

modla, *f.*, idolum: ty malé modly . . . malých modl 37 (= ydola), modlu neb obraz 42^a (= ydolum), modle i obrazy (= simularza) 124 *atd.*

modlenie, *nt.*, cultus: o způsobu modlení viery (= de cultu) . . . u modlení bohuov 6^a.

modlidba *v.* modlitva.

modlidva *v.* modlitva.

modliti sě, *v. impf.*, adorare: aby ŝie modlily Pánu Bohu 14, modly ŝie Machometovi (= adorant) 19^a, modly ŝie gemu (= colitur) 16 *atd.*

modlitva, ***modlidva**, **modlidba**, *f.*, oratio: sto a čtyři modlitev (= oraciones) 109, aby tu modlitvu učinil . . . modlidwy říkati . . . v jeho modlidbu . . . tu modlidbu 14^a—15^a *atd.*

modlosluha, *m.*, idolatra: jsú modlofluhy (= ydolate) 124, modlofluhij jsú (*id.*) 27, kterému modlofluzie (= ydolate) 32^a *atd.* *ss.*

modlosluhování, *nt.*, idolatria: o modlofluhovani (= ydolatria) 42^a, 4^a.

modloslužebník, *n.*, idolatra: jsú rozlični modlofluzebnici (= ydolate) 51.

modloslúžení, *nt.*, idolatria: o modlofluzeni (= de ydolatria) 112, 102^a.

modloslužný, *adj.*, idolatra: o miestech modlofluznich 4^a, 51 (= ydolatrix).

modrý, *adj.*, [caeruleus]: lazur tu modru barvu 48^a.

mój, *pron.*, meus: z myech tovařiŝuov 18^a (= meis).

mokroŝt, *f.*, liquor: některaká mokroŝt (= liquor) 11, mokroŝt neb miezku (= humor) 105^a, tej mokroŝti (= liquoris) 11, 105^a, 123^a *atd.*

Monghu, *m.*, *nv.*, *id.*: (kám) Monghu 35 (= Manghu), †Mongon 40^a (= Monghu).
Mongon *v.* Monghu.

mor, *m.*, epitimia: mor nebo ŝelma na dobytku (= epytimia in animalibus) 70.

morděř, *m.*, assessinus: s těmi se všemi morderzi 23^a (= assessinis).

mordování, *n.*, [interfectio]: k mordo wani křeŝťanuov 15^a.

moře, *n.*, mare: přes indijské morzie (= mare) 9^a, po morzi jedúce 7 (= mare), bliz morze (= oceanum) 90^a, na vysokém morzi (= in alto mari) 117^a *atd.*

mořiti, *v. impf.*, opprimere: tak je sen veim morzil (= oppressi) 92^a.

mořský, **morský**, *adj.*, maris: břeh mořfky 10^a (= maris), u vodě mořfke 19 (= aqua maris), stavy mořfke (= maris) 116^a,

- mořku vodu 117, kočky mořke 122* (= catti pauli) *atd. ss.*
- mostné, n.**, pedagium:] mostne a mýto berní 75 (= pedagia).
- mostový, adj.**, pontis: opona mostowa (= pontis) 71*.
- Mosulský, adj.**, Mosul: o království Mofulckem 3* (= Mosul), země mofulckey 11 (= Mosul).
- mozk, m.**, medulla: se vším mozem (= medullis) 106.
- moždief, m.**, mortarium: w mozdierzi tlukú (= mortario) 36.
- mrákava, f.**, tenebrae: temnosti a mrakawij (= tenebras) 51.
- mramor, m.**, marmor: z šerého mramora 71* (= marmorea).
- mramorový, adj.**, marmoreus: palác mramorowy (= marmoreum) 49*, slúp mramorowy . . . lev mramorowy 71* (= marmoreus) *atd.*
- mrav, m.**, mos: vzácne mrawy (= mores) 6, mrawi ozdobený (= moribus) 3, o obyčejích a mravu tatarských 4* (moribus), o vlaských mrawiech (= moribus) 6* *atd. ss.*
- mrcha, f.**, cadaver: mrchu vložie (= cadaver) 33*.
- mrkati, v. impf.**, [vesperascere]: kdyžto mrka (= crepusculum) 126.
- mrskati, v. impf.**, ferire: aby jezdcem ocasem nemřkal (= ne feriat) 80*.
- mrtvý, adj.**, mortuus: těla mrtwa 4, v pálení mrtwiech 4 (= corporum mortuorum), mrtwa jeho nalezli (= mortuum) 9* *atd. ss.*
- mrzký, mřský, adj.**, turpis: zvíře velmi mřzke (= turpe) 105, slyšení mřzke (= absurdum) 41*.
- mrzutý, adj.**, profanus: v svém mrzutem chrámu (= prophanus) 51*.
- mše, f.**, [missa] mše posloucháše . . . mše čísti 15 15*.
- můdře, adv.**, prudenter: mudrzie ukázati (= prudenter) 6*, velmi † wudcze 6* (= sapienter). *V.* můdrý.
- mudřec, m.**, sapiens: sto mudrczuow . . . jeho mudrczom (= sapientes) 6*.
- můdrost, f.**, prudentia: pln můdrosti (= prudentie) 5*, všie můdrosti a opatrnosti muž (= prudentie) 3 *atd.*
- můdrý, adj.**, prudens: mudry muž (= sapiens) 3, člověk mudry (= prudens) 3, dva mudra bratřie (= prudentes) 5 *atd. V.* můdře.
- muka, f.**, poena: veliké ty muki trpěla (= penas) 106*, muka jest bydľiti (= penosum) 115 *atd.*
- můka, f.**, farina: muky přičiniece (= farina) 124.
- Muletský, adj.**, Mulete: MVietfke království (= Mulete est regio . . .) 22.
- † **můřenín, m.**, marinarius: kromě † murzeninu 9* (marinarios) *omyl m.* marinářů. *V. t.*
- museti, v. impf.**, [debere]: muřit smrt vzieti 39*, muřegy se vystřihati 16* (= oportet), muřy běžeti . . . muřegi něsti 20* *atd. V.* musiti.
- musiti, v. impf.**, [debere]: muřyli objeti 5* (= oportuit) muřfie bráti se (= oportet) 11*, muřfli gfu meřkati (= oportuit) 7, muřymij se vrátiti (= oportet) 47, muřyli gfu očekávati (= oportuit eos) 6 *atd. V.* musei.
- † **Mutřyly, ur., id.**: (království) † Mutřyly 113 (= Murphili).
- muž, m., vir:**
- I. jakožto muzie 6* (= viri), jmenovaných muzuw (= viros) 6*, všichni, muzie i ženy 15*, muzie hledají ženy 47* (= viri), † muozie brad nemají 47* (= viri), muzowe té země 27* (= viri) *atd.*
- II. král muz její 89* (= vir), muz můž jinú ženu pojieti (= vir) 30*, když již oddány budú muzom svým, jsú na ně laskavi muzie 76* (= viris), panny držie obyčej tak dlúho, až za muz vydány budú 110 (= maritate fuerint), *atd.*
- mužský, adj.**, virorum: obrázky muzfke (= virorum) 34, ostrow muzfky . . . do muzfke ostrovu 117* (= virorum) *atd.*
- mysl, f.**, animus: myřly se navracovati 15, ustavičnú miřly (= constanti animo) 121*.
- myslit, v. impf.**, cogitare: i miřlił geřt, kterak . . . 38* (= cogavit). *V.* myřlenie.
- myslivost, f.**, [venatio]: ptákův dobrých k myřliwořti dosti 38, ptákuow k miřliwořti bez čísla 64*.
- myřlenie, ut.**, [cogitatio]: vrhli jsú myřleni svá ku pánu Bohu 14*.
- mýto, ut.**, vectigal: mostné a myto berú (= vectigalia) 75, tak veliký myto běře 123 (= introitus) *atd.*
- na, pp., in:**

- I. *S. Acc. a)* s jednoho místa na jiné 45 (= ad, utekl jsem nan (= ad) 18, (krajinu) na východ slunce 10^a atd. *ss.* (v. východ) na wfaky den 7^a (= quotidie); jde na pokoj (= ad quietem) 56, smrti na sie čekajte 14^a, zlé příhody na smrt (= mortis periculum) 8, kapitoly na tuto řeč 3, lakomí na zbožie 28^a atd.; *b)* na čtyřicet dní (= ad XL dietas) 8, dlí na dvacet pětí (= longitudinis XX palmorum) 124, na desetkrát (= fere . . .) 20^a atd.; *uddní přiblížené*;
- II. *S. Loc.* na březie Benátském 5 (= in portu), na počátcích 3 (= principiis), na slunci sušie chleby (= ad solem) 124, na své smrtedlné posteli 3 (= in mortis articulo), potřeba na stravě 9^a (= expensa), na hedvábí a na postavcích dělají (= in serico) 10^a, ztazoval na nich 6 (= ad) atd. *Srovn.* pieč, jedenástý, dvanáste atp.
- nabádanie**, *nt.*, [incitatio]: z diabelského nabadani 15.
- nabití**, *v. pf.*, infigere: kole velikého nabygi (= infigunt 80^a).
- náboženstvie**, *nt.*, devotio: dary svého nabozenstvie (= devotio) 121^a.
- nábožně**, *adv.*, [devote]: aby se nabožnye modlili 14^a V. nábožný.
- nábožný**, *adj.*, devotus: muž nabožni (= devotus) 3. V. nábožně.
- náčinié**, *nt.*, supellectile: mýsy neb jiné náczini (= vasa alia) 28, náczinie rozličné (= supellectile) 43, v řádném náczinij (= vasculo) 33 atd.
- nad, nade, pop.**, *sup. er.* *Před slabikou je-rovou* nade, před d, t jen na: na tu řekú 91^a, na defiety 45 . . .
- I. nade všecko 6^a (= super), nad tisíc, nad sto 44^a atd.
- II. nad mořem 10^a (= supra), jsú nade řtem . . . nad řtem 44^a (= present), král nad králi (= rex regum) 6, jsú nad desěti 44^a atd. *ss.*
- nadati**, *v. pf.*, dare: což jim kupci neb jini hosté nadaly (= data) 76^a.
- nadělati**, *v. pf.*, facere: takého pití nadielati 82^a (= faciat), což nadielagij k svatbě 43^a, káže veliký mnoství nadielati (= facit fieri) 67^a atd.
- nadieti se**, *v. pf.*, sperare: Saraceni nadiechu fio 29^a (= sperabatur), když hospodář nadiegie fie 78^a atd.
- nadjiti**, *v. pf.*, invenire: nadffel fem jeden potok (= invenit) 71.
- nadobie**, *nt.*, vasculum: hrnec neb jiné nadobie (= vasculum) 44.
- nahofe**, *adv.*, [supra]: dva zuby nahorze, dva dole (= superiores) 47^a V. hora.
- nahota**, *f.*, nuditas: z nahoty se nestydie (= nuditate) 114.
- nahý**, *adj.*, nudus: nahu nohu 15, nazi chodie. král nah chodie (= nudi) 109 atd.
- Najam**, *m., uv., id.*: (kterak) Nayam (směl se protiviti) 52, 52^a, †Nayn čekáše 53, s nayamem 54^a, okolo †Nayoma 53^a atd.
- Najamóv**, *adj.*, Naiam: o smrti nayamowie 54, k vedení nayamowu 53, lidu †nayomowa 54, lid nayamow 53, vojska nayamowa 53^a, †nayoma lid 54 atd.
- najiesti se**, *v. pf.*, prandere: jako by se mohl najiefti (= prandere) 33^a, 80 atd.
- najieti**, *v. pf.*, conducere: jakož sú je kupci nayaly (= sunt conducti) 109, nagmye tu jiného (= accipit) 125^a atd.
- najiti**, *v. pf.*, reperire: ihned naydefš (= reperitur) 30 atd.; *zvláště často 3 sg.* najde = *nachází se*: turkysóv nayde mnoho (= reperitur) 17 atd. *ss.*
- najprvé *v. prvý*.
- najspieše *v. spieše*.
- náklad**, *m.*, sumptus: svými nakladij chovati (= suis sumptibus) 88^a.
- naklásti**, *v. pf.*, onerare: když již nakladu břemen (= composuerunt) 19^a, kúpe nakladu (= onerant) 31^a atd.
- nakrmiti**, *v. pf.*, enutrire: jinoše všie kratohvíle nakrmiti (= enutrire) 22^a.
- nakúpati**, *v. pf.*, emere: kožek nakupy (= emit) 125^a, 70 atd.
- nálep**, *m.*, [toxicum]: stfely, kterými stříleji, nalepem zmaže 81 (= toxicant).
- naléti *v. naliti*.
- nalézati**, *v. impf.*, invenire: nalezagi pramen (= inveniuntur) 21, jež nalezaly (= invenerunt) 7 atd.
- nalezanie**, *nt.*, inventio: k nalezení (= ad invencionem) 3. V. naléztí.
- naleznutí**, *v. pf.*, reperire: nenaleznefs lidi (reperire) 45, nemóž naleznuti (= investigare) 31 atd. *Možná, že některé tvary při naléztí, v. t.*

nalezti, *v. pf.*, invenire: milost nalezly (= invenerunt) 3, 6; nalezly gfu tomu kalifovi jeden křížek na hrdle 16; nemohli . . . nalezti 5° (= reperientes); nalezly gřmy krále 10° (= invenimus), jehož jsú nalezly (= invenerunt) 8, nalez tu . . . vesel byl (= reperiens) 5° *atd. ss.* *V.* nalezenie a naleznúti.

naliti, *v. pf.*, [fundere]: nalygie na to vody (= in aquam mittunt) 44.

naloviti, *v. pf.*, capere: tak veliké množstvie nalowie (= capiunt) 124°.

namalovati, *v. pf.*, pingere: namalugie pacholika (= pingunt) 43.

náměstek, *m.*, [successor]: slušieše namyestkem býti 52 (= successio).

namoknúti, *v. pf.*, [macerare]: až namokne 115 (= maceretur).

Nanguj, *nr., id.*: (vlast) Naynguij (= Nangui) 96°.

napiti se, *v. pf.*, haustum sumere: pakli se jie kto napie (= haustum sumserit) 20°, jako se málo napie 80° (= sumens), když sie napily toho nápoje (= qua sumpta) 23 *atd.* *V.* napatie.

napitie, *nl.*, haustus: s jediného napyti (= haustu) 20°. *V.* napatí.

naplniti, *v. pf.*, adimplere:

I. sto lodí naplniti móż (= onerentur) 11 *atd.*

II. to, co jemu sv. Tomáš rozkázal, naplnyl (= adimplevit) 112°.

nápoj, *m.*, potio: dáti napogie . . . toho napogie se napiti . . . týmž napogem napojiti 23 (= pocione — potacione).

napojiti, *v. pf.*, [inebriare]: nápojem napojiti (= pocione soporari) 23.

naposledy, *adv.*, tandem: Naposledy kublaj zvitěžil (= tandem) 54.

náprava, *f.*, praefectura: napravi kterakěž (= prefecturas) 62.

nápravnik, *m.*, praefectus: naprawniczi zemšči (= prefecti) 62°.

napřed, *adv.*, [antea]: tuto napřed jest psáno 3 (= prenotati), napřed jdú 32 (= precedencium) *atd.*

napřieti, *v. pf.*, apponere: osten jemu napra na hrdlo (= apponens) 112°.

napsati, *v. pf.*, conscribere: list napsati 43 (= conscribi).

náramek, *m.*, monile: zápony neb naremký zlaté 85° (= monilia aut brachialia).

nařezati, *v. pf.*, incidere: halúzky nariezci (= incidunt) 105°.

nařezek, *m.*, incisio: z těch nariezkuow (= incisionibus) 123°.

nařezovati, *v. impf.*, [incidere]: nariezugí skrze kóru (= incisiones) 123°, často nariezugie . . . *t.*

naroditi se, *v. pf.*, nasci: bieše sie † narodil z ženy 7° (= natus fuerat) *V.* narozenie.

narozenie, *n.*, nativitas: den narozeni 33 (= nativitatis), od narozenie Buožieho (= incarnatione) 5 *atd.*

nasaditi, *v. pf.*, plantare: kaže král ščepów nafaditi (= plantare) 70°.

následovati, *v. impf.*, imitari: která by měla nasledovana býti (= imitanda) 6°. boha nasledugy (= colunt) 124, oheň nasledugy 16 (= colitur) *atd.*

následovník, *m.*, sectator: nebieše nasledovník skutków (= imitator) 54, nasledovníkom svého zákona (= sectatoribus) 22°, zákona nasledovníci byli (= sectatores) 22 *atd.*

násob *v.* dvénásob

nastaviti, *v. pf.*, ponere: naštauyly malých modl (= posita sunt) 37.

nástroj, *m.*, instrumentum: rozličných nástrogy (= instrumentorum) 32, s rozličnými nástrogi (= instrumenta) 34. chovají jiné nástrogi což k boji třeba (= vasa) 56°, na všelikakém nástrogi hudby (= musicorum) 22° *atd.* *Některý doklad snad je neutr.*: nástrojje?

nástrojje *v.* nástroj.

nastrojiti, *v. pf.*, ordinare: tehdy nástrojje tanec (= ordinant) 82.

náš, *pron.*, noster: böh náš a ščestie naše (= noster) 116, nášiem jazykem 22° (= nostra), cest nášych (= nostrorum) 10 *atd. ss.*

natáhnúti, *v. pf.*, sustentare: provazy, jimíž sú ti tře stanové natazeni (= sustentantur) 66°, provazy (dóm) natahne 50 (= sustentatur) *atd.*

natlačiti, *v. pf.*, compangere: jsú také dsky natlaczeni (= compacte) 99° *atd.*

naučenie, *nl.*, indicium: zpravují se hvězdárském naučení 95° (= indicii) *atd.* *V.* naučiti se.

naučiti se, *v. pf.*, discere: nauczy šfie obyčejów 8°, tak sie nauzil novin (= didicit novitates) 9, aby šfie gich nauzil (= informari) 9, ani se tatarský řeči

úplně navcizily (= eruditi in lingua) 5*,
naveden jsa a nauczen (= doctus) 29
atd. V. naučení.

navěsti, *v. pf.*, inducere: naweden gfa od
křesťanů (= inductus) 29.

nawracovati se, *v. impf.*, [reverti]: počel
sie nawraczowati mysli k sobě 15*.

nawrátiti se, *v. pf.*, [reverti]: aby sie zase
nawratily (= revocavit) 8 atd.

nawščieviti, *v. pf.*, [visere]: aby své na-
wščiwily (= videre) 7*.

na-vzchod-slunečný, *adj.*, orientalis: sva-
tého Linharta nawzchodsluneczne* klá-
šter (= orientalis) 11*, nawzchodslune-
cznich krajin (= orientaliu) 9, 4* atd.
v. vzchod.

nazbyt, *adv.*, abundantissime: hedvábí nazbit
(= habundantissime) 74.

nazývanie, *nt.*, invocacio: f naziwanij dia-
bluov (= invocacio) 26*, 112* atd. V.
nazývati.

nazývati, *v. impf.*, invocare:

- I. jej naziwagi bohem zemským (= no-
minant) 124, jenž se božím proro-
kem naziwachu (!) (= se dicebat)
23, nazywagij je kacieře (= repu-
tant) 51* atd. ss.

- II. počnú naziwati swatého Jana . . .
(= invocare) 29*.

ne *v. u adjektiv, substantiv i sloves.*

neb, nebo, aneb, anebo: I. *cj.* vel aut,

II. *cj.* enim. *Svozn.* neboli, nebř.

- I. a) málo anebo nic 110* (= aut),
o rúchu neb oděvu 4*, ten a-
nebo snad ten 36, o pláněve
neb o poli 3*, o zemi aneb o
vlasti 4, o vlasti ruské nebo
o Rusích 126*, opony nebo
plátna 9* atd. ss.

- b) nebo viery se odřekněte aneb
smrti na se čekajte 14* (= aut-
aut).

- II. neb věříeše (= enim) 7, neb pro
sněhy musili (= quia) 6, neb jich
bieše . . 9*, neb i otec . . (= pater
autem) 3 atd. ss.

nebe, *nt.*, [caelum]: zdvih ruce k neby 15*.

nebeský, *adj.*, caeli: město nebeske (= ci-
vitas celi) 93*

nebezpečnostvie, *nt.*, discrimen: veliké
bieše nebezpečenftwy (= discrimen) 5*.

nebezpečnost, *f.*, periculum: pro nebez-
pečnoft (= pericula) 8.

nebezpečný, *adj.*, periculosus: lodie mají
† nebezpečna (= periculosas) 19.

neboli, *cj.*, vel: v padesáti neboly v še-
desáti 23* (= vel).

nebř, *cj.*, enim: nebř jest byl (= enim) 10.
ně c o v. něčo.

nečistý, *adj.*, immundus: pro zlé pověťrie
neczifte (= propter corrupcionem nimiam
aeris) 82, zvířat necziftich (= immun-
dorum) 42* atd.

něčo, nětco, *pron.*, aliquod: nyeczfo pro-
tivného (= aliquod) 121*, nyeczto kře-
šťanův (= aliquos) 48, nyeczfo pustá
jest (= silvestris valde) 124*, cesta, jenž
nyeczto poléhá 18* atd. V. č.

nedávno, *adv.*, nuper: nedawno umřel
(= nuper) 7.

nedobytý, *adj.*, inexpugnabilis: měli je
zám nedobite (= inexpugnabile) 88,
ostrovův nedobytich 89 atd.

nedostatek, *m.*, penuria: ktož který ne-
dofťatek jmějjechu (= penuria) 88*, pro
nedofťatek pití (= defectum) 20*, 90*,
68 atd. ss.

nedostávati, *v. impf.*, deficere: jim již
potřeby nedofťawaffe 23* (= defecerunt).

neduh, *m.*, aegritudo: k rozličném neduhom
(= egritudo) 20.

nedvád, *m.*, ursus: jeleny, Niedwiedy . . .
63, velicí nyedwiedy 124 (= ursi) atd.

nedvádí, *adj.*, ursorum: kůže nyedwiedie
(= ursorum) 125*.

nehodný, *adj.*, valoris nullius: konika ma-
litkého a k ničemuž nehodneho 111*
(= valoris nullius), krmiem nehodna
(= inutilis) 11 atd.

nechatí, *v. pf.*, dimittere: ustalých tu ne-
chagiecz (= dimitunt) 69, nechagiecz
vlasti 48* (= relicta), nechagycz toho
muže (= illo relicto) 30*, móż jie ne-
chati (= dimittere) 37*, tu na púšči ne-
chagi (= dimitunt) 31* atd.

nechutnost, *f.*, displicentia: velikú ne-
chutnost jmějješe (= displicenciam) 9*.

nějaký, *pron.*, aliquis: negaky dárek dáti
(= aliquod) 76*.

nejeden, *num.*, [multus]: příčina negedna
tato byla 6.

nějaký, *adj.*, quidam: do nyekakich ostro-
vův nedobytých (= quasdam) 89.

někdy, *adv.*, I. aliquando II. olim.

- I. aby nyekdy neurazili 38^a, snad nyegdy (= adhuc) 116^a, niekdy (= quandoque) 18 *atd.*
- II. niekdy veľiké (= olim) 17^a, nieky (= olim) 16 *atd.*
- několiko**, *num.*, aliquot: po niekoľkyko dnech (= aliquot) 23.
- některak**, *adv.*, [aliquomodo]: dóm niekterak spletený 50.
- některakový**, *adj.*, [aliquis]: niekterakoveⁿ dřeva 86.
- některaký**, *pron.*, quidam: niekterakeⁿ stĺupa 4, niekteraka mokrost (= quidam) 11, o niekterakich městech (= quibusdam) 4^a *atd.*
- některdē**, *adv.*, [alicubi]: kosti jeho nyekterdie v horách schovají 106^a, nyekterdie deset, nyekterdie patnást 93^a *atd.*
- některdy**, *adv.*, aliquando: niekterdy za měsíc a niekterdy za šest měsícocv (= aliquando) 33.
- některý, někderý**, *pron.*, quidam: o niekterich svátsích (= quibusdam) 4^a, jeho niekterzie 40^a, nyekdere ubijí (= aliqui) 45^a, niekterzie křestané (= quidam) 35^a, nyektery kóh 16^a (= unius equi), k niekterym králóm (= quosdam) 9^a *atd.*
- Nekuram**, *ur., id.*: ostrovu Nekuram . . . ostrov Nekurá (= Necuram) 107.
- nelibě**, *adv.*, indigne: velmi hněvivě a neliebie (= indigne) 39^a.
- nemoc**, *f.*, [infirmitas]: červená nemoc: czerwena nemocz (= ventris fluxum) 19.
- nemocný**, *adj.*, [infirmus]: bylali by která nemoczna (= infirmitatem) 56.
- nemúdrost**, *f.*, insania: takú nemudrofty jsú oklíčení (= insania) 41.
- nenáviděti**, *v. impf.*, odise: jenž křestanóv nenawidiechu (= oderant) 29, veľikú nenáwisti nenawydíel křestanóv (= odio oderat) 123 *atd.*
- nenáwist**, *f.*, odium: veľikú nenawysti nenáwídel křestanóv 123 (= odio), maji u veľikú nenawift lid křestanóv (= exosos) 121^a.
- nenáwistivý**, *adj.*, odiosus: jestliže žena jest nenawiftywa (= odiosa) 37^a *atd.*
- neobyklý**, *adj.*, non domesticus: (krajina) něčso divoká a lidem neobykla (= non domestica) 104.
- neopatrně**, *adv.*, improvisi: aby neopatrně zkradeni nebyli (= improvisi) 45.
- neplodný**, *adj.*, [sterilis]: proti neplodnem a drahým letóm 70 (= sterilitatis).
- nepoctivost**, *f.*, obscaenitas: w nepocziwoftech (= obscenitatibus) 22^a.
- nepočesie**, *nl.*, tempestas: veľiké nepoczefie sě vztrhne (= tempestas) 101.
- nepočestně**, *adv.*, turpiter: nepoczestnye od sebe vyhnal (= turpiter) 39^a.
- nepodobný**, *adj.*,
I. dissimilis: slepice k našim nepodobne (= dissimiles) 115, *atd. ss.*
II. nefarius: aby sě učili nepodobnych věcí (= in lege nefaria) 22^a.
- nepokojný**, *adj.*, tempestuosus: moře jest nepokoyně (= tempestuosus) 19^a.
- nepřátelský**, *adj.*, hostium: neprzatelŕkych měst nechati 89 (= hostium).
- neprávě**, *adv.*, [non debite]: že oni neprawie slúžie bohóm (= non secundum formam debitam) 51^a. *V.* nepravý.
- nepravost**, *f.*, iniquitas: nespravedlnosti a neprawoŕti pomáhati (= iniquitati) 54^a.
- nepravý**, *adj.*, malefactor: o zlých lidech a neprawych (= malefactoribus) 45^a.
- nepřítel**, *m.*, hostis: neprzítely jejich (= hostes) 26, na lodie svých neprzátely 101^a *atd.*
- nerad**, *adj.*, inivitus: velmi nerad (= inivittissime) 21, 20^a *atd.*
- neroditi**, *v. impf.*, nolle: nerodte sie za to styděti (= nolite) 54^a.
- nesličný**, *adj.*, deformis: lidé jsú tu velmi nefliczni (= deformes) 107^a.
- neslýchané**, *adv.*, [inaudite]: neflichanie zlý obyčej (= valde) 76, tak množstvie ryb neflichanie (= inextimabilem) 124 *atd.* *V.* neslýchaný.
- neslýchaný**, *adj.*, inauditus: neflichanu zlost (= inauditam) 22. *V.* neslýchaně.
- nesnadně**, *adv.*, non de facili: král nefnadnie dá jeho ven něsti 100^a (= non de facili). *V.* nesnadný.
- nesnadnost**, *f.*, difficultas: bez veľiké nefnadnosti (= difficultate) 6, k utrpenie nefnadnofty (= incommoda) 43^a.
- nesnadný**, *adj.*, difficilis: nefnadno jest přijiti (= difficile) 32, velmi nefnadni (= arduissimi) 26 *atd.* *V.* nesnadně.
- nespósobá**, *f.*, [deformitas]: nefpofoby těl (= incultorum morum) 126.
- nespravedlnost**, *f.*, iniustitia: nefprawedlnosti pomáhati 54^a (= iniusticie).
- Nestardin**, *m., w., id.*: (vódc) Naftardin 83 (= Nestardin).
- něsti**, *v. impf.*, [ferre]

- I. deferre: (hlínu) s sebu pochtivě domov nefu 112 (= deferunt), kožichy nefluow (= utuntur) 42*, meče negfu (= deferunt) 42*, s sebu nefucze (= deferentes) 7, kož s sebu nefse 6* (= defert), vlasy nefuw krátké (= deferunt) 11, břemena negfu (= portant) 17*, tehdy je nefyechu 23 (= deferebantur), musejí vodu nefli s sebu (= deferant) 20* atd.
- II. producere: (strom) nenefse ovoce (= non producit) 21*.
- Nestorin**, *m*, *ng.*, *id.*: křesťané neforynowe (= Nestorini) 28*.
- neštrpělivý**, *adj.*, intolerabilis: slyšení mrské a neštrpěliwe jest 41* (= intolerabile penitus).
- nesvornost**, *f.*, discordia: o jeho nefwor-nofli s vlastním jeho králem 4 (= discordia)
- nešlechtnost**, *f.*, vituperium: mějte sobě tu nefflechetnost (= vituperium) 35*.
- nešlechtný**, *adj.*, abhominabilis: modlidby neflechetne (= nefande) 33, tak nefflechetnu ohyzdnost (= vituperabile) 35*, nefflechetneho Machometa (= abhominabilis) 23 atd.
- ně t c o v. něčso.
- netopyř**, *m.*, vesperilio: tu jsú také netopyrzi tak velicí ... (= vesperiliones) 111* atd.
- netřeba**, *adv.*, [non opus est]: jich netržeba podkovávati (= non indigeant) 26.
- neučený**, *adj.*, indoctus: neuczeni jsú (= indocti) 10*.
- nevdatný**, *adj.*, vilis: lidé velmi nevdatnij (= viles) 108.
- neužitečný**, *adj.*, [inutilis]: vlast jest neuziteczna 21*.
- newelmi**, *adv.*, nec multum: newelmy uvieznú 125* (= nec multum).
- nevěra**, *f.*, infidelitas: na pomstu tej newerij (= infidelitatis) 93.
- nevěsta**, *f.*, nurus: newiefty své v domy pojímají 115*, newestu pojme bratr (= cognatam) 42 atd.
- nevidomý**, *adj.*, invisibilis: všech věcí vidomých i newydomich (= invisibilium) 3.
- nezdravý**, *adj.*, infirmus: (krajina) horká a nezdrava 18* (= infirma).
- neznámý**, *adj.*, peregrinus: sokolové neznamij 46*, 126* (= peregrini).
- než**, *cj.* I. quam II. sed III. nisi. *Srovn.* nežli.
- I. dřieve nez mohli ... 7 (= antequam) atd.
- II. nez pijeli kto (= tamen) 19, nez... dobrá (= sed) 11, atd.
- III. nemají nez dva rózky 123*, nejsú živy jiným nez travú 43*, nemá vice nez jediné přikrytie (= nisi) 19 atd.
- nežli**, *cj.*, quam: jsú menší nezly sokolové 17, vice se zdáše přieval nezly šípy 54, vice nezly deset 44*, spieše se jicha zdá nezly voda (= quam) 20*, noc jest většie nezlij jest byla (= quam) 40* atd.
- I. než.
- ni**, *cj.*, vel: ny který člověk (= vel) 66*; *srovn.* ani, nic atd.
- nic**, *pron.* nihil.
- I. nihil: již nicz nenesú 31*, nicz nebo málo (= nichil) 26, také nicz ji ného (= nichil) 22*, nycz s sebu nevezmú (= nichil) 44; k nyczemuz se nehodí (= ad nichilum) 117, w nyczemz se nelek (= in nullo) 52* atd.;
- II. non: býva stráže nycz pro jiné ... (= non) 59. *Srovn.* č, něčso.
- nijakž**, *adv.*, [nullomodo]: nemož niyakz naleznúti 31.
- nikakež**, *adv.*, nullomodo: nykakez se nedopuftie 114* (= nullomodo), nykakez se rozlúčiti (= omnino) 38* atd.
- nikam**, *adv.*, [nullibi]: nesmí nykam vyjíti 58*, lidé nykam neběžie 31.
- nikda**, *adv.*, nunquam: nykda nepúščeji (= nunquam) 114, 101 atd.
- nikdiež**, *adv.*, [nusquam]: nykdiez víno neroste 72.
- nikdy**, *adv.*, nunquam: nykdy jindy nebieše vídal (= nunquam) 5*, nemož nyekdy vody mítí (= omnino) 20* atd.
- nit**, *f.*, filum: niti podobné (= fila) 36 atd.
- nizký**, *adj.*, [humilis]: na stolicích nyzffkech sedie 59*.
- nizádný**, *adj.*, nullus: nizadneho města 5*. no v. onenno.
- noc**, *f.*, nox: w noci slycháji 47 (= de nocte); v. pólnoc.
- Noe**, *nv.*, *m.*, *id.*: koráb Noe 11 (= Noe).
- nocleh**, *m.*, [hospitium]: vzal tu noczlech (= hospitabatur) 81.

noh, *m.*, gryphus: by ten pták byl noh...
nejšů nohowe (= grifi) 119°.

noha, *f.*, pes: mají nohi jako papúchové
(= pedes) 46°, dvě nozie (= pedes) 119°,
nahů nohu ukáže 15.

nos, *m.*, nasus: do pól nofa (= nasum)
121, nofy mají červené (= rostra) 17°
atd.

nositi, *v. impf.*, deferre: odtud je nofy
k dvoru (= deferuntur) 46°, kupci no-
šfie... (= deferentur) 30°.

noviny, *plf.*, novitates: v takové nowyni
(= novitates) 9, slyšeti nowyni, mravy...
9 (= novitates) 69 *atd.*

novotný, *adj.*, [novus]: nowotnych (koní)
nakúpiti 111°.

nový, *adj.*, novus: nowa válka (= nova) 5,
ryby nowe (= recentes) 124, ovoce ze-
leného neb noweho 114° *atd.* *V.* znovu.

nož, *m.*, cultellus: mečov neb nozow ve-
likých 98, nozow deset... vezma nuož
110° (= cultellos) *atd.*

nožný, *adj.*, pedum: prstów noznych (= pe-
dum) 109°.

Nubijané, *m., ng., id.*: S nvbyany (= nu-
bianis) 121°.

nutiti, *v. impf.*, cogere: nenutie jeho... 94
(= non cogitur).
nux 106 *slovo latinské.*

núze, *f.*, angustia: když z nuze připudí
(= angustia) 20°, f te nuzie ráčil spo-
moci 14°.

nynie, *adv.*, nunc: ale již nynie (= nunc)
16, 17° *atd. ss.*

o, *prp.*, de:

I. *S. Acc.* o to se zamútil 9°, o cze-
posláni (= propter quod) 7°, ocz
mluviti 66; *srovn.* okolo *atd.*

II. *S. Loc.* o němž zmienku... 3,
o menší Armeni 3° (= de) *atd. ss.*;
o blizce (= o blízce) 11 *v. blizký.*

oba, *numer.*, uterque: s obu stran (= ad
latera) 53°, na obu líci (= utraque) 121,
obu dwu zástupové (= amborum) 5,
z obuow stranů (= utriusque regis) 40
atd.

obapolní *v.* obapolný.

obapolný, **obapolní**, *adj.*, collateralis:
svým tovarišóm obapolnym 116° (= colla-
teralibus), opona neb zed obapolnie
(= in latere) 71° *atd.*

obarıiti, *v. pf.*, [coquere]: maso obarıiwffe
(= decoctionis) 82°.

obdrženie, *ut.*, [acceptio]: pro čest odr-
zenie jednoho svižzeni 50°. *V.* obdržeti.

obdržeti, *v. pf.*, obtinere:

I. milost bohów obdržely (= substi-
nerent) 35°, obdrzi tu prosbu na
něm (= impetraverunt ab eo) 29°,
boj obdrzaw (= victor extitit) 122,
kterak obdržely gfu sobě odpušče-
nie (= obtinuerunt gratiam) 3° *atd.*

II. mniechu, že by měli obdržeti
(= vicisse) 45, kterak obdržaly gfu
od krále 9 (= obtinuerunt) *atd.*
V. obdrženie.

obecně, *adv.*, vulgariter: slove obecznie
dřevo suché (= vulgariter) 3° ty ryby
obeczne jmenuji... 123° (= vulgariter)
atd. V. obecný.

obecnost, *f.*, [vilitas]: (perly) byly by
malé ceny pro obecznoř a veliké množ-
stvie 77°.

obecný, *adj.*, communis: o obeczнем po-
krmu (= communibus) 4°, o obecznych
obyčejích (= generalibus) 4°, obecznu
a spolní svornosti 5 (= communi),
obecznu řeči (= vulgariter) 21° *atd. ss.*;
obecný piřař (43) *v.* piřař. *Srovn.* obecně.

oběd, *m.*, prandium: s takovým obiedem
(= prandio) 34, k obyedu neb k večeri
43 (= prandium) 83 *atd.*

obědvati, *v. impf.*, mandere: jako by ve-
liké knieže znenáhla jeda mohl obied-
wati (= mandere) 110.

obestřieti, *v. pf.*, cooperire: vnitř jsů
obestřizenij čistými blanami (= cooper-
tus est) 66.

oběřenie, *ut.*, [suspensium]: nezaslůži
obiěffeny neb zahubenie (= occidi) 45°.

obět, *f.*, sacrificium: veliké obieti (= sacri-
ficia) 32°, slavnů obiet obětovael (= sa-
crificium immolet) 50° *atd.*

obětovati, *v. impf.*, immolare: aby bo-
hům slavnů obět obietovael 50° (= im-
molet), obietuge syna (= offert) 32°...
obezditi, *v. pf.*, [murare]: palác obezdienij
okolo zdmi 74 (= habens muros).

obezřenie, *ut.*, [aspectus]: na obezřeni
těla 15. *V.* obezřieti.

obezřieti, *v. pf.*, respicere: než kto sám
svýma očima obezřzi (= cernat) 75, král
můž všickny obezřzeti 62° (= videri),
stien svůj na slunci obezřzie (= respi-
ciunt) 114; *atd. V.* obezřenie.

ohlednúti *v.* oblehnůti.

obchoditi sě, v. impf., intendere: s válkami fie obchodie (= sunt intenti) 42, s uoděním a s rytiefskú věcí fie obchodiezce (= vacantes) 81*. s čáry fie obchodie (= incantacionibus vacant) 26* *atd.*

obilé, ut., bladum: obyle nemají ani vína (= carent blado) 46, žádného obyle (= blada) 123*, všeho obyle (= bladi) 16* *atd. ss.*

obinúti, v. pf., involvere: v kobercích oby-
nucze (= involvi) 54*.

objeti, v. pf., circuire: musili království obgeti 5*.

obkličiti, v. pf., circumcludere: diabel z toho obkliczene^o bude odpovídati (= per arrepticium) 82, bieše obkliczeno horami (= circumcluditur) 22 *atd.*

oblačiti, v. pf., induere: ty všickny v takéž rúcho oblaczi (= induit) 61, v měchy sě plácené oblaczie (= induuntur) 95* *atd.*

obléci, v. pf., induere: oblecze fie v rúcho zlaté (= induitur) 61, jedno deset tisíc... jsú obleczenij v rúcho červené (= induti) 64 *atd.*

obléci *v. oblehnúti.*

oblehnúti, v. pf., obsidere: oblehne město... (= obsedit) ... zavřeni a oblezeni byli 102, † obhledl jest město (= obsedit) 123, oblehl gefť město (= obsedit) 23* *atd.*

oblížný, adj., affinis: až do konečných krajín oblyznich vlasí^o 68* (= affinium).

oblúpti, v. pf., spoliare: žádného obluptyti nedal (= spoliari) 39, když jeden druhého obluptyj neb co ukradne (= predari) 77.

obmysliti, v. pf., providere: aby mohl obmifliti v potřebu (= providere) 70.

obmýšleti, v. impf., providere: tělesnú potřebu obmyfflegje (= provident) 118.

obój, pron., uterque: obogie vojsko dokonají... (= utriusque exercitus) 54.

obora, f., nemus: les neb obora... v kterýžto oborze 49* (= nemore).

obpieti, v. pf., cooperire: komora jest postavci... obpata (= cooperire) 64.

obr, m., gigas: zdáli by sě obrowe (= gigantes) 120.

obrácený *v. obrátiti.*

obracovati, v. impf., divertere: lev... fie obraczigie (= divertit se) 86*.

obrana, f., defensio: k obranye zemské (= ad defensionem), 89*.

obrániti, v. pf., [defendere]: ani jim mohli kto obraniti 83*, chciece obranyti, aby nejel 122 (= obsidere) *atd.*

obrátiti, v. pf., vertere: chřiepě k čelu obrzacene (= versus frontem) 120, kam jsú fie obratly (= viam) 31, jestliže fie obratie k nim (= declinat) 116, (koni)... obratie fie snadno 45* (= vertantur) *atd.*

obraz, m., imago: modle a obrazi (= ymagines) 124.

obrázek, m., imago: obrázky mužské (= ymagines) 34.

obtiežiti, v. pf., onerare: lodí kúpi obtiezenu (= onerata) 5, zviefata obtiezena 62 *atd.*

obuv, f., calciamenta: obuow axamitovú 61 (= calciamenta).

obyčej, m., consuetudo: počestný obyczeig 5*, obyczeig k bojóm 44* (= modus preliandi), takýto obyczeig i hod (= ordo) 33, ten bludný obyczeig (= superstitio) 34, podlí obyczege (= consuetudinem) 6*, o obyczegi pohanském (= ritu) 4, o obecných obyczegich (= consuetudinibus) 4* *atd.*

ocas, m., cauda: mají oczafy dlúhé (= caudam) 18, oczas mají jako rarah (= caudam) 46*, w uoczas kúší 86* *atd.*

ocel, f., calybs: mnostvie oczely (= calibis) ... dělají z oczele (= de calibe) 21.

ocelivý, adj., de calybe: mečově oczelivy (= de calibe) 80*.

ocelný, adj., calybis: ruda oczelna (= calibis) 17.

ocelový, adj., calybis: ruda oczelowa (= calibis) 35*.

očekávati, v. impf., exspectare: musili oczekawati (= exspectare) 6.

od, ot, prp., ab: před slabikou jerovou ode: ode wfšech 3, 6*, 8* *atd.*; před náslovným d- t jenom o-: otey vlasti 48 (= ultra). *atd.*

I. obdrželi od krále odpuščenje 3*, léta od narozenie... (= ab) 5 *atd. ss.*; od Latiníkuov slove... 3* (= a latinis), od Benátsan slove... 6 (= a Venetis) *atd.*;

II. zemrú od nemoci (= ex infirmitate) 51*, od horka sě uchovají 19* *atd.*

III. žádajcie od pána svého (= ex parte) 9, aby prosili papeže od nyho (= pro parte ipsius) 6* *atd. ss.*

odbýti, *v. pf.*, dimittere: aby poloha svého co móż najspieše odbila (= dimittat) 81^a, když již ztravy odbudu (= exoneraverunt) 31^a *atd.*

oddati, *v. pf.*, donare: I. donare II. nubere III. *reflexivum*.

I. chtělilby jemu oddati (= donaret) 108 *atd.*;

II. když již oddanij budú mužóm svým (= nupte) 76^a *atd.*;

III. oddati se na běh *v. běh*; dobrovolně sie oddal umřieti (= obtulit se) 121^a.

odehnati, *v. pf.*, expellere: odzenucze oslice, vezmu maso (= expulsis) 113^a; dobytek odzenu (= transferunt) 31 *atd.*

odjednání, *nt.*, recessus: po odehydeny od města . . . 92^a (= recessum). *V.* odjiti.

odemřieti, *v. pf.*, [mori]: což tu odemrže 19.

odění, *nt.*, arma: na odieni (= armorum) 17, w odieni udatni 11^a (= in armis) *atd.* *ss. Srovn.* oděný.

oděný, *adj.*, [armatus]: dobře odienich k boji (= muniti) 120^a, dobře odienými 15^a *atd.* *Srovn.* odění.

oděv, *m.*, vestis: o rúchu neb odiewu (= veste) 4^a.

odcházeti, *v. impf.*, discedere: zimě odchazegie (= discedunt) 11.

odchovati, *v. pf.*, [educare]: aby je sobě vezmúce odchowaly 88^a.

odíva, *f.*, admirabile: pťactva taká moc, že odywa 73^a (= admirabile valde).

odjeti, *v. pf.*, [abire]: když vojsko odjede (= post discessum) 31.

odjinad, *adv.*, [aliunde]: přicházeji odgynad 115.

odjinud, *adv.*, [aliunde]: odgynud tam věsti (= de regionibus aliis) 123^a 57^a.

odjiti, *v. pf.*, recedere: kterěžto byl odffel 7^a (= in recessu), muž odehyduze móż . . . (= discessum) 30^a, odehyduzce od města (recessus) 46; když již odehygde od tej vlasti (= receditur) 81 *atd.*

odkowardžto, *adv.*, inde: odkowardžto by se mohli . . . (= inde) 9^a.

odkrýti, *v. pf.*, [detegere]: příliš sie odkrywřly 15.

odkud, *adv.*, unde: odkud nebo kterak věděti (= unde) 10.

odlúčiti, *v. pf.*, divertere: aby sie od tovařišov neodluczily 32 (= ne divertant).

odpočinúti, *v. pf.*, requiescere: drahně dní odpoczínu (= requiescunt) 31^a, 75^a *atd.*

odpočívati, *v. impf.*, quiescere: kdežto odpoczíwachu (= quievit) 53.

odpora, *f.*, remedium: žádněj odporij (= remedium) 29^a.

odpověď, *f.*, responsum: od medl odpowedy berú 27 (= responsa).

odpověděti, *v. pf.*, I. respondere, II. denegare.

I. nic neumějí odpowiedieti (= respondere) 102^a, odpowie švec . . . 15, a oni vám odpowiezte 14 *atd.*;

II. ktož prosie, žádněmu neodpowiedie 70^a (= nulli denegatur), nesměli odpowiedieti (= contradicere) 29 *atd.*

odpowiedati, *v. impf.*, respondere: odpowidachu ke všem kusóm 6^a (= responderunt), 82 *atd.*

odpustiti, *v. pf.*, permittere: by je odpustil kopati (= permitteret) 26. *V.* odpuščenje.

odpuščenie, *nt.*, licentia: vzměse odpuffčenje (= licentia) 7, obdrželi odpuffčenje (= graciam) 3^a, odpuffčenje prosili (= licenciam) 9, f odpuffčením toho legata (= licentia) 7^a *atd.* *ss. V.* odpustiti.

odřeknúti se, *v. pf.*, [abdicere]: viery se odrzekniete 14^a.

odstrčiti, *v. pf.*, elongare: aby sie odstřezely od břehu (= ut naves elongarentur) 101.

odstúpiti, *v. pf.*, deficere: od viery a od lásky odstúpiti (= deficeret) 121^a.

odsúzení, *nt.*, [iudicium]: obecným odfuzeným (= iusticia) 51, 110^a *atd.*

odtrhnúti, *v. pf.*, [abstrahere]: když vstúpiec odtrhnu sie od břeha 101^a

odtud, **otud**, *adv.*, inde: odtud pak přijde 18^a, otud je vodi (= inde) 16^a, odtud přes moře 9^a (= inde), bere se odtud . . . otud je nosi 46^a (= inde), odtud přiřili 5; 9^a, 10, 48^a *atd.* *ss.*

odtucha, **otucha**, *f.*, remedium: odpory ani otuchi (= remedium) 29^a.

odvážití, *v. pf.*, aequali pondere commutare: musí zlatem odwaziti (*id.*) 107.

odvlaha, *f.*, refrigerium: chlad a † odwłaha dáwá 111^a (= refrigerium).

odvolati, *v. pf.*, revocare: nechťel zasě odwolati (= revocare) 53, aby zasě odwolal (= revocaret) 35 *atd.*

- ohař**, *m.*, mastinus: psův velikých, to jest oharže (= mastinos) 63^a.
- ohavný**, *adj.*, [abominabilis]: zlý a ohavnu smrti 54.
- ohně**, *m.*, ignis: když je wuhem vržeš (= in ignem) 36, ohen následují 16 (= ignem), w ohni ostane (= in igne) 21 *atd. ss.*
- ohrada**, *f.*, viridarium: sobě učinil ohradu (= viridarium) 22; městišče ohrazeno jest, kterážto ohrada 95^a *atd.*
- ohraditi**, *v. pf.*, circumcingere: městišče ohrazeno jest zděmi (= circumcincta) 95^a.
ohra n ostaj *v.* hranostaj.
- ohyzda**, *f.*, despectus: k ohyzdie viery (= in despectum) 122.
- ohyzdnost**, *f.*, obprobrium: nešlechtnú ohyzdnost (= obprobrium) 35^a.
- ohyzdný**, *adj.*, nefandus: tak ohyzdnij věci (= detestabilem) 35, pro tu ohyzdnu obět (= nefandum) 50^a, ohyzdne^a Machometa (= abhominabilis) 10^a, 78^a *atd.*
- ohyzďovati se**, *v. impf.*, abominari: žádného fie masa k jedeni neohyzdugi (= abominantur) 107^a *atd.*
- ochotný**, *adj.*, familiaris: v pilném a ochotnem rozmlúvaní (= familiari) 3 *atd.*
- okceanum, okcianum**, *n.*, oceanus: moře ješto slove †okceanym (= oceanum) 46^a, moře jenž slove okczianum (= oceanum) 18^a *atd.*
- oklíčiti**, *v. pf.*, circumvenire: takú nemúdrostí jsú oklyczeny (= circumventi sunt) 5.
- okno**, *nt.*, fenestra: okna toho paláce (= fenestre) 100^a.
- oko**, *nt.*, oculus: oko tvé . . . vylúpl 15 – 15^a, dobrý k oczyma (= oculus) 21, sto ok (= oculi) 88^a, oczí mají rozličné . . . plno ok jako zlatých 49 (= oculis) *atd. ss.*
o kol *v.* okolo.
- okolek**, *m.*, circuitus: w okolku jest za míi (= circuitu) 57^a.
- okolní**, *adj.*, affinis: svých okolních zemí (= affinium) 26.
- okolo**, *prp.*, circa: okolo nichžto (= circa que) 37, okolo úst (= circa) 47^a, okolo toho města 17, okolo sebe (= circum quaque) 27, †kolo o nychozto jsú hory (= iuxta quod) 46, na šíř i na dél wokolo má 2000 mil (= ambitus) 104 (či snad čísti třeba *v.* okole²) *atd.*
- okopati**, *v. pf.*, vallare: každé město bilo geft okopano přiekopami (= vallata) 88.
- okrasa**, *f.*, decor: (černosti veliké) pro okrařfu (= propter decorem) 112^a, předivnú okrařfu (= apparatu ornate) 22^a *atd.*
- okrářti**, *v. pf.*, ornare: komnaty zlatem okrařily (= ornate sunt) 49^a. † okrářenie.
- okrářenie**, *nt.*, ornamentum: pro takové okrařenie (= ornamenta) 57.
- okrářiliti**, *v. pf.*, [ornare]: jsú zlatem a stříbrem okrařlenij (= tecti) 57.
- okrsek**, *m.*, circuitus: okrsek jest mil šedesát (= circuitus) 93, w okrsek 20 mil mělo (= circuitus) 74^a; má w okrřku dva tisíce mil 119^a, † okrsek a okršlek.
okrsł *v.* okrřl.
okršlek *v.* okrřlek.
- okrřek**, *m.*, circuitus: má w †okrřky šest set mil 11^a (= in giro); w †okrřky má širokost . . . (= ambitus) 56^a; ve všem okrřku zdi (= in circuitu) 56^a *atd.* † okrsek a okršlek.
- okrřl**, *m.*, gyrus: má w okrřly mil deset (= girus eius) 107^a, w okrřly má deset mil 95^a *atd.*
- okrřlek**, *m.*, gyrus: w okrřlek má 30 mil 94 (= in giro), těch zdi okrřlek pět mil 74 (= giro) *atd.* *Srovn.* okrsek a okrřek.
- okřhlý**, *adj.*, rotundus: perel mnoho, jenž sú okřuhle (= rotunde) 100^a, svrchu okřuhla (= rotunda) 84^a *atd.*
- okusiti**, *v. pf.*, [gustare]: soli by okufyl (= comederet) 20^a, krmě vařenej neokufie (= abstinebunt) 44 *atd.*
- olej**, *m.*, oleum: oleyg z lampy přijal (= oleum) 8^a, toho olegie (= de oleo) 7, k olegi podobná 11, 99^a *atd.*
- oliva**, *f.*, oliva: olivy neznejí (= olivis) 26.
- olovo**, *nt.*, plumbum: kostely olovem při krývají (= plumbo) 100^a.
- oltář**, *m.*, altare: k oltarzi . . . na tom oltarzi (= ad altare) 62^a.
o n *v.* jen, onen, an.
- onde**, *adv.*, alicubi: zde i onde (= alicubi) 20^a.
- onen**, *pron.*, ille: *Tvar on v Nom. Sg. Du. Pl. nahrazuje tvary pron. jen* (ony znamenavše 6 = qui, což onij jednachu 51^a = illi, ony se ztáží = illi 33 *atd.*); *k pádům kosým onoho . . . vytvořil se Nominativu onen, onenno. Srovn. jen, an, onenno: onen proto nemocen jest, že*

- toho neb onoho boha rozhňeval 82* (= ille), aby onoho neb onoho zabili (= illum aut illum) 23, povoli onomu 52*, na onom svete (= in alia vita) 22*, onye dve polovici 40, ti pak onij prv nazyvaji (= hos monachos) 51* atd.
- onenno**, *pron.*, ille: proc by onenno nemocen byl (= ille) 82. *V.* onen.
- Onlataj**, *m., uv., id.* (pán) jmenem Onlatay (= Onlatai) 9.
- opásanie**, *ut.*, cinctorium: každý má opáanie s velikými puklami (= cinctorium) 69*.
- opatrně**, *adv.*, prudenter: velmi opatrně se měl (= prudenter) 8*, velmi opatrně (= prudentissime) 39 atd. *Srovn.* opatrný.
- opatrnost**, *f.*, prudentia: všie mûdrosti a opatrnosti muž (= prudencie) 3, chtieše shledati jeho opatrnost (= prudenciam) 8*.
- opatrný**, *adj.*, prudens: mužie opatrně (= prudentes) 6* atd.
- opeřiti**, *v. pf.*, cooperire: dskami jsú opeřenij (= cooperte) 120*.
- opět**, *adv.*, rursus: opiet . . . (= rursum) 27*, opiet s druhé vlasti 3* atd.
- opice**, *f.*, simia: zvláše opicze (= simias) 115*.
- opiti sě**, *v. pf.*, inebriari: spieše sě jim člověk opie . . . (= facit inebriari) 71.
- opitomiti**, *v. pf.*, domesticare: je to jeleny ťo pitomnich . . . a když je opitumije (= domesticant) 46.
- opona**, *f.*, velum: čtyři oponi neb plátna (= velis) 9*, jednu opponu (= velum) 19, 71* atd.
- opozditi sě**, *v. pf.*, [tardare]: opozdily fe u nich a vzal noclech 81.
- oprava**, *f.*
- I. iurisdiction: pod jehož opravu jest měst . . . (= iurisdictione) 90* atd.
  - II. gubernatio: k svej opravie potrebuje marnáfov čtyrydcti 100.
- opravování**, *nt.*, [reparatio]: potrebuje mazanie neb opravovanie a tvrzenie 100. *V.* opravovati.
- opravovati**, *v. impf.*
- I. remigando trahere: (marnáfov) jesto ji (lodí) vezú a opravugi (= remigando trahunt) 100;
  - II. separare: když ji chtie tvrditi neb opravowati (= separari) 100. *V.* opravování.
- optati sě**, *v. pf.*, repetere: doněvadž fie ge pan neopta (= fuerit repetita) 65*.
- opustiti**, *v. pf.*
- I. in solitudine redigere: protože (země) jest tak opuřczena 75* (= in solitudine redacta);
  - II. dimittere: mnohé své obyčeje opuřtiece (= dimittentis) 46.
- oř**, *m.*, dextrarius: jestliže sveřepice teče se řorzem 111* (= dextrario).
- oránie**, *nt.*, [aratio]: o polich a oranij 46. *V.* orati.
- orati**, *v. impf.*, arare: na roli orane (= aratum) 47*. *V.* oránie.
- orech**, *m.*, nux: yndica jako by řekl yndský orziech . . . některaci orzyechowe 106, z orzechuow 26 (= de nucibus) atd.
- orlice**, *f.*, aquila: má král pitomé orlice 63* (= aquilas), spôsob života podoben k orliczi (= aquilis) 119 atd.
- orličí**, *adj.*, (aquilae): znamenim orliczim (= aquille) 11*.
- oružie**, *nt.*, arma: o oruzi (de armis) 4* 103* atd.
- osaditi**, *v. pf.*, obtinere: (město) kteréž Tataři gfu ofadily byly 102 (= obtinuerant).
- osáhnúti**, *v. pf.*, [complecti]: tlúšć ledva třmi piedmi ofiehne okolo (= tribus palmis mensuratus) 75.
- osel**, *m.*, asinus: oflowě krásni 16* (= asini), silné wofly (= asinos) 31* atd.; divoký osel = onager: divokých offluow 17, 124 (= onagri) atd.
- oslepenie**, *nt.*, caecitas: z oflepenie mofdoslužného (= cecitate) 76; diabelským oflepenym (= cecitate) 43* atd.
- osm**, *numer.*, octo: minu ofm dní 14*, ofm dní 48 atd. *V.* osmadvacet.
- osmadvacet**, *numer.*, duodetriginta: ofmadwaczet mil 31*.
- osmdesát**, **osmdesáte**, *numer.*, octoginta: ofmdelath siehuov 26*, 75 atd.; ofmdelssate wáh 96*, dva a ofmdelssate 9* atd.
- osmdesátý**, *numer.*, octogesimus: léta tisícého dvústého ofmdelssate 121*, léta . . . ofmdelssate sselte 52* atd.
- osmerý**, *numer.*, octo: ofmero královstvie 16, 104 atd.
- osmnástý**, *numer.*, duodevicesimus: kapit. ofmnalsta 3* atd.
- osmý**, *numer.*, octavus: kapit. ofma 3* 8* atd., léta ofmdelssate ofme 121*; ofmy

a dwaczati den měsíce září 61, v den ofmij a dwaczaty měsíce srpna 50 *atd.*
ostatek, *m.*, [reliquum]: ostatek roku (= alio anni tempore) 117*.

ostati, *v. pf.*,

I. remanere: v Armenii oftaly gfu (= remanserunt) 8, což oftane (= remanet) 21 *atd.*; že ten nemocný nemůž živ oftati . . . mōž živ oftati . . . (= evadere) 82* *atd.*;

II. [relinquere]: jenž v se úfajice neoftane 14*.

ostaviti, *v. pf.*, relinquere: oftawiwffe jej tu (= relicto illo), 7, kdež se oftawyli (= dimiserant) 126 *atd.*

ostavovati, *v. impf.*, [relinquere]: dosti jich k své potřebě oftawugi 118.

osten, *m.*, stimulus: drže v rukú železný often 112 (= stimulum).

ostrov, *m.*, insula: do jednoho oftrowu (= insula) 9*, o oftrowiech 4* (= insulis) *atd. ss.*

ostrowid, *m.*, lynx: zvířátka, jimž říekaji oftrowidowe a latině sloví lynces 63* *atd. ss.*

ostrožník, *m.*, [calciator]: oftrožniczi mečiři . . . (qui operantur calcaria) 17.

ostrý, *adj.*, acutus: oftrzi mečové oceliví (= acutij) 80*, z hrubého sukna oftreho (= asperimis) 51* *atd.*

osud, *m.*, fatum: nemá dobrých ofudow (= bonis fatis) 33*, 61* *atd.*

* **osuhle**, *adv.*, dire: velmi ofuhle odpověděv (= dire) 39*.

ot *v. od.*

otázati, *v. pf.*, interrogare: opět otazi toho zběsilého (= inquirunt) 82*, otazal král o Marku (= interrogavit) 8*, otazal jich 14 *atd.*

otec, *m.*, pater:

I. otec prosí (= pater) 33, otec jeho (pater) 3 *atd. ss.*;

II. svatí oftazowe 14*, k oftom (= patribus) 117*, jejich oftazowe tak věřili . . . jich oftazowe věřili 102* *atd.*

otevřieti, *v. pf.*, [apertus]: chřiepě oftwrzene (= revolutas) 120.

otrubi, *m. pl.*, furfur: jedno otruby s wodú smiesie (= furfur) 51*.

otucha *v. oducha.*

otvirati, *v. impf.*, aperire: nikdy neotvirage (= aperitur) 56*.

otvoriťe, *adv.*, aperte: rozumně a oftworzitie (= aperte) 6*.

owce, *f.*, ovis: jsú owcze (= verveces) 123*, mnoho owecz (= ovium) 41 *atd.*

owes, *m.*, [avena]: owfa a ztravy dofti (= annona) 69.

owoce, *nt.*, fructus: owowce ješto slowe . . . 123*, owowce všelikého (= fructus) 16*, 77 *atd.*

owšem, *adv.*, omnino: owšfem nazi (= totaliter) 114, žádný owšfem neušel (= omnino) 93, owšfem žádného dřewa (= penitus) 21*, aby owšfem čekali (= omnino) 7*, ne owšfem činí (= non perfecte) 27 *atd. ss. Srovn.* o, veš.

ozdobiti, *v. perf.*, adornare: malováním ozdoben (= adornatam) 50, wóni ozdobiec (= conditum) 33*, mravy ozdobenij (= adornatus) 3 *atd.*

padesát, *numer.*, quinquaginta: w padefaty milích 23*, stačí padefati kupcóm 31*;
jednou chybně m. deset v. l.

padesátý, *numer.*, quinquagesimus: léta tisícího dvěštoho a padefate* 5, (kapit.) padefata 38, (kap.) padefata 4; *složená číslowky*: (kap) padefata prwa 38*, padefata prwni 4; kap. padefata druhá 4, kap. padefata třzeti 4, padefata cztwtzta 4*, padefata pata 41, padefata flešta 42, padefata fedma 4*, padefata ofšma 4*, padefata dewata 4* *atd.*

padesátý čtvtvý *atd. v. padesátý.*

padnúti, *v. pf.*, cadere: aby slúp padl (cadente) 29*, padly před ním 8* (= procciderunt), že by měl sklep padnuti 29*, (kámen) padl na jeden dóm 91 (= cecidit), kusové často na adamanty padnu 113* (= cadunt) *atd.*

padúch, *m.*, [latro]: ti paduffy . . . jest paduchow . . . když paduffy wyjedú . . . 116—116* (= pirate).

padúši, *adj.*, piratarum: lodi paduffich (= piratarum) 116*.

pahrobek, *m.*, collis: pahrobkowe i rovina (= colles) 23*, po pahrobczych (= colles) 28*, 87 *atd. V. pohrobek.*

páchnúti, *v. impf.*, exhalare: smrad pachnuti nemůž (= exalare) 33*.

pacholčii, *adj.*, servorum: obrazów pacholcziech (= servorum) 95*.

pacholek, *m.*, servus: mistrów a pacholkow (= ministros) 93*, sluhý jejich a

- pacholczy (= ministros) 94, tolik pacholkuow (= servos) 34 *atd.*
- pacholiček**, *m.*, filius masculus: děti své pacholiczky s sebú držíe (= filios masculos) 117^a.
- pacholik**, *m.*, puer: otec toho pacholika .. namaluje pacholika (= pueri) 43.
- pak**, *adv.*, autem: odtud pak je vodí (= indeque) 16^a, na ostrovicích pak (= autem) 46^a, pak z toho města (= vero) 7, a pak v jiný čas (= vero) 11^a, tehdy pak .. 6^a, po mnohých pak časiech (= autem) 10 *atd. ss. Srovn.* pakli.
- pakli**, *ej.* si autem: sědúli .. běžie, pakly jest, žu... 113^a (= si vero), pakly sě fie kto napie 20^a (= si quis autem), jestliže ukradne věc malú... káží..., pakly kto ukradne kouň 45^a (= si autem) *atd. V.* pak.
- palác**, *m.*, palatium: duom aneb palacz (= palacium) 49, domové a palaczowe 22 (= palacia) *atd.*
- páleníe**, *nt.*, combustio: w paleni mrtvých (= combustione) 4, při tom palenij (= combustione) 33 *atd. V.* páliiti.
- páliiti**, *v. impf.*, [comburere]: kdežto rudu pale 21. *V.* pálenie.
- palmový**, *adj.*, [palmae]: palmowe ovoce 17^a (= dactili), palmowe^a dřievie (= palme multe) 123^a *atd.*
- pamět**, *f.*, memoria: aby jeho pamyet nezhylnula... ke česti své za pamyeti 84^a (= memoria).
- pan**, *m.*, dominus:
- I. tři panowe (= barones) 9, z jeho panuow (= baronibus) 6^a, šlechtic neb pan (= baro) 7, tu potom pani kupují (= a baronibus) 85; *atd. ss.*
  - II. o počátce † pana Taterského (= dominii) 4 (*omylem čell* domini); pan nad panij (= dominancium dominus) 52; pa^a Bohu 6, pana Iezu Krista (= domini) 3 *atd.*
  - III. pan Mikuláš, pan Matúš 3 (= dominus), syn pana Mikuláše 3^a (= domini), milý pane ševče 15 *atd.*
- paně**, *adj.*, domini: rytieři panije (= domini) 59, syn panie Mikulášov (= domini) 8^a, knihy panie Markovy 4 *atd.*
- panic**, *m.*, domicellus: pancyzow měl do tisíc (= domicellos) 88.
- panna**, *f.*, puella: pannu tu (= puellam) 9^a, tři sta panen (= ancillas) 55^a *atd.*
- panování**, *nt.*, dominatio: na panowanij nad zeměmi (= dominacione) 52; *v.* panovati.
- panovati**, *v. impf.*, dominari: panowaffe knieže (= dominabatur) 22, křesťané panují a vládnú (= dominantur) 48^a *atd. V.* panování.
- panský**, *adj.*, domini: slove město panfke (= domini) 58, 94 *atd.*
- panství**, *nt.*, dominium: jest poddano panfwtie krále... (= dominio) 122, jeho samého panfwtý ... panfwtie všech (= dominium) 41, jeho panfwti (= ditioni) 9 *atd. V.* panstvo.
- panstvo**, *nt.*, barones: a svým panfwtew (= baronibus) 6^a.
- † **Panty**, *nt., id.*: (město) Panty (= Panchy) 90.
- papež**, *m.*, papa: papez zvolen byl ... k římskému papezi 3 (= pontificem), tázal o papezi (= papa) 6^a, k římskému papezowy (= papam) 6^a *atd.*
- papežov**, *adj.*, papae: legat papezuow (= apostolice sedis) 7^a, listy papezowi 8^a, stvrzenie papezowa (= summi pontificis) 7^a, listov papezowich (= pape) 8^a.
- papír**, *m.*, papyrus: ty obrazy z papiru dělají (= de papiro) 95^a.
- papírový**, *adj.*, de papyro: na lískách papierowych (= de papiro) 34, 67 *atd.*
- papúch**, *m.*, papagallus: jako papuchowe (= papagalli) 46^a, papuchowe rozličné proměny (= papagalli) 115, mnoho † pachow (= papagalli), 18^a, mnoho ptákov papuchow (= papagalli) 122^a *atd.*
- pára**, *f.*, vapor: para ta jistá (= vapor) 21.
- páratí**, *v. impf.*, rimari: tehdy mezi pieškem † parahy (= rimantur) 113, (?)
- pás**, *m.*, zona: krásný zlatý pas 61 (= cum zonis), od paffa až doluov (= a cingulo) 26^a *atd.*
- pástí**, *v. impf.*, [pascere]: kázal sem dvě leta stádo mé pašti (= te cum pecoribus deputavi) 73.
- pastucha**, *m.*, pastor: k svým pastuchom něsti... s pastuchamy bydlel (= cum pastoribus) 73.
- pastva**, *f.*, pascua:
- I. pašty velmi dobré (= pascua) 23^a, pašta hojná (= pascua) 11, lepší pašty 10^a (= pascua) *atd. ss.*;

- II. pokrm a ťpaťa (= cibus) 123^a,
paťwty mĭti (= victum) 28 *atd.*
- pastviťťa**, *nt.*, pascua: kdeťz majĭ pať-
wiefcze svĕ (= pascua) 50^a.
- paťtĕř**, *m.*, pastor: paťtyerzi (= pastores)
46, paťtyrzone tu pŕebĕyvajĭ (= pastores)
17^a *atd.*
- paťerĕy**, *numer.*, quinque: mĕ paťery vrata
(= quinque) 56^a, řeřĕbovĕ paťerij (= ma-
nerierum quinque) 49 *atd.*
- paťnaťte**, *numer.*, quindecim: paťnaťte mil
49^a, paťnaťte let 7^a, paťnaťte kroĕeji 75^a,
paťnaťte tiťťť 87^a. ku paťnaťti tiťťť tiťť-
cuov 97 *atd.*
- paťnaťtĕy**, *numer.*, decimus quintus: kap.
paťnaťta 3^a *atd.*
- paťĕy**, *numer.*, quintus: (krĕm) 40^a, kap.
paťa 7, 3^a *atd.*
pauli 115^a *slovo latinskĕ.*
- Pavĕov**, *adj.*, Pauli: Mikulĕť pawluw 3, 4^a
Markus Pawluw 10 (= Pauli), knihy Mar-
kowy Pawlowa 4^a, duom Pawlu 5 (= Pauli),
atd.
- † **Paymfu**, *nl.*, *id.*: (mĕťto) Paymfu (= Py-
amffu) 72^a.
- paznehet**, *m.*, ungula: jakťto kopyto neb
paznechtij lvovĕ neb jakťto sokolovĕ
paznechtij 80 (= ungula) *atd.*
- paťťe**, *f.*, brachium: pravĕ paťťie morskĕ
(= brachium vel sinus) 108.
- pec**, *f.*, fornax: v horuĕi pecz (= for-
nacem) 21.
- pecen**, *m.*, panis: peczny velikĕ (= panes)
124, 80 *atd.*
- pĕĕe**, *f.*, cura: ovoce peczi majĭ 117^a
(= curam habent), na nic jinĕho peczy
nemajĭ 34^a *atd.*
- peĕet**, *f.*, sigillum: majestĕtĕ a peczet (= si-
gillum) 58.
- Peim**, *nr.*, *id.*: (vlast) Peym 30 (= Peim).
- † **Peiner**, *nl.*, *id.*: rovnĕ slove † Peyner 28
(= Pamer).
- pĕknĕ**, *adv.*, pulcre: (konĕť) pĕknie kluťťi
16^a (= pulcre). *V.* pĕknĕy.
- pĕknĕy**, *adj.*, pulcher: pĕknu rĕťku (= pu-
lchro) 115^a, velmi pĕknie zvĕĕfĕtĕko 47
(= pulchrum) *atd.* *ss. V.* pĕknĕ.
- penĕzovĕy**, *adj.*, denariorum: obrĕzky pe-
niezowe (denariorum) 34, obrĕzovĕ pe-
nyezowich (= *id.*) 95^a.
- penĕťitĕy**, *adj.*, [monete]: miťto rĕzu pen-
niezite^a 77 (= pro moneta) *atd.*
- penĕťnĕy**, *adj.*, [monetae]: rĕz peniezni
(= monetam) 77, o rĕzu penieznem
(= de moneta) 67 *atd.*
- peniez**, *m.*, [denarius]: za jeden peniez
ťťiebrnĕy (= pro uno argenteo) 73^a *atd.*
V. penieze.
- penieze** *m. pl.*, pecunia: mĕťli ťĕ peniezy
vyplatiti . . . vezmĕce penieze 102^a (= pe-
cunia), podĕvali velikĕch peniez (= pe-
cuniam) 29^a, na peniezich (= pecunia)
37, tolik peniez bude mĕti (= denarios)
34 *atd.* *V.* peniez.
- Pentaim**, *nr.*, *m.*, *id.*: (ostrov) Pentaym
104 (= Pentaim).
- pepŕ**, *m.*, piper: pepŕze mnoťstvie . . .
pepŕť (= piperis) 114^a, od pepŕze (= pi-
per) 99 *atd.*
- peŕie**, *nt.*, penae: tlustost pepŕzie . . .
† pozrzie jednoho křĭdla (= penne) 119^a,
od peŕzie a od tej vĕĕi (= opere plu-
mario) 17 *atd.*
- perla**, *f.*, margarita: perly, kamenie (= mar-
garitas) 18^a *atd.*
- Persida**, *f.*, *nr.*, *id.*: tej vlasti Perŕidij
(= Persarum) 16, Pĕŕlyda vlast (= Per-
sida) 16, v poslednich konĕĕinĕch †por-
ŕidij (= Per-idis) 21^a *atd.*
- peŕskĕy**, *adj.*, Persidis: o vlasti †porŕkey
(= Persarum) 16, w peŕŕke vlasti (= Per-
sidis) 5^a, o zemi †porŕkey (= Persarum)
3^a *atd.*
- pes**, *m.*, canis: hlavu jako pŕy majĭ a oĕi
k pŕom podobnĕ 107^a (= canibus).
- pĕťec**, *m.*, pedes
I. marinĕři i pieŕfczy, jako po zemi
jdĕ (= pedote) 120^a.
II. dva pieŕfcze postavil . . . donĕvadť
pieŕfczu bĕti mohlo (= pedites)
53^a, rytieťťťva i pieŕfczuow (= pe-
ditum) 53 *atd.*
- pĕťťi**, *adj.*, pedes: jezdcovĕ i pieŕŕiech
(= peditum) 122. kdeťto ťĕ stavujĭ pieŕŕy
(= cursores) 69^a.
- pĕt**, *numer.*, quinque: za piet dni 18^a, po
piety dni 47. vťťech pietĕi 40^a *atd.*; piet
set (= quingenti) 9^a; pietadwaczet 56^a
atd.
- pice**, *f.*, [pabulum]: kdeťz by mohli pyczy
najĭti (= pro animalibus) 41^a.
- pied**, *f.*, palmus: dwacet piedy (= palmo-
rum) 124, na tŕi piedy . . . deset neb
devĕt piedy dlĭ 47^a—48 (= palmus). na
ťťet pydij dlĕhĕ (= palmis) 28, na tŕie
piedy 29^a *atd.*

- piesek**, *m.*, sabulum: piefku nemie 19 (= sabulum), mece sě w piefek . . . v ten pieffek . . . piefkiem přikryji . . . mece se po piefku 80—80° (= sabulum) *atd.*
- pieskovatý**, *adj.*, sabulosus: vlast jest piefkowata (= sabulosa) 30°, 80 *atd.*
- piesn**, *f.*, cantilena: své piefny dokonaji (= cantilenis) 54.
- pilně**, *adv.*, diligenter: velmi pilnie hledachu (= diligentissime) 22°, pilnie tázal (= diligenter) 6, pielnie prositi (= suppliciter) 9, pylnegie nade všecno (= diligenter) 6° *atd.*, *ss.*; *srovn.* pilný.
- pilnost**, *f.*, studium: velikú pylnoft má toho král (= studium) 58°, o pilnofti k bojování (= sagacitas) 4° *atd.*
- pilný**, *adj.*, diligens: v pilně a ochotněm rozmlúvaní (= in familiari colloquio) 3, jednu pilnu věc (= quodam negocio) 8°, pylnejšíe popsány budú (= diligencius) 9° *atd.* 17. pilně.
- pisar**, *m.*, notarius: mají sůdce a pyffarze (= notarios) 68°, list pod obecneho pyffarzie rukú 43.
- pskati**, *v. impf.*, [tibia canere]: káži hústi a pyfkati na rozličné nástroje (= tangere instrumenta) 95°.
- pismo**, *nt.*, scriptura: jakož mají z piefma a znamenání (= scriptura) 120°, toto pyffmo (= litere) 35 *atd.*
- pistacie**, *f.*, *id.*: některaké ovoce pistacie (= pistachii) 17°.
- pišča**, *f.*, [cantis fistulae]: nástroje piščczyb . . . k tej pyščczybie (= instrumenta musica) 34, 82.
- piščec**, *m.*, [tibicen]: pyščczyfy, hudci 62°.
- piti**, *v. impf.*, bibere: jakož lidé pygie (= bibit) 120°, pygie lonské mléko (= bibunt) 42°, velmi nerad pie (= bibit) 20°, a to pygie 44, pigely je kto (= bibit) 19, to potom, až se jim vzhůce, † pyti 44 (= bibunt); že pieti musie 20°; žádný fie pieti nemuož (= bibere) 20° *atd.* *ss.* *Srovn.* pitie.
- pitie**, *nt.*, potio: velmi dobré pitie . . . kterežto pitie (= potio) 70°, k jedení a piti nedostatek pieti (= potus) 20° *atd.* *Srovn.* piti.
- pitomý**, *adj.*, domesticus: pythomeho levharta (= domesticum) 49°, 63, 63° *atd.*
- pižmo**, *nt.*, muscatum: ta krev jest pižmo (= muscatum) 47°, rybého pyžma . . . pyžmo to . . . pyžmo rybie (= ambrum) 118—120 *atd.*
- Placencia**, *f.*, *nl.*, *id.*: (hrabie) z Placencze (= de Placencia) 7°.
- pláč**, *m.*, plactus: v tom placzi (= planctu) 20, k tomu placzie *t. atd.*
- plakati**, *v. impf.*, deflere: jednú placze (= deflet) 20 *atd.*
- pláňava**, *f.*, campestría: o jedně planiewe (= campestribus) 3°. *Srovn.* planina.
- planeta**, *m.*, *id.*: pod kterým sě planetu narodilo (= sub quo planeta) 95°.
- planina**, *f.*, campestría: o polěch a planinach (= campestribus) 4°, na velikých planenach (= campestribus) 38° *atd.* *Srovn.* pláňava.
- plášč**, *m.*, pallium: přikryje plaffczem (= pallio) 55° *atd.*
- plat**, *m.*, [tributum]: od niež král má veliký plath (= introitus) 79°, w plat poddáno jest (= tributarium) 10° *atd.*
- plátec**, *m.*, tabula: má přivázaný stříebný platecz (= tabulam parvulam) 65.
- plátěný**, * **plácený**, *adj.*, canapinus: v měchy sě plácene obláče (canapis saccis) 95°.
- platiti**, *v. impf.*, solvere: každá loď plati z každého centnieře deset měr (= solvit) 99.
- plátno**, *nt.*, pannus: dvě opony nebo platna (= vela) 9°, rúcho neb platno (= pannus) 36, sto siehuov platna (= panni linei) 26° *atd.*
- plazití sě**, *v. impf.*, reptare: když ten had po piesku fie plazi (= reptat) 80.
- plech**, *m.*, lamina: zlatými plechi (= laminis) 81°, zlatými plechy jsú pokryty a ti plechowě jsú na dva prsty tlusté (= tabula) 100°.
- plésati**, *v. impf.*, tripudiare: před modlú zpievají, plešfy (= tripudiant) 100.
- plěsti**, *v. impf.*, ligare: tříesky pletu v hromadu (= ligant) 91°.
- pletence**, *f.*, pilorca: některaké pletenicze dělají ze třtie . . . těmi pleteniczemij neb húžvení (= pilorcas . . . pilorcis) 91°.
- plný**, *adj.*, plenus: muž pln múdrosti (= tocius prudencie) 5°, plna potřeba (= de expensis omnibus) 7, má mýchýřek pln krvě (= plenam) 47°, plna a zšlechtilá potřeba 8°, v jednom plnem roku (= spacio anni) 6, plnie dvě létě (= duobus annis) 7° *atd.*; *řčení*: v plnie sě naučili

(= plene) 5^a, ne tak v plnye jako kám (= integraliter) 58.

ploditi, *v. impf.*, fructificare: (strom) plody let dvanást (= fructificat) 117, v nichžto sie plodye neznámi sokolové (= nascuntur) 126^a, sokolů, ješto sie plodie v křešťanství 46^a *atd.*

plodnost, *f.*, fertilitas: plodnost a hojnost (= fertilitatem) 51.

plodný, *adj.*, fertilis: vlast jest plodna (= fertilis) 48, 10^a; plodna země 11^a (= fertilis); dědiny plodne (= fructifere) 28^a *atd.*

plst, *f.*, filtrum: z plsti (= de filtro) 124. ty plsty ukradie . . . jsú také plsti přikryty (= filtro) 41^a *atd.*

pluh, *m.*, aratrum: vpřehají w pluhu (= ad aratra) 47^a.

plúti, *v. impf.*, [fluere]:

I. ustavičné skrze ně plowe (= fluxum ventris paciuntur) 117.

II. na zlomcích těch lodí, z nich plowuce (= adnatando) 101^a.

po, *prp.*;

I. *S. Dat.*; *později nastupuje časem*
Loc. v pojeti i ve formě: po vodě vezú (= super) 122^a, po větru 114, po moři (= per m.re) 7, jest jíti po rovni (= per planiciem) 17, po své vůli (= feliciter) 5, po dvě stú stráží 45, *atd.*; po všem království (= in) 10, po puolnočním větru (= subsequendo ventum) 6, po horách a po žlabinách 10^a *atd.*; můžem znamenati po dlúhosti peříe 119^a; po kupectví stojí 28^a.

II. *S. Accus.*: po mnohokrát 6; pojednú, pořád, poslednie *v. t.*; poslal po všecy 15, poslal po toho ševčíka 14^a, hotovi po královo poselstvie (= pro) 68^a, posieláše jej po jednání svých věcí (pro negotiis) 9 *atd.*

III. *S. Loc.*

a) po mnohých časiach (= post) 3^a, potom *v. t.*, vypravení cest (= narracione facta) 10, po tom městu (= post) 11 *atd.*;

b) po něm (kupectví) běží 28^a, po nich běžiece (= insequentes) 84, ješto po nich běžie (= insequentes) 45 *atd.* *V. shora I.*

poběhnúti, *v. pf.* [currere]:

I. často zajiečkové neb srnky . . .

podlé lidi pobehnu (= transeuntes) 67.

II. učinie jako by pobiehly (= fugam similat) 45.

pobitie, *ut.*, bellum: k boji neb k pobiti (= bella) 120^a, měl boj neb pobitie (= bellum) 21^a *atd.*

pobrati, *v. pf.*, accipere: poberze to vše 19 (= accipit).

pocestný, *m.*, viator: všem poczeftnym (= viatoribus) 34^a.

poceta, *f.*, reverentia: u veliké poczti mají 50^a (= reverentia).

poctivě, *adv.*, reverenter: pocztivie připravni (= honorabiliter) 7, potcztivie přijal (= reverenter) 8^a *atd.* *V. poctivý.*

pocztivost, **potcztivost**, *f.*, reverentia: s velikú pocztivostí (= reverentia): 8^a, cti i pocztivostí (= virtutis) 3, pocztivost jim ukazujíc (= reverentiam) 37, u veliké pocztivostí (= reverentia) 8^a, velikú potcztivost (= reverentia) 27 *atd.* *ss.*

pocitivý, **potcitivý**, *adj.*, honorabilis: velmi pocztivij 15, dva potcztiva bratřie (= honorabiles) 5, člověk † pocztivij mravy ozdobený (= honestis moribus) 3 *atd.*

počátek, *m.*, principium: na poczatecziech (= principiis) 3, na poczatku těchto knih (= principio) 3, o poczatku pána . . . (= inicio) 4, jest na poczatku vchodu (= in introitu) 32^a *atd.*

počestně, *adv.*, reverenter: poczeftne přijati (= reverenter) 7, poczeftnie schovati (= cum honore) 8^a *atd.* *V. počestný.*

počestný, *adj.*, honorabilis: dva bratry poczeftna (= probos) 8, poczeftnij obyčej 5^a, měl je za naypoczeftnyeffšie (= honorabiles) 8^a, poczeftnij muž (= matusus) 3 *atd.*

počet, *m.*, numerus: poczet ran (= numerus) 45^a, w pocztie jest tisíc dvě stě . . . (= numero) 121, malý poczet lidí (= paucis viris) 11^a, býti z pocztu (= in numero) 7 *atd.*

počieti, *v. pf.*, incipere

I. incipere: od jiné pocznuce (= intrantes) 27^a, konali cestu poczatu (= iter) 7, poczel se navracovati 15, na počátku pocznem o lodech (= incipiemus) 99^a, boj pocztivi (= inchoare) 54 *atd.*;

- II. concipere: když se klisice teče a poczne, porodí konika 111^a (= concipit).
- počinati sě**, *v. impf.*, incipere: poczinagi fye knihy (= incipit) 51^a, poczinagi sie prvně knihy 4^a *atd.*
po číslo *v.* číslo.
- počísti**, *v. pf.*, [numerare]: pocztly jsú z těch . . . 9^a (= computatione facta), 103 *atd.*
- počítanie**, *nt.*, computatio: podle pocztanie tatarskeho (= computacione) 61^a.
V. počítati.
- počítati**, *v. impf.*, computare: spolu pocztagicie (= universaliter computando) 121, jakožť je je pocztal (= computato) 10 *atd.* *V.* počítanie.
- pod**, *prp.*, sub: *před slabikou jerovou* pode (města podeň 67^a), *před d- t- jen* po: po ten slúp 29.
- I. *S Acc.* města, kteráž poden slušejí 67^a, poten slúp učinili podstavek (= sub columpna) 29 *atd.*
  - II. *S Instr.* pod niemžto (stanem) postojí (= sub quo) 44 *atd.*; pod zápowědi 66 (= ex), pod přísahy 3, pod rukú písáře 43 *atd.* (= ex); má pod sebu města . . . 18^a, 123 (= sub se habens) *atd.*
- podati**, *v. pf.*, [tradere]
- I. podachu jemu listów (= exhibentibus) 8^a *atd.*,
  - II. podaly jsú boj (= commissum est proelium) 40, což jim poda swoodstvie (= concedatur) 55 *atd.*
- podávati**, *v. impf.*, offerre: tehdy křestané podawaly jim peněz (= offerentibus) 29^a.
- poddánie**, *nt.*, subiectio: jest v poddanij velikého Kám (= subiecta) 30. *V.* poddati.
- poddati**, *v. pf.*,
- I. porrigere: proseb poddagie (= porrigunt) 61^a;
  - II. exponere: strasti sie poddaduce (= se exponentes) 23;
  - III. subiugare: město dobrovolně podda (= obtulit) 89^a, kterýž sie dobrovolně poddal (= subiugare se solebat) 39, v plat poddano jest (= tributarium) 16^a, jest poddano panství (= subiecta) 123, jenž biechu poddana jeho panství (= subiecta) 9^a, měli by poddany
- byti (= mancipandos esse) 41 *atd.*
ss. *V.* poddanie.
- poddávati**, *v. impf.*, [subiugare]: v daň sie poddawachu (= effecti sunt tributarii) 23^a.
- poděkovati**, *v. pf.*, gratias agere: křestané Bohu a svatému apoštolu podiekowaly 112^a (= gratias egerunt).
- podepřieti**, *v. pf.*, sustentare: zed podeprziena geft slúpy mramorovými 75 (= sustentatur), každá podeprziena geft třmi slúpy (= sustentatur) 66 *atd.*
- podjeti**, *v. pf.*, transire: lodí móż volně podjeti . . . lodí velikú volně † pogdeyde 93–93^a (= transire).
- podjiti *v.* podjeti.
- podkovávati**, *v. impf.*, subferrare: podkowawati jich (koni) netřeba (= sufferrari) 26.
- podlaha**, *f.*, pavementum: podlaha jest deset pědi (= pavementum) 57.
- podlažiti**, *v. pf.*, sternere: cesty všecky i ulice podlazi gfu kamením (= strate) 94^a, 90 *atd.*
- podlé**, *prp.*, iuxta: podle toho (= secundum) 5, podle pokolení (= iuxta) 124^a, podle paláce jest les (= iuxta) 49^a, podly obyčeje (= iuxta) 6^a, podle kteréž cesty (= a latere) 11^a *atd.*
- podložiti**, *v. pf.*, supponere: podloze pod saně (= tragule supponuntur) 125^a.
- podobnstvie**, *nt.*, similitudo: diel jsú podobnstwie ptačicho a diel zvieřecieho (= similitudinem) 119^a, 95^a *atd.*
- podobnost**, *f.*, similitudo: jehož jsmy podobnosti nevidali 104^a (= similitudinem).
- podobny**, *adj.*, similis: zuby a oči k psóm podobne (= similes) 107^a, podobno jest k jedli (= similes) 123^a, k oleji podobna (= similis) 11, nebude podobno k vieře 26^a *atd.*
- podpora**, *f.*, basis: miesto podpory neb krumfešta 71^a (= pro base).
- podrobiti**, *v. pf.*, subicere: královstvie sobě poddrobily 40^a, a ta podrobena geft panství . . . 30 (= subiecta est) *atd.*
- podstavek**, *m.*, basis: podštawek učinili (= basim) 29.
- podvoliti sě**, *v. pf.*, voluntarium se exhibere: ani sie ihned královu přikázani podwoliwffe (= voluntarios se exhibentes) 84^a *atd.*

pohanský, *adj.*, paganorum: obyčejem pohanským (= paganorum) 4.

pohoršenie, *nt.*, detrimentum: beze všeho pohoršenie (= detrimento) 50. *V.* pohoršiti.

pohoršiti, *v. pf.*, [scandalisare]: ač oko pohoršie tě 15 *V.* pohoršenie.

pohřeb, *m.*, sepultura: vezli by ku porzebu (= sepulturam) 41 *atd.*

pohřebiti, *v. pf.*, sepelire: v tomto městě žádného mrtvého nepohrzebie (= sepelitur) 53, nebyl pohrzeben 16 *atd.*

pohřebovati, *v. impf.*, sepelire: kterak pohrzebug: na hoře (= sepeliuntur) 4^a, na němž pohrzebugi krále (= sepeiuntur) 40^a. *V.* pohřebiti.

po hřesti *v.* pohřebiti.

pohrobek, *m.*, monticulus: země slaná, z níž jako pohrobek udělajíc . . . 87 (= monticulos).

pochválení, *v. pf.*, commendare: jejich snažnosti pochwalil (= commendavit) 8^a.

pochvátati, *v. pf.*, diripere: dobytek jim pochwatagy (= diripiunt) 126, když pochwatagy (= capta praeda) *t.*

pochýlíti, *v. pf.*, incurvare: pochile gfe (= incurvant se) 17^a.

pochytíti, *v. pf.*, arripere: nuož v ruku pochytie volá 110^a (= arripiens).

pojednů, *adv.*, simul: sedá po gednu deset tisíc (= simul et semel) 57, pagednu sto lodí 11 *atd.*

pojeti, *v. pf.*, transire: jenž tudy pogiedu (= transeuncium) . . . tudyto pogiedete (= transitum facietis) 116^a.

pojesti, *v. pf.*, pasci: koni tu pogiedie (= pascuntur) 44.

pojeti, *v. pf.*, [sumere].

I. assumere: v jedné chvíli pogem je s sebu (= assumptis) 72^a *atd.*

II. syn pogme fobyje ji za ženu 9^a (= accepit), jiného pogieti (= nubere) 30^a, mōž jinů pogiti (= ducere) 30^a, muž poygme chudů ženu (= accipit) 47^a, by poyaly fie na onom světě (= connubant) 43^a *atd.*

pojímati, *v. impf.*, [in matrimonium ducere]: rodiczky pogimagi (= accipiunt uxores) . . . macochy pogimagi 115^a *atd.*

pojiti, *v. pf.*, ire: cestů puoygdem (= ibimus) 27^a, káži domův pogytie (= recipiat) 46, když otdud dále pogde za třidcet mil (= proceditur) 71^a *atd.*

pokaditi, *v. pf.*, turificare: s veliků poctivostí pokadieczte tej dsy (= thurificantes) 62^a

poklad, *m.*, thesaurus: má veliků pokladij (= thesauros) 115^a *atd.*

poklásti, *v. pf.*, cooperire: ty všeckny jsů drahém kamením pokladeny (= cooperte) 109^a, duom pokladucz a pokryjic (= super domum compositae) 50 *atd.*

pokloniti sě, *v. pf.*, procidere: když gfu fie jemu poklonili (= procidissent) 6^a, poklonily gfu fie jemu (= prociderunt) 8^a *atd.*

pokoj, *m.*, quies:

I. když král jde na pokoy (= ad quietem) 56 *atd.*

II. w pokogi (= pax) 124 *atd.*

III. svrchni pokoy (= tectum) 57, když ť pokoyom podobných nemě, všeckny domy neb pokogie kostela sv. Tomáše zamiesti . . . 112 (= domos) *atd.*

pokojně, *adv.*, pacifice: vojska pokojnie vjela do města 92^a (= pacifice)

pokolenie, *nt.*, progenies: pokolenie slovieše . . . (progenies) 5, třetieho pokolenie (= gradus) 115^a, z pořádky neb z pokolenie . . . 7^a *atd.*

pokora, *f.*, [humilitas]: pro svů pokoru 15.

pokorně, *adv.*, humiliter: ti pokornie prosili (= humiliter) 11; pokornie sě poklonili (= humiliter) 6^a *atd.*

pokrm, *m.*, cibis: o obecném pokrmu (= de cibis) 4, 42^a *atd.*

pokryti, *v. pf.*, [tegere]: dóm pokrygic 50.

pokryvati, *v. impf.*, tegere: trstem pokrywagi dóm (= tegitur) 50.

pokůlti, *v. pf.*, emere: krále a páni adamanty pokupie (= emunt pro se) 113^a.

pokůšenie, *nt.*, [tentatio]: veliků pokůšení: mějieše 15.

pokynůti, *v. pf.*, annuere: znamením pokynu tovařišóm (= annuunt) 116^a.

pól, *m.*, dimidium: řeka široká za puol mile (= dimidium) 75, až do puol nosa (= medium) 121; *rčeni* na poly: jest na polij přehrazeno 57, rozščepie na poly 82 *atd.*; *při čislovkách*: puol druhe^a léta (= anno uno et dimidio) 9^a, puol cztwrtý miery 96^a *atd.* *Srovn.* poledne, pólnoc, spol.

polaplti, *v. pf.*, capere: což jich polapij (= capiunt) 18, 67 *atd.*

pole, *nt.*, campus:

I. o polyech a orání 46, 4^a (= campestris), o pláneve neb o poly (= campestribus) 4^a, slove krásné pole (= formosa) 18^a, když se na poly s nepřátely bijí (= in campo) 45 *atd.*

II. položil se jest polem (= castra metatus est) 39^a, vyjedú na pole (= ad campos) 18 *atd.*

poledne, *nt.*, meridies:

I. od jitra až do velikého poledne (= meridiem) 54 *atd.*,

II. jsú na poledne (= meridiem) 16, ku polednij jest město 87^a, 119 (= ad meridiem), na polednie (= meridiem) 119 *atd.* *ss.*

polední, *adj.*, meridianus: mezi poledny stranú (= meridiana) 47.

poléhati, *v. impf.*, [declinare]: cesta jenž nětco † poloha (= in declivio) 18^a.

polévati, *v. impf.*, linere: nepolewagi smolú (= non linuntur) 19.

polévka, *f.*, ius: polewku v níž maso vařeno (= aquam decoccionis) 51, by polewku jedla (= ius) 33 *atd.*

poléti, *v. pf.*, superlinere: polegy ty kusy vodú (= conspergunt) 14, smolú nejsú polyty (= superlinite) 99^a *atd.*

pólnoc, *f.*, aquilo: tej strany na puolnocz 124, jsú na puolnoczi (= ad aquilonem) 47, na puolnoczi toho královstvie (= ad septentrionalem plagam) 123 *atd.*

pólnoční, *adj.*, aquilonaris: po puolnocznem větru (= aquilonarem) 6, strany puolnocznie (= aquilonis) 4^a; *sravn.* półnočný.

pólnočný, *adj.*, septentrionalis: sedé na puolnoczne straně (= septentrionali) 59^a.

* **poloh**, *m.*, [puerperium]: (žena) aby svého polloha, což najsypše muož, odbyla (= lectum) 81^a.

polowice, *f.*, medietas: chová jeden jednej polowicze a druhý drugej 82 (= medietatem), tě dvě polowiczi . . . čiež polowicze . . . jedna polowicze . . . oně dvě polowicze . . . na polowyczí (= pars) 40 *atd.*

položenie, *nt.*, conditio: o polozenie krajin (= condicio) 6, polozeni zemí 9 (= condiciones) *atd.* *f.* položiti.

položiti, *v. pf.*, ponere:

I. vlasti svrchu polozene (= posite) 31, ta polowice polozie fie svrchu na polowici . . . (= ascendit) 40 *atd.*

II. polem fie gest polozil (= castra metatus est) 39^a, rok polozeny 15^a, polozte jim rok 14 *atd.*

polúročie, *nt.*, dimidium anni: léta tři s poluroczym (= annis tribus cum dimidio) 8.

polus 47, 115^a *atd.*, slovo *latinské.*

pomáhati, *v. impf.*, patrocinari: böh nepravosti pomahati nemá (= patrocinari) 54^a.

pomazati, *v. pf.*, superlinere: fernýzem pomazano (= superlinite) 50, 80^a *atd.*

pomazovati, *v. impf.*, superlinere: tiem mazadlem pomazugi lodie svrchu (= superliniunt) 99^a. *f.* pomazati.

pomezny, *adj.*, medius: o pomiezney vlasti (= quae media est) 3^a.

pominúti, *v. pf.*, praeterire: když tovariše pomynu (= pretereunt) 32, vody pomynuly (= declinarent) 6, až ten vietr pomynie (= pertranseat) 19^a *atd.*

pomoc, *f.*, adminiculum: beze všie pomoczí (= adminiculo) 29^a, pomocz k tomu vymysli (= remedium) 125 *atd.*

pomoci, *v. pf.* [iuvere]: aby ráčil pomoczi 14^a.

pomocný, *adj.*, [adiutorius]: víno pomoczno jest (= confert) 19.

pomořie, *nt.*, regio maritima: bydlé na pomorzij (= in regione maritima) 104^a.

pomsta, *f.*, vindicta: na pomstu tej nevěry (= in vindictam) 93.

pomstiti, *v. pf.*, vindicare: až by fie nad nimi pomstyl jejich zrady (= se vindicaret) 52^a, pyšné fye pomstývad ukrutenstvím (= vindicata) 122, bylo by nad ním pomfčzeno (= puniretur) 67 *atd.*

ponebie, *nt.*, solarium: má ta lodie jedno ponebye . . . na kterémžto poneby (= solarium) 99^a, nemá ponebye (= solario) 57 *atd.*

ponížiti, *v. pf.*, inferius ponere: stolové jejich tak gfu ponyzeni (= inferius posite) 59^a.

pop, *m.*, presbyter: pop Ian 38^a, 48 (= presbiter Johannes), popa Iana 48^a *id.*

popadnúti, *v. pf.* capere: když koho popadnv (= capiunt) 106^a, což na lovu popadnu (= capiunt) 46; běhačka jeho

- popadne (= ventris fluxum paciuntur) 19 *atd.*
- popelený *v.* popeličný.
- popeličný**, *adj.*, [cinereus]: blanami popelicznimij z drahých kožek 66, zvířátek †popelcznych 124^a, popelycznij blány dělaji 57^a, zvířátek popeliczných i jiných 126^a *atd.*
- popísanie *v.* popsanie.
- popisovati**, *v. impf.*, describere: neb ty země popisovati pracno by bylo (= describere) 117^a.
- poplaziť sě**, *v. pf.*, transitum facere: když tudy sie poplaziť (= transitum facit) 80^a.
- poprava**, *f.*, iustitia: kdežto bývá obecná poprava (= iusticia) 110^a.
- popraviti sě**, *v. pf.*, pinguescere: dobře sie poprawy (= pinguescit) 28.
- poprsanie**, *nt.*, descriptio: poprsanie vlasti (= descriptio) 10, †popryfanie vespolek ostrovův (= descriptis) 121, poprsane vlasti 3^a *atd.* *V.* popsati.
- poprsati**, *v. pf.*, describere: jsú tyto věci poprsani (= scripta) 10, jsú poprsani kapitoly 3, poprsani budú (= describentur) 9, což poprsano stoji (= continere) 3, poprsal tyto věci 126^a *atd.* *ss.* *Srovn.* popsanie.
- * **poprsati**, *v. pf.*, [interrogare]: k němu sě uteče a u něho poprsati 65.
- porád**, *adv.*, per ordinem: (všecko) porzad bude psáno (= per ordinem) 6, porzad odpovídachu (= seriatim) 6^a, všecko porzad (= cuncta) 8^a, 89 *atd.*
- poraditi sě**, *v. pf.*, consilium habere: poradivšfe sie (= consilio inito) 5, poradivšfe se prvě s svým panstvem (= consilio habito) 6^a *atd.*
- porádka**, *f.*, series: rozličnými porzadkami puščeni (= vices) 45, z porzadky neb z pokolenie 7^a, o číse a porzadíe králův (= katalogus) 4 *atd.*
- poraziti**, *v. pf.*, [vincere]: krále Barkóv zástup velmi porazij 5^a.
- porcelán *v.* porcellán.
- porcellán**, *m.*, *id.*: toho kamenička porcellanow (= porcellanis) 80, těmi †porcellamij trh dějí (= porcellanis) 81^a, porcellanij trh dějí 86 (= porcellanas) *atd.* *V.* porcellána.
- porcellána**, *f.*, *id.*: hlíny, jenž slove porcellana (= porcellana) 99.
- porod**, *m.*, [partus]: těžkých žen, ješto jsú při porodu (= parientis) 53^a.
- poroditi**, *v. pf.*, parere: žena bez bolesti porodie (= expeditur a partu) 80^a, sveřepice porodie konika malitkého (= parit) 111^a, od kohož sě kto porodil (= progenitore) 82 *atd.*
- porostlý**, *adj.*, coopertus: travů porostla (= coopertus) 57^a.
- poručenství**, *nt.*, commissio: z poručenství velikého Kám (= ex commissione) 36. *atd.*
- poručiti**, *v. pf.*, committere: všichno království je čtyřem poručeno (= commissum) 118^a, poručivšfe sie Bohu (= committentes) 6, ihned jej poručí (= accomendant) 32^a *atd.*
- porůhati sě**, *v. pf.*, blasphemare: aby viece potom sie neporůhal (= blasphemare) 55.
- posaditi**, *v. pf.*,
I. čirodníci pořadíez sie za stól jedie (= sedent ad mensam) 82^a;
II (je) prázdny na březie pořadíez řeknú . . . (= ponunt) 116^a; jednoho pořadíe nad desiti tisíci (= preest) 44^a *atd.*
- posádka**, *f.*, custodia: veliká strážie jest neb pořadka (= custodia) 94^a.
- posědnúti**, *v. pf.*, arripere: některého z těch tanečnickuov diabel pořadíe (= arripiatur a demone) . . . kteréhož diabel poříedl (= arrepticium) 82.
- posel**, *m.*, nuntius: pořílowe krále . . . (= nuntii) 7^a.
- poselství**, *nt.*, ambasiata: jsú hotoví pořílowo poříelstvíe (= nuntis) 68^a, jim dal poříelstvíe (= ambasatas) 9^a *atd.*
- posielati**, *v. pf.*, dirigere: poříelati syny své (= dirigit) 52, poříelafie jej poříednání (= mitteretur) 9, 103^a *atd.*
- posiesti *v.* posědnúti.
- posílenie**, *nt.*, fortitudo: pořílenye neb množství 115^a (= fortitudo). *V.* posíliiti.
- posíliiti**, *v. pf.*, confortare: poříliily gfu sie velmi (= confortati sunt) 40, jsúce vidním apoštolským poříylenij (= confortati) 112^a *atd.* *V.* posílenie.
- posíati**, *v. pf.*, dirigere: kterak ge poříal (= missi sunt) 3, poříal poří všechny křesťany 14, poříal jej poří věc (= direxit) 8^a, pořílicze poříly (= transmittentes) 35, k velikému králowi gfa pořílan (= directus) 5^a *atd.* *ss.*

posledni, *adj.*, ultimus: w poslednych končinách (= ultimis) 21^a *atd*; *rieni*: kedyž jž poposlednie jdiechu (= ultimo),
poslechnúti, *v. pf.*, acquiescere: rady jejich poslech (= acquiescens) 121^a.
poslúchati, *v. impf.*, [audire]: rád mše posluchaffe 15.
poslušestvie, *nt.*, oboedientia: kedyž pro jeho posluffenstwy (= oboedientia) 23.
poslušný, *adj.*, oboediens: ihned posluffen jest (= obedir) 45, jehož posluffny jsú (= obediant) 123, aby jeho ve všem posluffnij byii (= obedientes) 35 *atd*.
posmievaťi sě, *v. impf.*, irridere: Kristově fie posmywati moci (= irridere) 54^a
pospěch, *m.*, [celeritas]: na pospiech jeti (= celeriter) 44.
pospěšný, *adj.*, [velox]: po poselství pospiefnem (= velociter deferenda) 69.
póst, *m.*, quadragesima: w postie (= quadragesima) 11^a.
postáti, *v. pf.*, [stare]: pod niemžto postogie (= latitant) 44.
postava, *f.*, statura: jsú bieli a postawy slušnej (= stature) 100.
postawcový, *adj.*, sericeus: w postawczowich rusích chodie 93 (= sericeis).
postavec, *m.*, pannus: tu postawcze dělaji (= buchiranus) 11, čistým postawczem přikryji (= panno) 33^a, na hedvábi a na postawczich dělaji (= in serico) 10^a, postawcze zlaté (= pannos) 18^a, na postawczich dělaji 16^a *atd*.
postaviti, *v. pf.*, ponere: (ktož) nalezenú věc chce postawiti (= repetere) 63^a, na tom koně postawij (= ponunt) 19^a *atd*.
postele, *f.*, lectus: na velmi tvrdé postely ležie (= stramina) 51^a, postely mno stvie (= lectorum) 22^a, na své smrtedlné postely (= in mortis articulo) 3 *atd*.
postiti sě, *v. impf.*, ieiunare: postiecie fie 14^a, mnoho fie postie 51^a *atd*.
postranní, *adj.*, collateralis: mezi dvěma sukoma postrannijma (= collaterales) 75^a *atd*.
postúpiti, *v. pf.*, retrocedere: postupi zasě ihned (= retrocedit) 78^a, nebo zasě postupil (= retrocessisset) 53, výše s loděmi postupie (= ascendunt) 108^a *atd*.
posvětiti, *v. pf.*, dedicare: klášterů poswiewezenich modlám (= dedicata) 32^a.
posčvati, *v. pf.*, provocare: levharta na jelena posčzige (= provocat) 50.

poskvrna, *f.*, macula: beze všie poskwrny (= macula carens) 108, mělali by poskwrnu neb vadu (= maculam) 56 *atd*.
pot, *m.*, [sudor]: (ručník), ješto sobě jim pot stieral (= sudarium) 36^a.
potázati sě, *v. pf.*, requirere: o to fie bil potazal s jedniem králem (= requisivit) 52^a *atd*.
potepati, *v. pf.*, victoriam obtinere: potepu je svítězic (= victoriam obtinent) 45.
potkati, *v. pf.*, [occurrere]: kteréhož potkagye (= obvios) 41.
potok, *m.*, fluvius: řek a potokuow (= fluminum) 6, 7; potok Eyfrates . . . jeden f potokuow (= fluvius) 11^a, přes potok (= fluuium) 5^a, že čtyř potokuow (= flumen) 5^a *atd*.
potom, *adv.*, postea: potom popsány budú (= infra) 9, potu (= post) 9, a to potom piji (= postea) 44. potom shledáno bude (= infra) 7^a *atd*. *V.* po a ten.
potratiti, *v. pf.*, perdere: že by potratila obilé své (= perdidit) 70.
potřeba, *f.*, necessarium: aby jim byla potřeba dána (= provideri) 8^a, se vši potřebu (= necessariis) 9^a, plná potřeba (= in expens s) 7 *atd*.
potřebovati, *v. impf.*, requirere: dvou stú neb více lodníkův potřebugi 99^a (= requirit), ktožkolivěk jeho potřebuge kúpi 68.
potvrditi, *v. pf.*, confirmare: král toho potvrdi svú mocí (= confirmat) 68, až by potvrzen byl (= creatur) 7^a, až by papež zvolen byl a potvrzen (= creacionem) 3 *atd*.
pověděti, *v. pf.*, [dicere]: powediel anděl jmeno 14^a *atd*.
pověsiti, *v. pf.*, appendere: svůj klobúk . . . přede dvěma powiefy (= appendit) 78^a.
pověst, *f.*, historia: jsú tu rozličné powiefi (= ystorie) 57.
pověťtie, *nt.*, aer: powietrze zdravé 10^a (= aer), zlého powietrze (= tempestatis) 116, temné powietrze (= aer) 126, v prospěšném powietrze (= vento) 5, powietrze sě zatmi (= aer) 18 *atd*.
powisnúti, *v. pf.*, sustentari: tak powyfnie u powěťtie (= sustentaretur) 29^a.
powolenie, *nt.*, consensus: nemohl sě k powoleni přikloniti (= consensus) 9, přizen a powolenie (= favore) 29, dal powolenie (= consensus) 9^a, s powolenie

otce (= consensum prebente) 43, 84^a *atd.* *V.* povoliti.

povoliti, *v. pf.*, consensum adhibere: powoly onomu (= consensum adhibens) 52^a. *V.* povolenie

powstávat, *v. impf.*, insurgere: by jedna polovice proti druhé powftawala (= insurgere) 40.

powýšiti, *v. pf.*, sublimare: vida se tak powyffena v tekej chwále (= sublimatum) 39^a.

pozlacenie *v.* pozlatiti.

pozlatiti, *v. pf.*, deaurare: všeccky pozlaczene (= deaurata) 37, palácové krásné divným a rozličným malováním y † pozlaczеныm (= deaurata) 22 *atd.*

poznati, *v. pf.*, cognoscere: poznawffe jeho příjímé . . . (= cognito) 89^a, domów by se † poznafiti neuméli (= redire nescirent) 126, aby poznal ten . . . (= agnoscat) 10 *atd.*

† pozřieti *v.* peřie.

pozvoniti, *v. pf.*, [campanam pulsare]: v kterýžto zvon každý večer třikrát pozzwonie (= signa fiunt) 58.

požadati, *v. pf.*, rogare: král . . . † požadaffe vzali jsú (= rogaverat) 7^a.

požehnat, *v. pf.*, benedicere: jmeno velikého kám bud požehnano (= benedictum sit) 55

požierati, *v. impf.*, comedere: sněduce maso pozieragi i adamanty (= comedunt) 113^a.

požitek, *m.*, fructus: od vína . . . velikej pozitek býře 97 (= fructus).

požívanie, *nt.*, digestio: k požívanie (= digestio) 114. *V.* poživati.

požívati, *v. impf.*,

I. manducare: duše jeho požiwa (= manducat) 33^a, *atd.*; *v.* požívanie.

II. uti: mokrosti požiwagi k mazáni (= utuntur) 11.

požřieti, *v. pf.*, transglutire: že by jednoho člověka dobře pozřzel (= transglutiret) 80.

práce, *f.*, labor: s mnohú praczi (= labor) 10, praczi jsem přijal (= labore m assumpsi) 3, praczie tej cesty (= labore m) 125^a, svú praczi (= labor) 42, s velikú praczi (= laboribus) 8^a, pracze (= tantis laboribus) 10, jiného na praczi nemaji 117^a *atd.*

pracný, *adj.*, periculosus: chod praczni jest (= periculosus) 32^a.

pracovati, *v. impf.*, laborare: když (Kristus) praczował cestú w horko 36^a, žena dlúhý čas a těžče jest praczowała (= laboravit) 81^a *atd.*

pracovitý, *adj.*, laboriosus: jsú haroviti a praczowiti (= laboriosissimi) 44, nejsúř rozkochani ale praczowietie jsú velmi (= laboriosi) 43^a *atd.*

prach, *m.*, pulvis: z prachu kostí (= de pulvere) 114, z něhož prach dělaný jest dobrý očima 21.

prak, *m.*, machina: chcem prakuow nadělati . . . tři prakly velmi dobré . . . aby města prakly nezkazili 90^a (= *id*)

pramen, *m.*, vena: pramen zemní (= vena) 21.

pranie, *nt.*, [lotio]: jiného pranje netřeba (= lavari) 36.

prask, *m.*, strepitus: doněvadž nepřivyknú tomu prařku (= strepitum) 76.

pravda, *f.*, veritas: věrná prawda (= veritate m) 3, bylali to prawda 14, jestli to prawda (= verum) 6^a, jako by se v prawdie ta swatba stala (= in veritate) 43^a *atd.* *ss.*

právě, *adv.*, [vere]: pwie takéž vyprawa val (= similiter) 3; *sesiluje*: jako † pawe když . . . (= sicut) 124, jakžto prawie vlasly (= ut) 19, až prawie došli (= donec) 5^a *atd.* *V.* pravý.

pravenie, *nt.*, relatio: nechám prawenie pro krátkost (= scribere) 99, jeho prawenie (= relacio) 3, ku praweni (= ad narranda) 10 *atd.* *V.* praviti.

pravidlo, *nt.*, gubernaculum: lodnici museji zdvihnutí prawidla (= gubernacula seu temones) 104.

praviti, *v. pf.*, dicere: psáno stojí a praweno geft (= dictum est) 124, geft prawil že . . . (= asseruit) 3, také pwy že . . . (= fertur) 11^a, aby jemu prawily (= enarrant) 8^a, to prawym (= refero) 22 *atd.* *ss.* *V.* pravenie.

právo, *nt.*, ius: f prawem jeho pravenie (= merito) 3, když z prawa má volen býti (= de iure) 45, má pod svým prawem měst . . . (= sub iure) 87 *atd.* *V.* pravý.

pravý, *adj.*,

I. [dexter]: prawe oko 15.

II. verus: prawy Tataři jsú (= veri et recti) 124, jméno prave bieše 22*, sendú s prawy cesty (= ducuntur ad devia) 32 atd.

prázdný, adj., vacuus: je samy prazdnij na bfeze posadiec (= vacuos) 116*; *prázdná ženka* = meretrix: jest tu ženek prazdnych dvaceti tisic (= meretricum) 58* atd.

přiběhnúti, v. pf., currere: przebiechnu za den 200 mil (= currunt) 69, dlúhú cestu przebiehnu 69* (= expeditur) atd.

přebohatý, adj., valde dives: král mocný a przebohate (= dives valde) 88.

přebýti, v. pf., manere: aby tu przebily (mansuri) 7* *Srovn.* přebývati.

přebyvanie, nt., habitatio: nenie lidského przebywanij (= habitacio) 17. *Srovn.* přebývati.

přebývati, v. impf. I. habitare II. *určení různá. Srovn.* přebývanie, přebýti.

I. dříve jsú przebijaly po poli (= habitabant) 38*, lidé, jenž tu przebiwagie (= incole) 46, v městech przebywa (= habitat) 124, kdežtú jsú przebiwaly (= immorati sunt) 5* atd. ss.

II. s svého bližního ženú przebywati (= accedere) 41*; s nimi przebiwage v tovarištví (= consortium habuisset) 5* atd.

preč, přeč, adv., [ultra]: běfe sě precz (= discedit) 35; běfe sě precz (= discedunt) 46*; precz jdení (= recessus) 9* atd. V. pryč.

před, prp., [ante]:

I. *S Acc.*: przed velikého krále (= conspectui magni Kaam) 6, przed krále přišedše (= ad Regem) 8* atd.; *zoldště rč.ní* před sě: jiti przyed fye (= progredi) 27* atd.;

II. *S Abl.*: przed králem (= coram Rege) 3*, przed ním 8* (= coram eo) atd.

předek, m., antecessor: jeho przedkuow (= antecessorum) 108.

predikator, m., id.: zákona predykatoruow (= predicatorum) 8.

předivně, adv., supra modum: przedivnie krásné (= supra modum) 22*. V předivný.

předivný, adj., mirabilis: przedywnij lov (mirabilis) 123*, przediwnu okrasú (= mi-

ro) 22*, przediwnu silú (= mirabili) 47*, 88 atd. V. předivně.

předměstie, nt., suburbium: dvanástero przedmieftie (= suburbia) 58*.

předmluva, f., prologus: przedmluva (= prologus) 3.

přední, adj., anterior: mají przedny nohy dlúhé (= anteriora) 120*. *Srovn.* předší. *před sě v. před.*

předší, m., praedecessor: svých przedffich (= praedecessorum) 124. *Srovn.* přední.

předváděti, v. pf., praescire: przedwieda jeho přjězú (= praescire) 53.

přehrada, f., [saepes]: v kterýchžz přiehradach chovaji . . . 57.

přehraditi, v. pf., [obsaepire]: jest a poly prezhrazeno 57.

přejíti, v. pf., transire: tu půšči przegdu 31*, przeduce třidceti mil (= terminatis) 71*, když by tři dni cesty przeyde 74, przeffly jsú (= pertransierunt) 5* atd.

překaziti, v. pf., impedire: chciece przekaziti (= impedire) 52.

překážeti, v. impf., offendere: aby jeden druhému na tom neprzekaziel (= offenderet) 77, vojska vjela žádnému neprzekazegiece více (= offendens) 92*, horkost neprzekazie (= caret) 50 atd.

překládanie, nt., translatio: práci v překladani (= translacionem) 3.

překlásti, v. pf., transferre: v malé przekladuce . . . opět na jiné przekladuce (= transierunt) 122* - 123.

přeložiti, v. pf., [transferre]: przedmluva z latinské česky przeložena 3.

přeměnovati, v. impf., alternare: przemyenicze koně (= alternant) 69.

přemlknúti, v. pf., [silere]: kterak kázal przemlknuti (= silencium imposuit) 54*.

přemoci, v. pf., devincere: že ho przemocij nemohl (= superare) 72*, przemohl kám země krále Mien (= devicit) 84, kterak vojsky prze (= devicit) 88*, jsúce przemozenij od těch (= devictij) 92* atd.

přenesenie, přenešenie, nt., translatio: o divu przenešenie (= translacionis) 3*.

přenešťastný, adj., infelicissimus: przenešťcafnij Machomet (= infelicissimus) 22*.

přepanovati, v. pf., superare: veliký Kám na stravě . . . všeckna kniežata przepanugie (= superare potest) 68.

přefezovati, v. impf. [dissecare]: to tftie przerzezugi (= dividuntur) 50.

přes, přese, *pp.*, per:

I. přefs potok (= transierunt fluvium) 5°, przeffenzto mostu nenie 73° přefs indijské moře 9° (= per) *atd.*; *před slabikou jerozou přese*;

II. přef celý měsíc (= per) 43°, přefs čtyři měsíce (= ante) 8° *atd.*

přesaditi, v. *pf.*, transplantare: tu je přefaditi (= transplantari) 57° *V.* přesazovati.

přesazovati, v. *impf.*, transplantare: to ovoce přefazugi (= transplantant) 106°.

přeschnúti, v. *pf.*, [areferi]: když potokové přefchnu (= deficiente aqua) 113.

přesilný, *adj.*, fortissimus: tak přesilna hrady (= fortissima) 103°.

přestání, *nt.*, *jen ve rčení*: bez přestání = indeficienti: počehu na ně stíreleti bez přestanie (= indeficienter) 83°.

přestaviti, v. *pf.*, transferre: město Kám přefstawil (= transtulit) 58.

přestupovati, v. *impf.*, transgredi: přikázanie přefstupugicz (= transgrediendo) 27.

přesvatý, *adj.*, sanctissimus: vól jest věc přefswata (= sanctissimum) 109°.

přetáhnúti, v. *pf.*, trahere: je přefvezú neb přefzahnu (= trahunt) 125°.

přeweliký, *adj.*, maximus: nová a přewelika wálka (= grandis) 5, o přeweliky púšči (= maximo) 4 *atd.*

přewelmi, *adv.*, supramodum: jest světlý přewelmij (= supramodum) 108.

přewésti, v. *pf.*, transferre: na bezpečnějšíe místo wojsku přewedl (= transtulisset) 53.

přewéztí, v. *pf.*, [transportare]: je přewezu neb přefahnú (= trahunt) 125°, přewezlí gfu fie (= transierunt) 5° *atd.*

přewýborný, *adj.*, pulcherrimus: dřewie přewiborne (= pulcherrime) 57°.

přewysiti v. přewýšiti.

přewysoký, *adj.*, altissimus: o přewyfockých horách (= altissimis) 4.

přewýšiti, v. *pf.*, excedere: (rúcho) svú drahosti přewyffly deset tisíc (= excedit) 61.

přewyšowati, v. *impf.*, excedere: wšeckna města na kúpi přewyffuge (= excedat) 59, perly bielé na ceně i na wšem přewyffugi (= precellunt) 100° *atd.*

přewzdieti, v. *pf.*, vocare: jednej straně přewzdiedi Chynchyš (= vocaverunt) 40.

přezditi, v. *pf.*, muris vallare: každý svú

stranu o své přezdyl (= muris valla-verunt) 74°.

přezka, *f.*, [fibula]: mají přezky u uší (= in aures) 26°.

při, *pp.*, [apud]: při smrti 16 *atd.*

přiběh, *m.*, status: o svém přiebichu wzkázati (= de statu) 102.

přibiti, v. *pf.*, applicare: jedna dska wždy druhé přzibita gef (= applicata) 99°, mečové oceliví, silně přzibiti (= infixi) 80° *atd.*

přibližowati sě, v. *impf.*, [appropinquare]: když sie rok přzibližowaffe 14°.

přibýti, v. *pf.*, [advenire]: když kto do hospody přzibil (= adiuncti) 96.

přičina, *f.* causa: taková přiezczina byla (= causa) 52 přiezczina prodlení (= causa) 6 *atd.*

přičiniti, v. *pf.*, commiscere: přiezczinieze múky (= commiscent) 124.

přičiňowati, v. *impf.*, addere: mezi těmi počtv přiezczinieze neb umenšujícíe (= addendo) 91°, přiezczinugy sobě černosti (= superaddunt) 112°, wždy přiezczynigicz po sedmi (= addendo) 45° *atd.*

přidati, v. *pf.*, [addere]: s wojskú, kterúž vám přzidam (= preferam) 84°, (tak že potom wrúbky) přzida sie jeden k druhému (= conveniunt) 82.

přidieti sě, v. *pf.*, accidere: přzidalo gfe jemu taká přihoda 15, přzidalo sie gef, že . . . (= accidit) 101 *atd.*

přidržeti sě, v. *impf.*, adhaerere: jeho sie přzidrzie (= conglutinatus) 21, by sie jiných přzidrzy (= adherere) 57, (adamanty) sie toho masa přzidrzie (= adheserunt) 113° *atd.*

přiebytek, *m.*, habitatio: přezbitka lidského (= habitacio) 20°, 69 *atd.*

přieč, *adv.*, transversum: na přiezcz moře (= per transversum) 116°.

přiehrada v. přehrada.

přiekopa, *f. fossa: přiezkopamy hlubokými (= fossis) 88.

přieliš, *adv.*, supra modum: přieliš dosti (= in copia maxima supra modum) 123°.

přielišné, *adv.*, nimis: neb by přielišnie dlúhoft byla . . . (nimia) 99. *V.* přielišný. přielišní v. přielišný, přielišné.

přielišný, *adj.*, nimius: přielišnem chwálením (= nimia) 7°, přielišnu měkkost má 20°, pro přielišnu zimu (= nimiam) 125 *atd.* *Srovn.* přielišné.

priemý, *adj.*, *rectus*: *prziemu cestú* (= *recto tramite*) 27*.

priesti, *v. impf.*, *filari*: *ji prziesti móż* (= *filari potest*) 117, *nití przedu* (= *filantur*) 36 *atd.*

prietel, *m.*, [*amicus*]:

I. *ševčik przitel boží* 15* *atd.*

II. *przitele i susedé* (= *consanguinei*) 20.

prietelkyně, *f.*, *consanguinea*: *przitelkynie přirozené* (= *consanguineas*) 37*.

přievoz v. přivoz.

přiezeń, *f.*, *favor*: *majice prziezen* (= *favorem*) 29.

přihlédanie, *nt.*, *spectaculum*: *zběhne sě k przihledanie* (= *ad spectaculum*) 40. *Srovnu. přihlédati.*

přihlédati, *v. impf.*, *intueri*: *k tej hře dívave sě przihleda* 65 (= *intuetur*). *Srovnu. přihlédanie.*

přihoda, *f.*, [*casus*]: *taká przihoda* 15, *zlých przihod* (= *discrimina*)... *v zlých przihodach* (= *mortis periculo*) 8 *atd.*

přihoditi sě, *v. pf.*, I. *coaptari* II. *accidere*. *Srovnu. prodliti.*

I. *že se zubóm velmi dobře przihodie* (= *coaptentur*) 81*;

II. *těž by sie jemu przihodilo* (= *accideret*) 20*.

přihrada v. přiehrada.

* **přicháděti**, *v. impf.*, *provenire*: *zlý obyčej jenž przichady z oslepenie modloslužného* 76 (= *proveniens*) *Nenili omyl m. přichodi? přichází?*

přichod, *m.*, *accessus*: *těžký przichod* (= *accessus*) 27.

přichodný, *adj.*, *extraneus*: *pro mnostvje przichodnich lidí* (= *extraneorum*) 58*.

přichystati, *v. pf.*, *providere*: *ovsa a ztravy dosti przichytano gelt* (= *providetur*) 69.

přijeti, *v. pf.*, *pervenire*: *przigedu do Elacie* (= *accedunt*) 10*, *przigeduw k dworu krále* (= *pervenerunt*) 9*, *przigedechu poslové* 8, *cesty, kterémiz gfu byly przigely* 5*, *przigely gfu královi* (= *pervenerunt*) 8, *przigiel bieffe do města* (= *applicuit*) 5* *atd.*

přijezd, *m.*, *adventus*: *čekáše przigiezda* (= *adventum*) 52*.

přijietí, *v. pf.*, *suscipere*:

I. *mile je przigal* (= *suscepit*) 6, 8, *kterak gest ge przigal král* (= *suscepti sunt*) 3*, *tu jej przigmie*

(= *suscipit*) 34*, *gfu od něho przigati* 5, 7, 8* (= *suscepti*), *vděčné ji przigmu* (= *suscipientes*) 9 *atd. ss.*

II. *k řest przigal* (= *suscepit*) 29, *práci gfem przigal* (= *laborem assumpsi*) 3, *neprzigmely zákona* (= *susciperet*) 121* *atd.*

III. *przigaly sie zákona ohyzdného Machometa* 104* (= *acceperunt*), *jich sie obyčejí przigmu* (= *se conformant*) 46 *atd.*

přijímati, *v. impf.*, *suscipere*:

I. *przigimagi kúpi* (= *recipiunt*) 125*, 68* *atd.*

II. *tu nešlechtnost za čest przigimate* (= *suscipitis*) 35*.

přijiti, *v. pf.*, *pervenire*: *jest przigiti k moři* (= *pervenitur*) 46*, *jest przigiti k jednej vlasti* (= *occurrit*) 48, *przišly gfu do města* (= *pervenerunt*) 7, *przišly fu k břehu* (= *pervenerunt*) 5, *když již běchu przišly* (= *sunt oblati*) 6, *když gfu przišly na dvór* (= *pervenerunt*) 8*, *mladice przie* 15, *rok przigide* 15*, *przišsedše před krále* (= *ingressi*) 8* *atd. ss.*; *často neosobně*: *potom przigide do...* 17 (= *pervenitur*), *po pěti dni przigide královstvie Ergymul* (= *invenitur*) 47 *atd.*

přijmie, *nt.*, *cognomen*: *poznavše jeho przigme* (= *cognomine*) 89*.

přikázanie, *nt.*, *mandatum*: *zvláščím przikazanym* (= *mandato*) 8, *dsky s przikazaním* (= *preceptorias*) 10 *atd. V. přikázati.*

přikázati, *v. pf.*, *mandare*: *schovati przikazal* (= *mandavit*) 8*. *V. přikázanie.*

přikazovati, *v. impf.*, [*mandare*]: *fekl jim a przikazugie* 14. *V. přikázati.*

přikládati, *v. impf.*, *favere*: *nechtěl jeho hrziechóm przikládati* (= *favere*) 55.

přikloniti, *v. pf.*, *inclinare*: *hlavu k zemi prziklonycz* (= *demisso*) 62*, *nemohl sie przikloniti k povolení* (= *inclinari*) 9 *atd.*

přikrý, *adj.*, *inmeabilis*: *horami przikrymi* (= *inmeabilibus*) 113.

přikrýti, *v. pf.*, *cooperire*: *postavcem przikrygicz* (= *operunt*) 33*, *przikrygy je kožemi* (= *cooperiunt*) 19* *atd. V. přikrytie a přikrývati.*

přikrytie, *nt.*, *coopertura*: *jediné przikryti* (= *cooperturam*) 19, *jest ten most przikrit dřeveným przikrytim* (= *coopertura*)

- 75, ponebie ješto u nás przikriti slove (*id.*) 99^a. *V.* přikryti.
- přikrývati**, *v. impf.*, cooperire: przikrywagie sobě zuby zlatěmi plechy (= cooperatos deferunt) 81^a *atd.* *V.* přikryti.
- přilěci**, *v. pf.*, [accumbere]: vojsko k němu przileczi nemohlo (= locari) 90^a; przilehl král Mien k městu Vociam (= venit) 83 *atd.*
- přiležeti**, *v. impf.*, affinem esse: jemuž przilezie (= affines sunt) 126^a; ješto przielezie Armenóm (= affines sunt) 47 *atd.*
- přimlůvati**, *v. impf.*, exprobare: křestanóm przimlůvati (= exprobare) 54^a.
- přinášeti**, *v. impf.*, deferre: (kamenie) z Indie przinašegzi 98 (= deferuntur), 110; odjinud przinašegzi (= deferuntur) 57^a *atd.*
- přiněsti**, *v. pf.*, offerre: aby przinešly (= deferent) 7, kteréž gfu byly przinešly králi (= duxerant) 9^a; dary s sebú biechu przinešly (= obtulerunt) 5^a; královi przinešfen gfa (= oblatu est) 54, 67^a *atd.*
- přinositi**, *v. impf.*, deferre: (porcellány) przinošie z Indie 81^a (= deferuntur) *atd.*
- připásti**, *v. pf.*, [occurrere]: by jej král měl przipašti (= de eius occursa) 53.
- připrava**, *f.*, apparatus: v královskéj prziprawie (= apparatus) 73, 61; všickna przipřwa k kterakémžkoli hodóm (= preparamenta) 94.
- připraviti**, *v. pf.*, praeparare: lodí prziprawiti (= preparari) 9^a; dary prziprawywšfe (= preparantes) 5, když biechu przipraweni (= preparati) 7, o krasú przipraweni biechu (= apparatus ornate erant) 22^a *atd.*
- připuditi**, *v. pf.*, cogere: když jej przipudij (= coguntur) 20^a.
- připustiti**, *v. pf.*, [admittere]: k žádněmu svědectví by jeho neprzipustily (= prohiberetur) 111.
- přirozený**, *adj.*, [naturalis]: přítelkyně przirozene (= consanguineas) 37^a; lázni przirozene 20, jazykem przirozeným (= vulgariter) 6 *atd.*
- přisaha**, *f.*, [iuramentum]: pod przifahu jest pravil (= constanti firmitate) 3.
přisahnúti *v.* přísieci.
- přisieci**, *v. pf.*, iurare: przifah, že nechce (= iuravit) 52^a.
- přislovie**, *nt.*, vulgare: jest ohňov, podlé przilowie vlaského mluvice (= iuxta vulgare ytalicum) 96.
- přislušeti**, *v. impf.*, spectare: k nim těla przislušegzi (= spectant) 33, což k brani przislušegzi 17, przislušegzi vlasti velikej (= est de provincia) 48, 86^a *atd.*
- přistěnek**, *m.*, cortina: opona mramorová neb przistěnek (= cortina) 71^a.
- přistrčiti**, *v. pf.*, quaterre: k břehóm (lodi) przistrčeni byly (= quaterentur) 101.
- přistúpiti**, *v. pf.*, accedere: ku popsání již przistúpym (= accedamus) 46, budú chtieti przistúpiti 14, již ku pravení przistúpym (= accedamus) 10 *atd.*
- přiščekati**, *v. pf.*, [latratu] provocare: psów k němu [aby] neprzifščekaly (= provocentur) 86^a.
- přitřhnúti**, *v. impf.*, divertere: když przitřhnu k břehu (= divertit) 116.
- přivab**, *m.*, reclamatorium: každý z těch má przivab a čepečku 65 (= reclamatorium).
- přivábiti**, *v. pf.*, vocare: má przivab, aby mohl przivábiti (= vocare) 65.
- přival**, *m.*, imber: hustý przival neb dešč (= imbres) 54.
- přivázati**, *v. pf.*, ligare: prziewezy je (koně) k dříví (= ligant) 83^a; prziewiezy šest psów (= ligant) 125^a; má dvě barce k sobě przivázane (= colligate) 100 *atd.*
- přivazovati**, *v. impf.*, [ligare]: lodie kteréž k břehu przivazuzgi (= adherentes) 86.
- přivěsti**, *v. pf.*, introducere: przivěšti k sobě kazováše (= introduci) 8^a; jateho przivedly zasč (= reducerunt) 119^a.
- přivězti**, *v. pf.*, deferre: przivezte k nám (= deferetis) 116^a, 99 *atd.*
- přivoditi**, *v. impf.*, adducere: lva pitomého przivodie (= adducitur) 63.
- přivolati**, *v. pf.*, convocare: káže je král před sé przivolati (= convocans) 84^a; przivolagzi ty jistě . . . (= convocantur) 106 *atd.*
- přivoliti**, *v. pf.*, acquiescere: král przivolý k jejich prosbě (= acquiescens) 35^a.
- přivoz**, *m.*, [portatio]: od przivozu všeho kupečství (= que deferunt) 99.
- přivoziti**, *v. impf.*, deferre: genž przivozie kúpi (= deducunt) 125^a, (kúpi) což sie tu przivozie (= deferuntur) 99 *atd.*
- přivyknúti**, *v. pf.*, assuescere: rybám jest przivykly (= assueta) 123^a, ješto jemu

- neprziwıkl (= assueti) 19, doněwadž neprziwiku (= assuescant) 76 *atd.*
 přízniiti *v. przniiti.*
- přizwati**, *v. pf.*, vocare: ktož gfu tu byli przizwani (= vocati) 67.
- pro**, *prp.*, [propter]: pro kteružo věc (= ob quam causam) 5*, pro mnoho cti (= merito virtutis) 3, pro lepšie prospěch (= gracia) 5 *atd. ss. Srovn.* proč, proněž, proto, protože).
- probořiti**, *v. pf.*, [destruere]: † prohorzecze stěnu (= aperturam) 33*.
- prociiti**, *v. pf.*, excitari: když procizicichu (= excitabantur) 23, když procizicichu (= sopore soluto) 2*, 112* *atd.*
- proč**, *cj.*, quare: kterak a procz 4* (= quare) † precz jest neshledal (= quare) 52*, procz se naučil 9, 3 *atd. Srovn.* pro a č.
- prodati**, *v. pf.*, deferre: potom prodadie (= defertur) 115. *Srovn.* prodávati.
- prodávati**, *v. impf.*, vendere: prodawagie dobře (= vendunt) 42, mladší prodawagi (= vendunt) 18, 70 *atd. V.* prodati
- prodlenie**, *nt.*, prolixitas: příčina prodlenije času (= prolixitas) 6, knihám prodlenije by přielišné bylo (= prolixitate) 117*. *Srovn.* prodliiti.
- prodliiti**, *v. pf.*, differre: tak sie geft † przihodilo (= dilata est) 7*. *V.* prodlenie
- projiiti**, *v. pf.*, pertransire: ješto by proffel (= pertransiens) 18.
 proléti *v. proliti.*
- proliti**, **proléti**, *v. pf.*, diffundere: polěvku prolegij před modlami (= diffundunt) 51, aby krev prolita byla (= ut funderetur) 54 *atd.*
- proměna**, *f.* maneries: rozličné promyeny (= maneries) 115.
- proměniiti**, *v. pf.*, mutare: když kto umře neb hospodu pmyeny (= mutat) 96.
- promiesiiti**, *v. pf.*, [miscere]: (peřij) črvenú a črnuú barvú promyslene 49*.
 promiešetii *v. promiesiiti.*
- proněž**, *cj.*, propter quod: pro niez jmieni biechu (= propter quod) 8*, promiez ostawivše jej (= propter quod) 7, Pronyez let sedmnást . . . (= propter que) 9 *atd. V.* pro a ženž.
- propast**, *f.*, [abyssus]: jsú někaká údolě jako propasti (= valles) 113.
- propustiti**, *v. pf.*, relaxare: aby kázali propustiti (= relaxari) 119*.
- prorok**, *m.*, propheta: božim prorokem nazývachu (= propheta) 23, 112 *atd.*
- prosba**, *f.*, petitio: k jejich profbie (= petitio) . . . jejich profby (= preces) 9*, k jih prozbie (= instancie) 35*, prozbamij počnú nazývati (= precibus) 29*, 61* *atd.*
- prosinec**, *m.*, december: (měsiece) profincze, ledna . . . (= Decembri) 56*.
- prositi**, *v. impf.*, rogare: často gfu profslyly odpušćenie (= petierunt) 9, profiecze jeho milosti 14*, proffie . . . mužův (= rogavit) 6*, aby profily papeže (= rogaturi) 6* *atd.*
- proso**, *nt.*, milium: mnostwie proffa 16 (= milii), ječmene a profij (= milii) 26.
- prospěch**, *m.*, [profectus]: malý profpiech mohla mieti (= poterat prosperari) 8, pro lepšie profpiech (= amplioris gracia) 5 *atd.*
- prospěšný**, *adj.*, prosper: w profpiefně povětrii (= prospero vento) 5.
- prostě**, *adv.*, libere: město královi proftie vrátie (= libere) 102.
- prostraně**, *adv.*, in commoditate: mohlo by seděti deset tisíc lidu velmi proftranie (= in multa commoditate) 96.
 prostranný *v. prostraně.*
- prostřed**, *adv.*, in medio: przoftrzed kostela (= in medio) 29.
- prostředek**, *m.*, medium: jest také na proftrzedku palác (= in medio) 56*, w proftrzedcze tej ohrady (= in medio) 96 *atd.*
- prostředni**, *adj.*, mediocris: vzroftu proftrzedny* (= mediocris) 55*.
- proštěnie**, *nt.*, [liberatio]: za profstieni křestánův 14*: *doklad nedosti bezpečný.*
- protáhnúti**, *v. pf.*, protendere: Protahla sie geft ta jistá země za dwacet dní (= protenditur) 74*.
- proti**, *prp.*, versus: proti nim poslal . . . (= obviam eis) 8, protie Siraku (= versus) 47 *atd.*
- protivenstvie**, *nt.*, molestia: žádneho jim protiwenftwie neučinil (= nullo insultu) 89, tu žalost a protiewenftwie (= molestia) 54* *atd.*
- protiviti sě**, *v. impf.*, insurgere: směł sie protiviti (= insurgere) 52.
- protivník**, *m.*, rebellis: zrádce a protivník (= rebellis) 54.

protivný, adj., sinister: něčso protivne°
(= sinistrum) 121°.

proto, protof, protož, cj., igitur, propter quod: protot jesú popsány 10 (= autem), a proto . . . (= igitur) 9; a protoz przikazuji (= propter quod) 3, 35 *atd.* *V.* pro a ten.

protože, cj., quod: ptoze Vlachuoov nevidal (= quod) 5°, lodie mají, protoze jich nestvrzují (= pro eo quod) 19 *atd.* *V.* proto.

prováletí *v.* provázeti.

provaz, m., funis: prowazi hedvábněmi (= funiculis) 50, 92, 99° *atd.*

provázeti, v. impf., ducere: ješto †pwalely tělo (= ducabant) 41; *v.* provoditi.

provod, m., tutela: bezpečný prowod (= tutela) 9°.

provoditi, v. impf., ducere: má pwozen biti (= deduci) 6°, aby byli prowozeni (= ducerentur) 10 *atd.* *V.* provázeti

prsi, m. pl., pectus: uvrže se na to ostré železo prfmij (= pectore) 80°.

prst, m., digitus: zlato tlůšči bylo na dobrý prft (= unius digiti) 84°.

prsuplech, m., coratium: v bojich užfvajf prsuplechuow kožených (= coratiis) 81.

průtek, m., virgula: jakžto prutky rozličnej barvy (= virgulas) 63°, 78 *atd.*

průtičko, nt., ramusculus: jenž má malé pruticzko (= ramusculos) 78.

prvé, adv., I. primo. *Srovz.* prvý.

I. a prwe o Armeni (= primo) 10 *atd.*; nayprwe o Armeni 3° 10 (= primum) 4° *atd.*:

II. prwe přijedú . . . 10°, poradivše se prwe s panstvem (= prius) 6°, 114 *atd.*

první, numer., primus: kapitola prwni 3, prwnie žena jest 37° prwny král (= primus) 40°; prwnich knih 3, 4°; jest nayprwnije z měsícuov (= primus) 61 *atd.*; některé tvary snad od prvny, *v. t.*

prvny, numer., primus: prwne knihy 4°, 51 . . . (= primus), o prwnem králi (= primo rege) 4, s prwnu ženú (= prima) 55° *atd.* *V.* první.

prvorodný, adj., primogenitus: prworodnij syn (= primogenitus) 55°.

prvorozený, adj., primogenitus: prworozeni syn (= primogenitus) 56°.

prvý, numer., primus: kapitola prwa 4°, od nrwe° dne v postě (= prima die) 11°,

prwe slove . . . (= primum) 16 *atd.*; při čislovkdch: šedesátý prwy 4° *atd.* *V.* prvé, zprvu a první.

pryč, adv. ultro: již przic odešel (= discessisse) 78°. *V.* přeč.

przniti se, v. impf., prostitui: hostmi sie przniti (= prostitute sint) 35.

psáti, v. impf., scribere: pfati listy (= scribi) 6°, pfatij budem (= describemus) 10, uměl pfati (= scribere) 8°, bude pfano (= describuntur) 6, což v nich pfano gest (= contentorum) 3, pfano stojí (= dictum est) 124, svrchu pfani pán (= dictus) 10 *atd.*

psi, adj., canum: maso pšie (= canum) 94° 42° *atd.*

psik, m., catulus: pfyka malého (= catulum) 63°.

pšenice, f., triticum: množstvie pšenicze (= tritici) 16°, pšenicze dosti (= tritici) 20 *atd.*

pšeničný, adj., tritici: pšeniczne° chleba (= tritici) 19, pšeniczne° chleba (= triticei) 79 *atd.*

ptactvo *v.* ptačstvo.

ptačl, adj., avium: lvou ptačzich (= avium) 10°, diel podobenstvie ptačzieho (= avium) 119°, obrazy lvové, drakové, ptačzie 85° *atd.*

ptačstvo, ptactvo, ptactvo, nt., aves: jedno ptačzftwo (= aves) 119, ptačztwa mnoho (= avium) 26, jiného ptačztwa (= avesque alie) 18° *atd.*

pták, m., avis: aby se ptak neurazil . . . ktož ptak pustil . . . jiní ptačzi . . . všech ptakuow (*id.*) 65, zdvihla se jakžto ptak 16, ptačzi ředení . . . 11°, jiní † ptačzie (= avium species) 46° *atd.*

pukánle, nt., fragor: třesk toho pukanie (= fragor) 75°.

pukati se, v. impf., scindi: ščiepá se a pukagie sie 75° (= scinduntur).

pukla, f., sonaculum: s velikými puklamij neb zvonci . . . kterémizto puklamij (= sonacula) 69°.

Pulinsanchynz, nt. id.: (řeka) † pulynfanchynz (= Pulinsanchine) 71°. pulystang, hynet 71 (*id.*).

pupek, m., umbilicus: podle pupka (= umbilicum) 47°.

pústevník, m., eremita: některací pušteniczi (= heremite) 27, tēm puštenykó (= heremitis) 27.

pustiti, *v. pf.*, (di)mittere:

I. bieše pufczen (= dimissus) 121^a,
když puftiti chtie tisíc (= mittere)
44^a;

II. když tu pufti na pastvu (= ponatur) 28, uzdy puftie (= relaxantes) 126 *atd.*

III. orlice uzřiece maso puftie fie k němu (= descendunt) 113^a.

pustina *v. puščina*.

pustý, *adj.*, desertus: w puftich lesích 69, na tom puftem ostrově 101^a, jest puftlo vežde (= deserta) 28, divoká a něčso pufta jest (= silvestris) 124^a *atd.*

puščadlo, *nt.*, flebotomia: pufczadlem krve nepuščejí (= flebothomia) 114.

puščce, *f.*, desertum: ta pufcze ... tej pufczij ... všicka pufcz 31^a–32 (= desertum), jednu pufcz 5^a (= desertum), na tej pufczí (= deserto) 20^a, o jiné pufczí (= deserto) 4 *atd.*

puščeti, *v. impf.*, *jen*: krev puščeti, = flebotomare: krve nepufczegi (= minuunt) 114, pufczegie koňóm krev (= flebotomant) 44 *atd.*

***puščina**, **pustina**, *f.*, desertum: mezi dvěma pufczinama (= deserta) 34^a, v těch puftienach 69, majíce pufczin mnoho (= deserta) 27 *atd.*

pušpan, *m.*, buxus: jako pušpan (= buxus) 21^a.

pút, *m. (f. p.)*, [peregrinatio]: pútníci, kteří na putt k sv. apoštolu přicházejí (= visitant) 112^a.

pútník, *m.*, peregrinus: putnyzci přebývají, kteří na pút přicházejí (= peregrinorum) 112.

púta, *nt.*, vincula: v puta spieti ... i s puty utiekají (= compedes ... vincula) 76.

pýcha, *f.*, praesumptio: v takú pychu sě vzněsti (= presumpcio) 39^a.

pykati, *v. impf.*, conqueri: jeho smrti pyczi (= conqueruntur) 20.

Pynguj, *nl. id.*: (město) † Tyguj (= Pinguy) 90.

***pyšně**, *adv.*, optime: pyšnye sě pomftiv (= optime) 122. *V.* pyšný.

***pyšný**, *adj.*, solemnissimus: majíce pyšne oběd (= solemnissimum) 62^a. *I.* pyšně.

ráciiti, *v. impf.*, [dignari]: že jich raczil stráž býti 10, aby raczil pomoci 14^a *atd.*

rád, *adj.*, libens: rad mše poslúcháše 15, chce rad učiniti 15^a, že by chtěl radiegy

v oheň uvrci (= proiceret) 39^a, mužie radiegy hledají krásné ženy (= magis) 47^a, aby radiegi čest zachovali (= potius) 35, velblúdov radiegy zachovají (= libencius) 31^a *atd.* *V.* rádcě.

řád, *m.*, ordo: tuto o rzadu jich (= de ordine) 4^a, 44; v kostelním rzadu (= officii) 126^a; tiemto rzadem (= hoc ordine) 44^a, přivází rzadem (= ordine) 125^a *atd.* *Srovn.* pořád.

rada, *f.*, consilium: jeho rada (= consilium) 7^a, rada byla dána (= consilia) 5 *atd.*

rádcě, ***rádsě**, *m.*, consiliarius: ti haytmané jsú radie těch ... radie toho vývody ... jsú † radiegie těch ... (= consiliarii) 44^a. *V.* o vzniku chyby, raděje v úvodě, *v. Lfll.* XIV. 359–360 *atd.*

raditi, *v. impf.*, [suadere]:

I. Radyl jim (= persuasit) 6 *atd.*;

II. s hvězdáři fie radye (= interrogant) 33, s modlami fie radie (= consulunt) 27 *atd.*

řádný, *adj.*, decens: w rzadnem náčíní (= decens) 33.

radost, *f.*, gaudium: v rajských radoftech (= gaudium) 23.

radostně, *adv.*, [laete]: přijal ji radostnye 14.

radovati sě, *v. impf.* gaudere: radowaly gfu fie (= gaudebant) 23.

rajský, *adj.*, paradisi: potokuov rayfkych (= paradisi) 5^a, v rayfkych radoftech (= paradisi) 23 *atd.*; *zvděště* rajské jablko: rayfkych jablek mnoho (= poma paradisi) 17^a.

rakvice, *f.*, conchile: slimáky neb rakwicie (= conchilia) 108^a.

rámě *v.* rameno.

rameno, *nt.*, humerus: jině dvě na rameny s obú stranú (= humeros) 102^a, na ramenu (= humerum) 11^a *atd.*

rána, *f.*, percussio:

I. sedm kyjových ran ... počet kyjových ran (= percussio) 45^a.

II. sobě ra^u učinie ... k každě ranie (= vulnus) 110^a; (psi umějí sě) z ranij vyvrci (= quod ledere non potest) 86^a *atd.*

raniti, *v. impf.*, vulnerare: lev často velmi ranyen bývá (= vulneratur) 86^a fie velmi ranij (= vulneratur) 110^a *atd.*

ráno, *nt.*, mane: velmi rano (= mane facto) 53^a, rano velmi vstavše 15^a *atd.*

rarah, *m.*, herodius: rarahowe neb sokolové (= herodii) 26.

ráz, *m.*, moneta: svú feč mají: také ráz peněžní (= monetam) 67, 77 *atd.*

raziti *v.* uraziti.

razenie, *nt.*, gubernatio: potrebuje k razeni čtyř marnáfov (= gubernacione) 100.

řéci, *v. pf.*, dicere: rzecete pánu (= dicite) 39^a, odvola a rzka (= dicens) 35^a, 15; poklonili se a rzkucze (= dicentes) 9^a, jakožto bi rzekl 3^a, oni rzekly... tehdy rzekl jim... aby rzekl 14–14^a, rzekl gefť k niem (= dixit) 39^a, rzekly gfu (= dixerunt) 119^a *atd. ss.*; často řečený: město rzeczene Glacia (= que dicitur) 10^a, o městu rzeczenim Ciandu 4, v městě rzeczeně Klemeynsu (= quo dicitur) 8^a, kniežete rzeczeneho Akatu (= nomine) 10, mezi městem rzeczenim Kerman 3^a *atd. V.* dřeřečený.

řeč, *f.*, lingua:

I. rzecz svú mají (= linguam) 10^a, rzeczi čtyř jazykóv (= linguas) 8^a, tatarský rzeczi (= lingua) 5^a *atd. ss.*

II. kapituly prvních knih na tuto rzecz 3.

řečený *v.* řeci.

řečiti, *v. impf.*, dicere: ptáci jimž rzieczie rondes (= dicuntur) 124.

řečský, *adj.*, Graecorum: obyčej rzieczky (= Grecorum) 126^a.

Řehoř, *m., nv.*, Gregorius: jméno † Rže-horž (= Georgius) 48^a, vloži sobě jméno Rzehorz (= Gregorii) 8.

Řehořov, *adj.*, Gregorii: papežových Rzehorzowich (= Gregorii) 8^a.

řehtati, *v. impf.*, [hinnire]: klisice rziechczicie (= inhiantes) 126.

řehtati *v.* řehtati.

Řek, *m., ng.*, Graecus: lid Rziekuow... Rziekowe (= greci) 10^a.

řeka, *f.*, flumen: rozvodnění rzek (= fluminum) 7, 6 *atd. ss.*

řeknutí, *v. pf.*, dicere: rzeknuly že nemóž (= si dicunt) 106, rzeknu jim (= dicentes) 116^a *atd. V.* řeci.

řemen *v.* řemenie.

řemenie, *nt.*, coria: jako jiné rzemenie (= coria) 19.

řemeslníčl, *adj.*, [artificum]: krámův rzie-meflnyczych 88, 93^a.

řemeslník, *m.*, artifex: rzemeflnyczi dobří (= artifices) 16^a, 93^a, rzemef nykuw mnoho

mnoho (= artifices) 28^a, kupcuov a rzemeflniku (= artifices) 47^a *atd.*

Reobarle, *nr., id.*: (vlast) Reobarle 3^a, 17^a (= Reobarle).

řeřáb, *m.*, grus: rzerzabowe, bažanti... (= grues) 49.

reubarbarum, *nl., id.*: nalezne reubarbarum 36^a, 93 (= reubarbarum).

revie, *nt.*, [vitis]: dřevičko podobné k rewij 105^a (= palmis).

řevový, *adj.*, vitis: vodu rewowu (= aquam vitis) 105^a.

řiečný, *adj.*, [fluvialis]: rzieczne zlato 79^a (= quod de fluminibus habetur).

řiediti, *v. impf.*, ordinare: své haufy rziediel (= ordinavit) 53^a.

řieký, *adj.*, rarus: rzidky jest, ješto by prošel... (= rarus est) 18.

řiekati, *v. impf.*, dicere: jim rziekachu mečieři (= vocantur) 22, jemuž rziechachu Kublaj (= qui dicitur) 6, modlitby rzikati 15^a, ptáci jimž rzikagi... 46^a (= dicitur), 98^a *atd.*;

řijen, *m.*, october: měsiece rzigna (= Octobris) 67, 109.

říkati *v.* řiekati.

Řim, *m., nl.*, Roma: w Rzyme (= Rome) 36^a.

řimský, *adj.*, romanus: o Rziemfsem ciešaři (= Romano) 6, k rzimfsemu papežovi (= romanum) 3, 6^a; ku papežovi rzymfke (= Romanum) 6^a *atd.*

řiše, *f.*, comitatus: se vši svú rzijfj (= comitatu) 67.

robotieř *v.* robotěz.

robotěz, *m.*, operarius: robotierzi jsú (= operarii) 11^a.

rodíčka, *f.*, consanguinea: rodiczky pojímají (= consanguineas) 115^a.

roditi se, *v. impf.*, nasci: krále fie rodiechu (= nascebantur) 11^a, na ostroviech morských rodie fie (= nascuntur) 46^a, všichni tu rozeni (= incole) 19^a *atd.*
Jiné jest neroditi, *v. t.*

roh, *m.*, cornu: rohij krátké (= cornua) 17^a, majice † roky veliké (= cornua) 28; 84^a, 105 *atd.*

rok, *m.*

I. [terminus]: ten rok položený 15^a; *rr.*;

II. annus: v jednom roku (= anni) 6, celý rok (= per annum) 5 *atd. ss.*; *v. léto.*

† **Rokatel**, *m., nv., id.*: (pán) Rokatel . . .

Rogatal (= Cogatal) 6*, 7.

rolé, *f.*, aratura: na roly orané (= aratura) 47*.

roští, *v. impf.*, crescere: roští u milosti (= crevit) 8*, dřevie na němž roste (= producunt) 123* *atd.*

rošt, *m.*, cratis: železný rošt . . . na tom roštie (= cratis) 21.

roveň *v. rovně.*

rovina, *f.*, planities: rowyna veliká (= planicies) 21*.

rovně, *f.*, planities: po rowni (= planicies) 17, nalezne krásnú rowen (= planicies) 20, na rowny má . . . (= in planicie) 125, na krásným rowni (= in planicie maxima) 17* *atd.*

rovný, *adj.*, aequalis: rownymi pořádkami (= equales) 45.

rozběhnúti sě, *v. pf.*, dispergi: kteříž sie biechu rozbiehly (= dispersi erant) 39, 65.

rozbíratí sě, *v. impf.*, [solvere]: tak sie ztvrdie a rozbiragij jako koňské vlasly 19.

rozdělití, *v. pf.*, dividere: jsú rozdieleny v troje knihy (= dividitur) 3, ptáka rozdiely (= tradit) 50 *atd.*

rozeslatí, *v. pf.*, transferre: po vlastech rozeřlati (= transferre) 38*.

rozoznati, *v. pf.*, discernere: jedny lovce od druhých tak rozezna (= discernuntur) 64.

rozhněvati, *v. pf.*, I. offendere II. rozhněvati sě -irasci.

I. aby bohuov nerozhnewaly (= offendere) 27 *atd.*

II. rozhnewal sie geft (= iratus est) 39* *atd.*

rozhořeti sě, *v. pf.*, ardere: když sie rozhorzi (= ardent) 71.

rozhržieti sě, *v. pf.*, calefieri: když sě třstie rozhržiegie (= sint calefacte) 75*.

rozjeti sě, *v. pf.*, diffundi: po všech krajinách sie rozgedu sem i tam (= diffunduntur) 64*.

rozkázanie, *nt.*, [mandatum]: podle rozkazani kalifova 16. *V.* rozkázati.

rozkázati, *v. pf.*, imponere: rozkazal jim, aby . . . (= imposuit) 7 *atd.* *V.* rozkázanie.

rozkochaný, *adj.*, delicatus: nejsú rozkochanij (= delicati) 43*.

rozkoš, *f.*, voluptas: kratochvile a rozkošie (= voluptatibus) 22*.

rozkošný, *adj.*, delectabilis: kvietí rozkošne (= delectabilium) 22.

rozkydati, *v. pf.*, diffundere: těch krmi diel rozkydagij a rozlegij (= diffundunt) 43*.

rozléti *v. rozliti.*

rozlévati, *v. impf.*, diffundere: mléko sem i tam rozlewa (= diffundit) 50*. *V.* rozliti.

rozličnost, *f.*, varietas: divnú rozlicznosti zmalovány (= varietate) 49*.

rozličný, *adj.*, varius: kořenie rozliczne (= diversarum specierum) 10*, čtyř jazykuov rozlicznich (= varius) 8*, rozlicznem zbožím (= diversis opibus) 5, rozliczne peřie . . . a rozliczne barvy (= diversarum specierum . . . variatas) 48 *atd.*

rozliti, *v. pf.*, diffundere: což tu jest rozleto (= effusum) 50*, (vody) sie biechu rozlily (= inundaverunt) 6, diel rozkydaji a rozlegi (= diffundunt) 43* *atd.* *V.* rozlévati a rozlitie.

rozlitie, *nt.*, inundatio: pro rozlitie řek (= inundaciones) 6. *V.* rozliti.

rozložiti, *v. pf.*, explicare: (stan) složiti i rozložiti (= explicari) 41*, (= deponi) 50.

rozlúčiti, *v. pf.*, separare: nechciece sie rozlucziti (= separari) 38*.

rozlučovati, *v. impf.*, dividere: strážie své tiemto řádem rozluczugi (= dividunt) 59.

rozmetati, *v. pf.*, dissipare: (město) z krten rozmetano geft (= dissipatus) 23*, krmě rozmezci (= effundunt) 34 *atd.*

rozmlúvanie, *nt.*, colloquium: v pilném rozmlúvani (= colloquio) 3. *V.* rozmlúvati.

rozmlúvati, *v. impf.*, colloquium habere: o mnohých věcech rozmlúwaffe (= colloquium habuisset) 5*. *V.* rozmlúvanie.

rozmoci sě, *v. pf.*, crescere: až sie již rozmohl lid (= crevit) 38*.

rozmoknúti, *v. pf.*, [liquefieri]: když rozmokne 124.

roznemoci sě, *v. pf.*, infirmari: těžce sie roznemoz (= fuit infirmatus) 7 *atd.*

rozněsti, *v. pf.*, deferre: kteréžto odtud rozneřu (= deferuntur) 126*.

rózno, *adv.* ab invicem: rózno rozdělití (= ab invicem) 38*, na rózno sě rozloživře (= diffusus) 53 *atd.*

rozprašiti, *v. pf.* dissipare: slonové všickni rozprašeni (= dissipatam) 84.

rozprávěti, *v. impf.*, narrare: vše rozprávěly (= narraverunt) 7*.

rozprodati, *v. pf.*, vendere: to všechno rozprodade (= vendunt) 118, jedny gfu rozprodaly (= venditi fuerunt) 18*.

rozpustiti, *v. pf.*, liquefacere: až tie y rozpustiti (= liquefiat) 44, vođu čimžkolivěk † rozpustiti (= distampatam) 112.

rozščepeňie, *nt.*, scissura: z každého rozščepeňie (= scissura) 50. *V.* rozščepeňiti.

rozščepeňiti, *v. pf.*, scindere: na dvě rozščepeňiti (= scinditur) 50, třěmi rozščepeňiti (= scinditur) 76.

rozstáhněti, *v. pf.*, extendere: že je ledy rozstáhne (= extendi) 120.

roztratiti, *v. pf.*, perdere: mnoho dobytky roztratiti (= perdidit) 76.

rozuměti, *v. impf.*, [intelligere]: slova tak měla rozuměna byti 15.

rozumě, *adv.*, rationabiliter: rozumě a múde (= rationabiliter) 6*. *V.* rozumný.

rozumný, *adj.*, discretus: opatrný a rozumný (= discretus) 52. *V.* rozumně.

rozvodněnie, *nt.*, inundatio: pro rozvodněnie fek (= inundaciones) 7.

rozžěhati, *v. impf.*, accendere: mnoho svěc rozžěhagi (= accidunt) 51*.

růžek, *m.*, cornu: dva malá rozky (= cornua) 123*.

růbek, *m.*, pannus: jedniem rubkem zakryji (= panno) 109.

rubín, *m.*, *id.*: kamenie, jenž slovú rubynowe . . . kráší rubyn má (= robini) 108.

růče, *adv.*, statim: velmi ruceže běžie (= statim) 19*. *V.* ruči

ručl, *adj.*, velox: velmi rucij (= velocissimi) . . . jsú velmi ruczie (= veloces) 46*. *V.* rúče.

ručník, *m.*, sudarium: některaký rucznik boží (= sudarium) 36*.

ruda, *f.*, minera: mnoho rudy stěbrné (= minera) 126*, ruda ocelná (= mineras) 17 *atd.*

rúcha, *f.*, mappa: rucho neb ubrus (= mappa) 36*, (král) nese tři ruchij (= artificia) 109. *V.* rúcho.

rúcho, *nt.*, vestis: rucho rozličné mějechu (= vestes) 22*, rucho neb plátno (= pannus) 36, rucho nesú . . . v ruffie chodie (= vestis) 51*, o rucho neb oděvu (= veste) 4*, v bielých ruoffiech . . . ve

všem bielém ruffie (= femoralibus) 26* *atd.* *Srovn.* rúcha.

ruka, *f.*, manus:

I. své ruce zdvih 15*, u prstov nožných i v ruce 109* (= manuum), kopie v ruku držie 53*, aby svýma rukama dělal 94 (= manibus) *atd. ss.*;

II. na pravú ruku i na levú jest voda (= a dextris) 90, by neupadl jim v ruce (= in manus) 18, list pod obecného písáře rukú 43 *atd.*

Rus, *m.*, *ng.*, Ruthenus: o rufych (= Rutheni) 126*.

ruský, *adj.*, Ruthenorum: o vlasti Ruffkey (= Ruthenorum) . . . Rvka vlast 126*.

rusý, *adj.*, flavus: rufe vlasy (= flavos) 126*.

rušiti, *v. impf.*, devastare: jest obyčej Ta taruov neruffiti toho . . . 84* (= non devastare).

ruška, *f.*, pannus: ruffku přikrývaji (= panno) 115*.

Ruth, *m.*, *id.*: ptačstvo Ruth 119 (= Ruth) -*báječný pták.*

ryba, *f.*, piscis: Rib dosti (= pisces) 123* 11*; jedie ryby slaně (= pisces) 19* *atd.*

rybl, *adj.*, piscium: pižmo rybie 120, rybeho pižma (= ambrum) 118, olejem rybiem (= piscium) 19* *atd.*

rybka, *f.*, piscis: nemož tu rybky nalězti (= pisces omnino) 11*.

rycieř *v.* rytieř.

rychtovati, *v. impf.*, sectari: po ptačiem škfeku věci své richtugi (= sectantur) 114.

rynk, *m.*, platea: prostřed rynku palác jest (= in platea) 74.

ryti, *v. impf.*, [sculpere]: toto písmo rito bývá 55.

rytieř, *rycieř, *m.*, miles: dobří rieteriez jsú (= milites) 121, bieše rytierz muž múdry 36, sto tisíc riezierzow (= militum) 44* *atd.*

rytieřský, *adj.*, militis: k celému rúchu rytierzfke (= militis) 66, rúchu ritierzfke to jest rietierzuo (= militum) 61*, mužie rytierzfci a zpanošili jsú (= milicie vacantes) 81* *atd.*

rytieřstvo, *nt.*, milites: rzieierzftwa i pšcóc (= militum) 53, jakož rytierzftwo sedí (= militum) 66 *atd.*

ryž, *m.*, risum: ryzow požívaji (= riso) 85, 85*, 122; z ryzow (= riso) 123*; kromě

- ryzie (= risum) 123*, †z řzcie pitie činie 85*, kromě ryzow 107*, 70* atd. V. rýže.
- rýže** *f.*, risum: masem, ryzij a mlékem 107*, maso a ryzie jedie (= riso) 27, maso jedie a ryzij (= riso) 26*, mlékem a ryzie živie sě (= riso) 118, pšenice a riže (= risum) 79 atd. V., rýž.
- rýžový**, *adj.*, risi: sbieranie obilé ryzoweho (= risi) 92
- s**, *se*, *prp.*, cum, de. *Před jerovou slabikou* se: fe všemi 6° 23° atd., *před s- často vyzuecháváno*: febuw (= secum) 5, fwym panstvem (= cum baronibus) atd., *před jasnými často psáno z*: z božiem spóso biem 10 (= gubernante deo), z wlastniem králem (= cum 4, z ovocem 95* (*toto dialekticky*), atd. *Sronn.* na sě, spolu, srchu, wespolek.
- I. *S Gt.*: f pastvy sě wrátí 45° atd.;
- II. *S Instr.*: flony a f welbludy (= cum elephantis) 120, f geho fe wfemi 23°, f tiemi fe wfemi (= cum comitiua) 6° atd. *ss.*; f prawem (= merito) 3.
- sad**, *m.*, viridarium: fadowe šcepuow (= viridaria) 57, zahrad a faduow 19°, v těch fadiech (= viridarium) ... do každého fadu 19° atd.
- sagina**, *f.*, sagium: za šest stříbrných fagyn 79° (= sagiis).
sagium 78° atd, *násev wlasný*.
sagrii 26, *jmeno wlasné*.
sáh *v.* sieh.
- sáhnúti**, *v. pf.*, ascendere: jenž by mohli fahnutí v počtu ke 160 tmám (= ascendere) 96, každý t t muin fahne k osmi tisícóm (= ascendit) 95° atd.
- Sachion**, *nl., id.*: o městú Sachyon (= Sachion) 4, 32°.
- Sainfu**, *nl., id.*: (město) Saynfu (= Saynfu) 89°.
- salamandr**, *m., id.*: o salamandru ... o falamandrie ... jsú falamandrowe (= salamandre) 36 - 36°.
- sám**, *pron.*, I. [ipse] II. solus.
- I. sam počítal 10, sobě sam oko wylúpl 15, král gfam zahlédá 49°, gfam k sobě 15, atd.; k tej famey hoře 15° [= idem];
- II. famy tam jedú 126, sam jediný (= una) 119°, kromě famich oslov (= solummodo) 20° atd.
- Samara**, *ur., id.*: (vlast) Samara (= Samara) 104*, 105.
- Samartam**, *nl., id.*; (město) Samartam (= Samarcha) 4, Samartham (*id.*) 29.
- samostriel**, *m.*, ballista: kopie mají, famostrziely ... (= balistas) 81.
- sandalus**, *m., id.*: od fandalow (= sandalis) 99, fandalow červených (= sandalorum) 107.
- sandalový**, *adj.*, sandalorum: ovoce † fandalowe (= sandalorum) 118°.
- saně**, *plf.*, traha: ty jisté fanye ... pod fanye ... každým fanyem (= traha, tragula) 125°.
- sánky**, *pl. f.*, vehiculum: na fanky (= vehiculo) 125°.
- Saracen**, *m., ng., id.*: Saraczeni užtechu ... jako Saracen ... s mnohými Saraczeni (= Saraceni) 16, s mnohým Saracenuow 15° atd.; žoldněře, a zvláště † farczemy (= Saracenos) 108.
- saracenský**, *adj.*, Saracenorum: kámen Saracenkij (= Saracenorum) 29, králów Saracenkych (*id.*) 41.
- † **Sautora** *nl., id.*: (město) † Sautora (= Sonchara) 16.
- sazě**, *pl. f.*: některaké fazie (= exspondium) 21.
- sběhnúti sě**, *v. pf.*, concurrere: že sie jich fbiehne (= concurrunt) 116°, sie mnostvie zbiehne (= concurrere) 40, 94° atd.
- sbieranie**, *nt.*: jen wína sbieranie = vindemia: to jejich wína sbieranye trá (= vindemia) 106. V. sbierati.
- sbierati**, *v. impf.*, colligere: fbieragi pepř (= colligunt) 114°, fbierati kázal děti (= recolligi) 88°, 78 atd. V. sbieranie.
- sbítí**, *v. pf.*, conclave: v hromadu hřebíky fbyty jsú (= conclave) 99°.
sbožie *v.* zbožie.
sbroje *v.* zbroje.
sbúfiti *v.* zbúfiti.
- sčísti**, *v. pf.*, computare: fecztucze dani královi (= computato) 99.
sdělati *v.* zdělati.
- sržěti**, *v. pf.*, sustinere: aby fdrzieti mohl (= sustinere) 125.
- sdýchanie**, *nt.*, conspiratio: toho jejich fdychanije (= conspiracio) 52°. V. úvod.
- sě**, *pron.*, se: *Acc. v. u reflexiv jako* modlití sě atp., pak zasě, před(sě); často psáno omylem: přídálo gfe 15, gfe jim zdáti bude 45, pochýlé gfe 17° atd. —

Gt. od fobie (= a conspectu suo) 39^a *atd.* — *Lat.* vloží fobyje meno (= sibi) 8, navracovati fie sám k fobie 15^a, obdrželi fobyje odpušćenie 3^a, pojme ji fobyje 9^a *atd.* — *Instr.* febuw přinesli (= secum) 5, febu vedli (= secum) 6 *atd. ss.*

Sebasta, *f., nl., id.*: (město) † fšelafta (= Sebasta) 11.

sebrati, *v. pf., congregare*:

I. zberze tři sta tisíc (= congregavit) 52^a, kosti fberucze 86, febrati fie křesťanóm 14, febraw fie s velikém zástupem (= congregato) 39^a *atd.*;

II. kupce zlapají a fberu (= predantur) 116^a.

sěčen, *m., Augustus*: čřvna, srpna a Syeczna (= Junio, Julio et Augusto) 111^a.

sědati, *v. impf., sedere*: naj zemi fiedagy (= sedent) 110^a, na jeho masu fieda (= descendit) 119^a, král feda k stolu (= sedet) 51, kdež v noci oslice fiedagi (= dormiunt) 113^a, 68^a *atd.* V. sědávati.

sědávati, *v. impf., [sedere]*: sieň druhá, jakož král fedawa 66. V. sědati.

sědětí, *v. impf., sedere*:

I. dva fiedita (= sedent) 125^a, sieň, jakož rytieřstvo fedij 66 *atd. ss.*;

II. v němžto fediěffe král (= praesidebat) 5^a.

sědlář, *m., [sellarius]*: mečiěři . . , fedlarzi (= qui operantur sellas) 17.

sědlo, *nl., sella*: střěmeny dlúhé u fedl (= ad sellas) 81.

sědm, *numer., septem*: fědm dní (= septem) 20^a, 17, fědm ran 45^a; vždy po řfědmy (= decem) 45^a, po fědmi dnech 17; *řfi ostatních číslovkách*: fědm sěth ostrovóv 121, fědm a trziedczet . . fědm a cztyry czet 45^a *atd.*

sědmesátý, *numer., septuagesimus*: (lěta) fědmfěfateh^a ófmeho 92^a, (lěta) fědmfěfateh^a druhého 7 *atd.*

sědmerý, *numer., septem*: fědmero království 79.

sědmnáste, *numer., septemdecim*: fědmnašte dní 5^a, let fědmnašte (= decem et septem) 9, fědmnašte ran 45^a, w fědmnašti let starú 9 *atd.*

sědmnástý, *numer., decimus et septimus*: kap. fědmnašta 3^a, 63 *atd.*

sědmý, *numer., septimus*: kap. fědma 3^a, 8^a *atd.*

selhati, *v. pf., [mentiri]*: felhati sě velmi strachuji (= mendacium horrent) 114.

sěm, *adv., huc*: fěm neb tam 22^a, fěm y tam (= huc illicque) 45^a, 43^a *atd.*

Semenach, *nr., id.*: (vlast) Semenach 117 (= Semenach).

semeneč, *m., canapium*: zětrú femenečz mělno (= canapium) 99^a.

sen, *m., somnus*: tak je fěn velmi mořil (= sompno) 92^a.

Sendur, *nr., id.*: (vlast) Sendur (= Sendur) 103^a.

Ser, *nr., id.*: w Ser (= in Ser) 111.

sěknúti *v. řeci.*

sestra, *f., soror*: kromě řšfěft (= sorores) 42

sětie, *nl., sementis*: (obilě) k zřvřě i k fieti (= semente) 70.

sěvřieti, *v. pf., bullire*: (voda) fie fěwřze v suol (= bulire faciunt) 87, až i fěwřže v hromadu (= ebullit) 115^a.

seznati sě, *v. pf., confiteri*: on fie k tomu ke všěmu fěznal (= confessus est) 73.

sežřati, *v. pf., devorare*: hledaje zvěře, aby je fězřal (= ad devorandum) 80.

shladiti, *v. pf., delere*: dešč fhladiti nemóž (= deleri) 50.

shledati, *v. pf.*:

I. fhledaw čtyři sta tisíc . . . proč nefhledal (= congregatis . . . convocavit) 52^a, fhledagicze fie (= congregati) 33 *atd.*

II. chtieše fhledati (= experiri) 8^a, Shledaw jich obyčej (= expertus) 5^a, fhledano bude . . (= patebit) 7^a, 52 *atd.*

shledávati, *v. impf., [reperire]*: jakož fie fhledawa (= apparatus) 52. V. shledati.

shlednúti *v. pf., inquirere*: šle, aby fhledly (= inquirant) 70, aby fhlednucz položěnie 119^a *atd.*

shněti, *v. pf., putrescere*: (obilí) aby nefhnylo (= ne putrescant) 70, když by tělo fhnylo (= putrescerent) 106^a *atd.*

shořěti, *v. pf., comburi*: aby jim nefhorzalo (= ne comburantur) 94^a, aby s nimi fhorzely (= ardeant) 110.

scházěti sě, *v. impf., convenire*: k němu fie fcházěie mnoho kupcův (= conveniunt) 10^a, 112^a *atd.*; jenž fie do města fcházěgi (= conveniunt) 58^a *atd.*

schnúti, *v. impf., arescere*: všěchno vadne a fchne (= arescit) 20, y řfhne tu 124 *atd.*

schovati, *v. impf.*, servare:

I. dóm složiec fchowagie (= servatur) 50, v řádném náčiní fchowagi (= servant) 33 *atd.*

II. kosti jeho v horách v jeskyniach fchowagi (= sepeliunt) 106^a.

† **Schyn**, *nr.*, *id.*: (vlast) † Schyn (= Sinchintin) 54^a.

Siamfu, *nl.*, *id.*: (město) Syamphu . . . Scziannfür (= Syanfu) 90^a.

sieh, *m.*, brachium: na dva fyhi (= brachia) 116, osmdesát fyehouow plátina (= brachia) 26^a *atd.*

siemě, *nl.*, semen: femene Sosiman (= seminis) 107^a, toho fmemene 122 *atd.*

sien, *f.*, aula: (jedna . . . druhá) sien (= aula) 62^a, komnaty a fynie (= camere) 49^a, prostřed † ftieny (= aule) 51 *atd.*

siesti, *v. pf.*, [considerare]: fieducz k tomu stolu 110, y fedu k ftolu (= accedunt) 43 *atd.*

siet, *f.*, rete: železnú fieti (= retia) 57^a.

sila, *f.*, fortitudo: předivnú fylu (= fortitudine) 47^a, jest tak veliké fyli (= fortitudinis) 119^a *atd.*

silný, *adj.*, fortis:

I. psi fylni jsú (= fortes) 125^a, (lidé) jsú velmi fylni (= fortissimi) 17^a tsú jsú velmi † fobne (= fortes) 63^a *atd. ss.*;

II. filnu věži udělal (= turrim fortissimam) 11^a *atd.*

Simulgu, *nl.*, *id.*: k městu Symulgu (= Simulgu) 86.

Singui, *nl.*, *id.*: o městu † Syngnij (= Singui) 4^a, Synguy 91, Syngnij 47 *atd.*

Singuimata, *nl.*, *id.*: (město) † Snyguimata . . . † Synguy 87–87^a (= Singnimitis).

Sir- *v. Syr.*

sjeti, *v. pf.*,

I. (nikdo nemohl přijeti) a nikto z města fgieti (= exire) 102, fgiel s nimi s hradu (= equitavit) 73 *atd.*

II. fgieducze fie (= occurrit) 122 *atd.*

sjezd, *m.*, exitus: fgiezdow, i kudyž by mohli k městu neb od města jiti, káže stríeci (= introitus et exitus) 102.

sježděti sě, convenire: protož tu fgiezdiedi gi fie do města kupci (= conveniunt) 81^a. *V. sjeti.*

sjíti *v. sníti.*

skákati, *v. impf.*, prosilire: dobrovolně do

ohně fkcaciz za nimi (= prosiliunt) 110, umějjechu fskakati (= saltare) 22^a, ujmúčě sě v tanec fskakagi (= saltant) 82^a.

skála, *f.*, mons: kamenie, jenž lámí z fkalý (= de montibus) 71. *Srov.* skalé.

skalé, *nl.*, saxa: po horách i po fskalij (= per saxa) 26. *V. skála.*

sklad, *m.*, [componendum]: by bylo hodné k fkladu takových věcí 112, fklad veliký 10^a *atd.*

skládanie, *nl.*, compilatio: do času fkladanye knih (= compilacionis) 51^a.

sklamati, *v. pf.*, decipere: by byli fklamani (= decepti) 6^a.

sklenúti, *v. pf.*, formare: všichni sklepowé byli fklenuti na slúpě (= formaretur) 29.

sklep, *m.*, testudo: všichni sklepowe (= testudo) 29, 24 jisteb neb fklepow (= arcus) 71^a.

Skolra, *nr.*, *id.*: (vlast) Skoyra . . . † Sekayra (= Scoira) 118.

skonánie, *nl.*, terminus: pak po fkonanie těch čtyřiceti dní (= terminum) 46^a.

skonávati sě, *v. impf.*, terminari: ta řeka fkonawa fie u velikého moře (= terminatur) 79.

skop *v. škop*

skopec, *m.*, aries: berani neb † fczokczowe (= arietes) 18. *V. skopec.*

skopový *v. škopový.*

skoro *v. vskoře.*

skot, *m.*, iumentum: jako fskot (= iumenta) 18 *atd.*

skrovně, *adv.*, (parce): méně jedie a fkrownie (= pauci cibi) 31^a. *V. skrovný.*

skrovný, *adj.*, modicus: na fkrownie stravě dosti mají (= contenti modico) 44. *V. skrovně.*

skrušenie, *nl.*, [paenitentia]: pro fkruffeni toho pokušení 15^a.

skrzě, *l. adv.* omnino, — per medium
II. *prp.* per.

I. fkrzie a fkrzie jalová jest (= universaliter omnino) 32, teče fkrzie řeka (= per cuius medium) 87 *atd.*

II. fkrze to mohl sě slíbíti 9, fkrze kóru jim dadie (= sic) 51, fkrzie kóru 123^a, fkrzye jich udatnost (= per audaciam) 22; fkrzie to slitovánie (= ob hanc . . .) 78^a *atd.*

skúpě, *adv.*, parce: velmi fkupye jsú živi (= parce) 28^a.

skůpiti, *v. pf.*, [coemere]: že jedva skůpi za dva tisíc 66.

skutek *m.*, factum: ve všech svých skutech (= factis) 95^a.

sladký, *adj.*, dulcis: vodu sladku . . . od jedné vody sladké (= dulcem) 31^a.

slaný, *adj.*, salsus: (voda) slana jest 20^a, jedie ryby slane (= salitos) 19, 87 *atd.*

sláti, *v. impf.*, mittere: flý sobě dary (= mittunt) 61^a, 62; posly své flal k němu (= direxit) 108 *atd.*

slávati, *v. impf.*, mittere: do těch ostrovů své posly flawal (= misit) 119^a. *V.* sláti.

slaviti, *v. impf.*, [celebrare]: když flawy hod 50^a.

slavně, *adv.*, solemniter: velmi slavně (= solenniter) 50^a. *V.* slavný.

slavnost, *f.*, gloria: do tej slawnošti (= gloriam) 23.

slavný, *adj.*, gloriosus: mají tu za nayslawnyštie (= gloriosior) 26^a. *V.* slavně.

slapice, *f.*, gallina: tu jsů slapicze (= gallina) 115, 98 *atd.*

1. slepiti, *v. pf.*, caecare: tú jsů slepienij šieleností (= cecati) 35. *Patrně m.* zslpeni.

2. slepiti, *v. pf.*, [conglutinare]: jako hrnce slepene (= fictilia) 37.

slepota, *f.*, caecitas: slepota pohanská (= caecitas) 34.

slepý, *adj.*, caecus: slepij a ohyzdny obyčej (= ceca) 78^a.

slib, *m.*, promissio: podle flybu (= promissionem) 23, jsů sě pod slibem zamluvili (= sub conducto) 72^a *atd.*

slibiti, *v. pf.*, I. promittere II. slibiti sě = complacere. *V.* slibovati.

I. sliby s ním jeti (= promisit) 52^a, flibil jim, že . . . 15^a *atd.*

II. abymohl sie flibiti (= complacere) 9.

slibovati, *v. impf.*, promittere: flybuge Machomet (= promittit) 22^a, flibuge jim (= promittens) 6 *atd.* *V.* slibiti.

sličnost, *f.*, pulcritudo: pro jejich fličnost (= pulcritudo) 16^a.

sličný, *adj.*, pulcher: (mužie) jsů fličzni (= pulcri) 11^a, 22; (Kám) jest velmi fličzni (= pulcher) 55^a, velmi fličzny (= pulcri) 126^a; v jednom fličně údolí (= pulcherrima) 22 *atd.*

* **slimák**, *m.*, conchile: flymaky neb rakvice (= conchilia) 108^a.

slitování, *nl.*, pietas: o slitowani nad chuděmi (= pietate) 70, skrze to slitowanie a dobrotu (= benignitatem) 78^a.

slon, *m.*, elephantus: více slonow (= elephantis) 118^a, slonow veliká věc . . . na flonyech (= elephantis) 120 *atd.*

slonový, *adj.*, elephantorum: zuby slonowe (= elephantorum) 18^a, zubův slonowich (*id.*) 118^a *atd.*

slovo, *nl.*, [verbum]: ta flowa rozuměna . . . 15.

slovutný, *adj.*, principalis: z nich flowutnyštie (= principales) 11.

složiti, *v. pf.*, componere:

I. a) móż floziti i rozložiti (= componi) 41^a, 50 *atd.*;

b) nemě, kde by ji měl floziti k svej vůli (= reponendam) 112;

II. flozil tyto knihy (= composuit) 7^a.

sluha, *m.*, servus: mají fluhí zakůpené (= servos) 81^a, na fluhach (= servis) 37^a *atd.*

sluch, *m.*, oboedientia (?): nenalezneš lidí po fluffie svých pánův (?) (= tante obediencie) 45.

slunce, *nl.*, sol:

I. dřevo sluncze (= solis) 3^a, na východ sluncze (= orientalis) 3, 3^a *atd.*, na vchod sluncze (= orientalis) 10, jiti po větru západ sluncze (= occidentalem) 114 *atd.*;

II. na slunczi sušie (= ad solem) 124.

sluncův, *adj.*, solis: strom Slunczuow (= solis) 21^a.

slunečný, *adj.*, [solis]: horkost slunczna (= ardor) 50.

slúp *v* stlúp.

slúpec, *m.*, columna: děláj flupczie, trámce (= columpna) 50.

slušeti, *v. impf.*, pertinere: což fluffie k mrtvým (= pertinet) 85, což na mě fluffie (= pertinet) 35^a, jakož fluffie (= ordine congruo) 125^a; fluffie pod krále (= subiecta) 27, nechtie veň fluffieti (= obedire) 89 *atd.*

slušný, *adj.*, decens: postavy fluffnej (= decentis) 100.

slůti, *v. impf.*, vocari: vlast, ješto flowe Timochaim 3^a, . . . ješto flowie Formosa 3^a, . . . jenž flowe Tramontana 6 (= dicitur) . . . lidě flowu metritové 46, tak fluoł (= dicebatur) 48^a, jenž flul Chynchýš 4 . . . ; flowiše Rokatel (= diceba,

- tur) 6^a, ... jenž flowieffe stařec (= dicebatur) 3^a, dóm Pavlu flowieffe (= vocabatur) 5, flowieffe pop (= dicebatur) 48^a *atd. ss.*
- služba, f.**, officium: tu službu dokonaji (= officium) 33, w službu královi (= obsequio) 41 *atd.*
- služebnik, m.**, [servus]: měl jest služebniky 22.
- služiti, v. impf.**, servire: pánu služte (= servite) 41, modlám služie (= ydolatre) 26^a *atd.*
- slýchati, v. impf.**, audire: často slychal 15, od hvězdátów slychal (= didicerat) 58, což fem slychal (= audivi) 22, na cestě slychaji hlasy (= audiuntur) 47, 32 *atd.*; pro div neflichano (= incredibile) 118^a: *v. neslychaný.*
- slýšenie, nt.**, [audientia]: u nich slyšenijs mřské jest (= absurdum est) 41^a *atd. V. slyšeti.*
- slyšeti, v. impf.**, audire: slyšeti noviny (= audire) 9, slyšely gfu (= audiverunt) 7, aby zvuk byl slyšan na vše strany (= audiatur) 94^a, slyšeti žádáše (= audire) 6^a *atd. V. slyšenie.*
- slzavý, adj.**, lacrimosus: slzawemij prosbami (= lacrimosis) 2^a.
- smaragd, m., id.:** zafiry, † smyradly (= smaragdus) 109.
- smědý, adj.**, brunus: Smyedie jsú lidě (= brunus) 27, 85^a.
- smělost, f.**, audacia: o smyelošti jejich (= sagacitas) 4^a, jejich zrady a smiclošty (= audacia) 52^a.
- smělý, adj.**, audax: psi jsú tak smieli (= audaces) 86^a, aby smielejšie byli (= audaciores) 120^a *atd. V. směti.*
- směstnati sě, v. impf.**, inire: kteříž sie v nie pro mnoství † smyefati nemohú (= inire) 62^a.
- směti, v. impf.**, praesumere: ktera: smyel sie protiviti (= presumpsit) 52 39^a, nefmiely gfu odpověděti (= ausi non fuerunt) 29, nefmy jiti (= presumat) 50^a, domów nefmegiechu (= proclusus est regressus) 5^a. *V. smělý.*
- smiesiti *v. smiešeti.*
- smieštiti sě, v. pf.**, [locari]: v niež v každě mōž sie smieštieti jeden kupec (= recipit) 99^a.
- smiešeti, v. impf.**, commiscere: semenec s olejem a s vápnm spolu smyefšiegi (= miscent) 99^a, smyefšiegi v hromadu (= commiscent) 124, otruby s vodú smyefšie (= commixtum) 51^a *atd.*
- smilník, m.**, libidinosus: jsú velici smlyncie (= libidinosi) 47^a.
- smilný, adj.**, luxuriosus: smlyny jsú (= luxuriosi) 115^a.
- smilovati sě, v. pf.**, placari: takť sie ten bōh nad ním smyluge (= placatur) 82^a.
- smilstvie, nt.**, luxuria: žádného obyčeje v smylšty (= luxurie) 110^a.
- smiradl *v. smaragd*
- smilúva, f.**, concordia: když smyluwi učinichu (= concordia facta) 103^a.
- smola, f.**, pix: smolu nejsú polity ... smoly nemaji (= pice) 99^a, nepolévaji smolu (= pice) 19 *atd.*
- smrad, m.**, foetor: žádný smrad (= fetor) 33^a.
- smrt, f.**, mors: až do smrty 16, v zlých příhodách na smrt (= mortis periculo) 8, musí za to smrt trpěti (= interire) 39^a, nestrachovali sě smrti (= mortis periculum) 23, o smrti starce (= morte) 4 *atd. ss.*
- smrtedlný, adj.**, mortis: na své smrtedlnie posteli (= in mortis articulo) 3.
- smutný, adj.**, tristis: o žádně smutne věci (= tristis) 22^a, smuten bieše (= tristis) 35^a *atd.*
- snad, adv.**, forsitan: snad někdy (= forsitan) 116^a.
- snadně, adv.**, facilliter: mōž snadnye zvěděti (= facilliter) 96^a; nemohú snadnie sě vrátiti 6. *V. snadný.*
- snadno, adv.**, facilliter: obrátie sě snadno (= facillime) 45^a. *V. snadný.*
- snadný, adj.**, facilis: k snadniejšie nalezení (= faciliorem) 3. *V. snadně a snadno.*
- snaha, f.**, [studium]: s velikú snahu 10.
- snaziti sě, v. impf.**, studere: ihned snazichu sie dokonati (= conabantur) 23^a, sie velmi snazie o čistotu tělesnú (= student) 94^a *atd.*
- snazně, adv.**, studiose: snaznie zjednávaji (= studiose) 42, velmi sě snaznie dáváše (= sic studiebat) 9 *atd. V. snazný.*
- snaznost, f.**, sollicitudo: věrnej snaznosti (= sollicitudinem) 8^a.
- snazný, adj.**, sagax: v kupectví snazniejšie (= sagaciores) 48^a. *V. snazně.*
- sněšti, v. impf.**, pati: ač mōž to statek sněšti (= paciantur) 37^a.

snieħ, m., nix: fnyeh sě zrytil (= nives) 6, pro veliké fnyehy (= nives) 6 *atd.*

sniesti, v. pf., comedere: v údolí maso fnedie (= comedunt) 113^a, tolik fnye (= cibum sumit) 120 *atd.*

snieti, v. pf., [demere]: srst s nich všude feymu (= depilant) 105.

sniti v. pf., discedere:

I. fendu s cesty (= ducuntur ad devia) 32, nikdy fnyti nemuž (= discedant) 85^a *atd.*;

II. doluov fende (= pergitur) 17^a, Seffly fmij na zemi (= descendimus) 105^a *atd.*;

III. od železa fnyti nemohl (= occidi) 101 *atd.*;

IV. fendu fie v hromadu (= conveniunt) 62^a, 20 . . ; fende fe mnoství (= confluit) 66^a *atd.*;

V. tak že fie zende často kóň za dvě stě liber (= ascendit precium) 16^a, kóň fie zeyde za sto hřiven (= ascendunt) 111.

- sob. v. dvénásob.

sobný v. silný.

sobol, m., zambellinus: (mnoho) fobolow (= zambellinorum) 126^a.

sobolový, adj., zambellinus: ty kuožky fobolowe slovú (= zambelline) 124^a.

sobota, f., sabbatum: v fobotu 126^a; do veliké foboty (= sanctum sabbatum) 11^a (= *nc.* bílá s.)

Sogatu, nv., id.: (kniže) Sogatu (= Sogatu) 103^a.

socha, f., [malus]: čtyři fochy (= malos) 9^a, má jedínú fochu (= arborem) 19 *atd.*

sokol, m., falco: fokolowe šlechtíl (= falcones) 17, 26 *atd.*; neznámi Sokolowe (= girfalci) 126^a.

sokolčí, m., falconerius: jeda Sokolczimi . . vyjede Sokolczich (= cum falconeriis) 64^a.

sokolový, adj., falconis: jakžto fokolowe paznechty (= falconis) 80.

sól, f., sal: tej foly (= salem) 20^a, Suol v kotlích vařie (= sal) 78^a *atd.*

Soldaida, nr., id.: (vlast) † Galdayda (= Soldadia) 5.

solnice, f., salina: všude folnycz jest mnoho (= saline) 90^a.

sonagri 69^a *slovo vláské.*

† **Sonderba, nv., id.:** (král) † Sonderba (= Sendeba) 108.

Sopurgam, nl., id.: město, ješto slove Sopurgam (= Sopurgam) 4, 23^a.

sosima 107^a 122 *název vláský.*

* **sosnový, adj., pinus:** fofnowe° neb borového dřievie (= pinus) 38^a.

spadnúti, v. pf., cadere: aby špadna zabil sě (= cadat) 119^a.

spálenie, nl., [combustio]: k špalenij nésti 33. *V.* spáliti.

spáliti, v. pf., comburere: káži špaliti (= comburi) 33, na ohni špale . . těch věcí špalenich 43 *atd.* *V.* spálenie.

spasitel, m., [salvator]: všech věrných † špalitelý 14^a, haněti špasitele 54^a *atd.*

spáti, v. impf., dormire: když špachu (= dormientes) 93, aby žádný nespál (= ne dormiat) 32, s svú ženímú špaffe (= dormiebat) 53^a.

špatřenie, nl., consensus: z společnieho šúdu svého špatřenie (= consensu) 53. *V.* špatřiti.

špatřiti, v. pf., perspicere: špatřiezce špůsobenie (= perspecta) 33, 71^a *atd.* *ss.* *V.* špatřenie.

špěci sě, v. pf., conglutinari: (pára) špěče fie na tom roště (= conglutinatus ad cratem) 21.

špěš. v. špieš.

špieše, adv., cito:

I. jímž nayšpiešie mohl (= quam cito) 53^a *atd.*;

II. že sě špiešie zelená jicha zdá nežli voda (= pocius) 20.

špieti, v. pf., alligare: v púta špieti (= alligentur) 76.

špiti sě, v. pf., inebriari: až gfu fie všickni špylí (= inebriati sunt) 92^a.

špitométi, v. pf., [domari]: mnoho lvón špytomegie . . a když † žpitonyegie (= domestici) 47^a.

šplěsti, v. pf., componere: dóm ze třstie špletenij (= compositam) 50.

špodium 21 *název latinský.*

špojiti, v. pf., componere: z desk špogenu (= compositam) 33.

špolečni, adj., communis: z společnieho šúdu (= communi) 53.

špolek v. vespolek.

špolni, adj., communis: obecnú a špolni švorností (= communi) 5.

špolu, adv., pariter: všech špolu 9^a, když špolu jeli 7, s ním špolu (= pariter) 6,

- deset dní spolu (= continuus) 36^a atd. ss.
V. pól a s.
- spomenúti**, *v. pf.*, [reminisci]: spomenul na ta slova 15^a.
- spôsob- *v.* způsob-
 sprav- *v.* zprav-
- spravedlivě**, *adv.*, rationabiliter: ktorá viera měla by spravdliweiffie následována býti (= rationabilis) 6^a. *V.* spravdliwý.
- spravedlivý**, *adj.*, [iustus]: bôh spravdliwy 54^a. *V.* spravdliwé.
- spravednosť**, *f.*, iustitia: o spravdnofti (= iusticia) 4^a, spravdnoft činie 45^a (*id.*), spravdnoft držie (*id.*) 6 atd.
- sprostiti**, *v. pf.*, liberare: ráčil sprofticzi práce (= liberavit) 10.
- sprostnosť**, *f.*, [simplicitas]: dobré sproftnofti človek 15.
- sprostý**, *adj.*, simplex: tú travú sproftu (= simplici) 43^a.
- sprvu**, *adv.*, [primo]: sprwu popsal 126^a; *v.* prvý.
 srankolín *v.* frankolín.
- sraziti sě**, *v. pf.*, concertare: když sie zástupové tepúie † hraže (= concertassent) 5^a. *O chybě v. úvod.*
- sřeknutí sě**, sřěci, sřeknutí sě, *v. pf.*, condicere a tak ferzknu sie že (= condixerunt) 52^a, jakož sie † rzekly bychu (= designatum) *t. atd.*
- srna**, *f.*, damula: mnoho jelenów, Sřn (= damule) 77^a, jsú jelenové, řrnij (= damule) 49^a, 119; na řrnu (*id.*) 50 atd.
- srnka**, *f.*, damula: zajiečkové neb řrnky (= damule) 67.
- srpěn**, *m.*, augustus: července, června a řrpna (= agosto) 50.
- srst**, *f.*, pili: řřit bielú mají (= pilos) 17^a, na řřty 120^a, 45^a (= in pilo), řřty mají po životě... (= pilos) 47^a.
- sřubiti**, *v. pf.*, [componere]: bývají domkové z dříví řrubenij 34.
- ssedati**, *v. pf.*, descendere: řředawffe s koni (= descendentes) 83^a.
- ssiesti**, *v. pf.*, [descendere]: sřydeffe na zemi s lodí 100^a.
 sskra *v.* dska.
- ssťati**, *v. pf.*, sustinere: žádný zvěř jemu řřtati nesmí (= sustinere) 80.
- ssťupiti**, *v. pf.*, descendere: zase řřupiec z moře... když řřupye do moře (= descendunt) 108; když nechawše lodí řřupily na zemi (= venerunt) 101^a atd.
- sšivati**, *v. impf.*, consuere: řřywgagie je řřadvami (= consuuntur) 19.
 stačiti *v.* statčiti.
- stádo**, *nl.*, grex: Stada veliká (= greges) 10^a, s svými řřady 41, řřady a s dobyt- kem (= greges) 11 atd.
- stáhnúti**, *v. pf.*, ligare: řřahnucz sobě silně břichy 69 (= ligantes).
- stan**, *m.*, tabernaculum: jakžto řřanij (= tabernaculorum) 41^a, řřanowe... řřan... řřanuow (= tentorium) 65^a atd.
- stánek**, *m.*, tabernaculum: jedno malý řřanek (*id.*) 44.
- stánie**, *nl.*, manendum: mají řřanye uložití a zjednati 68, miesto sobě k řřany zvolí (= ad manendum) 65^a atd. *V.* státi.
- stanovišče**, *nl.*, mansio: do priebytków neb řřanowyřřcz (= mansiones) 68^a, do najbližšieho řřanowyřřcze... k řřanowyřřcze (= mansionem) 69^a.
- stáře**, *f.*, aetas: *jen adv. Acc.*: jsa w řřarzi let řřidceti (= etatis) 52^a, již bieše patnást let řřarzij (*id.*) 7^a. *V.* starý.
- stárec**, *m.*, senex: řřarzcex z hor (= senex) 3^a, 22, 22^a; toho řřarcze (= senis) 4 atd.
- starodávný**, *adj.*, [antiquus]; *jen řřčení* za řřarodawna (= antiquitus) 11^a. *V.* starý a dávný.
- starostý**, *pl. m.*, parentes: řřarostij a řřá- telé (= parentes) 43^a, vrátíi jejích řřarostam (= parentibus) 76^a, 82 atd.
- starý**, *adj.*, antiquus: krále řřareho (= antiquum) 103^a, řřarich svých řředších (= antiquorum) 124, řřarzie i mladí 15^a, řřarřie mějše; meno.. (= natu maior) 5, od svých řřarřich (= senioribus) 35^a, čtyřem nayřřarřijm (= senioribus) 118 atd. ss.; (dceru jednu) w sedmáste let řřaru (= annorum septemdecim) 9; za řřarodawna (= antiquitus) 10^a. *V.* starodávný, stáře a dávný.
- Stasem**, *nl.*, *id.*: o městu řřtařřem (Scas- sen) 4.
- statčiti**, *statčiti, stačiti, *v. impf.*, I. sustinere, II. sufficere.
- nemohli by řřatřřtyi práce (= sustinere) 125^a, koni řřatcziti mohú (= per durare) 69 atd.
  - nemóž řřatcziti (= sufficere) 31^a, ně která řřatczí padesáti kupcóm *t. atd.*

- se všech čtyř stran (= lateribus) 15. † krafné puolnoci (= versus) 38, těmi Stranamy... mezi stranu na vzchod slunce (= plaga) 28°, ve strať ku puolnoci (= ad acquilonem) 11, na jednej strany ryto bývá (= ex uno latere) 55, s jedné strany... s jiných stran (= latus) 21°, s jednej strani... s druhej strani (= latere) 11° *atd.*
- II. jednej strane převzděli (= části) 40, s které stranij domu . ta neb ona strana (= pars) 33°.
- strast**, *f.*, periculum: pomoci z té strafti 14°, takú straft (= periculum) 23°, všelikej strafti sě poddadúce (= periculo) 23 *atd.*
- stratiti *v.* ztratiti.
- strava**, *f.*, expensa: se vši fitrawu (= victu) 9°, potřeba na strawie (= expensa) *ss. atd.*
- stráž**, *m.*, custos: po dvě stú straży (= custodes) 45, jich ráčil straz býti (= liberavit) 10 *atd.*
- strážě**, *f.*, cura: sú poručeny v straży (= sub cura) 56. *Srovň.* sraziti.
- strážný**, *m.*, custos: káži straznym (= custodibus) 126, králových straznych (= custodibus) 53 *atd.*
- střed**, *f.*, mel: vina, strzedy i mléka (= melis) 22°.
- střela**, *f.*, [sagitta]: šípy neb strzely 54, všechny strzely, kterýmiž stříleje (= sagittas) 81, *atd.*
- střelba**, *f.*, [iacula]: člověk na koni s strzielbu (= cum arcu) 86°, všickni strzielbu vystřielel (= sagittas) 84.
- střelec**, *m.*, sagittarius:
- I. strzelci udatní (= sagittarii) 26°, strzelci dobří (= sagittarii) 11° *atd.*
- II. (mečieři...) strzelci (= qui operantur arcus) 17.
- střelnice *v.* střílnice.
- střemen**, *m.*, strepa: jezdcí strzemeny dlúhé mají (= strepis longis utuntur) 80°.
- střetnutí**, *v. pf.*, occurrere: Tataři chutně strzetnvcze sie s nimi (= occurerunt) 83°, kterak je najprvé ráno strzietne (= occursum habet) 104° *atd.*
- střevic**, *m.*, [calceus]: dva strzewicze 15.
- stříbrnicě**, *f.*, vas argenteum: zlatice i strziebrnicze (= argentea vasa) 55.
- stříbrný**, *adj.*, argenteus: má přivázaný strziebny plátec (= argenteam) 65, rudy strziebrne (= argenti) 126°, strziebrnymi nitmi 61, rudy strziebrnej (= argenti minere) 49 *atd.*
- stříbro**, *nl.*, argentum: hřiven strziebra (= argenti) 16°, v rudě strziebro (= argentum) 26 *atd.*
- střieci**, *v. impf.*, custodire: strzieti cest (= custodiri) 53, ty jich velmi pilně strziehu (= curam adhibent) 56 *atd.*
- středný**, *adj.*, mediocris: lodí strziedmich bez čísla (= mediocres) 87°.
- střielenie**, *nl.*, [sagittatio]: ranili strzielenym mnoho slonóv (= sagittis) 83°. *V.* stříeleti
- stříeleti**, *v. impf.*, sagittare: vždy zasě strzielegicz (= sagittantes) 45, sě bijechu a stryelechu 54 *atd. V.* stříelenie.
- stříelnicě**, *f.*, propugnaculum: hrady dřevěné s strzieldnyczemy (= cum propugnaculis) 105°.
- strojiti *v.* stropiti.
- strom**, *m.*, arbor: dřevo neb strom... toho stromu... dřeva neb stromu (= arbor) 21°.
- stropiti**, *v. pf.*, facere: spievanie veliké stropie (= faciunt) 51°, aby hry stropily (= ludis vacare) 34°; *mor. 2*
- strýc**, *m.*, patruus: stricz jeho (= patruus) 3, stryc jeho jeden (= patruus, 52°.
- studenost**, *f.*, frigus: pro velikú studenost neb zimu (= frigus) 46°.
- studený**, *adj.*, frigidus: ta vlast studena jest (= frigida) 26, vlast studena velmi 126° (*dvakrát*) *atd.*
- studnice**, *f.*, fons: má studnycze (= fontes) 125, studnycze veliká (= fons) 11.
- studničný**, *adj.*, puteorum: z studnicnych vod (= de aqua puteorum) 79°.
- stúpiti *v.* stšúpiti.
- stvořitel**, *m.*, creator: stwzitele všech věcí (= creatoris) 3.
- stvrđiti**, *v. pf.*, firmare: hřebiky jsú sbity a stwzryeny (= firmate) 99°, nejsú stwzryene železem (= firmate) 19° *atd. V.* stwzryenie, stwzrovati.
- stvrđnutí**, *v. pf.*, consolidari: suol varie, v formičku lejí a tu sie † stwrdnu (= consolidatur) 78°.
- stvrzenie**, *nl.*, [confirmatio]: čekali stwzryeni papežova (= creacionem) 7°. *V.* stvrđiti
- stwrzovati**, *v. impf.*, firmare: jich řebiky nestrwrzugi, ale stwzrygi... (= firmantur — configuntur) 19.
- styděti sě**, *v. impf.*, erubescere: z nahoty

fiē nefidie (= non erubescunt) 114,
 † nefiedieze sie posmívati (= non ven-
 rentes) 54^a. nerodte sie za to stydiati
 (= erubescere *t. atd.*)
 † **Suciordia**, *m., id.*: (vlast) † fucziorezia
 (= Fuciorcia) 54^a.
súd, *m., iudicium*: o fudech (= de iudi-
 ciis) 4^a *atd.*
súdca, *m., iudex*: mají fudcze a písae
 (= iudices) 68^a.
súdiť, *v. impf.*, iudicare: teprv fudie který
 den . . (= iudicant) 33.
sudlice, *f.*, lancea: fudlicz užívaji (= lan-
 ceis) 98.
sucho, *nt.*, ariditas: fucho veliké . . . pro
 fucho (= ariditas) 21. *V.* suchý.
suchý, *adj.*, siccus: dřevo fuche (= sicca)
 3^a *V.* sucho.
suk, *m., nodus*: třtie na fuczích pře-
 zuji (= iuxta nodos) 50, mezi dvěma
 fukoma (= nodos) 75^a.
sukno, *nt.*, pannus: dělaji sukna (= panni)
 48.
suma, *f., id.*: počítajce fumu jeho užitkóv
 97.
sup, *m.*, [vultur]: (gurfalegové jsú ti), ješto
 fupa neb káni uhonie 46^a.
súséd, *m.*, vicinus: přítelē fufede (= vi-
 cinii) 20, 94^a *atd.*
sušiti, *v. impf.*, siccare: rybám fuffseným
 (= siccos) 124, ryby fuffieze (= siccant)
t., niti fuffye na slunci (= desiccantur) 36
atd.
Suttur, *m., id.*:
 I. *nr.* (vlast) Suttur (= Siccuin, Suttur)
 4, 36^a;
 II. *nl.* město slove Suttur 36^a.
sváda, *f.*, commotio: když fwada jest
 (= commotio) 94^a.
 svadba *v.* svatba.
sváletí, *v. pf.*, commiscere: v hromadu
 fwalegy (= commiscent) 124.
svárliivý, *adj.*, rixosus: lidē fwarliiwj (= ri-
 xosi) 16^a.
svatba, **svadba**, *f.*, nuptiae: veliké fwadbi
 dělaji (= nupcias) 42.
svátek, *m.*, [festum]: o fwatfch tatar-
 ských 4^a.
svatost, *f.*, sanctitas: moci fwatofli své
 (= sanctitatis) 51, vól tak veliké fwatofli
 jest (= sanctitatis) 113 *atd.*
svatý, *adj.*, sanctus: anjel fwati 14^a, fwa^o
 Jana (= beati) 4, fwati otcové 14^a, fwate^o

Linharta (= sancti) 11^a, života fwate^o 15,
 k fwate^o apoštolu (= beati) 112^a, jeho
 fwate milosti 14^a *atd.*
svázati, *v. pf.*, ligare: kázal fwazati a fwie-
 zicz voziti (= ligari . . . ligatumque) 54^a.
svědčiti, *v. impf.*, testimonium perhibere:
 jim fwiedzieffe (= perhibebat testi-
 monium) 7^a.
svědectvie, *nt.*, testimonium: dobré fwie-
 dieczty (testimonium) 3.
svědečný, *adj.*, testimonialis: dsku fwie-
 decznu (= testimoniale) 6^a, fwiedieczne
 znamenie (= testimoniale) 69^a *atd.*
svědomia, *nt.*, conscientia: bezpečným
 fwiedomím (= conscientia) 3.
svědomý, *adj.*, notus: ty věci fwiedomy
 byly (= nota) 7^a.
svěřepice, *f.*, equa: klisice veliká neb
 fwyrzepyce (= equa) 111^a.
svěsti, *v. pf.*, seducere: jsúce fwedenij
 diabelským oslepením (= seducti) 43^a.
svět, *m.*, mundus:
 I. ve všem fwietie (= in universo)
 45 (= in mundo) 26; w fwietie vyšší
 28 *atd.*;
 II. na onom fwietie (= vita alia) 22^a.
světle, *adv.*, lucide: ani tak fwietle hoří
 (= lucidus est) 28. *Srovn.* světlý.
světlo, *nt.*, lux:
 I. na fwyetlo vyjeti (= lucis) 126 *atd.*;
srovn. světlý, světle.
 II. (kdo v noci jde) musí v ruce fwyetlo
 mieti (= lumen) 58^a.
světlý, *adj.*, splendidus: jest fwietly pře-
 velmi (= splendidus) 108, tvář červenú
 a fwietlu (= candidum) 55^a. *V.* světle a
 světlo.
 sviecz- *v.* svitěz-
sviece, *f.*, luminare: mnoho fwiecz rozžē-
 haji (= luminaria) 51^a, 82^a *atd.*
svině, *f.*, sus: nenie ovec, než oslovē, kozy
 a fwienie (= sues) 97^a, v blátē bydlí jako
 fwynie (= sus) 105; divoká s.: divoké
 fwynie (= apros) 63 *atd.*
sviní, *adj.*, porci: hlavy fwynie, beranie . .
 (= porci) 102^a.
svinúti, *v. pf.*, convolvere: jiný čas fwynucz
 a složiez (= convoluta) 50.
svitězenie, **svicezenie**, *nt.*, victoria: o jich
 fwietiezeni (= victoria) 4, po fwieczezenie
 (= victoria) 39, velikeho fwietiezeni (= vi-
 ctorie) 50^a *atd.* *V.* svitěziti.
svitěziti, *v. pf.*, victoriam obtinere: nad

nimi swietiezicz (= victoriam obtinent) 45, Alan fwytiezij (= victor extitit) 5*, *atd.* *V.* switězenie a switězovati.

switězovati, *swicezovati, *v. impf.*, [victoriamobtinere]: v bojích zwieczezugij (= victoriosi) 43*. *V.* switěziti.

swobodně, *adv.*, libere: nedá jich fwobodnye loviti (= libere) 77, móż fwobodnie jeti (= libere) 17, fwobodnegie psáti 20 *atd.* *V.* swobodný.

swobodný, *adj.*, exemptus: jsú fwobodni a vysvobozeni ode všech daní (= exempti) 69*.

swobodstvie, *nl.*, [privilegium]: což jim milostí neb fwobodftwie podá 55.

svůj, *pron.*, suus:

- I. myšlení fwa 14*, zpovědníku fwemu (= suo) 3, na fwe smrtedlné posteli 3, všechny fwe lidi 22, wflem paláci 22*, vše fwu spôsobili 5, vlastní fwu lodí (= propria) 5, fwych okolních (= suorum) 26, po fwe vůli (= felicitater) 5 *atd.* *ss.*
- II. má † fweij jazyk (= propriam) 27*; na fwem myštu popsáno (= suo loco) 41, na fwě miestě bude psáno (= suo loco) 6 *atd.*; aby fwe navščívili (= suos) 7*, (mniece) by se již fwogj wrátili (= suos) 102 *atd.*; (každý svůj díl) o fwe přezdil 74*.

svolati, *v. pfc.*, advocare: fwolaw křesťany (= advocans) 54*, 78 *atd.*

svornost, *f.*, concordia: spolní fwornosti (= concordia) 5.

svrchní, *adj.*, superior: pod fwrchnem rúchem (= superioribus) 42*, fwrchni pokoj (= tectum) 57 *atd.*

svrchu, *adv.*, superius: fwrchu psáno stojí (= in superioribus) 124. *Srovn.* vrch, s a následující dvě složeniny.

svrchujmenovaný, *adj.*, praefatus: (pánův) fwrchugmenowanich (= prefatos) 6*. *V.* jmenovati a svrchu.

svrchupsaný, *adj.*, dictus: fwrchu psáni pán (= dictus) 10. *V.* psáti a svrchu.

syn, *m.*, filius: nalezl fyňa 7*, fyn jeho (= filius) 9*, fyn páně Mikulášuov (= filius) 8*, když fyn jest neb pacholík 81* *atd.*

† **Syndalyn**, *nl.*, *id.*: (město) † Syndalyn (= Syndacui) 49.

Syndynfu, *nr.*, *id.*: (vlast) Syndynffu (= Syndynfu) 74*.

synův, *adj.*, filii: bez péče synowy jsú (= filii) 81*.

Syrochum, *nr.*, *id.*: přes Syrochum (= Syrochum) 90, 91, 72, 47 *atd.*

syrový, *adj.*, crudis: fyrowe maso takto jedie (= carnes crudes) 79*, toho třstie fyroweho (= viridibus) 75*, listie fyroweho neb zeleneho ... zeliny fyrowey ... všeecko fyrowe (= viridia) 114*.

šafrán, *m.*, crocus: kvietie podobné k šaffranowij ... jako i šaffran 97* (= croco. crocus).

šálenie, *nt.*, illusio: tiem šfalenym (= illusions) 32. *V.* šielenie a šieliti.

ščekánie, *nt.*, latratus: psi s velikým šfciekánym běžie (= latratu) 86* *V.* ščekati.

ščekati, *v. impf.*, latrare: psi šfciekagiecie za nim ... (= latrando) 86*. *V.* ščekánie.

ščeně, *nl.*, catulus: leží u králových noh jako šfczenye (= catulus) 63.

ščeň, *m.*, arbor: nenie tu šfczepu (= arbor) 21, tu jest šfczepuow dobrých (= arbores fructifere) 17*, 103* *atd.*

ščestie, *nl.*, prosperitas: za zdravie a za šfczestie (= prosperitate) 61*.

šciep, *v. impf.*, scindere: Šfczepagi to třstie (= scindunt) 91*, to třstie se krúti a šfcziepa fie (= scinduntur) 75* *atd.*

šeddesát - v. šedesát-

šedesát, *numer.*, sexaginta: w šfedefatij dni 63, w šfedefati milech 23*. 104 *atd.* (= sexaginta).

šedesátý, *numer.*, sexagesimus: kap. šfedefata 4*, 44; *při druhých číslovkách*: kap. šfedefata prwa 45*, 4* *atd.*; kap. LX^{ia} druh 4*, 46, léta šfedefate^o dru^o 23*, léta šfedefate^o druhého 83; kap. LX^{ia} třzeti 4*; kap. šfedefata cztwrta 48; kap. LX° pata 4*, 48; kap. LX° šfesta 4*; kap. LX^{ia} šfedma 4* *atd.*

šelma, *f.*, epitimia: šfelma neb mor na dobytku (= epytimia) 70.

šenktyš, *m.*, mensa: koflíkové s šfyenktyffy (= mensa) 51.

šerednost, *f.*, turpitude: taková šferednosti (= turpitudine) 35.

šeredný, *adj.*, turpis: šferedny zákon (= turpissimam) 30, přikázanie šferedne (= nepharia) 27, 76 *atd.*

šerý, *adj.*, griseus: Šfyra zvierátka (= narii) 124*, 125; jsú šferzie (= grisei coloris) 49*, 71* *atd.*

- šest**, *numer.*, sex: šest let ... po šesty letech 40^a, šest z nich ... šest jiných 56. 98 ...; *při jiných číslovkách*: šest feth 9^a (= sescenti), let šest a dwadřieti 10 *atd. ss.*
- šestery**, *numer.*, sex: byl jsem w šesteru království (= sex) 104^a. *V.* šesteronásob.
- šesteronásob**, *adv.*, sex: šesteronásob dskami opeřena (= sex tabulis) 100.
- šestinedělnice**, *f.*, [puerpera]: přátel jej navščeuvj jako šestinedielniczi 81^a.
- *šestnáste**, *numer.*, sedecim: do šestnašti 120^a, šestnašte dni 35^a, 87^a, 93 *atd.*
- šestnástý**, *numer.*, decimus sextus: kap. šestnašta 3^a.
- šestý**, *nume^a*, sextus: přitřhl k ř šesttemu městu 89, kap. Šefla 7^a, 3^a; sefty kublaj 40^a (= sextus); léta šefte^a a padesátého 52, kap. šedesát šefla 4^a *atd. ss.*
- ševčík**, *m.*, [sutor]: ten sewczik .. sewczika toho ... jednomu sewczykowi 14^a až 15^a.
- šielenie**, *nl.*, illusio: Sfylenie diabel-keho 32 (= illusiones); *v.* šálenie a šieliti.
- šielenost**, *f.*, dementia: tú sfylenostij (= demencia) 35.
- šieliti**, *v. pf.*, dementare: ti gfu tak od modl šfiielenij (= dementati) 78, šfieleffe tu zemi (= delusit) 23^a. *V.* šielenie.
- šije**, *f.*, [collum]: na šfigi mají hrby (= super humeros) 17^a.
- šik**, *m.*, ordo: to takým sfykem držie (= ordine) 45.
- šikovanie**, *nl.*, gubernatio: w sfykowany a zjednávaní (= gubernacione) 44^a. *V.* šikovati.
- šikovati**, *v. impf.*, ordinare: a tak sfykugie všeko vojsko (= ordinatur) 44^a. *V.* šikovanie.
- šindel**, *m.*, tegula: dva sfyndely udělaj (= tegule) 50.
- šíp**, *m.*, sagitta: šfiepem zastřelen (= sagitta) 40^a, sfypuow množstvie ... sfypi vystřielechu (= sagittae) 54.
- šíře**, *f.*, latitudo: jest sfyrzy na loket (= grossicie) 108, na dli a na sfyryz 27^a, 31^a (= per latitudinem), u velikej sfyryzi (= latitudo) 18, 58 *atd.*
- širokost**, *f.*, ambitus: má šfirokořt čtyři míle (= ambitus) 56^a.
- široký**, *adj.*, latus: ocasy sfyroke (= latus) 18, jest naysfyrřij (= ampliorem) 26^a *atd.*
- škaredý**, *adj.*, deformis: ženy šfkarede jsou velmi (= deformes) 120, od šfkarede^a diabla (= sathana) 41 *atd.*
- škoda**, *f.*, damnum: mnoho šfkody (= dampna) 126.
- škop**, *m.*, aries: toho šfkopa obětuje (= arietem) 32^a, krásného šfkopa *l.*, vezmú šfkopy s černými hlavami (= arietes) 51, šfkopy veliké (= arietes) 28, zabijřice šfkopi 82^a, jsou šfkopowe větří 113^a (*id.*) *atd.*
- škopec**, *m.*, aries: musie toliko a toliko šfkopczow zabiti 82^a (= arietes) *V.* škopec.
- škopový**, *adj.*, [arietum]: zvařiti to maso šfkopowe 32^a.
- škořice**, *f.*, cynamomum: veliká věc šfkorřice (= cynamomum) 77.
- škřek**, *m.*, [clangor]: po ptařiem šfkrřicku věci rychtují (= augurium) 114.
- šlechtnost**, *f.*, probitas: mudrosti a šflechetnosti (= probitate) 52.
- šlechtný**, *adj.*, probus: šflechetnij jsou (= probi) 27^a, jest velmi šflechetny ... synów šflechetnych velmi (= probos) 56^a.
- šlechtic**, *m.*, baro: pánové neb šflechticzi (= barones) 9, ten šflechticz neb pán (= baro) 7 *atd.*
- šlechticna**, *f.*, nobilis (femina): šflechticzny tej vlasti (= nobiles) 26^a.
šlechtilý *v.* zšlechtilý.
- šlepěje**, *f.*, vestigia: šflepegie zahladí (= vestigia) 31.
- šňóra**, *f.*, corda: visí šfnora hedvábná ... na té šfnorzie (= corda) 109; *mor. p*
- špatný**, *adj.*, [malus]: nohy všecky špatne 111^a.
- špice**, *f.*, acies: biechu na prvě šfpiczi (= in prima acie) 83^a.
- špilmán**, *m.*, mimus: žakěti neb špilmáni (= mimi) 84^a.
- šturm**, *m.*, [impetus]: dobýváje šfturmem (bellans appropinquasset) 40^a.
- šupina**, *f.*, ? : má na sobě jiezky neb šfupyňi (= cricios *atd.*) 21^a. *V.* jiezka.
- švec**, *m.*, [sutor]: odpovie šfwecz ... pane šfwecze 15.
- ř, cj.**, enim: nebt jest byl (= enim) 10, tiem občejem 61, muřit smrt vzieti 39^a, gřut tu křesřané 35^a, protot jsou popsány (= autem) 10 *atd.* *V.* jakožř, toř, řeř.
- ř Taciamordni**, *nr.*, *řd.*: (rovina) Taciamordnij (= Caciámordim) 65^a.
- táhnřti**, *v. impf.*, trahere: *v.* taženie.

- I. tahnuti saně (= trahere) 125^a, kteréžto velblůdi tahnou (= trahuntur) 41^a *atd.*
- II. vojsko tahne (= transitum facit) 36^a *atd.*
- III. pro něž by fie kupci tam tahly 112.
- Taitam**, *nl.*, *id.*: o hradu taytam (= taychan) 4
- tajiti**, *v. impf.*, dissimulare: boje se hněvu tagij tej křivdy (= dissimulavit) 109^a.
- tak**, *adv.*, adeo: tak se prodilo (= adeo) 7^a, tak mali jako velicí 14, tak že tudy . . . 5^a; a tak došli (= autem) 6. a tak se dokonává 3, 4^a *atd.* *V.* také, takto, taký.
- také**, *cf.*, eciam: take tázal (= eciam) 6, a take si (= qui eciam) 10^a, i take strýc (= vero) 3, a take kterak (= et) 6, i take (= nec non) 8^a *atd.* *V.* takéž a tak.
- takéž**, *adv.*, similiter: právě takez vypravoval (= similiter) 3, takez jich modly (= similiter) 43, 106 *atd.* *V.* také.
- takový**, *pron.*, talis: takový stal se div (= tale) 29, v takowe noviny 9, takových koní (= huiusmodi) 19, bojiece se smrti takowe 23, TAKOWA příčina (= hec) 52, takovým tažením 125^a *atd.* *V.* takovýž a taký.
- takovýž**, *pron.*, huiusmodi: že takowe kratochvíle (= huiusmodi) 23 *V.* takový.
- takto**, *adv.*, tali modo: takto dělají (= modus talis) 21. kapitoly popsány takto 3. *V.* tak.
- taký**, *pron.*, talis: taku pomoc (= tale) 125, pro taku věc 15, take práce (= tantis) 10, toho takeho pokušení 15^a *atd.* *V.* takýto, tak, také.
- takýto**, *pron.*, talis: takyto obyčej (= talis) 33, takuto spravedlnost (= hoc modo) 45^a. *V.* taký.
- taléř**, *m.*, incisorium: talerzow nemají (= incisoriis) 114^a.
- tam**, *adv.*:
- I. illuc: odjinud tam věsti (= illuc) 123^a, bráti se tam 11^a, sém i tam 22^a, 43^a, 45^a *atd.* (= huc illucque);
- II. [illic]: a tam v těch vodách (= in quibus) 19^a.
- tamarynda**, *f.*, *id.*: kořením, jemuž tamaryndy říkají (= tamarendas) 117.
- Tampinguj**, *nl.*, *id.*: (město) Tampinguy (= Tampinguy) 97.
- Tana**, *f.*, *nr.*, *id.*: království † Tanakambaoch (*lt. orig.* Tana, Cambaoth) 117.
- Tanduk**, *m.*, *nr.*, *id.*: rovně . . . Tanduk (= Tanduk) 39^a.
- Tandynfu**, *nl.*, *id.*: (město) Tandynfu . . . † Kadynfu (= Tanditu) 87.
- tanec**, *m.*, corea: nastrojie tanecz veliký (= coream) 82, ujmu se v tanecz 52^a *atd.*
- tanečník**, *m.*, ludens in corea: jednoho z těch tanecznikuow (= ex ludentibus in corea) 82^a.
- Tangut**, *nr.*, *id.*: (vlasti) Tangut (= Tangut) 32^a, 37, 48; také Tengut.
tantar 91^a *slovo vlaské.*
- tarča**, *f.*, scutum: na tarciech uvieží (= ad scuta) 113, tarceza a kopie (= scuta) 111 *atd.* *V.* Saracén.
- Tatar**, **Tater**, *m.*, *ng.*, *id.*: taterowe 40, Taterove 40; každý tater (= Tartarus) 42^a, o bití Tatarow . . . o pokrmu Tatarow (= Tartarorum) 4, 4^a, od Tateruow 16 *atd.* *ss.*
- tatarský**, **taterský** *adv.*, lingua tatarica: jimžto tatarfky říkají cinici (= lingua tatarica) 63^a; tatarfky slove . . . tateríkye slove . . . 65 *atd.* *V.* tatarský.
- tatarský**, **taterský**, *adj.*, Tartarorum: k Taterfkemu královi (= Tartarorum) 3^a, o obyčejích Tatarfkích 4^a, krále Taterfke (= Tartarorum) 3, zástupu Tatarfke (= Tartarorum) 4^a *atd.* *ss.* *V.* tatarský.
- Tater - *v.* Tatar -
- Tavrlisia**, *f.*, *nl.*, *id.*: o městě Tawryfii (= Taurisia) 3^a.
- Taynfu**, *nr.*, *id.*: (vlast) † Taynfu . . . † Kamifuga (= Tanfu) 72.
- tázati**, *v. impf.*, interrogare: tazal geft gich (= interrogavit) 6^a, pilně geft tazal o . . . (= inquisivit) 6, 102^a *atd.*
- táženie**, *nl.*, tractus: takovým tazeným (= tractu) 125^a. *V.* táhnúti
- Tebeth**, *nr.*, *id.*: (země) Tebeth (= Tebeth) 75^a.
- těci**, *v. impf.*, [currere]:
- I. tak mnoho tecze (= emanat) 11, kteréž tecze z dřevíčka (= fluit) 123^a, potokové teczechu (= fluebant) 22 *atd.*;
- II. sveřepice tecze sie s ořem (= concipit de) 111^a.
- tehda**, *adv.*, tunc: tehda obdržal (= tunc) 54^a, tehda móż 30^a *atd.* *V.* tehdy.
- tehdy**, *adv.*, [tunc]: tehdy je přijal 8, tehdy znamenavše 6, tehdy pak (= quadam

sie) 6^a *atd.*; jestli věčšie věc, tehdy sedmnáste, pakli opět věčšie, tehdy třicet sedm *atd.* 45^a. *V.* tehda.

tějměř, *adv.*, plurimum: teymerz všickni chodie (= ut plurimum) 93.

těkač, *m.*, cursor: jednomu tiekaczowij, ježto běžie . . . jiní tiekaczi . . . toho tiekacze . . . měnie sě tiekacze 69^a.

tělesný, *adj.*, corporis: tielefnu potřebu (= victum) 118, čistotu tielefnu (= corporis) 37^a, 94^a *atd.*

tělo, *nl.*, corpus: tiela mrtvá (= corpora) 4, 33, tiela jejího 15 *atd.*

temnost, *f.*, tenebrae: o vlasti temnošti (= tenebrarum) 126, temnošt slove (= obscuritas) 126 *atd.*

temný, *adj.*, tenebrosus: temne povětrie (= tenebrosus) . . . tu vlast temnu (= obscuram) 126 *atd.*

Temur, *nv.*, *m.*, *id.*: (kralovic) Temur 56, 56^a (= Temur).

ten, *pron. dem.*, ille *V.* jistý, potom, protože, to, točíš, zatiem; tento, týž.

I. tee lodie (= ille) 19, w te zemi (= in regione illa) 3^a, u toho krale (= prefatum regem) 3, toho starce (= eius) 4, s tiem králem (= illo) 4, mezi tiemij (= eos) 48, ty dva (= illi) 8, pannu tu 9^a *atd.* *ss.*; to vše (= per omnia) 3, všeccky ty věci (= hec omnia) 3 *atd.*; k utěšení tiech, ktož . . . 3, ktož umie, ten vylož 26^a, také ti, kteréž . . . , ti přijedú 10^a *atd.*; tott jest ten Marek (= hic) 7^a; (všecko) to geft dobytek, koni . . . (= scilicet) 123^a *atd.*

II. ten jistý *v.* jistý; *rčení stč.* Koturnyks ten pták: datyle to ovoce 19, ten šlechtic neb pán Rogatal 7, v tom městě Akon 7^a, do to města Bochara 5^a *atd.*

III (zdi) čímž výše tiem vždy tenčejší (adeo) 58.

Tenduch, *nr.*, *id.*: (vlast) Tenduch 4^a, o zemi Tengut 48, 48^a (= *lt.* kolísá Tenduch Tengut).

Tengut *v.* Tenduch.

tenký, *adj.*, subtilis: zed tiem vždy ten-czeyffy a užší (= subtiliores) 58, velmi zšlechtilú a tenku kuoru (= subtilissimum) 107.

tento, *pron.*, hic: tyto knihy (= iste) 3, tiechto knih . . . tyto věci . . . tyto knihy

(= huius-hec) 10, tohoto času (= quo) 5, přičina tato byla (= hec) 6, w tiechto knihách (= hunc) 3, tyto věci . . . knihy tyto 126^a *atd.* *V.* ten.

t enž *v.* týž.

Teobaldus, *m.*, *nb.*, *id.*: (legat) Teobaldus (= Theobaldus) 7^a.

tepati sě, *v. impf.*, concertare: tepiechu sie tak (= commissum est) 54, když sie tepucze srazie (= concertassent) 5^a *atd.*

teplíce, *pl. f.*, balnea calida: tu jsú teplíce nebo lázni přirozené horké (= balnea calida) 20.

teplý, *adj.*, calidus: do teplych krajín (= calidas) 41^a.

teprv, *adv.*, [tunc]: spatřiece teprw súdie 33.

tesař, *m.*, faber lignarius: měli smy s sebu své teffarze křesťanské (= fabros lignarios) 91 *atd.* *V.* těžař.

Tesimur, *nr.*, *id.*: o zemi Tefymur 4, 27 (= chessinnur *atp. lt.*).

tesknost, *f.*, taedium: tesknost činichu (= tedium) 54^a, pro tesknost horka (= pro caloris angustia) 111^a.

těsto, *nl.*, pasta: z tiefta (= pasta) 124.

tětřev, *m.*, coturnix: mnoho Tetrzewu (= coturnices) 17, 64^a *atd.*

těž, *adv.*, similiter: tež také (= similiter) 123^a, opět teez za stolem sedie 59^a (= similiter), teez dobytek (*id.*) 124 *atd.* *V.* týž.

těžář, *m.*, cultor: tiezarowe země (= cultores) 74, řemeslnici i † teffarzi (= cultores terre) 74^a *atd.* *V.* tesař.

těžce, *adv.*, graviter: tieztcze sě rozne-móz (= graviter) 7. *V.* těžký.

těženie, *nl.*, cultura: velmi dobré tiezenie země (= cultura) 90.

těžký, *cežký, *adj.*, gravis:

I. zviečata tyezka (= ponderosa) 125, naytieffie lodie (= magne) 87^a *atd.*

II. tak cezke přikázanie (= grave) 35; ženy mužóm nejsú tiezky (= onerose) 42 *atd.*

III. (ženu, ana) dietětem tiezka (= pregnans) 7^a *V.* těžce.

Tigataj, *nv.*, *id.*: bratr Tygatay (= Tygatay) 29.

Tigris, *nl.*, *id.*: potok Tygris (= Tigris) 5^a.

Timočajm, *nr.*, *id.*: (vlast) Tymochaym 3^a, 16, 21^a (= Tymochaym).

Tinguj, *nl.*, *id.*: (město) Tynguy . . . Tynguj . . . Kangnij (= Tingui) 90–90^a.

Tintintalas, *nr.*, *id.*: (vlast) tintintalas 35^a, tej vlasti Tyntintalas 36^a, Tyntyntalas 4 (= chynchyntalas *atp.*)

tislc, *numer.*, mille, *většinou nesklonné*: jeden neb dva tifficz mnichuov 51^a, tifficz mil 118^a, jedno tifficz bizancium 66, po tifficz, po stu 44^a, nad tifficze giezdnými 44^a, nad tifficz tiffyczi 55, dvacet tiefiec-zuow 41, nad,sto tifficzi jest 44^a, čtyři tifficz 118^a, má dvě tifficz mil 119^a, dva tifficz mil 104, 107^a; dvanást tifficz 121, se dva tiefieczemij 83 *atd. ss.*

tisici, *numer.*, millesimus: léta tificziho . . . 7, léta tyfiecziho 10, léta tiefieczieho . . . 83 *atd. ss.*

tisový, *adj.*, ebeni: lesové tiffoweho dřeva (= ebani) 103^a.

tkadlec, *m.*, †textura: když od tkadczce vezme (= ex textura) 36.

tlúci, *v. impf.*, percutare: vezmúce kladivo i tlukú v tu dsku (= percuciunt) 94^a, v moždieři tluku (= conterunt) 36 *atd.*

tlumok, *m.*, capsula: dva tlumoky (= capsas) 62.

tlustost, *f.*, grossities: tlustoť peře (= grossities) 119^a.

tlustý, *adj.*, grossus:

I. rohy tlufte (= grossa) 17^a, z tluftech desk (= valde grossis) 33, velmi tlufte dřevo 21^a *atd.*

II. bude tlufsto (= pinguescit) 28, tlufsti jsú (= pingues) 18 *atd.*

tlúšče, *f.*, latitudo: jest tlufczi na pied (= longitudinem) 108, na 3 kročeje šíři neb tlufczi (= latitudinis) 58 *atd.*

tma, *f.*, obscuritas:

I. pro tmu (= caligo) 126, tmij držie (= obscuritatem) 18 *atd.*

II. v počtu ke stu a šedesáti tmam. A tma slove deset tisíc (= tomani) 96.

-to, *v.* jenžto, kterýžto, odkovadžto, takto, takýto, tudyto *atd.*

točiš, *adv.*, scilicet: léta toczifs . . . (= scilicet) 5, toczis z byvolových . . . (= sive) 42 *atd.*

tolik *v.* toliko

toliko, **tolik**, *adv.*, tot: toliko v počtu (= tot) 96, tolik bude miti (= tot) 34 *atd.*

***toliký**, *adj.*, [tantus]: takú neb toliku vieru . . . že nemají tolike viery 14.

Toloman, *nr.*, *id.*: (vlast) Toloman 85^a (= Toloman).

to ma y n 96^a *název vlaský.*

topazus, *m.*, topazius: mnoho zafirów topazow (= topacii) 108.

tostaor 65 *slovo tatarské.*

tovařiš, *m.*, socius: towarziffie pomínú . . . k towarziffom . . . od towarzifuow (= sociis) 32, z mých towarziffuow 18^a *atd.*

tovařišství, *nl.*, consortium: přebýváje v towarziffwy (= consorcium) 5^a, 110 *atd. V.* tovařištvo.

tovařištvo, *nl.*, societas: towarziffwo spolu činie (= societatem) 108^a, 78 *atd. V.* tovařištvo.

trámec, *m.*, trabecula: dělají slúpce, tramce (= trabecule) 50.

tramvutana 6, 113 *slovo vlaské.*

tráti, *v. impf.*, durare: drahné dní to shieranie jim tra (= durat) 106.

tráva, *f.*, herba: listí i trawa (= herbe) 20.

tráviti, *v. impf.*, [degere]: žádný cizozemec na jiné peníze tráviti nesmie (= expendere) 67^a.

trávník, *m.*, viridarium: mají trawniku mnoho (= viridaria) 19^a, na trawnykij krásné (= campestris) 18^a *atd.*

tržeba, *adv.*, [necesse]: nemnoho tržeba jineho masa (= vix utantur) 124^a.

tržesk, *m.*, sonitus: ten tržek toho pukánie . . . prask a tržek (= sonitus) 75^a 76.

trěst, *f.*, arundo: na dvě rozdělili trěst . . . tej tržty . . . dvě polovici tržty . . . nad těmi tržtyemy (= arundo) 40 *V.* trstie.

trěščeti, *v. impf.*, crepitare: pukaje sě velmi tržficzí (= crepitant) 75^a.

tržeti, *numer.*, tertius: kap. tržeti 3, v knihách tržetich 27^a *atd.*

trh, *m.*, negotiatio: v svých tržech sě vedú (= negociacione) 114, těmi průtky tržie neb trh ději (= expendant) 78^a *atd.*

tři *v.* třie.

trřadvacátý, *numer.*, vicesimus tertius: kapit. XXIII^a 3^a.

trřidcátý, *numer.*, tricesimus: kap. trřiczata 4, kap. trřidczata 23^a; *při ostatních čísloukách*: kap. trřidczata šleřta 85^a, trřidczata fedma 85^a *atd. ss.*

trřidceti, **trřicet**, *atp.*, *numer.*, triginta: do trřidczeti . . . 125^a, wod trřidczeti dnech 31^a, trřidczet hrřiven 16^a, žen trřidczet 37^a, trřidczet dní 63; trřidczet tisíc 101^a *atd. ss.*

trřie, *numer.*, tres: trřie pánové 9, trři leta (= tribus annis) 5^a, po try měsiece 56^a,

- po trzie měsiece 123° *atd.*, vzdáli dvú neb trzi dní 31, na miestech trziech 31°, po trziech měsiečich 9°, trzmy tisici 59 *atd.* *ss.* *Sroon.* tridceti, tŕikrát, tŕináste tŕiadvacatý, *atd.*
- tŕieska**, *f.*, [fragmentum] (?): ščiepajú to tŕstie a ty trziefky pleúú v hromadu 91°.
- tŕikrát**, *numer.*, [ter]: tŕikrat pozvonie (= tŕia signa fiunt) 58.
- tŕináste**, *numer.*, tredecim: trzinafte dní 125, trzidnafte dní *t*, trzinafte do roka 61 *atd.*
- tŕinásty**, *numer.*, tertius decimus: kap. trzinafta 3°, 11 *atd.*
- tripolitanský**, *adj.*, Tripolitanus: Vilém tripolitanfky (= tripolitanus) 8.
- trnie**, *nt*, spinæ jako by byl trnye hrubeho (= spinis magnis) 105.
- trój**, *numer.*, tres: w trogie knihy (= tres) 3, na tre rozdělili (= in tres partes) 74°.
- trpěti**, *v. impf.*, [pati]: má smrt trpěti (= morte moreretur) 55°, horko, jehož trpěti nemohú (= intollerabilem) 19° *atd.*
- tŕstie**, *nt.*, arundines: ze trztie spletený ... trczte, z něhož dělajú ... tiem trztem ... to trztie přeřezují 50 (= arundines), to jisté trztie ... toho trztie syroveho ... 75° *atd.* *V.* tŕieska.
- trúba**, *f.*, tuba:
- I. w trubý i na jiné nástroje (= tubis) 53° *atd.*;
  - II. po trubach vedú vodu (= per aqueductus) 19° *atd.*
- truhla**, *f.*, capsa: ta truhla ... v tu truhlu ... před tu truhlu (= capsa) 33°, truhlu mají (= capsam) 33, 86 *atd.*
- truchlý**, *adj.*, tristis: lid truhel bieše (= tristis) 35°.
- trus**, *m.*, stercus: nalézají v jejich trufu adamanty 113°
- trvati**, *v. impf.*, sustinere: ty dradvy velmi dobře trwagi (= sustinent) 19.
- tržiti**, *v. impf.*, expendere: těmi trzie nebo trh dějí (= expendant) 78°, jiným trziti (= expendere) 57°.
- tu**, *adv.*, ibi: tu jest město (= ibi) 10°, tu ještě by bylo (= in loco qui) 40°, nalez tu mužé (= ibi) 5°, tu v Konstantinopoli 5, tu na té dolině (= ibi) 17°, tu jest kuceřstvie (= illuc) 10°, a tu jsú 5°, často tu přicházie (= illuc) 49 *atd.* *ss.*
- tučnost**, *f.*, pinguedo: tú tucznoŕtie pomaží (= pinguedo) 43.
- tučný**, *adj.*, [pinguis]: tuczmem masem (= pinguedine carnis) 43.
- tudy**, *adv.*, [hac]: tudy jíti 11°, tudy jedúce 5°, tudy všady (= in toto illo spacio) 90° *atd.*
- tudyto**, *adv.*, [hac]: tudyto pojedete (= per nos) 116°.
- Tuj**, *nv*, *m.*, *id.*: (chán) 'tuy (= cuy) 40°.
- tunina**, *f.*, *id.*: ryby, ještě slovú tonina 19, tunyni veliké ... obecně jmenují tunyna 123° *atd.*
- tupý**, *adj.*, [obtusus]: rohy tupe (= acumine carent) 17°.
- turecký**, *adj.*, Turcarum: o tureczkey vlasti (= Turchie) 10°, o zemi tureczfkey (= Turchie) 3°, jazykem tureczkem (= Turcharum) 6°, tureczká země 10° *atd.*
- Turek**, *m.*, *ng.*, Turcus: od Turka (= Turcho) 36, z Turkuow (= Turchi) 10° *atd.*
- turkys**, *m.*, *id.*: turkyffow mnoho (= turchisci) 17, 78 *atd.*
- turonský**, *adj.*, Turonensis: turonsky halěř 67, liber † Tyronfkych (= Turonensium) 16° *atd.*
- tulia 21 *jméno cizí.*
- tuto**, *adv.*, hic: tuto jsú popsány 3, tuto sě musíme vrátiti (= hic) 47 *atd.* *V.* tu.
- tvář**, *f.*, facies: twarz má čerwenú (= faciem) 55°, twarzs ovšem právě jako ... (= effigiem) 122° *atd.*
- tvoroh**, *m.*, lac siccum: mají twaroh (= lac siccum) 44.
- tvój**, *adj.*, [tuus]: oko twe 15 *atd.*
- tvořiti**, *v. impf.*, facere: rozličné piesně tworzie (= faciunt) 82.
- tvrdě**, *adj.*, [dure]: zesnuli velmi twrdie (= gravi sopore) 23. *V.* twrdý.
- twrditi**, *v. impf.*, firmare: lodi twrdye (= firmatur) 99°, chtie twrditi neb opravovati (= reficiatur) 100 *atd.* *V.* tvrzenie.
- *twrdný**, *adj.*, fortis: twrdneffie jsú (= forciores) 27.
- twrdý**, *adj.*, fortis: dřevo má twrdij (= forte) 21°. *V.* twrdě.
- twrze**, *f.*, fortalium: města neb twrze (= fortalicia) 44, dřevené twrze ... v jedné twrzy (= castella) 120° *atd.*
- twrzenie**, *nt.*, [reparatio]: opravování neb twrzenie potřejuje (= ut reficiatur) 100.
- ty**, *pron.*, tu: oko pohorší sie 15, wy ste

- chtěli . . . was přivedli . . . wam beřem 116 *atd.*
- tyden**, *m.*, septimana: na všaký tyden (= septimanis) 49^a, 112^a, aniž tydnow maji (= ebdomas) 37^a, celý tyden (= diebus septem) 18 *atd.* *V.* týž a den.
- týti**, *v. impf.*, impinguari: člověk z něho tyge (= impinguari facit) 19.
- týž**, *pron.*, idem: tez by se přihodilo (= simile) 20^a, jdúce tuoz stranú (= eandem) 30, pro tuz věc (= eandem) 114^a, w temz čísle a w tiz úřad 56, tymf obyčejem (= supra dicto) 125^a *atd.* *V.* též.
- u**, *prep.*, apud: v toho krále (= apud) 3, 6. v moře (= citra) 18^a *atd.*
u v. v a plný.
- ubiti**, *v. impf.*, interficere: až do smrti vbygi (= moriuntur) 45^a.
- ubrus**, *m.*, mappa: rúcha neb vbrus (= mappa) 36^a.
- ubuditi**, *v. pf.*, excitare: od svých vbuzen (= excitatus) 53^a.
- učený**, *adj.*, literatus: dobře vzena bratry (= literatos) 8. *V.* učiti.
- učiniti**, *v. pf.*, facere: sobě vczinil ohradu (= fecit) 22, aby to vczinily 6, vczinicze jeho kázani 23, kterak jsú s papežem vczinily (= egerunt) 8^a, jižli jest tomu bohu dosti vczinieno (= satisfactum esse) 82^a *atd.* *ss.*
- učiti se**, *v. impf.*, informari: aby sie vczily nepodobných věcí (= informari) 2^a. *V.* učený.
- učiti** *v. pf.*, sentire: když vczígí (= sentiunt) 19^a.
- úd**, *m.*, membrum: všech vduow svých (= membra) 55^a.
- udatnost**, *f.*, strenuitas: o vdatnošti (= strenuitate) 4^a, skrze jich vdatnošt (= audaciam) 22, 89 *atd.*
- udatný**, *adj.*, strenuus: vdatnij bojovníci (= strenui) 10^a, v oděni vdatni (= strenui) 11^a *atd.*
- udáviti**, *v. pf.*, occidere: že by zamordovali neb vdawyli (= occiderent) 108^a.
- udělati**, *v. pf.*, perficere: mnoho diela vdie-lagie (= perficiunt) 47^a, věži vdielal gefť (= elevavit) 11^a *atd.*
- uderiti**, *v. pf.*, irruere: na Armeni uderzie (= invasit) 8, na břich vdierzie 45^a, vderziti na nepřátely (= irruere) 52^a, vderziczne na ně (= irruerunt) 92^a, než v hromadu vderzie 53^a, na vojsko vdie-rzie (= irruerunt) 84, naň vderzieti (= invadere) 86^a, chtě vderziti (= invadere) 83^a, chtiyce vderzieti (= invadere) 83, na ně vderzie (= prelium commiserunt) 54.
- udieti**, *v. pf.*, [fieri]: vdaly fe jim kdy (= si opus fuerit) 44.
- údol**, *m.*, vallis: mezi těmi horami a vdoly (= valles) 74, do těch vdoluow (= valles) 113. *V.* údolě.
- údolě**, *f.*, vallis: po vdoly jest jiti (= valles) 28^a, na vdoly tej púšče (= vallibus) 38, někaká vdole . . . v těch vdolech . . . z těch vdole . . . (= vallis) 113—113^a *atd.*
- Uguj**, *ut. id.*: (město) Vgui (= Ugui) 97.
- úfati**, *v. impf.*, [sperare]: v se vřagice 14^a.
- uhladiti**, *v. pf.*, polire: (saně) vhlazene (= politum) 125^a.
- uhlé**, *ut.*, [carbo]: celú noc vhlé chová (= ignem) 71.
- uhoditi**, *v. pf.*, pervenire: neuměli sú k to-vařišóm vhodyti (= pervenire) 32.
- uhodnutí**, *v. pf.*, praedicere: aby pověděli vhodnuce (= predicere) 40.
- uhoniti**, *v. pf.*, capere: na loviech vhonie (= capiunt) 42^a, slona vhonij (= capit) 119^a *atd.*
- uhraditi**, *v. pf.*, claudere: velmi dobře vhradie (= clausas) 41^a.
- Ucham**, *ur. id.*: (země) †Botha (= uocam) 4, †Bochaym 27, do vlasti Vcham 27^a (= Vcham)
- ucho**, *ut.*, auris: přesky u vřfi (= in auri-bus) 26^a, vřfy nemají (= aures) 123^a *atd.*
- uchovati**, *v. pf.*, conservare: syna ráčil vchowati (= conservare) 33, tak sie od horka vchowagie (= liberantur) 19^a *atd.*
- ujieti se**, *v. pf.*, [coepisse]: opět sie vgmu v tanec (= iterum saltant) 82^a.
- ujistiti**, *v. pf.*, certificare: vgiefťiwffe sie svícezením (= certificati) 40.
- ujiti**, *v. pf.*:
I. [progredi] (což móż) za sedm dní vgti 17, 20^a *atd.*
II. evadere: nemnoho jim móż vgyti zvěře (= evadere) 64.
- ukázanie**, *ut.*, [demonstratio]: s toho vka-zani 15. *V.* ukázati.
- ukázati**, *v. pf.*, ostendere: vkaz mi nohu . . vkaze nohu 15, by uměli vkazati (= ostenderent) 6^a, chce jim liboft vka-zati (= honorem caperent) 6 *atd.* *V.* ukázanie

ukrásti, *v. pf.*, furari: jestliže vkradne věc (= furatus fuerit) 45°, bezděky vzieti neb vkrafi (= furari) 114, 77 *atd.*

ukrotiti, *v. pf.*, placare: hněvu ukrotiti nemůžem (= placari) 82°.

ukrutenství, *nt.*, crudelitas: o vkrotenství (= crudelitate) 102°, nad vkrotenství (= immanitate sceleris) 122 *atd.*

ukrutník, *m.*, tyrannus: o jednom vkrutnyku (= tiranno) 22, 3 *atd.*

ukrutný, *adj.*, [crudelis]: vkrutnu smrt (= amara morte) 39°, velmi zlé a vkrutné (= pessimus) 22, 77 *atd.*

ukusiti, *v. pf.*, [mordere]: když koho pes vztekly vkusil (= morsum patitur) 80°.

ulěti, *v. pf.*, aquam proicere: vlegi naň vodu (= aquam proiciunt) 87.

ulice, *f.*, vicus: z vlicze do vlicze (= de vico ad vicum) 93°, v každé vliczi (= vico) 125°, 58 *atd.*

ullčka, *f.*, viculus: do jiné vliczky neb vsi (= vicum) 125°, vliczka jedna (= viculus) 125 *atd.*

uloviti, *v. pf.*, capere: což vlovij (= capiunt) 43°.

uložiti, *v. pf.*, [ponere]: vložil sie s svým vojskem . . . (= quievit) 83, mají stánie vložiti a zjednati (= providere) 68 *atd.*

umělost, *f.*, industria: pro vmyelost a vtipnost (= industria) 64.

umenšovati, *v. impf.*, diminuerere: přičiňujice neb vmenšujice (= diminuendo) 91°.

uměti, *v. impf.*, scire: psáti vmiel (= sciebat) 8°, vmiegichu skákati (= docte erant) 22, jenž by vmiely ukázati 6° *atd.*

umíratí, *v. impf.*, mori: ten vmierage kázal . . . (= moriens) 84.

úmluva, *f.*, contractus: vmluwy své a zavázanie (= contractus) 82.

umřieti, *v. pf.*, mori: žena vmrzela . . . nedávno bieše vmrziel (= defunctam) 7, jestliže tu vmrzie (= moriatur) 19, když se vmrzely (= morerentur) 23 *atd.* *V.* umrlý a umíratí.

umrlý, *adj.*, defunctus: pacholika vmrleho . . . vmrlu děvečku (= defuncti) 43; toho jistého vmrleho (= mortui) 33, by ti vmrly pojali se (= defuncti) 43° 80° *atd.* *V.* umřieti.

umučiti, *m.*, [martyrisare]: vmuczen gest pro Ježiše Krista (= martirium suscepti) 11.

úmysl, *m.*, intentio: z ktereho vmyfla (= intencione) 116, vmyflil pověděl (= propositum) 121°, 102° *atd.*

Ung 48° *jméno tatarské.*

uncia, *f.*, *id.*: za pět vnczi stříebra (= unciis) 81, 111 *atd.*

Unciam, *nr.*, *id.*: (království) † Bukyam (= Unciam) 81, † wocizam (= unciam) 83.

uněsti, *v. pf.*, deferre: bñiemě vnefe (= defert) 120.

Ungrach, *ng.*, *id.*: (lidé) Vngrach (= Vngrac) 56.

Ungven, *nl.*, *id.*: (město) Vngwen . . . (= Unguem) 98.

Uncham, *m., nv.*, *id.*: král vncihā 40, Vncham 38° (= Uncham).

Unchamóv, *adj.*, Uncham: na polovici vnchanowie . . . po smrti vnchamewie 40–40° (= Uncham).

únor, *m.*, februarius: ledna a vnora (= februario) 56°.

upadnutí, *v. pf.*, incidere: by nevpadl v ruce (= incidat) 18.

upíemý, *adj.*, rectus: ulice široké a na dli vprzieme (= rectos) 58.

upíemost, *f.*, rectitudo: pro vprziemost ulice (= rectitudinem) 58.

uprodati, *v. pf.*, vendere: káže svého dobytky vprodati (= vendi) 70°.

upustiti, *v. pf.*, dimittere: vzsena i vpuftie (= dimitti) 119°.

úřad, *m.*, officium: těch vrzad bieše (= officium) 22°, vrzaduow domovitých (= officia) 42, k tomu vrzadu udali (= officium) 125°, vrzadowy pomocni jsú 63° *atd.*

úřadník *v.* úředník

úraz, *m.*, [offensa]: beze všeho vrazu (= inoffensi) 83°.

uraziti, *v. pf.*, laedere: žádného na ničemž vraziti nesměl (= dampnum inferre) 88, žádnému † nerazie (= ledunt) 120°, aby jeho nevrazyly (= offendi) 38°, v nohy se nic nevrazie (= nec leduntur) 26 *atd.*

urážeti, *v. impf.*, laedere: jazykem svým lidi i zvířata vrazie (= ledit) 105.

úředník, **úřadník**, *m.*, officialis: všichni vrzedniczi 62°, vrzadnikom počet vydati (= officialibus) 95 *atd.*

úroční, *adj.*, [annuus]: vroczni daň vydávati (= annualim) 103°.

úroda, *f.*, fructus: o zemských vrodach (= fructuum) 42°.

urozený, *adj.*, nobilis: ženy vrozené (= nobiles) 26*, dva vrozena bratřie (= nobiles) 5 *atd.*

urozuměti, *v. pf.*, [intelligere]: když tej radě vrozumie 14.

urubovati, *v. pf.*, [desecare]: ocasy koňom vrubogie (= extrahuntur) 80*.

usaditi, *v. pf.*, ponere: jinoše, jenž tu † vfazeno biechu (= positus) 22*, vřazen bieše (= profuit) 36, 61* *atd.*

usednúti, *v. pf.*, ascendere: polovice na druhéj vřednie (= ascendet) 40.

uslyšeti, *v. pf.*, audire: vřliffew z daleka (= audiens) 8, vřliffaw že by byl (= audito) 8* *atd. ss.*

ústa, *nl. pl.*, os: okolo vřt (= labia) 47*, vřta maji veliká (= os) 120 *atd.*

ustalý, *adj.*, fessus: (koní) vřtalich tu nechajic (= fessos) 69. *V.* ustati.

ustati, *v. pf.*, deficere: jíž lid vřtawřfe (deficiente) 54. *V.* ustalý.

ustavičné, *adv.*, continue: vřtawicznie posilaše (= continue) 9, vřtawicznie běžie 28* *atd. V.* ustavičný.

ustavičný, *adj.*, instans: k uřtawiczne prosbě (= instanti) 9* *V.* ustavičné.

ustavitl, *v. pf.*:

I. aedificare: vřtawily jsú kostel (= edificaverunt) 29 *atd.*

II. constituere: králem nad sebú vřtawily (= constituerunt) 39, když který bude vřtaven nad vojskem (= proficitur) 44*, koni, což jich tu vřtaweno (= deputati) 69 *atd.*

ustřielati, *v. impf.*, [sagittando] occidere: že jej do smrti vřtrziele (= occidere) 86*.

ustrnúti, *v. pf.*, impungi: tu vřtrne na tom tak (= impungens) 80*.

uškoditi, *v. pf.*, laedere: dešě jim vřřkoditi nemuož (= ledi) 66, ani sobě co vřřkodie 26 *atd.*

utěci, *v. pf.*, fugere:

I. málo vteczi móž (= evadere) 125, když by nevtiekly (= nisi fugerent) 19*, 18 *atd.*

II. k tomu jistému fie vtecze (= recurrat) 65*.

utepati, *v. pf.*, [vincere]: vřk sě ubrániti nemóž, že jej vždy vřtepu 63*.

utěšeníe, *nl.*, consolatio: k utěffeni těch (= consolacio) 3, také vtěffeni sobě činí (= solacio) 50, 23 *atd.*

utkati, *v. pf.*, calcare: musí tlačiti a vřkati je dobře (= calcare) 100.

utratiti, *v. pf.*, consumere: veliké peníze utratie (= consumunt) 111.

utrpenie, *nl.*, [passio]: u velikém vřtrpeni bydlé 51, k utrpenie nesanadnosti (= tolleranda) 43*, veliké vřtrpenye maji (= abstinencia) 27 *atd.*

utvrditi, *v. pf.*, consolidare: ty dobře vřtrvdy (= consolidantur) 67, byli jsú vřtrveni na slúpě (= formaretur) 29.

uvázati, *v. pf.*:

I. ligare: srsti na tarčiech vřvieze (= ligant) 113.

II. succedere: má fie v královřtvie vřvazati (= succedere) 55*, v jehožto královřtví syn fie jeho vřvieze (= successit) 29* *atd.*

uváznúti, *v. pf.*, figi: v blátě vřvieznu (= figitur) 125*.

uvěsti, *v. pf.*, reducere: tam zasě bily vřvedeni (= reducutur) 23.

uvězti, *v. pf.*, [vehere]: váha najvřěšši, která móž uveřti jedna lodie (= ascendit) 91*.

uvrci sě, *v. pf.*, prosilire: vřvrze fie na to ostré železo prsmi (= prosiliens) 80*.

uvřietl, *v. pf.*, ebullire: v malé chvíli vřvrze (= ebullit) 115.

uzda, *f.*, frenum: vzdy pustie (= frena) 126.
uzdař, *m.*, [frenarius]: jsú vzdarzi, sedláři... (= operantur frena) 17.

uzditi, *v. pf.*, muris cingere: zdi se vřšech stran uzdieua (= muris cinctum) 49*.

uzdraviti, *v. pf.*, [sanare]: že jej modla uzdrawila (= curacionem) 83.

úzký, *adj.*, artus: chodové vřzczie jsú (= arcti) 26, zdi vřřly (= subtiliores) 58, vřzku cestu (= artam) 11* *atd.*

uzřiediti sě, *v. pf.*, se ordinare: vřzriedy fie u veliké haufy (= ordinant se) 18.

uzřietl, *v. pf.*, videre: vřzriezcie fie v rozkoři (= videntes) 23, ten div vřzrechu 16, vřzrievřřie to (= quo viso) 40, 73 *atd.*

uzřasnúti sě, *v. pf.*, expavescoere: velmi fie vřzafne (= expavit) 53*, fie vřzafne člověk (= stupor) 123* *atd.*

užitek, *m.*, utilitas:

I. vřitkem zemřském živi jsú (= fructibus terre) 38.

II. za veliký užitok to maji (= utilitas) 34, 94 *atd.*

užívatí, v. impf., uti: kdyby krmí vziwaly (= si vescerentur) 19, chleba ani masa neužiwagi (= utuntur) 19, 114 *atd. ss.*

v, ve, u, pp., in. *Před slabikou jerovou bývá ve:* we množe 16^a, wen slušeti 89 *atd.*; *před retnicemi (nejčastěji v-) bývá u:* w wielikej poctivosti 8^a, w plnie 5^a *atd.* *Doklad wod třidceti dnech 31^a jest jistě nějaký omyl překladatele nebo opisovače.* *V. vespolek.*

I. *S. Acc.*: w hodinu (= hora) 33^a, w troje knihy rozděleny (= in tres libros) 3, w hromadu (= in vicem) 5, w plat poddáno 10^a. aby dceru w ženu dal 39^a, zřiedie se w velmi dlúhé haufy (= per) 18, wen slušeti 89; w rozličné domky chowají kuroptvy (= in domunculis) 49^a;

II. *S. Loc.*: w tey we všie vlasti 48^a, kterak w jejih w království (= in) 6, w tom w kraji 19, w těchto knihách 3, w ge^o království (= in) 5 *atd.*; w jednom roku (= spatio anni) 6; we sto milích (= usque ad) 21^a, w wiecech bojowych (= in) 6, w velikých i w malých 44^a. we lněných neb w bawlnných rúšiech 26^a, w wielikej poctivosti 8^a, w překládání práci jsem přijal (= circa translationem) 3, w pilném rozmlúvaní (= in colloquio) 3 *atd. ss.*

vada, f., macula: poškvrvnu neb wadu na sobě (= maculam) 56, žádně wady nemají (= maculam) *t.*

vadnutí, v. impf., arescere: všechno listi wadne (= arescunt) 20.

váha, f., pondus: pod jistú wahu (= sub certo pondere) 78, osmdesát wach (= to-mamos) 96 *atd.*

vajce, nt., ovum: waycze dobrá nesú, podobná k wayczem našich slepic 98 (= ova), waycze vložil (= ovum) 115 *atd.*

válečný, adj., bellicosus: walecznij jsú (= bellicosi) 120.

válka, f., bellum: na walky jezdie (= bella) 120, těch walek (= gwerra) 8, nová walka se wztrhne (= discordia) 5, 90^a *atd.*

va lný v. veliký.

vápno, nt., calx: s wapnem smiešejí (= cum calce) 99^a.

Var, nr., id.: (vlast) War 108 (= Var).

vaření, nt., decoctio: pro warzeney (= decoctionem) 44. *V. vařiti.*

vařiti, v. impf., coquere: hrnek masa warziti (= coquendis) 44, maso warzeno gest (= cocte sunt) 43^a, kůže warzeney (= cocto) 42, krmě warzeney neokusie (= coctam) 44 *atd.* *V. vaření.*

varovati se, v. impf., cavere: velmi sie warugij aby (= carent) 27, 37^a, 114 *atd.* *va r z 125 khybný opis cizího slova.*

váš, pron., vester: was buoh (= vester) 54^a, pánu waffe^v (= vestro) 41 *atd.* *v áti v. vieti.*

Vatigaj v. Latygaj.

vážiti, v. impf., ponderare:

I. některý wazij třidcet liber (= ponderis) 18, 96^a *atd.*;

II. všech sie příhod waziwffe (= exponentes) 8.

vážný, adj., pondos: (peniez) móż býti tak wazni jako benátský (= valorem ascendit) 73^a.

vdáti, v. pf., maritare: aby tiem spieše mohla za muž wdana byti (= maritari) 76^a *V. vdávati.*

vdávati, v. impf., coniugio sociare: wdawal je k manželství (= coniugio sociabat) 88^a, dcery wdawalý gfu za ty krále (= tradiderunt) 48^a *atd.* *V. vdáti.*

vděčně, adv., gracialiter: wdiecznie ji přijmú (= gracialiter) 9.

věc, f. res:

I. pro tu wiecez (= occasione predicta) 41, pro jednu pilnú wiecez (= negotium) 8^a, wiecez svú spóso bili 5, pro kterúžto wiecez (= causam) 5^a, všeccky ty wiecezi (= hec omnia) 3, wiecezi widomých (= visibilium) 3, o mnohých wiecezech 5^a, w těch wiecezich (= in omnibus) 9, o divných wiecezch 4^a, ve mnohých wiecezch (= quoad multa) 38, u wiecezech bojowných (= rebus) 6 *atd. ss.*

* II. kdežto soli dělajie velikú wiecez (= in copia maxima) 87, slonów veliká wiecez (= multi sunt) 120, mléka velikú wiecez (= copia maxima) 50^a, těch zwiefat velmi veliká wiecez (= multitudo) 47^a, 79 *atd. mor.?*

III. *rčení:* (krásti, lháti) wfy wiecezi se warují (= omnino) 114.

weceti, v. impf., [dicere]: ševčík wiecez 15.

- večer**, *m.*, serum: na každý weczter (= omni sero) 58.
- večeře**, *f.*, cena: k obědu nebo weczzeri (= cenam) 43.
- wěděti**, *v. impf.*, scire: každý z nich wiedz (= sciat) 45, cestu wie (= novit) 125^a, králi dadie wiedziet (= notificant) 64^a, odkud wiedziet mohl (= scire) 10 *atd.*
- wedlé**, *prp.*, pro: tak wedly miery hřiechu (= pro mensura) 45^a.
- wědomie**, *nl.*, notitia: aby k wedomy to nedošlo (= noticia) 53.
vejwoda *v. wéwoda.*
- wěk**, *m.*, [aevum]: na wicky zachowávají (= in perpetuum) 50^a.
- welblúd**, *m.*, camelus: jakžto welbludowe (= cameli) 17^a, 123^a, woly neb welbludy (= camelos) 45; wozy, kteréžto welbludij táhnú (= cameli) 41^a *atd.*
- welblúdový**, *adj.*, camelorum: obrázky welbludowe (= camelorum) 34, z srstí welbludowych (= camelorum) 48 *atd.*
- welebnost**, *f.*, magnificentia: o welebnošti Kublajově (= magnificentia) 51^a.
- weleti**, *v. impf.*, [imperare]: a weliešse jim 22^a, na to welye list napsati (= faciunt) 43, *atd.*
- welikost**, *f.*, magnitudo: v swej welykošty (= tota) 28^a, pro svú welikošt (= magnitudine) 51^a *atd.*
- weliký**, *adj.*, magnus: pláněwe welike 3^a, na krásnej † wemy rovni (= maxima) 39^a, pro welikey horko (= nimiam) 19^a, weliku ,wěc 87, mléka wieliku wěc (= maxima) 50^a, s weliku poctiwostí (= maxima) 8^a, s wieliku poctiwostí (= maxima) 32^a, welike púšči (= magno) 4, k wielike^a mofi 87^a, zboží sklad weliky 10^a, welike^a krále (= maximi) 3, 5; *atd.*, mnohem wietšie dary (= maxima et ampliora) 5, dwakrát wyetczšie (= maiores) 48, Armenia menšie a wietšy (= maior) 10, Armenia wietczšie 11, o Armeni wietšie 3, káželi co wiece (= aliud) 82^a, město jest naywietczšie (= maior) 93^a, k naywietczšie^a králowi (= maximum) 6 *atd.*; tak malí jako weliczi 14; welike^a dobytká (= iumentorum) 10^a; do welike soboty (= sanctum sabbatum) 11^a, pro welike wody (= validas) 8 *atd.* *Srown.* wiece. welmě *v. wemi.*
- welmi**, *adv.*, valde: wemy křičie (= fortiter) 20, wemy dobře (= optime) 10, wemy milostiwě (= benigne) 5, wemy raněh býwá . . . psów jest † welmie pilen porazí (= non modice) 5^a, wemi (= graviter) 86^a, welmij nepokojně (= valde) 19^a, wemy zamútili (= vehementissime) 7^a, wemy jest wesel (= supra modum) 5 *atd. ss.*
- welryb**, *m.*, cetus: mnoho welrybow welikých (= cete) 118.
- wen**, *adv.*, extra: všecken † wen pozlacený (= interius) 74, wen wyněsti (= inde) 23, 33^a, tekú wen (= extra) 123^a *atd.*
- wěno**, *nl.*, dos: wieno dá mateři (= dotem) 47^a, neběfe wyenna . . . wyeno ukáže (= dotem) 37^a.
- wepř**, *m.*, aper: weprze, nedwědy . . . 63^a (= apros), jsú tam weprzowe (= apros) 119^a *atd.*
- wěřiti**, *v. impf.*, credere: newierziece že by . . . 15^a, neb wierziefie (= credebatur) 7 *atd.*
- wěrně**, *adv.*, fideliter: jsú wiernie jednali (= fideliter) 7^a.
- wěrník**, *m.*, fidelis: najbližší wiernyczi králowi (= fideles) 61.
- wěrný**, *adj.*, fidelis: wierna prawda (= veritas) 3, člověk wierny (= fidelis) *L.*, wierney snažnosti (= fidelem) 8^a *atd. V.* wěrně.
- wes**, *f.*, villa: hradů a wřy (= ville) 27^a, 76; wřy ani měst není 17^a, do jiné uličky neb wřy (= vicum) 125^a, ani žádné wřy (= oppidum) 5^a, wfom i hradóm škody učinili (= villis) 100^a *atd.*
- wesele**, *adv.*, laetanter: weffele přijal listy (= letanter) . . . wemi weffele (= facie leta) 8^a. *V.* weseleý.
- weselé**, *nt.*, laetitia: s wefelym velikým 51, weffele jsú přinesli (= leticiam) 35^a *atd.*
- weseliti sě**, *v. impf.*, [laetari]: † wefely a posílili jsú sě (= confortati sunt) 40.
- weselý**, *adj.*, [laetus]: wemi jest tiem wefel byl (= letatus est) 5^a. *V.* wesele.
- weslo**, *nl.*, remus: jediné zprawidlo neb weflo (= gubernaculum) 99^a, každé weflo potřejuje (= remis) . . . 100.
- wespod**, *adv.*, subtus: wezpod uhlazené (= subtus) 125^a, 71^a *atd.*
- wespolek**, *adv.*, summarie: popsánie weřpolek ostrowów (= summarie) 121.

věsti, *v. impf.*, ducere:

I. čeled (s)sebů wedly (= duxerant) 6, weducze (s)sebů (= ducentes) 7^a, mnostvie koní wedu (= deferatur) 123, je k tomu wedieffe (= faciebat informari) 22^a, wedu sobě vodu (= deducunt) 191^a *atd.*

II. kterak fe jim wedlo (= eis fuerat) 8^a; život wedly až do smrti 18 *atd.*

veš, *pron.*, omnis. *V. N. Acc. bývá sesilovaně*: všechen, všickno, všecko, všecken, všichni, vešken *atd.* *V. svět.*

I. to wfie (= per omnia) 3, wešken sklep (= totius) 29^a, wešken pozlacen 50, wfieczken palác (= totius) 56^a, wfieczkna jiná rovně (= tota) 125, wfieczkno líce (= tota) 56^a, wfiechno listí 20, nade wfieczko (= super omnia) 6^a, wfieczko vypravichu (= cuncta) 8^a; wfiečtffy běžie (= omnes) 19^a, ti wfiečni 19^a, sebravše se wfiečni 15^a, sendú se wfiečni 20, oni i wfieczky jiní (= alii) 6^a, wfiecznij úředníci (= omnes) 62^a, wfieczkny lidé (= omnes) 123, wfiečni lidé (= omnes nationes) 11; wfieczky dary (= cuncta) 5, wfieczki ty věci (= hec omnia) 3, 7^a, černé wfieczky (= totaliter) 124, wfyszczku radu . . . po wfieczky křestány 15; ve wfem dána (= in omnibus) 7, ke wfie libosti (= cuncta) 6^a, wfie múdrosti muž (= totius) 3, wfiech sto 56, wfiech věci . . . ode wfiech (= cunctis) 3, mezi wfiemij (= omnes) 6^a *atd. ss.*

II. *adverbialně*: komorníkuov mnoho wfie kleščených 55^a, (cestú) jest wfie dolův jiti (= continue) 18^a, jest jiti wfieczko dolův (= semper) 17^a *atd.*

věšeti, *v. impf.*, appendere: modlám korály na hrdla wiefegi (= appendunt) 77.

věvoda, vejvoda, *m.*, dux: weyvoda voj-sky jejich (= dux) 98, čtyři wiwody . . . jeden wewoda (= dux) 59, který weyvoda neb vůdce . . . tomu weyvodie . . . toho wywody neb vódsě (= dux) 44^a *atd. ss.*

vězen, *m.*, captivus: móžli se ten wizen vyplatiti (= captivus) 102^a.
vez pod *v. vespod.*

vězti, *v. impf.*, trahere:

I. (lod' potřebuje 40 lodníkův) ješto ji wezu . . . neb vesly wezucze táhnú (= trahunt) 100.

II. wezu fie do Indie 19^a, wezucze fie přišli (= navigantes) 9^a *atd.*

vežde, *adv.*, ubique: wezde po životě 47^a, wezde přijati (= ubique) 7, wezde držie obyčeji (= ubique) 34, jest pusto wezde 28, 68, 72^a *atd. ss.*

věže, *f.*, turris: silnú wiewi . . . železnú wiewi (= turris) 11^a.

wcházeti, *v. impf.*, ingredi: v úřad wchazegi (= succedunt) 56, do jezera wchazie potok (= ingreditur) 11^a, a ta jistá hřebata wchazegicze . . . 126 (= introitu) *atd.*

Vicenc, *m., uv.*, Vincentius: bratr wyczencz (= Vincentius) 8.

vidati, *v. impf.*, videre: ktož jsú wydaly (= viderunt) 119, 119^a, wydagi je (= videntur) 32, bieše newidal Vlachuo (= non viderat) 5^a, 104^a *atd.*

viděnie, *f.*, [visio]: v wideni zjevi se . . . to wydienije mival 14^a. *V. viděti.*

viděti, *v. impf.*, videre: žádáše widietí (= videre) 5^a, ptáka tu žádného newydietí (= non apparet) 28, jakož jině wydymi (= videmus) 28, kteréž wydieffe (= videbat) 22^a, což smy wiediely (= vidimus) 10, což gfu na cestě wydiely (= viderant) 6, člověk wyda množstvie (= cernere) 123^a, wida se tak povýšena (= videns) 39 *atd. ss.* *V. viděnie a vidomý.*

vidomý, *adj.*, visibilis: věcí wydomich i nevidomých (= visibilium) 3.

wiece, *wiec*, *adv.*, ultra: ještě wiece (= ultra) 16^a, aby wiece potom se neporúhal 55, wiece zučený (= magis assuetus) 124, marynáři jenž wiece po moři jedú 120^a, aby wiece se nemazal (= ulterius) 35, tak wiece potom . . . (= ex tunc) 43^a *atd.* *V. veliký a wiecekrát.*

wiecekrát, *adv.*, pluries: mival wycieczkrat 14^a. *V. wiece.*

wiera, *f.*, fides: wiere dóstojno (= fide dignum) 3, wiera křestánská (= fides) 6^a, 73 *atd.*

wietí, *v. impf.*, flare: když wietr wiel (= flante) 84^a, wiewie wietr (= perflat) 19^a.

wietr, *m*, ventus: když wietř wjel (= ventus) 84^a, wietr věje (= ventus) 19^a, po pólnočním wietru (= ventum) 6 *atd.*

Wilém, *m.*, *uv.*, Guilielmus: bratr Wilem (= Guilielmus) 8.

winnice, *f.*, vinea: z toho žlabu jest † wyncize na rovni (= pervenitur) 17^a, wyncicz nemají (= vineas) 123^a. *V.* vyníti.

winný, *adj.*, [vini]: (mnoho) winneho kořeně (= aromatice) 77.

wino, *nt.*, vinum: wina množstvie (= vini) 16^a, wino dělají z datyluov (= vinum) 19.

wisěti, *v. impf.*, pendere: wiffieffe u hrobu (= pendebat) 7.

witanie, *nt.*, [susceptio]: dav jim milé witanie (= suscipiens) 8^a.

wítězstvie, *nt.*, victoria: wietieftwie obdrží (= victoriam) 55.

wjeti, *v. pf.*, † scendere: wgeda na ten chřib (= ascendit) 53^a (*srovn.* vnití).
v zítí *v.* vnití.

wklásti, *v. pf.*, ponere: wkladucze na wěblůdy (= ponunt) 122^a.

wládanie, *nt.*, praesidentia: nad wladaným welikeho mnostvie (= presidencia) 52.

wládnutí, *v. impf.*, praeesse: ktož wladne stem ... wladne nadě stem 45, by wladl zemí (= habere dominium) 125, wladnyffe tú wlastí (= preerat) 29, s lidem, kterým wladí (= preerat) 22, kdežto wladne bratr (= preest) 27^a *atd.* *Některé twary možno táhnouti k wlastí.*

Wlach, *m.*, *ng.*, Latinus:

I. mezi Wlachy a Latiniky 21^a, wlachuw nevidal (= viros latinos) 5^a, jako wlawfy činie 81 *atd.*

II. v wlawfích slovú (= apud nos) 26, *atd.*

wlas, *m.*, crinis: wlawfow kadeřavost (= capillorum) 120, wlawfy krátké nesú (= capillos) 11^a; koňské wlawfy (= crines) 19; wlawfy okolo úst mají (= pilos) 47^a, 113 *atd. ss.*

wlasky, *adv.*, latine: slovú wlawfy neb latině gryaffe 120^a, 66 *atd. V.* wlawký.

wlawký, *adj.*, Latinorum: o wlawfých obyčejích (= Latinorum) 6, 96 *atd. V.* wlawsky.

wlast, *f.*, regio: do své wlawfi (= ad propria) 9, o zemí aneb o wlawfi (= provincia) 4, z jiných wlawfi (= regionibus) 10^a, popsánie wlawfy ... o wlawfi Reobarle ... (= regio) 3^a *atd. ss.*

v wlastí *v.* wládnutí.

wlawstní, *adj.*, proprius: wlawstní svú lodí (= propriam) 5, dva wlawstní bratřie (= germani) *t. atd. V.* wlawstný.

wlawstný, *adj.*, proprius: w wlawstne kapituly 3, z wlawstním králem (= rege suo) 4, jich wlawstnými jmeny (= propriis) 32, svém wlawstným koňóm 44, jich wlawstnem jazykem (= vulgo) 22 *atd. V.* wlawstní.

v wlawščí *v.* wlawšče.

wlawščni, *adj.*, proprius: má řeč wlawščni (= propriam) 85^a.

wlaw, *f.*, lana: podobně k wlawne (= lane) 36.

wlawněny, *adj.*, laneus: wlawněneho rúcha (= lanee) 26^a.

wlawžiti, *v. pf.*, collocare: když na ně břemena wlawzie (= onerati fuerint) 17^a, wlawzie sobě jméno (= imposit) 8, v tu truhlu mrchu wlawzie (= collocant) 33^a, když to wlawzie v pec (= ponitur) 21 *atd.*

wlawněsti, *v. pf.*, intromittere: nemožú jednoho wlawněti (= intromittere) 109^a.

wlawněti, *v. pf.*, [ingredi]: jest inhed wnyti v královstvie (= introitus) 97^a, jimiž wgiti jest (= introitus) 26, jeste wgieti (= ingressus) 88, tam wende jiných šest (= succedunt) 56, kterak wffel v milost (= crevit in gracia) 3^a, byl jsem wffel v tu tmú (= incidi) 18 *atd.*

wlawnětř, *adv.*, intus: wnytrzs i zewnětř (= intus: 50, 99^a *atd. V.* zewnětř.

wlawnětřní, *adj.*, interior: wyvrhúce † wlawnětřie z zwěře (= interiora) 63.

wlawuk, *m.*, nepos: wlawukowij welikeho kám (= nepoti) 29, 59^a *atd.*

wlawoda, *f.*, aqua: běžie do wod ... v těch wodach (= aqua) 19^a, po wodie vezú (= super flumine) 122^a, wodý se rozlily (= aque) 6, pro weliké wodý (= aquas) 8 *atd. ss.*

wlawodě, * wlawodě, *m.*, dux: wlawoda neb wlawodce (= dux) ... toho wlawodý neb wlawodie 44^a.

wlawoditi, *v. impf.*, ducere: wodie je kupci (= ducuntur) 16^a, otdud wodý je do Indie (= deferuntur) 16^a *atd.*

wlawojna, *f.*, bellum: wyjel na woynu (= bellum) 52.

* **wlawojnska**, *f.*, exercitus: která wlawojnska táhne ... ta wlawojnska (= exercitus) 30^a–31, biechu v Kublawojně wlawojnskie (= exercitu) 54^a, hejtmané tej wlawojnsky 44^a, u welikých i u malých wlawojnskach *t. atd. V.* wlawojnsko.

vojsko, *nt.*, exercitus: tu své woýfko zšíkuje (= exercitum) 89 *atd.* V. vojska.

vól, *m.*, bos: wol neb kóh (= bos) 28, wolowý sě modlé (= bovem) 112*, 114 wolowe jsú velicí (= boves) 17*, 123* *atd.*

volati, *v. impf.*, vocare: wolagi žoldnéře (= advocat) 108, ano je wolagie (= vocant) 32 *atd.*

vóle, *f.*, [voluntas]: s jeho woly (= voluntas) 7, po své wuly (= feliciter) 5 *atd.*

volek, *m.*, boviculus: wolka mēdného (= bouiculum) 114.

volenie, *nt.*, creatio: woleni papežova čekali (= creacionem) 7. V. voliti.

voliti, *v. impf.*, creare: až by wolen byl (= crearetur) 7*, když jej woly (= eligitur) 45, že jsú jej papežem wolily (= erat electus) 8, 88* *atd.* V. volenie.

volně, *adv.*, [libere]: pět jezdných molů jeden vedle druhého wolie jeti spolu (= insimul) 71*.

volový, *adj.*, bovis: kosti wolowych (= bovis) 114, 112* *atd.*

vóně, *f.*, aroma: rozličné wonie (= aromata) 18*, drahú wonij ozdobic (= aromatis) 33* *atd.*

vonný, *adj.*, [odorificus]: z jiných wonnych věcí (= de speciebuz) 19.

Vonsanchym, *wp., id.*: (pán) Vonsanchym (= Vonsanchym) 100*.

wóz, *m.*, currus:

- I. těžké wozij (= curribus) 125, wozij mají . . . na třech woziech (= quadrige) 41*, 63 *atd.*
- II. ty hvězdy, jimžto my říkáme woz 105*.

vozataj, *m.*, auriga: jiného wozatagie . . . wozatay ješto psy spravuje (= auriga) 125*.

voziti, *v. impf.*, [vehere]: (lodie) jimžto sě přes moře wozil (= navigantur) 99*. sem i tam † woziti i honiti (= deduci) 54* *atd.*

wpřiehati, *v. impf.*, alligare: druhé wprziehagie v pluchy (= alligantur) 47*.

wrácenie, *nt.*, reditus: o jejich wraczeni (= de reditu) 8. V. wrátiti.

wracovati sě, *v. impf.*, [redire]: blízko jest wraczugicze fie od púšče 38, wraczugicze fe z města (= in reditu) 20 *atd.*

wrata, *nt. pl.*, porta: bieše tu v wrath hrad (= ad introitum) 22*, má patery wrata (= portas) 56* *atd.*

wrátiti sě, *v. pf.*, redire: wraticzi sě chtiechu

(= redire) 5, jsú fie do Benátek wratily . . . aby fie wratily . . . kterak gfu fie wratily zasě k Tataróti (= redierunt) 3*, kterak by fie mohli wratiti (= remeare) 5*, když fie wratichu (= reversos) 8 *atd.* V. wrácenie.

wraziti, *v. pf.*, imprimere: wrrazil na ně královo znamenie (= imprimuntur) 67.

wražďa, *f.*, homicidium: aby zlodějstwie neb wradz nebylo (= homicidia) 94*.

wražedník, *m.*, homicida: wrazedlnyczi (= homicide) 16*, nad wrazedlnyky a zloději (= de homicidis) 111.

wrci, *v. pf.*, proicere:

- I. krev jejich k nebi wrhu (= fundunt) 82*, (oko) wrz od sebe 15, když je wrzez v óheň (= proiciatur) 36, musí fie v óheň wrczi (= proiciuntur) *t.*, chtěl v óheň wrczi (= proiceret) 39* *atd.*

- II. wrhli gfu myšlení svá k Bohu 14*. wrch v. swrchu.

* **wrchovina**, *f.*, fons: třech studnic neb wrchowyn (= foncium) 125.

wřieti, *v. impf.*, bullire: wrze ta zelina (= buliti) 115, mōž tak dobře wrzieti (= ad coquendum) 28 *atd.*

wrub, *m.*, incisura: dluchy na wrubiech mají, tak že učinieze wrub i rozščepe na poly (= incisuris) 82.

wrúbek, *m.*, [incisura]: (potom složieze) přidá sě jeden k druhému na najmenšiem wrubku (= minutis signis) 82.

wsedati, *v. pf.*, ascendere: wfiedawšie na koně (= ascensis) 84, wfiedagij všickni na lodie (= ascenderunt) 101* *atd.*

w sednúti v. vsiesti.

vsiesti, *v. pf.*, ascendere: wfieda na lodie bere sě (= ascendens) 89, vlastní svú lodí wfiedšie (= conscendentes) 5 *atd.*

vsieti, *v. pf.*, seminare: (břice) wfyete jsem kázal (= seminari) 106*.

wskófe, *adv.*, brevi tempore: w skuorzie donášeji (= brevi tempore) 69.

wstáti, *v. pf.*, surgere: když král wfłane (= surgit) 56, aby wfłaly (= surgere) 8* *atd.* 55.

wstúpiti, *v. pf.*, succedere: měl v královstwie wfłupiti (= succedere) . . . wfłupieti v královstwie 56 *atd.*

wšady, *atd.*, in toto illo spatio: tudy wfłady (= in toto illo spacio) 90*.

však, *adv.*, tamen: wšfak dal povolenie (= tamen) 9°. *V.* avšak, všakž, všaký.

všaký, *pron.*, [omnis]; *jen ve rčeních*: na wšfaky týden (= singulis septimanis) 49°, na wšfaky den (= singulis diebus) 20, na wfaky den (= quottidie) 7°, na wšfaky den 11°, 125° *atd.* *V.* však.

všakž, *cj.*, tamen: awšfakz . . . (= tamen) 31, maso a rýži jedie, awšfakz jsú velmi churavi (= et tamen) 27 *atd.* *V.* však, avšak(ž).

vše v. veš.

všecken, všechen *atp* v. veš.

všelík, *adv.*, tamen: to wfelik žádáše (= tamen) 5°. *V.* všeliký.

všelíkáky, *pron.*, omnis: wfefelykakey wóně (= omnium) 22, oděnie wfelikake (= omnium generum) 49, 96° *atd.*

všellký, *adj.*, omnis: wfefelykey strasti (= omni) 23, ovoce wfelikeho (= omnium fructuum) 16°, 96° *atd.* *V.* všelikaký.

všie věci v. věc.

všichn-, všickn- v. veš.

všudy, *adv.*, undique: wfšudy jest zmalo-ván (= undique) 56°, wfšudy sě vylévaji 125 *atd.*

wtip, *m.*, ingenium: o wtipuw (= industria) 4°, s také m wtipem (= ingenio) 29, 83° *atd.*

wtipnost, *f.*, industria: pro umělost a wtipnoft lovců (= industria) 64.

wybojování, *nt.*, [expugnatio]: k wybojowani vlasti (= expugnandas) 53.

wýborný, *adj.*, optimus: wyborne postavce (= optimus) 11, zhlavce wyborne (= magni decoris) 17, z wiborne^o města Benátek (= inclite) 5 *atd.*

wybratí, *v. pf.*, eligere: zemi wytěsú a wyberu (= separantur) 36, wybrane posly (= electos) 35, sto tisíc wyberze z nich (= eligit) 44°, 108° *atd.*

wydání, *nt.*, traditio: to wydany maji (= traditio) 35. *V.* vydati.

wydati, *v. pf.*, [tradere]: to od nich wydano maji (= tradicionem habent) 102°, až za muž wydany budu (= fuerint maritate) 110; *atd.* *V.* vydání a vydávati.

wydávati, *v. impf.*, tribuere: musie počet wydawati (= reddere) 95, z těch žold wydawa (= tributui) 68. *V.* vydati.

wydfiati, *v. pf.*, extrahere: žluč z něho wydu (= extrahunt) 80°.

wyhnutí, *v. pf.*, eicere: posly wyhnal od sebe 39° (= eicere) 102 *atd.*

wyčázeti, *v. impf.*, apparere: newichazegity hvězdy (= non apparent) 105°.

wýchod, *m.*, [exitus]:

I. po jeho wichodu (= discessum) 7°;

II. na wichod slunce (= orientalis) 3, 3° *ss.*, k weychodu slunce (= versus orientem) 11 *atd.* *V.* úvod XXX. vyjdenie v. vyndenie.

wyjeti, *v. pf.*, procedere: jediný wygiel na vojnu (= processit) 52, na světlo wygieti (= regredi) 126, 102 *atd.* *V.* vyniti.

wyjezditi, *v. impf.*, egredi: nikdy sám wyjezdyl proti nepřátelóm (= egressus) 55, často geft wygezdil do bojuov (= egrediebatur) 52 *atd.*

wyjíti v. vyniti.

wykládati, *v. impf.*, [disserere]: rozličné † wiklagicze 20.

wykopatí, *v. pf.*, [effodere]: káže wykopati 57°.

wykúpiti sě, *v. pf.*, liberari: wykupj sie od smrti (= liberatur) 45°.

wylévati, *v. impf.*, diffundere: sie všudy wylewagi (= diffunduntur) 125. *V.* wyliti.

wyliti, *v. pf.*, effundere: před duom wyligij (= effundunt) 43. *V.* wylévati.

wyložiti, *v. pf.*, [exponere]: lépe umie wyložiti . . . ten wiloz 26°.

wylúpiti, *v. pf.*, [effodere]: oko sobě wylupyl . . . wylup je (= oko) 15—15°. *V.* wylúpnúti.

wylúpnúti, *v. pf.*, [effodere]: oko wylupl sobě z své hlavy 15. *V.* wylúpiti.

wyměnití, *v. pf.*, commutare: wymienye je za jinú kúpi (= comutantur) 67°.

wyměňowati, *v. impf.*, commutare: tu unci zlata dávaji neb wymienjate za pět unci stříbra 81.

wymlúwati sě, *v. impf.*, [se excusare]: sie wyluwawě pro svú pokoru . . . wimluwagie sie 15.

wymyslití, *v. pf.*, excogitare: wimifilí fobie zlost (= excogitavit) 22, takú fobie pomoc wymifilily (= invenerunt) 125 *atd.* *V.* wymyšlenie.

wymyšlenie, *nt.*, [excogitatio]: své zlosti † wymiflenie (= excogitate) 73.

wyndenie, **wyjdenie**, *nt.*, discessus: po wyndeny z tej vlasti (= post discessum) 86°, 93°, po wygdeni z města (= discessum) 21 *atd.* *V.* vyniti.

vzácně, *adv.*, [grate]: wzacznie přijal (= plurimum acceptabat) 8^a. *V.* vzácný.

vzácný, *adj.*, acceptus: wzacne mravy (= gratos) 6, tak jsem wzaczen byl (= acceptus) 9. *V.* vzácně.

vzásobenie, *nt.*, [copia]: o wzafobeni proti drahým letóm 70.

vzatek, *m.*, merces: za práci dobrý vzatek mají (= mercedem) 70.

vzdáliti se, *v. pf.*, elongari: jedna loď wzdaly fie od druhé (= elongatur) 116^a.

vzdáli *v. dále*.

vzdéli *v. délě, dle*.

vzdvihnutí, *v. pf.*, erigere: když ty domky wzdyhnu (= erigunt) 41^a.

vzebrati, *v. pf.*, praedari: chtě zemi wzebrať (= predari) 18.

vzechťieti *v. vzechotěti*.

vzhůru, *adv.*, [sursum]: jde wzhoru (= elevatus) 21, všicko zhuru po horách (= ascendendo) 27^a *atd.* *V.* hora.

vzhržeti, *v. impf.*, despiciere: žádný by ji neměl wzhrzieti (= despiciere) 110.

vzhod, *m.*, [oriens]: do krajina na wzchod slunce 4^a, 10^a, 100 . . . (= orientales); te wzchod slunci 48 *atd.* *v.* na wzchod sluneční.

vzchotěti, *v. pf.*, [velle]: když fie jim wzchucze píti 44.

vzieti, *v. pf.*, I. accipere, II. tollere, III. *rcěni*.

I. wzaly gfu . . . wzewffe listy (= acceperunt) 7^a, dsky wzaly gfu (= acceperunt) 10, wzewffe korúhvě 101^a (= acceptis), wzemu škopy (= accipiunt) 51, dary gfu wzaly (= perceperunt) 5, nic s sebú newezmu (= deferunt) 44, což tu wzemu (= recipiunt) 31, biechu wzaly kámen (= acceperunt) 29 *atd.* *ss.*

II. kámen wzat gefť . . . když by kámen wzaly (= sublato lapide) 29 až 29^a *atd.*

III. kteraký by konec boj měl wzieti (= habiturum) 40, wzal tu nocleh (= hospitabatur) 81, wzemffe odpuštěnie (= accepta) 7, wzeme za ženu (= accipit) 43 *atd.*

vzjiti *v. vzniti*.

wzkázati, *v. pf.* intimare: Kámovi po žádném poslu nemohli wzkazati (= intumare) 102, 70 *atd.*

wzkriešenie, *nt.*, [suscitatio]: po jeho wzkriešfeny 36^a.

wzněsti, *v. pf.*, elevare: wzhoru jej wzneffa (= elevat) 119^a, žeť se jest směľ v takú pýchu wzneffi (= elevari) 39^a, jsú ť wzneffeny mezi lidmi (= commixti) 46 *atd.*

wzniti, *v. pf.*, nasci: (břice) nemohly wzniti (= nasci) 106^a.

wzraditi, *v. pf.*, dissuadere: všickni gfu jemu wzradily (= dissuasum extitit) 121^a.

wzrůst, *m.*, statura: wzrořtu prostřednieho (= statura) 55^a.

wztáhnuti se, *v. pf.*, protendi: jenž fie wzťahlo gefť od vlasti . . . až do . . . (= protenditur) 121, pole wzťahlo fe gefť za pět dni cesty (= protenditur) 18^a, 73^a *atd.*

wztázati se, *v. pf.*, interrogare: tehdy fe oni tzazie o měsieci (= interrogant) 33.

wztazovati, *v. impf.*, inquirere: tzazoval na nich o položení (= inquisivit) 6.

wztekly, *adj.*, rabidus: pes wftekly by ukusil (= canis rabidi) 80^a.

wztrhnuti se, *v. pf.*, exoriri: an fie wztrhne (= motum) 19^a, válka fie ť wztrhnie (= est exorta) 5 *atd.*

wždy, *adv.*, semper: wzdy přičinijíc (= semper) 45, wzdy chodiec 22, kazě wzdy (= continue) 122 *atd.*

Z, *prp.*, de; *před slabikou jerovou* ze: ze čťř (= de) 5^a, zevnitř *v. t. atd.*: *před z bývá vynecháváno v písmě*: postavce zlatta a z hedvábie (= de serico et auro) 49, zbožie zemie (= de terra) 10^a *atd.*; *před temnými psáno jako*: s s pokolenie toho popa 48^a *atd.*, *někdy i před n-*: člověk f něho tyje 19, že f niej naplniti muoř 11 *atd.* *V.* vz, z, znovu, zevnitř.

I. z nichžto každě (= qui) 3, z Benátek (= de) 3, 10^a, z latinské česky 3, obrazy z plsti (= de) 124, z datyluov to jest z ovoce palmového a z jiných věcí z drahých 19 *atd.* *ss.*

II. z města do města 6^a (= de); narodil se z dřive řečené ženy (= de) 7^a; z práva volen (= de iure) 45; býti z počtu (= in numero) 7 *atd.*

za, *prp.*:

I. *S. Gl* za stara dávná (= antiquitus) 10^a *atd.*

II. *S. Instr.* zatiem *v. t. atd.*

III. *S. Acc. a)* za sedm dni 17, vztáhlo

sé za pět dní (= ad) 18°, se vši stravů za dvě létě (= pro) 9°, za čtyři leta (= usque ad) 20 atd.; b) (dadie) za jeden třidceti (= pro uno) 16°; c) za sě v. t.; d) za milost prositi (= pro) 9, měl je za najpočestnějšíše (= honorabiles) 8°, za ženu pojme (= uxorem) 9° atd.

zabiti, v. *pf.*, occidere: zabigi je (= occidunt) 31°, mečem zabygi (= perimunt) 41, aby zabil (= occideret) 22, zabit bil u boji (= occisus) 48°, masa těch pět dní zabyteho (= occisam) 37° atd.

zablúdti, v. *pf.*, duci ad devia: a zabludie (= ducuntur ad devia) 32.

zabrániti, v. *pf.*, prohibere: chtěl k sobě zabraniti... zabrani tudy jiti (= prohibere) 11°.

záčarovati, v. *pf.*, incantaciones facere: (rybáři) ryby začarugi (= incantaciones faciunt) 108°, 109

záčrnutí, v. *pf.*, [nigrum facere]: když sie začrny 36.

zadek, *m.*, posteriora: psi lva kúši w zadek (= in posterioribus) 86°

zadchnúti sě, v. *pf.*, necari: ažby sie zadechl (= sedulo an clitu necaretur) 54°.

zadní, *adj.*, posterior: zadnye nohy (= posteriora) 120°.

zafír, *m.*, saphirus: mnoho zafírow (= saphiri) 108.

zahlédati, v. *impf.*, visitare: král často k ní zahleda (= visitat) 49°.

zahnati, v. *pf.*, fugare: zbitvše jedny, druhě zahnavše (= fugatis) 84.

zahrada, *f.*, [hortus]: zahrad a saduov 19°.

zahubenie, *nt.*, [occisio]: oběšenie neb zahubenie (= occidi) 45°. *V.* zahubiti.

zahubiti, v. *pf.*, occidere: zahuby jej (= occidit) 23°, udeří a tak zahuby (= occiditur) 45°. *V.* zahubenie.

zachovati, v. *pf.*, servare: raději zachowagi (= servant) 31°. *V.* zachovávatí.

zachovávatí, v. *impf.*, servare: ten obyčej zachowawagie (= servatur) 50°, u pokoji je zachowawagy (= conservat) 124, spravedlnost zachowawag cze (= servantem) 10° atd. *V.* zachovati

zajiec, *m.*, lepous: lapají s nimi zagieczy, lišky (= lepores) 63°.

zajieček, *m.*, lepous: zagieczkowe neb srnky (= lepores) 67.

Zajtem, *nr., id.*: (vlast) Zaytem (= Zaitem) 98°.

zákon, *m.*, lex:

I. zakon držie Machometów (= legem) 16°, 10°, 104° atd.

II. dva bratry zakona predikatorového (= ordinis) 8.

zákonničf, *adj.*, religiosus: rúcho nesú zakonyczie (= religiosioribus) 51°. *V.* zákonník.

zákonník, *m.*, frater: ti bratří zakoniczí (= fratres) 8. *V.* zákonníci.

zakupovati, v. *impf.*, emere: kteříž ten lov zakupugi od krále (= emunt) 109.

záležeti, v. *impf.*:

I. situm esse: jenž zalezie k tej straně (= sita est) 123, 104° atd.

II. (tlúšči) jakož v tej vysosti zalezelo (= proportio requirebat) 84°.

založiti (záloha ?) v. *pf.*, continere: v těch druhých knihách zalozie míním popsati (= continencia) 51°.

zambellinový, *adj.*, zambellinorum: (kóžek) zambelynowych (= zambellinorum) 66. zambelot 48. 49 slovo tatarské.

zaměščovati, v. *impf.*, occupare: aby nezamifczowal pokojów (= occuparet) 112.

zamiestiti, v. *pf.*, occupare: všekny domy zamyestie (= occupavit) 112, 64 atd.

zamietati, v. *impf.*, abicere: dietky své zamietagi (= abiciunt) 88°.

zámiš, *m.*, corium: mnoho jest zamijffe dobrého (= corium) 117.

zamluviti sě, v. *pf.*, promittere: což gfu sie zamluwily (= promissa) 72°.

zamordovati v. *pf.*, occidere: zamordowaly jej v noci (= occidebant) 81.

zamračiti sě, v. *pf.*, obscurari: povetřie sie zatmí neb zamraczi (= obscurari) 27.

zamucovati sě, v. *impf.*, [contristari]: zamuczowaffie sie 15°. *V.* zamútiti sě.

zamútiti sě, v. *pf.*, contristari: biechu sie velmi zamutily (= contristati) 7°, jakž-kolivěk sie o to zamutil 9°, by fe nezamutil (= ne turbaretur) 7° atd.

západ, *m.*, (occidens): (krajin) na zapad slunce (= occidentales) 6.

zapáliti, v. *pf.*, accendere: než ten oheň zapali 76, když je zapalij (= succensus) 21, když tu zapaly oheň (= accenditur) 28 atd.

zápis, *m.*, [inscriptio]: jakož zapijs ukazuje 55°.

- zaplatiti**, *v. pf.*, solvere: dráže zaplatiti (= solvere) 45°.
- zápona**, *f.*, monile: nesú zaponij neb náremky (= monilia) 85°.
- zápověď**, *f.*, statutum: pod královú zapowiedie (= statuto) 66.
- září**, *m.* september: měsíce zarzie (= septembris) 61, přes celý měsíc zarzie 109 (*id.*).
- zasaditi sě**, *v. pf.*, obsidere: na těch miestech byli sie gemu zafadily (= obsidere) 122.
- zasě**, *adv.*, [retro]: tudy zasie domův — zasie do Konstantinopole (= remeare) 5°, vrátiti sě zasie (= redierunt) 3°, zasie vrátiti sě . . . od něhožto zasie (= versa vice) 5, zasie sě obrátit . . . zasie střielejíc (= post se) 45, král jede tam nebo zasie (= introitu vel exitu) 57 *atd.* *I.* za *a* sě.
- zasieci**, *v. pf.*, laedere: zafyeczi ani uraziti jich nemožiechu (= ledi) 101.
- zaslužiti**, *v. pf.*, mereri: nezafluzie oběšenie (= non mereatur) 45°.
- zastaviti**, *v. pf.*, ponere: jezero zaftaweno gefť sietí (= posita sunt) 57°.
- zastřelenie**, *nt.*, vulnus: od zaftřzielenye (= vulnere) 40°.
- zastřeliti**, *v. pf.*, percudere: šípem v koleno zaftřzielen gefť (= percussus est) 40°.
- zástup**, *m.*, exercitus: obú dvú zaftupowe (= exercitus) 5, s svým zaftupem (= exercitu) 8 *atd.*
- zasvietiti**, *v. pf.*, [accendere]: zaftwietie mnoho svěc (= faciunt luminaria) 32°.
- zašiti**, *v. pf.*, consuere: mějšeš {drahý kámen zašity mezi kuoži . . . (= consu- tum) 101.
- zatiem**, *adv.*, interim: zatiem sě prodliło (= interim) 33 *atd.*
- zatmit sě**, *v. pf.*, obscurari: sie pověťtie zatmij neb zamračí (= obscurari) 27, 18 *atd.*
- zavrdlti sě**, *v. pf.*, firmari: to sie tak zavrdy na jich kóži (= firmari) 85°.
- zavázanie**, *nt.*, obligatio: úmluvy své a zavazanie o dlhy (= obligaciones) 82.
- zavěsti**, *v. pf.*, deducere: nepřátely zavedu (= deducant) 45.
- zavinuti**, *v. pf.*, involvere: v němž jest zavynut ručník (= involutum) 36°.
- závist f.**, invidia: zbúři sě mezi nimi zavist (= invidia) 101.
- zavolanie**, *nt.*, sonitus: k zavolanie knie žete (= ad sonitum) 53°.
- zavrci**, *v. pf.*, abnuere: nemoha zavrti prosby (= abnuere) 9°, 67°, ditky od matek zavrzene (= abiectos) 88° *atd.*
- zavřieti**, *v. pf.*, concludere: zavřzieni a obleženi byli (= conclusi) 102, zavru jemu ústa (= concludunt) 106 *atd.*
- zazřieti**, *v. pf.*, videre: když zazřzie vojska (= vidisset) 53°.
- závor**, *m.*, zinzier: zavzora dosti (= zinzieris) 116 *atd.*
- zazěci**, *v. pf.*, accendo: když jej večer zazzefts (= accenderis) 71, když sě v městě zazze (= accenditur) 94° *atd.*
- zažiehati**, *v. impf.*, accendere: protož sie často v městě zazyeha (= accenditur) 94°.
- zbaviti**, *v. pf.*, privare: že jsú zbaweni utěšeni (= privati) 23, aby je ráčil zbawiti té přihody 15° *atd.*
- zběh**, *m.*, praedo: mnoho zbiehuow (= predones) 18, zhubuj mnoho kupcův zbiezí (= predones) 16°.
- zběhnúti *v.* sběhnúti.
- zběleti**, *v. pf.*, albescere: tak zbiele (= albescunt) . . . 36.
- zběsilý**, *adj.*, arreptitius: otáži toho zbiefyle* (= ab arrepticio) 82°.
- zbieliti**, *v. pf.*, dealbare: zdi zevnitř zbiefiené má (= dealbato) 58.
- zbiirati**, *v. impf.*, congregare: věčši lid zbieragie (= congregacio) 52°.
- zbiti**, *v. pf.*, occidere: krávy zbiegij (= occidunt) 41, potom je zbiedz kořením ozdobie 105, bude poraženo a zbyto (= occisis) 122, ti zbieti (= occisi) 44 *atd.*
- zblúdiiti**, *v. pf.*, aberrare: zby s pravej cesty nefblúdiily (= aberrare) 70°.
- zbohacovati**, *v. impf.*, ditari: zbohaczugi tiem kupci velmi (= ditantes) 111
- zbohatiti** (? -ěti, -núti?), *v. pf.*, ditari: abyste zasě zbohatily (= ditari) 116°.
- zbořiti**, *v. pf.*, destruere: mnoho měst zborzenich (= destructe) 75°, aby sie kostel ř zborzil (= destrueretur) 29°.
- zbožie**, *nt.*, l. opes II. [merx]. *V.* zbroje.
- I. lakomi jsú na zbozye 28°, s velikém zboziem (= diviciis) 10 *atd.*
- II. i jiného zbozie draheho (= opum) 10°, rozličném zboziem (= opibus) 5.

zbroje, f., res: aby susedé mohli † zbogi svú odnésti (= res suas) 94°, jednostajné fbrogie chovajú (= arma) 56°, rozličná drásta i jiná mnohá fbrogie 62 *atd.*

zbuřiti, v. pf., movere: zburzy zástupy (= movit) 122, zburzi sie válka (= orta est) 101 *atd.*

***zbyt, m.**, copia: *fen ve rčeni*: má jich na zbitt (= habundat) 46°.

zbýti, v. pf., liberari: mohli té nemoci ještě zbýti (= liberari) 106.

zdali, cj., ne: má stráže, zdali by se chtěla protiviti (= ne forte) 95.

zdariti, v. pf.,

I. [facere] zdarziely bôh, že bude zdráv . . . 83 (= si contingat);

II. [contingere] kterak by sie jemu zdariti mělo (= super exitu) 53, když sie dobrá léta zdarzie (= tempore ubertatis) 70 *atd.*

z dá ti v. zdieti sě.

***zdávati, v. impf.**, [nubere]: za manželku jako zdawanu ji mají (= legitimam) 37°.

zde, adv., [hic]: zde i onde (= alicubi) 20°, z del v. die.

zdielati, v. pf., [facere]

I. zdielaly gfu sie křesťané 16, zdiela je hajptmanem (= eligit) 44° *atd.*

II. kóži dobře zdielanu (= preparatam) 63 *atd.*

zdieti sě, v. impf., videri: což sie jim zda 19°, kteréž sie jemu zda (= quos vult) 44° zdaffe sie jim by . . . (= putabant) 23, spieše sie zda jicha nežli voda (= videatur esse) 20°, že sie vice zdaffe (= viderentur) 54, ty zdagy sie jakžto by že leži (= videntur) 37 *atd.*

zdivělý, adj., silvestris: lidé zhovaděli a zdywiely (= silvestres) 105°, vlast velmi zdywiela (= silvestris) 115° *atd.*

z dli v. die.

zdravie, nt., convalescentia: zdravý nebo smrti odpovídě (= convalescentia) 106, mají prositi za zdravie a za šťastie velikého káma (= incolumitate) 61° *atd.*

zdravý, adj., sanus: aby zdravý byli (= sani) 19, zdravý sě vratili (= incolumes) 10, pověťtie velmi † zdrawe (= non sanus) 10° *atd.*

zdući sě, v. pf., scaturire: tu sie zdmu z země vody (= scaturire) 11, z niežto sie zdme mokrost (= scaturit) *t.*

zdvihnúti, v. pf., sublevare: zdvih své

ruce 15°, zdvihne sie sklep (= sublevata est) 29°, zdvynuti i položi . . . 41°, dóm ten zdwiezen stojí 50 (= erecta) *atd.*; mějjechu sie na cestu zdvynuti (= arripere) 9°, na cestu sie zdvynhu (= arripuerunt iter) 7, zdvynhu sie s nim (= arripuerunt iter) 6, tehdy sie zasě zdvynhu (= surgunt) 17° *atd.*

zed, f., murus: zdiemy vysokými (= muris) 95°, mají zdy hliněné (= muros) 18, zdy se všech stran užděná (= muris) 49° *atd. ss.*

zelený, adj., viridis: ani líska zelene° (= folium) 20, k tomu zelena . . . zelena jicha (= viridisque coloris) 20°, listie syrového neb zeleného . . . ovoce lezeneho neb nového . . . všecko zelene (= viridis) 114° *atd.*

zelina, f., herba: která zelyna roste (= herba) 28°, požívají zelyni . . . ani které zelyni (= herba) 114–114° *atd.*

země, f., terra:

I. na zemi lejí vino (= terram) 34 *atd.*;

II. o zemi aneb o vlasti . . . (= provincia) 4, do zemij na vzhod slunce (= terras) 10°, v té zemi (= regio) 3°, zemi vzebrali (= patriam) 18 *atd. ss.*

zemice, f., provincia: v tejto zemyczi (= provincia) 82.

z em ni v. zemný.

zemný, adj., terreus: pramen zemnij (= terrea) 21, zemna ruda (= minere terre) 36 *atd.*

zemřieti, v. pf., mori: když zemru bratřie (= defunctis) 115°, gfu bily na cestě zemrzely (= mortui fuerant) 9°.

zemský, adj., terrae: bohem zemfkym (= terre) 124, užitekzem zemfkem (= terre) 38, 61° *atd.*

zoprati, v. pf., lavare: vodú zperu (= lavantur) 36.

zepsovati, v. pf., dissipare: velmi zepfo-wana (= dissipata) 16.

Zerazi, nr., id.: (země) Zerazi (Zerazi) 16.

zesnúti, v. pf., somno opprimi: tehdy gfu zefnuly tvrdě . . . když tak zefnuly (= deprimebantur sopore) 23, gfu všickni spolu zefnuly (= sompno oppressi) 92° *atd.*

zetřieti, v. pf., terere: zetru semence velmi mělno (= terunt) 99°, najprvé je (maso) velmi dobře zetru (= terunt) 79° *atd.*

zewniř, adv., extra: zewnitrřs zmalována (= extra) 33^a, vnitř i zewnitrřs (= foris) 50, 99^a *atd.*

zřaldovati, v. pf., coordinare: blány jsů složený a čistě zřaldowanij (= coordinate) 66^a.

* **zřlavec, m.** ceruicale: † zřawce výborně (= cervicalia) 17.

zřovaděly, adj., bestialis: lid velmi zřowadiely (= bestialis) 105^a.

zřubiti, v. pf., occidere: zřubeni budete 14, staré zřubij (= occident) 18, jiné zřubylı (= occisi) 18^a *atd.*

zřubovati, v. impf., occidere: mnoho kupcův zřubugij tu zřbězi (= occidentur) 16^a.

zřynuti, v. pf., perire: mnohé lodie zřynu na moři (= perent) 19^a, mnoho jich zřyne (= perierunt) 32, mnoho zřynulo (= perierunt) 40, 112^a *atd.*

zřima, f., hiems:

I. cesta zřymie (= in hyeme) 8, zřimie odcházěji (= in hieme) 18, zřymie ptactvo běže sě přeč 46^a *atd.*

II. pro velikú zřimu (= frigora) 8, pro přielišnú zřymu (= frigiditatem) 125, pro velikú studenost neb zřymu (= frigus) 46 *atd.*

Zřipangu, nr., id.: (ostrov) Zřipangu (= Zipangu) 100, 101^a *atd.*

zřisk, m., lucrum: veliký zřisk berú (= frunt lucra) 125^a.

zřiskati, v. pf., promereri: by tudy milost jich zřiskali (= promereri) 78.

zřiskovati, v. impf., lucrari: mnoho zřiskugij (= lucrantur) 81^a. *V.* zřiskati.

zřjednánie, nt., machinatio: diabelském zřgednanı (= machinacio) 27. *V.* zřjednati,

zřjednati, v. pf., [parare]: král Kublaj to zřgednaw 55, jsú lidé zřgednany k tomu (= deputati) 49^a, zřgednaly lid aby... 14^a, mnichów k službě modlém zřgednanych (= deputati) 51 *atd.* *V.* zřjednánie a zřjednávatı.

zřjednávanie, nt., gubernatio: w zřjednávanie zřstúpów (= gubernatio) 44^a. *V.* zřjednávatı.

zřjednávatı, v. impf., perficere: to vše zřgednawagi (= perficiunt) 42. *V.* zřjednávanie a zřjednati.

zřjěviti sě, v. pf., apparere: anděl zřjiewi sie jednemu 14^a, v noci zřgewy sie jemu sv. apořtol (= apparuit) 112^a *atd.*

zřjěvně, adv., manifeste: zřjiewnie popsáno bude (= manifeste) 41.

zřjımati, v. pf., capere: zřgymagi kupce (= capiunt) 117, byli zřgymanij mnozi (= tenebantur) 53, 84 *atd.*

zřjiti *v.* sjiti.

zřkaditi, v. pf., turificare: veřken duom zřkadie (= thurificant) 82^a.

zřkaziti, v. pf., destruere: velmi zřkazeno (= destructa) 17^a, 75^a *atd.*

zřklamánie, nt., illusio: o zřklamani čarodějnikuov (= illusionibus) 4^a. *V.* zřklamati.

zřklamati, v. pf., illudere: tú chytrostı zřklamani bywagi (= illuditor) 83. *V.* zřklamánie.

zřkrájěti, v. impf., incidere: zřkrágie je na malé kúsky (= incidunt) 67

† **zřkrástı, v. pf.,** occurrere: aby neopatrně † zřkradeni nebyli (= occurrere possint) 45.

zřlámati, v. pf., confringere: vlny mnoho lodı zřlamij (= confractis) 101.

zřlapati, v. pf., capere: kupce zřlapágie a sberú (= capiunt) 116^a, 84 *atd.*

zřlatice, f., aureum vas: dává jım zřlaticze i střiebrnice (= aurea vasa) 55.

zřlato, nt., aurum: zřlatem a hedvábım (= auro) 16^a, postavcové zřlatta (= de auro) 49 *atd.*

zřlatohlav, m., pannus aureus: zřlatohlawij přikrytı (= pannis aureis) 34.

zřlatý, adj., aureus: dsku zřlattu (= auream) 6^a, ok zřlatých (= aureus) 49, dvě sce † zřlatich (= aureas) 9^a, 78^a *atd.*

zřlehky, adv., tamen: tak zřlehky bez běhu sě obrátı (= tamen) 86^a.

zřleknúti sě, v. pf., terreri: ti sie velmi zřleknu (= timor invasit) 84.

zřloděj, m., fur: pakli zřlodiey muož... (= fur) 45^a, 111 *atd.*

zřlodějstvıe, nt., furtum: aby tu zřlodieglıwie neb vřždı nebylo (= furta) 94^a.

zřloměk, m., fragmentum: na zřlomczich těch lodı (= in fragmentis) 101^a.

zřlost, f., malitia: v tej zřlořti jsa... svej zřlořti (= malicia) 54^a, neslyčanú zřlořt (= maliciam) 22 *atd.*

zřloviti, v. pf., capere: mnoho zřvěře zřlowie (= capiuntur) 66^a.

zřlý, adj., malus: zřlich přıhod... v zřlich přıhodách (= discrimina) 8, cesta velmi zřla (= pessima) 18^a, lidé velmi zřly (= pessimi) 16^a, bojcie sě zřleho po-

- větrje (= tempestas) 116; to zle děje se (= malum) 116.
- zmalovati, v. pf.**, depingere: čistě zmalovaná gest (= depicta) 33, všudy jest zmalowan (= depicta) 56, (sině) rozličností zmalowani (= depicte) 49^a *atd.*
- zmámiti, v. pf.**, stupefacere: zmamye ty jisté ryby (= stupefaciunt) 108^a.
- zmazati, v. pf.**, [linere]: stfely nálepem zmazie (= toxicant) 81.
- zmienka, f.**, mentio: o němž zmienka jest (= meminit) 3, tu zmienky nebieše (= relatio) 22^a, stala se zmienka (= mencio) 47 *atd.*
- zmiesiti, v. pf.**, [miscere]: zmieffeny lid (= promiscuarum gentium) 10^a.
- zmoknúti, v. pf.**, madidari: nemož nic zmoknuti (= madidari) 41^a.
- zmordovati, v. pf.**, occidere: zmordugy více lidu (= occidunt) 41, mnoho jich zmordowaly (= occisi) 81, 92^a *atd.*
- zmořiti, v. pf.**, occidere: tak že by všichny lidi zmoržl (= occideret) 19^a.
- zmrzeti, v. pf.**, vilescere: tak zmrzeli by (= vilescerent) 26 *atd.*
- znamenání, nt.**, [notitia]: mají z písma a (z) znamenanie jezd morských (= nota compassium) 120^a *atd.* V. znamenati.
- znamenati, v. impf.**, advertere:
I. dsku znamena^a (= insignitam) 6^a.
II. tlustost móžem znamenati po dlúhosti 119^a, žádný zamienati nemožieše (= advertere) 101, oni znamenawše, že (= videntes) 6, 68 *atd.* *ss.*
- znamenie, nt.**, signum: znamenie kapitul jest psáno (= tituli) 3, znamenim královým (= signo) 6^a *atd.*
z n a m ý v. neznámý.
- znáti, v. impf.**, novisse: kamž sie neznavy (= non noverant redire) 126, ode všech, jenž jej znagie 3 *atd.*
- znenáhla, adv.**, morose: znenahla jeda (= morose) 110.
- zнову, adv.**, [de novo]: znowu probořice (= per novam aperturam) 33^a, 96 *atd.*
- zobláčeti se, v. pf.**, indui: v bílé krásné rúcho sie zoblaczie (= induuntur) 61^a.
z o l d a n v. žoldán.
- Zorzania, nr., f., id.**: Zorzania... o vlasti Zorzany (= Zorzania) 11 - 11^a.
- zorzanský, adj.**, Zorzaniae: zorzanczi lidé 11^a, země zozanfkey (= Zorzonorum) 11, o zemi zoranfkey (= Zorzanie) 3^a, zoranfka země 11^a, krále zoranfky... zoranfke země *t.*
- zozstati, v. pf.**, remanere: jsú byli doma v tom městě zozstaly (= remanserant) 102, kdož zozstano (= remanentibus) 32.
- zpanošilý, adj.**, militaris: mužie rytierščí a zpanošily (= militares) 81^a.
- zpět, adv.**, [retro]: musili zpíet obejiti (= per vias oppositas) 5^a.
- zpievanie, nt.**, cantus: obětují s zpiewanym (= cantu) 51. V. zpievati.
- zpievati, v. impf.**, cantare: spiewagiczje na čest tej modle (= cantantes) 82^a, umějíchu spiewati (= citarizare) 22^a *atd.* V. zpievanie.
- zpod, ppa.**, sub: zpod stlúpa vynieti (= sub) 29^a. V. vespod.
- způsob, m.**, effigies: jsú podobni na spofobie života k orlici (= in effigie corporis) 119, rozličného spofobu (= manerierum) 122^a *atd.*
- způsobenie, nt.**, [effectus]: spofobenie hvězd (= constellacio) 33, s božiem spofobeně (= gubernante deo) 10, 5; o zpofobeni modlení (= cultu) 6^a, spofobenie žížel (= reptilia quedam) 42^a *atd.* V. způsobiti.
- způsobilý, adj.**, praeaptus: kteréž zpofobile vidieše (= preaptos) 22^a, všech úduov zpofobyli (= porporcionis optime) 55^a. *f.* způsobiti.
- způsobiti, v. pf.**, expedire: věc po své vůli spofobily (= expediti) 5, všichni stolové tak jsú spofobenie (= disposite) 59^a *atd.* V. způsobenie a způsobilý.
- způsobný, adj.**, aptus: neb smy času k vezení zpofobne^a nemohli mieti (= aptum) 105^a.
- zповědník, m.**, confessor: spowiednikowy svému (= confessori) 3.
- zpráva, f.**, regula: jest ten klášter hlava jiným a zprawa (= regula) 92.
- zprávce, m.**, rector: ode všech zprawczci (= rectoribus) 6^a, zemščí páni a zprawcze (= rectores) 62 *atd.*
- zpravidlo, nt.**, gubernaculum: jediné zpravidlo neb veslo (= gubernaculum) 99^a.
- zpravování, nt.**, gubernatio: k zprawování království (= ad regnam) 10, k sprowowanie čedi (= gubernacio) 42 *atd.* V. zpravovati.
- zpravovati, v. impf.**, gubernare: sprowo-

- waffe velmi moudře (= gubernabat) 39, důstojenství (prowawaffe (= gubernabat) 5, psy zprawuge (= regit) 125^a, královstvie zprawowaffe (= gubernabat) 10, 81^a *atd.* *V.* zpravování.
- zprostiti**, *v. pf.*, liberare: nemocný nemůž zprofficzen býti (= liberari) 106.
- zprzniti**, *v. pf.*, cognoscere: aby byla od mnoho mužův zprzniena (= cognita) 76.
- zrada**, *f.*, proditio: jejich zrady (= pro-dicionis) 52^a.
- zrádce**, *m.*, proditor: jako zradce (= pro-ditor) 54.
- zráti**, *v. impf.*, maturescere: všecko zra (= maturescit) 19^a.
- zrcadlo**, *nl.*, speculum: dělají zrcadla (= specula) 21.
- zřezati**, *v. pf.*, concidere: potom pak zrzie-zice prodadie (= dividunt) 115, ty (pecny) zrziezic na kusy (= concidunt) 124, 106^a *atd.*
- zřiediti**, *v. pf.*, [ordinare]: až se tak všech sto zrziedy (= compleatur) 56. *V.* zřie-zenie.
- zřiezenie**, *nl.*, ordo: o řádu a zrzizeni (= ordo) 4^a. *V.* zřiediti.
- zrno**, *nl.*, granum: horčičné zrno (= gra-num) 14.
- zrownávati se**, *v. impf.*, coequari: jenž se na výsosti slonóm zrownawagie (= coequantur) 85.
- zrubati**, *v. pf.*, [concidere]: rozděli (maso) sokolóm, zrubagie 50.
- zrušenje**, *nl.*, destructio: o zrušení města (= destructio) 4, 23^a. *V.* zrušiti.
- zrušiti**, *v. pf.*, devastare: (hrobu) zrušiti nesměli (devastare) 84^a. *V.* zrušenje.
- zrytiti**, *v. pf.*, ? : snieh sie bieše zrytil (= super excreuerant? supervenerit?) 6.
- zsaditi**, *v. pf.*, collocare: když se právě zfadie (= cunctis collocatis) 96, a tak zfadie všickny (= sedentes) 6^a.
- zsechnúti**, *v. pf.*, indurescere: potom zfechne (= indurescit) 123^a.
- zsienci**, *v. pf.*, vulnerare: aneb sie velmi zfiencie (= vulneratur) 80^a.
- zstrašiti se**, *v. pf.*, perterreri: tataršči koni zfraffe sie velmi (= fuerunt pa-vore perterriti) 83^a.
- zsušiti**, *v. pf.*, desiccare: potom pak zfu-ffiencie je prodávají (= desiccant) 105.
- zšieloti**, *v. pf.*, dementare: zšifeleni gfu od modl (= dementari) 34^a.
- zšikovati**, *v. pf.*, ordinare: tu své vojsko zšifkuge (= ordinavit) 89.
- zšlechtile**, *adv.*, nobilissime: velmi fflech-tiele dělají (= nobilissime) 16^a. *V.* zšlech-tilý.
- zšlechtilý**, *adj.*, nobilis: zšlechtila potřeba (= nobilissime) 8^a, blány zšlechtile (= deli-cate) 124^a, zšflechtyle kůžky (= delica-tissimam) 124, někdy velmi fflechtila byla (= nobilissima) 16, veliké a zšflechtiele... najmenovitějšíe a nayšflechtilyfie (= no-bilis) 37 *atd.* *V.* zšlechtile.
- ztratiti**, *v. pf.*, perdere:
- I. strážie ztraczenich věcí (= perdi-tarum rerum) 65, aby snadně duch ztratil (= perdat) 106^a.
  - II. protože jsú byli lodě ztratily (= per-diderant) 101^a, že by měli obdržeti a ztratie 45^a *atd.*
- ztrnúti**, *v. pf.*, [stuppefieri]: inhed všecka ztrne (= defecit virtus) 89^a. *V.* ustrnúti.
- ztroskotati**, *v. pf.*, confringere: všecky tvrze dřevěné ztroskotaly (= confrege-runt) 83^a.
- ztrvditi se**, *v. pf.*, solidari: ta lýka tak fie ztrvdie (= solidantur) 19.
- ztrvrdnúti**, *v. pf.*, indurescere: zsechne neb ztrvdne (= indurescit) 123^a.
- zub**, *m.*, dens: zuby slonové (= dentes) 18^a, 118^a *atd.*
- zučiti**, *v. pf.*, edocere: jakož jsú zuczeni od lidí (= edocti) 18, 125^a, k rybám jest vicee zuczeny (= assuetus) 124 *atd.*
- zúfaly**, *adj.*, desperatus: že jsú to lidé zuffaly (= desperati) 111.
- Zurfitan**, *m. sv., id.*: muž moudrý (jmenem) Zurfytan (*lt. text* Zurficar, turficar *atd.*) 36.
- zvařiti**, *v. pf.*, coquere: zwarzie to maso (= coquantur) 32^a, 106^a *atd.*
- zvátí**, *v. impf.*, invitare: na takové hody zowu přátely (= invitant) 102^a.
- zváděti**, *v. pf.*, cognoscere: a tak zdwieda vystřiehli... 53, král zwie neb uslyšie (= scit) 57^a, vše zwiediew (= didicit) 52^a, zwieducze že... (= cognoscentes) 9 *atd. ss.*
- zvěř**, *m.*, animalia: divokého zwierzie mnoho (= animalia) 28, 124^a; masa toho zwierzie což uloví (= animalium) 43^a, lov veliký zwierzie (= bestiarum) 90 *atd.*
- zvieřátko**, *nl.*, animal: od některakého zwierzatka... jest jedno zwierzatko

- (= animal) 47^a, těch zwierzatek šerých (= narii) 124^a *atd.*
- zviere, nt.**, fera: aniž které zvierze lesné (= fera) 20^a *atd.*
- zvieřeci, adj.**, bestiarum: lovuo zwierzcich (= bestiarum) 10^a, diel podobenstvie zwierzecieho (*id.*) 119^a *atd.*
- z vítěz- v. svítěz-
- zvlášče, adv.**, specialiter: žoldnéře z jiných zemi a zvlášfće Saraceny (= et specialiter) 108, zvlášfće jsú . . . (= precipue) 10^a; k neduhóm a zvlášfće ktož . . . 20, zvlášfće tuniny (= specialiter) 123^a *atd.* *V.* zvlášči.
- zvlášči, adj.**, proprius: své zvlášfci jazyky (= propriam) 26^a, řeč zvlášfci (= propriam) 10^a, zvlášfciim prikázaniim (= speciali) 8 *atd.* *V.* zvlášče.
- zvláščni, adj.**, proprius: svůj zvlášfčni jazyk (= propriam) 27.
- zvláščnost, f.**, privilegium: ta zvlášfčnost byla dána (= privilegium) 50.
- zvoliti, v. pf.**, eligere: čekali až by papež zvolen byl (= creacionem) 3, miesto sobě k stání zwoly (= eligit) 65^a *atd.*
- zvon, m.**, I. tympanum. II. campana.
- I. zvuk zvonuw (= tympanorum) 32.
- II. na němžto jest zwon velmi veliký, v kterýžto ř zwon pozvonie (= campana) 58^a.
- zvonček, m.**, campanula: uslyšie zvuk zwoneczkuow 69^a, mnoho zwoneczkuow (= campanule) 84^a *atd.*
- zvonec, m.**, campanula: stříebné zwonce měla (= campanulas) 84^a, má opásanie s velikými puklami neb zwonczi, které-mižto puklami neb zwonczi . . . (= sonaculis) 69^a.
- zvonění, nt.**, [pulsus campanae]: třikrát pozvonie a po tom zvonieni žádný nesmí vyjiti (= tria signa, post que) 58. *V.* zvoniti.
- zvoniti, v. impf.**, sonitum reddere: (věž měla zvonce) všickni su zvonily (= sonitum reddebant) 84^a.
- zvuk, m.**, sonitus: slýchají zvuk hudenie (= sonitum) 32 *atd.*
- z v y k l ý v zvyknúti.
- zvyknúti, v. pf.**, assuescere: k sušeným rybám geft zwyczeny (= assuetus) 124, k tomu řřadu zwykly a zučení (= assueti) 125^a *atd.*
- z v ý š i v. výše.
- zžasnúti se, v. pf.**, contremiscere: zžafnu sie srdce mužuo (= contremuerunt) 89, lidé když uslyšie ten prask a třesk hrozny zžafnu sie (= concuciantur horrore) 76 *atd.*
- ž- v. až, ktož, kudyž, odkovadž atd.; vysoký atp.**
- žádanie, nt.**, postulatio: k jejich zadani (= postulacioni) 9^a. *V.* žádati.
- žádati, v. impf.**, desiderare:
- I. velmi zadaffe viděti (= affectabat) 5^a, zadaffe slyšeti (= desiderabat) 6^a, zadagicz vrátiti se (= desiderantes) 9 *atd.*
  - II. zadagicze a prosicze (= postulantes) 9.
- žádný, adj.**, nullus: aby zadny neměl . . . 44^a, měst zadnych není 17^a, ani zadne vsi 5^a, zadney otpory ani odtuchy (= nullam) 29 *atd.* *V.* ižádný.
- žakér, m.**, ioculator: zakerzi neb špilmani (= ioculatores) 84^a.
- žakovstvo, nt.**, clerici: jakžto zakowftwo (= clerici) 11^a.
- žalost, f.**, molestia: tu zaloft a protivienstvie (= molestia) 54^a.
- žalovati, v. impf.** [queri]: zalowaly gfu jemu . . . (= querimonias obtulerunt) 54^a.
- že, cj.**, ut, quia *atd.*: pravil ze jest pravda (= esse) 3, zet jest směl . . . zet se jest směl . . . 39^a, ale ze jsem byl (= quia) 18, ze pro mnoho cti (= ut) 3, tak ze tudy 5^a . . . *atd. ss.*; srovn. jestliže, protože. *atd.*
- želeti, v. impf.**, dolere: jeho zelegicze (= deflent) 20, zeleffe toho 15^a, zeley velmi (= doluerunt) 29 *atd.*
- železný, adj.**, ferreus: řebíky zeleznyimi (= ferreis) 19, zeleznu věži (= ferream) 11^a.
- železo, nt.**, ferrum: nejsú zelezem stvrzené (= ferro) 19^a, 98 *atd.*
- žeň, f.**, messis: sebral ve znij rýže mno-stwie (= messis tempore) 112.
- žena, f.**, femina:
- I. zeni měscské (= mulieres) 17, zeny ještě kraššie (= femine) 22, mužie i zeni 15^a *atd.*
  - II. zena jeho (= uxor) 7^a, pojme ji za zenu (= uxorem) 9^a, aby mu dceru v zenu dal (= petens filiam in uxorem) 39^a *atd. ss.*
- ženima, f.**, concubina: má král zenym

mnoho (= concubinas) 56, s svú zcnymu (= concubina) 53^a *atd.*

ženka, *f.*, meretrix: jest tu zenek prázdnych 20.000 (= meretrices) 58^a.

ženský *adj.*, feminarum: ostrov zenfky . . . do zenfke° ostrovu (= feminarum) 117^a obrázky zenfke (= mulierum) 34 *atd.*

ž e ě v. ž e.

žid, *m., ug.* Iudaeus: zide a Saracéni (= iudei) 54^a. *V.* lid.

žieti, *v. impf.*, metere: (měsiece) března znu (= metunt) 19^a.

živíti sé, *v. impf.*, vesci: mlékem a rýží tu ziwie sie (= vescuntur) 118 masem sie ziwie (íd.) 124 *atd.*

život, *m.*: I. vita. II. corpus.

I. vita: ziwota fwateho 15, křesťanský ziwoth vedli 16, v jiném ziwotie (= vita) 41 *atd.*

II. corpus: vežde po ř ziewatie (= per corpus) 47^a, nejsú tlusti na ziwotie 27, na spôsobě ziwota (= corporis) 119, hanebná místa ziwota svého (= verenda) 115 *atd.*; *rčeni*: sám svým ziwotem (= personaliter) 121^a

živý, *adj.*, vivus: bude ziw v bohatství (= vivet) 34, aby je na onom světě ziwý vzal (= vivos) 41, by nemohli ziwý byti (= vivere) 19 *atd.*; *rčeni*: zywi člověk (= vivus) 33^a, za ziwá se v oheň vrhú (= se vivos) 110 *atd.*; jiným (koně) nejsú ziwý než . . . (contentantur) 43^a.

žžžela, *f.*, reptile jedie spôsobenie zyziel (reptilia quedam) 42^a.

žlab v. žleb.

*žlabina, *f.*, vallis: po žlabinach bydlé (= vallibus) 10^a.

žleb, *žlab*, *m., l.* vallis. II. canalis.

I. u toho města jest žlab (= vallis) 49^a, z toho pak žlabu jest vinice . . . 17^a *atd.*

II. veliký kám kázal nadělati žlebuov velikých (= canalia) 92.

žluč, *f.*, fel: najprvé žlucz z něho vydrú . . . pomáže tú žluczi (= fel) 80^a.

žlutý, *adj.*, glaucus: žlutey barvy (glaucii coloris) 21^a

žold, *m.*, stipendium: z těch peněz služebníkom a úředníkom žold vydává 68 (= stipendia).

žoldán, *m.*, Soldanus: zoldan druhý poslal zoldanowy babylonskému (= soldanus) 123, zoldan babylonský (= Soldanus) 8, král adenský zoldan tak veliký mýto běře . . . zoldan babylonský . . . zoldana babylonského . . . krále Adenského zoldana (= Soldanus) 123 *atd.*

žoldněř, *m.*, stipendiarius: jsú lidé rozličných vojsk a žoldnerzij velikého kám (= stipendarii) 95, má na svém dvoře žoldniruow jízdných dvanáste tisíc (= stipendiarios) 59 *atd.*

žoldn ý ř v. žoldněř.

žrátli, *v. impf.*, devorare: lvové každého. kohož tak naleznú, žeru (= devorant) 86

